Rs. 6000/=
Rs. 4500/=

Rs. ~~6000/=~~
Rs. 4500/=

أَلَآ اِنَّ اَوْلِيَآءَ اللهِ لَاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَاهُمْ يَحْزَنُوْنَ

از تصنیف منیف عمدۃ العرفاء الکاملین زبدۃ العلماء الراسخین قدوۃ اولیاء اللہ حضرت خواجہ حاجی محمد فضل اللہ قدس اللہ تعالیٰ سرہ

کتاب مستطاب فیض آیات

المسمّٰی بہ

عمدۃ المقامات

حسب ارشاد فیض بنیاد شمس المعرفت و الیقین بدر الملۃ والدین منبع انوار ذو المنن حضرت خواجہ حاجی حافظ محمد حسن مدظلہم العالی

باہتمام

وسعی تام بندہ آثم حافظ محمد ہاشم مجددی کان اللہ لہ

ٹنڈو سائیں داد ضلع حیدرآباد

(سندھ)

در سپیریٹ لیتھو پرنٹنگ پریس نیرون اکیڈیمی و از لاہور طبع شد

تعداد طبع ۱۰۰۰ قیمت چار

اردو ترجمہ تینوں دفتر

مکتوبات شریف

امام ربانی مجدد الف ثانی شیخ احمد فاروقی سرہندی

مع مفصل سوانح عمری

کون شخص ہے جو مجدد صاحب رحمۃ اللہ علیہ کے نام نامی واسم گرامی سے واقف نہ ہو۔ یہ وہ آپ کا
مکتوبات ہے جو آپنے وقتاً فوقتاً اپنے پیر دستگیر حضرت باقی باللہ قدس سرہٗ کی خدمت اقدس
اور نیز دیگر احباب کی طرف ارقام فرمائے تھے۔ اور جن کی تلاش اور جستجو میں مدت مدید اور عرصہ بعید
طالبان مولےٰ عموماً اور حلقہ بگوشان سرکار عالیہ نقشبندیہ خصوصاً حیران و سرگرداں پھرتے تھے۔
یہ گنجینہ اسرار معانی نہایت دقیق فارسی زبان میں ہر ادنےٰ و اعلےٰ کی فہم سے باہر تھا۔ لہٰذا ہم خادمان
بپاس خاطر ... ارسلاسل عالیہ و حلقہ بگوشان خاندان عالیہ نقشبندیہ کے لئے بصرف ز
اردو ترجمہ کراکر نہایت خوشخط اعلےٰ درجہ کے کاغذ پر طبع کرائے ہیں جن کو خرید کر ہر ایک طالب
بے ساختہ یہ شعر اپنی زبان سے ورد کریگا ؎

جمادے چند دادم جاں خریدم
بنامیزد عجب ارزاں خریدم

قیمت دفتر اول ۵؎ دفتر دوم ۲ عہ دفتر سوم ۳

سوانح عمری حضرت مجدد علیحدہ بھی مل سکتی ہے * قیمت ......

المشتہر

اللہ والے کی قومی دکان مالک ملک چنن الدین خلف ملک فضل الدین ککے زئی تاجر کتب قومی بازار کشمیری ...

آیت کریمہ برائے اولاد
پارہ ستارہ ۱۷
سورۃ انبیاء

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ رب العلمین والصلوٰۃ علی من ہو رحمۃ للعلمین وعلیٰ آلہٖ واولیائہٖ اجمعین ○

زلاف حمد و نعت اولیٰ است برخاک ادب خفتن
سجودے میتواں کردن درودے میتواں گفتن

برضمیر منیر ناظرین با تمکین واضح و لائح باد کہ کتابیکہ دریں وقت از انوار فیض آثار آں دیدۂ دل روشن
ہمرنگ گلشن دارید کتابیست عزیز الوجود کہ مانند گنجینۂ گرانمایہ تا ایں ولا از گوشۂ استتار بر منصۂ اظہار و شہود نرسیدہ
بود و غنچہ ناشگفتہ از نار اسرارش راحت بخش بوستان جہاں نگردیدہ تشنہ کامان جرعہ جاں فزائے آب حیوانش در بادیۂ طلب خشک لب
میبودند و شیفتگان جمال پری تمثالش پیوستہ در انتظار رونمائی مصحف چہرۂ دلربایش بیقرار گشتند۔ فالحمد للہ والمنۃ کہ
جناب حضرت قبلہ مد ظلہم العالی توجہ عالی باینطرف گماشتند و مؤنت مصارف کثیرۂ طبع و کتابت بذمۂ عالیۂ خویش برداشتند۔
و فرمان واجب الاذعان بانصرام ایں امر مہتم بالشان در دادند پس بتوفیق الٰہی عز اسمہٗ راقم آثم در اہتمام و تصحیح آغاز نمود و
و تا اینکہ شاہد مقصود رخ نمود کمر ہمت کہ بر میان جان بستہ بود نکشود۔ افسوس اینکہ از ترکتاز تحریف و تصحیف کاتبان
آنچناں گرد از اغلاط بر خاستہ بود و بر آئینہ مجلائی عبارت کتاب نشستہ کہ بے وقت نظر جادۂ بہمائے ... راہ دشوار گذار
گشتہ بود و گل چینی ایں گلزار ہمیشہ بہار از ہجوم خارہائے بیشمار ہیچ گلچینی نمیتوانست کرد و از مہلکہ رنگین معانی
دلنشیں پے نمیتوانست برد۔ پس بکوشش بلیغ ہفت عدد نسخہائے قلمی کہ جابجا متعدد معلوم داشتم جمع نمودم و بمقابلہ
و تصحیح پرداختم و حتی الوسع دریں امر خطیر تقصیر نورزیدم و حوالہ کاتب نمودم اما چہ قدر تاسف خوردم چوں دیدم کہ
او باز از جہالت خویش اغلاط بیش از بیش کردہ و بنوک پیکان قلم دلہائے اہل نظر را ریش نمودہ۔ ناظرین عالی وقار
عیار پایہ علم و اعتبارش ازیں دریابند کہ در خاتمہ جائیکہ نام خود نوشتہ بود وقت تصحیح دوم کتاب عزیز راقم آثم طرفہ
بر آں لفظ اسرار بی تمیزی افزود۔ لطف اینکہ آں را از منشائے فطرت خویش ثبت فرمود و از بعضے تصحیحات ضروریہ
اغماض نمود چنانچہ عنوانہائے کہ بالائے صفحات مستزاد است ہم طبع زاد است کہ در بسا مواضع تعلق بمضمون کتاب ندارند ناظرین
آں را لغو پندارند و از فہرست صحت نامشاملہ مضمون مطلوب برآرند و تصحیح کتاب کنند ممکن است کہ بعد ازیں نیز اغلاط ماندہ باشند
اما از آشوب چشم بار سوم دیدہ نتوانستم چوں بلاہور رسیدم کتاب مطبوع یافتم ایں تلخ نوائی اگرچہ ناموزوں است اما چہ
تواں کرد کہ دل از دست تطاول شاں پرخون است بہرحال ؏ من بعجز و قصور معترفم۔

ازصاحبدلان پاک نفس مامول آنکہ۔ خدمتم را بدیدۂ قبول خواہند دید و خط نسخ بر خردہایم خواہند کشید از انفاس قدسیہ ایشان ہمت میخواہم کہ دیدہ ام از بصارت و دل حسرت دیدہ ام از بصیرت منور یابد۔ و دامن مرادم از گلہائے نا متناہی افضال الٰہی پر آمد یجیب قدیر و بالاجابۃ جدیر۔

دیگر اینکہ احوال فرخندہ مآل حضرت مصنف قدس سرہ الاقدس رفعت مرتبت شان چہ در علوم ظاہریہ و چہ در کمالات و مقامات باطنیہ خود از تصنیف لطیف شان عیان است، چہ حاجت بہ بیان است۔ بالجملہ آنکہ مرجع علمائے زمان و ملاذ اولیائے دوراں بودند و بفضل و کمال بیمثال خویش گوی سبقت ربودند و بتذکار فیض آثار خویش نام بزرگان سلف سبز فرمودند بلے ع شود ز آب گہر نام ابر نیسان سبز۔ پس اندازہ علو شان و سمو مکان حضرت ایشان خود محول بطبع سلیم و نظر مستقیم ناظرین است اما نبذے از سوانح حیات زیادۃً للبصیرۃ از انساب الانجاب حضرت قبلہ مدظلہم العالی منقول است و بعضے از غزلیات عالیات کہ از جاہائے مختلفہ موصول گشتہ تحفظاً عن الاضاعۃ ایراد میرود کہ این جواہر پارہا از دست برد زمانہ برباد نرود

والسلام خیر ختام — **محمد ہاشم مجددی کان اللہ لہ** — مورخہ یازدہم رمضان المعظم ۱۳۵۵ھ لاہور

مخفی نماند کہ از جملہ فرزندان حضرت غلام نبی قدس سرہ این دو برادر عینی یعنی حضرت محمد فضل اللہ و حضرت محمد ضیاء الحق امتیاز کلی داشتند سبب امتیاز حقیقۃً مضمون کریمہ ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء است و بظاہر فرزندیت حضرت بی بی صاحبہ کلاں قدس سرہا کہ بنت اخت حضرت قیوم جہاں قدس سرہ و دختر حضرت سید عطاء اللہ شاہ بخاری است جہانیاں و حضرت بی بی صاحبہ خلیفہ اعظم و جانشین اکرم حضرت قیوم جہاں بودند۔ بسا بشارات عالیات از زبان حق ترجمان حضرت قیوم جہاں در حق حضرت بی بی صاحبہ وارد شدہ است عمدۃ آنکہ در سفر حرمین حجاز نیز حضرت بی بی صاحبہ معہ دو فرزندان خود ہمراہ قیوم جہاں و سربراہ قافلہ بودند چنانچہ حضرت شیخ المجد قدس سرہ در عمدۃ المقامات احوال کشف و کرامات و نقل اجازت نامۂ ارشاد کہ حضرت قیوم جہاں بہ بی بی صاحبہ را دادہ اند و احوال سفر حرمین الشریفین و رجوع بمزار پر انوار حضرت صفدر کرار رضی اللہ عنہ باہم حضرت سید الابرار صلی اللہ علیہ وسلم و انتقال حضرت بی بی صاحبہ در مزار شریف واقع ملک بلخ بتفصیل نوشتہ است الحاصل بعد رحلت حضرت بی بی صاحبہ ہر دو برادر برجوع بوطن افغانستان کردند حضرت شاہ ضیاء الحق قدس سرہ در حدود کابل سکونت اختیار نمودند و حضرت ایشان صاحب ترجمہ در قندھار مسند نشین حضرت الماجد خود گردیدند تولد حضرت ایشان در قندھار ۱۱۸۴ھ واقع شدہ بعد حصول علوم ظاہری برائے اخذ نسبت بامر والد خود رجوع بحضرت قیوم جہاں کردند تا حیات ایشان سفراً و حضراً در حضور

مرشد خود ماندند و از حضرت ایشان اجازت نامۂ ارشاد کہ عطا شدہ است نقل آن در عمدہ مسطور است۔ کتاب عمدۃ المقامات تصنیف حضرت ایشان است و در سفرہائے حرمین الشریفین گذر ایشان بر بلاد سند و بلوچستان می افتاد و خلق اللہ کثیر از انفاس مبارک ایشان فیضیاب شدند کہ تا الیوم احفاد و خلفائے ایشان درین بلاد بیرون از احصاء است حضرت ایشان در علوم ظاہر فرید دہر و وحید عصر بودند گاہیکہ توجہ بنظمے میفرمودند بغایت عذوبت ادا میفرمودند۔ آخر بعمر پنجاہ و چہار سالگی تقریبا در حدود ۱۲۳۸ھ ہزار و دو صد و سی و ہشت ہم در قندھار رحلت فرمودند و در جنب والد اکرم خود آسودند رحمۃ اللہ تعالی رحمۃ واسعۃ
انتہی

کلام بلاغت نظام حضرت مصنف علام قدس سرہ

الٰہی از کرم گویائی مدحش کن زبانم را	بفضل و رحمت شایاں قربش کن بیانم را
زجام بادۂ شوقش چنانم از خودی برہاں	نیابد ہیچ جا کس ہمچو عنقا آشیانم را
براوج نعت پردازی عطا کن برق پروازی	کہ در جولان توصیفش نگیرد کس عنانم را
ز نور اقدسِ مدح و ثنائی شاہ او ادنیٰ	بزیر چرخ تاباں کن چو خورشید این بیانم را
ز توصیفِ شہنشاہِ دو عالم احمد مرسل صلی اللہ علیہ وسلم	سرور سینہ ام را بخش و شیرین کن زبانم را
چناں محو جمالش کن کہ در خود گم کنم خود را	شوم معدوم در ہستی نیابد کس نشانم را
دل از من برد فضل این مصرعِ صادق کہ میگوید	خداوندا بکن گویا بنعت او زبانم را

ولہ

اے شہنشاہ قمر طلعت و الشمس لقا	مظہر سر ازل مطلع انوار خدا
سرور جمع رسل بادشہ کون و مکاں	خسرو اہل بصر مالک املاک بقا
کردہ اظہار ربوبیت خود بہر تو حق	گل بستان جنان بلبل لولاک نوا
طاق ابروئے تو محراب دعا گاہ خلق است	چشم حق بین ترا سرمۂ مازاغ و طغیٰ
مقدمت سجدہ گہ عالمیان قدس است	گرد نعلین تو کحل بصر اہل صفا
خال مشکین تو زیب شب قدر است یقین	طرۂ جعد تو قسم سایۂ والیل نما

تو بدین قامتِ موزوں چو خرامی بجناں	نخلِ طوبے بتواضع نهدت سر بر پا
حدِ نعتِ تو ز ادراکِ بشر مستغنی است	همه فرقانِ مجید است ترا مدح و ثنا
کلکِ صنعت بکشید ست بدیبائی وجود	چوں تو نقشے عجبے خوب لطیف و زیبا
خواهت از حد لیشه و خلق جهان منتظر اند	قد برافراز ز آرامگه خود بدر آ
یا نبی هست امیدم که بفضل از کرمت	رخِ زیبائی قمر طلعتِ خود را بنما

ولہ

بجنابِ شاہ یثرب ببرائے صبا سلامم	بطریقۂ کہ دانی برساں بوے پیامم
کہ ز ہجرت ایدل آرا شدہ ام خرابِ محزوں	زکرم مئے وصالت برساں کہ تلخ کامم
بکمال لطف عامت سوئے من اگر خرامی	کہ ز مقدمت منور نشود چو صبح شامم
ز شمیم مشک مویت شدہ ام بسے پریشاں	چہ شود اگر معطر بکنی ازاں مشامم
اگرم بلطف گوئی کہ تو عاشقی بیقیں فضل	دگرم بدل تمنّا نبود کہ بُرد نامم

ولہ

اگر چوں سرو آزاد ست دل از چون و از چندش	چو قمری حبِ دنیا کے شود طوق گلو بندش
چساں قامت کشد شمشادِ عقل از طور عشق ایدل	کجا ماند منارِ غزنوی با کوه الوندش
اگر بر طاق گردوں جفت میبودے هلالِ عید	فلک میکرد با ابروئے آں مہ روئے مانندش
نگردد آب دیدہ روئے خود آں شوخ بے پروا	گراں بے الفتیها گشتہ با آئینہ پیوندش
اگر هدامن کابل بهار خاطرش گردد	نخواهد کرد میر قرقاں یاد سمرقندش
ز سر وا کرد خاطر میل باغ و راغ کوئی عقل	مگر دامان صحرائے جنوں گردید پابندش
اگر فردوس اعلیٰ شد نصیب فضل در عقبیٰ	بروں آرد مگر از سر هوائے سیر سرهندش

ن: عش

ن: دیر گرگاں

ولہ

رفتم ز کویت میبرم درد فراقت زادِ خود	دارم بهمره قافله از ناله و فریادِ خود

کردم بکویت سالها با شور و فغاں نالها	ظالم نگوشت نامده از داد من بیداد خود
معمورهٔ جان و تنت وادی بطوفانِ سرشک	ای دل بگو آخر چرا کردی خراب آباد خود
بلبل بگلشن در بیاں قمری است خوش در آشیاں	من ماندم و غم در میاں هر یک بشغل شاد خود
جز در پے لیلیٰ مرو گر سر رود بے پا مشو	باشد که از گردِ رهش روزی بگیری داد خود
دل زخم عشقش یافته با داغ غم کم ساخته	مخراش ناصح ریش جان زین بیحل فریاد خود
فضلا همیں بس خوں بها مقتول جاناں کشته را	کارد چو بروی بگذرد از کشتنش در یاد خود

ن: بسرو بوستان

ولہ

کردم اگر ز جان تن خود را فدائے دل	افشانده ام نثار محقر بپائے دل
رو پشت پایه تخت اقالیم سبع زن	گر یافتی گدائی دولت سرائے دل
عالم شنید نعرهٔ لبیک عبد یش	نشنیدهٔ تو نعرهٔ یا ربنائے دل
بینی نهاں عیاں و نگوئی عیاں نهاں	واقف اگر شوی ز ته پردهائے دل
آخر چرا بشیشهٔ گردوں نمے رسد	سنگ ندا ز دامن کوه صدائے دل
تیر لیست مختفی بسویدائے دل نه خوں	واقف از و است اهل دل و یا خدائے دل
مرآتِ دل ز زنگِ حوادث مکدر است	فضل از دوام ذکر خدا کن جلائے دل

ن: نا خدائی دل

ولہ

گر نیستم شهید غم کربلائے دل	افتاده پس چرا است سرم زیر پائے دل
از شش جهت محیط بلا کرده جان من	سلطان چار بالش خلوت سرائے دل
آید برو چو کعبهٔ مقصود ابرویش	استد بجلوه صورت قبله نمائے دل
تن را رساند در ختن چین زلف یار	آهوئے جان شده بلد نقش پائے دل
بنشیں بمحمل دل و هر دم بعرش تاز	طی میشود زمان و مکان زیر پائے دل
تیر دعا چو بر هدف جان شگفت گل	خنداں از انست غنچهٔ پیکاں نمائے دل
دانسته که دل حرم کبریاست فضل	بیروں میا برائے خدا از سرائے دل

فہرس کتاب عمدۃ المقامات

عمدة المقامات

تمت

رب یسر ولا تعسر وتمم بالخیر

وبه نستعین

بسم الله الرحمن الرحیم

أحمد الله العلی العظیم وأصلی وأسلم علی رسوله النبی الکریم وعلی آله ذوی الفضائل الجسیم وخیار صحبه بالتخصیص و بواقیهم بالتعمیم، عمده فصاحت عندلیب زبان و زبدهٔ بلاغت طوطی بیان سپاس و ستائش خالقی است که خلقت انسان را بخلعت خلافت إنی جاعل فی الأرض خلیفة کسوت امتیاز پوشانیده از سائر مخلوقات بشرافت بشارت إنا خلقنا الإنسان فی أحسن تقویم بسابقهٔ مواهب عنایات ممتاز گردانید فرد

گر بر تن من زبان شود هر موئے — یک شکر تو از هزار نتوانم کرد

جلوهٔ شاهد قصب قلم و حلیهٔ عروس کلک رقم نعت سید الأولین والآخرین و قائل کنت نبیا وآدم بین الماء والطین است که باعث خلقت اطباق افلاک و علت غائی اظهار ربوبیت پاک وی است رباعی :-

بصورت تو نگار دگر شنیده نشد — بقامت تو درین باغ سرو دیده نشد
ز کلک صنعت حق یا محمد عربی — مثال ذات شریف تو آفریده نشد

صلوات الله تعالی وتسلیماته علیه وعلی آله الطیبین وعترته الطاهرین وخلفائه الراشدین وأصحابه أجمعین ۔ قطعه

ابوبکر است چون عرش معظم — عمر با وسعت کرسی است همدم
نباشد کلک عثمان از قلم کم — علی بر نسخهٔ لوح هست اعلم

ببین کاین چار تن هستند باهم — بیک جسم و بیک روح و بیکدم

اما بعد میگوید اضعف عباد الله القوی محمد ن الملقب بفضل الله السرهندی الفاروقی ابن العارف الولی شاه غلام نبی غفر الله له ولوالدیه واحسن الیهما والیه که این مختصریست نافع و منتخبیست جامع در تبیان احوال و آثار کبار و اقوال و اطوار اولوا الایادی والابصار که آن اکابر دین و جلساء مسند یقین بجدت بصیرت بل بسابقهٔ موهبت وجود بشریت خودها را باخته بواجب الوجود تعالی و تقدس در ساخته از اتصاف خود منسلخ شده باخلاق واجبی جل وعلی متخلق گردیده اند و از ولادت ثانیه مولود و بانوار قدم مشهود شده اند کریمه أو من کان میتا فأحییناه وجعلنا له نورا یمشی به فی الناس مشعر ازانها است لهذا از اوج علی تنزیل شده بحضیض ادنی رجوع قهقری نموده اند و بجهان جهان گم گشتگان بوادیٔ هوا و سرگردانان تیه اغوا سائق سبیل تحقیق و سابق جادهٔ توفیق شده اند بیت

زانکه در عالم چو رشد و تربیت — نیست ممکن غیر جذب جنسیت

لاجرم بوجود موهوب حقانی تحقیق یافته واسطهٔ وصول خلائق گردیده اند و درین جزو زمان چون کیسهٔ ایام ازین جواهر نفیسه خالی و عاری مگر خال خالی و آن هم در قباب حضرت عزت متواری لهذا متعطشان زلال وصال و متعلقان سلسلهٔ اتصال تسکین خاطر بذکر این اکابر میجویند و بالوف تأسف می گویند مثنوی

چونکه گل رفت و گلستان شد خراب — بوی گل را از که جوئی از گلاب

ازانجمله کاتب این اوراق چونکه از صحبت کثیر البرکت حضرت قیوم جهان قطب دائرهٔ زمین و زمان مجدد مأته ثالث عشر سمی ابو البشر علی نبینا و علیه الصلوة والتسلیمات ابیات لمؤلفه

آنکه مسجود ملائک بشده همنامش — نتوانم ز ادب تا لب آدم نامش

وانکه کحل بصر اهل صفا گردیده / از سر عز و شرف خاک رهِ اقدامش
عالمی را ز خمار ابدی داد نجات / جرعهٔ ساغر دریای طهور آشامش
خلعت قطبیت و غوثیت و قیومی / از کمال کرم ایزد بنمود انعامش
فضل چون حاصل جان سم تشریفش داد / تا نیارد بزبان نیست بدل آرامش
شده آدم صفی الله چو نام نامیش / گشته عالم همه مملو ز فیوض عامش
منکر او شود از درگه یزدان محروم / همچو ابلیس که شد از سبب هم نامش

شعر۔ لا یدرک الواصف المطری خصائصه ٭ وان یک سابقا فی کل ما وصفا

بقضیهٔ ارتحال آن قبلهٔ ارباب کمال مهجور گردیده تسلی دهٔ خاطر حزین جز این ندید که ظلمت لیالی فراق را بیاد ایام وصال بشغلی از بیان احوال او مشتعل و بمشغلی از ذکر کمال او مشتغل سازد۔ ابیات لمحرره :۔

یاد آن صحبت که بودم از ادب / در جنابش مهر خاموشی بلب
محو گشته از خود و پندار خود / مست از جام وصال یار خود
گرچه بودم در حضورش تشنه چشم / لیک سر تا پا تمامی گشته چشم
ملتصق گرچه زبانم بُد بکام / لیک از اذکار دل بُد در کلام
نی خبر از نیک و زشت روزگار / نی اثر از گردش لیل و نهار
بی خبر از هجرتش بس ماه و سال / می خرامیدم به بستان وصال
وای زین دم که از آن عالیجناب / دور ماندم با دل و جان خراب
در تگ و دو هر طرف بی پا و سر / بیدلیل اندر طریق پر خطر
راه ناپیدا و منزل نه عیان / اسپ ناهموار بگسسته عنان
فرصتم بس تنگ و دل پر اضطراب / وآنچه رفت از کف نمی یابم بخواب
دم بدم با خود خیالی میکنم / بیخود از خود صد سوالی میکنم

روز و شب مفتون فکر او شدم / لاجرم مشغول ذکر او شدم
فضل زین پیچیده در این گفتگو / تا بروز آرد شبی زین جستجو

متصل آن واقعه مسوده چند بر روی کار آورد فاما بحکم کل امر مرهون باوقاتها در بیاض نیامد و معوق ماند در این ایام باز آن داعیه تازه شد و چنان بخاطر رسید که اگر از احوال متقدمین و متاخرین این سلسلهٔ علیه مرتب رسالهٔ جمع نمائی چه احوال این اکابر مسلسل من اوله الی آخره در یک جا مذکور نه گردیده بل در کتب متعدده متفرقست هر آئینه کثیر المنفعة زائد البرکة خواهد بود و رونق دیگر خواهد افزود مصرع

فالدُّرُّ یَزدادُ حُسناً وَّهُوَ مُنتَظِمُ

هرچند در خود شایستگی و لیاقت این امر نمی یافت مُعتَصِماً بِحَبلِ الله رشتهٔ امید قوی کرده شروع در جمع آوری آنها نمود فرد

قبولش گر بباید در افادت / هم استعداد بخشد هم سعادت

رَبِّ یَسِّر وَلَا تُعَسِّر و این مجموعه را عُمدَةُ المقامات نامید و مشتمل بر منتخبات سبعه سوای مقدمه و خاتمه هفت منتخب ترتیب داده و هر منتخبی به چند تذکره مذکور شد و مقدمه را در سیر نبی علیه و آله الصلوة والسلام و ذکر آل و اصحاب او و کیفیت اتصال طریقهٔ علیهٔ حضرات نقشبندیه بجناب قدس او و مع التحقیقات اللائقة بها مقرر ساخت و خاتمه را در جمع قصائد متفرقهٔ حضرت مرشدی قیوم جهان قدس سره مخصوص گردانید۔ ملتمس از قاریان و سامعان آنکه چون وقت عزیز ایشان از مطالعهٔ این اوراق خوش گردد جامع را بدعای خیر خاتمت و حسن عاقبت یاد آور باشند فرد

ای آنکه بساحلی و دلشاد / می کن ز غریق و ز غمش یاد

وآنچه از احوال و اقوال این اکابر که در بند رقم و قید قلم آمده همه را باذعان و قبول پیش

آیند و بر دّو انکار وقت خود را لمول نمایند و ہر آنچہ از دقّت لفظ و علوّ معنے مستبعد نماید علم آنرا مفوّض بر قائل آن دارند چہ این اکابر در اظہار این معاملات در بیان نہ اند مصرع زبانے زما بود گویندہ او بزبان اینہا حکم شجرہ موسٰی علی نبینا و علیہ الصّلوٰۃ والتسلیمات گرفتہ و دست حق پرست ایشان نشان از ید بیضا دادہ مثنوے

از تست طلسم این خزانہ | من ہیچ نہ ام درین میانہ
معنی تو دہی چنین شگر فم | من جلد کتاب صوت و حرفم

انتخاب این رسالہ را از کتب معتبرہ مثل نفحات و رشحات و زبدۃ المقامات و حضرات القدس و نسمات الانس و برکات معصومی و معدن الجواہر و اشجار الخلد و اثمار الاشجار و مخزن الانوار صفی احمدی فی کشف الاسرار المجددی نمودہ شد و فہرست منتخبات و تذکرات آنرا بدین تفصیل مفصل گردانید منتخب اوّل از منتخبات سبعہ مشتمل بر پانزدہ تذکرہ تذکرہ اولٰی از منتخب اول در ذکر حضرت سلطان العارفین بایزید بسطامی قدس سرہ العزیز تذکرہ ثانیہ از منتخب اول در ذکر حضرت خواجہ ابو الحسن خرقانی قدس سرہ العزیز تذکرہ ثالث از منتخب اوّل در ذکر شیخ ابو علی فارمدی قدس اللہ سرہ تذکرہ رابع از منتخب اول در ذکر خواجہ یوسف ہمدانی قدس اللہ سرہ تذکرہ خامس از منتخب اول در ذکر خواجہ عبد الخالق غجدوانی قدس اللہ سرہ تذکرہ سادس از منتخب اول در ذکر خواجہ عارف ریوگری خواجہ محمود انجیر فغنوی و خواجہ علی رامیتنی قدس اللہ اسرارہم تذکرہ سابع از منتخب اوّل در ذکر خواجہ بابا محمد سماسی قدس اللہ سرہ تذکرہ ثامن از منتخب اول در ذکر حضرت سید امیر کلال قدس اللہ سرہ تذکرہ تاسع از منتخب اول در ذکر حضرت خواجہ خواجگان بہاؤ الدین بلاگردان قدس اللہ سرہ

تذکرہ عاشرہ از منتخب اوّل در ذکر خواجہ علاؤ الدین عطار قدس اللہ سرہ تذکرہ احدی عشر از منتخب اول در ذکر خواجہ محمد پارسا قدس اللہ سرہ تذکرہ اثنی عشر از منتخب اول در ذکر مولٰنا یعقوب چرخی قدس اللہ سرہ تذکرہ ثالث عشرہ از منتخب اوّل در ذکر خواجہ عبید اللہ احرار قدس اللہ سرہ تذکرہ رابع عشر از منتخب اول در ذکر مولٰنا زاہد وخشی قدس سرہ و مولٰنا درویش قدس سرہ و خواجہ امکنہ قدس سرہ تذکرہ خامس عشرہ از منتخب اول در ذکر حضرت خواجہ بیرنگ محمد الباقی رضی اللہ تعالٰی عنہم منتخب ثانی از منتخبات سبعہ منقسم بر سیزدہ تذکرہ در احوال حضرت مجدد الفثانی و ذکر اجداد و نسب ایشان قدس اللہ تعالٰی اسرارہم تذکرہ اولٰی از منتخب ثانی در ذکر نسب حضرت مجدد الف ثانی رض تذکرہ ثانی در ذکر سلطان شہاب الدین علی ملقب بفرخشاہ کابلی و ذکر حضرت امام رفیع الدین قدس سرہما تذکرہ ثالثہ از منتخب ثانی در ذکر حضرت مخدوم عبد الاحد با ذکر شیوخ ایشان قدس اسرارہم تذکرہ رابعہ از منتخب ثانی در ذکر ولادت صوری حضرت مجدد الفثانی قدس سرہ العزیز تذکرہ خامسہ از منتخب ثانی در ذکر شدن بدبیرستان و تعلیم تعلم حضرت مجدد الفثانی قدس اللہ سرہ تذکرہ سادسہ از منتخب ثانی در ذکر توجہ ایشان بکشف باطنی از والد خود قدس سرہ تذکرہ سابعہ از منتخب ثانی در ذکر بعضے احوال حضرت شیخ الجن والانس سید عبد القادر الجیلانی قدس اللہ سرہ - تذکرہ ثامنہ از منتخب ثانی در ذکر دریافت حضرت مجدد الف ثانی صحبت حضرت خواجہ بیرنگ را قدس سرہما تذکرہ تاسعہ از منتخب ثانی در ذکر تجدید و غیرہ خصوصیات حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ تذکرہ عاشرہ از منتخب ثانی در ذکر عبادات یومی و لیلی حضرت مجدد الفثانی قدس سرہ تذکرہ حادی عشر از منتخب ثانی در ذکر بعضی علوم و معارف و تصرف و خوارق

کمال و اکمال و خصوصیات ایشان تذکرهٔ ثالثه از منتخب سابع در ذکر تصانیف و اشعار و خوارق ایشان تذکرهٔ رابعه از منتخب سابع در ذکر ارتحال ایشان بفرادیس جنان تذکرهٔ خامسه از منتخب سادس در ذکر فرزندان حضرت قیوم جهان قدس سره تذکرهٔ سادسه از منتخب سابع در ذکر خلفا حضرت قیوم جهان قدس سره تذکرهٔ سابعه از منتخب سابع در ذکر حضرت بی بی صاحبه و منتسبات صالحات ایشان رحمهن الله تعالی۔ و مادهٔ تاریخ و ترتیب و ترکیب این مجموعه را در حروف یرضی الله عنک بر وزن مصرعهٔ این منظومه داخل کرده شد

ابیات لمؤلفه

نازم بکلک خامه که سر تا بپا دوید / بس نقش دلپذیر بروی ورق کشید
ز انوار رشحه اش چو جهان گشت منجلی / خورشید خط بندگیش بر جبین کشید
با اختصار منتخبی مجتمع چو او / در زیر چرخ چشم کواکب گر ندید
و از شوق گلرخان معانی این چمن / بالید غنچه و لم وپیه هن درید
چون بوستان خلد مرتب ز رشش جهت / جاوید ماند فصل بهارش خزان ندید
تاریخ افتتاح بگوش از سروش غیب / یرضی الله عنک بر بام ندا رسید
جن و بشر بتهنیت احسنت افضل گفت / لله در جامعه از ملک شنید
واختم لنا بعافیتر یا الهنا / من لطفک الرشید و عن فضلک السعید

مُقدّمه

فیه رشحة من سیر النبی المختار صلی الله علیه و اله الابرار و صحبه الکبار و المهاجرین و الانصار و لمعة من خصائص اهل بیته الاطهار و الاخیار رضی الله عنهم

الی یوم القرار بطریق الایجاز و الاختصار تبرکاً و تیمناً لافتتاح ذکر الصالحین الاخیار

فرد

خالی از نقش و نگار مدح حسن تو مباد / خال و خط فکرت من معنی نهان من

بدانکه ابتدای خلقت و آفرینش نور نبوی صلی الله علیه و آله و سلم و بیان مجملی از نسب شریف مقدس او و حالات و غزوات و معجزات مبارک وی علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التحیات اکملها از جابر بن عبدالله مرویست که اول چیزی که خدای تعالی آفرید نور حضرت پیغمبر خاتم النبوة است صلی الله علیه و آله و سلم پس آن نور را منقسم بدو قسم ساخت قسمیکه در لطافت و صفا بود موسوم بنور رشد و از ارواح انبیا و اولیا و ملائکه و اجرام علوی آفرید و قسم دیگر موسوم بنار شده از وجان بن الجان و اجسام مخلوقات سفلی آفرید نسب شریفش برین نهج است حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدالمناف بن قصی بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر بن مالک بن نضر بن کنانه بن خزیمه بن مدرکه بن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان بن عد بن اد بن حمل بن قیذار بن اسمعیل علیه السلام بن ابراهیم علیه السلام بن تارخ بن ناخور بن اشرع بن ارعو بن عامر بن شالخ بن ارفخشد بن سام بن نوح بن ملک بن متوشلخ بن اخنوخ و هو ادریس علیه السلام بن یرد بن مهلائیل بن قینان بن انوش بن شیث بن آدم علیه السلام ولادت مبارکش روز دوشنبه دوازدهم شب از ماه ربیع الاول گذشته و پنجاه و پنج روز از سال فیل منقضی شده و چهل سال از سلطنت نوشیروان بسر آمده در مکه معظمه بوقوع پیوسته پدرش عبدالله بروایت اصح قبل تولد مبارکش وفات یافته مادرش

آمنه بنت وهب بنت عبد مناف و در شش سالگی آنحضرت رحلت نمود و بعد ازان عمش ابو طالب
در سن دوازده سالگی بجانب شام برده و در بیست و پنج سالگی بمال خدیجه رضی الله
تعالی عنها بتجارت بشام رفته و بعد از معاودت او را خواسته و چون سنین عمر مبارکش
بچهل رسید روز دوشنبه هفدهم شهر رمضان وقت چاشت در غار حرای مکه معظمه جبرئیل
علیه السلام برو آمد و پنج آیه از سوره اقرأ باسم ربک برو خوانده بدعوت مامور شده و آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم سه سال دعوت خفیه بود و پس ازان آشکارا شده و چون قریش ایذای مسلمانان
میکردند سال پنجم بعثت بعضی از مسلمانان بامر آنحضرت بجانب حبشه هجرت نمودند و در سال هفتم
همه قریش بایکدیگر معاهده کردند که با بنی هاشم مناکحه و معامله نکنند و در سال دوازدهم قضیه
کثیر الابتهاج معراج رو نمود و در سال سیزدهم هفتاد مرد و سه زن از اعیان مدینه خیر سکینه
اسلام آوردند و هم درین سال هجرت بمدینه منوره واقع شد سنه احدی از هجرت بعد تا
سیس بنای مسجد قبا و عمارت مسجد شریف مدینه مکرمه و استحکام عقد مواخات میان
مهاجرین و انصار بموجب حکم پروردگار مستعد قتل کفار گشت پس از یازده ماه در دوم صفر
بغزوه ابواکه موضعی است قریب مدینه طیبه با شصت تن در طلب کفار قریش برآمده
بی وقوع قتال بمدینه مراجعت فرمود و درهمین سال سریه حمزه بن عبد المطلب و سریه عبیدة
بن الحارث بن عبد المطلب بود و درهمین سال عبد الله بن سلام و سلمان فارسی اسلام
آوردند و فاطمه زهرا رضی الله تعالی و دیگر بنات طیبات و سوده و عائشه رضی الله تعالی
عنهن با عیال ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه از مکه بمدینه منوره آمدند و پیش از هجرت
فرض نماز دو رکعت بود و بعد یکماه از هجرت در حضر نماز چهارگانی فرض شد و سنت بعد
ازان مشروع شد سنه اثنی از هجرت در ماه ربیع الاول بغزوه ابواکه رو دیست
سه روز راه از مدینه منوره با دویست نفر از صحابه روان شد و در جمادی الاول بغزوه
عشیره که نام مکانیست بیرون رفت و در هر دو غزوه بی قتال مراجعت فرمود و درهمین سال غزوه بدر

اولی شد که آنحضرت با هفتاد کس از مهاجرین بطلب کرز بن جابر که بر مواشی مدینه غارت
زده بود برآمد و او را نیافته رجوع فرمود و در شهر صفر یا رجب حضرت بی بی فاطمه زهرا رضی الله
عنها با حضرت علی کرم الله وجهه الکریم تزویج فرمود و عمر شریف حضرت زهرا رض در آنوقت
شانزده و عمر شریف حضرت مرتضی ببیست و پنج سال بود و هم درین سال قبله از بیت
المقدس بجانب کعبه تحویل شد و بعد از شعبان آیه فرضیت صوم رمضان نزول
کرد و صدقه فطر وجوب یافت و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در مصلی مدینه منوره
نماز عید بگذارد و هم درین سال غزوه بدر کبری هفدهم رمضان واقع شد و
سبب نگونساری کفر و باعث عزت اسلام گردید و ابی جهل لعین و دیگر روسای
قریش هفتاد نفر قریش کشته شدند و هفتاد تن از آنها اسیر گشتند و عباس بن
عبد المطلب و عقیل بن ابی طالب از اساری بودند و از مسلمانان هفت انصار
و پنج مهاجر شهید شدند و ذو الفقار از غنائم این غزوه بنی سلیم و غزوه بنی قینقاع
درهمین سال بود و درین سال نماز عید الضحی گذارد و دو کبش بدست مبارک
خود قربان نمود سنه ثلثه درین سال غزوه سویق غزوه نجد و سریة
زید بن حارث و سریة محمد بن مسلمة و تزویج ام کلثوم رضی الله عنها با عثمان بن
بن عفان رض و نکاح آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با حفصه بنت عمر بن الخطاب رضی الله عنه
و ولادت حسن بن علی رضی الله عنهما اتفاق افتاده و در شوال غزوه احد وقوع
یافت که دران دندان مبارک و شفه شریف مجروح شد و سید الشهدا حمزه رضی
الله عنه با هفتاد صحابی دیگر از مهاجر و انصار بشرف شهادت رسیدند سنه
اربعة درین سال سریه بیر معونه بود که هفتاد جوان از انصار که ایشان را
قرای می گفتند شهید شدند و آنحضرت تا چهل صباح در قنوت فجر بر آن قبائل
که آنها را کشته بودند دعای بد نمودند و دیگر سریه رجیع بود که نام موضعی است در

ربیع الاول غزوه بنی النضیر بود که قبیله از یهود است و در غره ذی قعده غزوه بدر صغری
بود و آیه تحریم خمر نازل شد در همین سال زینب بنت خزیمه امّ المؤمنین و فاطمه بنت
اسد امّ علی بن ابی طالب رضی الله عنه وفات یافتند سنه خمسه من الهجرة
در ماه محرم غزوه ذات الرقاع بود و در وصلوٰة خوف شروع شد و در ربیع الاول غزوه
دومة الجندل بود که نام جائیست و در شعبان غزوه مریسیع بود که نام آبیست و آنرا
غزوه بنی مصطلق نیز گویند و جویریه بنت الحارث از اسارای این غزوه است که آنحضرت
صلی الله علیه وسلم او را اعتاق فرموده تزویج فرمود و نزول آیه تیمم در همین سال بود
و در ذی قعده غزوه خندق بود که او را احزاب نیز خوانند و درین غزوه سید ابرار
ذو الفقار را بر حیدر کرار لبست و آن شه سوار معرکه کارزار عمرو بن عبدود را که با هزار پهلوان
برابر می افتاد بکُشت و آنحضرت صلی الله علیه وسلم در شان او فرمود لمبارزة علی بن ابیطالب
یوم الخندق افضل من اعمال امّتی الی یوم القیمة بعده غزوه بنی قریظه
و مشروعیت صلوٰة خسوف شد و فرضیت حج نزول یافته سنه ستّه غزوه
بنی لحیان در ربیع الاول این سال بود و غزوه غابة و صلوٰة استسقا و غزوه حدیبیه
و تزویج آنحضرت صلی الله علیه وسلم جویریه بنت الحارث را و قضیه افک جناب امّ
المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها و نزول آیات بیّنات در برأت ذات
اطهر او از اقوال منافقین و مرضاء القلوب نیز در همین سال بود و در همین سال اتخاذ
خاتم و بعث رسل بملوک آفاق و هدایای مقوقس ملک اسکندریه ماریه قبطیه را
و خواهرش شیرین و حمار یعفور نام و بغله دلدل نام و کسوف آفتاب و مشروعیت
صلوٰة کسوف واقع شد سنه سبعة در این سال فتح خیبر بود که امیر المؤمنین
علی کرم الله وجهه در او را کنده سپر خود نموده بود تا فتح صورت بست و از لشکر مسلمانان
پانزده نفر بشرف شهادت رسیدند و از یهود نود و سه کس مقتول شدند و صفیه بنت حیی که

غزوه

یکی از امهات مؤمنین است از اولاد هارون پیغمبر علیه السلام بود بخدمت آنحضرت صلی الله علیه و
سلم رسید و آنحضرت او را آزاد نموده تزویج فرمود و قضیه زهر کردن یهودیه در طعام آنحضرت
صلی الله علیه وسلم و طلوع شمس بعد از غروب و در آن غزوه از اکل حمار اهلی و هر ذی ناب از سباع
و بیع مغانم قبل القسمة و وطی جواری پیش از استبرا نهی کردند و همدرین سال تحریم نکاح
متعه که در اوائل اسلام حلال بود و قضیه لیلة التعریس و آنحضرت و اصحاب صلی الله
علیه وسلم و فوت نماز صبح و قضای آن باذان و اقامت و جماعت و عمرة قضا
واقع شد و هم درین سال نجاشی ملک حبشه ام حبیبه بنت ابی سفیان را در
حبشه برای آنحضرت تزویج کرد و آنحضرت صلی الله علیه وسلم میمونه بنت الحارث را
نیز تزویج فرمود سنه ثمانیه در ذیحجه این سال از ماریه قبطیه ابراهیم
علیه التحیة ابن رسول صلی الله علیه وسلم ولادت یافت و آن حضرت بشیر
او را غلامی بخشید درین سال در مسجد شریف نبوی منبر راست کردند و هم درین
سال سریه مُوته بالضم که موضعی است بزمین شام واقع شد و درین سریه زید بن
الحارث و جعفر طیار و عبد الله بن رواحه از پس یکدیگر رایت گرفته شهید شدند
آخر الامر رایت را خالد بن الولید گرفت و فتح بر دست او شد و جعفر بن ابی طالب از
آنسرور صلی الله علیه وسلم ملقب طیار و ذو الجناحین ملقب شد و خالد خطاب سیف الله
یافت هم درین سال سریه خبط بود که غزوه سیف البحر هم خوانند و درین سریه
ماهی عنبر نام از دریای بر آمد که کاسه چشم او سیزده مرد را جای بود و تا ماهی یا نصف
ماهی طعام عسکر بود و از بقیه اش آنحضرت صلی الله علیه وسلم هم تناول فرمود و درین
سال فتح مکه معظمه شد و اسلام ابو سفیان و معاویه و هند و عکرمه بن ابو جهل و ابو
قحافه پدر حضرت امیر المؤمنین ابو بکر صدیق رضی الله عنه بعد فتح مکه بود و
غزوه حنین نیز درین سال بود و دران غزوه غنایم بیشمار بدست افتاد که میان

مُؤلَّفَةُ القُلوبْ و دیگر اصحاب قسمت شد و بعده غزوه طائف و عمره جعرانه شد و کعب (اعراب)
بن زهیر قصیده بانت سعاد در خدمت مقدس آورده محفوظ امن و سلامت شد۔
سنه تاسعه دراین سال بعث عیینه بن حصین و نزول آیه کریمه اِنَّ الَّذِیْنَ
یُنَادُوْنَکَ مِنْ وَّرَآءِ الْحُجُرَاتِ اَکْثَرُهُمْ لَا یَعْقِلُوْنَ واقع شد و مدت یکماه آن
حضرت صلی الله علیه و آله وسلم هجران از عصمت اتمام اختیار کرد و دراین سال
آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بغزوه تبوک برآمد و امیر المؤمنین حضرت
علی کرم الله وجهه در مدینه شریف بر اهل و عیال گذاشت و حاضر آورد
صدیق تمام مال خود را رضی الله تعالی عنه و فاروق نصف مال خود را
و تجهیز ذی النورین جیش عسرت را در همین غزوه بود و بے جنگ رجوع فرمودند
و سریه خالد در همین سال بود و مسجد ضرار را که منافقان بعلت حسد اهل قبا
جهت تقلیل جماعت آن مسجد کرده بودند بوحی الهی خراب فرمود و بسوخت و همین سال
حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه را بحج فرستاد و ده آیت از اوائل سوره
برأة با و داد که بر مردم بخواند و چون روان شد علی کرم الله وجهه را باوی
فرستاد و دراین سال نجاشی در حبشه وفات یافت و آن حضرت صلی الله علیه وسلم در
مدینه بر و نماز گذارد و شافعیه را اینجا دلیل است بر جواز نماز جنازه بر غائب و حنفیه
گویند که آن مخصوص به پیغمبر است علیه الصلوٰة والسلام زیرانکه جنازه نجاشی را برو
کشف کردند پس در حقیقت نماز بر حاضر گذارد و در همین سال ام کلثوم زوجه
عثمان رضی الله عنهما وفات یافت و درین سال بود که وفود عرب از هر
جانب وارد آوردند لهذا آنرا عام الوفود نامند سنه عشرة دراین سال (قدوم ... خوانند)
وفد بنی حنیفه بود که میان ایشان مسلیمه کذاب بود که مرتد شده دعوی نبوت کرد و گفت
که آن حضرت مرا شریک خود ساخته و هم دراین سال قضیه مباهله با نصارای نجران که نام یکی ابو اصنع

یمن است واقع شد و آیه اَبْنَآءَنَا وَاَبْنَآءَکُمْ الی آخره نازل و دراین سال قدوم
وفد بجیله بود که دران جریر بن عبدالله بجلی بود که طول قدا و شش گز شرعی و
درازی نعلش یک گز بود و عمر رضی الله عنه او را از کمال حسن و جمال یوسف این امت
میخواند جریر با صد و پنجاه کس از قوم اسلام آورد و پس او را بجهت هدم صنم ذو الخلصه
که آنرا الکعبة الثانیه گفتندے به یمن روان فرمود و ابراهیم ابن رسول الله صلی الله
علیه و آله وسلم وفات یافت و در بقیع مدفون گشت و همان روز کسوف واقع شد
و هم دراین سال حجة الوداع است و آیه اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِیْنَکُمْ نزول یافت و حضرت
صدیق معنی این سر معلوم نموده محزون گشت و حضرت امیر را آنحضرت صلی الله علیه وسلم درین
سال فرمود من کنت مولاه فعلی مولاه سنه احدی عشرة جناب اطهر درین
سال اهل بقیع را بامر الله استغفار نمود و در صفر روز دوشنبه سریه اسامة بن زید
بود و جیش عظیم را باوی بعث فرمود روز چهارشنبه در وجود شریفش تپ و درد سر
عارض شد و روز پنجشنبه بدست خود لوای مبارک عقد کرده باو داد و کبار
مهاجر و انصار را مثل ابی بکر و عمر و عثمان و سعد بن ابی وقاص و ابی عبیده
رضی الله عنهم و امثال ایشان را با سامه همراه کرد و چون ذات شریف او مریض بود
جیش در منزل اول معطل ماند بعد ارتحال مبارکش جیش او روانه شد و ببرکت
آنحضرت فتح کلی یافت روز شنبه دهم ربیع الاول بخانه مبارک در آمد و روز یکشنبه
مرض اشتداد و روز دوشنبه بمسجد در آمد و اصحاب را بامر خود باقتدار ابی بکر در
نماز دید و خوشنود شد و اقتدا باوی نموده بخانه رفت پس در نصف روز بوقت چاشت
دوازدهم ربیع الاول بقول اصح وصال حضرت ایزد متعال اختیار فرمود و اهل بیت
او وی را غسل دادند و جماعت مسلمانان بروی نماز جنازه گذاردند و امام هیچکس نشد
اوّلا نماز جنازه آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم صحابه خواندند بعده ملائکه جماعه میخواندند

وبعده جماعه مسلمانان و در شب یا سحر چهارشنبه دفن نمودند سنین عمر مبارکش بقول
اصح شصت و سه سال ولنعم ما قیل فی تاریخ وفاته صلی الله علیه وآله وسلم فرد

هُو، بود همیشه بر زبانش	تاریخ شده است هو ازین رو

فائده جلیله اهل سیر رحمة الله تعالی علیهم اطلاق غزوه کنند بر آن حربے
که آنحضرت صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم به نفس نفیس خود دران لشکر حاضر
بوده باشند و آنها بیست هفت اند و در نه غزوه ازان جمله به نفس نفیس خود قتال فرمودند
اوّل بدر **دوم** احد **سوم** مریسیع **چهارم** خندق **پنجم** قریظه **ششم** خیبر
هفتم فتح مکه **هشتم** طائف **نهم** حنین **وقیل** در غزوه بنی النضیر هم
قتال نموده و سریه بعث آن فوجے باشد که بر اعدای دین فرستاده بسرداری
یکے از اصحاب خود آن چهل و هفت بود **فائده** بعضے گفته اند که آنحضرت صلی الله
علیه وآله وسلم چون بمدینه تشریف فرمودند امر بتاریخ کردند آنرا از هجرت نوشتند و بعضی
گویند وضع اولاً از عمر بن الخطاب بود رضی الله عنه بر رای حضرت علی کرم الله
وجهه و همه اصحاب اتفاق نموده ابتدای سال از ماه محرم اعتبار نمودند

بیان شمائل نبوی صلی الله علیه وآله وسلم

روایت می کند امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه الکریم که جناب پیغمبر ما صلی
الله علیه وآله وسلم بسیار باهیبت بود چنانکه هر که از دور دیدے بترسیدے و چون نزدیک آمدے
خوش شدے کشاده روے بود و روشنائی ازان میتافت اگر دراز مردے بالا و همراه رفتے
از وے فروتر نمودے گرد سر بود و جعد موی و موی مبارکش تا بناگوش ایستاده بودے
و چون فرو کشیدے بسر کتف رسیدے و هرگاه بگذاشتے باز بجای خود شدے فراخ
پیشانی و کشاده ابرو بود و در میان دو ابروی مبارک او رگے بود که چون در خشم

شدے پیدا آمدے و باریک بینی و باریک لب بود کشاده دندان و گرد روی و شیرین
سخن و لطیف آواز و سیاه موی و سفید عارض و خوب گردن و معتدل اندام
و پشت مبارکش با شکم راست و فراخ بر بود و از سینه او تا ناف خطی بود از
موی خورد میده چنانکه بقلم نگارند دراز ساعد پهن کف دراز و باریک انگشت
بود و میان انگشتان کشادگی داشت و دراز ناخن بود و نگریستن او از دنباله چشم
بود و بیشتر بزمین نگریستے و آهسته بود و نه تندخوی کشاده پیشانی نه ترش روی خنده
آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم تبسم بود و حلمش بعدل و گفتارش حکمت و پیشه اش
سخاوت بود و بدی را مکافات نکردے و گناه را عفو فرمودے و در میان دو کتف
او خالی بود سیاه بزردی مائل از دینار کمتر بود و آن مهر نبوت بود و ازان بوے
خوش آمدے مانند مشک صلوة الله تعالی وسلامه علیه وعلی آله وصحبه ابداً

بیان معجزات زاکیات وصلی الله علیه وآله وسلم

بدان اسعدک الله تعالی که پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم را معجزات بسیار
و بیشمار است اما آنچه حق تعالی او را بآن مخصوص گردانیده آنست که او را
سید همه پیغمبران کرده علیه وعلیهم السلام و همه در زیر علم او باشند روز آخرت
و از مادر ختنه کرده و ناف بریده زاد و چون از مادر جدا شد سر بسجده نهاد و
انگشت بر کرد و کلمه شهادت بر زبان آورد و هرگاه که دایه او مشغول کارے بودے
گهواره خود بجنبیدے و انگشت خود مکیدی مزه شیر و انگبین یافتی بول و غائط او کسے
ندید و احتلامش نیفتادے و چشمش در خواب شدی و دلش بیدار بودے و از عقب
همچنان دیدے که از پیش هرگز پشه و مگس بر او ننشستے و بهر ستورے که سوار شدی
گرچه ضعیف بودے بر همه ستوران سبقت بردے و موی زیر ناف او بر نیامدے

وباہر کس کہ کشتی گرفتی اگرچہ قوی بودی اورا بینداختی وسنگریزہ بر دست او تسبیح گفتی وسنگ وکلوخ بر او سلام فرستادی وہر جا کہ آب دہن انداختی آنجا خوشبوی گشتی وستون مسجد از جدائی او نالیدی چون در کنار گرفتی خاموش شدی درخت بفرمان او از جائی خود پیش آمدی چون فرمودی باز گشتی ابر بر سر او سایہ افگندی پریان با او سخن گفتندی وایمان آوردندی واز میان انگشت او چندان آب برآمدی کہ ہمہ لشکر سیراب شدی ودر حرب بدر لشکر کفار را بیک مشت خاک ہزیمت دادی واز ہمہ نہانہا خبر دادی حدیث غار با صاحبش وآنچہ در رو گذشت معروف است سوسمار وآہو با او سخن گفتی ورفتن او بمعراج بر براق و دیدن او ہفت آسمان وزمین وملکوت وعرش وکرسی وحجابہای وسدرۃ المنتہی ودرخت طوبی وقاب قوسین او ادنی ورویت او جناب قدس خدای تعالی را بچشم سر وگفتگو وبرگشتن در یک ثلث[1] شب مشہور است بتان کعبہ او را سجدہ کردندی وبزغالہ بریان زہرآلودہ با او سخن در آمد وسینہ او را بشگافتند وشستند وبعلم وحکمت وایمان مملو ساختند باز بجای خود آوردند در شب ولادت او کنگرہای قصر کسری بیفتاد وبحیرہ ساوہ خشک شد وآتشکدہ فارس کہ ہزار سال نمردہ بود سرد شد وماہ باشارہ او شق ودو نیم شد وآفتاب بدعای او بعد غروب عود نمود وکودک خورد در گہوارہ بپیغمبری او خبر داد واعظم ہمہ معجزات قرآن عظیم کریم است کہ ہیچ فصیحی از فصحای عرب مانند کوتاہ ترین سورہ او کہ سہ آیہ باشد نیاوردہ وہمیشہ بر صفحہ روزگار باقی ماند وتغییر وتبدیل در وراہ نیافت

[1] قولہ در یک ثلث شب یعنی معراج آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را در ثلث اول شب یا دوم یا سوم علی اختلاف الروایات واقع شدہ آنکہ مدت معراج ثلث شب بود کہ تقریباً چہار ساعت نجومی است کہ آن بطور طی زمان دریک لمحہ سرانجام شد حلقہ در جنبیدن وبالین گرم بودن او علیہ السلام مشہور است ۱۲ واللہ اعلم محمد حسن عفی عنہ

وبرہمین مقدار بر معجزات زاکیات آن سرور کائنات علیہ افضل الصلوات واکمل التحیات بر سبیل ایجاز واختصار اکتفا نمود:-

بیان صفات معنویہ واخلاق قدسیہ او صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم

قال اللہ تعالی وَاِنَّکَ لَعَلٰی خُلُقٍ عَظِیْمٍ حق سبحانہ وتعالی خلق او را عظیم فرمود برای آنکہ مکارم اخلاق در وجود شریفش مجتمع بودہ وخبر بعثت بُعِثْتُ لِاُتَمِّمَ مَکَارِمَ الْاَخْلَاقِ مشعر باین است از جناب بی بی عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہما وعن ابیہا مروی است کہ خلق آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قرآن بود یعنی باوامر ونواہی وآداب واخلاق کہ از قرآن معلوم میشود عمل می فرمود وحسن خلق آنسرور بمرتبہ بود کہ ہرگز ہیچکس را از زمرہ یاران نبود وہم از وی منقول است کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در خانہ خود چنان سلوک میکرد کہ یکی از آحاد الناس سلوک میکردے وبکارہای خانہ قیام می نمود وجاروب میداد وجامہ خود می دوخت ونعلین را وصلہ میکرد وشتر را آب میداد وگوسفندان را میدوشید وخادم را در کارہا مدد میداد وبا او طعام می خورد وبضاعت خود را از بازار برمیداشت وبخانہ می آورد زہد آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بمرتبہ بود کہ دنیا را او نظر ہمت او عرض کردند التفات بآن ننمودند واز دنیا بیرون رفت وزرہ او نزد یہودی مرہون بود وسہ روز متتابع ویا دو روز متتابع از نان جو سیر نشد وگاہ گاہے در خانہ او یکماہ آتش افروختہ نمی گشت وبآب وخرمائی می گذارندند وگاہے شب گرسنہ خواب کردی ودر روز روزہ داشتی تواضع آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بمثابہ بود کہ زانوہای خود را از زانوہای ہمنشین نہ گذرانیدی وہر کس کہ با او رسیدے سلام بر آنکس کردے وابتدا بمصافحہ نمودی وپای خود را در حضور اصحاب دراز نہ کردے و

جای بر کسی تنگ نداشتی و کسی که بروی در آمدی او را تعظیم و اکرام نمودے و چون کسی که حاجت داشتے و نزد او رفتی و در نماز بودی در نماز تخفیف کردی و حاجت او را بر آوردے و باز بنماز مشغول شدی و بر روے زمین تکیه فرمودی و بخواب میرفت و دعوت بنده و زر خریده را اجابت می فرمود جود آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بغایتی بود که سائل را از درگاه خود محروم نگردانیدی نود هزار درهم آورده بودند همه ابر حصیر ریخت و بر مردم قسمت فرموده چون برخواست یک درهم آنجا نمانده بود حلم مبارک آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بنهایتی بود که هر چند از اقارب و اجانب ایذا می کشید تحمل می فرمود و در صدد انتقام در نمی آمد بلکه در ازای آن دعای خیر در شان ایشان بتقدیم رسانیدی وفا بر وعده خود لازم می شمرد و هرگز خلف وعده از وی متحقق نشد شجاعتش چنان بود که هیچکس در دلاوری بآن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم نمیرسید هرگاه در محاربه بجمعی از اعدا رسیدی اول کسی که بآن جمع دست برد او بودے حیاء او بمرتبه بود که گفته اند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم سخت حیادار بود از دختر دوشیزه در پرده خود و اگر از کسی مکروهے دیدے در وے تغیری پیدا شدے لیکن بمواجهت با و نگفتی الا در حقوق الله و حقوق العباد حکمت و علم او بحدیکه ایزد سبحانه علوم اولین و آخرین با و عطا فرمود عفتش آنکه هرگز بے ملکت یمین و نکاح دستش بزنے نرسیده بود دلش بر خلائق مهربان و سینه اش منشرح و از خوف خدا دائما گریان و مهمان دوست بود و قائم بامر خدا و جهاد کننده در عبادت و طالب رضای مولا بود و بزرگان را تعظیم کردی جهت وقار ایشان خوردان را بخود نزدیک گردانیدی و نعمت را شکر گفتے اگر چه اندک بودی کم گوی و کم خنده و بسیار تبسم و کف کشاده و تازه روی و شیرین سخن و اندک تنعم و دیر خشم و زود آشتے و لطیف طبع و مجتنب از حرام و شبه مستجمع جمیع صفات حمیده و دور از همه صفات ذمیمه بود و نبود زشت خوی و نه عیب جوی

آورده بودند

آن آزار

ونه

و نه سنگین دل و نه دشنام ده و نه جامع مال و محتکر و طماع و حریص و بخیل و منان و مکار و مناع خیر و اکول و کسلان و عجول و حاسد و ضار و متکبر و غدار و هیچ عادت بد نداشت چون استیفاء این معانی ممکن نیست بر اینمقدار تبرکا اختصار رفت و آنچه درین مجموعه از سیر اطهر او ایماے رفته در جنب اوصاف بی پایان او صلی الله علیه و آله وسلم که اقلام اهل سیر را مشرف ساخته است بدان ماند که پیره زنے بکلاوه تاری خود را در صف خریداران حضرت یوسف صدیق علیه الصلوة والسلام داخل ساخت و از ان علم خرمی افراخت بیت

نه مدحش می توانم گفت و اما	بمداحیش خود را مے ستایم

ذکر ذکور و اولاد امجاد جناب نبوی صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم

و آنها سه بودند قاسم مسن اولاد آنحضرت بود و بدین سبب آنحضرت مکنی بابو القاسم گشت ولادتش در مکه معظمه زندگانیش ده سال عبد الله وے نیز در مکه معظمه بوجود آمده در طفولیت وفات کرده ابراهیم در مدینه منوره سال هشتم از هجرت متولد شده و یک نیم ساله شده وفات یافت اناث چهار اند زینب که بزرگترین بنات بوده بقول اصح ولادتش در سال سی و یکم از واقعه فیل و در سال هشتم هجری وفات یافت رقیه ولادتش در سال سی و سیوم از واقعه فیل بود آخر بنکاح حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه آمد و سال دوم هجری متوفی شد ام کلثوم که آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه وسلم بعد از وفات رقیه و خلاص وی از زوج اول او قبل از وفات نیز بعثمان بن عفان رضی الله عنه داد وفاتش سال نهم هجری حضرت بی بی فاطمة الزهرا رضی الله تعالی عنها ولادتش از سال سی و پنجم از واقعه فیل بود و بقولے در سال چهل و یکم و خوردترین دختران آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بود و بحضرت علی کرم الله وجهه الکریم

در سال اول یا دوم ہجرت عقد بست و وفاتش سیوم رمضان بعد فوت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شش ماہ یا چہل روز و مدت حیاتش بیست و ہشت سال

ذکر ازواج طاہرات آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

اوّل خدیجہ کبریٰ رضی اللہ عنہا بنت خویلد اوّل کسی کہ از زنان بشرف اسلام مشرف شد و تصدیق آنحضرت فرمود وے بود و اوّل از ازواج طاہرات کہ شرف فراش مقدس یافت نبوی بودہ رضی اللہ تعالی عنہا و مال خود را در رضائے وی صرف نمودہ اولاد آنحضرت از ذکور و اناث ہمہ از وی بودند الا ابراہیم علیہ التحیۃ از ماریہ قبطیہ متولد شدہ و تا او در قید حیات بود آنحضرت زن دیگر نخواست و مدت بیست و پنج سال مصاحبہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود و وفاتش سال دوم از بعثت عمر مبارکش شصت و پنج سال بود دوم سودہ بنت زمعہ در سال دہم از بعثت او را بخواست و وفاتش در آخر خلافت عمر رضی اللہ تعالی عنہ سیوم عائشہ صدیقہ بنت صدیق النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با او محبت و الفت بسیار داشت و وے بہترین مصاحبان او بود و اورع و اتقی و ازہد و اعلم بود باحکام شرعیہ و مرجع بود در امور دین از جمیع مومنین و صاحب رای و اجتہاد و در خدمت و محبت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بے مثل و بے ہمتا بود و وفات مبارکش سنہ خمسین ہجری زندگانیش شصت و شش سال چہارم حفصہ بنت عمر بن الخطاب رضی اللہ تعالی عنہ در سال سیوم ہجری در سلک امہات المومنین داخل شد وفات مبارکش در سال چہل و پنج یا پنجاہ از ہجرت زندگانیش بقرب شصت سال رضی اللہ تعالی عنہا پنجم زینب بنت خزیمہ در سال سیوم از ہجرت بنکاح آنحضرت مشرف شد

وبعد

و بعد ہشت ماہ وفات یافت رضی اللہ عنہا ششم ام سلمہ بنت عاتکہ بنت عبد المطلب در سال چہارم ہجری در عقد آنحضرت در آمد و در سال شصت و یک ہجری فوت شد عمرش ہشتاد و چہار سال رضی اللہ تعالی عنہا ہفتم زینب بنت جحش اول اہل زید بن الحارثہ بود و بعد مفارقت در سال پنجم ہجری آنحضرت او را بخواست و وفاتش سال بستم ہجری حیاتش پنجاہ و سہ سال ہشتم جویریہ بنت الحارث آنحضرت سال پنجم ہجرے او را بخواست و وفاتش سال پنجاہ و شش ہجری زندگانیش شصت و پنجسال رضی اللہ تعالی عنہا بود نہم ام حبیبہ بنت ابی سفیان ہفتم ہجری او را بخواست و وفاتش سال چہل و چہارم رضی اللہ تعالی عنہا دہم صفیہ بنت حیی بعد حرب خیبر او را بخواست و وفاتش سال سی و شش ہجری رضی اللہ تعالی عنہا یازدہم میمونہ بنت الحارث سال ہفتم بنکاح آنحضرت در آمد و وفاتش سال شصت و سہ ہجری از این جملہ یازدہ ازواج مطہرات حضرت خدیجہ و زینب در حین حیات آنحضرت وفات یافتند و آنحضرت از نہ دیگر متوفی شد صلی اللہ علیہ وآلہ وصحبہ وسلم و اہل بیتہ الطاہرین والطاہرات۔

ذکر حضرات خلفاء الراشدین رضوان اللہ تعالی علیہم اجمعین

ایشان چہار تن اند اوّل و افضل الصحابۃ و اوّلہم بالتصدیق حضرت ابو بکر الصدیق رضی اللہ تعالی عنہ

نسبش با حضرت سید البشر در مرہ بن کعب اتصال مے یابد بدین تفصیل ابوبکر بن ابی قحافہ بن عامر بن کعب بن سعد بن تیم بن مرہ بن کعب مادرش ام الخیر بنت صخر بن عامر ولادتش بعد سانحہ فیل بدو سال

وچهار ماه نامش در جاهلیت عبد الکعبه بود در اسلام عبد الله سی وهشت ساله بود که اول از مسلمانان تصدیق رسالت آنحضرت آورد وبهیچ دلیل محتاج نشد وملقب بصدیق اکبر شد واعظم واکرم واحب خلق نزد پیغمبر علیه الصلوة والسلام بود ولیاقت بخلت خود اورا فرمود وپیش قدم همه اصحاب چه در حیات وچه در ممات آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بود بعد فوت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم جمیع اصحاب بر خلافت او راضی شدند واورا بهترین بشر بعد الانبیا میدانستند روز اول خواص وروز دوم عوام بیعت نمودند وحضرت علی کرم الله وجهه نیز روز دوم بیعت نمود وسبب تاخیر او گرفتاری بود در امور عزا آنحضرت بقول اصح نه امری دیگر وقیل سبب طلب نانمودن او بمشورت که بسبب گرفتاری بامور عزا او را طلب ننموده بودند نه امر دیگر واورا خلیفه رسول الله می خواندند ونقش نگین او نعم القادر الله وقیل العبد الذلیل للرب الجلیل در خلافت خود منصب قضا بعمر بن الخطاب تفویض فرمود رضی الله تعالی عنه وبا چندین قبائل که بعد از فوت پیغمبر مرتد شده بودند مراسم جهاد بجا آورد ووفات مبارکش بیست ودویم جمادی الاول سال سیزدهم هجری ایام خلافتش دو سال وسه ماه وچند روز بود ومدت حیات مبارکش بسنت نبوی شصت وسه سال بود وچون زمان رحلتش نزدیک رسید عمر فاروق رضی الله تعالی عنه را خلیفه خود نمود:—

الثانی الناطق بالحق والصواب حضرت عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه

نسبش بهشت واسطه بکعب که از جمله اجداد خیر العباد است اتصال می یابد بدین طریق عمر بن الخطاب بن نفیل بن عبد العزی بن ریاح بن عبد الله بن قرط بن رزاح بن عدی بن کعب مادرش خثیمه بنت هاشم بن مغیره۔

ولادتش

ولادتش بعد از سیزده سال واقعه فیل لقبش فاروق اعظم کنیتش ابو الحفص واورا امیر المؤمنین گفتندی ونقش نگینش کفی بالموت واعظا یا عمر اسلامش سال ششم از بعثت وبواسطه قوت اسلام وپشتی مسلمانان ونگونساری بتان وبت پرستان در زمان خلافت او اسلام قوت وتوسع پیدا نمود ودر اطراف عالم منتشر شد کوفه وبصره در زمان او تعمیر یافت ومصر واسکندریه وروم واکثر بلاد شام وعراق وآذربیجان وفارس وکرمان وطبرستان وغیره مفتوح شد بیت

بعد پیغمبر بالطاف کریم	کرد فتح چارصد شهر عظیم

ودر سال بیست وسیوم هجری ابولولو در حین نماز صبح روز چهارشنبه بیست وهفتم ذیحجه وقیل غره محرم فاروق را چهار ضرب تیغ زد ودر روز پنجشنبه آن فوت شد خلافتش ده سال عمر مبارکش بسنت نبوی شصت وسه سال بود مدفن شریفش با حبیب صلی الله علیه وآله وسلم وصدیق اکبر رضی الله تعالی عنه دریک حجره مبارکه رضی الله عنه

الثالث جامع القرآن ذی النورین والبرهان رفیق النبی فی الجنان حضرت عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه

هو عثمان بن عفان بن ابی العاص بن امیه بن عبد الشمس بن عبد مناف بن قصی چون ابولولو غلام مغیره بن شعبه فاروق را مجروح نمود فاروق رضی الله عنه فرمود که سزاوار خلافت شش تن اند علی وعثمان وسعد بن ابی وقاص طلحه وزبیر وعبد الرحمن بن عوف باید که یکی از ایشان بعد من خلیفه باشد روز چهارم از فوت او رضی الله عنه جماعت مسلمین با عثمان بیعت نمودند ومدت

دوازدہ[۱۲] سال بر مسند خلافت بکمال استقلال متمکن بود بعدہ جماعت از مصریان
با محمد بن ابی بکر اتفاق نمودہ بر وے خروج نمودند شبے کہ فردائے آن شہادت رسید
پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بخواب دید کہ بوی بفرمود کہ فردا افطار با ما خواہی کرد
پس اعوان خود را از جنگ منع نمود و در سرای خود بحین تلاوت قرآن مجید — کلام
شہید شد رضی اللہ عنہ مدت حیاتش ہفتاد و دو سال و زمان خلافتش
دوازدہ سال و شہادتش نوزدہم شہر ذی الحجۃ الحرام واقع شد رضی اللہ تعالیٰ عنہ

الرابع اسد اللہ الغالب مطلوب کل طالب امیر المومنین حضرت علی بن ابی طالب رضی اللہ تعالیٰ عنہ

ولادت باسعادتش در سنہ بیست و ہشتم[۲۸] از واقعہ فیل بود در خانہ کعبہ بیت

شد او در بیت الحرامش صدف		کسی را میسر نشد این شرف

کنیتش ابو الحسن و ابو الحسین و ابو السبطین و ابو الریحانتین و ابو تراب
و القابش بسیار و نقش خاتمش الملک للہ در صغر سن اسلام آورد و بقولی آنجناب
اول کسی است کہ اسلام آوردہ و بقول اصح آنکہ اول مسلمات از زنان خدیجہ و
از کلانان ابو بکر و از خوردان علی و در اکثر معارک و مواقف در ملازمت جناب
نبوت مآب شرائط شجاعت و جہاد مرعی داشت بعد از مقدمہ شہادت عثمان رضی
اللہ تعالیٰ عنہ جماعہ مسلمین برضا و رغبت بوی بیعت نمودند و مسند خلافت را بوجود
ذی جود شریفش آراست و عزل و نصب حکام ماضیہ فرمود جہت طلب قاتلان
عثمان رضی اللہ عنہ در وے و دیگر اصحاب اختلاف افتاد و مآل بجدال و قتال انجامید — مخالفت
چون اصحاب پیغمبر ہمہ صاحب رای و اجتہاد بودند و خطائیکہ از راہ اجتہاد واقع شود
از ملامت و رست زبان را جز بذکر خیر ایشان نباید کشود و سلامت خود را در این باید دید

چنانچہ وی فرمودہ اخواننا بغوا علینا لیسوا کفرۃ ولا فسقۃ لما لہم من التاویل از این
عبارات مبارک بقرینہ تاویل لب بخطائی باید کشود و فرمودہ امام شافعی رح را در این مقام
نصب عین باید دید کہ فرمودہ تلک دماء طہر اللہ تعالیٰ عنہا ایدینا فلنطہر
عنہا السنتنا آخر الامر صلح واقع شد و قضیہ تحکیم وقوع یافت چون ایام وصال
رسیدہ روز جمعہ ہفدہم رمضان عبد الرحمن ابن ملجم رجیم شمشیر بر سر مبارک او زد
و نوزدہم[۱۹] یا بیستم و بیکم شہر مذکور بجوار رحمت غفور انتقال فرمود و سبطین شریفین
او را غسل دادہ بدفن مبارکش بموجب وصیت او از نظر خلق پنہان ساختند
لہذا چند جا قبر شریفش تعین یافتہ ارباب مکاشفہ در جاہا متعددہ نشان دادہ اند
منہا بہ نجف اشرف منہا مزار فیض آثار بلخ وغیرہ اما در سفینۃ الاولیا
قول ثانی را ترجیح دادہ اند ہر چند اول مشہور گشتہ و ارباب کشوف صادقہ نیز
در بلخ بسیار تعیین نمودہ اند والعلم عند اللہ سبحانہ مدت حیاتش شصت
و سہ سال بسنت نبوی علیہ و علی آلہ وصحبہ الصلوۃ والسلام و خلافتش
چہار سال و نہ ماہ ازواج طاہراتش نہ اند اول آنہا خاتون قیامت شافعہ
امت سیدۃ نساء العالمین فاطمۃ الزہراء رضی اللہ عنہا تا او زندہ بود
زن دیگر نخواست و در حیات او از زن دیگر ممنوع بود پسرانش پانزدہ[۱۵]
تن بودند حسن و حسین رضی اللہ عنہما محسن عبد اللہ عباس عثمان
جعفر یحییٰ عون محمد اکبر عمر محمد اصغر عبید اللہ ابو بکر بنات طاہراتش
ہفدہ اند زینب الکبریٰ ام کلثوم کبریٰ رقیہ آمنہ الکبریٰ ام ہانی میمونہ
ام الحسین ام کلثوم صغریٰ فاطمہ ام محمد قد ام الکرام ام سلمہ
حمامہ نفیسہ ام جعفر امامہ رضی اللہ عنہم وعنہن :- — تقیہ

سے[۱] در ہر دو نسخہ منقول عنہما ہمارا شانزدہم منقول بود و اسم ہفدہم نہ نوشتہ واللہ اعلم فافہم ۱۲ المحررہ رح

ذکر ائمۂ مہدیین رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین

علی کرم اللہ وجہہ امام اول من ائمہ اثنا عشر رضی اللہ تعالیٰ عنہم
وہو الرابع من الخلفاء الاربعۃ الراشدین رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین بیت

اول و آخر ابرار توئی	مشرق و مغرب انوار توئی

فقیر در ایامیکہ بزیارت روضہ شریفش کہ در توابع بلخ واقع است مشرف شدم و حضوری روئے دادہ بزبان شوق چند فردے بقافیۂ مثنوی معروض داشتم اینجا ایراد آن بخاطر فاتر زیبا نمود نظم

یا علی بادشاہ کونینی
اولیا را تو قرۃ العینی

بولایت کسے قدم نزند — بولائے تو تا کہ دم نزند
در رہش قلب رشت پر زنگم — کہ ز قلابیش لبستی ننگم
یک نگاہے نمودہ زر سازے — کارم از یک نگاہ در سازے
گرچہ من لائق نگاہ نیم — در رہت بہ ز خاک راہ نیم
لیک در رہ گذار گر قدمے — نہی بر سر من از کرمے
زان شرافت براوج ماہ شوم — ز گدائی گذشتہ شاہ شوم
شاہ گردم ولے کمین بندہ — بکلاب درت سرافگندہ
بر رسول کریم و اصحابش — بر ہمہ اہل بیت و احبابش
نکنم رو ز درگہ کرمت — ای سرم خاک باد بر قدمت

فضل را جز جناب حضرت تو
نیست روئے وسیلہ دیگر سو

امام ثانی حضرت امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ

کنیتش ابو محمد و لقبش تقی و طیب و سید و ولادتش روز سہ شنبہ منتصف رمضان المبارک سنہ اثنین او ثلاث من الہجرۃ در مدینہ منورہ و بعد از شہادت امیر المومنین حضرت علی کرم اللہ وجہہ الکریم مردم عراق پر نفاق بشرط جنگ اہل شام باوی بیعت نمودند چون آن خدمت وی بعزم شام بمدائن رسید معاویہ نیز روی بعراق آورد و خدمت حضرت بیوفائی لشکر خود دیدہ باوی صلح کرد و خلافت را بوی گذاشتہ بمدینہ منورہ توطن فرمود بالآخر منکوحہ اش بحرکت یزید پلید الماس سودہ بخوردنش داد و مدت چہل روز بیمار بود روز ہفتم صفر تسع و اربعین بقولی اوائل ربیع الاول سنہ خمسین انتقال فرمود عمرش چہل و ہفت سال بود اولادش ذکور دہ اند زید و حسن و عمر و قاسم و عبد اللہ و عبد الرحمن و حسین و اثرم و طلحہ و اسحاق و اناث شش تن بودند جبرائیل اسم شریفش بر قطعہ از حریر بہشت نوشتہ حسن بن علی نزد رسول علیہ و علی آلہ الصلوۃ والسلام بہدیہ آوردہ و وی شبیہ ترین مردمان بود بہ نبی علیہ و علی آلہ الصلوۃ والسلام روزے امیر المومنین حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ امام حسن رضی اللہ عنہ را بر دوش گرفتہ بود و سوگند مے خورد کہ این شبیہ نبی ست علیہ الصلوۃ والسلام نہ شبیہ علی کرم اللہ وجہہ و علی رضی اللہ عنہ استادہ بود و تبسم می نمود از وی مے آرند کہ بیست و پنج ۲۵ حج پیادہ گذاردہ و حال آنکہ نجائب وی را باوی میکشیدند رضی اللہ تعالیٰ عنہ۔

امام ثالث حضرت امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ

کنیتش ابو عبد الله و لقبش سیّد و شهید ولادتش در مدینه منوّره روز سه شنبه چهارم شعبان سنه اربع هجری قیل آخر ربیع الاول سنه ثلث مدت حملش شش ماه و هیچ فرزندی شش ماه نیامده مگر وی و یحیی علیه السلام چون نوبت امارت بیزید رسید قریب بیست هزار اهل عراق با رسول ادکه مسلم باشد بیعت نمودند و اورا طلب داشتند و درین اثنا عبید الله بن زیاد بفرموده یزید پلید از بصره بکوفه آمد چون خدمت امام از مکه معظمه بسمت عراق روان شد اهل عراق با عبید الله بن زیاد در قصد کشتن او اتفاق نموده بر او بر آمدند جناب و را با هفتاد و دو تن و یا هشتاد و دو تن از اهل بیتش و اتباعش روز جمعه و بقولے روز شنبه عاشر محرم سنه احد و ستین شهید ساختند عمر مبارکش پنجاه و شش سال و پنجاه و هشت روز اولادش ذکور بقول اصح علی اکبر علی اصغر جعفر عبد الله که در هنگام طفلی با پدر خویش همراه بودند و بعز شهادت رسیدند و اناث دو تن بودند رسول صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم وی را حسین نام نهاد و وی را جمالی بود که چون در تاریکی نشستے مردم از بیاض جبین او و بریق رخساره مبارکش بوی راه بردندی و وے از سینه تا بپا بها مشابه بود با رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم چنانکه امیر المؤمنین حسن از سینه تا فرق سر و رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است که حسین از من است و من از حسینم خدا دوست میدارد آن کس را که حسین رض را دوست دارد و حسین سبط است از اسباط.

امام رابع حضرت امام زین العابدین علی بن حسین رضی الله تعالی عنهما

کنیتش ابو محمد و ابو الحسن و لقبش سیّد العابدین و زین العابدین و سجّاد ولادتش روز شنبه پنجم شعبان سنه ثمان و ثلثین یا ثلث و ثلثین در زمان حیات

امیر المؤمنین

امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه در مدینه منوره واقع شد و او در روضه واقعه پدر بزرگوار خود مریض بود چون عمر عزیزش به پنجاه و هفت سال رسید بگفته ولید بن عبد الملک دوازدهم محرم سنه خمس و تسعین او را بزهر شهید ساختند امامتش سی و چهار سال و دو روز اولاد ذکورش محمد باقر زید عمر عبد الله حسن حسین اکبر حسین اصغر عبد الرحمن سلیمان علی محمد اکبر محمد اصغر و اناث چهار تن بود مادر امام زین العابدین شهربانو دختر یزدجرد از اولاد نوشیروان عادل است و سبب تلقیب او بزین العابدین آنکه شبے در نماز تهجد بود شیطان بصورت اژدهای خود را با و نمود وے هیچ ملتفت نشد آخر پای مبارک او را گزید و او را دردناک ساخت خدای تعالے بوے منکشف گردانید که این ابلیس است پس وے را دشنام داد و طپانچه زد و گفت دور شو ای ملعون دور شد برخواست تا ورد خود ادا نماید هاتف صدا داد انت زین العابدین سه بار گفت

امام خامس امام محمد باقر بن علی زین العابدین رضی الله تعالی عنهما

کنیتش ابو جعفر و لقبش باقر و سمّی بذلك لتبقره فی العلم و توسعه فیه مادرش ام عبد الله فاطمه بنت الحسن بن علی رضی الله تعالی عنهما ولادتش در مدینه منوّره روز جمعه سیوم ماه صفر یا غره رجب سنه سبع و خمسین پیش از شهادت امیر المؤمنین حسین رضی الله عنه بسه سال و وفاتش سنه اربع عشر و مایة و عمرش پنجاه و هفت سال و قبرش در بقیع نزد پدرش و امامتش نوزده سال وے گفته است که بر جابر بن عبد الله در آمدم و سلام کردم و چشم وے پوشیده شده بود سلام مرا جواب داد و گفت کیستی گفتم محمد بن علی بن حسین گفت ای فرزند رسول الله

پیش آیی پیشتر شدم دست مرا بوسید و از جانب رسول سلام بر من خواند
و گفت پیغمبر علیه السلام مرا گفت ای جابر شاید که بمانی تا وقتیکه ملاقات کنی
با یکی از فرزندان من که وی را محمد بن علی بن حسین گویند خدای
تعالی وی را نور و حکمت خواهد داد و وی را از من سلام برسان

امام سادس حضرت امام جعفر صادق بن محمد باقر رضی الله تعالی عنهما

کنیتش ابو عبد الله و ابو اسماعیل و لہ القاب اشهرها الصادق مادرش
ام فروه بنت قاسم بن محمد بن ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنهم
و مادر ام فروه اسما بنت عبد الرحمن بن ابی بکر رضی الله عنهما ولادتش
در مدینه منوره سنه ۸۳ ثلث و ثمانین من الهجرة و قیل روز دوشنبه هفدهم ربیع
الاول وفاتش نیز در مدینه منوره روز دوشنبه منتصف رجب سنه ۱۴۸
ثمان و اربعین مائة مدت حیاتش شصت و پنج سال امامتش سی و چهار سال
و دو ماه و قبره فی البقیع عند ابیه و جده رضی الله تعالی عنهم
اولاد ذکورش موسی کاظم اسحق محمد اسمعیل عبد الله عباس
علی اناث سه تن بودند از عظمای علمای و کبرای مقتدای اولیا است اورا
فضائل و کمالات بسیار است و طریقه اکابر نقشبندیه بوی اتصال دارد
چنانکه در مجلس مذکور شود انشاء الله تعالی

امام سابع حضرت امام موسی کاظم بن جعفر صادق رضی الله تعالی عنهما

کنیتش ابو الحسن و ابو ابراهیم و لقبش کاظم مادرش ام ولد بوده
حمیده بربریه ولادتش در ابوا میان مکه و مدینه در روز شنبه هفتم صفر سنه ثمان و عشرین و مائة

وفاتش

وفاتش در حبس هارون الرشید در بغداد ایام حیاتش پنجاه و پنج سال امامتش بیست
و پنج سال و سه ماه اولادش ذکور علی رضا زید ابراهیم عقیل هارون
حسن حسین عبد الله اکبر عبد الله اصغر اسمعیل محمد احمد جعفر یحیی اسحاق
عباس ابو القاسم حمزه عبد الرحمن قاسم جعفر اکبر جعفر اصغر اناث
هژده تن بودند عابد ترین و کریمترین اهل زمان خود بودند رضی الله تعالی عنهم اجمعین

امام ثامن حضرت امام علی رضا بن موسی کاظم رضی الله تعالی عنهما

کنیتش ابو الحسن لقبوی رضا و این کنیت و لقب پدرش بوی نهادند وهو
فی رضاء الله سبحانه و رضاء رسوله مادرش سکینه نوبیه است ولادتش
در مدینه منوره بوده روز پنجشنبه یازدهم ربیع الآخر سنه ۱۵۳ ثلث و خمسین و مائة
وفاتش در ولایت طوس بوده در قریه سناباد از رستاق نوقان فی شهر رمضان
سنه ۲۰۳ ثلث و مأتین و قبرش طرف قبله قبر هارون الرشید در قبه که در سرای حمید
بن قحطبه طای است امامتش بیست و یک سال و پنج ماه و کسری ایام حیاتش
پنجاه و یک سال و کسری مادرش ام ولد بوده که بیش از همه دارد منها نجمه و از آن حمیده
بوده مادر کاظم رضی الله تعالی عنه شبی مصطفی را صلی الله علیه و آله وسلم بخواب دید که فرمود
نجمه را بموسی بخش که زود باشد که از وی فرزندی وجود گیرد که بهترین اهل زمین بود و از
ام رضا رضی الله عنه روایت کنند که گفت چون برضا حامله شدم هرگز از خود ثقل حمل
بر نیافتم و در خواب از شکم خود آواز تسبیح تهلیل می شنیدم هول و هیبت بر من غلبه میکرد
و چون بیدار میشدم هیچ آواز نمی آمد و در زمان ولادت دستها بر زمین نهاده روی
باسمان کرده لب مبارک خود را می جنبانید چنانکه کسی سخن گوید و مناجات کند اولاد
ذکورش محمد تقی ابو جعفر اکبر ابو جعفر اصغر ابو الحسن ابراهیم حسین اناث یک تن بوده

امام تاسع امام محمد تقی بن علی رضا رضی اللہ تعالی عنہما

کنیتش ابو جعفر و لقبش تقی و جواد مادر وی ام ولد بودہ خیزران نام ولادتش در مدینہ منورہ بود روز جمعہ دہم رجب یا ہفدہم سنہ (۱۹۵) خمس و تسعین و مائۃ و وفاتش روز شنبہ ششم ذی الحجہ سنہ (۲۱۰) عشر و مائتین در عہد خلافت معتصم و قبرش در بغداد و قفای جد وی کاظم رضی اللہ تعالی عنہما از کمال علم و ادب و فضل و کرم کہ داشت با صغر سن مامون مخلص وی شدہ دختر ام الفضل را بزنی بوی داد و ہمراہ وی بمدینہ منورہ روان نمود و ہزار درہم در ہر سال بوی فرستادے امامتش ہفدہ یا ہجدہ سال ایام زندگانیش بیست و پنجسال و دو ماہ و یازدہ روز من کلماتہ القد سیۃ یوم العدل علی الظالم اشد من یوم الجور علی المظلوم العلماء غرباء لکثرۃ الجہال بینہم اولادش ذکور علی نقی و موسی اناث نیز دو تن بودند رضی اللہ تعالی عنہما :-

امام عاشر حضرت علی نقی بن محمد تقی رضی اللہ تعالی عنہما

کنیتش ابو الحسن و لقبش ہادی و بعسکری مشہور مادرش ام ولد بودہ سمانہ نام و قیل اصہ ام الفضل بنت المامون ولادتش در مدینہ بودہ سیزدہم رجب سنہ (۲۱۴) اربع عشر و مائتین و وفاتش در سر من رای از نواحی بغداد و در زمان منتصر روز شنبہ اواخر سنہ (۲۵۴) اربع و خمسین و مائتین قبرش ہم در سرای وی است کہ سر من رای داشتہ زندگانیش چہل و یکسال (۴۱) امامتش سی (۳۰) و سہ سال و شش ماہ و بیست و ہفت روز مناقب و کمالات او زیادہ از حد تکتیب است و اولادش حسن عسکری۔ حسین جعفر رضی اللہ تعالی عنہم اجمعین۔ و از اناث یک تن بود ؛-

منتصر بالله

آیت کریمہ برائے اولاد پارہ ستار سورة انبیا

امام حادی عشر حضرت امام حسن عسکری بن علی تقی رضی اللہ تعالی عنہما

کنیتش ابو محمد و لقبش ذکی و خالص و سراج وی نیز چون پدر مشہور است بعسکری مادرش ام ولد بودہ سوسن نام و قیل غیر ذلک ولادتش در مدینہ روز دوشنبہ چہارم ربیع الاول سنہ (۲۳۲) اثنا و ثلثین و مائتین و وفاتش در سر من رای در سنہ ستین و مائتین قبرش پہلوی قبر پدرش است مدت حیاتش بیست (۲۷) ہفت سال و دو ماہ و بیست روز امامتش پنج سال و ہفت ماہ کسری از اولادش امام محمد

امام ثانی عشر حضرت امام محمد بن الحسن العسکری رضی اللہ تعالی عنہما

کنیتش ابو القاسم لقبش عبد اللہ و نزد امامیہ حجت و قائم و منتظر و مہدی و صاحب زمان و ہو عندہم بزعمہم اخیر ائمتہم خاتم الولایۃ و الامامۃ و انہم یزعمون انہ دخل السرداب الذی بسر من رای و امہ تنظر الیہ فلم یخرج الیہا و ذلک فی سنۃ خمس و ستین و مائتین و قیل فی سنۃ ست و ستین و مائتین فاختفی الی الآن علی زعمہم مادرش ام ولد بودہ نرجس نام و قیل غیر ذلک ولادتش در سر من رای در بیست و سیوم (۲۳) رمضان سنہ (۲۵۸) ثمان و خمسین و مائتین و یقال فی لیلۃ النصف من شعبان سنہ (۲۵۵) خمس و خمسین و مائتین امامیہ و اہل کشف و باطن و علماء ظاہر اہل سنت و جماعت شکر اللہ تعالی سعیہم و منہم شیخ علاء الدولہ سمنانی میگویند کہ چون امام محمد بن حسن مختفی شد در زمرہ ابدال داخل شد و چون قطب آن وقت علی بن حسین بغدادی فوت شد امام محمد بن حسن بر وی نماز گذارد و بجای او بنشست و نوزدہ (۱۹) سال در مرتبہ قطبیت بود تا فوت شد و در مدینہ منورہ مدفون گردید

در بیان اعتقاد اہل سنت وجماعت شکر اللہ سعیہم

در حق مہدی موعود آنست کہ مہدی موعود یکی از سادات حسینی است کہ در آخر الزمان در مدینہ مشرفہ متولد شود ونام او ونام پدر او موافق نام حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود وآز مکہ مبارکہ وقت چہل سالگی ظہور[۱] کند وقیل ہجرت او سوی بیت المقدس بود ودر کتف او علامت بود چنانچہ در کتف آنسرور بوده در ماہ محرم روز عاشورا بعد از سن یکہزار ودوصد الی ماشاء اللہ ظہور نماید وسہ صد وسیزدہ کس از اشراف قوم بعد واہل بدر با او بیعت کند در میان رکن ومقام وبا او بیرق حضرت رسالت پناہ وپیراہن وتیغ او باشد صلی اللہ علیہ وآلہ وصحبہ وسلم وخلق را بحق دعوت کند وتمامی عرب وعجم اطاعتش کنند بے جنگ وکرہ ودر اواخر ایام وی عیسیٰ علیہ الصلوٰۃ والسلام از آسمان نازل شود ودر پس او روز جمعہ نماز صبح کند ومدت بادشاہی وے اختلاف اقوال ہفت سال یا چہل سال بود وھکذا یستفاد عن الاخبار والآثار والعلم عند اللہ وعبارت شیخ اکبر محی الدین ابن عربی قدس سرہ در فتوحات مکیہ مطابق ہمین است۔

باشند

[۱] قولہ ظہور کند الخ لے ظہور مہدی رحمۃ اللہ علیہ یعنی از زبان والد خود علیہ الرحمۃ والغفران شنیدہ ام کہ والد اوشان ہادی الخلق الی الحق حضرت مولانا حاجی میان ضیاء الحق قدس سرہ مے فرمودند کہ فقیر را در مکہ معظمہ با یکی از دوستان خدا کہ مر او را منزلت غوثیت بود از ظہور مہدی در خدمت اوشان سوال نمودم فرمودند کہ بعد از فوت تو وچند از عمر تو بگذرد ظہور مہدی خواہد شد تاریخ وفات اوشان گلہ در باغ ۱۰۰۰ ۱ ۲ ۲۰۰ ۴ ۳۰ ۲۰ وعمر اوشان بشصت سہ سال رسیدہ بودند کہ در درہ فرخشاہ بدرجہ شہادت رسیدند رحمۃ اللہ۔

آیت کریمہ
برائے اولاد
پارہ ستارہ
سورۃ انبیاء

فصل در بیان مناقب بعضے اہل صفہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم

بدانکہ امت مجتمع اند بر آنکہ پیغمبر را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گروہے بودند از اصحاب کہ در مسجد وی لازم بودند ومہیا مر عبادت را ودست بہ کلی از دنیا برداشتہ بودند واز کسب معاش اعراض کردہ وخدا تعالیٰ از برای آنہا پیغمبر خویش را فرمودہ قولہ تعالیٰ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ فقراء مہاجرین بودند کہ توکل بر خدا کردہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مامور بود بصحبت ایشان قولہ تعالیٰ وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ وَلَا تَعْدُ عَيْنٰكَ عَنْهُمْ تُرِيْدُ زِيْنَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا تا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہر یکے از ایشان را دیدی گفتے مادر وپدرم فدای آنہا باد کہ خدائی تعالیٰ از برائی آنہا بر من عتاب کرد وقرآن مجید در فضائل ایشان ناطق است وپیغمبر را صلی اللہ علیہ وسلم اندر فضائل ایشان اخبار بسیار است ابن عباس رض روایت کردہ کہ وقف رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم علی اصحاب الصفۃ فرای فقرہم وجہدہم ومع ذلک طیب قلوبہم فقال ابشروا یا اصحاب الصفۃ فمن بقی من امتی علی النعت الذی انتم علیہ راضیا بما فیہ فانہ من رفقائی فی الجنۃ معنی خبر آنست کہ چون پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام بر اصحاب صفہ گذشت ومر ایشان را بدید وبایستاد وخورمی دل ایشان را در فقر ومجاہدت بدید فرمود کہ بشارت باد مر شما را وآنہا را کہ پس از شما پایند بر صفت شما ودر فقر خود راضی باشند ایشان از رفیقان من باشند اندر بہشت وآسامی بعضی از ایشان نوشتہ می شود منہم بلال بن رباح وابو عبد اللہ سلمان فارسی وابو عبیدہ عامر بن عبد اللہ بن جراح وابو الیقظان عمار بن یاسر وابو مسعود ہزلی وعتبہ بن مسعود وبرادرش مقداد بن اسود

وعبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہ وخباب بن ارت وصہیب بن سنان وعتبہ بن غزوان
وزید بن خطاب وابوکبشہ وابوالمرثد کنانہ بن حصین عدوی وحذیفہ بن الیمان و
عکاشہ بن محصن ومسعود بن ربیع انصاری وابوذر جندب بن جنادہ غفاری و
صفوان بن بیضا وابوالدردا وعویم بن عامر وابولبابہ بن عبدالمنذر وعبداللہ
بن بدر الجہنی وغیرہم رضی اللہ تعالیٰ وارحمنا ربنا بحرمتہم امین وادخلنا
فی زمرۃ اتباعہم یارب العلمین آما ابوہریرہ وثوبان ومعاذ بن الحارث
وسائب بن خلاد وثابت بن ودیعہ وابوعیسی بن عویم بن ساعدو سالم بن عمر بن
ثابت وابوالبشر کعب بن عمر وصہیب بن سنان وعبداللہ بن انیس وحجاج بن عمرو الاسلمی
رضی اللہ تعالیٰ عنہم نیز از جملہ ایشانند ودران درجہ بودند گاہے بسببے تعلق کردندے

كذا وجدت في المكتوب

در ذکر بعضی اصحاب کبار احمد مختار صلی اللہ علیہ وآلہ وصحبہ وسلم

الالف۔ ابوذر غفاری ابوعبیدۃ بن الحارث بن عبدالمطلب ابی بن کعب انصاری
ابان بن سعید ابوہریرہ عبدالرحمن بن صخر الاوسی اسامۃ بن زید بن حارثۃ قضاعی
اشجع منذر بن عامر العبدی ابواللحم خلف بن عبدالملک انصاری اشعث محمد
بن قیس ابومحصن عکاشہ اسدی اوس بن ثابت برادر حسان انس بن نضر ابوحمزہ
انس بن مالک اسعد بن زرارۃ انصاری ابوامامہ باہلی ابوبردہ بن قیس بن عامر
ابوموسی اشعری عبداللہ بن قیس ابوبرزۃ عبداللہ بن نضلۃ انصاری ابوبکر
تبع بن حارث ابوحذیفہ بن ہاشم بن عتبہ بن عبدشمس بن عبدمناف ابودجانہ
سماک بن حرشۃ الانصاری ابوالدردا بن عویم بن عامر الانصاری ابوالہیثم مالک
بن تیہان الانصاری ابوطلحہ زید ابوضمیرۃ اسما بن حارثہ بن سعید الاسلمی اسد بن ربیع

ضمیر ابوالعاص بن ربیع زوج زینب رضی اللہ عنہا اسد بن عروۃ اکال بن نعمان انصاری
ابوکبشہ سلیم ابومحذورہ سلمی بن سلمۃ ابومسعود عقبۃ ابوایوب خالد بن زید انصاری ابواعور
سعید بن زید عدوی ابونافع ابوقتادۃ الانصاری ابواسید مالک بن ربیعۃ الانصاری
ابوالبشر کعب بن عمر الانصاری ابوقتادۃ انصاری بن نعمان ابوسعید خدری بن سعید
بن مالک انصاری ابوالطفیل عامر بن واثلہ لیثی آخرین اصحاب بحسب وفات
الباء بلال بن رباح حبشی موذن تعلی بن منبہ تعلی بن ثقیف براء بن عازب
انصاری براء بن مالک براء بن معرور سلمی بریدہ بن حصیب اسلمی بشر بن ارطات
قرشی بشر بن سعد انصاری بلال بن حارث **التاء** تمیم بن اوس دارانی تمیم
بن مولی الخراش الخزرجی تمیم بن یعار ن الخزرجی **الثاء** ثابت بن قیس الانصاری
خطیب ثابت بن ضحک الانصاری ثعلبۃ بن غنم بن عدی الانصاری ثوبان حکمی
ثابت بن ہزال انصاری **الجیم** جعفر طیار برادر حیدر کرار رضی اللہ تعالیٰ عنہما۔
جریر بن عبداللہ بجلی جابر بن عبداللہ انصاری جبار بن سعید غفاری جابر بن صخر
بن امیر انصاری جعفر بن ابی سفیان جابر بن مرہ عامری جنادۃ بن امیۃ ازدی
جنادۃ دوسی **الحاء** حمزۃ بن عبدالمطلب سید الشہداء عم النبی علیہ وعلی آلہ الصلوۃ
والسلام واخیہ من الرضاع حارث بن ہشام خزیمہ بن ثابت ذوالشہادتین
حارث بن خزیمۃ انصاری حکیم بن حزام قرشی حسان بن ثابت انصاری شاعر مداح پیغمبر
علیہ الصلوۃ والسلام حارث بن نوفل حارثۃ بن سراقہ انصاری حارثۃ بن عمر انصاری
حارثۃ بن نعمان انصاری حجر بن عدی حنظلہ بن مالک خارجۃ بن مالک غفاری
حذیفۃ بن الیمان صاحب سرہ علیہ السلام حصین بن حارث بن عبدالمطلب حکم
بن سعید بن عاص بن امیہ حویطب بن عبدالعزی حارثۃ بن ابی حازم احمری
الخاء خالد بن ولید قرشی مخزومی خفاف بن بدیہ خباب بن الارت خوات بن الجبیر

آیت کریمہ برائے اولاد پارہ ستارہ سورۃ انبیاء

الدال دحیہ بن خلیفہ الذال ذو البجاد بن عبد اللہ بن عبد السہم ذو الشمالین عمیر بن
عبد بن عمرو کہ اورا ذوالیدین ہم گویند ذرعہ بن عامر اسلمی رض الراء ربیعہ بن اکثم
بن شجرۃ ربیعہ بن کعب بن مالک رافع بن خدیج انصاری رفاعۃ بن مالک بن عجلان
انصاری رفاعۃ بن عمر بن نوفل انصاری رکانۃ بن عبد یزید بن ہاشم بن
عبد المطلب رویفع بن ثابت بن سکن الزاء زید بن حارثۃ زید بن ثابت
انصاری زید بن ملحان زہیر بن عجرۃ زبرقان بن حصین بن بدر زہیر بن قیس
البلوی زہرۃ بن خونہ بن عبد اللہ زید بن صفوان زید بن ارقم بن زید زید بن حاطب المثنوی
زید بن سہل انصاری السین سلمان فارسی سعد بن معاذ سہیل رومی سہل
بن عدی سہل بن قیس سلمۃ بن ثابت سعد بن سوید سلیم انصاری سہل بن
سعد سمرہ بن جندب سکران بن عمرو سنان بن ابی سنان سلمۃ بن عبد اللہ
سلمۃ بن اسلم سعید بن عاص بن امیہ سعید بن ثابت سعید بن ربیع سلمۃ بن عمرو
سلمہ بن مسعود سعید بن عدی سہیل بن جمان سوید بن سعد سعد بن عبادۃ سوید بن
نعمان سہل بن بیضا سہل بن حنیف الشین شیبۃ بن عثمان شرجیل بن
حسنہ شداد بن اوس انصاری الصاد صفوان بن امیہ صہیب بن سنان
صلۃ بن اشیم الضاد ضرار بن مقرون مزنی ضمام بن ثعلبۃ سعدی الطاء طارق قرآن
بن شہاب طفیل بن حارث طفیل بن عمرو طلحہ بن عقبۃ انصاری طلحہ بن اسحاق۔
الظاء ظہیر بن رافع بن اسحاق العین عباس بن عبد المطلب عم النبی صلے
اللہ علیہ وآلہ وسلم عمار بن یاسر عیسی عبد اللہ بن ام مکتوم عمرو بن امیۃ ضمیری عامر
بن فہیرہ عبادہ بن خشخاش عبد اللہ بن عمرو انصاری بدری عبد اللہ بن قحـ
عبد اللہ بن جبیر عمارۃ بن مخلد عمرو بن جموح عمر بن حمام بن جموح عتبہ بن ربیع عبید بن
معالی عبید بن تیہان عبد اللہ بن سلمۃ عباس بن عبادۃ عبد اللہ بن رواحۃ عبادۃ

بن صامت

بن صامت عروۃ بن مسعود ثقفی علاء حضرمی عبد اللہ بن مسعود ہذلی عبد اللہ بن زید
انصاری عکاشہ بن محصن اسدی عمرو بن الحق عباد بن ملحان عبد بن امیہ بن وہب عبد اللہ
بن سہل عبد اللہ بن صعصعۃ عمارۃ بن حقیۃ عمرو بن اوس عمر بن معدیکرب عمرو عاص
عبادۃ بن بشیر عبادۃ بن الحرث عامر بن ثابت عائذ بن معویۃ عبد الرحمن قرطی عتاب والد
سعید علی بن عاص عبد اللہ بن انس عبد اللہ بن ثابت عبد اللہ بن سعید عبد اللہ بن مالک
عبد اللہ بن عتیک عمار بن اوس عمار بن حزم عمرو بن طفیل بن عمرو عبد الرحمن بن عبد اللہ
عبد الرحمن بن حنبل عبد اللہ بن بدیل عبد الرحمن بن خالد بن ولید عبد الرحمن بن ربیعہ
عبد الرحمن بن سماک عبد الرحمن بن عایذ عبد اللہ بن انیس عمران بن حصین
عبد اللہ بن عباس عبید اللہ بن عباس عبد اللہ بن مغفل مزنی عبد اللہ بن عمرو بن العاص سہمی عبد اللہ
بن قرط ازدی عثمان بن عامر قرشی پدر حضرت ابوبکر صدیق کنیتش ابو قحافہ رضی اللہ عنہما عبد اللہ
بن ابی حدرد عثمان بن ابی العاص عثمان بن طلحہ عقبہ بن عبید عرباض بن ساریۃ عبید بن زید
عقیل بن ابی طالب اخ مرتضے رضی اللہ تعالی عنہما عبد اللہ بن جعفر بن ابی طالب عدی
بن حاتم طائی عمیر عوف بن مالک عدی بن عمیرہ عثمان بن مظعون عبد اللہ بن قیس عبید بن
خلف قرشی عبد اللہ بن حارث عبد اللہ بن عمر بن خطاب وقد مضی اسمہ فی ذکر
اسماء اصحاب الصفۃ رضی اللہ تعالی عنہم عبد اللہ بن زبیر عبد اللہ سہل عمارۃ بن
عمارۃ بن عقبۃ عکرمہ بن ابی جہل عبد اللہ بن ابی اوفی الفاء فضیل بن عباس فیروز
دیلمی فضالۃ بن عبید القاف قیس بن سعد انصاری قبیصہ بن ذویب قتادۃ
بن نعمان قثم بن عباس بن عبد المطلب الکاف کعب بن عجرہ کلثوم الاوسی اللام
لبید عامری شاعر المیم محمد بن ابی بکر الصدیق مصعب بن عمیر معاذ بن جبل انصاری
مقداد بن الاسود محمد بن سلمہ معاویہ ابن ابی سفیان مسور بن مخرمۃ مقدام بن معدیکرب
مغیرہ بن شعبۃ مغیرہ بن سعد النون نوفل بن حارث نوفل بن معویۃ نعمان بن مقرن

نعیم بن اوس دارانی الواء واثلہ بن اسقع ولید بن عقبة الهاء هاشم بن عتبة الیاء یسار

ذکر الستة الباقیة من العشرة المبشرة الذین بایعوه تحت الشجرة

طلحه بن عبد الله زبیر بن عوام سعد بن ابی وقاص سعید بن زید عبد الرحمن بن عوف ابو عبیدة بن الجراح رضی الله تعالی عنهم وعن سائر الصحابة اجمعین **تنبیه** مخفی نماند که نسبت سلسلهٔ علیه حضرات طیفوریه نقشبندیه مجددیه معصومیه صبغویه صفویه از حضرت خواجهٔ کائنات مفخر موجودات رحمة للعالمین شفیع المذنبین خلاصهٔ موجودات اشرف مخلوقات حبیب رب العالمین سید ولد آدم اجمعین **احمد** مجتبی حضرت **محمد** مصطفی صلی الله علیه وعلی آله وصحبه افضل الصلوة واکمل التحیات بخلیفهٔ اول وپیر و پیشوا مقتدای صغار وکبار ثانی اثنین اذ هما فی الغار مفخر مجاده تحقیق حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه وامیر المومنین امام العادلین واقف اسرار تنزیل محدث کلام الجلیل جناب فیضمآب خلیفهٔ مکرم فاروق اعظم صاحب السنة والاحتساب حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه وامیر المومنین امام الاورعین الذی استحییت منه ملائکة الرحمن رفیق النبی فی الجنان ذی النورین والبرهان جامع آیات القرآن کمثل الترتیب فی لوح الرحمن حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه وامیر المومنین امام الاشجعین مولی العرب والعجم صاحب الفضل والکرم مظهر العجائب والغرائب حضرت علی بن ابی طالب رضی الله عنه رسیده ومنهم ومن الصدیق التقی بحضرت سلمان فارسی رضی الله عنه فائز گردیده چه خدمت وی رضی الله عنه باوجود دریافت صحبت حضرت خیر البریه وبیعت خلفاء اربعه مظهر کمالات صدیقیت شده واز خدمت حضرت سلمان فارسی رضی الله عنه این نسبت علیه بحضرت قاسم بن محمد بن ابی بکر رضی الله عنهم رسیده و

وازایشان باامام همام واجب التعظیم والتکریم مقتدای خلائق حضرت امام جعفر صادق رضی منتقل شده ونیز خدمت حضرت قاسم مذکور جد مادری امام مذبور است رضی الله عنهما لهذا خدمت امام فرموده ولدنی ابوبکر مرتین چه مراد از تولید مرتین که ذکر یافته یکی ولادت صوری است که به نسبت والده باو رسیده وثانی ولادت معنوی است که بانتساب ولایت او فائض گردیده رضی الله عنهما واین نسبت عبارت از ولایت ممتزج بکمالات نبوت است ومعبر بولایت صدیقیه

بیان نسبت ثانیه امام الخلائق جعفر الصادق رض که بواسطهٔ آبای کرام خود رضوان الله علیهم اجمعین مشرف شده اند بدین تفصیل

که حضرت وی را از والد ماجد خویش امام همام پیشوای اکابر حضرت محمد الباقر رضی الله عنه وایشان را از جد ماجد خود حضرت زین العباد امام سجاد رضی الله تعالی عنه وایشان را از والد ماجد خویش قرة عین بتول وولی ووارث نسبت نبی مجتبای ثقلین حضرت امام حسین رضی الله عنه وایشان را از امام المومنین امام الاشجعین اسد الله الغالب حضرت علی بن ابی طالب کرم الله وجهه الکریم وحضرت وی را از جناب فیضمآب رسالت انتساب صلی الله علیه وعلی آله الکرام وصحبه العظام واین نسبت کنایه از ولایت خاصهٔ خلاصه غیر ممتزج است ودر ماده امام این هردو نسبت متمیز بوده اند کمثل مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ووی رضی الله تعالی عنه جامع ولایتین ومرجع طریقین گردیده واز این اجتماع این طریقه را تفوق بر سائر طرق اکابر ثابت شده وپیش طاق این بزرگواران مرتفع گردیده مجمع البحرین آمده

فرد

ازاین افیون که ساقی در می افگند	حریفان را نه سر ماند نه دستار

وبعضے این نسبت ثانیه را اول گفته واولی را ثانی قرار داده اند چنانچه در شجره منظومه خود سیمدین که از خلفاء مرشدام حضرت قیوم جهان قدس سره العزیز است نظم فرموده در اینجا چند فردے ازان ایراد مے رود. **نظم**

باامام سید جعفر دو نسبت شد قرین
از رسول حق در این ره بهر افراط کمال

آن یکی داوش بر اقلیم ولایت سروری
وان دگر بخشیدش از خوان نبوت صد نوال

اولین نسبت که ابواب ولایت بر کشود
از جناب والد خود یافت آن صاحب کمال

والدش باقر محمد ارشد زین العباد
او ز باب خود حسین مجتبی بے قیل وقال

آن شهنشاه شهیدان از امیر المومنین
حیدر صفدر علی مرتضی تاج الرجال

رهبر شاه ولایت شد شفیع المذنبین
صدر بدر هر دو عالم شمع بزم لایزال

آدم اکنون کشیم نسبت ثانیه اش
آنکه بر قرب کمالات نبوت هست دال

اخذ کرد از باطن قاسم که جدام اوست
آن امام المسلمین جعفر بفضل ذو الجلال

پیر او سلمان فارس مقتدای وقت خویش
یافت از صدیق اکبر بر تو صدق و کمال

افضل الاصحاب خیر الاولیا صدیق را
راه نما خیر الرسل شد آفتاب بے زوال

مخفی نماند که چون حاشیه حضرت مرشدی ام قیوم جهان قدس الله سره الاقدس در رساله منظومه خود که در بیان کیفیت نسبت اکابر طریقه اربعه مسمی بچهار جوی نموده اند انتساب طرق اربعه را بجناب فیضمآب اسد الله الغالب داده اند وجمله طرق را از ایشان جاری واثبات کرده اند وتحقیقات واضح فرموده فردے چند ازان نوشته می شود **هذا هو**

بشنو از من شمهٔ مصدوق حال
در بیان فضل آن صاحب کمال

این طرقهائی که با حق موصلند
واین سلاسل که با حمد مسند

اصل این جوها دبحر مرتضی ست
اصل او دریائے نور مصطفی است

نقشبندی قادری وچشتیه
سهروردی کبرویه سلسله

درمیان اہل سنت ای پسر
واین سلاسل نیست خالی از کفر

قطب غوث فرد وابدال ای اخی
مبتدی اوسطی ومنتهی

واصلان کاملان ومقتدا
عاشقان وعارفان ورهنما

سائر ارباب توحید وجود
جمله غواصان دریائے شهود

حق شناسان ومعارف دستگاه
مرشدان وهادیان ودین پناه

آنچه بودند وبیایند در جهان
وآنچه هستند آشکارا ونهان

این همه شاهان گدایان ویند
ریزه چین خوان الوان ویند

هر یکی شیر پستان ویست
هر یکی ممنون احسان ویست

این سلاسل جمله باوی میرسند
واین صدف ها گوهر آن مظهر اند

سوی پیغمبر بالطاف اله
هادی جزو وکل است آن دین پناه

معدن انوار احمد مجتبی است
مخزن اسرار سرمد مرتضی ست

وحل این شبه سائل را باین عبارت فرموده اند ورفع آن کرده حقیقت معامله را اظهار نموده جائیکه فرموده اند. **من کلامه المبارک**

گر کسے را شبه آید در نظر
این بیان را بهر سه یار دگر

که ابوبکر وعمر وعثمان هم
کرده اند آزاد جانها را ز غم

بیشتر بد بلک در آوان شان
فیض ارشاد وهدایت در جهان

صیقل ولهای عالم کرده اند
گوی از چوگان عرفان برده اند

تو چرا گوی که تنها از علی
هست جاری در جهان فیض نبی

چون ابوبکر از خلافت باز رست
حضرت فاروق بر جایش نشست

هر که از صدیق فیض داشت او
با عمر هم نرد معنی باخت او

کرد بیعت بعد ازان شد مستفید
یافت قرب حق مزید اندر مزید

چونکه عثمان جانشین شد بعد ازو — روی آوردند جمله سوی او
جان او را قبله خود ساختند — بیعتش کردند فیض یافتند
آنچه صدیقی و فاروقی بُدند — چون عمر گذشت عثمانی شدند
بعد ازان نوبت بحیدر چون رسید — حیدری گشتند از بهر مزید
با دل بے کره جان بے ملال — بیعتش کردند آن اهل کمال
مظهر انوار گشتند او همه — مصدر اسرار گشتند او همه
چون که شد بر صدق فرمان نبی — ختم ایام خلافت بر علی
لاجرم سوی نبی در هر طریق — او توسط گشت اندر هر طریق
زاین جهت ارشاد کل بر نام اوست — هر ولی را فرق بر اقدام اوست

چون بیان کیفیت نسبت باطنی جناب حضرت امام جعفر صادق رضی الله تعالی عنه نموده شد و معلوم گردید که مقتدای اکابر این سلسله علیه وجود شریف ولیست و عروة الوثقی این طریقه جلیله ذات علیا صفات اوست پس ختم مقدمه اینجا قرار داد بتفصیل ذکر مناقب و مآرب و نپرداخت چه فضائل او اظهر من الشمس است که هر صغیر و کبیر برنا و پیر از خصوصیات او باخبر اند و تکرار ذکر آن تحصیل حاصل **بیت**

در مکرر بستن مضمون رنگین لطف نیست — کم دهد رنگ ار کسی هند حنا بسته را

شروع در منتخبات نموده شد و احوال منتسبان او به بیان آمد که از انعکاس باطنی وے بهره ور شده چون کواکب هدایت نشان شبستان جهان از شعشعان انوار شان افروخته و سلسله ذهبیه را بخانه آفتاب رسانیده **فرد**

این سلسله از طلای ناب است — اینجانه تمام آفتاب است

منتخب اول در ذکر رسیدن این نسبت شریفه بحضرت سلطان العارفین بایزید بسطامی قدس سره و مسمی شدن بطیفوریه و این منتخب مشتمل بر پانزده تذکره است۔

تذکرهٔ اولی از منتخب اول

مخفی نماند که خدمت سلطان العارفین این نسبت شریف را از روحانیت سید الخلائق حضرت امام جعفر الصادق رضی الله عنه یافته و مستفید گردیده و نام ایشان طیفور بن عیسی است لهذا این طریقه را معتقدین طیفوریه نامند و ایشان مقتدای اهل تصوف و پیشوای ارباب توحید اند ایشان را در سائر صوفیه شان عظیم است لهذا ملقب بسلطان العارفین اند و تفصیل احوال ایشان تطویل مے طلبد مختصر آنکه صاحب جذب قوی بوده اند و کلام مبارک ایشان سکر آمیز است فامّا بعضے سخنان را که نسبت بایشان مے نمایند افترا است چنانچه در نفحات خدمت مولوی جامی علیه الرحمة در ذکر ایشان مے نویسد که شیخ الاسلام قدس سره گفت بر بایزید فراوان دروغها بسته اند می گویند که چون خدمت ایشان نماز می کردند قعقعه از استخوان سینه بیرون می آمدے و شنیده مے شدے از هیبت حق و تعظیم شریعت و در حالت رحلت فرموده اند الهی ما ذکرتك الا عن غفلة وما خدمتك الا عن فترة هرگز یاد نه کردم ترا مگر از سر غفلت و هرگز ترا نه پرستیدم مگر از سر فترت این بگفتند و جان بجانان سپردند رضی الله تعالی عنه و ایشان را بعد از مرگ بخواب دیدند گفتند حال تو چیست فرمود که مرا گفتند ای پیر چه آوردی گفتم درویشی بدرگاه ملک شود ویرانه گویند چه آوردی گویند چه خواهی و نیز در نفحات می آرند که در نیشاپور عجوزه بود عراقیه نام از دره سوال کردے از دنیا برفت بخوابش دیدند گفتند حال تو چیست گفت گفتند چه آوردی گفتم آه همه عمر مرا بدین در حواله می کردند که خدا دهاد که نون می گویند چه آوردی فرمودند راست می گوید از و باز شوید این قطعه شعر از کلام حضرت سلطان بایزید بسطامی است قدس سره السامی **شعر**

وَفَدْتُ اِلَى الْكَرِيْمِ بِغَيْرِ زَادٍ وَحَمْلُ الزَّادِ اَقْبَحُ كُلِّ شَئٍ	مِنَ الْحَسَنَاتِ وَالْقَلْبِ السَّلِيْمِ اِذَا كَانَ الْوُفُوْدُ اِلَى الْكَرِيْمِ

قدمت علی الکریم بغیر زاد ÷ من الاعمال والقلب السلیم ÷ وحمل الزاد اقبح کل شئ ÷ اذا کان القدوم الی الکریم ÷ نسخهٔ ثانیه [illegible] در بعضی نسخه [illegible]

وبعضی این شعر را بر کفن بیت می نویسند در مدفن مبارک ایشان اختلاف است ودر جاها مستعد وتعین مے نمایند وآزانها در بسطام که ولایت ایشان بوده مشهور ومعروف است وفقیر در موضعے قریب عبیک من توابع بلخ بزیارت مزار ایشان مستعد گردیدم وفیوض وبرکات وهیبت ورقت بسیار آنجا مشاهده نمودم وآن موضع را ملقب بسلطان العارفین مے نمایند وبرتله مدورے مرتفع صورت قبر مبارک ایشان را ساخته اند یُزَارُ وَیُتَبَرَّکُ بِهٖ رحمة الله علیه وَعَلٰی سائر السالکین

تذکرهٔ ثانی از منتخب اول در ذکر سلطان المشائخ حضرت خواجه ابوالحسن خرقانی رضی الله تعالی عنه

نام مبارک ایشان علی بن جعفر است یگانهٔ عصر وغوث وقت خویش بودند وکسب کمال از روحانیت حضرت سلطان العارفین نموده اند چه نسبت ولایت این هردو بزرگوار بعد از رحلت متبوع خود با بثبوت پیوسته وخدمت سلطان العارفین در فراست باطنی وارث نسبت معنوی خود ایشان را معلوم نموده بشارت داده اند چنانچه خدمت مولوی رومی در مثنوی معنوی آن بشارت را بنظم کشیده تصریح فرموده اند مثنوے

بعد چندین سال می زاید شہے	میزند بر آسمانها خرگہے
رویش از گلزار حق گلگون بود	از من او اندر مقام افزون بود
چیست نامش گفت نامش بوالحسن	حلیه اش واگفت ابرو وذقن

قد او هم رنگ او هم شکل او حلیه هاے روح او را هم نمود حلیهٔ تن همچو تن عاریت است	یک بیک واگفت از گیسوی او از صفات واز طریق وجای او بود دل بر آن کم نه که آن یکساعت است

روزے باصحاب خود فرمودند که چه چیز بهتر بود اصحاب گفتند شیخا هم تو بگوی گفت دلے که در وے همه یاد کردگار بود از وے پرسیدند که صوفی کیست گفت بمرقع وسجاده صوفی نبود وبرسوم وعادات صوفی نبود صوفی آن بود که نبود پرسیدند که اخلاص چیست گفت هرچه برای حق کنی اخلاص است وهرچه برای خلق کنی ریا است و فرمودند هرگز باکسی صحبت مدارید که شما گوئید خدا واو گوید چیزی دیگر وهم وے گفته که اندوه طلب کن تا آب چشمت پدید آید که حق سبحانه وتعالی گریه بندگان را دوست میدارد وهم وے فرموده که اگر سر وے بگویید وبآن حق را خواهد بهتر از آن بود که قرآن بخواند وبدان حق را نخواهد وهم وے گفته که وارث رسول صلی الله علیه وآله وسلم آن کس بود که بفعل رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم اقتدا نماید نه آن بود که روئے کاغذ سیاه کند نزد وے گفتند که شبلی گفت آن خواهم که نخواهم فرمود که این هم خواستنی است که وے گفته امروز چهل سال است که تا در یک وقتم حق بدلم مے نگرد وبجز خود رائی بیند شعر

مابقی فی لغیر الله شئ	ولا فی صدری لغیره قرار

فرمود که چهل سال است که تا نفسم یک شربت آب سرد خواهد یا شربت دوغ ترش می خواهد تاهنوز وے را نداده ام وهم وے گفته که روشنترین دلها آن بود که دران راه خلق را نبود وبهترین کارها آن بود که دران اندیشهٔ مخلوق نبود و حلال ترین نعمتها آن بود که بجهد تو بود وبهترین رفیقان آن بود که زندگانیش باحق بود ووفات ایشان شب شنبه عاشورا سنه خمس وعشرین واربعمائة واقع شده

است

رحمة الله علیه

تذکرۂ ثالثہ از منتخب اول در ذکر حضرت شیخ ابوعلی فارمدی قدس سرہ العزیز

از جناب حضرت خواجہ ابوالحسن خرقانی این نسبت شریف بحضرت شیخ ابوعلی فارمدی قدس سرہما رسیدہ و آیشان نیز بحضرت خواجہ ابوالقاسم کرکانی صحبت داشتہ مستفیض شدہ اند و از اینجا طریقہ کبرویہ با نقشبندیہ جمع میشود رضی اللہ عن ارباب اہلہا نام ایشان فضل اللہ بن محمد است شیخ الشیوخ خراسان بودہ اند و متفرد بطریقہ خاصہ خود و در تذکر و موعظت شاگرد امام ابوالقاسم قشیری است و انتساب او چنانچہ ذکر شد بدو طرف است ہم بشیخ بزرگوار ابوالقاسم کرکانی و ہم بشیخ عالیمقدار خواجہ ابوالحسن خرقانی است کہ پیشوای مشایخ و قطب وقت خویش بودہ است ابوعلی میفرماید کہ در ابتدای جوانی در نیشاپور بودم بطلب علم مشغول شنیدم کہ ابوسعید ابوالخیر از میہنہ آمدہ است و مجلس میگوید برفتم تا وی را ببینم چون چشم من بر جمال وی افتاد عاشق وی گشتم و محبت این طائفہ در دل من بیشتر شد یک روز در مدرسہ در خانۂ خود نشستہ بودم آرزوی دیدار شیخ در دل من پدید آمد وقت آن نبود کہ شیخ بیرون آید خواستم کہ صبر کنم نتوانستم برخواستم و بیرون آمدم چون بر سر چارسو رسیدم شیخ را دیدم با جمع انبوہ می رفت من ہم بر اثر ایشان میرفتم بے خویشتن شیخ بجائی در رفت و جمع ہم در رفت من نیز در رفتم و در گوشہ شدم چنانکہ شیخ مرا نمی دید چون بسماع مشغول شدند شیخ را وقت خوش شد و وجد بروی ظاہر شد جامہ شق کرد چون فارغ شدند از سماع شیخ جامہ بیرون کرد و در پیش وے جامہ را پارہ مے کردند برای خود ہر کس قطعہ شیخ از ان می گرفت یک آستین با تریز از ہم جدا کرد و بنہاد و آواز داد کہ ای ابوعلی طوسی کجائی من جواب باز ندادم مرا نمی بیند و نمی داند مگر از مریدان شیخ کسے دیگر ابوعلی طوسی نام دارد

شیخ باز

شیخ باز آواز داد و جواب ندادم سیوم بار باز آواز داد جمعی گفتند مگر شیخ ترا می خواہد و پیش شیخ رفتم آن آستین و تریز بمن داد و گفت ترا ما را چون آستین و تریزی آنجامہ (آمدم)
بستدم و خدمت کردم و جای عزیز بنہادم و پیوستہ بخدمت شیخ می آمدم و مرا فائدہ و روشنی ہا از خدمت شیخ پدید آمد و حالہا روی نمود چون شیخ از نیشاپور برفت من پیش استاد ابوالقاسم قشیری می آمدم حالیکہ پیدامی آمد با وی میگفتم و او میگفت بروای پسر بعلم آموختن مشغول باش روز بروز آن روشنائی زیادہ میشد و سہ سال دیگر بتحصیل علم مشغول بودم تا یک روز قلم از محبرہ برکشیدم سفید بر آمد برخواستم و پیش استاد امام رفتم و حال با وی بگفتم استاد امام گفت چون علم دست از تو برداشت تو نیز دست از وی بدار (بردار)
کار را باش و بمعاملہ مشغول گرو برفتم و رختہا از مدرسہ بہ خانقاہ آوردم و بخدمت استاد امام مشغول شدم روزی استاد امام در گرمابہ رفتہ بود تنہا من برفتم و دلوے چند آب در گرمابہ ریختم چون استاد امام بر آمد و نماز بگذارد و گفت این کہ بود کہ آب در گرمابہ ریخت من با خود گفتم بیخردی کردم خاموش گردم دیگر بار ہم بگفت جواب (بودم)
ندادم چون سہ بار گفت گفتم من بودم استاد امام گفت ہرچہ ابوالقاسم بہفتاد سال بیافت تو بیک دلو آب یافتی پس مدتے بمجاہدہ پیش استاد امام بنشستم یک روز حالتے بر من افتاد و دران حالت گم شدم و آن واقعہ با استاد امام بگفتم گفت بوعلی روش من از اینجا فراتر نیست ہرچہ از این فراتر بود راہ فراز آن ندانم من با خود گفتم مرا پیرے بایستے کہ مرا از این مقام بالاتر برد و آن حالت زیادت میشد من نام شیخ ابوالقاسم گرگانی شنیدہ بودم روے بطوس نہادم جائیگاہ وے نمی دانستم چون بشہر رسیدم جاے او پرسیدم نشان دادند رفتم با جماعتی از مریدان خویش در مسجد نشستہ بود من دو رکعت نماز تحیۃ المسجد بگذاردم و پیش وی در آمدم وی سر در پیش داشت سر بر آورد

وگفت بیا ای بوعلی تا چه داری من سلام کردم و بنشستم و واقعهای خویش بگفتم شیخ ابوالقاسم کرکانی گفت آری ابتدائت مبارک باد هنوز بدرجه نرسیدهٔ اما چون تربیت بیابی بدرجه برسی با خود گفتم که پیر من اینست پیش او مقام کردم بعد ازانکه مرا مدتے دراز بانواع ریاضیات و مجاهدات فرموده بود بر من اقبال فرموده عقد مجلس نمود فرزند خویش را بحکم من کرد و پیش ازانکه شیخ ابوالقاسم عقد مجلس فرماید شیخ ابوسعید از میهنه بطوس آمده بود و بخدمت وی رفتم گفت ای بوعلی زود باشد که چون طوطیکت در سخن آرند بسی بر نیامد که شیخ مرا عقد مجلس فرمود و سخن بر من کشاده گشت و نسبت علیه نقشبندیه را از خدمت خواجه ابوالحسن اخذ نموده کما مر رحمة الله علیه :-

تذکرهٔ رابعه از منتخب اول در ذکر خواجه امام حقانی حضرت ابو یعقوب یوسف همدانی رضی الله تعالی عنه

از جناب حضرت شیخ ابوعلی فارمدی رضی الله عنه این نسبت عالیه بحضرت خواجه یوسف همدانی رسید و او از اولاد حضرت امام الائمه ابوحنیفه کوفی اند رضی الله عنهما که ایشان پسر خواجه یعقوب بن خواجه عبد الاحد بن عبد الباسط بن طهطم بن قالون بن محمد اسمعیل بن امام اعظم معظم صوفی صافی ابوحنیفه کوفی رضی الله عنه ازاینجا نسبت امام الائمه که از خدمت مقتدار الخلائق حضرت امام جعفر صادق رضی الله تعالی عنه حاصل نموده چنانکه فرموده اند لَوْلَا السَّنَتَانِ لَهَلَكَ النُّعْمَانُ، و سال کامل ترک شغل ظاهر نموده به تعمیر باطن در خدمت امام همام مشغول شدند و ظاهر را بباطن جمع نمودند ازاینجا بانسبت نقشبندیه جمع میشود ولادت خواجه یوسف همدانی روز دوشنبه دویم صفر سنه ۴۳۰ چهارصد و سی بود در ایام طفولیت رو بخدا آورده اند و علوم ظاهری را تحصیل نموده بخدمت حضرت شیخ بوعلی فارمدی شتافته اند و ازانجا

سلوک طریقت نموده اند و بزیارت خواجه ابوالحسن خرقانی رض در صغر سن مشرف شدند و سی و هفت حج پیاده نموده اند و هزاران ختم قرآن کرده اند و در هر رکعتی از نماز شب یک سیپاره قرآن همی خواندند و هفت صد جزو کتاب از تفاسیر و حدیث و فقه و اصول و فروع در حفظ داشتند و دو صد و سیزده شیخ کامل را ملاقات کرده اند و مستفاد شده اند و هفت هزار بت پرست را مسلمان نموده اند و برای قوت خود دهقانی یا کسب های دیگر بوقت حاجت میکردند و هر سال چهل روز احتساب عوام می فرمودند تا سن هفتاد و پنج سال متاهل نشدند و اکثر عمر شریف را در مسافرت گذرانیدند و آخرها از همدان بسمرقند آمدند و ترویج نمودند و هر ماه نوا اهالی و علما سمرقند را دعوت می کردند و مباحثه علم شریعت می نمودند و اکثر با حضرت خضر صحبت میداشتند و تیر خوب می انداختند و برای درد ها و زخم چشم دارو میدادند و خط خوب مینوشتند و تعبیر و تملیک گاهی بپز دختند و برای تپ و امثال آن تعویذ می نوشتند و پخته بازار نمی خوردند و عمامه کلان و آستین کوتاه و فراخ میداشتند و در حجره شریف غیر از بوریا و نمد و قراغند و دو بالش و ابریق چیزے نگذاشتند و تدریس میفرمودند و نوافل نماز و روزه بسیار ادا میکردند و حکایات مشایخ باصحاب خود نقل میفرمودند و خدمت مولوی جامی در نفحات مینویسند که او آخر در مرو ساکن شدند و از انجا بهرات آمدند و چندگاه اقامت کردند و بعد ازان اهل مرو از ایشان التماس مراجعت نمودند و بمرو آمدند و باز بهرات رفتند و بعد ازان عزیمت مراجعت بمرو کردند و در راه فوت شدند و هم آنجا که فوت شده بودند دفن کردند و بعد از چندگاه بمرو نقل شدند وفات ایشان روز بیست هشتم محرم یاران را فرمود که آب گرم کنید و صمامل نمودند و خلیفه سیوم خود را که سلطان احمد یسوی باشند امر بخواندن بسورة فاطر و والنازعات و یس کردند و این بیت بزبان مبارک می آوردند

کابخانلملک الموت نگنجد هرگز	در کوی تو عاشقان جان بجای بدهند

وحضرت خضر والیاس باجمعی از ابدال واولیا واقطاب حاضر شدند و
فرمودند که غوث وقت را که حاضر است بپهلوی من دفن کنید بعد از تمام وصایا
روح مبارک عروج فرمود وغوث موصی الیه نیز جان بداد وکان ذلك فی
شهور سنة ۵۳۵ھ خمس وثلثین وخمسمایة وعاش فی الدنیا خمسا وتسعین
سنة مزار فیض آثار ایشان در مرو ظاهر ومشهور است یزار ویتبرك به
رحمة الله علیه از جمله یاران صاحب کمال ایشان چهار بزرگوار بخلافت
آنحضرت ممتاز بودند بدین ترتیب خواجه عبد الله برقی خواجه حسن انداقی خواجه
احمد یسوی خواجه جهان خواجه عبد الخالق غجدوانی رضی الله تعالی عنهم وسوای این
چهار اصحاب باکمال حضرت بسیار بودند از ان جمله خواجه شاه عاتقری شیخ نظام الدین رح
ماتریدی خواجه محمد خواجه گازرونی کلابادی خواجه محمد شوخی خواجه حلیم پل غانقری ابوموسی
وامام یحیی وخواجه اسحاق وامام سلمان عارف ترک وخواجه مهله وخواجه قرش وخواجه
آدم ساوداری وخواجه رباط وغیره وچهار خلیفه مذبور فوق بعد رحلت آنحضرت
چنانکه وصیت بود ارشاد خلائق نمودند واز زمان این بزرگواران این سلسله طریقه
خواجگان ملقب شد وایشان بخواجه اولیا ملقب بودند بطریقه کبرویه نیز مجاز بودند واز
خلفاء اربعه ایشان طرق جاری ماند وطریقه ما نحن فیه از جناب خلیفه چهارم خواجه
جهان خواجه عبد الخالق غجدوانی که رئیس طریقه خواجگان اند مانده رحمة الله علیهم اجمعین۔

درنسخه: ازین اصحاب چهار اصحاب کمال

تذکرهٔ مسمی از منتخب اول در ذکر جناب خواجه جهان خواجه عبد الخالق غجدوانی رضی الله تعالی عنه

از جناب خواجه اولیا این نسبت مبارک بخواجه جهان حضرت خواجه عبد الخالق

غجدوانی رسید وایشان از اولاد حضرت امام مالک اند کذا فی الرشحات واز طرف مادر بادشاهزاده
ملاطیه بودند واسم والد ایشان خواجه عبد الجمیل است وایشان در سن بیست ودو سالگی
بطلب خدا مشغول شدند روش ایشان در طریقت صحبت است ومقبول همه فرق علی الدوام
ودر راه صدق وصفا ومتابعت سنت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم ومجانبت ومخالفت
از بدعت وهوا کوشیده اند وروش پاک خود را از نظر اغیار پوشیده اند ایشان سبق ذکر
دل در جوانی از حضرت خضر علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام بوده وبران سبق مواظبت نموده
اند وخواجه خضر ایشان را بفرزندی قبول کرده وفرموده اند که در حوض آب درآئی
وغوطه خور وبدل بگوی لا اله الا الله محمد رسول الله چنان کردند وآن
سبق را گرفتند وبکار مشغول شدند وکشادها یافتند از اول حال تا آخر روزگار ایشان
بنزدیک همه خلق محمود ومقبول بوده بعد ازان بخدمت شیخ الشیوخ عالم ربانی عارف
سبحانی خواجه امام ابی یعقوب یوسف همدانی قدس الله روحه به بخارا آمدند وخواجه عبد الخالق
صحبت ایشان را دریافتند ومعلوم کردند که ایشان را هم ذکر دل بوده در صحبت ایشان
می بودند تا مدتی که به بخارا بودند گفتند که خواجه خضر علیه السلام پیر سبق ایشان اند وخواجه
یوسف پیر صحبت وخرقه بعد از خواجه ابو یوسف خواجه عبد الخالق بریاضت مشغول
شدند واحوال خود را پوشیده میداشتند وولایت ایشان چنان شد که در یک وقت
نماز بکعبه می رفتند ومی آمدند ودر شام ایشان را مریدان بسیار پدید آمد وخانقاه و
آستانه پیدا شد روزے در ایام عاشورا جمعی انبوه بخدمت خواجه نشسته بودند و
ایشان در معرفت سخن میگفتند ناگاه جوانی در آمد بصورت زاهدان خرقه در بر وسجاده
بر کتف در گوشه بنشست حضرت خواجه در وے نظر کردند بعد از ساعتے آن جوان
برخواست وگفت حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم فرموده است که
اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله عزوجل سر این حدیث چیست

در آنجا

درکوی تو عاشقان جان بجای بدهند	کانجا ملک الموت نگنجد هرگز

وحضرت خضر والیاس با جمعی از ابدال واولیا واقطاب حاضر شدند و
فرمودند که غوث وقت را که حاضر است به پهلوی من دفن کنید بعد از تمام وصایا
روح مبارک عروج فرمود وغوث مومی الیه نیز جان بداد وکان ذلك فی
شهور سنه ٥٣٥ھ خمس وثلثین وخمسمایة وعاش فی الدنیا خمسا وتسعین
سنة مزار فیض آثار ایشان در مرو ظاهر ومشهور است یزار ویتبرك به
رحمة الله علیه از جمله یاران صاحب کمال ایشان چهار بزرگوار بخلافت
آنحضرت ممتاز بودند بدین ترتیب خواجه عبد الله برقی خواجه حسن انداقی خواجه
احمد یسوی خواجه جهان خواجه عبد الخالق غجدوانی رضی الله تعالی عنهم وسوای این
چهار اصحاب باکمال حضرت بسیار بودند از ان جمله خواجه شاه عاتقری شیخ نظام الدین
ماتریدی خواجه محمد خواجه گازرونی کلابادی خواجه محمد شوخی خواجه حلیم بل غانقری ابو موسی
وامام یحیی وخواجه اسحاق وامام سلمان عارف ترک وخواجه مهلة وخواجه قرنش وخواجه
آدم ساوداری وخواجه رباط وغیره وچهار خلیفه مذبور فوق بعد رحلت آنحضرت
چنانکه وصیت بود ارشاد خلائق نمودند واز زمان این بزرگواران این سلسله طریقه
خواجگان ملقب شد وایشان بخواجه اولیا ملقب بودند بطریقه کبرویه ونیز مجاز بودند واز
خلفاء اربعه ایشان طرق جاری ماند وطریقهٔ ما نحن فیه از جناب خلیفه چهارم خواجه
جهان خواجه عبد الخالق غجدوانی که رئیس طریقه خواجگان اند مانده رحمة الله علیهم اجمعین۔

در نسخه این چهار اصحاب را اصحاب کمال

تذکره مسخا از منتخب اول در ذکر جناب خواجه جهان خواجه عبد الخالق غجدوانی رضی الله تعالی عنه

از جناب خواجه اولیا این نسبت مبارک بخواجه جهان حضرت خواجه عبد الخالق

غجدوانی رسید وایشان از اولاد حضرت امام مالک اند کذا فی الرشحات واز طرف مادر بادشاهزاده
ملاطیه بودند واسم والد ایشان خواجه عبد الجمیل است وایشان در سن بیست ودوسالگی
بطلب خدا مشغول شدند روش ایشان در طریقت حجت است ومقبول همه فرق علی الدوام
ودر راه صدق وصفا ومتابعت سنت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم ومجانبت ومخالفت
از بدعت وهوا کوشیده اند وروش پاک خود را از نظر اغیار پوشیده اند ایشان سبق ذکر
دل در جوانی از حضرت خضر علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام بوده وبران سبق مواظبت نموده
اند وخواجه خضر ایشان را بفرزندی قبول کرده وفرموده اند که در حوض آب در آئی
وغوطه خور وبدل بگوی لا اله الا الله محمد رسول الله چنان کردند واین
سبق را گرفتند وبکار مشغول شدند وکشادها یافتند از اول حال تا آخر روزگار ایشان
بنزدیک همه خلق محمود ومقبول بوده بعد از ان بخدمت شیخ الشیوخ عالم ربانی عارف
سبحانی خواجه امام ابی یعقوب یوسف همدانی قدس الله روحه به بخارا آمدند وخواجه عبد الخالق
صحبت ایشان را دریافتند ومعلوم کردند که ایشان را هم ذکر دل بوده در صحبت ایشان
می بودند تا مدتی که بخارا بودند گفتند که خواجه خضر علیه السلام پیر سبق ایشانند وخواجه در آنجا
یوسف پیر صحبت وخرقه بعد از خواجه ابو یوسف خواجه عبد الخالق بریاضت مشغول
شدند واحوال خود را پوشیده میداشتند ولایت ایشان چنان شد که در یک وقت
نماز بکعبه می رفتند ومی آمدند ودر شام ایشان را مریدان بسیار پدید آمد وخانقاه و
آستانه پیدا شد روزی در ایام عاشورا جمعی انبوه بخدمت خواجه نشسته بودند و
ایشان در معرفت سخن میگفتند ناگاه جوانی در آمد بصورت زاهدان خرقه در بر سجاده
بر کتف در گوشه بنشست حضرت خواجه در وی نظر کردند بعد از ساعتی آن جوان
برخاست وگفت حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم فرموده است که
اتقوا فراسة المومن فانه ینظر بنور الله عز وجل سر این حدیث چیست

خواجه رحمة الله علیه فرمودند که سرّ این حدیث آن است که زنار ببری و ایمان آری جوان
گفت نعوذ بالله منها که مرا زنار باشد خواجه با خادم اشاره فرمود خادم برخاست
و خرقه از سر جوان برکشید در زیر خرقه زناری پیدا شد آن جوان فی الحال آن زنار
را ببرید و ایمان آورد حضرت خواجه فرمودند بیائید ای یاران بیائید تا ما نیز بموافقت
این جوان نو عهد زنار ها قطع کنیم و ایمان آریم چنانچه وے زنار ظاهری ببرید ما نیز
زنار باطنی که عبارت از پندار است ببریم تا چنانکه وے آمرزیده شد ما نیز آمرزیده
شویم حالت عجیب بر یاران ظاهر شد و در قدمهاے خواجه می افتادند و تجدید
توبه می کردند روزے در مجلسے پیش خواجه مے گفت اگر خداے تعالے مرا مخیّر
گرداند میان بهشت و دوزخ من دوزخ را اختیار کنم چه من در همه عمر بمراد نفس
بنوده ام در آنحال بهشت مراد نفس من بود و دوزخ مراد خدای تعالی خواجه این
سخن را رد کردند و فرمودند که بنده را با مراد چه کار هر کجا گویند برو رویم و هر کجا گویند
باش باشیم بندگی اینست نه آنکه تو میگوئی آن درویش گفت که شیطان را بر روندگان راه
هیچ دسترس باشد خواجه فرمودند هر رونده که بحد فناء نفس نرسیده باشد چون بخشم شود
شیطان بر وے دست یابد اما آن رونده که بفناء نفس رسیده باشد ویرا خشم نباشد غیرت
بود و هر کجا غیرت بود شیطان بگریزد این چنین صفت آنکس را مسلم باشد که روے
براه حق دارد و خدا را عز و جل بدست راست گیرد و سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم
بدست چپ گیرد و در میان این دو در روشنائی راه سلوک کند روزی مسافری
از راه دور بخدمت خواجه آمده بود ناگاه جوانے خوب صورت بخدمت خواجه در آمد
و طلب دعا کرد خواجه دعا فرمود آن جوان ناپیدا شد آن مسافر پرسید که این جوان
چه کس بود خواجه فرمودند که فرشته بود که مقام او در چهارم آسمان بود بسبب تقصیری
از مقام خود دور افتاده بود و باسمان دنیا آمده با فرشتگان دیگر گفت چه کار کنم که حق تعالی باز مرا

بهمان مقام رساند فرشتگان وے را اینجا نشان دادند و دعا درخواست کردیم باجابت مقرون
شد بمقام خود باز رسید آن مسافر گفت خواجه ما را بدعای ایمان مدد کنید باشد که از این
دام گاهے شیطان جان بسلامت ببریم خواجه فرمودند که وعده آن است که بعد از
ادای فرض هر کس که دعا کند مستجاب شود تو بر کار باش و ما را بدعاے خیر یاد کن بعد از فرائض ما نیز ترا
یاد کنیم باشد که در این میان اثر اجابت ظاهر شود هم در حق تو هم در حق من وبالله التوفیق ؛

تذکره ششم منتخب از باب اول در ذکر جناب حضرت خواجه عارف ریوگری و خواجه محمود انجیر فغنوی و خواجه علی رامیتنی رضی الله تعالے عنهم اجمعین

و از حضرت خواجه جهان این نسبت بحضرت خواجه عارف ریوگری رحمة الله رسیده هر چند
سوای ایشان دیگر خلفائے نیز داشتند خواجه اولیاء کلان و خواجه احمد صدیق و خواجه
سلمان کثیر و اقدم و اعظم خلفائے ایشان خواجه عارف رحمة الله علیهم اجمعین بودند
و نسبت ارادت و وسائط حضرات خواجگان نقشبندی از این جماعت بحضرت خواجه عارف
ریوگری است رضی الله تعالی عنهم اجمعین و از ایشان این نسبت علیه بحضرت مولٰنا
خواجه محمود انجیر فغنوی رسیده و ایشان صاحب حالات بلند و معاملات ارجمند
اند رحمة الله علیه و از حضرت مولٰنا محمود فغنوی این نسبت علیه بحضرت
مولٰنا خواجه علی رامیتنی رسیده و لقب ایشان حضرت عزیزان است و
ایشان را مقامات عالیه و کرامات ظاهره بسیار بودند و مزار مبارک ایشان
در خوارزم مشهور است یزار و یتبرک به رحمة الله تعالی علیه
رحمة واسعة و ذکر این هر سه اکابر در یک تذکره مذکور گردید
و هر یکی از ایشان در وقت خود مرجع و مقتدای عالمیان بودند :—
رحمة الله تعالی علیهم اجمعین ـ

تذکرهٔ سابعه از منتخب اول در ذکر حضرت خواجه بابا محمد سماسی رحمة الله تعالی علیه

و از جناب حضرت عزیزان این نسبت شریف بحضرت خواجه بابا محمد سماسی رحمة الله علیه رسیده است و ایشان وحید عصر و فرید دهر بوده‌اند و خدمت حضرت خواجه بهاء الدین را نظر قبول بفرزندی از ایشان بوده و ایشان اند که بارها بر قصر هندوان گذشتند و میفرمودند که ازین خاک بوی مردی می آید زود باشد که قصر هندوان قصر عارفان شود تا روزی از منزل حضرت سید امیر کلال که از خلفای ایشانند بطرف قصر عارفان متوجه شدند و فرمودند که آن بوی زیادت شده است همانا که آن مرد متولد شده است چون نزول فرمودند از ولادت خواجه سه روز گذشته بود و جد ایشان معامله بر سینه ایشان گذاشته به نیاز تمام بخدمت خواجه محمد بابا بردند فرمودند که او فرزند ماست ما او را قبول کردیم و توجه باصحاب کرده فرمودند که این آن مرد است که ما بوی او شنیده بودیم مقتدای روزگار شود و با امیر کلال فرمودند که در حق فرزندم بهاء الدین تربیت و شفقت دریغ نداری و ترا بحل نکنم اگر تقصیری کنی امیر فرمودند مرد نباشم اگر در وصیت خواجه تقصیری کنم و حضرت خواجه بهاء الدین می فرمودند که چون خواستیم که متاهل شویم جد من مرا بحضرت خواجه محمد بابا فرستاد و بسماسی که برکت قدوم ایشان منازل برسد چون بلقای ایشان مشرف شدم اول کرامتی که مشاهده کردم آن بود که دران شب در من نیاز و تضرعی پیدا شده بود برخواستم و در مسجد ایشان در آمدم و دو رکعت نماز گذاردم و سر بسجده نهادم و تضرع و نیاز تمام نمودم دران میان بر زبان من گذشت که الهی قوت کشیدن بار بلا و تحمل محنت محبت خود مرا کرامت فرما چون بامداد بحضرت خواجه رسیدم فرمودند که ای فرزند در دعا چنین می باید گفت الهی آنچه رضای تو دران است این بندهٔ ضعیف

را بران دار بفضل خود اگر خداوند تعالی بحکمت خود بدوستی بلا فرستد بعنایت خود آن دوست را قوت آن بار دهد و حکمت آن بروی ظاهر گرداند باختیار طلب بلا دشوار است گستاخی نباید کرد بعد ازان طعام حاضر شد چون بخوردیم قرصی بمن دادند در خاطر من گذشت که اینجا سیر خوردیم و همین ساعت بمنزل خواهیم رسید این نان ما را بچه کار آید چون روان گشتند من در رکاب ایشان به نیاز تمام میرفتم و اگر تفرقه در باطن پیدا میشد میفرمودند که خاطر را نگاه می باید داشت و در راه بمنزل یکی از محبان رسیدند به بشاشت و نیاز تمام پیش آمد چون نزول فرمودند دران فقیر اثر اضطرابی مشاهده نمودند گفتند حقیقت حال چیست براستی باز نمائی گفت شیر شتر حاضر است ولی نان نیست خواجه توجه بمن کردند فرمودند که آن قرص بیار که عاقبت بکار آمد و مرا بمشاهدهٔ آن احوال یقین بحضرت ایشان زیادت شد رحمة الله علیه و علی سائر السالکین ؂

تذکرهٔ ثامنه از منتخب اول در ذکر حضرت سید امیر کلال رحمة الله علیه رحمة واسعة

و از خدمت حضرت خواجه بابا محمد سماسی این نسبت علیه بحضرت سید امیر کلال رضی الله عنهما رسید و خدمت خواجه بهاء الدین را نسبت صحبت و تعلم آداب سلوک طریقت و تلقین ذکر از ایشان است روزی مجمع عظیم بود خدمت امیر خواجه را طلبیدند روی بایشان کردند و گفتند که فرزندم بهاء الدین نقش حضرت خواجه محمد بابا سماسی را قدس سره در حق شما تمام بجا آوردم که گفته بودند آنچه تربیت در حق تو کردم در حق فرزندم بهاء الدین بجا آوری و دریغ نداری و اشاره بسینه خود کردند و گفتند که پستان را برای شما خشک کردم و مرغ روحانیت شما از بیضهٔ بشریت بیرون آمد اما مرغ همت شما بلند پرواز افتاده است اکنون اجازت است هر کجا که بوی بمشام شما میرسد از ترک و تاجیک طلبید و در طلبکاری بموجب همت خود تقصیر نکنید و چنان آوردند از حضرت خواجه که چون این نفس از خدمت امیر

تواند و ترا کلاهی داده اند و ترا کرامت کرده اند که بلائی نازل شده از برکت تو دفع شود آنگاه
آن جماعت گفتند گوش دار و نیک شنو که حضرت خواجه بزرگ سخنان خواهند فرمود که در سلوک راه
حق سبحانه و تعالی ترا ازان چاره نباشد ازان جماعت در خواستم که بحضرت خواجه سلام کنم و بجمال مبارک
ایشان مشرف شوم پرده از پیش بر گرفتند پیرے دیدم نورانی سلام کردم جواب دادند آنگاه
سخنانیکه بمبدا سلوک و وسط و نهایت تعلق دارد بمن درمیان آوردند و گفتند
آن چراغها که بآن کیفیت با تو نمودند اشارت و بشارت است ترا باستعداد و قابلیت این راه
اما فتیله استعداد در حرکت می باید آورد تا روشن شود و اسرار ظهور کند و دیگر فرمودند و مبالغه
نمودند که در همه احوال قدم بر جاده امر و نهی و عمل بعزیمت و سنت بجا آری و از رخصت ها
و بدعتها دور باشی و دائما احادیث مصطفی را صلی الله علیه و آله وسلم در رو خود سازی و متفحص و
متجسس اخبار و آثار رسول صلی الله علیه و آله وسلم و صحابه کرام رضی الله عنهم باشی و بعد ازین
سخنان آن جماعت مرا گفتند شاهد صدق حال تو آنست که فردا علی الصباح فلان جا برو
و فلان کار کنی و تفصیل آن در مقامات ایشان مذکور است و گفتند بعد ازان متوجه نسف شو بخدمت
سید امیر کلال قدس سره چون بموجب فرمودهٔ ایشان بنسف رفتم و بخدمت سید امیر کلال قدس سره
رسیدم حضرت امیر الطاف فرمودند و التفاتها نمودند و مرا تلقین ذکر کردند و بطریق نفی و اثبات
بطریق خفیه مشغول ساختند و چون در واقعه مامور بودم بعمل عزیمت بذکر علانیه عمل نکردم کسی از ایشان
سوال کرد که درویشی شما امور وثی است یا مکتسب ایشان فرمودند بحکم جَذْبَةٌ مِنْ جَذَبَاتِ الْحَقِّ
تُوَازِيْ عَمَلَ الثَّقَلَيْنِ باین سعادت مشرف گشتیم و از ایشان پرسیدند که طریقهٔ شما ذکر جهریه و خلوت و
سماع میباشد فرمودند که نمیباشد پس گفتند که بنای طریقهٔ شما بر چیست فرمودند که خلوت در انجمن بظاهر
با خلق و باطن با حق سبحانه و تعالی - فرد

از درون شو آشنا و از برون بیگانه وش	اینچنین زیبا صفت کم میبود اندر جهان

آنچه حق سبحانه و تعالی می فرماید که رِجَالٌ لَا تُلْهِيْهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ اشارت

بانیقام

باینمقام است گویند که حضرت خواجه را هرگز غلام و کنیزک نبوده است ایشان را ازین سخن سوال
کردند فرمودند که بندگی با خواجگی راست نمی آید کسی از ایشان پرسید که سلسلهٔ حضرت
شما بکجا میرسد گفتند که از سلسله کسی بجائے نمیرسد و مے فرمودند که نفسهای خود را متهمت
نهید که هر که بعنایت حق سبحانه و تعالی نفس خود را ابدی شناخته باشد و مکر و کید
او را دانسته نزد او این عمل سهل است از روندگان این راه بسیار بودند که گناه دیگری را
بر خود نهاده اند و بار آن کشیده و می فرمودند که قوله تعالی يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا آمِنُوْا
بِاللهِ اشارت بآن است که در هر طرفة العین نفی این وجود طبیعی مے باید کرد و اثبات
معبود حقیقی مے باید نمود و شیخ جنید قدس سره میفرمودند که شصت سال است که ایمان
آورده ام و در ایمان تازه کردن ام و میفرمودند که نفی وجود نزدیک ما اقرب طرق است
لیکن جز بترک اختیار و دید قصور اعمال حاصل نمی شود و مے فرمودند که تعلق بما سوی
رونده این راه را حجاب بزرگ است فرد

تعلق حجاب است بیحاصلی	چو پیوندها بگسلی واصلی

اهل حقیقت ایمان را چنین تعریف کرده اند که اَلْاِيْمَانُ عَقْدُ الْقَلْبِ بِنَفْيِ جَمِيْعِ مَا تَوَلَّهَتِ
الْقُلُوْبُ اِلَيْهِ مِنَ الْمَنَافِعِ وَالْمَضَارِّ سِوَى اللهِ تَعَالٰى و میفرمودند که طریقهٔ ما صحبت است
و در خلوت شهرتست و در شهرت آفت است خیریت در جمعیت است جمعیت در صحبت بشرط نفی بودن در یکدگر
و آنچه آن بزرگ فرموده است که تَعَالَ نُؤْمِنْ سَاعَةً اشارت بآنست که اگر جمعی از طالبان
از طالبان این راه که با یکدیگر صحبت دارند دران خیر و برکت بسیار است امید است که مداومت
و ملازمت بران منتهی به ایمان حقیقی شود و می فرمودند که طریقهٔ ما عروه وثقی است و چنگ در ذیل
متابعت مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم زدنست و اقتدا بآثار صحابه کرام رضی الله عنهم کردنست
و درین طریقه باندک عمل فتوح بسیار است اما رعایت متابعت سنت کاری بزرگ است
و هر که ازین طریقه ما روی بگرداند خطر دین دارد و می فرمودند که طالب می باید که در زمانی با دوستے

بانیست

له قول حضرت رضی الله عنه یا کرایمان ساعت ۱۲

از دوستان حق صحبت میدارد و واقف حال خود می باشد و زمان صحبت را با زمان گذشته موازنت کند اگر تفاوت یابد بحکم اِذَا اَصَبْتَ فَالْزِمْ صحبت آنعزیز را غنیمت داند و نیز می فرمودند لَاۤ اِلٰهَ نفی الٰهه طبیعت است اِلَّا اللّٰه اثبات معبود بحق است جل جلاله مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ خود را در مقام فَاتَّبِعُوْنِیْ در آوردن است مقصود از ذکر آنست که بحقیقت کلمهٔ توحید برسد و حقیقت کلمه آنست که از گفتن کلمه ماسوی الله بکلی نفی شود و بسیار گفتن شرط نیست و می فرموده اند که حضرت عزیزان علیه الرحمة والرضوان میگفتند که زمین در نظر این طائفه چون سفره ایست و ما می گوئیم که چون روی ناخن است هیچ چیز از نظر ایشان غائب نیست و می فرموده اند که بسر توحید میتوان رسید اما بسر معرفت رسیدن دشوار است، وقتیکه خواجه بسفر مبارک حج میرفتند یکے از بزرگ زادگان خراسان را تعلیم ذکر کرده بودند در وقت مراجعت بایشان گفتند که فلان کس بتکرار سبق ذکرے که تعلیم گرفته بود کم مشغولی کرد فرمودند باکے نیست پس از وے پرسیدند که مارا هیچ خواب دیدی گفت آری فرمودند که این بس است ازین سخن معلوم میشود که هرکرا اندک رابطه باین عزیزان باشد امید که آخرالامر ملحق بایشان گردد و آن سبب نجات و رفع درجات وی شود شخصی در حضرت ایشان گفت که فلان کس رنجور است توجه خاطر شریف در بوزه می دارد فرمودند اول بازگشت دل خسته می باید و آنگاه توجه خاطر شکسته از خدمت ایشان طلب کرامت کردند فرمودند که کرامت ما ظاهر است باوجود چندین بار گناه بر روی زمین میتوانم رفت و میفرموده اند که شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سره را پرسیدند که در پیش جنازه شما کدام آیت بخوانیم فرمودند که آیت خواندن کاربزرگست این بیت خوانید

چیست ازین خوبتر در همه آفاق کار || دوست رسد نزد دوست یار بنزدیک یار

باز پس حضرت ایشان فرمودند در پیش جنازه ما این بیت خوانید **فرد**

مفلسانیم آمده در کوئے تو || شیئاً لله از جمال روئے تو

از خدمت مولٰنا جلال الدین خالدی رحمة الله علیه پرسیدند که نسبت سلوک و طریق خواجه

بهاؤالدین از متأخران مشائخ رحمهم الله تعالی بطریقه کرمناسبت دارد فرمودند که سخن از متقدمان گویند و بیست سال زیادت است که تا این قسم ظهور آثار ولایت که بر خدمت خواجه بهاؤالدین بعنایت الٰهی ظاهر شده است بر هیچکس از مشائخ طریقت از متأخران نشده است خدمت مولوی جامی میفرماید که شیخ قطب الدین نام پیرے از اصحاب خواجه در زمان شریف تشریف آورده بود و وے گفت که من خورد سال بودم حضرت خواجه مرا فرمودند که بفلان کبوترخانه رو و بچه چند کبوتر بیار چون کبوتر بچگان می آوردم مرا خاطر بآن میل کرد که یک کبوتر بچه زنده نگاه داشتم و بحضور خواجه آنها آوردم چون کبوتر بچگان را پختند و بر حاضران قسمت کردند مرا نداوند و گفتند که فلان کس نصیب خود را زنده گرفته است و همت ایشان تمامی مصروف در ترویج شریعت و تخریب بدعت و عمل بعزیمت بود و توجه مبارک بامور معاش بقدر ضرورت و تتمه داشتن عمل و نیت چنانکه این رباعی ایشان مشعر بر آن است **رباعی**

گر طاعت خود نقش کنم بر نانے || وآن نان بنهم پیش سگے نادانے
وآن سگ سالِ گرسنه در کهدانی || از ننگ بر آن نان ننهد دندانے

و قوت نسبت و کشش و کوشش و اتباع سنت و اجتناب بدعت بنوعیکه مافوق آن متصور نباشد حضرت خواجه بیرنگ قدس سره در مثنوی مبارک خود در مدح ایشان می فرماید **مثنوی**

ابوالوقتِ دو عالم قطبِ ارشاد || بهاؤالدین که شد دین از وے آباد
زسنت در جنید افگند آشوب || بجذبه بایزیدش آستان روب
پئے تسکین مشتاقانِ دیدار || جمالِ مصطفی را آیینه وار
دران آئینه می بیند محقق || سواد مَنْ رَاٰنِیْ قَدْ رَاَی الْحَقّ
فنافی الله خواجه بس بلند است || بکن تاویل خواجه نقشبند ست
خلیفه بود حق را در زمانه || نمودش برزخی وان در میانه

از اتباع سنت هیچ امری نامرعی نمیگذاشتند و آنچه از اعمال مصطفوی می یافتند مبادرت می نمودند

از دوستان حق صحبت میدارد و واقف حال خود می باشد و زمان صحبت را با زمان گذشته موازنت کند اگر تفاوت یابد بحکم اِذَا اَصَبْتَ فَالْزِمْ صحبت آن عزیز را غنیمت داند و نیز می فرموده اند لَآ اِلٰهَ نفی آلهه طبیعت است اِلَّا اللّٰه اثبات معبود بحق است جل جلاله مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ خود را در مقام فَاتَّبِعُوْنِیْ در آوردن است مقصود از ذکر آنست که بحقیقت کلمهٔ توحید برسد و حقیقت کلمه آنست که از گفتن کلمه ماسوی الله بکلی نفی شود و بسیار گفتن شرط نیست و هم فرموده اند که حضرت عزیزان علیه الرحمة والرضوان میگفتند که زمین در نظر این طائفه چون سفره ایست و ما می گوئیم که چون روی ناخن است هیچ چیز از نظر ایشان غائب نیست و هم فرموده اند که بسر توحید میتوان رسید اما بسر معرفت رسیدن دشوار است ـ وقتیکه خواجه بسفر مبارک حج میرفتند یکے از بزرگ زادگان خراسان را تعلیم ذکر کرده بودند در وقت مراجعت بایشان گفتند که فلان کس تکرار سبق ذکرے که تعلیم گرفته بود کم مشغولی کرد فرمودند باکے نیست پس از وے پرسیدند که مارا هیچ خواب دیدی گفت آری فرمودند که این بس است ازین سخن معلوم میشود که هر کرا اندک رابطه باین عزیزان باشد امید که آخر الامر ملحق باینان گردد و آن سبب نجات و رفع درجات وی شود شخصی در حضرت ایشان گفت که فلان کس رنجور است توجه خاطر شریف در یوزه می دارد فرمودند اول بازگشت دل خسته می باید و آنگاه توجه خاطر شکسته از خدمت ایشان طلب کرامت کردند فرمودند که کرامت ما ظاهر است باوجود چندین بار گناه بر روی زمین میتوانم رفت و میفرموده اند که شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سره را پرسیدند که در پیش جنازه شما کدام آیت بخوانیم فرمودند که آیت خواندن کار بزرگیست این بیت خوانید ؎

چیست ازین خوبتر در همه آفاق کار	دوست رسد نزد دوست یار بنزدیک یار

باز پس حضرت ایشان فرمودند در پیش جنازه ما این بیت خوانید **فرد**

مفلسانیم آمده در کوی تو	شیئاً لله از جمال روی تو

از خدمتِ مولٰنا جلال الدین خالدی رحمة الله علیه پرسیدند که نسبت سلوک و طریق خواجه

بهاؤالدین رح

بیت دوم حضرت نقشبند قدس سره که ملحق این بیت است و خود بیت دست بکشا جانب زنبیل ما آفرین بر دست و بر بازوی تو کریم امین

بهاؤالدین از متأخران مشائخ رحمهم الله تعالی بطریقه که مناسبت دارد فرمودند که سخن از متقدمان گویند دویست سال زیادت است که تا این قسم ظهور آثار ولایت که بر خدمت خواجه بهاؤالدین بعنایت الٰہی ظاهر شده است بر هیچکس از مشائخ طریقت از متأخران نشده است خدمت مولوی جامی میفرماید که شیخ قطب الدین نام پیرے از اصحاب خواجه در زمان شریف تشریف آورده بود وے گفت که من خورد سال بودم حضرت خواجه مرا فرمودند که بفلان کبوتر خانه رو و بچه چند کبوتر بیار چون کبوتر بچگان می آوردم مرا خاطر بآن میل کرد که یک کبوتر بچه زنده نگاه داشتم و بحضور خواجه آوردم چون کبوتر بچگان را پختند و بر حاضران قسمت کردند مرا ندادند و گفتند که فلان کس نصیب خود را زنده گرفته است و همت ایشان تمامی مصروف در ترویج شریعت و تخریب بدعت و عمل بعزیمت بود و توجه مبارک باموز معاش بقدر ضرورت و همه داشتن عمل و نیت چنانکه این رباعی ایشان مشعر بر آن است **رباعی** ـ

گر طاعت خود نقش کنم بر نانے	وآن نان بنهم پیش سگے نادانے
وآن سگ سال گرسنه در کهدانی	از ننگ بر آن نان ننهد دندانے

و قوت نسبت و کشش و کوشش و اتباع سنت و اجتناب بدعت بنوعیکه ما فوق آن متصور نباشد حضرت خواجه بیرنگ قدس سره در مثنوی مبارک خود در مدح ایشان می فرماید ـ **مثنوی**

ابوالوقتِ دو عالم قطبِ ارشاد	بهاؤالدین که شد دین از وے آباد
ز سنت در جنید افگند آشوب	بجذبه بایزیدش آستان روب
پئے تسکین مشتاقانِ دیدار	جمالِ مصطفی را آئینه وار
دران آئینه می بیند محقق	سوادِ مَنْ رَاٰنِیْ قَدْ رَاَی الْحَق
فنا فی الله خواجه بس بلند است	بکن تاویل خواجه نقشبند است
خلیفه بود حق را در زمانه	نمودش برزخی وان در میانه

از اتباع سنت هیچ امری نامرعی نمیگذاشتند و آنچه از اعمال مصطفوی می یافتند مبادرت می نمودند

حتی که روزی مسموع ایشان شد که جناب رسالت مآب با جماعت اصحاب خود رضی الله تعالی عنهم نان می پختند و هر یکی نان خود بر تنوری می بست بدست خود آنسرور صلی الله علیه وسلم نان مبارک خود بدست مقدس بر تنوری بست نان تمامی جماعت یاران پخته شد رضی الله عنهم و نان مبارک آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم خام ماند چه بمسوس مقدس او صلی الله علیه وآله وسلم آتش اثر نداشت خدمت حضرت خواجه اتباعاً السنة صلی الله علیه وآله وسلم باصحاب خود بهمین روش نانها پختند نان ها همه یاران پخته شدند و نان حضرت خواجه رضی الله تعالی عنه ناپخته ماند ببین مرتبه اتباع که تا کجا یک جهتی مے آرد خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه می فرمایند که تابع کامل را از جمیع کمالات متبوع نصیب وافر است و این مقدمه دلالت بر انتهای کمالیت متابعت ایشان مینماید آنسرور را صلی الله علیه وآله وسلم دستگیری بیکسان پیشه عام ایشان و مشکل کشائی درماندگان خاصه آن آستان عالی شان در این معنی خواجه اعظم کشمیری ع قصیده در شجرات الخلد بنظم کشیده چند فردے ایراد مے رود **مثنوی**۔

میفرمودند

همت

رقم زد سیدی از اهل عرفان	زحال سالکی موفور ایقان
که نام پاک او خواجه ضیا بود	دلش روشن ز اسرار خدا بود
که یکشب بود سرگرم شکر خواب	بدشت محشرش بردند بی تاب
چو دید آشوب صحرای قیامت	همه محشر بغوغای ندامت
روان جمعی سوی فردوس اعلی	بدوزخ خلق دیگر بی سر و پا
همه کفار را سوی جهنم	همی بردند با صد محنت و غم
در آن آشوب یک هندو نژادے	زکار دین و دولت نامرادے
ز رفتن جانب دوزخ ابا کرد	پی تخلیص خود بس ماجرا کرد
گره نکشود از کارش وسائل	شده کفرش ز دار الخلد حائل
در آنحالت ز جوشش آمد بفریاد	بگفتا با تن زار و دل داد

غم و رنجی

بدنیا گر غمی رنجی مرا بود	کفیلم خواجه مشکل کشا بود
نیاز خواجه دادم همیشه	رسیدے او بفریادم همیشه
قبولم بود دین او بتحقیق	زبس حاجت روائیهای تدقیق
مرا نازش در این محشر همین است	پناه من بهای ملک و دین است
ندا آمد ز درگاه الهی	که شد هر چند عمرش در تباهی
چو از خاصان من نام بزرگی	براه نقشبندی بس سترگی
شفیع آورد دادیش رهای	تعجب نیست از شان الهی
ازین حالت بسی از اهل محشر	نمودند از تاسف دست بر سر
که ای کاش اندر آن دنیای مرود	زما هر یک غلام خواجه بود
بلی این نقش در دل خوش نشست است	که او مشکل کشای کار بسته است

خدمت ایشان عنایت میکردند که مسلمانی و انقیاد احکام و رعایت عمل بعزیمت و دور بودن از رخصتها بقدر ضرورت همه نورها و صفاها و رحمت است و واسطه وصول بدرجات ولایت است بمنازل و مقامات اولیاء الله از پرورش این صفتها میرسند و این همه دور افتادگیهای از آن است که خود را دور میدارند و اختیار بر خود زیاده می کنند و گرنه قصور در فیض الهی جل شانه نیست از سید امیر کلال رحمة الله علیه ذکر کردند که ایشان تمثیل مینمودند که تا نم تعلقات دور نشود کوزه وجود شایسته آن نگردد که او را در خمدان تصرف در آورند و باز چون کوزها را در خمدان در آورند بعضے ازان درست می آید و بعضی در ان خمدان شکسته این نسبت ظهور ارادت ازلی است بانچه آنرا که شکسته بیرون آمده است فی الجمله امید است که دیگر باره او را آرد سانند و باگلی دیگر یار کنند و بار دیگر با خمدان بزنند تا باشد که این بار درست بیرون آید و فرموده اند که حضرت سید امیر در آخر حیات سه شبانروزی بقبله متوجه بودند و با کسی سخن نمی گفتند بعد ازان بسخن آمدند و شکر گفتند و فرمودند که مقصود ازین توجه آن بود که شناخته شود که این در را القبول باز کنند یا نه والحمد لله

بقبول کشودند وفات حضرت خواجه رضی الله عنه روز دوشنبه سیوم ماه ربیع الاول سنه احد و تسعین و سبعمائة بوده است قدس الله تعالی روحه و افاض علینا فتوحه آمین مدت عمر شریف مبارک ایشان هفتاد و دو سال و در مادهٔ تاریخ ایشان حضرت خواجه حافظ علیه الرحمة می فرماید قطعه

بهاء الحق والدین طاب مثواه	امام ملت و شیخ جماعت
چو میرفت از جهان این بیت میخواند	بر اهل فضل و ارباب بلاغت
بطاعت قرب ایزد میتوان یافت	قدم در نه گرت هست استطاعت
بدین دستور تاریخ وفاتش	برون آر از حروف قرب طاعت

و نیز خدمت حضرت مولوی جامی رحمة الله علیه قصیده فرموده و فرد مادهٔ تاریخ اینست فرد

منزل و ماوای او چون بود قصر عارفان	قصر عرفان زان سبب آمد حساب رحلتش رح

و اصحاب باکمال ایشان بسیار اند اما خلفای کاملین ایشان همین چهار اند اول و اقدم ایشان خدمت غواص بحار انوار خواجه علاء الدین عطار عطر الله تعالی تربته و دوم خدمت امام اولیاء و اتقیا خواجه محمد پارسا سوم حضرت قطب ربانی خواجه علاء الدین غجدوانی چهارم مقتدای حضرات نقشبندی خدمت مولانا یعقوب چرخی رضی الله عنهم اجمعین در این عدد چهار خلیفه نیز متابعت سنت آمد و اولاد مبارک ایشان نیز از دختر ماند و این نیز سنت نبوی نصیب روزگار ایشان شد

تذکرہ عاشرہ از منتخب اول در ذکر حضرت خواجه علاء الدین عطار رحمة الله علیه

نام مبارک ایشان محمد بن المحمد البخاری است از کبار اصحاب و اکمل خلفای حضرت خواجه بهاء الدین اند و خدمت حضرت خواجه در ایام حیات خود حوالهٔ تربیت بسیاری از طالبان بایشان میکردند و می فرمودند که علاء الدین خیلی بار بر ما سبک کرده است لاجرم انوار ولایت و آثار آن علی الوجه الاتم الاکمل از ایشان بظهور پیوست و بیمن صحبت و حسن تربیت ایشان بسیاری از طالبان از پایگاه بعد نقصان به پیشگاه قرب کمال رسیده و مرتبهٔ تکمیل و کمال

یافته اند بعضی از کلمات قدسیهٔ ایشان در قید کتابت می رود منها سابقهٔ عنایت ازلی الٰہی را می باید دید و از امیدواری بآن عنایت بعلت و طلب آن عنایت لحظه غافل نمی باید بود و از استغنا خود را نگاه می باید داشت و اندک غضب حق سبحانه بزرگ می باید شمرد و ترسان و لرزان می باید بود از ظهور استغنای حقیقی تعالی شانه منها خاموشی از سه صفت باید که خالی نبود یا نگاهداشت خطرات یا مطالعهٔ ذکر دل که گویا گشته باشد یا مشاهدهٔ احوال که بر دل بگذرد منها خطرات مانع نبود اخر از ان دشوار باشد اختیار طبعی که مدت بیست سال در نفی آن بودیم ناگاه به نسبت خطره گذشت اما قرار نیافت خطرات منع کردن کار قوی است و بعضی بر آنند که خطرات را اعتبارے نیست اما نباید گذاشت که متمکن گردد که تمکین آن شده در مجاری فیض پدید آید بنا بر آن دائم متفحص احوال باطن باید بود و خود را بنفس زدن تهی کردن دل ظاهرا با مرشد در حضور یا در غیبت برای نفی خطرات است که تمکن یافته است در باطن و سبب آنست که هر معنی در لباس صورت بود و هر وقت خود را بنفس زدن از خطرات موانعی که تمکن یافته تهی مے باید کردن منها در خود رفتن است و از خود رفتن واصل در راه معتبر این است و علامت در خود رفتن از خود رفتن است غیبت از خود و حضور با حق سبحانه و تعالی بقدر عشق است و نتیجهٔ محبت مفرط است حسن هر که بیشتر غیبت از خود و حضور با معشوق بیشتر و چون ملک و ملکوت بر طالب پوشیده شود و فراموش گردد فنا است و چون هستی سالک هم بر سالک پوشیده شود فناء فنا بود منها بعد از هر نمازے از پنجوقت نماز و بعد از مذاکرهٔ علم بیست بار کلمهٔ استغفار را گفتن مدد است در سعی و توجه که ذکر کرده شد منها صیقل بر روی آئینه باید بدستهٔ آئینه یا بر پهلو یا بر پشت فائده ندهد در این زمان بذکر خفیه که مشغول اند بعد و میگویند نه بدل مقصود و بسیار گفتن نیست در یک نفس سه کرت گویند لا اله الا الله طرف راست آغاز کنند و بر دل فرو آرد

مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللّٰہِ از جانب جیب بیرون آرد بے مجاہدہ نمیشود پیش از صبح و بعد از شام در خلوت و فراغت از خلوت شیخ عطار میگوید رحمۃ اللہ علیہ فرد

صد ہزاران قطرہ خون از دل چکید	تا نشان قطرہ زان یافتم

یا در یک نفس سہ کرت گوید یا ہجدہ اگر نتیجہ ندہد از سر گیرد منہا حضرت خواجہ نقشبند رح می فرمودند طریقہ مراقبہ از طریقہ نفی و اثبات اعلی و اقرب است بجذبہ و از طریقہ مراقبہ بمرتبہ وزارت و تصرف در ملک و ملکوت میتوان رسید و اشراف بر خواطر و بنظر موہبت نظر کردن و باطن را منور گردانیدن از دوام مراقبہ است از مراقبہ ملکہ دوام جمعیت خاطر و دوام قبول بہا حاصل است و این معنی را جمع و قبول می نامند وفات حضرت ایشان بعد از نماز خفتن شب چہار شنبہ دوازدہم رجب سنہ اثنین و ثمان مایہ بودہ است و روضہ مبارک ایشان در دیہ چغانیان است نور اللہ تعالی بانوارہ وشر فنا بزیارتہ و خدمت شیخ مولانا نظام الدین خاموش از خلفای ایشانند

تذکرہ احد عشر از منتخب اول در ذکر حضرت خواجہ محمد پارسا رحمۃ اللہ تعالی علیہ

نام مبارک ایشان محمد بن محمود الحافظ البخاری است ایشان نیز از کبار خلفای حضرت خواجہ بزرگ اند قدس سرہ حضرت خواجہ بزرگ در حق ایشان فرمودہ اند با حضور اصحاب خود بایشان خطاب کردہ اند کہ حقے و امانتے کہ از خلفاء خاندان خواجگان قدس سرہم باین ضعیف رسیدہ است و آنچہ در این راہ کسب کردہ است آن امانت را بشما می سپریم چنانکہ برادر دینی مولانا عارف بما سپرد و قبول بے باید کرد و این امانت را بخلق حق سبحانہ می باید رسانید ایشان تواضع کردند و قبول نمودند و در مرض اخیر در غیبت ایشان در حضور اصحاب و احباب در حق ایشان فرمودند کہ مقصود از ظہور ما وجود او است او را بہر دو طریق جذبہ و سلوک تربیت کردم اگر مشغول میشود جہانی از و منور میشود و در محلی دیگر صفت برزخ بنظر موہبت

او را کرامت کردہ اند و قصہ برزخ در کتاب قوت القلوب مذکور است و در محلی دیگر او را بنظر موہبت نفسی بخشیدہ اند تا ہر چہ گوید آن شود و در محلی دیگر فرمودہ اند ہر چہ او می گوید حق تعالی آن کند بحکم حدیث صحیح اِنَّ مِنْ عِبَادِ اللّٰہِ مَنْ لَوْ اَقْسَمَ عَلَی اللّٰہِ سُبْحَانَہٗ لَاَبَرَّہٗ میگویم کہ بجز او نمیگوید و در محلی دیگر ایشان را تلقین ذکر خفیہ فرمودند و ایشان را اجازت دادند بعمل بموجب آنچہ دانند از دقائق و حقائق آداب طریقت و تعلیم آن الی غیر ذلک من التشریفات التی لا تعد و لا تحصی سنہ اثنین و عشرین و ثمان مایۃ بہ نیت طواف بیت اللہ الحرام و زیارۃ نبیہ علیہ الصلوۃ والسلام از بخارا بیرون آمدند از راہ نسف بصغانیان و ترمذ و بلخ و ہرات بقصد زیارات مزارات متبرکہ روان شدند ہمہ جا سادات و مشائخ و علماء مقدم شریف ایشان را مغتنم شمردند و باعزاز و اکرام تمام تلقی نمودند خدمت مولوی جامی علیہ الرحمۃ در نفحات اظہار مینمایند کہ چون از ولایت جام میگذشتند پدر ایشان با جمعی از نیازمندان خدمت مولوی را کہ ہنوز عمر شریف ایشان پنج سال تمام نشدہ بود بر دوش بر داشتہ بقصد زیارت بیرون شدند چون بخدمت ایشان رسیدیم یکی از نیازمندان مرا بامر والد بر دوش گرفتہ پیش محفہ محفوف ایشان داشت و ایشان التفات نمودند و یکسیر نبات کرمانی عنایت فرمودند امروز از ان شصت سال گذشتہ است ہنوز صفای طلعت منور ایشان در چشم من است و لذت دیدار مبارک ایشان در دل من ہمانا کہ رابطہ اخلاص و اعتقاد کہ این فقیر را نسبت بخاندان خواجگان قدس اللہ تعالی اسرارہم واقع است ببرکت نظر ایشان بودہ باشد و امید میدارم کہ ہمین رابطہ در زمرہ محبان و مخلصان ایشان محشور شوم بمنہ و جودہ بر اصل سخن رویم می آمدند کہ چون بہ نیشاپور رسیدند بواسطہ حرارت ہوا و خوف راہ در میان اصحاب سخنی میگذشت فی الجملہ فتورے بعزیمت ہا راہ یافت دیوان مولانا جلال الدین رومی قدس سرہ را بتفاول کشادند این ابیات بر آمد فردیات

بچغانیان

رو نهاده بسوی برج مسعودی	رویدای عاشقان حق باقبال ابد ملحق
بهر شهری و هر جائی بهر دشتی که پیمودی	مبارک باد تا این راه بتوفیق امان الله

ازانجا این مکتوب بنجارا فرستاده بودند **هذا المکتوب الشریف** باسمه سبحانه
نوشته شد این مکتوب در روزی که بیرون آمده شده بود از نیشاپور صانها الله وجمیع
بلاد المسلمین عن الآفات والمخافات وآن روز یازدهم بود از جمادی الآخر
سنه اثنین وعشرین وثمان مایة در حال صحت و سلامت و رفاهیت و شوق تمام
بفضل وکرم الٰہی جل ذکره وقوت قلب و قوت یقین بفیض و فضل نامتناهی بحکم اشارات
وبشارات کان رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم یتفاول ولا یتطیر و قال رسول
الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهٖ وَسَلَّمَ لَمْ يَبْقَ بَعْدِیْ مِنَ النُّبُوَّةِ اِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ يَرَاهَا
الْمُؤْمِنُ اَوْ تُرٰی لَهٗ وهذا حدیث متفق علی صحته یا نبیّ الهدی حدیثك
غوثی واعتصامی ببابك والتجائی والتهابی و چون در کنف صحت و سلامت
بمکه محترمه رسیدند وارکان حج تمام کردند ایشان را مرضے عارض شد چنانکه طواف
وداع در عماری کردند وازانجا متوجه مدینه شدند و در راه اصحاب را طلبیدند
واملا فرمودند که بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ جاءنی سید الطائفة جنید
قدس سره فی ضحوة یوم السبت التاسع عشر من ذی الحجة سنة اثنین وعشرین
وثمانمائة عند انصرافنا من مکة المبارکة زادها الله تکریما وبرکاتا ونحن
نسیر مع الرکب وانا بین النوم والیقظة فقال رحمة الله علیه فی زیارته و بشارته
القصد مقبول وحفظت هذه الکلمة وسررت بها ثم استیقظت من الحالة الواقعة
بین النوم والیقظة الحمد لله علی ذلك بعد از ان کلمات دیگر هم بعبارت عربی املا
فرمودند که ترجمه آن این شود که این کلمه واحده که سید الطائفه واقع شد کلمه ایست جامعه
تامه وبشارتیست شامله عامه مارا و اولاد مارا و اصحاب و احباب حاضر و غائب مارا زیرا که قصد

درین مشاعر عظام وادعیه که کرده شد بهر موقف و مقام مصالح دینی و دنیوی همه آن بود
وآن قصد بمقتضای این بشارت مقرون بقبول والحمد لله سبحانه حمدا طیبا
مبارکا ویوافی نعمه ویکافی مزید کرمه روز چهارشنبه بیست سیوم ذی الحجه
بمدینه رسیدند و از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم بشارتها یافته آن سوره
املا را طلبیدند تا بر آن زیادت کنند چون مطالعه کردند فرمودند که همین هاست و زیادت
ننوشته اند و در روز پنجشنبه بجوار رحمت حق سبحانه وتعالی پیوستند مولانا شمس الدین
رومی واهل مدینه وقافله بر ایشان نماز گذاردند و شب جمعه دران منزل نزول فرمودند
در جوار قبه شریفه امیر المومنین عباس رضی الله عنه وشیخ زین الدین خوفی رحمة الله علیه از مصر
سنگے سفید تراشیده آورده است ولوح مزار ایشان ساخته و آن از سائر قبور ممتاز
است فقیر راقم گوید که مرتبه اول این فقیر در سنه ماتین واثنا عشر بعد الالف که بزیارت
حرمین الشریفین مستسعد شده بودم بزیارت ایشان رسیدم آن سنگ موجود بود
چون بار دیگر در سنه الف ومائتین وخمس وعشرین باز مشرف شدم آن سنگ را ندیدم
همانا که وهابیه که مسلط شده بودند برداشته باشند می آرند که خدمت خواجه ابو نصر پارسا
چنین می فرمایند که وقتیکه والد من فوت می شد ببالین ایشان حاضر نبودم چون حاضر
شدم روی مبارک ایشان کشادم تا نظری کنم چشم بکشادند و تبسم نمودند و قلق و
اضطراب من زیادت شد به پایان پاے ایشان آمدم و روی خود بر کف پاے ایشان
نهادم پای خود بالا کشیدند و تاریخ وفات ایشان سنه اثنین وعشرین وثمانمائة
یوم الخمیس واربع وعشرین من شهر ذی الحجة الحرام کما مر رضی الله تعالی عنه۔

تذکره اثنی عشر از منتخب اول در ذکر حضرت خواجه مولانا یعقوب چرخی رحمة الله علیه

نسبت شریفه نقشبندیه از حضرت خواجه بزرگ بحضرت مولانا یعقوب چرخی رسیده همانا که موجب

خوافی

فرموده حضرت خواجه بزرگ بایشان که ای یعقوب آنچه از من بو رسید همت بر م برسان شعر
ازاین نسبت علیه باشد و بعد از وفات حضرت خواجه بزرگ بصحبت حضرت خواجه علاؤالدین عطار رح
رسیده اند و صحبتها نموده و از وی می آمدند که می فرمودند اول بار که به صحبت خواجه بزرگ
قدس سره رسیدم فرمودند که ما بخود کاری نمیکنیم خدمت مولانا فرموده اند که هرگز شبی بر من
ازان سخت تر نگذشته بود که در فکر آن بودم که این در بر من به قبول بگشایند یا رد کنند
چون بامداد پیش ایشان رفتم فرمودند که قبول کردند اما تو به صحبت خواجه علاؤالدین رح
خواهی بود و بعد ازان من بولایت بدخشان افتادم و خدمت خواجه علاؤالدین بعد از وفات
خواجه بزرگ بچغانیان آمدند و متوطن شدند پس کسی پیش من فرستادند که حضرت خواجه
فرمودند که صحبت ما خواهی بود پیش ایشان رفتم و مادام حیات ایشان در صحبت
ایشان بودم خدمت مولوی جامی علیه الرحمة از زبان الهام ترجمان حضرت خواجه
عبید الله احرار قدس سره در نفحات چنان ذکر می نماید که فرمودند که در هرات بودم
که مرا داعیه خدمت مولانا یعقوب پیدا شده متوجه ولایت چغانیان شدم به محنت
و مشقت بسیار آنجا رسیدم همانا که آن راه اکثر پیاده رفته بودند چون به صحبت ایشان
مشرف شدم بروی مبارک ایشان اندک بیاضی که موجب نفرت طبیعت می باشد
بود با من در لباس سیاست و درشت گوئی ظاهر شدند و چندان سیاست نمودند
و درشت گفتند که نزدیک بود که باطن ما از ایشان منقطع شود و مرا یاس تمام
حاصل گردد بسیار محزون و مغموم شدم بار دیگر که بمجلس ایشان رسیدم بر من بر
صفت محبوبی چنان ظاهر شدند که هرگز هیچکس را چنان محبوب ندیده بودم و با
من لطف بسیار نمودند و خدمت مولوی مینویسند که در حینیکه خواجه احرار این نقل
می فرمودند در نظر فقیر بصورت عزیزی در آمدند که مرا رابطه و ارادت و محبت
تمام بآن عزیز بود و چندگاه بود که از دنیا رفته بود فی الحال خلع آن صورت کردند مرا

تصور آن شد که شاید که آن همین در خیال من بوده باشد بعد ازان از بعضی همراهان شنیدم که وی
هم آن را مشاهده کرده بود و عقیده فقیر آنست آن خلع و لبس صورت بشعور و اختیار ایشان بوده
اثبات این معنی را که از خدمت حضرت مولانا یعقوب نقل کردند خدمت حضرت مولانا یعقوب
می فرمودند که طالبی که به صحبت عزیزی می آید چون خواجه عبید الله می باید آمد چراغ مهیا ساخته
و روغن و فتیله اماده کرده همین که کوکردی بآن میباید داشت خدمت خواجه عبید الله فرمودند
که خدمت مولانا یعقوب و شیخ زین الدین خوافی رحمهما الله تعالی پیش مولانا شهاب الدین
شیروانی هم سبق بودند روزی حضرت خواجه عبید الله قدس سره از حضرت مولوی جامی رح
پرسیدند که شیخ زین الدین مذبور بحل وقایع و تعبیر منامات مشغولی می نمایند و درین باب
اهتمام تمام دارند گفتند آری چنان است حضرت خواجه ساعتی از خود غائب شدند و
طریقه ایشان چنان بود که ساعةً فساعةً از خود غائب می شدند چون حاضر شدند این بیت را خواندند

ضم از

نشبم نشب پرستم که حدیث خواب گویم	چو غلام آفتابم همه ز آفتاب گویم

این رباعی از مقوله مبارک ایشان است. رباعی

لاغر صفتان زشت خو را نکشند	در مسلخ عشق جز نکو را نکشند
مردار بود هر آنچه او را نکشند	گر عاشق صادقی ز کشتن مگریز

و این فرد نیز از مقولات مبارک ایشان است بیت

گر شاه جهان نگردی انگه گله کن	ای بنده بمن گریز خود را یله کن

تذکرهٔ ثالث عشره از منتخب اول در ذکر سرچشمه بحار اسرار خواجه عبید الله احرار رضی الله عنه

این نسبت علیه نقشبندیه از حضرت مولانا یعقوب چرخی بحضرت خواجه عبید الله احرار قدس سره

مخفی نماند که اکثر آبا و اجداد و اقربائی پدری و مادری حضرت ایشان ارباب علم و عرفان و اصحاب ذوق و وجد
بودند و شیخ عمر باغستانی رح جد اعلی مادری ایشانند و شیخ عمر مذکور به شانزده واسطه به عبد الله بن عمر بن
خطاب رضی الله تعالی عنهما میرسد ۱۲ رشحات القدس

رسیده و بخدمت خواجه احرار از آبای کرام فاروقی اند و والده ماجده ایشان از سادات حسینی است از احفاد شیخ خاوند طهوراند و بشیخ عمر باغستانی هم نسبت دارند ایشان بعد از اتمام تحصیل علوم در ریاضات شاقه و حصول بعضی کمالات اخذ طریقه علیه از خدمت مولانا یعقوب کرده اند کما اشار بدو باعلی مرتبه کمال و اکمال رسیده اند و ترویج و تکمیل طریقه علیه بسیار فرموده اند و ارشاد ایشان اتم و اکمل آمد و عالم عالم تشنه لبان بوادی ناکامی از بحر مواج فیوض و برکات ایشان کامیاب و سیراب شدند و خدمت ایشان در اول عمر فقر صوری بکمال داشتند و آخر آن حظ وافر برداشته اواسط و اواخر مظهر اسم الغنی شدند و مثل ایشان کم کسی درین طریقه بغنای ظاهری رسیده باشد وجود شریف ایشان سرچشمه فیوض ظاهری و باطنی ربانی بوده چنانکه برکات باطنی ایشان عالمی را منور ساخته احسانهای ظاهری ایشان نیز اهل عالم را ممنون گردانیده جویهای آب که از انهار برآورده اند در اکثر بلاد ماوراء النهر و خراسان امید است که تا ایام قیامت کشت ظاهری اهل عالم را سیراب دارد و فیوض باطنی ایشان کذلک الی یوم القیام ارباب باطن را شاداب و منور گردانیده از زوال و خلل محفوظ باشد بیان فیاضی ظاهری و باطنی ایشان از قید تقریر و احاطه تحریر بیرون است فرد

بحر را گر آوری در کوزه
چند گنجد قسمت یک روزه

از ملفوظات ایشان است برخورداری از حیوة کسی راست که دلش از دنیا سرد باشد و بذکر حق سبحانه و تعالی گرم حرارت قلبش نگذارد که محبت دنیا گرد حریم دل گردد تا چنان گردد که اندیشه اش جز حق سبحانه و تعالی از هیچ چیز نباشد فیض نخستین را مظاهر کثیر است هرچه موجود است او را از تجلی ذاتی نصیب است که آن را خاص میگویند این وجه را انجذاب بحق سبحانه و تعالی واقع است بحسب دوام توجه اگر بتاثیر اسم الهادی از تصرف اسم المضل نجات یابد بدوام انجذابش بذات مقدس از خود بکلی نیست

شده باشد بهیمن ملحق گشته غیر از حق سبحانه و تعالی نه بیند و نداند والعیاذ بالله اگر بتاثیر اسم المضل طریقه مستقیم انجذاب بذات گم کند گرفتار خود گشته جز خود نه بیند و جز خود نداند همه آن کند که ظلمتش بر ظلمت افزاید و همیشه محجوب و ممنوع از شهود وحدت گردد و نداورا رنج در طاعت باشد بلکه طاعت نیز نباشد همه عذاب های دنیوی و اخروی و صوری و معنوی را مستعد و مهیا گردد و خلاصی ازین بلیه را اسباب است از توبة النصوح و مباشرت اعمال صالح بهترین آنکه از سر صدق بخدمت طائفه که بصحبت ذاتی از خود رهائی یافته اند قیام نماید و بتمامی خود را در ایشان گم کند رزقنا الله و ایاکم دانی که پیر کیست پیر آن کسی است که آنچه مرضی رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم نیست از آن نیست شده باشد و آنچه نه از واست صلی الله علیه و آله وسلم نمانده بلکه او و بائیت او از و تمام گم شده باشد و آئینه شده باشد که جز اخلاق و اوصاف نبوی صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم در و هیچ نباشد و درین مقام بواسطه اتصاف بصفات نبوی مظهر تصرفات حق سبحانه و تعالی گشته و بتصرف الهی در بواطن مستعدان تصرف کرده تمام از خود خالی شده و بمراد حق سبحانه و تعالی ایستاده بیت

از بسکه در کنار همیگرد آن نگار
بگرفت بوی یار رها کرد بوی طین

و مرید آنکه بتاثیر آتش ارادت بالنسبت او سوخته باشد و از شرارت او هیچ نمانده و بتصرف دل در آئینه پیر جمال مراد و دیده روی از مجموع قبله ها گردانیده و قبال و جمال پیر گشته و در بندگی آواز آزادی فارغ آمده و سرنیاز جز بر آستانه پیر نینداخته و اعراض از مجموع کرده سعادت خود را در قبول او دانسته و شقاوت خود را در رد او بلکه رقم نیستی بر ناصیه وجود کشیده و از تفرقه شعور بود عز نظام گشته بیت

آنرا که در سرای نگاریست فارغست
از باغ و بوستان و تماشای لاله زار

منها بدانکه فضل اذکار ذکر لا اله الا الله است زیرانکه این کلمه طیبه مرکب از نفی و اثبات است

حجابے کہ بندہ را حاصل شدہ است بواسطہ انتقاش صور کونیہ است در دل و درین
انتقاش اثبات غیر او است و نفی حق پس قرب حاصل نشود بی رفع حجاب و آن آنست
کہ اثبات حق و نفی غیر او ہمچنانکہ مفہوم شد بکند پس اگر مبتدی خواہد کہ مشغول شود باید کہ باین
عمل راہ کوتاہ کند و حصر کند حیوٰۃ خود را بر نفسی کہ وی در آن است و درین نفس کہ وی را
آخر انفاس خود داشتہ است بذکر لا الہ الا اللہ بدین طریق مشغول شود کہ در لا الہ
ہر چہ غیر او است از دل دور کند و در الا اللہ حق جل و علا را بمحبوبی و معبودی ملاحظہ
کند چنانکہ ہر بار کہ کلمہ لا الہ الا اللہ را گوید بدل گوید کہ نیست ہیچ معبودی مگر اللہ باید کہ
چنان مشغول شود کہ ہیچ وقت ترک نکند و در ہمہ حال باین مشغول باشد اگر ناگاہ غافل شود
چنان شود کہ مردی دُرّی با قیمت گم کند ناگاہ یادش آید کہ چہ حال شود او را نیز ہمان حال
شود و شدن این حال دلیل است بر متاثر شدن دل او از ذکر و چون بدان مداومت
کند بدرجہ رسد وصال ایشان بیست و نہم شہر ربیع الاول سنہ ۸۹۴ ہشتصد و
نود و چہار بود فرزندان گرامی ایشان خواجہ عبد اللہ و خواجہ محمد یحیی و خدمت خواجہ
عبد اللہ ہفت پسر داشتند خواجہ عبد الہادی و خواجہ شہاب الدین محمود و خواجہ
عبد الحق و خواجہ عبد العلیم و خواجہ عبد الشہید و خواجہ ابو الفیض و خواجہ محمد یوسف
و آن ہر ہفت بزرگوار صاحب کمال و تکمیل بودہ اند و فرزندان ایشان نسلاً بعد نسل بر
مسند ارشاد متمکن بودند و فرزند دوم حضرت خواجہ احرار کہ خواجہ محمد یحیی اند سہ پسر داشتند
خواجہ ذکریا و خواجہ عبد الباقی کہ ہر دو بوالد بزرگوار خود شہید شدند و خواجہ امین کہ فرزند
سیوم خواجہ یحیی شہید اند حضرت ظہیر الدین بابر بادشاہ از سمرقند ہمراہ خود بکابل و ہند
آوردہ اند الی الیوم اولاد ایشان در کوہستان کابل اند خلفای خواجہ احرار قدس سرہ سوای
فرزندان مبارک ایشان چہل کس اند بیست کس از ایشان را صاحب رشحات ذکر کردہ و
بیست باقی را صاحب نسمات مذکور نمودہ و درینجا بذکر اسامی آن بزرگواران اکتفا میرود

خدمت مولانا سید حسین مولانا قاسم مولانا میر عبد الاول مولانا جعفر مولانا برہان الدین
ختلانی مولانا لطف اللہ ختلانی مولانا شیخ مولانا ابو سعید اوبہی مولانا محمد قاضی مولانا خواجہ علی تاشکندی
شیخ حبیب بخاری تاشکندی مولانا نور الدین تاشکندی مولانا زادہ اترائی ہندی مولانا
خواجہ ترکستانی مولانا اسماعیل فرنگی مولانا اسماعیل شاماسی مولانا اسمعیل ثالث و بیست
بزرگ را کہ صاحب نسمات مذکور ساختہ است بدین تفصیل اند اول خدمت مولانا فخر الدین
علی کہ مصنف رشحات است و شیخ عبد اللہ اوبہی سرپلی و مولانا سید عمادی و حافظ جلال الدین
و خدمت حضرت مولانا زاہد وخشی و خواجہ تاج الدین کاشغری آمیر عبد اللہ یمنی شیخ عیان
کازرونی مولانا اسماعیل شیروانی و خواجہ خراسانی و سید بابا و خواجہ امیر مولی بلغاری مولانا
عبد الوہاب سمرقندی عم زادہ مولانا عبد اللہ سرپلی مذکور و خواجہ مصطفی مولانا نجم الدین و
مولانا موسی مولانا میر قباد ہروی مولانا درویش سرپلی و ہر کدامی را ازین خلفای فرزندان
و خلفای صاحب کمال ماندہ ذکر آنہا بتطویل مے انجامد ختم این تذکرہ بعبارتی کہ خدمت
مولوی جامی در آخر ذکر ایشان در نفحات الانس نمودہ اند کردہ می آید میفرمایند کہ از ذکر
احوال و اقوال خوانوادہ خواجگان و بیان روش و طریقہ ایشان بتخصیص خدمت
خواجہ بہاؤ الدین نقشبند و خلفای و اصحاب ایشان قدس اللہ اسرارہ معلوم شد
کہ طریقہ ایشان اعتقاد اہل سنت و جماعت است و اطاعت احکام شریعت و
اتباع سنن سید المرسلین صلی اللہ علیہ و آلہ و صحبہ و سلم و دوام عبودیت کہ عبارت
است از دوام آگاہی بجناب حق سبحانہ و تعالی بہم احمت شعور بوجود غیری پس
گروہی کہ نفی این عزیزان کنند بواسطہ آن تواند بود کہ ظلمت بدعت ظاہر و باطن
آنہا را فرو گرفتہ است و رمد حسد و عصبیت دیدہ بصیرت آنہا را کور ساختہ لاجرم
انوار ہدایت و آثار ولایت ایشان را نہ بیند و این نابینائی خود را بہ جحود و انکار آن انوار
و آثار کہ از مشرق تا مغرب گرفتہ است اظہار کنند ہیہات ہیہات نظم

طائفه

نقشبندیه عجب قافله سالارانند — که برند از ره پنهان بحرم قافله را
از دل سالک ره جاذبه صحبت شان — میبرد وسوسه خلوت و فکر چله را
قاصری گر زند این طائفه طعن قصور — حاش لله که برآرم بزبان اینگله را
همه شیران جهان بسته این سلسله اند — روبه از حیله چسان بگسلد این سلسله را

تم انفاسه الشریف رحمة الله تعالی

تذکرۂ رابع عشرة از منتخب اول در ذکر جناب مولنا زاهد وحشی رحمة الله علیه و ذکر مولنا درویش که خلیفه ایشان و خواهرزاده ایشان است و ذکر حضرت خواجه امکنه ذکر این سه بزرگوار دریک تذکره نموده شد رضی الله عنهم

ونسبت علیه حضرات نقشبندیه از حضرت خواجه عبید الله احرار قدس سره بحضرت مولانا زاهد وحشی رسیده است وخدمت ایشان از وحش اند ووحش موضعی است از توابع حصار وایشان از اقارب مولنا یعقوب چرخی اند وقبل از وصول خدمت حضرت خواجه احرار تعلیم بعضی اذکار واخذ بعضی فیوضات از دیگر خلفائی حضرت مولنا مستفاد شده بودند اما تسکین اضطراب ایشان نمیشد تا بعنایت الله سبحانه بخدمت حضرت خواجه بندگان احرار رسیدند و اخذ نسبت علیه نمودند وایشان به علاقه قرابت مولنا یعقوب چرخی قدس سره تا بیرون شهر سمرقند صانها الله عن الآفات استقبال نمودند وباکرام اعزاز تمام باخود بشهر آوردند وخدمت مولانا مدتها درخدمت حضرت خواجه احرار ماندند واز ایشان بکمالات علیه ونسبتهائی شریفه نقشبندیه فائض شدند وتصرفات وجذبات جناب ایشان بین الانام مشهور است و بعد از ایشان این نسبت علیه در سائر خلفائی واقربای بحضرت مولنا درویش که خواهرزاده ایشان بودند رسید

فرمودند

ذکر مولانا درویش محمد رحمة الله علیه

خدمت مولانا محمد درویش در علوم ظاهر پایه مولویت داشتند وجامع بودند در جمیع علوم عقلیه ونقلیه در احادیث بسیار شغل ایشان بود وتمام عمر مبارک را در تدریس احادیث بسر بردند وبعد از خال عالی مقدار خود قایم مقام ایشان شدند ونسبت نقشبندیه احراریه را اجرا نمودند واکثر عمر در زاویه خمول وعزلت بسر بردند ذکر تصرفات وخرق عادات ایشان زائد از تحریر است ودر نسمات وغیره کتب برخی ازان مکتوب خلفائی ایشان بسیار اند از آنجمله خواجه بزرگ کمند سبزی وخواجه محمد رضا ومولانا شیخ محمد خلوتی وذکر غیره منتسبان ایشان بطویل می انجامد لهذا به ذکر فرزند حق پسند ایشان که اقدم واعظم همه اند اکتفا رفت

ذکر جناب مولانا خواجه امکنگی رحمة الله تعالی علیه

واز جناب حضرت درویش محمد این نسبت عزیز بفرزند ایشان حضرت خواجه امکنگی فائض شد وایشان مظهر آیات بینات مصدر فیوض وبرکات اند وتمامی عمر مبارک را بذکر احادیث نبوی ونشر اخلاق مصطفوی بسر بردند ونقد احوال صادره و واردی نمودند ودر آخر ها اکثر این قطعه بزبان مبارک میگذشت قطعه

زمان تا زمان یاد مرگ آیدم — ندانم کنون تا چه پیش آیدم
جدائی مباد امرا از خدا — دگر هرچه پیش آیدم شایدم

وعمر مبارک شان از حد وتسعین گذشته در سنه هزار وهشت وقیل ده رحلت نمودند وبوصال ایزد منان مشرف شدند فرزند ایشان حضرت خواجه ابو القاسم است که صاحب کمالات ومرجع بریات بودند ودر مکاتیب قدسی آیات حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بخدمت ایشان مکتوبی مرسل شده مشتمل بر نصائح ضروریه این راه وخلفائی حضرت خواجه امکنگی بمعه فرزندان ایشان ده نفر اند ذکر اسمار ایشان نموده می آید خدمت خواجه هاشم که ولد خواجه بزرگ کمند سبزی است

وخواجه محمد یحیی ولد خواجه محمد صابر و خواجه احمد مشهور بخواجه عمک و مولٰنا محمد سعید و حاجی عبد العزیز
و حاجی خیر الدین و مولانا صوفی علی آبادی و خواجه لطیف کمند بادامی و اعظم و اقدم همه مسند آرای
نقشبندی و مشعل افروز مجددی خدمت حضرت محمد باقی قدس الله تعالی اسرارهم و نور نا بانوارهم :

تذکرهٔ خامس عشر ۱۵ از منتخب مقصد اوّل در ذکر محی الدین خواجه محمد باقی ملقب بخواجه بیرنگ رضی الله عنه

قبلهٔ انفسی و آفاقی	بزم خاص شهود را ساقی
خضر جان بخش راه مشتاقی	خواجهٔ ما محمد الباقی

این نسبت عُلیه از خدمت حضرت مولٰنا خواجگی امکنگی قدس سره بحضرت خواجه محمد الباقی
رسیده و لادت کثیر السعادت آن حضرت در بلده فاخره کابل صانها الله تعالی
عن الآفات والتزلزل در شهور سنه ۹۷۱ احدی وسبعین وتسعمائة و چون خدمت
ایشان بحد تعلیم رسیدند تحصیل علوم از خدمت مولٰنا صادق حلوائی که از اکابر مدققین
آن عصر بودند نمودند وبمصاحبت ایشان سفر ماوراء النهر فرمودند در آن سفر باوجود صغر
سن ذوق درویشی بهم رسانیدند و صحبت اکثر درویشان دریافتند و بملازمت وقت را
هریک بقدر استفاده ماندند و از هرجا فوائدی حاصل روزگار ایشان آمد اما از علو
استعداد تسکین اضطراب ایشان نمی شد منتها مدتی بخدمت خواجه عبید الله که خلیفه نمی گشت
مولٰنا لطف الله بودند بسر بردند و باز بملازمت افتخار شیخ یسوی رسیدند باز کسب کمال
از جناب امیر عبد الله بلخی نمودند لیکن تسلی تمام نمی یافتند و در اضطراب می بودند تا در
معامله بشرف زیارت حضرت خواجه بزرگ رضی الله عنه مشرف شدند و تلقین از
آنحضرت یافتند و کذلک نیز از روحانیت خواجه عبید الله احرار قدس سره اعانتها یافتند و ابواب
فتوح باطنی نصیب روزگار ایشان شد و در تقیید اذکار و افکار طریقه علیه شدند و در همین ما بین کشمیر
را بقدوم مبارک خود رشک فردوس برین نمودند و چندی آنجا بخانقاه

شیخ بابا والی که مجاز از طریقهٔ خواجگان عالی بودمی بودند و باز بهندوستان تشریف فرما
شدند در آنجا شوق ازدیاد فواید بر ایشان غلبه کرده و باشاره ارواح طیبه خواجگان
بولایت ماوراء النهر رسیدند و در این مرتبه غنچه امید ایشان از مهب وصال و زیدبد رجات سبز نمودند
کمال بالیدن آغاز کرد و گلبن دل مبارک ایشان چون بستان جان صفا کیشان گل
گل شگفت بیت از آن نسیم که از فیض صبح گاه وزید ٭ هزار غنچه شگفت و بهر کلاه رسید
بخت توفیق ایشان رخت سفر بمنزل خواجگان نهاد یعنی بشرف صحبت مولٰنا اعظم
مظهر کمالات اتم خواجگی امکنگی مشرف شدند اخذ کمالات جدیده و تصحیح معاملات قدیمه
فرمودند و دیدند آنچه دیدند و رسیدند بجائیکه رسیدند و باندک فرصت به نسبت
خاصه نقشبندیه مشرف شدند و از خدمت ایشان مجاز گردیدند چنانکه اصحاب خدمت
مولٰنا خواجگی از سرعت کمال و اکمال ایشان متحیر ماندند و عرق غیرت بجنبانیدند که
مایان را عمرها است که در این آستان بانواع ریاضیات و خدمات مشغول ایم اما بیقدر
فیاضی که باندک مدت بایشان نمودند بهمرها نصیب روزگار ما نشد حضرت مولانا از این
کنکاش باخبر شدند و فرمودند کار ایشان را تمام نموده برای تصحیح نزد ما آورده بودند لاجرم باخبر گردیده فرمودند
هرکه بچنان آید چنین رود و خدمت مولٰنا شبانروز لیلا و نهارا در خلوت بایشان صحبت چنان
داشتند و بر بعضی از فواید زوائد اطلاع داده فرمودند که کار شما بعنایت الله سبحانه
و تربیت روحانیت اکابر بانجام رسیده و شما را بهندوستان باید شد که سلسله
علیه را در آنجا رونق عظیم پدید آرند و مستفیدان عالی مقدار از یمن تربیت شما
بروی کار آیند پس حضرت خواجه بامر مبارک حضرت مولٰنا و اشاره ارواح
طیبه اکابر بزلال آسا بکام لب تشنگان بید او هندوستان افتادند و زمانه بهزاران
زبان مترنم این مقال گشت بیت

شکر شکن شوند همه طوطیان هند	زین قند پارسی که به بنگاله میرود

چون بهندوستان رسیدند سالی در بلده فاخره لاهور ماندند و بسا علماء و فضلاء آن بلده شریفه
از ایشان مستفاد شدند و از آن جا متوجه دهلی گردیدند در قلعه فیروز آباد که بس منزلی است
عالی بغایت دلکشائی و مشرف بدریای مشتمل در نهایت لطافت و صفای سکونت
اختیار نمودند و تا زمان ارتحال ازین دار ملال بجای دیگر انتقال نمودند بیت

زهے طالع بقعهٔ با صفا	که در وی سکونت کند اولیا

شیوهٔ مرضیه آنحضرت قدس سره همگی ستر احوال و اخفاء کمال و خمول از و او تورع و اتقا بوده
و از غایت انکسار و دید قصور اعمال و اتهام نیات که ایشان داشتند چه بیان نماید و
در تعظیم و تکریم سادات و علمای مبالغه می نمودند و در جزوی و کلی عملیات بفقهای
متوسع رجوع می فرمودند چون طالبی به آستان ایشان مشرف میشد از غایت انکسار چندان
امکنه خود را دور میداشتند و عذرها می نمودند اگر آن طالب صادق بودی و بهیچ وجه ایشان
واگذار نشدی مصداق این مقاله قطعه

ازین در نداریم روی گذر بیان نمک های این می کسار	اگرچه از دو عالم گذر کرده ایم حواله بریش جگر کرده ایم

و چون رسوخ طلبے دیدند لاچار بحکم اِذَا رَاَیْتَ لِیْ طَالِبًا کُنْ لَہٗ خَادِمًا در آغوش
عنایت و کنف تربیتش میکشیدند گویند جوانی از خراسان غریب شده مدتها در مزار فائض
الانوار خواجه قطب الدین بختیار قدس سره بسر می برد و از روحانیت ایشان طلب اشاره
بوجود راه نمائی کامل میکرد بعد از رسیدن خواجه بدهلی مبارک آن جوان را در واقعه نمودند
که بزرگے از طریقهٔ علیه نقشبندیه اکنون بدهلی رسیده خدمت او را لازم باش حسب الامر
بخدمت ایشان رسید واقعه را معروض داشت فرمودند که این مسکین خود را شایان آن نمی بیند (نمی بیند)
دیگرے خواهد بود آن برنا بزاویه خود باز گشت شب دیگر وی را گفتند که آن بزرگ همان است
که بخدمتش رسیدے و انکسار او دیدے فردایش آن جوان چنان آمد که باز نگشت و بعز

قبول مشرف شد طوبی له آز خدمت خواجه حسام الدین احمد می آرند که چون
آنحضرت الحاح نمودند و با جماعت یاران فرمودند که باطراف تردد کنند مگر کسی را یابند که شایان
خدمت باشند و این فقیر را نیز اعلام کنند که بخدمت او شتابم باشد که زخم خود را مرهمے
یابم چون تو کید بسیار نمودند توقف را دور از ادب دانسته متوجه آگره شدم و بعد از
رسیدن آن شهر حیران و سراسیمه بودم که چه چاره سازم با خود می گفتم که بآستان ایشان
رفته معروض دارم که امتثال امر نمودم چنان کسیکه میفرمودند نیافتم درین حین براهے
می گذشتم که از سرای سرود دلربای بگوش هوشم رسید چون نیک استماع نمودم قوال
این بیت سعید سعدی شیرازی قدس سره می خواند - بیت

تو خواهی آستین افشان و خواهی روی اندر کش	مگس هرگز نخواهد رفت از دکان حلوائی

سماع این بیت و امان بر اخگرم زد سراز پا نشناخته بخدمت ایشان رسیدم و گفتم آنچه
دیدم و شنیدم تفصیل فروتنی و انکسار ایشان را در کتاب نسمات الانس و زبدة المقامات
باید دید این منتخب گنجایش آن ندارد و طریقه مرضیه آنحضرت آن بود که هر کرا
مے پذیرفتند نخست توبه اش میدادند اگر عشق آن طالب را بخود مشاهده می نمودند
بطریق رابطه نگهداشت صورت مبارک خود به حقیقت جامعه اش امر میکردند و بسیار
کشائش ازین احضار و نگاهداشت صورت شریف پدیدار می گشت آورده اند
که خواجه برهان نام بزرگے از خواجهای ده بیدی که از اکابر خود نسبت فیوض داشت
چون بخدمت ایشان ارادت آورد و طلب افاده و استفاده نمود ایشان وی را
بنگاهداشت صورت مبارک اشارت فرمودند او در تعجب شد و با محرمان خود
گفت این شغل مناسب جمعی است که اول قدم در این راه نهاده باشند مرا ایشان
کرم نموده بمراقبه عالی تر از آن اشاره نمایند دوستانش گفتند امتثال امر باید نمود چون
عقیدت داشت لاچار بنگاهداشت صورت مبارک پرداخت دو روزی نرفته بود

کہ آن صورت او را فرو گرفت و نسبت عظیم بر وی استیلا نمود تا غلبہ سکرش بجای رسید
کہ با وجود تمکین و کبر سن مقدار دو ذراع از زمین میجست و ہر سوی خود را بدیوار و اشجار
میزد تا آنکہ چندی از جوانان او را گرفتہ بودند قوت ایشان بنگاہداشت او وفا نمیکرد
تا دید آنچہ دید اما بیشتر طالبانرا بذکر دل بطریق مقرر اکابر دلالت می نمودند و جمعی را
بذکر نفی و اثبات و بعضے را بذکر اسم ذات عز اسمہ از غایت سریان نسبت آنحضرت جمعی
بمجرد دیدن ایشان بیہوش میشدند و مجذوب مغلوب میگردیدند گویند کہ یکبار خطیب
بر منبر بوده نظرش بر جمال ایشان کشود صیحہ زد و از منبر بزیر افتاد آورده اند کہ شبے
از شبہای ماه مبارک رمضان حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالی عنہ بدست
خادمی فالوده برای ایشان فرستادند آن خادم از ساده دلی بدروازه خاص رفتہ حلقہ بدر زد
حضرت خواجہ خود بدروازه مبارک تشریف آوردند ظرف را از دست او گرفتہ فرمودند کہ
از کجائی گفت خادم شیخ احمدم فرمودند کہ چون خادم شیخ احمدی بیا مائی بمجرد مراجعت آن خادم
را جذبہ فرو گرفت فریاد کنان افتان و خیزان خود را بخدمت حضرت ایشان رسانید
آنحضرت فرمودند حال چیست بشورش تمام گفت کہ ہمہ جا چہ در حجر وچہ در شجر و زمین و
آسمان نورے بی کیف و بیرنگ بی غایت و بی نہایت می بینم کہ بیان آن نمی توانم کرد
حضرت ایشان فرمودند البتہ حضرت خواجہ مقابل این بیچاره شده اند فرودش بحضرت
خواجہ رسانیدند تبسم فرمودند بیت

بروز حشر شہیدان چو خون بہا طلبند
تبسمے کن و خاموش کن زبان ہمہ

گویند کہ عسکری بخدمت ایشان آمده بود ایشان بتقریب طہارت از مسجد بیرون شدند
خادم آن سپاہی عنان اسپ را گرفتہ ایستاده بود چین تنحنح استبرا نظر کیمیا اثر بر آن
خادم افتاد چون ایشان بہ مسجد رسیدند خبر آوردند کہ خادم عسکری را جذبہ و بیخودی بخاک
افگنده و میان اسپان چون گوئی ہر طرف غلطان است از قبل شام تا پاسی از شب در

نشان

اضطراب

اضطراب بود بناگاه بشور رسید و روی ببازار نہاد و ہمچنان بصحرا بیرون رفت و دیگر ہیچ کس
از وی خبر نیافت زہد و استغنای ایشان از امتعہ دنیوی تا بحدی بود کہ در مجلس شریف
ایشان سخن از امور دنیوی نمیگذشت بعضے توانگران کہ از اہل ارادت بودند التماس می نمودند
کہ کفافی برای یومیہ فقرای معین نمایند ایشان در حق جمعی کہ نسبت معنوی با ایشان درست
کرده بودند رضا نمیدادند و بما دون ایشان مجوز می داشتند از غایت تنفر کہ ایشان را
از این ممر بود بوقتیکہ عزم سفر حجاز کردند عبد الرحیم خان مخاطب بخان خانان کہ از
محبان ایشان بود چون آن خبر یافت لک روپیہ کہ عبارت از صد ہزار روپیہ باشد جہت
خرچ راه از زاد و راحلہ در ویشان ایشان فرستاده عرض نمود کہ بقبول آن بر من منت
نہید خدمت ایشان روی درہم کشیدند و فرمودند کہ بحج رفتن چون منی گوارای آن
نمیکند کہ آن ہمہ سیم و زر مسلمانی را صرف خود کنم نپذیرفتند و باز بگردانیدند و بی تقیدی
ایشان از مسکن و ملبوس و ماکول تا بحدی بود کہ اگر یک طعام غیر مرغوب را چندین
روز پی درپی بخدمت ایشان حاضر میکردند نمیفرمودند کہ طعام دیگر کنید و کذلک
اگر جامہ چندی در بدن مبارک بودی کہ چرکین شدی طلب دیگر جامہ نمیداشتند
و نیز ہر چند در خانہ تنگ و تیره می بودند یا آن مسکن کہنہ شدی یا از خاک و خاشاک
پر گشتی از آن جا کہ غرق لجہ تسلیم و رضا بودند اظہار تنظیف و تنویر و تعمیر آن نمی نمود
ایام ایشان با وضو و صرف عبادت و تکثیر طاعت میگذشت و شبہا کہ بعد از ادائے
نماز عشای بحجره تشریف فرما میشدند و مراقب می نشستند چون ضعف اعضا
غلبہ میکرد برخواستہ تجدید وضوی نمودند و دوگانہ ادا کرده باز می نشستند با چون
اعضا بدرد و ضعف می آمد چنان می کردند اکثری شب بر این می گذشت احتیاط در لقمہ تا بحدے
بود کہ ہدیہ کہ میرسید بحکم حدیث نحن لا نرد الہدیہ رد نمی کردند اما آنرا خرج نمیکردند
بل از محل اطیب قرض حسنہ می گرفتند و در بدل آن آنرا میدادند کہ بحکم فقہا آن درجہ دیگر در

حلیت پیدا می کند و تاکید تمام می فرمودند که پزنده طعام بوضو باشد بل از باب حضور و صفا باشد
وهنگام طبخ با حرف دنیاوی نپردازد و می فرمودند از لقمه که بحضور و احتیاط خورده شود
نوری می خیزد که مجاری فیض را می بندد و ارواح طیبه که وسیله فیض اند مقابل قلب نمی شوند
وهمه مریدان را برین احتیاط ترغیب می نمودند و کذالک در همه امور عمل ایشان بعزیمت اولی
بود و آز آنجا که در کتب احادیث بقرارت فاتحه خلف امام تاکید رفته چندروز بر آن آمدند
که فاتحه خلف امام قرارت نمایند درین اثنا امام الائمه سراج الامه ابو حنیفه کوفی رح
را در معامله دیده اند که قصیده غرا در مدح خود می خوانند که ازان این مضمون مستفاد
می گردد که چندین اولیا کبار در مذهب من بوده اند بعد ازین واقعه ترک آن نموده اند
علو همت ایشان آن بود که از بدایت احوال تا نهایت کمال به هیچ یک از احوالات بلند
ومکاشفات ارجمند سر همت ایشان فرو نمی آمد درعین بحر یافت دم از نایافت زده
خشک لب می بودند و این رباعی شریف ایشان نیز دلالت برین مدعا می کند رباعی

در راه خدا جمله ادب باید بود	تا جان باقی است در طلب باید بود
دریا دریا اگر به کامت ریزند	کم باید کرد و خشک لب باید بود

شیخ تاج که از خلفای ایشان بوده فرموده که روزی در حجره خاص ایشان بودم ایشان
را بغایت مغلوب و مستهلک دیدم در حکایت شدم اما آثار شعور بکلام خود در ایشان نیافتم
بیشتر گفت و گو سؤال درمیان آوردم تا بعد از ساعتی چند بتکلم آمدند بعد ازان فرمودند
که فلان کس امروز عجب سیدی که کلمینی یا حمیرا ما شدی که در حیرت و نیستی و دهشت
عجب رفته بودم هم ازین غلبه تفرید ایشان بود که سر بشیخی و صحبت در نمیدادند ایام توجه
ایشان تربیت درویشان بدو سال نکشید چون حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه
بکمال و اکمال رسیدند ایشان خود را از صحبت و تعلیم ارباب ارادت باز کشیدند و یاران را
حواله ایشان نمودند چنانچه تفصیل آن در احوال حضرت مجدد الف ثانی رض بیاید انشاء الله تعالی

وخود از ایشان گزیدند (ف) و اگیر شدند بشیوه قطب آفاق ابو علی دقاق قدس سره بدر و اند و سر
بگریبان نیستی کشیدند و جز نماز بجماعت بمسجد حاضر نمی شدند هر که ایشان را میدید
از حدیث مَنْ اَرَادَ اَنْ یَنْظُرَ اِلٰی مَیِّتٍ یَمْشِیْ عَلٰی وَجْهِ الْاَرْضِ فَلْیَنْظُرْ
اِلٰی اِبْنِ اَبِیْ قُحَافَةَ یاد میکرد و مع ذلک از هیبت و دهشت دیدار ایشان هر که هر کجا می بود نقش
دیوار میشد بیت

هیبت حق است این از خلق نیست	هیبت این مرد صاحب دلق نیست

بمجرد دیدن ایشان بمصداق خبر اذا رأوا ذکر الله بظهور می رسید تا روزیکه عبور
ایشان بیکی از قرای که سکنه آن هنود بودند بوقوع پیوست بمجردی که نظر آن جماعت بر
ایشان افتاد با همدیگر میگفتند که این عجب مردیست که از دیدن او خدا بیاد ما آمده
و با این همت گاه گاه از جوش قلق و اضطراب تنها در کوچه و بازار میگذشتند و در
سایه دیواری بخاک می نشستند با اینهمه نیستی های و حیرت سرموی در امور شرعیه
والتزام عزیمت فتوری نمی رفت و سماع و رقص را در آنجا چه بار و وجد و تواجد
را کجا مجال تا حدیکه روزی در حضور ایشان یکی از درویشان بجهر الله گفت
فرمودند با او بگوئید که ادب مجلس ما دانسته به مجلس ما بیاید مصرعه

ای تو مجموعه خوبی ز کدامت گویم

شاهد عظیم بر علو همت و حال ایشان همین بس است که در مدت دو سال که بر مسند شیخی
بوده اند درین فرصت قلیله چه مردم که از خوان دولت ایشان روزمند گردیده اند
و چه آثار برکات در کشور هندوستان از ایشان انبساط گرفت و این سلسله
شریفه نقشبندیه که دران دیار غریب بود ترویج تام یافت خدمت مولانا
هاشم (ش) قاضی در زبدة المقامات در ذکر ایشان مینویسد که فاضلی (ف) مرتبت باین حقیر گفت
که بعضی شیخان بزرگ صاحب حال و قال هفتاد سال در هند شیخی کردند معلوم است
که از ایشان چه ماند و که ماند شاهد بزرگی خواجه شما همین است که بس چهل سالگی رفتند

وو دوسالی شیخی نمودند و عالمی را بهره ور گردانیدند امید است که تا مادام قیام ساعت فیوض و برکات ایشان پاینده و باقی باشد اشاره که باویسی بودن ایشان بالا رفته بود از کلام مبارک ایشان که در مثنوی خود بنظم آورده اند اشعار میرود

مثنوی

شنیدستم که مشتاقان درگاه ... طلبگاران سر لی مع الله
خصوصاً کاشف سر نهانی ... ابو القاسم چراغ گرگانی
بخلوت در بدایت کارش این بود ... انیس خاطر افکارش این بود
که بوده ورد جان نام اویسش ... که باشد شربی از جام اویسش
اویس آسا ازان بحر عنایت ... مگر بی واسطه یابد عنایت
کیم من کین هوس گیرد دماغم ... بیابد نور ازین سودا چراغم
دل از ذکر اویسم شاد گردد ... دماغم زین هوس آباد گردد
درین راه قدر خود چندان ندانم ... که در دل نخل این سودا نشانم
زبانم زین تلفظ گرچه بند است ... دلم هیچ است صید این کمند است
دل اندر شرم و جان سرگرم انیست ... که جانان رحمة للعالمین انیست
قبولش گر بیابد در افادت ... هم استعداد بخشد هم سعادت
درین سودا ور دیگر گشایم ... روم از جانب دیگر بیایم
شفیع آرم روان دوستانش ... مدد خواهم ز روح پیروانش
ببوبکر و عمر عثمان و حیدر رضی الله عنهم ... باهل بیت و اصحاب پیمبر صلی الله علیه وسلم
بصدق و سوز پور بوقحافه ... بعلم و دانش ختم الخلافه
بشام هجرت و تاریکی غار ... بآن خوش عنکبوت عنبرین تار
بجوری کز قریش و اقربا دید ... بآشوب که دشت کربلا دید
بدار و گیر حرب بدر و خندق ... بروز فتح نور حصحص الحق

دارد نیز هوش

بآن شب کز سرای امهانی ... رسیده در مکانی لامکانی
به بیرون رفتن آزاده زین ده ... بسبحان الذی اسری بعبده
بدیدی آنچه می بایست دیدن ... به بیچون گفتن و بیچون شنیدن
بفقری کز خودش درویش میدانست ... سر الفقر فخری پیش میدانست
بآندم کاورد روز شفاعت ... کنی تدبیر مشت بی بضاعت
که این غافل گشاید چشم زین خواب ... ازان حجره عنایت پرورش یاب
نهد در قرن اول آشیانه ... اویس ثانیش خواند زمانه
ز آسیب زمانه فارغ البال ... به بینم ماضی و مستقبلش حال
من ارچه دورم از بخت دل ... تو حال سر مدی داری چه مشکل
شناائی نیست دریای قدم را ... ید طولی است دریای کرم را
مرا گرچه سراسر کار خام است ... تمام دان که این سودا تمام است

بطریق است

در اوائل و اواسط آنحضرت مستغرق بحر توحید وجود بودند هرچند در اواخر ازان مقام ترقی نموده بوحدت شهود پیوسته اند اما از رباعیات ایشان معنی وحدت وجود مستفاد میشود و بعضی رباعیات ایشان را خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه شرح نموده از توحید وجودی صرف نموده بتوحید شهودی برده و بعضی رباعیات که بطرز رساله املا نموده اند و مسمی بسلسلة الاحرار کرده اند تبرکاً چند رباعی را زینت این اوراق مے نمایم

رباعی

چون ظاهر علم پرده مقصود است ... وین مشت خیال سر بسر نابود است
از نقش دمی بسوی بی نقش برو ... وانگه نظاره کن که حق موجود است

رباعی

هر جنس تو نیست زانهار نقوش ... شد ظاهر و باطن تو در کار نقوش

برخیز جمال نقشبندی بطلب / کاسان شودت شکست بازار غوش

رباعی

چون نقش نهاده رو به بی نقش آری / زان لوح وجود نسخهٔ بر داری
نوری بی رنگ ترجمانش گردد / زنهار که دل ترجمانش نیاری

رباعی

آن بیرنگی چو پرتو انداز شود / بس راز نهفته را که غماز شود
هر جا نوریست بر کشد جمله بخود / وانگاه پی انکشاف هر راز شود

رباعی

گویند که چون رسد دل بکمال / گردد دل و جان ز ترجمان فارغبال
چشم از هر سو سرمهٔ مازاغ کشد / گوش از هر جانب شنود بانگ تعال

رباعی

ای گشته بهر نموده بیهوده گرو / این است مقام کنت سمعه بشنو
درتست نمونه که بس بیطرفست / بنشین بهر طرف مرو در تگ و دو

رباعی

یک لحظه سری بجیب هستی در کش / حرفی انا گوی را خطی در بر کش
گر مرد رهی بنامرادی خو کن / یعنی که نگار نیستی در بر کش

رباعی

وین سکهٔ من که بنام فقر است / این روشنی از نور تمام فقر است
برخیز ره خواجهٔ احرار بگیر / کان راه ز سر حد مقام فقر است

در ابتدای از فحوای کلام ایشان بطرف وحدت وجود میل معلوم می شود در آخر تنزه نام نموده اند و فرموده اند که از برکت صحبت شیخ احمد رح معلوم شد که توحید کوچهٔ تنگ است شاهراه دیگر است فرد

کمال طفل هنرمند زینت پدر است / شود ز آب گهر نام ابر نیسان سبز

والدهٔ ماجدهٔ ایشان از سادات حسینی اند از قانتات نساء همواره به نیاز و شکستگی و التجا

دائمه

و همیشه مشغوف خدمت فقرا چنانچه خدمت مطبخ خانقاه معلّی حضرت خواجه خود میکردند مخفی نماند که بعد از حضرت خواجه بزرگ این سه اشخاص در این طریقهٔ علیه عدیم الامثال بوده اند همانا که اشاره حضرت خواجه مثنوی مبارک خود باینمعنا نموده اند جائیکه میفرمایند مثنوی

زین پیش بخط بخارا / بودی چو حیات آشکارا
آئینهٔ ارجمند می بود / نی نقش نه نقشبند می بود
امروز درین خرابه منشین / این مشت خیال را فرو چین
اینجا تنم ار چه اوفتاده ست / جان سر بهمان زمین نهاده ست
دارم بهمان زمین سروکار / من نیز بخاری ام برفتار
ساقی می نقشبند پیش آر / من صید توام کمند پیش آر
هر چند کمند عنبرین بوی / آن نیست که آورد بمن روی
آهوی ختن شکار دارد / بالاشه خری چه کار دارد
عطار که نقشبند تا نیست / در حلقهٔ آن کمند فانیست
آن رشته که پارسا لقب بود / در پیچش آن کمند آسود
آن خواجهٔ بندگان آزاد / سر در خم این کمند بنهاد
من چون هوسی چنین نیارم / من خود سگ این سه یار غارم
خوش آنکه سه یار چار گردد / قصر ادب استوار گردد
خشتی گردم که این نحو قصر / آید به کمال خود درین عصر
در بزم زلال باده نوشان / خوانندم ختم می فروشان

چون عمر شریف ایشان از حد و اربعین متجاوز شد قرین بآن مبشر برفع علاقهٔ جسمانی شدند شوق وصل عریانی دامنگیر ایشان شده ترک اختلاط مردم می نمودند و دست مبارک از کارخانهٔ شیخی کشیدند و مقدمهٔ ارشاد و فیض رشاد را با شرحها

بحضرت

بحضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه گذاشتند مستعد بلقاء الله و منتظر برفیق اعلی نشستند تا آنکه این رباعی دران آوان بزبان مبارک ایشان گذشته

رباعی

صحرا نشین زبسیل حذر کن که آستین
آن گلبنم زباغ تو کز یک نسیم لطف
ترمیکنم بگریه وافسرده می روم
نشگفته ام هنوز که پژمرده میروم

ذکر وصال آنحضرت روز شنبه بیست و پنجم جمادی الثانی سنه ۱۰۱۲ یکهزار و دوازده که سن مبارک از چهل متجاوز شده مشرف بلقاء الله شدند و محبان عقیدت سرشت را اسیر دام حسرت و حیرانی گذاشته تاریخ وصال ایشان را یکی از محبان در قطعهٔ نظم آورده

فاتی که بدوست بود باقی
وز خود همه فانی الصفت بود
بر خالق خویش جملگی عشق
بر خلق تمام عاطفت بود
وی تشنه لب بسال وصلش
خوش گفت که بحر معرفت بود

و نیز از حروف نقشبند وقت یافته شده و روضه متبرکه ایشان در دهلی کهنه جوار قدم رسول علی صاحبه الصلوٰة والسلام والتحیة واقع شده تا آنکه در کلام خود اشاره باین نموده اند جائیکه میفرمایند

مثنوی

در دیده کشم قبول خود را
خاک قدم رسول خود را
ای خاک مدینه در کجائی
در دیدهٔ من چرا نیائی
ای مردم چشم و در بینا
وی چشم چراغ نور بینا
دریاب غم اشیانه را
بنواز سیاه خانه را

فرزندان گرامی ایشان دو اند خدمت خواجه عبید الله و خواجه عبد الله از ایشان در سن رضاع مانده بودند بحسن خدمت خواجه حسام الدین احمد که متکفل ایشان شده بودند چون بمرتبه تدریس رسیدند از علوم معقوله و منقوله بهره کامل یافتند چنانچه پایه علمیت ایشان از عرائض که بخدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه نوشته اند

مقدمه

نظم

بحر معرفت سنه ۱۰۱۲
نقشبند وقت سنه ۱۰۱۲

معلوم است که بعبارت تازی در کمال بلاغت املا فرموده اند و بعضی از انها را خدمت مولانا هاشم قدس سره در زبدة المقامات درج نموده نزد ذکر والد ایشان فی الجمله بعد از فراغ علوم ظاهری بطلب معامله باطنی بحسب وصیت والد بزرگوار خود بخدمت سراسر سعادت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه مشرف شدند و کسب طریقه علیه والد خود نموده بدرجات علیا فایز شدند و خدمت حضرت مجدد الف ثانی رح رعایت ایشانان در هر امور زاید التحریر میفرموده اند از خلفای جناب حضرت خواجه بیرنگ بدون جناب حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه خدمت حضرت شیخ تاج و شیخ اله داد و خواجه حسام الدین احمد این سه بزرگوار به نسبتی که خدمت خواجه بیرنگ قدس سره حاصل نموده بودند اکتفا فرموده و باقی خلفای مبارک ایشان بموجب امر مرشد خود بل بسابقه موهبت با آنچه حاصل روزگار ایشان بود مکتفا نشده بسعی از دیاد بخدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه شتافتند و یافتند آنچه یافتند و معامله خود را از ابنای جنس بالا بردند پیش طاق ایشانان مرتفع گردید شعر

هنیئاً لارباب النعیم نعیمها
وللعاشق المسکین ما یتجرع

انشاء الله تعالی ذکر اسمای انها را در منتخب ثانی نزد ذکر اسمای خلفای حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه خواهد نمود۔

منتخب ثانی از منتخبات سبعه منقسم بر سیزده ۱۳ تذکره در احوال جناب محبوب سبحانی قطب ربانی غوث یزدانی قیوم رحمانی کاشف اسرار سبع المثانی واقف رموز مقطعات فرقانی و متشابهات قرآنی حضرت مجدد الف ثانی لازال اسمه کالاسم المبارک الذی بشر به عیسی علی نبینا و علیه الصلوٰة

والسّلام الشیخ احمد ابن الشیخ عبد الاحد الفاروقی الکابلی السرهندی رضی الله تعالی عنه و ذکر آباء و اجداد و نسب ایشان قدس الله تعالی سرارهم تذکرهٔ اولی از منتخب ثانی در ذکر نسب حضرت امام ربّانی مجدّد الف ثانی رضی الله تعالی عنه

مخفی نماند که نسب مبارک حضرت مجدّد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بخلیفهٔ ثانی امیر المومنین و امام الاعدلین الناطق بالحق والصّواب حضرت عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه میرسد بدین ترتیب که اسم مبارک ایشان شیخ احمد ابن شیخ عبد الاحد ایشان ولد شیخ زین العابدین ایشان ولد شیخ عبد الحق ایشان ولد شیخ محمد ایشان ولد شیخ حبیب الله ایشان ولد شیخ قطب الاقطاب غوث العلمین حضرت امام رفیع الدین ایشان ولد شیخ نصیر الدین ایشان ولد شیخ سلیمان ایشان ولد شیخ یوسف ایشان ولد شیخ اسحاق ایشان ولد شیخ عبد الله ایشان ولد شیخ شعیب ایشان ولد شیخ احمد ایشان ولد شیخ یوسف ایشان ولد شیخ سلطان شهاب الدین علی المعروف بفرخشاه کابلی الفاروقی ایشان ولد خواجه نصیر الدین ایشان ولد خواجه محمود ایشان ولد خواجه سلیمان ایشان ولد خواجه مسعود ایشان ولد خواجه عبد الله الواعظ الاصغر ایشان ولد خواجه عبد الله الواعظ الاکبر ایشان ولد خواجه ابو الفتح ایشان ولد خواجه اسحاق ایشان ولد خواجه ابراهیم ایشان ولد خواجه ناصر الدین[1] ایشان ولد حضرت عبد الله رضی الله تعالی عنه ایشان ولد

[1] مخفی نماند که تمام نسب مبارک تا امیر المومنین رض از روی انتخاب سی و دو نفر میشوند لیکن درینجا پسر حضرت عبد الله را رافع ناصر نام مقرر نموده اند و این تعیین را از زبدة المقامات مولنا هاشم کشمی نقل کرده اما مولنا بدر الدین سرهندی در حضرات القدس بجای ناصر سالم نام این حضرت عبد الله ابن عمر رض نوشته و همین اسم سالم را در کتب حدیث در اولاد صلبی حضرت عبد الله یافته شد پس ازین تقریر معلوم شد که آنچه مولنا بدر الدین قدس سره نوشته اند برصواب خواهد بود زیرا که ناصر نام در اولاد ایشان ظاهراً یافته نشده مگر اینکه احتمال لقب دارد که همان سالم ملقب بناصر باشند لکن این هم

حضرت

حضرت امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنهم اجمعین :—

تذکرهٔ ثانیه از منتخب ثانی در ذکر سلطان شهاب الدین فرخشاه فاروقی که از اجداد مبارک حضرت مجدد الف ثانی اند رض و در تذکرهٔ اولی این منتخب اسم مبارک ایشان نوشته شد با ذکر امام رفیع الدین کابلی و در ذکر حضرت امام رفیع الدین قدس الله تعالی اسرارهم و رض

امّا بعد مخفی نماند که از جملهٔ اجداد کبار حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بعد از جناب حضرت عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنهما این دو بزرگوار یعنی حضرت سلطان شهاب الدین علی و حضرت امام رفیع الدین قدس سرهما از جملهٔ اولیا مکملین اند حضرت سلطان شهاب الدین علی لقب ایشان فرخشاه است و خدمت ایشان قبل از سلوک صوفیه والی کابل بوده اند از قبل سلاطین غزنویه و قیل بعد از زوال سلطنت غزنوی ایشان از کابل خروج نموده اند و سلطنت بایشان مقرر شده و خدمت ایشان مرارًا بهندوستان با عساکر و افواج قاهره جهت جهاد کفار و ترویج اسلام و توهین اصنام تشریف فرما شده اند و با فتح و فیروزی بغنایم بسیار بکابل مراجعت نموده اند آخر الامر عنایات الهی شامل حال و قرین احوال ایشان شده توجه ایشان را از امور سلطنت گردانیده شوق و ذوق خود را نصیب روزگار ایشان نموده قبلهٔ توجه ایشان را بسلوک طریقهٔ علیهٔ حضرات چشتیه مصروف داشته و از اکابر آن طریقهٔ عالی مستفید گردیدند و بدرجات کمال و اکمال مشرف شدند و عالمی از سرچشمهٔ فیض ایشان سیراب و کامیاب گردیدند ایشان بعد از ترک سلطنت و قبول فقر در کوهستان کابل سکونت اختیار فرموده مادام حیات به فیاضی خلق مشغول بودند و بعد از رحلت

درهمان سرزمین آسودند امروز آن موضع بدرهٔ فرخشاه معرف ومشهوراست قبرمبارک را
رازیارت گاه عالی ساخته اند قبله توجه آن نواحی مزارایشان است یزاد و بیتر ک بر
الحال برادراین راقم حروف شاه ضیاء الحق سلمه الله تعالیٰ ابقاه واوصله الی غایة
ماتیمناه تعمیر مزار فیض آثار ایشان نموده ومسجد وخانقاه عالی رامعمور ساخته خود
بتربیت طلاب آن نواحی دران خانقاه مبارک مشغولست وسکونت خود را در
آنجا مقرر نموده ایزد تعالیٰ بیمن برکات ایشان اورا باعلی مراتب کمال واکمال ممتاز دارد

بیت

این دعوت را بگاه تهلیل	آمین آمین کناد جبریل

ونسب عارف اکبر حضرت شیخ فرید گنج شکر قدس سره الانوار نیز بایشان اتصال مییابد

ذکر امام رفیع الدین رحمة الله علیه جدّ ششم حضرت مجدد الف ثانی اند

وخدمت ایشان جامع بودند درعلوم ظاهری وباطنی واقتباس انوار کمال ازشمع صحبت حضرت سید
جلال الدین بخاری رضی الله تعالیٰ عنه که ملقب بسید مخدوم جهانیان بود نموده اند وخدمت
امام رفیع الدین داماد وامام نماز وخلیفه ایشان بوده اند آورده اند که چون حضرت
مخدوم جهانیان ازولایت بخارا بکابل تشریف فرماشدند وحضرت امام رفیع الدین را
ازآنجا راهمراه خود بهندوستان آورده اند چون خدمت ایشان بقریه براس که پنج شش
کروه است ازسهرند رسیدند مردم آن قریه ازخدمت ایشان التماس آن داشتند
که چون خدمت ایشان بدهلی برسند به پادشاه وقت که مرید ایشان است بفرمایند
که بیشه سهرند راشهری آباد نماید که آن بیشه متوحش ومسکن شیر وسباع است
رعایای اطراف آن سرزمین برسانیدن مالیه سلطان ببلده سامانه که بُعد مسافت دارد
عُسرتمام می کشند خدمت ایشان قبول استدعا نمودند ومتوجه دارالخلافه شدند

له جدّ بزرگوارش مشهور بفرخشاه زمام حکومت کابل درکف داشت وپدر والا گهر شیخ موسوم بکمال الدین سلیمان درعهد شهاب الدین غوری ازکابل بملتان آمده قضا قصبه گهوتوال که نزدیک ملتان است یافت ۱۲ نقل من تاریخ فرشته

وچون بکنور که دومنزل است ازدهلی رسیدند سلطان فیروزشاه که ازسلاطین افاغنه
بوده است استقبال ایشان نموده بقریه مذبور آمده بشرف ملاقات ایشان مستعد گردید
خدمت ایشان مسئول آنجماعه رابسلطان رسانیدند وسلطان فرموده ایشان را
سعادت خود دانسته قبول نمود وحکم فرمود که دران سرزمین شهری بنا کنند خواجه
فتح الله راکه برادر حضرت امام رفیع الدین بودند وازمقربان سلطان تعیین نمود
که بادو هزار سوار رفته دران سرزمین باشند وبانصرام آن مهم اقدام نماید چون خواجه
فتح الله آمده شروع درتعمیر آن قلعه کرد روز باهتمام تمام آنچه بنا می یافت درشب
منهدم می شد علی الصبح باز تعمیر مے نمودند بدستور سابق منهدم مے یافتند
چون این مقدمه رابعرض سلطان رسانیدند خلیفه علاج آن رابحضرت مخدوم جهانیان
حواله نمود خدمت ایشان امام رفیع الدین رافرمودند که شما رفته متوجه احوال کیفیت
این واقعه شوید چنانچه برادر شما ازطرف سلطان مامور بتعمیر است ازجانب ما شما آمر باشید
وخشتی ازدست مبارک خود بایشان دادند وفرمودند که بدست خود در بنای قلعه
گذارید چون خدمت ایشان بامرمرشد خود بدان سرزمین رسیدند وخشت را در
بنای قلعه گذاشتند ومتوجه کیفیت آن حال شدند معلوم نمودند که خدمت شیخ شرف الدین
بوعلی قلندر قدس سره رااز ناد انستگی به بیگار گرفته بودند چه ایشان خودرا پوشیده
بودند وکسی ایشان رانمی شناخت وازغیرت باطنی بنای قلعه راهرشب منهدم میساخت
خدمت امام رفیع الدین شیخ مذکور را دریافته عذر تقصیر برادر خود خواست شیخ فرمودکه
رفیع الدین بپاس خاطر تو این شهر چندروز آباد باشد والا نه تا قیام قیامت آبادی
این رانمیگذاشتم بعد ازاین چون قلعه مذبور بانصرام رسید سلطان فرمودکه این قلعه
بتصرف حضرت امام رفیع الدین آباد شده است خدمت ایشان آنجا سکونت نمایند
ومحصولات آنرا صرف فقرا خود کنند ازآنروز سکونت حضرات اسلاف مجددیه

دران بلده سهرند مقرر شد خدمت ایشان مدت حیات خود آنجا بوده‌اند و بعد رحلت
تربت شریف ایشان بیرون شهر نموده‌اند هرچند الحال قبر مبارک ایشان در اندرون شهر
شد از کثرت آبادی خدمت مولانا هاشم در زبدة المقامات می نویسد حضرت امام ربانی
مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه فرخنده شبی بزیارت تربت حضرت امام رفیع الدین شدند
و مدت تمام محاذی صدر امام بر پای مراقب ماندند بعضی مخلصان معروض داشتند که اگر
بنشینند خوب باشد ایشان به نشستن توجه نفرمودند و زمانی به تربت والده معظمهٔ خویش
رحمها الله تعالی که دران مقبره منوره است نیز خاموش ایستاده‌اند فردای آن شب خدمت
خدمت مخدوم زاده مستحکم بر جاده مخزن الاسرار والعلوم خواجه محمد معصوم
سرّی شگرف از زیارت شب بیان نمودند مجمل آن اینست که حضرت بعد از مراجعت
فرمودند که چون محاذی روضه امام ایستادم از حق سبحانه وتعالی ملتمس آن شدم که
الهی از جمیع این گورستان عذاب را مرتفع کن آواز رسید که هفته عذاب از ایشان
بردارند باز ملتجی شدم که رحمت ترا نهایتی نیست در مغفرت بافزای حکم شد که ماهی عذاب
مرفوع گردد باز بیش تضرع نمودم بکرم خاص نوازش فرمودند و به کلی بخشیدند فردای
آن روز بمقبره که والد و جد ایشان مدفون اند رفتند بخاطر مبارک آنحضرت مضمون حدیث
معروف گذشت که چون عالمی بمقبره بگذرد تا چهل روز عذاب آن مقبره را بردارند بجرد این
خطور ملهم شدند که بقدوم تو تا قیامت عذاب ازین مقبره برداشتم بیت

بدین خوبی و رعنائی تو از هر در که باز آئی	دری باشد که از رحمت بروی خلق بگشائی

تذکرهٔ ثالثه از منتخب ثانی در ذکر والد ماجد حضرت مجدد الف ثانی خدمت شیخ مخدوم عبد الاحد قادری الچشتی با ذکر شیوخ ایشان قدس الله تعالی اسرارهم

لقب ایشان حضرت مخدوم است و خدمت ایشان را در عنفوان جوانی و اوان تحصیل علوم

الانوار

نمودند

ظاهری بناگاه دست شوق این راه گریبان گیر دل شده بخدمت مطهر النفوس شیخ عبد القدوس
قدس سره برد و آنجا بکمند ارادت او درآمده تلقین اذکار فرا گرفت چون از خدمت شیخ
التماس سکونت خود بر آن آستان خواست و طلب مصاحبت بدان درویشان کرد شیخ
فرمود قدم عزیمت بر تحصیل علوم دین و شریعت نهاده بعد از تحصیل اینجا مراجعت نمائی و
بتحصیل معامله کمر همت به بند که درویش بعلم را چندان تمکین نیست و چون حضرت مخدوم
این شنود و ملاحظه کبر سن شیخ نمود زبان مسئلت بکشود و گفت ترسم که اگر پس از انصرام
واتمام علوم بدین عتبه علیه شتابم این گرامی صحبت در نیابم شیخ فرمود چون مرا نیابی
بفرزندم رکن الدین شود از و بجو آنچه می جوئی حسب الامر شریف باز بر تحصیل علوم مراجعت
فرمود قضا را پیش از تمامی تحصیل او عمر گرامی شریف شیخ وی رخت تمامی کشید
مصرع آن نامه سوز دل باتمام رسید پس حضرت مخدوم بعد از فراغ
اکتساب فنون علوم از منقول و معقول و سیر و سیاحت بعضی بلاد بحکم اشارة آن
بشارت بخدمت شیخ رکن الدین قدس سره شد و خدمت او بفرموده و وصیت والد
ماجد خود و ملاحظه علو استعداد و طریق شفقت و عنایت بیشتر نموده و نظرات تربیت را
درباره ایشان دریغ نداشت و چون از موائد فوائد خویش بهره ور کرد و خرقه خلافت
از دو طریقه مبارکه قادری و چشتی قدس الله تعالی اسرار اهلها پوشانید و بتلقین
و تربیت طلاب امر فرمود و اجازت نامه بغایت عالی در بلاغت معانی و فصاحت
الفاظ نوشت و آن نامه گرامی را که نگارش نمود این است بسم الله الرحمن الرحیم

وفد الخیر والاقبال موعدا	وکوکب المجد فی الافق الاعلی صعدا
بشری ترا که دولت دارین رو نمود	ایجا ز وعده کرد و نقاب از رخ کشود
در آسمان رفعت شمسی بر آمده	نوری ازان بتافت اندر جهان نمود

الحمد لله الذی خلق الادم علی صورته وکرمه بخلافته واجری تلک النسبة بین

انبيائه واوليائه وقدم احسانه على منته واخر شكره على نعمته وهو الاول
الاخر والظاهر والباطن لا مؤخر لما قدم ولا مقدم لما اخر ولا معلن لما ابطن
ولا مخفى لما اظهر وتمت همم اوليائه عن الركون الى الاكوان عارا واعتلقت الجنان
بارا فدارت عليهم بكرة وعشية كاس المحبة من كوثر محبوبهم دارا كلما جن
عليهم الليل جعل قلوبهم من شوق لقاء الخليل نارا وتفيض اعينهم
من الدمع مدرارا ليلا ونهارا ويشتغلون بذكره سرا وجهارا و
يتمتعون بمناجات المحبوب اعلانا واسرارا ويطوفون حول سرادقات
الوحدة افكارا لا يزال منهم في كل زمان من يعرف في وجهه نضارة
العرفان وهو عطشان وحيران له في فضاء العشق والوله طيران
غاية مطلوبه لقاء الرحمان ونهاية مقصوده رضاء المنان فينظر
في اقطار الارض اثاره ويظهر في الافاق انواره لسانه ناطق بالحق
وهو داع الى الرب للخلق ليخرجهم من الظلمات الى النور ويقربهم ويحببهم
الى الله الغفور والصلوة والسلام على من هو خير خلقه واحب انبيائه
وخاتم انبيائه واصفيائه وهو رسول الرحمة وصاحب الشريعة
الغراء والطريقة الزهراء والحنيفية البيضاء وعلى اله وخلفائه
الاربعة واصحابه الكرام البررة **اما بعد** فان الدعوة الى
الله العلام من اوثق دعائم الاسلام والايمان واكرم مناهج العمل الفضل
والاحسان على ما ورد في الخبر عنه عليه الصلوة والسلام والذي
نفس محمد بيده صلى الله عليه واله وسلم ان احب عباد الله الى الله
الذين يحببون الله الى عباده ويحببون عباد الله الى الله ويمشون
في الارض بالوعظ والنصيحة كما قال الله تعالى قُلْ هٰذِهٖ سَبِيْلِيْٓ

محبوب ترين بندگان خدا نزد خدا

ادعوا الى الله على بصيرة انا ومن اتبعني انما يكون برعاية اقواله وافعاله واحواله
ثم ان الاخ الاعز الرضي والصاحب المرضي المتوجه الى رحمة رب العلمين
المتوكل الى مالك يوم الدين اخانا العالم الشيخ عبد الاحد بن
زين العابدين لما صح قصده ولبس الخرقة منا وتفقه بالعلم واشتغل
بالذكر والفكر شغلا كاملا اجزناله اجازة بالباس الخرقة للطالبين
كما اجازلنا شيخنا وابونا شيخ الاسلام قطب الاقطاب الشيخ عبد القدوس
قدس الله سره العزيز وهو من شيخه شيخ الاسلام الشيخ محمد عارف
وهو من شيخه وابيه الشيخ احمد عبد الحق وهو من شيخه الشيخ جلال
پانی پتی وهو من شيخه الشيخ شمس الدين ترك پانی پتی وهو من شيخه
الشيخ علاء الدين على احمد صابر وهو من شيخه الشيخ فريد الحق
والدين مسعود اجودهنى من شيخه قطب الحق والملة والدين خواجه قطب الدين
بختيار اوشى وهو من شيخه خواجه معين الدين سنجرى وهو من شيخه الشيخ عثمان الهارونى وهو من
شيخه ووالده سيد السادات محى الدين ابى نصر وهو من شيخه ووالده سيد الحسب والنسب
ابى صالح وهو من شيخه حاجى شريف زندنى وهو من شيخه الشيخ مودود چشتى وهو من شيخه الشيخ ابى يوسف
چشتى وهو من شيخه ابى محمد چشتى وهو من شيخه ابو اسحاق شامى
وهو من شيخه الشيخ على الدينورى وهو من شيخه الشيخ هبيرة البصرى
وهو من شيخه الشيخ سلطان البلخ ابراهيم الادهم وهو من شيخه فضيل
بن عياض وهو من شيخه الشيخ عبد الواحد بن زيد وهو من شيخه الشيخ
حسن البصرى وهو من شيخه الشيخ امير المؤمنين وامام المسلمين على المرتضى
كرم الله وجهه وهو من حضرت الرسالة الرفيعة القدسية محمد رسول الله
صلى الله عليه وعلى اله وصحبه وسلم وهو من الله تعالى عز وجل وايضا اخبر له

دامت برکاته وزیدت درجاته بالباس الخرقة المبارکة القادریة المحمدیة
لمن یطلبها ویراه اهلا ومستحقا لها کما اجازنا بالباس الخرقة للطالبین
استاذ علماء المشرق والمغرب علامة الورى علم الهدى المحقق المدقق
الکامل المکمل سید السادات امیر سید ابراهیم معین الحسنی الحسینی
الایرجی القادری وهو من شیخه الشیخ بهاء الدین الانصاری الحسنی
الحسینی القادری وهو من السید السند الشیخ احمد الحلبی القادری
وهو من شیخه و والده سید السادات سید موسى القادری وهو
من شیخه و والده سید عبد القادر وهو من شیخه و والده سید السادات
سید حسن وهو من شیخه و والده سید السادات محی الملة والدین ابی نصر
وهو من شیخه و والده سید الحسب والنسب سید السادات ابی صالح وهو
من والده السید المجید السند المستند عبد الرزاق وهو من والده
سید السادات قبلة ارباب الکرامات قطب الکونین غوث الثقلین
محی الحق والشریعة والطریقة والحقیقة ابی محمد عبد القادر الحسنی
الحسینی الجیلانی رضی الله تعالى عنه وقدس الله تعالى روحه وهو
من شیخه الشیخ ابی سعید المخزومی وهو من شیخه شیخ الاسلام
ابی الحسن القرشی الهنکاری وهو من شیخه شیخ الاسلام ابی فرج
یوسف الطرسوسی وهو من شیخه شیخ الاسلام عبد الواحد بن
عبد العزیز الیمنی وهو من شیخه شیخ الاسلام ابی بکر الشبلی وهو
من شیخ الاسلام سید الطائفة الصوفیة جنید البغدادی وهو من
شیخه شیخ الاسلام سری المفلس السقطی وهو من شیخه شیخ الاسلام
معروف الکرخی وهو من شیخه شیخ الاسلام ابی سلیمان داود الطائی

وهو من امام علی موسى رضا وهو من ابیه الامام جعفر الصادق
وهو من ابیه الامام محمد الباقر وهو من ابیه الامام زین العابدین
وهو من ابیه الامام السعید الشهید حسین وهو من ابیه امام المسلمین
وامیر المؤمنین اسد الله الغالب علی بن ابی طالب رضی الله تعالى
عنه وعن اولاده واحفاده وانصاره وهو عن سید المرسلین
امام المتقین خاتم النبیین المبعوث رحمة للعالمین محمد
النبی الامی الامین صلی الله تعالى علیه وبارک علیه وآله الطیبین
الطاهرین و وصّینا له دامت برکاته ان یشتغل بالعلوم
الصوفیة واوراد المشائخ واعمالهم مراعیا حقوق الشرع
من الاصل والفرع ممتثلا لاوامر الله تعالى ومجتنبا
لنواهیه ومتادبا باداب الصوفیة حق الادب وان لا یتردد لارباب
الدنیا واصحابها وان لا یحضر فی مجلسهم لطلب الدنیا وان یحب
اولاد الشیخ واقربائه ویراعی حقوق ادابهم کما قال الله تعالى
لحبیبه صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم قُلْ لَا اَسْئَلُکُمْ عَلَیْهِ
اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبٰى وان یشتغل بالله اشتغالا باطنا معرضا
عن غیر الله کما قال الله تعالى لحبیبه صلی الله علیه وآله وسلم وَاذْکُرِ
اسْمَ رَبِّکَ وَتَبَتَّلْ اِلَیْهِ تَبْتِیْلًا زاهدا فی الدنیا راغبا الی العقبى
ثابتا علی السعادة والسخاوة من غیر الالتفات الی رسوم اهل
البطالة وان یجعل الوحدة والعزلة راس ماله فانها متمسک ارباب
الصدق والصفا فان استطاع ان یستم اوقاته علی ملازمة
بالخلوة فهو اولى واحرى وان لم یتیسر له ذلک فیجعل لنفسه نصیبا

منها و ینبغی ان لایکون سنتہ خالیتہ عن خلوۃ او خلوتین فان کان ھکذا فھذا
العزیز نائب عن ید نا و بین الناس خلیفتنا فیرحم اللہ من اکرم و عظم
من اکرمناہ و عظمناہ و اھان اللہ من اھانہ فاسئل اللہ العظیم المنان
ان یکون الاخ المشار الیہ مرضیا عند اللہ و محبوبا عند الناس اللھم بلغہ
الی منتہی مطالب الصدیقین و اوصلہ الی اعلی درجات العارفین الکاملین
المکملین بحرمتہ النبی و آلہ و صلی اللہ علی حضرۃ خیر خلقہ و آلہ و صحبہ
اجمعین من الفقیر الحقیر المجیز المرخص رکن الدین بن عبد القدوس
اسمعیل الحنفی کتبہ و حررہ فی سنتہ تسع و سبعین و تسعمائۃ والسلام
علی من اتبع الھدی انتہی :-

ذکر اکابرے کہ حضرت مخدوم از صحبت آنہا مستفید شدہ اند
اول خدمت شیخ عبدُ القُدُّوس قدس سرہ العزیز

و ایشان از اکابر شیوخ ہندوستان اند از فرزندان شیخ صفی الدین کہ در
اصول و فروع علوم از فحول محققین بود و صاحب تصانیف مفیدہ سکر و شورش
قوی داشت وجد و سماع کثیر با وجود کثرت جذبات و وفور غلبات در اتباع سنت
سنیہ بغایت متیقن و در التزام عزایم امور سخت متمکن او را کتابے است مسمی
بہ انوار العیون مرتب علی سبعۃ فنون کہ در ہر فن اسرار عالی بر صحائف
املا آوردہ و او را مکاتیب است بس حلاوت بخش در مکتوبے مے نویسد کہ شیخ ما
سید محمد گیسو دراز زبان دراز کرد از حیرانی و گفت کہ او سبحانہ و تعالی وراء
الوراء است اگرچہ این سخن نیز باشد اما جویندہ را جان نیز باشد کہ در طلب او
طالب را از ہمہ وراء الوراء باید شد محققان گفتہ اند کہ نہایت رجوع بسوی بدایت

۱ السنۃ

است و چون بدایت را بدایت نیست نہایت را نہایت نبود کہ خدائے را جل شانہ نہایت
نبود و طالب را در نہایت بی نہایت باید تا در نہایت رجوع بسوی بدایت آید مومنان
خدای عز و جل را در بہشت بینند نہ آنکہ خدا در بہشت باشد تعالی اللہ عن ذلک
علوا کبیرا اما طالب را در بہشت باید شد و از بہشت باید شد چون ما فی الجنۃ
سوی اللہ روے نماید وراء الوراء تحت الثرے یک جا آید چہ جای وراء الوراء
است در اکثر مکاتیبش از انکسار و افتقار و خوف خاتمہ می نویسند ھیہات
ھیہات تا عقبہ ابہام فَرِیْقٌ فِی الْجَنَّۃِ وَ فَرِیْقٌ فِی السَّعِیْرِ در پیش
است کجا خواب و خور و گر اقرار و آرام در کیش است بیت

کس می ندہد نشان ز آب و گل من — حل می نشود دراین جہان مشکل من
از ہیبت این دو راہ خون شد دل من — تا خود بکدام راہ بود منزل من

فرد جائے دیگرے نگارد

در کوی بتان رفت ہمہ عمر دریغا — چون برہمن پیر بہ بتخانہ بماندیم

عمر باخر رسید مرگ و سفر عاقبت در پیش آمد زاد آن کہ علم و عمل بر متابعت
سید المرسلین صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم است بدست نیامد و خوف و حیرت آن فرا گرفت کہ
امام مسلمانان ابو حنیفہ کوفی رضی اللہ تعالی عنہ می فرماید اکثر ما یسلب الایمان
عند النزع ندانم دران وقت دشواری و زمان بیقراری چہ پیش آید جائے در
تصحیح فرزند نخست خود شیخ حمید الدین نوشتہ اند ای فرزند فرصت عزیز است
و روز و شب در تحصیل علوم بجد و جہد کوشش بلیغ نمای کہ وقت تحصیل علوم ہمین است
و دوام طہارت و ادای فرائض و سنن با تعدیل ارکان با خضوع و خشوع بر
وجہے کہ صاحب شرع خبر کردہ است لازم گیر کہ استقامت این کار سعادت دو جہانی
و دولت دو جہانی و برکات و رحمت بی شمار است بدانکہ مقصود از علم عمل است

آخرت
وزو

کہ فردا از عمل پرسند نہ از بسیاری علم و مقصود از عمل اخلاص و محبت حق تعالی است
نیسئل الصادقین عن صدقھم کہ شکن خواص و عوام است و مقصود از اخلاص محبت
محبوب است کہ معبود برحق است و موجود مطلق اِنَّ صَلٰوتِی وَنُسُکِی وَمَحْیَایَ وَمَمَاتِی
لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ انتھی کلماتہ الشریفۃ خدمت شیخ از این دار پر ملال انتقال
بآن سال نمودہ کہ شیخ اجل مبیّن آنست رحمۃ اللہ تعالی علیہ :-

ذکر شیخ خواجہ رکن الدین - قدس سرہ العزیز

فرزند دویم و خلیفہ اول حضرت شیخ عبد القدوس اند بعد از والد خود بر جادہ ارشاد
بنشست با وجودیکہ از والد خود باعلی درجات کمال رسیدہ بود از خدمت سید ابراہیم
الایرجی القادری نیز طریقہ علیہ قادریہ را اخذ نمود چنانکہ در ارشاد نامہ حضرت مخدوم
ذکر نمودہ و خدمت او صاحب اسرار و احوال عالیہ بودہ و تصانیف شایستہ دارد
از آن جملہ است مجمع البحرین محتوی بر اسرار علوم دینی و یقینی و نیز او را لمکتوبات
کثیر البرکات است و ریکی از مکاتیب خود بیکے از محرمان راز نوشتہ و اَمَّا بِنِعْمَةِ
رَبِّکَ فَحَدِّثْ للہ الحمد والمنۃ کہ در دیدہ مشہودی نماندہ بجز خدا معہذا اجزا افلاک
و عجز بیش نہ و بجز حیرت و درماندگی پیش نہ بیت

تشنہ از دریا جدائی مے کنم	بر سر گنجے گدائی مے کنم

شیخ رکن الدین را بر حل بعضے کلمات سکریہ والد خویش تحقیقات است از انجملہ
است کہ والد ماجدش روزی در اثنای سماع در زبان راندند کہ خداوند ما کجائیم
باز فرمودہ اگر گوئی خداانداند شاید شیخ رکن الدین می نویسد مراد از علم الہی تعین علمی ست
اجمالی یا تفصیلے کہ بوحدت و واحدیت معبر اند شیخ در آن وقت فوق تعین علمی بودہ حضرت
شیخ رکن الدین علیہ الرحمۃ در سنہ ثلث و ثمانین و تسعمایۃ از این جہان رفتہ

مضجع او با سایر اخوانش در جنب والد بزرگوار او است الا شیخ احمد ولد شیخ عبد النبی
شہید صاحب کتاب سنن الہدی کہ در شاہ آباد آسودہ و انتقال او در سنہ اثنین وسبعین
و تسع مایۃ رحمۃ اللہ علیہ رحمۃ واسعۃ :-

ذکر شیخ جلال الدین تھانیسری از اعاظم خلفای شیخ عبد القدوس

اند و خدمت حضرت مخدوم را بعلاقہ ہم پیرہ گی بایشان صحبت ہای شایستہ و مجالس
شگرف بودہ و از علم ظاہری بہرہ تام داشت و استغراق و استہلاک تمام تا گویند
کہ بسا بودے کہ برائے ادائے نماز مریدانش آمدہ برائے افاقت شیخ بآواز بلند
حق حق می گفتند تا از سکر بصحو می آمد عمر دراز یافت بعد از نود و پنج سالگی در سنہ
تسع و ثمانین و تسع مایۃ بآخرت شتافت و در بلدہ خود مضجع یافت رحمۃ اللہ علیہ و
خدمت او را رسائل مفید است و مکاتیب شگرف -

ذکر ملاقات حضرت مخدوم علیہ الرحمۃ بحضرت شیخ کمال کیتھلی رحمۃ اللہ علیہ

حضرت مخدوم را در آوان مجالست حضرت شیخ جلال ملاقات بحضرت شاہ کمال رو بداد
روزی حضرت مخدوم با شیخ جلال صحبت داشت کہ مردے بصورت اہل سپاہ
بآن خانقاہ در آمد بحضرت شیخ معانقہ نمود و در انجمن بنشست شیخ او را از سپاہ دانستہ
از احوال شاہ و سپاہ پرسید وی از این پرسش در شورش در آمد و گفت
شیخا اگر مسکینے از مسکینان این راہ جہت اقتباس انوار اللہ باین خانقاہ آید شما را
لائق نیست از احوال شاہ و سپاہ پرسیدن اگر خواہش این اخبار دارید بر راہ گذر
بنشینید و از روندگان بجوئید شیخ از غایت بردباری طریق معذرت پیش
گرفت حضرت مخدوم آثار جذبہ از و فہمیدہ چون او از محفل شیخ بیرون شد در عقب
او شدند با او اظہار محبت و اخلاص نمودند از منزل و مسکن او پرسیدند آن عزیز نیز

بالفت و بشاشت پیش آمده اظهار احوال خود و منزل و ماوای باز نمود و فرمود سکونت فقیر بیشتر بقصبهٔ پایل است و پایل از توابع سهرند است حضرت مخدوم بعد از چندے آنجا شدند و خدمت شیخ کمال ذوی الاکمال را آنجا یافتند و صحبت های گرم بهم رسید و فیما بین این دو بزرگوار الفت بسیار رو نمود تا بحدے که شاه کمال مذکور مع عیال والمفال به منزل جنت مشاکل حضرت مخدوم می آمد و چندی گذرانیده باز به مسکن خود مراجعت نمودی فی الجمله فوائد بسیار از مجالست و مصاحبت شاه کمال نصیب وقت ایشان شد و غرائب معاملات و عجائب خرق عادات از و مشاهده نمودند خدمت شاه کمال اگرچه حسینی بودند نسبت ظاهری بشیخ فضیل داشت که به نه واسطه بشیخ الجن والانس جناب شاه عبد القادر جیلانی رضی الله تعالی عنه میرسید بدین تفصیل ارادت شیخ فضیل بسید گدا رحمان ثانی بود و او بسید شمس الدین عارف و او را بسید گدا رحمان اول و او را بسید ابو الحسن و او را بسید شمس الدین صحرائی و او را بسید عقیل و او را بسید برهان الدین و او را بسید عبد الوهاب و او را بسید شرف الدین و او را بسید عبد الرزاق و او را بابو الدماجد خود امام الفئتین غوث الثقلین رضی الله تعالی عنه و قدس الله سره الاقدس و شاه کمال اکثر از شوریده سرے و آشفته حالی بجزائر و مفاوز بسر بردے و دران بوادی چون احتیاج طعامش شدی بناگاه دران بیدا شهری پیدا شدی و ساکنان آن شهر او را هرچه تمامتر باعزاز و اکرام بمنازل خویش بردندے و ضیافت نمودندے و شیخ آن طعام و شراب آنها تناول کردے و شب بمصداق ابیت عند ربی یا مکنه ایشان غنودی بامدادان که شیخ بیدار شدی نه از آن شهر نامی دیدی و نه نشانے یافتی و خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه از والد خود نقل نموده اند که خدمت شاه کمال چون در بیان معارف و تبیین اسرار می درآمد و قائق در میان مے آورد که باوجود

قوت علمیت مستمعان کامل احوال را بعد از تامل و تفکر بسیار بمرور ایام بفهم می درآمد بیت

ارباب نیاز زنده بجای دگراند ... بیرون ز دو کون در جهان دگراند

و خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه فرموده اند که چون نظر کشفی سر داده می شود بعد از حضرت غوث الثقلین کریم الطرفین از مشائخ علیه قادریه رض چون شیخ کمال اقل قلیل بنظر می درآید چون عمر مبارکش از ثمانین تجاوز نموده در تاسع عشر از جمادی الآخر سنه ۹۸۱ احدی و ثمانین و تسع مایة راه وصل برفیق اعلی یافت و در قصبه کهتل از قرا تابعه سرهند است خوابگاه یافت رحمة الله سبحانه علیه رحمة واسعة بعد از وی خدمت شاه سکندر نواسه او و وارث نسبت او شد صاحب حالات بلند و معارف ارجمند بود حضرت مجدد الف ثانی رض فرمایند که جانب آفتاب میتوان بفراغت نظر کردن اما بروی شاه سکندر از غلبه نور نظر را راه نیست شاه مذکور در سنه ۱۰۲۳ ثلث و عشرین بعد الالف از جهان رفت رحمة الله سبحانه بیت

چمن را تر و تازه آراستند ... چو شب نم نشستند برخواستند

خدمت حضرت مخدوم سیاحت بسیار نموده اند و بسا بزرگان را یافته اند و مستفاد شده و ایشان درین سیر و سیاحت عهد نموده بودند که در هیچ جا از علمیت خود و یا از نسبت خود اظهار ننمایند و همه جا طالب باشند نه مطلوب و از هر که آثار بدعت بینند با وے صحبت ندارند در اسفار خود بسی علما عامل و عرفاء کامل دریافته اند از آنها چیزے بیان شود منها چون گذر ایشان بر تهانیسر افتاده شیخ الهداد مردے بود بغایت معمر و عزیز صحبت های عزیزان یافته او را آنجا یافتند با وے صحبت نمودند وے فرموده هر راه را نهایت نیست الا راه حق را عز و جل که آنرا نهایت است و خدمت ایشان از آن کلام بغایت متعجب می بودند و در معنے آن متفکر چه خلاف صریح بجمیع مشائخ که منازل الوصول لا ینقطع ابد الآبدین

بروایتی تهانیسر

خدمت حضرت مجدد الف ثانی رض میفرمایند که حل این معنی آن چنان بخاطر مے آید
که هیچ چیز را ذات نیست چه حقائق همه اشیا جز وجوه و اعتبارات نیست
و نه اند و وجوه و اعتبارات را غایت نیست بخلاف راه وصول
با و سبحانه که منتهی بذات اقدس او گردد زیرا که چون عارف را بسیر محبوبی و
اجمالی بمحض عنایات از سیر صفات و شیونات بگذرانند آنجا همه وجوه و اعتبارات
مفقود گردند و سیر او بذات بحت منتهی گردد و بعد از ان سیر در راه ماند و دست
ادراک از دامان آن کوتاه پس آن سیر لا ینقطع ابد الابدین گفته اند سیر اسماء و
صفات است که سیر تفصیلی است و غایة ندارد و خدمت حضرت مجدد الف ثانی رض
از والد ماجد خود نقل مے فرمودند که روزے در مجلسی ذکر اره بر می کشیدند شیخ الهداد
ند بور حاضر بود و بعد از فراغ آن مر اصحاب کرامی فرمود که ذکر برائے تصفیه دل
و انجلائے آنست که دل نیست مگر آئینه که زنگی بر و نشسته است و را صیقلے
باید کرد تا روشنی پذیرد و آن خود بذکر خفیه میسر است نه آنست که دل آهنی باشد
که مارا بتیک بر و باید زد یعنی براین ضربت و شدت ذکر نباید کرد حضرت مخدوم
می فرمودند که در سیاحت خویش ببلاد بنگاله بشهرے رسیدم که در آنجا درویشے
بود شیخ برهان نام داشت و در یکی از مساجد با حیائے لیالی بسر میبرد شبها
از فرط بے قراری بگریه و زاری می بود و او مهربانی بمن اظهار کردی و گفتے
بیا تا چند گاه باهم بگذرانیم اما از جهت آنکه امرے از امور بدعت را مرتکب بود دلم
پذیرای صحبت او نگشت و آن درویش اکثر شعرے از شعر های هندی همی خواندے
و اشک احزان از دیدگان فشاندے مضمون آن شعر این بود که حیرت دارم از گویند
لطافت معشوق که اگر گوئی از بس نزاکتش موی را آنجا گنجائی نیست شاید و اگر
از بسے انبساط و اتساع او گوئی عالمها در وی کم است نیز درست آید بیت

نمکدانی بتنگی چون دل مور	نمک چندان که در عالم فتد شور

ذکر سید علی قوام علیه رحمة الملک العلام الی یوم القیام

و هم خدمت مخدوم راگذاری بشهر جونپور رفته اند و آنجا فوائد صحبت سید علی قوام اور یافته
قدس سرهما و او بزرگے بود صاحب سکر و وجد و سماع و خوارق ظاهره و کرامات باهره
ذو التوکل و التبتل و الانقطاع در سلسله خواجه معین الدین سنجری
مرید شیخ بهاؤالدین جونپوری که بیک واسطه بشیخ نصیر الدین محمود میرسید رحمة الله
سبحانه از وی می آرند که سید الانام را صلی الله علیه و آله وسلم در منام دید
که فرمود علی دهل بر در خود می زنی و از خلق خبری نمی گیری گفت یا رسول الله اگر اهل دل
است از آن تست و اگر دور است هم از آن تست علی بیچاره درمیان کیست فرمود
برای خلق دعا کن که دعائے تو برای ایشان مقبول است توفی رحمة الله علیه سنه ۹۵۰
خمسین و تسعمائة بالجمله حضرت مخدوم صحبت بسیاری از اهل معرفت و علوم را دریافت
از اسفار عنان مراجعت بوطن برتافت تا زمان انتقال از این دار پر ملال در بلده
مبارکه سرهند بود همواره شبها را بگریه و زاری و طاعات و عبادات بسر بردے و روزها
بر مستفیدان کتب متداوله از معقول و منقول بی تعطیل و فتور بر سبیل تحقیق و تدقیق
بیان می فرمودند و در جمیع علوم علامه نحریر بود چنانچه علمای عصر و فضلای وقت
ایشان را باستاذی قبول داشتند و از سحاب افاضه اش سیراب و شاداب مے بودند
مے فرمودند که چون در دقایق بزدوی غور نموده می آید محسوس مے گردد که در جنب علو
اجتهاد و وقت استنباط سراج الامة امام الائمة سائر مجتهدین کالتلامیذ اند و نیز
بمصداق خبر لان یهدی الله بك رجلا واحدا خیر لك من الدنیا و ما فیها
ارباب سلوک باطنی از خدمت کثیر البرکت ایشان بدرجات کمال و اکمال میرسیدند و شاگردان

درس و بیان کتب صوفیه علیه را چون تعرف و عوارف المعارف و فصوص الحکم وغیره در غایة علو همتی افراشت با ارباب شوق و اصحاب ذوق که بقراءت و استماع این کتب در خدمت عالی او از دور و نزدیک طرف می بستندے و از میمنت افاده او بمقاصد می پیوستندے قدوة المشایخ جناب شیخ میر که در بلده لاهور گذشته است از تلامذه و مجازان ایشان است حضرت او از آگاهی در اسرار ارباب توحید وجودی مرتبه علیا داشت و در حل دقائق شیخ اکبر محی الدین ابن العربی رض از فرط علم و غلبه حال ید طولی داشت و بر مشرب او بود باآنکه مقتضیات هجوم این علوم و حالات بیشتر سکریات و شطحیات است اما از علو فطرت و فرط تمکین و بلندی همت بل بمحض صیانت حضرت عز اسمه و جل ذکره بر طبق کلام ثمرة الالهام شیخ ربانی ابو سلیمان دارانی که ربما یقع فی قلبی النکتة من نکتة القوم ایاما فلم اقبل منه الا بشاهدین عدلین الکتاب والسنة و حالیکه مخالف کتاب و سنت بودے خواه از خویش یافتے خواه از غیر شنیدے بر آن اعتبار ننهادے و اعتداد نفرمودے هذا علم صحة الاحوال و صدق الاقوال و خلوص الاعمال رحم الله تعالی اربابها رحمة واسعة و رحم عبدا قال امینا آنحضرت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه منقولست که از والد خود رحمة الله علیه نقل میفرمودند که ایشان مدتے جویان بودند ملاقات شیخ عبدالغنی را که درویشے بود در شهر سونپته بس معمر و بزرگ بجهت استماع رازے که از او بایشان رسیده بود که پیر او که جد مادری او بوده قریب هنگام احتضار او را بایکی از درویشان شوریده کار بنزد خویش خواند تا القائے نسبتی نماید و اعطائے نعمتی فرماید چون بخدمتش حاضر شدند سرے از حقیقت این معامله بزبان راند که بمجرد استماع آن سر آن درویش شوریده است از

جان.

از جان بشست و شیخ عبدالغنی هم چنان حیران و سراسیمه جان بر جای ماند خدمت مولانا هاشم علیه الرحمة می فرماید بیت

چه راز بود که شب از تو بر زبان بگذشت — که روز عمر بسامان ترجمان بگذشت
بگوش صید ندانم زبان تیغ چه گفت — که در سماع در افتاد و همه ز ران بگذشت

ارادة الله سبحانه خدمت شیخ عبدالغنی را به جهت مهمی از سرهند عبور فرا پیش آمد در کاروان سرائے نزول نمودند و حضرت مخدوم از قدوم میمنت لزوم او مطلع شدند بدان کاروان سرائے شدند و خدمت شیخ را یافتند بعد از موانست و مجالست خلوتی در خواستند و التماس اظهار و ابراز آن راز نمودند و آن سر سربسته از ایشان جستند فرمودند که همین مسئله که ما برانیم حال و مشرب ماست ایماء از انکه این همه می نماید واحد حقیقی است که بعنوان کثرت نمودار گشته لیکن چون آن درویش را الوحی بود ساده و این راز مفاجاً بگوشش رسید تحمل آن را بر نتافته و براه هلاکت شتافت شیخ عبدالغنی چون اهل آن و صاحب تمکین بود بر جاے بماند حضرت مخدوم فرمودند گاه باشد که پیش از ظهور حقیقت توحید کما هو بعضی مبتدیان و متوسطان را از استیلای محبت که از اقتضای آن استیلای آن است که غیر محبوب را نیز در نظر محب محبوب بیدارند کثرت موهومه متیقنه را بکسوت وحدت هویدا میگردانند چنانکه در شهرے براهے میشدم درویش را دیدم که از حال خود میگفت که وقتی در شهرے بودم و براهی میرفتم ناگاه نظرم بر یکی از نساء جمیله افتاد که بطرف بام خویش خرامش مے نمود بمجرد دیدن او از خود شدم و او خود مخفی و مستور گشت من دران حالت چون در خود نگریستم لباس او را همان رنگ و صورت و کمیت و کیفیت بر خویش یافتم چنانکه از نظاره گیان شرمگین گشتم و خویش را کناره جستم مصرع در عشق چنین بو العجبی ها باشد خدمت ایشان فرمودند چگونه اشیای متعدده متکثره

بر

عین واحد حقیقی بود که کثرت موهوم است یعنی حضرت حق سبحانه ظلال اسما و صفات خود را از مرتبهٔ
حس و وهم بقدرت کامله نمودی و ابقای بخشیده عالم نامیده اما در خارج بحقیقت موجودی نیست
جز ذات و صفات حقیقت او سبحانه و موهوم چگونه عین موجود حقیقی بود و تحقیق این مبحث در
مکتوبات قدسی آیات حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه در مواضع متعدده
بتدقیقات عالیه و تمثیلات واضحه نگارش یافته من اراد الاطلاع بها تفصیلا
واجمالا فلیرجع الیها علما وحالا بالجمله خدمت حضرت مخدوم ایام حیات
خود را باتباع سرور کائنات علیه افضل الصلوة والتسلیمات بسر می بردند که سنتی از سنن
عادیه را هم ترک نمی نمودند تا بجای که حتی الامکن ازار لنگ کردندی و نعلین دو قبالین
درپای آوردندی و همه لباس مبارک را از کتب تحقیق نموده متابعت فرمودندی
پس از طاعات مسنونه و دعوات ماثوره بعضی وظائف و اوراد بعضی مشایخ قدس الله
ارواحهم را نیز از دست ندادندی چون منافی عزیمة نمیدانستند و خدمت حضرت
مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه می فرمودند این درویش توفیق عبادات
نافله از والد بزرگوار خود است چنانچه تفصیل آن مذکور گردد ان شاء الله تعالی
هرچند سلوک از سلاسل دیگر نموده بودند و از برکات آن طرق مستفید گشته
اما غایت اشتیاق و نهایت اخلاص بسلسله علیه حضرات نقشبندیه اظهار می نمودند
و خدمت حضرت مجدد الف ثانی از زبان والد خود می فرمایند که چنان معلوم
ما گردیده که مرکز این دائره و شاهراه این بادیه بدست طائفه علیه نقشبندیه افتاده
و نسبت اینها فوق همه نسبت ها ظاهر میگردد و می فرمودند که باوجودیکه از رسائل و
کتب این طریقه بر اوضاع و اطوار و اسرار ایشان اطلاعی دست داده است و
حظها وافر گرفته ایم و از نسبت شریفه بهره ها یافته اما همواره خواهان آنیم که یکی از
کارشناسان و راه نمایان این سلسله را حق سبحانه بدیار ما رساند یا ما را بدیار آنها

شده

فرا

برد تا از برکات صحبت و اقتباس انوار این اکابر نمائیم خدمت حضرت مجدد الف ثانی رض
میفرمایند که چون من بشرف صحبت خواجه یعنی خواجه بیرنگ مشرف شدم و از فرط محبت
و آرزومندی که حضرت مخدوم را بود بصحبت اکابر نقشبندیه معروض داشتم فرمودند
که ما را نیز شوق دیدن ایشان بسیار بوده چون بسرهند رسیدیم خبری از ایشان
گرفتم ما ناکه یکی از فقرای آن حدود تشریف برده بودند و خدمت حضرت مخدوم را در
علوم دینی کتب شائسته و در اسرار یقینی رسائل خجسته انداز از انجمله کتاب کنوز الحقائق
و رساله اسرار التشهد که بسا نکات عالیه را دران بقلم بیان آورده اند نفع الله
سبحانه الطالبین بها برشناسندگان جوهر سخن هویداست که آن همه مفاض
از حضرت واهب العطیات است و جناب او مامور بدان نگارش و املا است
چنانکه خود در عنوان آن رساله شریفه این معنی را نگارش می نمایند آنجا که میفرمایند
هذه اسرار التشهد فی معراج النبی صلی الله علیه وآله وسلم افاض
الله سبحانه علینا بفیضه القدیم وفضله العمیم فابرزتها امتثالا
لامر المفیض الحکیم هرچند این رساله بزبان تازی است اما خدمت مولانا
هاشم علیه الرحمة در زبدة المقامات برخی از آن را ترجمه نموده بزبان پارسی اینجا
نیز از ان ترجمه قدری ایراد میرود و طلب معراج که متضمن رویت است به لسان استعداد
آنحضرت است علیه الصلوة والسلام از غیر سؤال بلفظی زیرانکه دعا به لسان استعداد الزم
واتم است مر استجابت را و لهذا موسی علیه السلام ممنوع گشت از رویت با سؤال
لفظی زیرانکه پیش از استعداد آن طلب نمود در معنی التحیات درین مقاله میفرمایند
التحیات لله والصلوات والطیبات فی اظهار الکمال بصفات
الجمال ونعوت الجلال لجمیع الانواع وبجمیع الاعتبارات للذات
المستجمع لجمیع الکمال المنزه عن النقص والزوال فانه باعتبار

چنانچه فرمایند

قولی و فعلی و حالی اما القولی فکاظهار الانسان عظمة الحق سبحانه
وکماله باللسان واما الفعلی فکامتثال الاوامر واجتناب النواهی باتیان
الاعمال البدنی والافعال الحسنی من العبادات و انواع الخیرات واستعمال
کل عضو فیما خلق له ابتغاء لوجه الله تعالی واما الحالی فکاشتغال القلب و
الروح بکسب الکمالات العلمیة والعملیة والتخلق باخلاق الالهیة فان
الانسان مامور به لیصیر الکمالات ملکة نفسه کما ورد فی الحدیث
تخلقوا باخلاق الله هذا بالنسبة الی مقام الفرق واما بالنسبة
الی مقام الجمع فالقولی کذکره سبحانه تعریفات ذاته بکمالات صفاته
فی ضمن الحروف والکلمات فی الکتب المنزلة والفعلی فکاظهار جماله و
جلاله من الغیب الی الشهادة ومن الباطن الی الظاهر ومن العلم الی
العین والحالی کتجلیته سبحانه وظهوره علی نفسه بالفیض المقدس
او باعتبار الذاتی والصفاتی والافعالی فالذاتی کذکر الحق سبحانه
بصفة وجوب الوجود وانه منزه عن الکل وسائر فی الکل بالکل
ای بحدیة تجمع جمیع کمالاته واسمائه وصفاته بحیث لا
مفاصلة فی الاشیاء کلها اعلاها واسفلها من هذه الحیثیة
اصلا والصفاتی کذکره سبحانه بصفة العلم او بصفة القدرة والافعالی
کتعظیمه سبحانه باللسان او بالجنان بصفة الخالقیة والرازقیة
او غیر ذلک من الاسماء والصفات الفعلیة والمعتبر عند العرفاء
المحققین الثناء الذاتی فانه شامل لجمیع وجوه التعظیم واوصاف
الکمال بخلاف الثناء لاسماء الوصفیة الفعلیة فانه یوجب التحدید
والتقیید اگر شوق علوم ایشان دامنگیر شود پس در رساله مبارکه رجوع نمائی و این مختصر

حال کل آن نتوان شد و نیز در موضعی از مواضع این کتاب قلمی می نمایند که سر آنست که این
ثناء التحیات لله الخ بود از آن حضرت صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم بر قرب فرائض محمول دارم
که حق سبحانه فاعل بود و بنده آلت نه بر قرب نوافل که بنده فاعل بود و حق تعالی
آلت لانه لما تم فقره علیه الصلوة والسلام وارتفع من البین استحال
ان یستند الیه شئ فما یظهر منه فانما هو من الله سبحانه لا لکماله
کقوله علیه الصلوة والسلام لا احصی ثناء علیک الخ وان الحق ینطق
بلسان عمر ویمکن ان یجعل من قرب النوافل بتنزله الیه وارخائه
له نفسه فی البین انکسارا له واظهارا للعجز بیت

تمام اینجا کسی دان کز تمامی	کند با خواجگی کار غلامی

او یجعل وجود الموهوب له من الحق سبحانه بدل وجوده و وجوده
مضافا الیه وان کان من الحق سبحانه مبالغة فی تنزیه او باعتبار مقام
الدوران فی المقامات الثلثة من قرب النوافل والفرائض والجمع
بینهما من غیر تقیید بواحد منها وهذا المقام او دنی المختص بنبینا
محمد صلی الله تعالی علیه وسلم و در خاتمه این رساله شریفه بقلم مبارک آورده اند که
مرا بر دل بعون الله تعالی چنان می آید که امر بقرارت تشهد در آخر نماز تذکیر و ایذان
است بر آنکه نماز معراج مومنین است پس سزاوار آن است که معراج مومنان نیز
در و متضمن باشد چیزی را که در معراج او صلی الله علیه و آله وسلم بظهور پیوسته از
احوال عظیمه و تشریفات علیه رزقنا الله سبحانه و تعالی جرعة من کاسه
صلی الله تعالی علیه وسلم بلطفه و امر بصلوة بعد از تشهد بر آن سرور سید
البشر اعلام است بر آنکه معراج مومنین بمتابعت اوست صلی الله علیه و آله وسلم و ادای حق
نعما است که رسیده مسلمین را بیمن هدایت و متابعت او صلی الله علیه و آله وسلم تنبیه است

بربنینا

برآنکه چون آنحضرت شرکت بخشیدامت را به تشریفات معراج فینبغی لهم الصلوة علیه فی معراجهم ونیز ایماست برانکه اگرچند کمال امت بنهایت مرتبه اکمال عروج نماید بیرون نمی رود از ربقه متابعت او علیه الصلوة والسلام ونمیرسد نهایت ایشان ببدایت مقام او وسر ایشانست تحت اقدام او فرد

از این فخر اگر سر بفرقدین کشم	کم است گر بقدومش سرم بباید جای

ایضاً اشارتست الی ان منتهی معراجهم الی النبی علیه الصلوة والسلام ومنتهی معراجه صلی الله علیه وآله وسلم الی الله سبحانه وتعالی ذو العظم الآترے انه علیه الصلوة والسلام اثنی علی الله سبحانه فی الابتداء بقوله التحیات لله الخ والمومنون امروا بالصلوة علیه علیه التحیات والتسلیمات فی منتهاهم بعضے فواید که حضرت مجدد الف ثانی رح از والد خود حضرت مخدوم رضی الله تعالی عنه بیان نموده اند تحریر می یابد از زبان والد می فرمودند که یکبار شیخ جلال الدین پیش شیخ رکن الدین رفته بود وخدمت شیخ رکن الدین آن کلام صاحب تعرف را که عارف از رویت ومشاهده او سبحانه درین نشا بچشم سر وچه بچشم سر جز ایقان بهره ندارد درمیان نهاد وشیخ جلال الدین گفت این سخن مبنی بر ستر اسرار است اما این توجیه شیخ رکن الدین را خاطر نشین نشد حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه می فرمودند که من از خدمت والد پرسیدم که آخر شما وشیخ رکن الدین آنرا چگونه توفیق داده اید وبرچه تقریر نهاده اید فرمودند سالها بسیار گذشته بخاطر نمانده اما آنچه الحال بر دل می آید آنست که درمقام اتحاد همین یقین است پس چنانکه هر کس را بخود می باشد چه شهود واثنینیت میطلبد ومشاهده مغایرت می خواهد منها حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه در مکتوبے از مکاتیب قدسی آیات خویش نگارش فرموده اند که از والد بزرگوار خود رحمة الله علیه شنیده ام که اکثر از گروهای هفتاد ودو ملت که بضلالت رفته اند وراه راست گم کرده منشاء آن دخول در طریقه صوفیه ست

که کار را بانجام نارسانیده غلطها کرده اند وبضلالت رفته منها هم حضرت مجدد الف ثانی در مکتوبے بقلم مبارک می آرند که حضرت والد بزرگوار قدس سره می فرمودند که در علم سلوک رساله دیده ام که آنجا نوشته که در ماکولات مراعات اعتدال نمودن وحد وسط نگاه داشتن در وصول مطلوب کافی است وبا این مراعات هیچ احتیاج بذکر وفکر نیست خدمت مولانا هاشم قدس سره در کتاب خود می نویسد که فقیر خود از زبان حضرت مخدوم زادهای عالی وعمین بزرگوار ایشان شنیده ام که روزی یکے از مخلصان حضرت مخدوم بحجره افول وزاویه خمول ایشان درآمده می بیند که آن جناب مقتول ومقطوع افتاده اند آن مخلص نوحه کنان وخاک برسر ریزان بیرون آمده دیگران را خبر کرده چون آن هردو یار بان حجره شدند خدمت ایشان را حی وسالم دیدند وجالس ومراقب یافتند حیران شده سر در قدم مبارک ایشان گذاشتند پس حضرت مخدوم بآنها فرمودند که تا بحیات اینجهان باشیم افشای سر نکنید یاران از سر آن پرسیدند فرمودند که بیان را در پیرامون آن راه نیست ولیکن بزبان حال این ابیات عارف رومی قدس سره العزیز مترنم ساختند غزل

دشمن خویشیم ای یاران که ما را می کشد	غرق دریاییم ما را موج دریا می کشد
نیست عزرائیل را بر عاشقان او رهی	عاشقان دوست را هم عشق هو می کشد
کشتگان نعره زنان یا لیت قومی یعلمون	خفیه صد جان میدهد دلدار پیدا میکشد
بس کنم چون من بگویم سر قتل عاشقان	زانکه منکر خویش را از خشم وصفرا می کشد

چون زبان قلم بحرف شهادت کبری گویا شد اکنون جای آن است که بیان ذکر موت صغرا نماییم چون حضرت مخدوم رحمة الله علیه جمازه حیات را بدروازه سنین ثمانین رسانیده وبزبان نبوی صلی الله علیه وسلم ابنا آن عنقاء الله انه نفس نفیس ایشان ندای ارجعی را شنیده اجابت فرمود وکان ذلک فی السابع عشر و

سبع بعد الالف رضی الله تعالی عنه در بیرون شهر سرهند لاقل گروهی از شهر مذبو جانب
شمال آسودند تاریخ وصال ایشان را چنین یافته نظم نموده اند رباعی

آن شیخ که بود اعلم اندر هر فن	۱۰۰۷ھ	جانش گهری ست ازل را معدن
چون شیخ زمانه بود در علم و عمل		تاریخ وصال آن بگو شیخ زمن

از خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه می آرند که ایشان فرمودند که زمان احتضار
والد بزرگوار خود حاضر بودم دران سکرات ناگاه بزبان مبارک راندند که سخن همان است
که شیخ بزرگوار فرمود گمانم آن شد که مراد ایشان حضرت شیخ محی الدین ابن عربی
باشد باستفهام معروض داشتم که شیخ ابن عربی فرمودند نه شیخ ما شیخ عبد القدوس
گفتم آن کلام کدام است فرمودند آن سخن اینست که گفت حقیقت او سبحانه هستی مطلق
است اما کسوت کونی خاک در چشم محجوبان می افگند و دور و محجوب میدارد و بعد ازان معروض
داشتم که مرا بامری دلالت نمائید و وصیت فرمایند که بران باشم فرمودند که ترا برهمین سخن وصیت
میکنم و هم از خدمت ایشان می آرند که چون بارها والد ما را بزبان مبارک می گذشت که
محبت اہل بیت حضرت خاتمیت علیه وعلیهم الصلوة والتحیة را در حرز ایمان و حسن خاتمه مدخلی
عظیم است هنگام نزع ایشان من آن را فریاد ایشان دادم فرمودند الحمد لله
والمنته که سرشار آن محبت ایم و غرق آن دریاے نعمت فرد

الٰہی بحق بنی فاطمه	که بر قول ایمان کنی خاتمه

خدمت حضرت مخدوم مطابق شیخ خود حضرت شیخ عبد القدوس گنگوهی رح
هفت پسر داشتند و آن خدمت حضرت مجدد الف ثانی فرزند چهارم اند
مرکز آن دائره آن خدمت حضرت مولانا هاشم علیه الرحمة درانجا رمزے بیان فرموده
اند که آن حضرت رابع آمد که در مراتب حساب مرتبه رابع مرتبه الف است و آن ہدایت
خدمت آن حضرت مجدد الف اند و آنحضرت آفتاب فلک ولایت اند و نور

شمس که از انوار دیگر کواکب اعظم و انور است جای او فلک رابعه آمد و برادران
ایشان همه فاضل و صلح و با نسبت بودند یکی از اخوان حضرت مجدد الف
ثانی شیخ شاه محمد نوزده سال از ایشان بزرگتر بوده تربیت از والد ماجد خویش
یافته از علم ظاهر و نسبت باطن پدر بزرگوار حظ وافر گرفته و آز زبان حضرت مجدد
الف ثانی رضی الله تعالی عنه می آرند که از زبان والد خود قدس سره شنیدم که بارها
فرمودی که شاه محمد در قال و حال تلمیذ رشید ما است خدمت وے در عنفوان
جوانی در حیات والد شریف خود رحلت نمود رحمه الله سبحانه رحمة واسعة
و از حضرت مجدد الف ثانی روح الله روحه العزیز می آرند که فرمودند که در وقت
احتضار این برادر حاضر بودند ناگاه تبسمی کرد موجب آن پرسیدم گفت حقیقة
محمدے علیه وعلی آله الصلوة والسلام بر من منکشف شد و مشاهد آنم
الحمد لله علی الاحسان دیگر از برادران ایشان شیخ محمد مسعود رح
بود که بعد از والد تلقین ذکر از خدمت حضرت خواجه بیرنگ نیز یافته و مستفیض گردیده
دیگر از برادران ایشان شیخ غلام محمد و دیگر شیخ مودود که در مکاتیب
قدسی آیات بنام مومی الیهما مکاتیب متعدده وارد شده از انجمله این مکتوب
بشیخ مودود نوشته اند در آنوقت که بجهت تحصیل ما یحتاج دنیوی بارباب غنا
رجوع نمود **مکتوب شریف** ای برادر وفقنا الله سبحانه وایاک
فرصت حساب بسیار قلیل و عذاب ابدی متفرع بر آن حیف باشد اگر کسے
این فرصت را در تحصیل امور لاطائل صرف نماید و ملتزم آلام مخلد گردد ای
برادر مردم از اطراف و جوانب در رنگ مور و ملخ میریزند دشمنا قدر دولت
خانگی را نا شناخته در طلب دنیای دنیه بذوق می دوید و بشوق خواهان
حصول آنید الحیاء شعبة من الایمان حدیث نبوی است علیه

من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها ای برادر این نوع اجتماع
اهل الله واین قسم جمعیت بالله وفی الله که امروز در سرهند میسر است اگر گرد عالم گردید
معلوم نیست که عشر عشیر این دولت پیدا آرید وشما ازان ماجرا حاصل کنید وشما
اینچنین دولت رامفت از دست دادید واز جواهر نفیس بجوز و مویز در رنگ
طفلان اکتفا نمودید مصرع صد حسرت باد هزار حسرت باد، آی برادر تا وقت
دیگر شاید فرصت ندهند واگر دهند این اجتماع بر پا نگذارند آنزمان علاج چیست
وتدارک آن بچه بود تلافی بچه چیز حاصل آید غلط کرده اید وخطا فهمیده اید بلقمه هاے
چرب وشیرین مفتون نشوید وبلباس های نفیس ومزیب فریب نخورید که نتائج آن
غیر از حسرت وندامت چه در دنیا وچه در آخرت هیچ نیست بواسطه رضا طلبی اهل
وعیال خود را در بلا انداختن وخود را سزاوار عذاب اخروی نمودن از عقل ودور اندیشی
دور است حق سبحانه وتعالی عقل دهاد وتنبیه کناد آی برادر در دنیا که در
بیوفائی مثل است واهل دنیا که در دنائت وخست مشهور حیف باشد که کسی عمر
گرامی خود را در پے بی وفا وخسیس صرف نماید وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ

تذکره رابعه از منتخب ثانی در ذکر ولادت صوری جناب حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه

منقول است که حضرت مخدوم علیه الرحمة که والد ایشان اند چون همواره
بسیاحت وانقطاع میل داشتند وبمهاجرت میگذرانیدند اکثر در بلدان و
بقاع غربت بسر مے بردند چنانکه در ذکر ایشان رمزی ازان گذشته چندگاه
در سکندره که قریب پاتاوه است از قصبات مشهوره هندوستان بطریق
نشر علوم شرعی واداے عبادات سنیه اقامت داشتند چون انوار صلاح
وآثار معرفت وذکا بر جبین مبین ایشان لائح ولامع بود روزی عورتے از

اعیان آن بلده مبارکه در صلاح وخدا طلبی از مشهورات اشراف آن دیار بود وبفراست
صادقه که متصف بود بحکم اِتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ بمشاهده کمال ایشان که ظاهر از
احوال ایشان بود التماسی نمود که من در کنار تربیت خود خواهری دارم که از کان
جواهر عفت در صدف عصمت است میخواهم که در حباله عقد شما منتظم گردانم
وامید دارم که این التماس پذیرای قبول افتد چون حلاوت تفرید وذوق تجرید
بر باطن عالی ایشان غالب بود فی الحال تقبول لب نکشادند وعذر خواستند
چون التماس باهتمام پیوست وموافق تقدیر ورضا خداوندی بود بر منصه قبول
رسیده اورا در عقد خود منتظم ساختند وچندگاه آن جا بسر بردند چنان مشهور است
که آن عفیفه از مردم زین که قوم مشهور اند در افاغنه بوده والعلم عند الله
ایزد تعالی وتقدس از برکت نیکو گمانے وخجسته نیتی این مخدره آسمان عصمت
جواهر اورا مطلع بیضا وصدف دُر یکتا گردانید یعنی چون حضرت مجدد الف ثانی
رضی الله تعالی عنه بزرگے را ازان عفیفه بظهور آورد واین قصه شباهت تمام دارد
بقصه حضرت ثابت والد امام امام ابحنیفه کوفی رضی الله عنه که بزرگے از اتقیای
کوفه بملاحظه کثرت ورع وتقوی ایشان صبیه طاهره خود را بعقد وے در آورد
چنانچه در کتب مسطور است حق سبحانه آنجا بهمین گمان نیک او ثمره چون سراج
الامة امام الائمة رضی الله عنه بوجود آورد واینجا بعنایات او تعالی چون
این قطب ربانی مجدد الف ثانی رضی الله عنه ظهور یافت طلوع این آفتاب ولایت
وولادت این اختر برج هدایت در حدود سنه ۹۷۱ احدی وسبعین وتسعمایة وقوع یافته

آن

خاشع
سنه ۹۷۱

بیت
زہے دولتِ مادرِ روزگار || که پوری چو تو پرورد در کنار

که کلمه خاشع بیان آن سال سعادت اقبال مینماید تولید ایشان واقع در شهر سرهند شده

بیت
سرهند مگو که رشک طور است || خار وخسِ او همه ز نور است

آن بلدهٔ شریفه از اماکن مشهورهٔ بلدان هندوستان است و مرکز آن کشور برکت نشان در ایام طفولیت هر که ایشان را می دید (کریمه) یَکَادُ زَیْتُهَا یُضِیْئُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نار بزبان حال و قال می کشود خدمت شاه کمال قادری که ذکر شریفش گذشت الطاف خاصه در حق ایشان مرعی میداشتند گویند که در ایام کودکی خدمت ایشان را ضعف قوی روی داده و معامله بیاس کشید چنانکه والد ماجد ایشان از غایت بی آرامی ایشان را برکنار کشیده بخدمت شاه کمال حاضر کرده التماس دعای صحت ایشان نمود خدمت شاه بجذبه و شورش تمام بزبان مبارک راندند که خاطر جمع دارید که این طفل عمر دراز خواهد یافت و عالم و عامل و عارف کامل خواهد شد و نیز بکرات آن شیخ بزرگوار ابواب البد ایشان را انفاس بشارت اساس در حق ایشان فرموده خدمت ایشان در سن هفت هشت ساله بودند که شیخ کمال ازین جهان انتقال نموده و حلیه مبارک شیخ را کماهو بیاد داشتند مشهور است که روزی در ایام طفولیت والد ماجد ایشان حضرت شاه کمال را مهمان داشتند ایشان را برداشته بخدمت شیخ آوردند تا شیخ التفات و دعا در حق ایشان نماید حضرت شیخ ایشان را در بغل خود گرفته انگشت مبارک را در دهان ایشان گذاشتند ایشان در گریه شدند حضرت شیخ بدست چیزی داشتند که در آن آثار بدعت بود حضرت شیخ تبسم فرموده آن شئ[1] را از دست مبارک دور کردند فی الحال ایشان انگشت را چوشیدند[2] خدمت شیخ فرمودند که بابا بس قدری برای اولاد ما گذار و روی بحضرت مخدوم کرده فرمودند که این طفل تو بسیار متشرع و ملتزم سنت خواهد بود و سخن حق را هرگز واگذار نخواهد شد دیدی که ما را نیز دلالت بانداختن آن شئ بدعت نموده جزاه الله سبحانه عنا خیر الجزاء نسبت ما را تمام کشید الا قدری برای اولاد ما گذاشت؛

[1] مراد از شئ که بدست مبارک شیخ کمال موصوف بود انگشتری طلا بود که در شرع لبس آن ممنوع است هکذا فی الرسائل المشتملة علی مناقب المجددیة ۱۲ [2] چوشیدن در لغت کلات بلوچی مکیدن را گویند ۱۲

تذکرهٔ خامسه از منتخب ثانی در شدن ایشان بدبیرستان و رسیدن ایشان بکمال علوم عقلیه و نقلیه رضی الله تعالی عنه

بالجمله چون سن مبارک ایشان لائق بدرس شد والد ماجد ایشان اول خدمت ایشان را بحفظ قرآن شریف مشغول نمودند و در اندک مدت از حفظ فارغ شده بتحصیل علوم پرداختند از خدمت والد ماجد خود اکثری علوم را حاصل نمودند بتوجه چند روزی فتح کلی و ملکه شافی بایشان رو نمود و چنانچه عبارات دقیقه را حل بتحقیق می فرمودند و بر بعضی مواضع کتب دقیقه بعبارات دلکش کشنا و مشکلات را تحریری نمودند و بعضی علوم را از نزد علمای کبار آن روزگار نیز حاصل نمودند بعده بسیالکوت رفته بنزد محقق مدقق مولنا کمال کشمیری رحمة الله علیه که از فحول دانشوران متورع بوده و از باطن نیز صاحب نسبت قوی و استاد مولوی عبد الحکیم سیالکوتی علیه الرحمة بوده بعضی کتب متداوله معقول را خواندند و بعضی کتب احادیث بنزد شیخ یعقوب کشمیری علیه الرحمة گذرانیده و خدمت شیخ یعقوب از خلفای بزرگ شیخ معظم قطب مکرم شیخ حسین خوارزمی کبروی قدس سرهما بوده و در حرمین شریفین زادهما الله شرفا و تعظیما در نزد کبار محدثین آنجا تصحیح حدیث نموده بود و نیز خدمت ایشان بعد از جلوس مسند ارشاد اجازت تفسیر واحدی را با جمیع مؤلفاتش چون بسیط و وسیط و اسباب نزول و نیز تفسیر قاضی بیضاوی را با جمیع مصنفاتش چون ثلاثیات و منهاج الاصول و غایة القصوی و غیرهما و صحیح امام بخاری با جمیع مؤلفاتش چون ثلاثیات و آداب مفرده و افعال العباد وله و تاریخ و غیر ذلک و مشکوة تبریزی و شمائل ترمذی و جامع صغیر سیوطی و قصیده بردهٔ شیخ بوسعید بوصیری و نیز روایت حدیث مسلسل را که ذکر شود مع الاسناد از

عالم ربانی قاضی بهلول بدخشانی رحمه الله تعالی علیه که از مخلصین و مریدین ایشان
بوده یافته بودند و قاضی مذکور اجازت این کتب مذکوره را با آن حدیث مسلسل از شیخ
معظم عبد الرحمن بن فهد داشته که او و آبای او در بلاد معظمه عرب از کبار محدثین
بوده اند و خانه ایشان اباً عن جدٍ بیت الحدیث بود چون بیان اسناد همه کتب مذکوره
بتطویل می انجامد از آن ها اسناد اجازت مشکوة را با سند آن حدیث بتحریر می آرد
اَمّا الحدیث المسلسل بالاولیة قال الشیخ عبد الرحمن بن فهد سمعته
من لفظ سیدی و والدی عبد القادر بن عبد العزیز بن فهد ومن لفظ سیدی
وعمی حافظ جار الله بن فهد وهو اوّل حدیث سمعته منهما قالا حدثنا به والدنا
الحافظ عزیز الدین عبد العزیز بن فهد وهو اول حدیث سمعنا منه قال
حدثنی به جدی الحافظ الرحل تقی الدین ابن محمد بن فهد الهاشمی العلوی
وهو اول حدیث سمعته منه قال حدثنی به جمع من المشائخ الاعلام
اجلهم العلامة برهان الدین الابناسی سماعاً من لفظه وقاضی الحاج
ابو الحامد الطبری بقراتی علیه بحرم شریف مکه وهو اول حدیث
سمعته منهما قالا اخبرنا به الخطیب صدر الدین ابو الفتح محمد بن المیدومی
وقال الابناسی وهو اول حدیث سمعته منه وقال المطری وهو اول
حدیث رویته عنه قال اخبرنا به الشیخ نجیب الدین عبد اللطیف الحرانی
وهو اوّل حدیث سمعته منه قال اخبرنا به الحافظ ابو الفرج ابن الجوزی
وهو اول حدیث سمعته منه قال اخبرنا به ابو سعید اسماعیل
بن ابی صالح النیشاپوری وهو اول حدیث سمعته منه قال اخبرنا
ابو صالح احمد بن عبد الملک المؤذن وهو اول حدیث سمعته منه
قال حدثنا ابو طاهر محمد بن محمش الزیادی وهو اول حدیث سمعته منه

قال حدثنا به ابو الحامد احمد البزاز وهو اول حدیث سمعته منه قال حدثنا
به عبد الرحمن بن بشر بن الحکم العبدری وهو اول حدیث سمعته منه
قال حدثنا به سفیان عمرو بن دینار عن ابی قابوس مولی عبد الله بن عمرو
بن العاص عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله تعالی عنهما از رسول
الله صلی الله علیه وسلم قال الراحمون یرحمهم الرحمن تبارک و تعالی
ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء و اَمّا اسناد مشکوة المصابیح
که کتابیست نسبت بدیگر کتب مسطوره متداول و مشهور و با جابت و اسناد محتاج
تر از دیگر کتب و حدیث و وسائط اسناد بمؤلفش کمتر از وسائط کتب دیگر این است
که ذکر می یابد از حضرت مجدد الف ثانی قدس سره تا شیخ عزیز الدین رح
بن فهد همان سند است که در حدیث گذشته محرر گشت لیکن شیخ عزیز الدین
بن فهد مشکوة را هم از شیخ تقی الدین بن فهد الهاشمی اجازت دارد و هم از
شیخ الاسلام ابن حجر العسقلانی رحمهما الله تعالی قال الشیخ تقی الدین رح
اخبرنا به عالیاً الشیخ امام شرف الدین عبد الرحیم بن عبد الکریم الجرهی
اخبرنا به العلامة امام الدین علی بن مبارک شاه الصدیقی الساوجی
المعروف بخواجه وقال شیخ الاسلام ابن حجر اخبرنا به العلامة القوی
قاضی الاقضیة محمد بن محمد بن یعقوب الفیروزابادی الشیرازی
الصدیقی الشافعی قال اخبرنا به الحافظ جلال الدین حسین
اخبرنا به مؤلفه ناصر السنة ابو عبد الله محمد بن عبد الله
الخطیب التبریزی قال الساوجی قرءةً واجازةً وقال الاخر
اذناً فقط بعد از اخذ این اجازت ایشان فرموده اند که محسوس گردید که مراد اخل در
طبقه محدثین کردند و خدمت ایشان بفرزندان گرامی خود خواجه محمد هاشم

کشمی بدخشانی این همه اجازات داده اند رضی الله عنهم اجمعین چون خدمت ایشان از استفاده علوم منقول ومعقول وفروع واصول فارغ شدند رخت بمسند افاده کشیدند ومدتها طلبه علوم را از برکات خویش بهره ور گردانیدند وبعضی رسائل شریفه بتازی وفارسی در غایت بلاغت وفصاحت تصنیف فرمودند که از آنجمله است رساله رد شیعه می آرند که در آن وقت ابوالفضل مرجع فضلای بوده لاچار خدمت ایشان نیز گاهی بمجلس او می شدند و وی بر وفور فضائل کثیره ایشان اطلاع یافته تعظیم های ورعایت ها می نمود روزی ایشان در مجلس فضلا با او نشسته بودند و وی زبان توصیف فلاسفه کشوده وعلوم ایشان را بسیار ستوده آن قدر مبالغه نمود که عائد میشد بتوهین علما ودین جمله علما حاضر مجلس از هیبت وشوکت او ملاحظه نموده خاموش بودند ویارای لب کشودن نداشتند ایشان از جنون اسلام تحمل نمودند وفرمودند که امام غزالی قدس سره در رساله المنقذ عن الضلال برنگاشته است که از علومی که فلاسفه خود را واضع آن میدانند آنچه بکار می آید چون الهیات وحکمت ونجوم وهیئت وطب آنرا از کتب انبیا ما تقدم وکلام ایشان سرقه نموده اند آنچه زاده طبع ایشان است چون ریاضی وامثال آن بچه کار دین می آید ابوالفضل شنیده متغیر گشت وگفت غزالی نامعقول گفته حضرت ایشان نیز از استماع این حرف متغیر شده فرمودند اگر ذوق صحبت باهل علم داری ازین حرفهای نامعقول دور از ادب زبان نگاه دار واز مجلس برخواستند وبرفتند چندروز به مجلس حاضر نشدند تا او معذرت خواسته بعذر تمام طلب نمود ونیز در روزهای که علمای بمجلس فیضی برادر او برای اعانت تفسیر او که بحروف بی نقطه می کرد حاضر میشدند رفته اند چون ایشان را دید خوش شده گفت خوب رسیدید موضعی از تفسیر پیش آمده که آنرا بحروف غیر معجمه تاویل وتفسیر نمودن متعسر شده من بسیار دماغ سوختم

اما عبارت دلخواه بدست نیامد خدمت ایشان با آنکه تحریر عبارات بی نقط نورزیده بودند در ساعت مطالب کثیره در کمال بلاغت برنگاشتند که فیضی وعلمای مجلس در حیرت رفتند وهمه بکمال فضیلت ایشان قائل شدند. غرض از نوشتن این حکایات آنکه آثار حمیّت وغیرت ایشان در ایام قبل از ارشاد بر مردم فضلا، آن وقت مستولی بود وهمه بفضائل ایشان قائل ومنقاد. اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا اَجْرَهُ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ؛

تذکره سی وسه از منتخب ثانی در ذکر توجه حضرت مجدد الف ثانی بجسب نسبت باطنی وسلوک نمودن ایشان

می آرند که چون خدمت ایشان در علوم ظاهر مرتبه کمال حاصل نمودند ودران وقت کسی را یارای مقاومت ومباحثه با ایشان نماند وطلاب ایشان نیز بدرجات فضیلت ممتاز شده میل خاطر عالی بجسب سلوک باطنی آمد و در آن آوان ایشان را جهت بعضی مهمی اراده سفر آگره شد وبدان طرف تشریف فرما شدند ومدت مدید آنجا اقامت ورزیدند والد ماجد ایشان از کمال محبت که نسبت بایشان در سائر فرزندان داشتند از مفارقت ایشان بی آرام شده توجه باگره فرمودند وبملاقات ایشان رسیدند وتسلی حاصل نمودند یکی از فضلای آن دیار از آمدن حضرت مخدوم مطلع شده بزیارت ایشان آمد بعد از ملاقات کثیر الافادات عرض نمود که باعث باین توجه ایشانرا چه بود فرمودند که شوق ملاقات فرزند دلبند شیخ احمد سلمه ربه چون وی را بنا بر بعضی ضروریات نزد ما آمدن میسّر نمود ما آمدیم مصرعه

یوسف نرود بکنعان یعقوب برون آید

فی الجمله ایشان بوالد ماجد خود بوطن مراجعت نمودند مصداق این فرد بیت

یار در خانه و ما گرد جهان می گردیم ‖ آب در کوزه و ما تشنه لبان میگردیم

التزام خدمت وصحبت والد بزرگوار خود نمودند و ہمگی در اقتباس انوار باطنی ایشان شدند و نسبت ہای عالیه و فوائد متعالیه نصیب روزگار ایشان آمد و بدرجات کمال و اکمال رسیدند و از خدمت والد خود ارشاد طریقه عالیه حضرات قادریه وچشتیه رضی الله تعالی عن اهالیهما حاصل کردند و از توجه حضرت مخدوم به مراتب کمال بدیشان رسید چنانکه خود در رسائل و مکاتیب تصریح بآن نموده اند از انجمله است آنکه در فقرهٔ تحقیق از رساله مبداء و معاد نوشته اند که این درویش را مایه نسبت فردیت از پدر بزرگوار خود حاصل شده بود و پدر بزرگوار او را از عزیزے که جذبه قوی داشتند و بخوارق مشهور بودند بدست آمده بود و نیز این درویش را توفیق عبادات نافله خصوصاً ادای صلوة مددی از پدر روی است و پدر بزرگوار او را این سعادت از شیخ خود که در سلسله چشتیه بودند حاصل شده بود انتهی کلامه الشریف المعالی مراد ایشان از ان عزیز کثیر الجذبة والخوارق خدمت شیخ کمال قادری است که ذکر شده و از عزیز دیگر که در سلسله چشتیه فرمودند شیخ عبد القدوس مذبور رحمهما الله سبحانه اند و خدمت ایشان بواسطه والد خود نیز از انظار کثیر الآثار حضرت شاه کمال کماحق بهره نسبت قادری یافته بودند چنانچه می آرند که بعد از رسیدن ایشان بخدمت حضرت خواجه بزرگ اخذ طریقه نقشبندیه روزے در مراقبه یاران نشسته بودند که خدمت شاه سکندر نبیره حضرت شاه کمال قدس سرهما آمده خرقه حضرت شاه کمال که از طریقه قادریه داشتند بر دوش حضرت مجدد الف ثانی انداختند خدمت ایشان چشم کشاده دیدند استاده و خرقه مبارک بر دوش خود افتاده بتواضع تمام برخاسته معانقه نمودند شاه مذکور فرمودند که چند مرتبه حضرت جد شریف خود را در معامله میدیدم که میفرمودند که خرقه ما را بفلان برکه مراد حضرت شما باشد اما مرا خرقه مبارک را بر آوردن

خصوصاً

خصوصاً بکسی دادن دشوار بود از این امر قاعد میبودم لیکن چون تاکید ما مور شدم ناچار امتثال امر نمودم خدمت حضرت مجدد الف ثانی آن خرقه را پوشیده بحرم سرای مبارک تشریف بردند و بعد از مدت بیرون آمدند و بمحرمان اسرار فرمودند که بعد از پوشیدن خرقه حضرت شاه کمال قضیه عجیب روی داده و آن اینست که چون خرقه را پوشیدم حضرت شیخ الجن والانس سید عبد القادر الجیلانی رضی الله تعالی عنه را دیدم که با خلفای کبار خود تا حضرت شاه کمال رح حاضر شدند حضرت غوث ربانی دل مرا در تصرف خود در آوردند و به انوار و اسرار نسبت های خاصه منور گردانید و من غرق لجه آن انوار و اسرار و احوال گشتم و در غواصی آن دریا در آمدم چون چند ساعت بر این معامله برفت هم در غلبات آن احوال ناگاه بر دلم خطور نمود که تو مربای اکابر نقشبندیه بودی و ملاک امر تو نسبت های آن بزرگان بود اکنون صورت دیگر گرفت بمجرد این خطور دیدم که مشائخ سلسله علیه نقشبندیه از خواجه جهان خواجه عبد الخالق تا حضرت شیخ ما حضرت خواجه باقی بالله قدس اسرارهم در رسیدند و برکار من در مشاجره افتادند اکابر نقشبندیه قدس الله اسرارهم فرمودند که این مربای ماست و از تربیت ما بذوق حال و کمال و اکمال رسیده شما را با وجود دخل است اکابر قادریه رح گفتند در طفولیت ما را باو نظری بوده و چاشنی از خوان نعمت ما ربوده اکنون نیز خرقه ما پوشیده بیت

زبهر آمدم چون شمع و چون گل ‖ گرفته جنگ با پروانه بلبل

در این مباحثه بودند که جماعت از مشائخ کبرویه و چشتیه در رسیدند رح بمشارکت کل مصالحت نمودند بعد ازان حظ وافر و نصیب کامل از نسبتین شریفین در باطن خود دریافتم لاجرم خدمت ایشان از سلاسل دیگر نیز مرید میگرفتند و شجره آن مشائخ میدادند کلاه و دامنے نیز و اگر طالبی از سلاسل دیگر ذکر طلبی نمود تعلیمش میکردند و به نسبت آن ها تربیت میکردند روزی یکے از طالبان صادق از ایشان ذوق نسبت شریفه علیه قادریه

نمود ایشان فرمودند به صحبت حاضر میشده باش آن طالب حاضر میشد خدمت ایشان خود را به نسبت آن اکابر داشته افاضهٔ احوال بروی می فرمودند چون دو سه ایام برین گذشت اصحابی که ریزه چینان خوان نعمت نقشبندیه بودند در احوال خود بستگی یافتند یکی از ایشان دل تنگ شده عرض حال نمود که دو سه روز است که قبض در احوال خود می بینم باعث آن ندانم که چه تقصیر رفته است و دیگری نیز مثل آن معروضداشت خدمت ایشان تبسم نمودند و فرمودند که هیچ تقصیرے از شما بوقوع نیامده بل سر این بستگی آنست که شما از ما اقتباس انوار نسبت اکابر نقشبندیه رح می نمایند و ما خود را درین دو سه روز جهت افاضهٔ طالبی از طالبان نسبت علیه قادریه رض بر آن نسبت میداریم و دریچهٔ القای او کشوده ایم ناچار شما را آن مناسبتے نیست معطل مانده اید و منخلل گشته چون ما به نسبت خواجگان رجوع نمائیم بستگی شما بکشاید همچنان شد که فرموده بودند و نیز چنانکه گذشت نسبت چشتیه از والد خود یافته بودند اما از راه تقوی و التزام متابعت سنت مصطفے صلوٰت الله علیه و آله از سرود و تواجد وغیرها که مرسوم این سلسله علیه است احتراز می فرمودند هرچند خاطر عاطر ایشان مائل بسفر حجاز بوده اما از جهت رعایت خدمت والد خود و اخذ فیوضات ایشان جائی نمی رفتند می آرند در ان ایام وقتی ایشان را ضعفی قوی رو نموده والد مخدوم زادگان دوگانه نماز حاجت گذارده متوجه قبله شده بگریه و زاری افتاد در آن اثنا بخواب رفت می بیند که قائلی میگوید که خاطر جمع دار که ما را باین مرد کارے عظیم فرا پیش است که هنوز از هزار یکی بظهور نیامده لاجرم خدمت ایشان بزودی از آن بیماری شفا یافتند بعد از چندگاه ازان بخدمت خواجه بیرنگ شدند و آن عالم تمام را باحوال اکمل هم آغوش گردانیدند و آن جدول احوال سابق را بقلزم کمال و اکمال جمع ساختند تا در زمان خود قطب دوران و پناه جهانیان شدند در فصل الخطاب خدمت خواجه محمد پارسا رضی الله عنه می نویسند و کذلک دیگر محققین در معنی اِنَّمَا یَخْشَی اللّٰہَ مِنْ عِبَادِہِ الْعُلَمَآءُ که علما سه گروه اند بعضی بعلم ظاهر عالم اند و بعضی بعلم باطن برخے بعلم باطن و هم بعلم ظاهر و قسم ثالث بس نادر بود اگر در هر قرنے

یکی هم باشد برکت او به مشرق و مغرب رسد قطب وقت او بود و عالمیان در پناه دولت او باشند انتهی کلامه الشریف چون ذکر حضرات قادری در اینجا شده لازم آمد که شمه از جناب حضرت غوث الثقلین کریم الطرفین قطب الخافقین قیوم الفئتین حضرت شاه سیّد عَبد القادر الجیلانی الحنبلی الشافعی رضی الله تعالی عنه مذکور سازم و آنرا نمک این خوان و گل سر سبد این بستان نمایم اللّٰهم انفعنا به و اوصلنا بکمال العبودیة بحرمته آمین یا رب العلمین :-

تذکرهٔ سابعه از منتخب ثانی در ذکر بعضی احوال حضرت محبوب سبحانی قطب ربانی غوث الثقلین کریم الطرفین شیخ الجن و الانس جناب سیّد عبد القادر الجیلانی الحنبلی الشافعی رضی الله عنه

کنیت ایشان ابو محمد است علوی بوده و حسنی و از جانب مادر نبیرهٔ شیخ ابو عبد الله صومعی است نام مادر ایشان اُمّ الخیر امة الجبار فاطمه بنت شیخ عبد الله صومعی وی گفته است که چون فرزند من عبد القادر متولد شد هرگز در روز رمضان شیر نخورد و یکبار هلال رمضان جهت ابر پوشیده شد از مادر جناب وی پرسیدند فرمود امروز عبد القادر شیر نخورده است آخر معلوم شد که آنروز از رمضان بوده است ولادت کثیر السعادت ایشان در سنه ۴۷۱ احدی و سبعین و اربعمائة بوده است و وفات مبارک ایشان در سنه ۵۶۱ھ احدی و ستین و خمسمائة ایشان فرموده اند که خورد بودم روز عرفه بصحرا بیرون میرفتم دنبال گاوی گرفتم جهة حراست آن گاو روی باز پس کرد و گفت یا عبد القادر مَا لِھٰذَا خُلِقْتَ وَ مَا بِھٰذَا اُمِرْتَ ترسیدم و باز گشتم و بر بام سرائے خود بر آمدم حاجیان را دیدم که در عرفات ایستاده بودند پیش مادر خود رفتم و گفتم مرا در کار خدا تعالی کن و اجازت ده که ببغداد بروم و بعلم مشغول شوم

نمود ایشان فرمودند بصحبت حاضر میشده باش آن طالب حاضر میشد خدمت ایشان
خود را بنسبت آن اکابر داشته افاضه احوال بروی می فرمودند چون دو سه ایام برین گذشت
اصحابی که ریزه چینان خوان نعمت نقشبندیه بودند در احوال خود بستگی یافتند یکی از ایشان دل تنگ
شده عرض حال نمود که دو سه روز است که قبض در احوال خود می بینم باعث آن ندانم که چه تقصیر
رفته است و دیگری نیز مثل آن معروضداشت خدمت ایشان تبسم نمودند و فرمودند که
هیچ تقصیرے از شما بوقوع نیامده بل سر این بستگی آنست که شما از ما اقتباس انوار نسبت
اکابر نقشبندیه می نمایند و ما خود را درین دو سه روز جهت افاضه طالبی از طالبان نسبت علیه
قادریه حضر بر آن نسبت میداریم و دریچه القای او کشوده ایم ناچار شمارا آن مناسبت نیست
معطل مانده اید و متخلل گشته چون ما به نسبت خواجگان رجوع نمایم بستگی شما بکشاید همچنان شد
که فرموده بودند و نیز چنانکه گذشت نسبت چشتیه از والد خود یافته بودند امّا از راه تقوی و التزام
متابعت سنت مصطفے صلوات اللہ علیہ و آلہ از سرود و تواجد و غیرہا که مرسوم این سلسله علیه است
احتراز می فرمودند هر چند خاطر عاطر ایشان مائل بسفر حجاز بوده امّا از جهت رعایت خدمت والد
خود و اخذ فیوضات ایشان جائی نمی رفتند می آرند در ان ایام وقتی ایشان را ضعفے قوی رو داده
والد مخدوم زادگان دوگانه نماز حاجت گذارده متوجه قبله شده بگریه و زاری افتاد در آن اثنا
بخواب رفت می بینند که قائلی میگوید که خاطر جمع دار که مارا باین مرد کارے عظیم فرا پیش است
که هنوز از هزار یکی بظهور نیامده لاجرم خدمت ایشان بزودی از آن بیماری شفا یافتند
بعد از چندگاه ازان بخدمت خواجه بیرنگ شدند و آن علم تمام را با حوال اکمل هم آغوش گردانیدند
و آن جدول احوال سابق را بقلزم کمال و اکمال جمع ساختند تا در زمان خود قطب دوران و پناه
جهانیان شدند و در فصل الخطاب خدمت خواجه محمد پارسا رضی اللہ عنہ می نویسند و کذلک
دیگر محققین در معنی اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ که علما سه گروه اند بعضی بعلم ظاهر
عالم اند و بعضی بعلم باطن و برخے بعلم باطن و هم بعلم ظاهر و قسم ثالث بس نادر بود اگر در هر قرنے

یکی هم باشد برکت او به مشرق و مغرب رسد قطب وقت او بود و عالمیان در پناه دولت او باشند
انتهی کلامه الشریف چون ذکر حضرات قادری در اینجا شده لازم آمد که شمه از جناب حضرت
غوث الثقلین کریم الطرفین قطب الخافقین قیوم الفئتین حضرت شاه سیّد
عَبد القادر الجیلانی الحنبلی الشافعی رضی اللہ تعالی عنہ مذکور سازم و آنرا نمک
این خوان و گل سر سبد این بستان نمایم اللّٰهمّ انفعنا به و اوصلنا بکمال العبودیة
بحرمته آمین یارب العٰلمین :-

تذکرهٔ سابعه از منتخب ثانی در ذکر بعضی احوال حضرت محبوب سبحانی قطب ربانی غوث الثقلین کریم الطرفین شیخ الجن و الانس جناب سیّد عبد القادر الجیلانی الحنبلی الشافعی رضی اللہ عنہ

کنیت ایشان ابو محمد است علوی بوده و حسنی و از جانب مادر نبیره شیخ ابو عبد اللہ صومعی است
نام مادر ایشان اُمّ الخیر امة الجبار فاطمه بنت شیخ عبد اللہ صومعی وی گفته است
که چون فرزند من عبد القادر متولد شد هرگز در روز رمضان شیر نخورد یکبار هلال رمضان
جهت ابر پوشیده شد از مادر جناب وی پرسیدند فرمود امروز عبد القادر شیر نخورده است
آخر معلوم شد که آن روز از رمضان بوده است و ولادت کثیر السعادت ایشان در سنه ۴۷۱
احدی و سبعین و اربعمائة بوده است و وفات مبارک ایشان در سنه ۵۶۱ه احدی و ستین و
خمسمائة ایشان فرموده اند که خورد بودم روز عرفه بصحرا بیرون میرفتم دنبال گاوی گرفتم جهة
حراست آن گاو روی باز پس کرد گفت یا عبد القادر مَا لِهٰذَا خُلِقْتَ وَمَا بِهٰذَا اُمِرْتَ
ترسیدم و باز گشتم و بر بام سرائے خود بر آمدم حاجیان را دیدم که در عرفات ایستاده بودند
پیش مادر خود رفتم و گفتم مرا در کار خدا تعالی کن و اجازت ده که ببغداد بروم و بعلم مشغول شوم

وصالحان را زیارت کنم از من سبب آن داعیه را پرسیدند باوی گفتم بگریست و برخواست
وہشتاد دینار بیرون آورد که بمیراث پدر من مانده بود چهل دینار را برای برادر من گذاشت
وچهل دینار را در زیر بغل من در جامهٔ من دوخت و مرا اذن سفر کرد و مرا عهد داد بر صدق
در جمیع احوال و بوداع من بیرون آمد و گفت ای فرزند برو که برای خدا تعالی از تو بریدم
و تا قیامت روی ترا نخواهم دید من با قافله اندک بجانب بغداد توجه نمودم چون از همدان
بگذشتم شصت سوار بیرون آمدند و قافله را بگرفتند و هیچ کس مرا تعرض نکرد ناگاه یکی از
ایشان بر من گذشت و گفت ای فقیر چه داری گفتم چهل دینار گفت کجاست گفتم در جامهٔ
من دوخته است در زیر بغل من گمان بردند که مرا استهزا می کند مرا بگذاشت و برفت دیگری
بمن رسید همان پرسید همان جواب شنید او نیز مرا بگذاشت و برفت و هر دو پیش مهتر ایشان
بهم رسیدند آنچه از من شنیده بودند باوی بگفتند مرا طلبید بر بالای تلی که اموال قافله قسمت
میکردند پس گفت با خود چه داری گفتم چهل دینار در جامهٔ من دوخته است در زیر بغل من
فرمود تا جامهٔ من بشگافتند و آنچه گفته بودم یافتند و گفت ترا چه بر این داشت که اعتراف
کردی گفتم والده من مرا عهد داده بر صدق و راستی و من در عهد وی خیانت نمی کنم پس مهتر
ایشان بگریست و گفت چندین سال است که من در عهد پروردگار خود خیانت کرده ام
و بدست من توبه کرد پس اصحاب وی گفتند که تو در قطع طریق مهتر ما بودی اکنون در توبه هم
مهتر ما باش همه بر دست من توبه کردند و آنچه از قافله گرفته بودند باز دادند اول تائبان بر دست
من ایشان بوده اند و خدمت ایشان در ثمانین و اربعمائة به بغداد رسیدند و بجد تمام تحصیل
علوم مشغول شدند اول بقراءت قرآن بعد از ان بفقه و حدیث و علوم دینیه پیش بزرگان که
دران زمان متعین بودند و باندک روزگارے از اقران خود فائق شدند و از اهل آن زمان
ممیز گشتند و در سنه احدی و عشرین و خمسمائة ۵۲۱ مجلس وعظ نهادند و خدمت
ایشان از کرامات ظاهره و احوال و مقامات عالی بوده است خدمت حضرت مولوی جامی علیه الرحمة

در نفحات این ذکر نموده اند و نقل از امام یافعی نیز می آرند و فی تاریخ الامام الیافعی رحمة الله علیه
واما کراماته فخارجة عن الحصر وقد اخبرنی من ادرکت من اعلام الائمة
ان کراماته تواترت او قریب من التواتر ومعلوم بالاتفاق انه لم یظهر
ظهور کراماته لغیره من شیوخ الآفاق خدمت ایشان میفرمودند که پانزده
سال در یک برج بنشستم و با خدای تعالی عهد کرده بودم که نخورم تا نخورانند و لقمه در دهان
من ننهند و نیاشامم تا مرا نیاشامانند یکبار چهل روز هیچ نخوردم بعد از چهل روز شخصی
آمد و قدرے طعام آورد و بنهاد و برفت نزدیک بود که نفس من بر بالای طعام افتد از بس
گرسنگی گفتم والله که از عهدیکه با خدای تعالی بسته ام برنگردم شنیدم که در باطن من کسی
فریاد می کند بآواز بلند میگوید الجوع الجوع ناگاه شیخ ابو سعید مخزومی قدس سره بمن
بگذشت آواز بشنید گفت این آواز چیست ای عبد القادر گفتم این قلق و
اضطراب نفس است اما روح بر قرار خود است و در مشاهده خداوند خود گفت
بخانهٔ ما بیا و برفت و من در نفس خود گفتم بیرون نخواهم رفت ناگاه ابو العباس
خضر علیه السلام در آمد و گفت برخیز و پیش ابو سعید برو رفتم دیدم که
ابو سعید بر در خانه خود ایستاده است و انتظار می برد گفت ای عبد القادر آنچه من گفتم بس نبود
که خضر را نیز می بایست گفت پس مرا بخانه در آورد و طعامیکه مهیا کرده بود لقمه لقمه در دهان
من نهاد تا سیر شدم بعد از ان مرا خرقه پوشانید و صحبت وے را لازم گرفتم الشیخ ابو محمد
عبد القادر بن ابی صالح بن عبد الله الجیلی لبس الخرقة من ید الشیخ
ابی سعید المبارک بن علی المخزومی وهو لبسها من ید الشیخ ابی الحسن علی
بن محمد بن یوسف القرشی الهنکاری وهو لبسها من ید الشیخ ابو الفرح
الطرطوسی وهو من ید الشیخ ابی الفضل عبد الواحد بن عبد العزیز التمیمی
وهو من ید الشیخ ابی بکر الشبلی قدس الله تعالی ارواحهم و هم خدمت ایشان

فرموده اند که وقتی در مناجات میبودم شخصے پیش آمد که وی را هرگز ندیده بودم گفت صحبت
میخواهی گفتم آرے گفت بشرط آنکه مخالفت نکنی گفتم نکنم گفت اینجا بنشین تا من بیایم
یک سال برفت پس باز آمد من همان جا بودم ساعتی نزدیک من بنشست وبرفت (وبرخاست)
وگفت ازاینجا نروی تا من بیایم یکسال دیگر برفت پس باز آمد و باخود نان وشیر آورد
گفت من خضرم مرا فرموده اند که با تو طعام خورم آنرا بخوردیم گفت برخیز و ببغداد در رو وباهم
ببغداد آمدیم مخفی نماند که جناب حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه راهها ے
وصول را که بجناب قدس خداوندی جلشانه موصلند دو راه فرموده اند راهی فرموده اند که
بقرب نبوت تعلق دارد وراهی دیگرے را اثبات نموده اند که بقرب ولایت تعلق دارد
اول مخصوص بانبیا وصحابه واز سائر مؤمنین اقل قلیل را ازان راه بار فرموده اند وهر که را
ازان راه برند بے توسل وواسطه خواهد بود که جیلولیت یکی دیگرے را نخواهد بود وراه دوم را که
بقرب ولایت متعلق گفته اند آنجا جیلولیت را اصل عظیم داشته اند وآن راه را بعد از سرور عالم صلی
الله علیه وآله وسلم مخصوص بجناب حضرت علی کرم الله وجهه الکریم داشته وبعد از ایشان ائمه اثنا عشر را وارث
آن راه فرموده بعد از ایشان هر کرا فیض وصول رسیده بتوسط ایشان بوده یعنی دیگری را تسلیم آن راه
بالاصالة نشده وچون نوبت بجناب شیخ الجن والانس حضرت شیخ عبد القادر جیلانی محبوب
سبحانی رضی الله تعالی عنه رسید آن راه مفوض بایشان شد تا مادام قیام ساعت آن راه را مفوض
بایشان فرموده اند وخود را در آن راه نائب ایشان قرار داده اند وراه وصول حضرات
نقشبندیه وغیره خالی را حتی که حضرت مهدی موعود را از راه اولی فرموده اند خود را باصالت
وبالذات نیز قابل آن راه اول قرار داده اند که بالاصالت است وتبعیت را آنجا احتیاج نیست
اگر تفصیل این مدعا را خواسته باشند در مکتوب صد وبیست وسیوم [۱۲۳] از جلد ثالث مکاتیب شریف
که ختم آن جلد همان مکتوب قرار یافته مطالعه نمایند پس در اولیا کرام وجود شریف ایشان را
شان عظیم است که اظهر من الشمس است لله الحمد والمنة که این فقیر هر چند از آبا واز اولاد

حضرت مجدد الف ثانی ام اما از جانب امهات نسبت غلامی بایشان دارم چه والده والد ووالده جد
فقیر هر دو از اولاد ایشان اند وازان امید واری عظیم دارم بیت

اگرچه خود گل بستان باغ وراغ نه ام	هزار شکر که فارغ ازان دماغ نه ام

تذکرهٔ ثامنه از منتخب ثانی در ذکر دریافت حضرت مجدد الف ثانی شرف صحبت حضرت خواجه بیرنگ را واخذ طریقه علیه نقشبندیه مجددیه رضی الله تعالی عنهم :-

مے آرند که خدمت ایشان را شوق طواف بیت الله وزیارت روضهٔ جناب رسول
الله صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم همیشه دامنگیر بوده از جهت پاس کبر سن والد بزرگوار
خود رحمة الله علیه آن داعیه را در تعویق مے انداختند تا آنکه در سنه سبع بعد الالف
والد ماجد ایشان ازاین دار پر ملال انتقال اختیار نمودند وسفر آخرت گزیدند رحمة الله علیه رحمة واسعة
خدمت ایشان را چون موانع نماند در سنه ثامن بعد الالف متوجه سفر سعادت اثر یثرب
وبطحا شدند چون بدار الاولیاء دهلی رسیدند مولنا حسن کشمیری که یکی از فضلای آن وقت
وآشنای ایشان بود از قدوم حضرت خواجه بیرنگ علیه الرحمة ایشان را مطلع گردانید که
بزرگے از طریقه علیه حضرات خواجگان درین بلده رسیده بسیار عزیز الوجود است وصاحب
کمال حال وقال اگر ایشان رفته ملاقات نمایند امید که حظ وافر نصیب وقت گردد وچون
خدمت ایشان از والد ماجد خود شوق دریافت اکابر طریقه نقشبندیه شنیده بودند ودر
دل مبارک ایشان نیز میل بود آن دلالت را موجب سعادت دانسته بصحابت مومی
الیه بخدمت حضرت خواجه شدند وخدمت خواجه به بشاشت تمام تلقی نمودند وآن قصد
ایشان پرسیدند ایشان عزمی که داشتند بعرض رسانیدند با آنکه شیوه مرضیه حضرت خواجه نبود

که کسی را از طلاب بنفس نفیس دلالت بر اخذ طریقه از خود یا التزام صحبت خود نمایند یا از مثل
این سفر مبارک بسکونت خانقاه معلّی خود اشارة فرمایند اما از آنجا که نظر عالی بر استعداد و قابلیت
ایشان افتاد از عادات خویش تجاوز نموده فرمودند هر چند اراده سفر مبارکی در پیش دارید اما چند
روز میتوان بفقرا صحبت داشت لااقل ماهی یا هفته چه مانع باشد حسب الامر اختیار بودن
هفته نمودند و در آن هفته بملازمت ماه و دو هفته می رسیدند و دو روزی بر آن نرفته
که آثار کشش و تصرف حضرت خواجه در ایشان اثر کرد و بر آن شدند که اخذ طریقه علیه نموده
شغلی حاصل کرده و آنرا زاد راه قرار داده بسفر مبارک اثر روند بیت

زشور آبه اشک واز قرص داغ	بگیرید هم زاد ره این سراغ

آن را بحضرت خواجه معروض داشتند خدمت ایشان بی آنکه امر باستخاره نمایند یا تاملی فرمایند
چنانکه داب مبارک ایشان بوده نکرده مصرعه از دوست یک اشاره از ما بسر دویدن
فی الفور بخلوت عالی برده بذکر دل امر نمودند توجهات عالیه بکار بردند که همدران لحظه دل حق
منزل ایشان بذکر خفیه آشنا گردید و باسم ذات گویا شد بیت

چراغی را که بر سر دود باشد زود تر گیرد	محبت با دل تفتیده الفت بیشتر گیرد

آرام والتذاذ و حلاوت تمام روی نمود یوماً فیوماً آناً فآناً ترقیات عالیه و عروجات متعالیه
به ظهور پیوست تا دیدند آنچه دیدند و رسیدند بدانچه رسیدند بشوق طواف خانه کعبه بیشدند در اثنای
این راه وصول بصاحب خانه میسر شد حضرت خواجه ایشان را در خلوت خواسته رازی که چند
مدت که در دل داشتند در میان آوردند که چون مرا حضرت مولانا بزرگ خواجه امکنگی قدس سره
امر نمودند که بهندوستان شو تا این سلسله شریفه را آنجا از تو رواجی پدیدار شود فقیر خود را شایان
این معنی ندیده توقف نمودم امر باستخاره فرمودند و آن استخاره دیدم که گویا طوطی بسر شاخی نشسته
و ما در دل خود نیت کردیم که اگر آن طوطی از سر شاخ آمده بر دست ما بنشیند ما را گشایش ها درین سفر
خواهد روی نمود بمجرد این خطور آن طوطی پرواز نموده آمده بر دست ما نشست و ما آب دهان خود در

منقار او کردیم و آن طوطی در دهان من شکر ریخت فردای آن شب واقعه را بعرض حضرت مولانا خواجگی
قدس سره رسانیدم فرمودند که شما از و دنز متوجه هندوستان باید شد که طوطی جانور هند است در هندوستان
از دامان شما عزیزی بوجود آید که عالمی از و منور گردد مدتیست که اکابر انتظار او می برند شما نیز از و
بهره رسد لاچار متوجه هندوستان شدم و بهر منزل جویای آن طوطی می بودم چون بشهر سرهند
رسیدم در واقعه نمودند که تو در جوار قطب فرود آمده و از حلیه آن قطب نیز آگاه گردانیدند صباح
آن شب بدریافت درویشان و گوشه نشینان آن بلده رفتم جماعت را دیدم که نه ایشان را
بر آن حلیه یافتم و نه آثار و علامت قطبیت از هیچ یک معاینه نمودم گفتم شاید کسی از اهل
این شهر قابلیت این معنی داشته باشد که بعد ازین به ظهور آید همان روز که شما را دیدم هم
حلیه شما موافق یافتم و هم نشان آن قابلیت در شما مشهود گشت و نیز فرمودند که چون
بنواحی سرهند رسیدم دشت و صحرای آنجا پر مشعل دیدم که آن را نیز اشاره بمعامله
شما می دانم بالجمله آنچه در دو سه ماه بعنایت الله از یمن تربیت خواجه باقی بالله
در حق ایشان به ظهور رسیده قلم زبان و زبان قلم از تحریر و تقریر عاجز و قاصر شمه از آن
کلام معجز نظام خود ایشان که تحریص طالبی بر نگاشته اند تبرکا ایراد میرود مصرعه

بر حال تو هم حال تو برهان و دلیل

کلامه العالی

این درویش را چون هوس این راه پیدا شد عنایت خداوندی جل شانه هادی کار
او گشته بخدمت ولایت پناه حقیقت آگاه هادی طریق اندراج
النهایة فی البدایة والی السبیل الموصل الی درجات الولایة مؤید الدین
الرضی شیخنا و امامنا محمد ن الباقی قدس سره که یکی از خلفای کبار
خانواده حضرات اکابر نقشبندیه قدس الله اسرارهم بوده اند رسانید و ایشان
این درویش را ذکر اسم ذات جل سلطانه تعلیم نمودند و بطریق معهود توجه نمودند تا التذاذ و تمام رسمن

پیدا شد و از کمال شوق گریه دست داد و بعد از یکروز کیفیت بیخودی رو نمود یک دریای محیط دیدم و
صور و اشکال عالم را در رنگ سایه دران دریا می یافتم و این بیخودی رفته رفته استیلائی پیدا کرد و امتداد
کشید و گاهے تا یک پهر روز می کشید و گاهے تا دو پهر روز می کشید و بعضی اوقات استیعاب شب
مینمود چون این قضیه را بعرض حضرت ایشان رسانیدم فرمودند که نحوی از فنا حاصل شده است
و از ذکر گفتن منع فرمودند و بنگاه داشت آن آگاهی امر نمودند بعد از دو روز مرا فنای مصطلح
حاصل شد بعرض رسانیدم فرمودند بکار خود مشغول باش بعد ازان فنای فنا حاصل شد چون بعرض
رسانیدم فرمودند که تمام عالم را یکی مے بینی و متصل واحد مییابی عرض کردم بلی فرمودند که معتبر در
فنای فنا آن است که با وجود دیدن آن اتصال بی شعوری حاصل شود و در همان شب
فنائی فنا باین صفت حاصل شد بعرض رسانیدم و حالتی که بعد از فنائی حاصل شده بود
نیز بعرض رسانیدم و گفتم که من علم خود را نسبت بحق سبحانه حضوری می یابم بعد ازان نورے که
محیط همه اشیا است ظاهر گشت و من آنرا حق دانستم جل و علا و آن نور رنگ سیاه داشت
بعرض رسانیدم فرمودند که حق مشهود است جل سلطانه اما در پرده نور نیز فرمودند که این انبساط
که دران نور مینماید و در علم است بواسطه تعلق ذات جل شانه با شیاء متعدده که بالائے و پست
واقع شده اند منبسط می نماید نفی انبساط باید کرد و بعد ازان آن نور سیاه منبسط رو بانقباض
آورده تنگ شدن گرفت تا آنکه بنقطه کشید فرمودند آن نقطه را هم نفی باید کرد و بحیرت آمد همچنان
کردم آن نقطه موهوم هم از میان زائل شد و بحیرت انجامید که دران موطن شهود حق سبحانه خود
بخود است چون عرض رسانیدم فرمودند که همین حضور حضور نقشبندیه است و نسبت نقشبندیه
عبارت ازین حضور است و این حضور را حضور بے غیبت نیز می گویند و اندراج النهایة
فی البدایة نیز درین موطن صورت می بندد و حصول این نسبت مر طالب را درین طریق در رنگ
اخذ کردن طالب است در سلاسل دیگر اذکار و اوراد را از پیر تا بر آن عمل نماید مصرع
قیاس کن ز گلستان من بهار مرا ** و این درویش را این نسبت عزیز الوجود

بعد از دو ماه چند روز از ابتدای زمان تعلیم ذکر حاصل شده بود و بعد از تحقق شدن این نسبت
فنای دیگر که آنرا فنای حقیقی گویند حاصل گشت و دل را آن قدر وسعت پیدا شد که تمام عالم
را از عرش تا مرکز زمین در جنب آن وسعت مقدار خردله قدرے نبود و بعد ازان خود را و عالم را
و هر فرد عالم را بلکه هر ذره را حق مے دیدم جل و علا بعد ازان هر ذره عالم را و افراد آنرا او عین خود
دیدم و خود را عین همه اینها با آنکه تمام عالم را در یک ذره گم یافتم بعد ازان خود را بلکه هر ذره را
آن قدر منبسط و وسیع دیدم که تمام عالم را بلکه اضعاف عالم را دران گنجایش شد بلکه خود را و هر ذره را نور
یافتم منبسط که در هر ذره ساری است و صور و اشکال عالم دران نور مضمحل و متلاشی بعد ازان
خود را بلکه هر ذره را مقوم تمام عالم یافتم چون بعرض رسانیدم فرمودند که مرتبه حق الیقین در
توحید همین است و جمع الجمع عبارت ازین مقام است بعد ازان صور و اشکال عالم را
تمامی چنانکه اول حق مے یافتم این زمان موهوم دیدم و هر ذره را که حق مے یافتم بے تفاوت
و بے تغیر همان ذره را موهوم یافتم بغایت حیرت دست داد و درین اثنا عبارت فصوص
که از پدر بزرگوار علیه الرحمة شنیده بودم بیاد آمد که فرموده است ان شئت قلت
انه ای العالم حق وان شئت قلت انه خلق وان شئت قلت انه حق من وجه
وخلق من وجه وان شئت قلت بالحیرة بعدم التمیز بینهما این عبارت فی الجمله
مسکن آن اضطراب گشت بعد ازان در ملازمت ایشان رفته عرض حال خود کردم فرمودند که
هنوز حضور تو صاف نشده است بکار خود مشغول باش تا تمیز موجود از موهوم ظاهر شود
عبارت فصوص را که مشعر بر عدم تمیز بود خواندم فرمودند که شیخ بیان حال کامل نه کرده است
عدم تمیز هم نسبت ببعضی ثابت است حسب الامر بکار خود مشغول گشتم حضرت
حق سبحانه و تعالی به محض توجه شریف حضرت ایشان بعد از دو روز تمیز در
موجود و موهوم ظاهر گردانید تا موجود حقیقی را از موهوم متخیل ممتاز یافتم و صفات و افعال و آثار
که از موهوم می نمایند از حق سبحانه یافتم در خارج جز یک ذات موجود ندیدم چون این حالت

رابعرض اشرف رسانیدم فرمودند که مرتبه فرق بعد الجمع همین است و نهایت سعی تا اینجا است بقیت
پیش ازاین آنچه در نهاد استعداد هر کسی نهاده اند ظاهر می‌شود این مرتبه را مشایخ طریقت
مقام تکمیل گفته اند انتهی کلامه الشریف و بعد ازاین کلام دقایق علیه ازوارداتِ احوال خود
بقلم آورده اند که خوانندگان کلام مبارک ایشان را پوشیده نخواهد بود این معامله مذکوره که
سالکان را بسالها دست نداده ایشان را بسیر محبوبی و مرادی در اندک فرصت بحصول
پیوسته و حضرت خواجه قدس سره می فرمودند که ایشان را از محبوبان و مرادان اند
و این سرعت سیر ایشان از آنست که دران ایام که ایشان بخدمت حضرت خواجه رسیدند خدمت ایشان
بیکے از مخلصان مکتوبی نوشته اند و آنجا قلمی نموده اند شیخ احمد نام مردے است
از سرهند کثیر العلم و قوی العمل روزے چند فقیر باو نشست و برخاست کرده عجائب بسیار
از روزگار اوقات او مشاهده نموده بآن ماند که چراغی شود که عالمها ازو روشن گردد الحمد لله
تعالی احوال کامله او مرا بیقین پیوسته و این شیخ مشار الیه برادران و اقربا دارد همه مردم صالح از طبقه
علما و چندے را دعاگوی ملازمت کرده از جواهر عالیه دانسته استعدادهای عجیب دارند فرزندان آن شیخ که اطفال اند اسرار الهی اند
بالجمله شجره طیبه است أَنْبَتَهُ اللّٰهُ نَبَاتًا حَسَنًا فقرا آباء الله و لهای عجیب دارند انتهی کلامه اللطیف
حضرت خواجه قدس سره چون ایشان از کامل و تکمیل یافتند محامد قولی و فعلی بجا آوردند و رسالتے که
مشتری کسب سعادت از زبد الیشان را خلعت اجازت کامله پوشانیدند و بسرهند که وطن
مالوف ایشان بود رخصت نمودند و جمعی از طالبان صادق خود را در خدمت ایشان تعیین فرمودند
پس خدمت ایشان بانعام فراوان بوطن آمدند چون شاهباز بلند سیر ابو سعید ابو الخیر از
خدمت شیخ الاقطاب ابو العباس قصاب آملی قدس سرهما چنانچه فرموده اند که باز آمدیم
با صد هزار خلعت و فتوح بامر حضرت خواجه خود تربیت طالبان مشغول شدند در اندک
مدت جمع غفیر از سرچشمه فیوضات ایشان شاداب شدند و ران اثنا ناگاه مسترشد آن را
وداع نموده صحبت را خواستند که بعزلت مبدل کنند از انجا که همت والای ایشان آنچه

حاصل وقت ایشان شده اکتفا نانموده در طلب مطلب ما فوق بود و بعضی اصحاب غرض و ارباب
غبطه آنرا شنیده بعرض حضرت خواجه قدس سره بنوعے دیگر رسانیدند چون این معنی مسموع
مبارک شد این عریضه به پیر بزرگوار خود مرسل داشتند **عریضه**
از آن روز که از ملازمت برآمده بواسطه میل بفوق الفوق بمقام ارشاد چندانی مناسبت
ندارد چندگاه خود همت آن بود که در گوشه خزیده شود و مردم در صحبت ایشان هیچو ببر و شیر در نظر
می آمدند عزم عزلت مصمم شده بود اما استخاره موافق نمی آمد عروج در مراتب قرب بغایت الغایة
هر چند غایت ندارد میسر شده و می شود می برند و می آرند كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ بر مقامات
جمیع مشایخ الی ماشاء الله تعالی گذرانیدند **بیت**

گلی بردند زین دهلیزه بیست || بدان درگاه والا دست بردست

و درین میان اگر توسط روحانیات مشایخ را تعداد می نمایم بطول انجامد بالجمله از جمیع
مقامات اصل در رنگ مقامات ظل گذرانیدند از عنایات چه نویسد قبل من قبل بلا
علة چندان وجوه ولایت و کمالات آنزا نمودند که چه در تحریر آرد در شهر فیجه در مدارج نزول
تا مقام قطب فرود آوردند و این مقام مقام تکمیل و ارشاد است اما هنوز چیزها از تتمیم و تکمیل از برای
این مقام در کار است تا کی میسر شود امر آسان نیست که میسر شود بلکه این وجوه مخصوص بمرادان است مریدان
اینجا قدمگاه ندارند نهایت عروج آنجا و تا بدایت مقام اصل است بیشتر افراد هم گذرانده اند
ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ وجه توقف
در مراتب تکمیل و ارشاد این است و عدم نورانیت بواسطه ظهور ظلمت غیب است چیز دیگر
نیست مردم از متخیلات خود چیزها می پزند اعتبار نباید کرد **فرد**

در نیابد حال پخته هیچ خام || پس سخن کوتاه باید والسلام

در اندیشه این قسم ظنیات احتمال ضرر غالب است آن جماعه را نفرمایند که از احوال این خسته
بال نظر خیال خود بپوشند بحال نظر را مجال دیگر بسیار است **بیت**

من گم شده ام مرا مجوئید	از گم شدگان سخن مگوئید

از غیرت خداوندی جل سلطانه باید اندیشید امرے اگر حق سبحانه وتعالی کمال او
مے خواهد در تنقیص او سخن گفتن بسیار نامناسب است وفی الحقیقة معارضه است باو تعالی
انتهی کلامه الشریف فی الجمله مطلبی را که می جستند بمحض کرم عطا فرمودند آنگاه بافاضه
طلاب بازگشتند چنانکه در یکی از مکاتیب شریف نگارش فرموده اند که حاصلش اینست که چون
خواجه من مرا بکمال و اکمال مصطلح این طائفه علیه رسانیده اجازت دادند و مرا فی الجمله آنوقت
در کمال و اکمال مصطلحه حاصل خود ترددی بود آنرا بجراءت دریافته فرمودند که تردد را دران راه
نباید داد که ازان ترددی در کمالیت مشائخ لازم آید حسب الامر شریف شروع در تعلیم طریقت
رفت و در مسترشدان کار نمین بساعات محسوس گشت درین میان باز علم بنقص خود پدید آمد
آنان را که پیرامون من می تنیدند جمع کرده حدیث نقص خود گفتم و وداع خواستم اما طالبان اینمعنی را
محمول بر تواضع داشته از آنچه داشتند برگشتند بعد از چندگاه حضرت حق سبحانه وتعالی احوال
منتظره را محصل گردانید انتهی ما اخذنا من کلامه المبارک بار دوم بشوق دریافت
ملازمت حضرت خواجه عالی شان از سرهند بدهلی شدند مدتها در خدمت پیر بزرگوار خود بسر
بردند صحبت های شگرف گذرانیده و معامله را باضعاف مضاعف رسانیده بنوعی رعایت
ادب پیر بزرگوار بجامے آوردند که فوق آن متصور نباشد خدمت حضرت خواجه
محمد هاشم کشمی در کتاب زبدة المقامات می نویسند که این فقیر از زبان خواجه
حسام الدین احمد شنیده ام که با وجود علو مرتبت و کثرت فضیلت که ایشان را بود در
کمال رعایت آداب حضرت پیر دستگیر خود هیچ کس از میان اصحاب چون ایشان
نبود لهذا بیش از دیگران برکات نصیب روزگار ایشان شد روزی حضرت خواجه مرا
بطلب ایشان فرستادند همین که برسیدم و گفتم که حضرت پیر دستگیر طلب ایشان دادند مجرد
استماع این خبر رنگ رخساره ایشان متغیر شد چون تغیر چهره خائفان از غایت خشیت اضطرابے

قریب

قریب برعشه در ایشان پدید آرگشت من با خود گفتم سبحان الله آنکه می شنیدم ع
نزدیکان را بیش بود حیرانی :: به چشم خود دیدم خدمت ایشان در رساله
مبدء و معاد رقم نموده اند که ما چهار کس بودیم در ملازمت حضرت خواجه هر یکے
را اعتقاد علیحده بود و معامله جدا این فقیر بیقین میدانست که مثل این صحبت و اجتماع
و مانند این تربیت و ارشاد بعد از زمان آنسرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام
هرگز بوجود نیامده است و شکر این نعمت بجا می آورد که اگرچه بشرف صحبت خیر البشر
علیه وعلی آله الصلوة والسلام مشرف نشدیم بارے از سعادت این صحبت
محروم نماندیم و هر کدام را باندازه اعتقاد بهره رسید همچنان خواجه قدس سره لوای
نسبت های عالیه خود را بر فرق فرقدان سامی این فاروقی نژاد افراشتند کارخانه ارشاد
بایشان حواله داشتند یاران جهت مزید الصحبت ایشان داده رخصت وطن نمودند ایشان ایشانرا بتربیت
بلاتر و بافاضات سالکان باب الله مشغول بودند احوالات عظیمه خود و ترقیات
یاران را بزبان قلم عرضداشت ها به پیر بزرگوار خود نوشته اند چنانچه افتتاح دفتر
اول بآن عرائض ستة مقرر رفته کما لا یخفی علی ناظریها هم چنین حضرت
خواجه بزرگوار احوال یارانی که در حضور شریف در دهلی بودند غائبانه از ایشان کیفیت
احوال آنها را از ایشان می پرسیدند که توجه نموده ترقیات و قابلیات هر یکے را معلوم
فرموده از سرهند بایشان رقم نماید روزے یکی از خلص اصحاب حضرت خواجه قدس سره
بتضرع تمام التماس نظرات عنایات خاصه نموده فرموده اند که انشاء الله تعالی چون جناب
شیخ احمد از سرهند اینجا بیایند التماس کنیم که در حق تو توجهات خاصه نمایند و در اندک فرصت
ترا بمقامات عالیه رسانند کذلک حقائق علوم طریق و درجات مقام بعضے ارباب معرفت
را نیز از ایشان استفسار میفرمودند و ایشان حسب الامر معلوم نموده بعرض میرسانیدند
چنانکه این مکتوب حضرت خواجه قدس سره که بایشان ورود یافته ایمای باین معنی دارد

مکتوب عالی. مسند ارشاد اوسع وانور باد مسوده رساله که در طریق خواجگان تمام شده
خواجه برهان کحل البصر مشتاقان گردانید الحمد لله والمنه سبحانه بغایة عالی است و لطیف
لیکن بخاطر میرسد که التماس نموده می آید که قدرے در احوال حضرت خواجه احرار قدس سره
تفتیش فرمایند شاید که امور دیگر هم ظاهر شود وهمان روز که بمطالعه آن لطیفه غیبیه مشرف شد
در آن اثنا انفاس خاطری که دست چپ یعنی عالم ارواح بایشان تعلق دارد چون حاضر
شد بجهت ضعف حافظه متردد گشت که مشار الیه بود لیکن ظن آن غالب بود که اشارة بحضرت
خواجه بود بجهتی در طبقه ائمه دیده شود لیکن که چیزی ظاهر گردد و دیگری از سخنان ایشان معنی عظمی
مفهوم میشود واین نیز از بعضی خواب های یافته شده که ایشان بجهت خلقت نهایت
در بدایت مندرج مخلوق شده اند چه عجب اگر فوق نقطه علم و زیر مقام وحدت علیا که
قابلیات مطلقه است مخلوق باشند بجهتی کرم نموده آنجا هم دیده شود و ایضا و حضرت فاروق رضی الله
تعالی عنه نظر بینند که داخل آن مقام شده بنزول آمده اند یا از راه دیگر بکناره آمده اند
شاید که مخلوقیت فوق نقطه بسبب عدم تقرر در آن مقام شده باشد باری البته عنایت
فرمایند و نیک تفتیش نمایند که خیلی خاطر نگران است التماس دیگر آنکه در باب فنائے
بشریت نیز توجهی فرمایند که از غیر مقام فنا فی الله نیز مقامے دارد یا منحصر است
در واخل شدن بهمین مقام از جمله جماعتے که در فوق این مقام مخلوق شده اند ظاهر نیست
که همچنان محفوظ باشند و حاجت بجذب و ظهور فنای بشریت نداشته باشند ایضا جماعتے که در
زیر همان وحدت محو شده باشند واگرچه از راه جذبه قیومیت یا غیر آن رفته باشند نیز از
عود بوجود و بشریت محفوظ باشند ایضا یک نظرے در خانه جبروت که مقام انبیاست صلوة
الرحمن علی نبینا وعلیهم نیز بکنند که در آنجا نیز مقامی خود بود که از عود مذکور ایمن
گردانند ایضا در مقام فنا فی الله نیز نظرے بفرمایند که شاید غیر از این راه ظاهر تفصیل
راه دیگرے هم داشته باشد و بعضی عزیزان از آن راه داخل شده باشند باقی احوال آن

متوقف

متوقف ایشان را بهتر معلوم است چه نویسیم چندان آسامی و علامات مقامات مارا معلوم نیست
و تغیرات را چه نوع توان نوشت انشاء الله تعالی آنچه مرضی است همان شود محمد صادق
و جمیع برادران اعزه نیازمندی قبول فرمایند انتهی مکتوب العالی این استفسارها و
نوازشها که از خواجه والا مرتبت باین خلیفه عالی منزلت بجاے رسیده معلوم نیست
در دیگر جا واقع شده باشد خدمت خواجه علیه الرحمة از کمال تعطش که داشتند چنانچه این
دو بیت از آن نشان میدهد **قطعه**

بس تشنه وبس خرابم ای دوست — در حسرت یکدم آبم ای دوست
هرجا که ترشح تو بینم — در العطش ایم ای دوست

در العطش ایم تشنه ایم

بر آن آمدند که احوالات تازه که از خصائص مقتضای استعداد حضرت ایشان بهم رسید
بطریق روایت عالی از سافل که بعضی اساتذه محدثین از تلامذه خود اخذ حدیث نموده اند
خدمت حضرت خواجه آن احوال تازه را از این نائب عالی مقدار خود اخذ نمایند و
بایشان اظهار ما فی الضمیر فرمودند ایشان همگی تواضع شده براه معذرت رفتند که مبادا
مورث بترک ادب گردد چون الحاح حضرت خواجه بسیار بکمال شد که عدم امتثال امر منجر
بملال می شد لاجرم خدمت ایشان الامر فوق الادب دانسته بآداب تمام و تواضع
و احترام تمام توجه بحصول آنچه پیر بزرگوار ایشان می خواستند گماشتند بعنایت الله سبحانه آن ثابت
مطلب بحصول پیوست و حضرت خواجه بمخلص اصحاب رمزی از این ماجرا در میان نهاده
بودند چنانکه خدمت مولانا هاشم علیه الرحمة برنگاشته است که خدمت شیخ تاج الدین
رحمة الله علیه میگفت که آنچه در مکاتیب شریفه حضرت خواجه که بطرف حضرت
مجدد الف ثانی می نوشته اند لفظ عزیز متوقف اشاره بحال خود داشتند کما قدم فی
مکتوب قریبا و آنچه در عرائض حضرت مجدد الف ثانی علیه الرحمة بطرف حضرت خواجه
لفظ مذبور که احوال عزیز متوقف چنان و چنین مراد آن وجود ذی جود حضرت خواجه است

مکتوب عالی. بسند ارشاد او سع و انور باد مسوده رساله که در طریق خواجگان تمام شده
خواجه برهان کحل البصر مشتاقان گردانید الحمد لله والمنه سبحانه بغایة عالی است و لطیف
لیکن بخاطر میرسد که التماس نموده می آید که قدرے در احوال حضرت خواجه احرار اقدس سره که
تفتیش فرمایند شاید که امور دیگر هم ظاهر شود همان روز که بمطالعه آن لطیفه غیبیه مشرف شد
در آن اثنا انفاس خاطری که دست چپ یعنی عالم ارواح بایشان تعلق دارد چون حاضر
شد بجهت ضعف حافظه متردد گشت که مشار الیه بود لیکن ظن آن غالب بود که اشارة بحضرت
خواجه بود بجهت عظمی که در طبقه ائمه دیده شود لیکن که چیزی ظاهر گردد که دیگری از سخنان ایشان معنی که
مفهوم میشود و این نیز از بعضی خواب های یافته شده که ایشان بحسب خلقت نهایت
در بدایت مندرج مخلوق شده اند چه عجب اگر فوق نقطه علم و زیر مقام وحدت علیا که
قابلیات مطلقه است مخلوق باشند که کرم نموده آنجا هم دیده شود و آیضا در حضرت فاروق رضی الله
تعالی عنه نظر میبینند که داخل آن مقام شده بنزول آمده اند یا از راه دیگر بکناره آمده اند
شاید که مخلوقیت فوق نقطه سبب عدم تقرر در آن مقام شده باشد باری البته عنایت
فرمایند و نیک تفتیش نمایند که خیلی خاطر نگران است التماس دیگر آنکه در باب فنائے
بشریت نیز توجهی فرمایند که از غیر مقام فنا فی الله نیز مقامے دارد یا منحصر است
در داخل شدن بهمین مقام از جمله جماعتے که در فوق این مقام مخلوق شده اند ظاهر نیست
که همچنان محفوظ باشند و حاجت بحسب ظهور فنای بشریت نداشته باشند آیضاً جماعتے که در
زیر همان وحدت محو شده باشند و اگرچه از راه جذبه قیومیت یا غیر آن رفته باشند نیز از
عود بوجود بشریت محفوظ باشند آیضاً یک نظرے در خانه جبروت که مقام انبیاست صلوٰة
الرحمن علی نبینا و علیهم نیز بکنند که در آنجا نیز مقامی خود بود که از عود مذکور ایمن
گردانند آیضاً در مقام فنا فی الله نیز نظرے بفرمایند که شاید غیر از این راه ظاهر بتفصیل
راه دیگرے هم داشته باشد و بعضی عزیزان از آن راه داخل شده باشند باقی احوال آن

متوقفان ایشان را بهتر معلوم است چه نویسم چندان آسامی و علامات مقامات مارا معلوم نیست
و تغیرات را چه نوع توان نوشت انشاء الله تعالی آنچه مرضی است همان شود محمد صادق
و جمیع برادران اعزه نیازمندی قبول فرمایند انتهی مکتوب العالی این استفسارها و
نوازشها که از خواجه والا مرتبت باین خلیفه عالی منزلت بجاے رسیده معلوم نیست
در دیگر جا واقع شده باشد خدمت خواجه علیه الرحمة از کمال تعطش که داشتند چنانچه این
دو بیت از آن نشان میدهد **قطعه**

بس تشنه و بس خرابم ای دوست
هرجا که ترشح تو بینم

در حسرت یکدم آبم ای دوست
در العطش ایم ای دوست

بر آن آمدند که احوالات تازه که از خصائص مقتضای استعداد حضرت ایشان بهم رسید
بطریق روایت عالی از سافل که بعضی اساتذه محدثین از تلامذه خود اخذ حدیث نموده اند
خدمت حضرت خواجه آن احوال تازه را از این نائب عالی مقدار خود اخذ نمایند و
بایشان اظهار ما فی الضمیر فرمودند ایشان همگی تواضع شده براه معذرت رفتند که مبادا
مورث بترک ادب گردد چون الحاح حضرت خواجه بسیار بکمال شد که عدم امتثال امر منجر
بملال می شد لاجرم خدمت ایشان الامر فوق الادب دانسته بآداب تمام و تواضع
و احترام تمام توجه بحصول آنچه پیر بزرگوار ایشان می خواستند گماشتند بعنایت الله سبحانه آن
مطلب بحصول پیوست و حضرت خواجه بخلص اصحاب رمزی از این ماجرا در میان نهاده
بودند چنانکه خدمت مولانا هاشم علیه الرحمة برنگاشته است که خدمت شیخ تاج الدین
رحمة الله علیه میگفت که آنچه در مکاتیب شریفه حضرت خواجه که بطرف حضرت
مجدد الف ثانی می نوشته اند لفظ عزیز متوقف اشاره بحال خود داشتند کما قدم فی
مکتوب قریباً و آنچه در عرائض حضرت مجدد الف ثانی علیه الرحمة بطرف حضرت خواجه
لفظ مذکور که احوال عزیز متوقف چنان و چنین مراد آن وجود ذی جود حضرت خواجه است

که با مر ایشان از حال مبارک ایشان خبرمی داده اند بالجمله معامله که حضرت خواجه قدس سره
با ایشان داشتند و شیوه نیازمندی که اظهار می نمودند بیقین آن چنان بود که مریدی نسبت
به پیر بزرگوار خود بجا آرد و ضمنها در حضور خود سر حلقه مریدان خود ایشان را گردانیده بودند و
خود چون سائر مسترشدان بآن حلقه آمده داخل می شدند و چون از حلقه یا از مجلسی که ایشان
می بودند حضرت خواجه می برخاستند چندین گام بشیوه قهقری می نهادند بغایت ادب و
یاران را نیز تاکیدی می کردند که در حضور ایشان مرا تعظیم نکنند آنچه مشافهتی که بما می کردید بخدمت
ایشان نمایند و می فرمودند که باطن خود را نیز در حضور ایشان متوجه ما ندارید از زبان حضرت
سید محمد نعمان قدس سره می آرند که دران ایام که این فقیر در بندگی حضرت خواجه صفا
کیشان بسر میبردم همه یاران خود را فرموده بودند که بخدمت حضرت مجدد الف ثانی
مشغولی نمایید و الفاظ گذشته را بتوکید امر می نمودند باین فقیر خطاب نموده فرموده بودند که
میان شیخ احمد آفتابی اند که مثل ما هزاران ستاره در ضمن ایشان گم اند از کمل اولیای
متقدمین خال خالی اگر مثل ایشان گذشته باشند بعده باعتقاد تمام بخدمت ایشان رسیدم
مؤید این مقوله از مکاتیب حضرت خواجه قدس سره دو رقیمه دو شاهد عدل ایراد می رود :
رقیمهٔ اولی حق سبحانه با علی مرتبه کمال رساند و للارض من کاس الکرام
نصیب آنچه حقیقت حالت است نوشته می شود پیر انصار قدس سره می فرمودند که من
مرید خرقانی ام لیکن اگر خرقانی درین وقت می بود با وجود پیری اش مریدی من میکرد هر گاه صفت
آن بی صفتان این باشد گرفتار آن آثار صفات چرا جان فدای لوازم طلبگاری نکنند
و هر کجا بوی بمشام ایشان رسد در پی آن نروند اکنون تامل و احتمال ما نه از استغنا و
بے نیازی است موقوف باشاره است بیت

اگر طمع خواهد ز من سلطان دین	خاک بر فرق قناعت بعد زین

بارے نسخه حال و اراده ما این است خدای عزوجل بر آنچه می باید مهتدی گرداناد و از عجب و

پندار مخلصی بخشاد بقیة المقصود جناب سیادت مآب امیر صالح نیشاپوری سلمه الله تعالی
اظهار طلب نمودند چون وقت مقتضی این نبود و تضییع اوقات ایشان دادن از مسلمانی
نه نمود لاجرم به صحبت شما فرستاده شد انشاء الله تعالی بقدر استعداد بهره مند گردند
و توجه و لطف کامل یابند والدعا **رقیمهٔ ثانیه** - الله تعالی فقرا و
مساکین درمانده را از برکات برگزیدگان بدرمانے برساند مدتیست که عرض نیاز مندی
بدرگاه ولایت پناه نکرده ام آری این یک کلمه را قاصدان صادق حال می توانند
شد الحمد لله از این قسم خود صورت می نه بندد و دیگر چه نویسم سخن درویشان بحضرت
شما نوشتن بغایت بیشرمی است و حکایات و اوضاع صوریه بسیار بے جا -
الغرض مارا حد خود باید دانست و از فضول احتراز باید کرد والدعا - انتهی رقیمته
الشریفه بالجمله این سلوک و معامله که درمیان این پیر و مرید قدس سرهما بظهور رسیده
کم کسی شنیده و از عجائب روزگار است و موجب حیرت اولوالابصار و هم شاید فنا
اتم و تعطش اکمل خواجه بزرگوار و هم گواه علو مرتبه که مصداق ما لا عین رأت و لا
اذن سمعت در حق حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بیت

فریاد حافظ اینهمه آخر بهرزه نیست	هم قصهٔ عجیب حدیث غریب هست

در سفر سیوم که ایشان بزیارت پیر بزرگوار خود بدهلی آمدند به مجرد خبر قدوم ایشان حضرت
خواجه عالی شان باستقبال تا دروازه کابلی که از منزل شریف قریب سه تیر پرتاب راه باشد
پیاده تشریف آوردند و در همان سفر فرمودند که آثار ضعف بدن بسیار ظاهر میشود و امید
حیات کم تر مانده و فرزندان گرامی خود را خواجه عبید الله و خواجه عبد الله که هر دو
شیرخواره بودند در حضور مرضعات طلب فرمودند از ایشان التماس توجه در حق آن دو
نور دیده نمودند و ایشان در حضور پیر بزرگوار بامر مبارک توجهات عالیه در حق پیرزادها
خود فرمودند چنانچه اثر توجه در اطفال بحضرت خواجه معلوم شد و نیز فرموده آنحضرت در حق

والدات آنها غائبانه توجه نمودند و چندان فقرات مدحیه از زبان مبارک حضرت خواجه در حق
حضرت امام ربانی دیده شد که اگر کتابے جمع شود توان شد چندی را ازان تیمناً آورده
منها روزی فرمودند که ایشان از کمل محبوبان و مرادانند منها فرموده اند که امروز
در زیر فلک ازاین طائفه علیه چون ایشان نیست منها بزبان مبارک رانده اند که
بعد از صحابه و کمل التابعین و مجتهدین چون ایشان معدودی چند از اخص خواص نظر
می داشتند منها فرموده اند که ما دراین سر چهل سال شیخی نکردیم چند روز بازی کردیم اما
الحمد لله والمنة این بازی ما دکان پردازی ما بی فائده نشد چون ایشان بروی کار
آمده منها فرموده اند که این تخم را از بخارا و سمرقند آوردیم و در زمین برکت آئین سرهند کشتیم
چنانچه جناب حضرت مجدد الف ثانی قدس سره در آخر مکتوب بیان طریق باین
مضمون کلام خواجه قدس سره ایما نموده اند هذا هو بیان طریقے که حضرت حق سبحانه این حقیر را
بآن ممتاز ساخته از بدایت تا نهایت بنیادش نسبت نقشبندیه است که متضمن اندراج النهایة
در بدایت است و برین بنیاد عمارت ها ساخته اند و کوشکها بنا فرموده اند اگر این بنیاد نمی بود که معامله
تا باینجا نمی افزود تخم از بخارا و سمرقند آورده در زمینی که مایه اش از خاک یثرب و بطحا است کشتند
و بآب فضل سالها آنرا سیراب داشتند و بتربیت احسان مربی ساختند چون آن کشت و کار
بکمال رسید این علوم و معارف ثمرات بخشید انتهی مے آرند که بعد از ارتحال حضرت خواجه
باقی بالله قدس سره در میان مسودات مکاشفات خاصه مسوده مسعوده برآمد که آنجا
چهار دائره کشیده بودند در یک دائره ولایت بفتح واو رقم نموده و در دائره دوم ولایت
بکسر واو و در دائره سیوم کمال باطنی و در دائره چهارم کمال مطلق و در باب هر یکی از
دوائر اربعه را از اخص خواص بعد صحابه و تابعین رضی الله تعالے عنهم اجمعین .:.
در حواشی آن دائره موافق مرتبه آنان بنوعیکه در غیب از کشف بلا ریب معائنه گردید

: یعنی در صفحه ۱۵۵ آن مذکوره دوائر موافق مرتبه آنها نوشته است ملاحظه فرمائید ۱۲

رقم فرموده در میان همه آنها دوازده تن از رؤسای ایشان در هر دائره بوجه اکمل داخل دیده اند
و حضرت ایشان را یعنی خدمت حضرت مجدد الف ثانی را نیز داخل دوازده در هر دائره یافته اند

دائرہ کمال باطنی

زیر این مقام خواجه علاؤ الدین بلند تر از خواجه احرار مشائخ چشتیه هم محاذی خواجه علاؤ الدین از سلطان المشائخ قدری فروتر شیخین سهروردیه از مقام اول اندک فروتر متصل بدائره لیکن سرها محاذی مشائخ چشتیه ابن عربی تا اکثرے فخذ کاتب و شیخ احمد زیر مقام متصل بدائره قدری فرود تا اربعین کاتب تا کتف تا اخر تا پاره از فخذ شیخ احمد تا آخر شکل همین انتهی کلامه ۱۲ من خلاصة المعارف تصنیف سید آدم بنوری قدس سره
ثم اعلم ان هذا اسرار غامضة من کلام حضرت قطب الولایت شیخ شیخنا و مولینا خواجه محمد باقی بالله ۱۲

دائرہ معرفت مرتبت ولایت بفتح واو من آ اللاهوت و الیسر فیه و غیره من مراتب القرب

خواجه احرار در معرفة وجه الافتراق من النقشبندیه فان لهم فیهما اقدام المراسخة وحظ الهم وافرة وجه الافتراق من الچشتیة فی الولایة بکسر الواو ومقامات السلوک وکلهم من الفریقین من خلص عباد الله واخص اولیائه ۱۲ خلاصة المعارف

دائرہ تکمیل بکمال مطلق ای الکرامة عند الله

حضرت غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه و حضرت شیخ محی الدین ابن عربی حضرت خواجه خواجه کان پیر پیران خواجه نقشبند و خواجه محمد پارسا و خواجه علاؤ الدین عطار و حضرت خواجه عبید الله احرار رضی الله تعالی عنهم اجمعین آمین ثم آمین ۱۲
حضرت غوث الثقلین داخلا تماما و کمالا و مشائخ اربعه نقشبندیه تمام داخلون والمتاخرین من مشائخهم تحت هذا المقام متصلین بمحیط الدائرة بل مقدم رؤسهم داخل فیه مولانا محمد قاضی ملا خواجگی خواجه کلان شیخ تاج مرزا حسام الدین و جمع من اصحابنا این خلوت تحت هذا المقام بتوفیق الله تعالی الا الشیخ احمد فانه الی الصدر داخل فی المقام و بالمال الی مقدم الفخذ وکذا الکاتب باد فی زیادته حالا و مالا و شیخین سهروردیه الاول الی الصدر والثانی القریب من السرة مشائخ خمسه چشتیه الی مقدم الفخذ والمتاخرین من اهل التوحید الصوری تحت هذا المقام کلا او خارجین من کماله ومن تحت مقام الکمال ۱۲ خلاصة المعارف

دائرہ تکمیل بالکمال المقید بالفناء والبقاء

مشائخ اربعه نقشبندیه داخلون تماما والغوث والختم ایضا والمشائخ الخمسة الچشتیة الی ما بین الصدر والسرة شیخین سهروردیه الاول الی مقام الصدر والثانی الی مؤخره الشیخ احمد و الکاتب داخلان تماما فی التکمیل قد بقی من القدم خارجین عن الدائرة ۱۲ خلاصة المعارف تصنیف سید آدم بنوری قدس سره

دائرہ کمال مطلق

خواجه بزرگ داخل قریب پارسا نیز داخل لیکن فیق خواجه احرار تا ساق سلطان المشائخ شیخ نظام الدین قدس سره تا نصف فخذ شیخ نصیر الدین ایضا تا ساق لیکن باریک شیخ الشیوخ تا کتف شیخ بهاء الدین تا قریب ناف لیکن الدین زکریا شیخ نصیر الدین حضرت غوث الثقلین تمام داخل شیخ محی الدین عربی تمام داخل بلند شیخ نجم الدین کبری تا کتف شیخ علاؤ الدوله تمام داخل سید میر علی همدانی تا ناف شیخ احمد بالفعل تا سر داخل

: [illegible] بالفعل نزدیک بکتف بالکمال تا [illegible] شیخ تاج و میرزا حسام الدین تا اربعین کاتب قریب [illegible] بالکمال تا بسر لیکن [illegible] شیخ الهداد نزدیک بپاے پائین
در بالفعل [illegible] تا بکمال آن در [illegible] خلاصة المعارف [illegible] رحمة الله علیهم

بعد از مرخص شدن ایشان درین مرتبه سیوم از پیر بزرگوار خود بوطن که ملاقات آخر ایشان بان
بود رضی الله تعالی عنهما چون بسر هند رسیدند چندی آنجا ارشاد نموده بامر و اشاره متوجه بلدهٔ فاخرهٔ
لاهور شدند اکابر آن بلده مقدم محترم ایشان را غنیمت شمرده و از خواص و عوام و علمای و فضلای
و صلحای آن دیار که تفصیل آن بتطویل می انجامد در سلک ارادهٔ آن غوث الانام در آمدند
و صحبت گرم شد و حلقهٔ شغل اتساعی پذیرفت بالجمله در اثنای این فیاضی ناگاه خبر جانکاه و قعهٔ
رحلت حضرت خواجه بایشان رسید آرام دلها به بی آرامی مبدل شد و شربت شیرین
آن صحبت ها بمذاق همه تلخ گردید ایشان متوجه دهلی مبارک شدند و بزیارت روضه متبرکه
مشرف و عزا پرسی مخدوم زادگان و همشیره ها نموده اند اصحاب حضرت خواجه شکستگی دل ر مومیائی وهم بتبرها
از برکت تربیت صحبت ایشان طلب نمودند و لوازم ارادت و نیاز و ابتهال و افتقا چنانچه بحضرت
خواجه بزرگوار بجامی آوردند بتقدیم رسانیدند و جمهور ایشان از صغار و کبار بیعت نمودند ایشان
بحکم وصیت پیر بزرگوار خود و التماس یاران دل افگار مدتی آنجا اقامت فرمودند و بتفقد
احوال آنها پرداختند چنانچه باز نضارت ارشاد و طراوت و سرگرمی حلقه بمثابه که در حیات مبارک
حضرت خواجه باقی بالله قدس سره بود از سر نو تازگی پذیرفت آراده الله تعالی سکونت ایشان را
آنجا بعضی یاران جهت بعضی موانع مصلحت نیافتند خدمت ایشان بحکم العود احمد
بوطن معاودت فرمودند پس هر سال الی مدت حیات ایام عرس حضرت خواجه که در ماه
جمادی الآخر است از سر هند آمده عرس ایشان را تدارک نموده بانجام رسانیده تفقد احوال
مخدوم زادگان نموده و خدام روضهٔ منوره را نواخته باز بسر هند تشریف فرما میشدند
اللهم لا تحرمنا من برکاته

تذکرهٔ تاسعه از منتخب ثانی در ذکر بعضی احوالات بلند و معاملات ارجمند تعریف تجدید و ما یناسب ذلک ایشان

بآن کرامات در کثیر اولیا ممتاز بودند

مخفی نماند که حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه را در اولیای این امت شان عظیم است و مراتب والا که
خال خالی را بآن ممتاز کرده باشند هر چند زبان کتابت از تبیان آن عاجز و حوصلهٔ کاتب
از تعداد آن قاصر اما بحکم من لم یدرک کله لم یترک کله بیان بعضی از آن معاملات
بزرگ و مراتب شگرف می نماید بگوش هوش استماع باید کرد چون ایزد تعالی و تقدس ایشان را
مجدد الف ثانی و منور هزار دوم گردانیده وجود شریف ایشان را قائم مقام پیغمبر اولو العزم
ساخت بیان او آنکه سنه الف را ایزد تعالی و تقدس بقدرت کاملهٔ خود در تغیر امورات
تاثیری عطا کرده و عادة الله جاری شده که بعد مضی مدت مذکور در امورات دینی و معاملات
ظاهری تغیری کلی واقع شود لهذا بر هر الفی پیغمبر اولو العزم با شریعت جدید مبعوث می شد
و خلق را از بادیه ضلالت بشاهراه هدایت دعوت می فرمود چنانچه نور ارشاد و هدایت او محیط
عرش تا مرکز فرش شامل حال عالم و عالمیان میبود هر چند باندازه قرب زمان او و بعد او در عالم
فتور راه می یافت ایزد تعالی نبی دیگر را مبعوث ساختی تا بمتابعت کتاب و شریعت او
ترویج و تجدید اسلام نمودی تا دوره الف اول با تمام رسید بقرب الف دوم باز تغیر و فتور
و تفریق کلی در دین اسلام افتادی و ظلمت کفر در عالم مستولی شدی چنانکه اکثر آن امم
پرستش اصنام و آلهه باطله گرفتار شدندی آنگاه بعنایت بی غایت الهی در عین غلبات
ظلمت کفر و ضعف نور اسلام بر سر سنه الف پیغمبر اولو العزم با معجزات ظاهر و براهین
باهر و دلائل روشن و حجت محکم بعالم مبعوث می نمود تا فرو رفتگان ورطه کفر را بساحل ایمان
و اسلام ارشاد و هدایت می فرمودند هر کرا سعادت ازلی نصیب او بوده قبول دعوت ساتش
می نمود و از زلال خوشگوار ایمان و اسلام کام جان شیرین میساخت و آنکه از شقاوت ازلی از قبول
دعوت سائش ابا می کرد و از دولت ایمان و خلعت اسلام محروم می ماند ایزد تعالی

انتقام او بزہر قاتل عقوبت فانتقمنا منهم میداد گرفتار عذاب و عقاب ارین میکرد کما قال
الله تعالی فمنهم من ارسلنا علیهم حاصبا ومنهم من اخذته الصیحة ومنهم
من خسفنا به الارض ومنهم من اغرقنا وما کان الله لیظلمهم ولکن کانوا
انفسهم یظلمون بر سر اصل سخن رویم که چون پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم مبعوث شد و خاتم
النبیین آمد حضرت حق سبحانه وتعالی دعوت او را کامل گردانید و دوره او را تا مادام
قیام ساعت باقی داشت و نبوت و رسالت و انزال کتب و ملک با و ختم فرمود لاجرم بحکمت
بالغه خود علمای امت شریف او را حکم انبیای بنی اسرائیل داد و هدایت و ارشادی که بانبیاے
تعلق داشت کرامة له بوجود مسعود علمای عامل و عرفای کامل امت او متعلق گردانید چنانچه جناب
نبوی صلی الله علیه و آله وسلم در اخبار خود ازین معنی باخبر گردانید علماء امتی
کانبیاء بنی اسرائیل فرمود و حدیث نفیس ان الله یبعث علی راس کل مائة سنة
من یجدد لها دینها و چون سنه هزار از رحلت خواجه ابرار صلی الله علیه و آله وسلم گذشت و در
سنه مذکور همان خاصیت الوف ماضیه تبعا در نهاد بود لاجرم فتور کلی در دین و اسلام و مدا
وانوار سنت رو بانقباض آورد و ظلمت رسوم کفر و بدعت روز بروز شهرت و استعلا
پذیرفت چندانکه انواع فتور در دین پیدا شد حضرت حق سبحانه وتعالی از کمال
کرم و عنایت خود از امت او که خیر الامم است بر سر الف ثانی عالمی عارفی تام المعرفتی
و قوی العملی را قایم مقام پیغمبر اولوالعزم گردانید و آنچه مضمون حدیث شریف
مثل امتی کمثل مطر لا یدری اولهم خیر ام آخرهم بوجود مسعود شریفش ثابت
گردانید چه آخرین امت متعلق بمضی الف بود و ایشان را خلعت فاخره تجدید پوشانیده مجدد
الف ثانی گردانیده تازه شد از و شریعت مطهره غرا و تایید یافت ملت شریفه حنیفیه بیضا
سرسبز گشت اشجار یقین و گلگل شگفت چمن بهارستان دین بیت

از و تازه دین گشت بعد از هزار	بعالم نبی گوئی آمد دو بار

این مع

این معنی را بآن حضرت الهام فرمود و بجرات بافشای آن امر نمود چنانکه خود در مکتوبی بآن ایما فرموده
اند نیس صاحب این نعمت عظمی را باید که بخصوصیات علیا ممتاز بود بیت

هزار سال بباید که تا باغ جهان	ز شاخ صنعت حق چون تو گل ببار آید
بهر قران و بهر قرن چون توئی نبود	بروزگار بسی گرچه شهریار آید

بدین مدعا اشارتی از قلم محترم ایشان رفته آنجا که نگارش نموده اند ای فرزند این آن وقت
است که در امم سابقه درین طور وقتی که پر از ظلمت است پیغمبر اولوالعزم مبعوث می گشت
و ابنای شریعت جدیده می کرد و درین امت که خیر الامم است و پیغمبر ایشان خاتم الرسل
علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات علماء را مرتبه انبیای بنی اسرائیل داده اند
و بوجود علماء از وجود انبیای کفایت فرموده اند لهذا بر سر هر مائة از علمای این امت مجددی
تعیین مینمایند که احیای شریعت فرماید علی الخصوص بعد از مضی الف که در امم سابقه وقت بعثت
اولوالعزم است بهر پیغمبر در ان وقت اکتفا نموده اند درینطور وقت عالمی عارفی تام المعرفتی
ازین امت در کار است که قائم مقام پیغمبر اولوالعزم امم سابقه باشد بیت

فیض روح القدس ار باز مدد فرماید	دیگران هم بکنند آنچه مسیحا می کرد

ای برادر آنقدر فرق که در پیغمبر اولوالعزم تا پیغمبر او ست آن قدر فرق مجدد مائة تا مجدد الف است بلکه اضعاف آن

نبی نیست لیکن برنگ نبی	بجوشد ز کویش هزاران ولی
نگین گشت در حلقه اولیا	چو در انبیا خاتم الانبیا
شقی گر بیاید شود بوسعید	یزید ار بیاید شود بایزید

در مکتوب دیگر بعد از این ایما بتایید این مدعا نموده اند که ای برادر این سخن امروز بر
اکثر خلایق گران است و از افهام ایشان دور اما اگر بر سر انصاف بیایند و علوم و معارف
یکدیگر را موازنه کنند و صحت و سقم احوال را بمطابقه آن ملاحظه نمایند و تعظیم و توقیر
شریعت و نبوت را به بینند که در کدام یکی زیاده تر است شاید از استبعاد بر آیند

دیده باشند که فقیر در کتب رسایل خود نوشته است که طریقت وحقیقت خادمان شریعت اند ونبوت افضل از ولایت اگرچه ولایت آن نبی باشد ونوشته که کمالات ولایت را بکمالات نبوّت هیچ مقدارے نیست کاشکے حکم قطره داشتے نسبت بدریاۓ محیط وامثال این بسیار رقم نموده خصوصا در مکتوب بیان طوق که بنام فرزندیست آنجا ملاحظه نمایند مقصود ازین گفتگوئ اظهار نعمت حق است سبحانه وترغیب طالبان این طریقت نه تفضیل خود بر دیگران معرفت خدا جل وعلا برآنکس حرام است که خود را از کافر فرنگ بهتر داند فکیف از اکابر دین قطعه

ولے چون شہ مرا بر داشت از خاک — سزد گر بگذرانم سر ز افلاک
من آن خاکم که ابرِ نوبهاری — کند از لطف بر من قطره باری
اگر بر روید از تن صد زبانم — چو سوسن شکر لطفش کے توانم

انتهى کلامه الشريف خدمت حضرت مولانا هاشم که از عاظم خلفاۓ مبارک ایشانست در زبدة المقامات می نویسند که مرا در دل خطور میکرد که اگر یکی از اعاظم علماۓ وقت این معنی را که حضرت سبحانه ایشان را مجدد الف ثانی ساخته مسلم میداشت تائید تام میبود تا روزی با این خطره بخدمت ایشان رسیدم باین فقیر خطاب نموده فرمودند مولانا عبد الحکیم سیالکوٹی که در علوم عقلیه ونقلیه وتصانیف علیه چون او فی الحال در دیار هند نمی نماید بما نوشته بود وتبسم نموده فرمودند یکی از ان فقرات مدحیه آن بود که مجدد الف ثانی این از خوارق آنحضرت بوده که خطره اورا دریافته مقصد خطره اورا باو بیان نمودند وتسلّی کلّی دادند می آرند که مولوی عبد الحکیم علیه الرحمة شبے حضرت مجدد الف ثانی را بخواب دیده بود که این آیت مبارک باو خواندند قل الله ثم ذرهم بعد از دیدن این واقعه بخدمت ایشان آمده مرید شد وتعلیم طریقه گرفت واز مخلصان حقیقی گشت وپیش از این واقعه میگفت که من اویسی

حضرت

حضرت مجدد الف ثانی ام بس خداوند این مرتبه را که مجدد الف باشد لابد خصائص عالی ومراتب متعالی است هرچند تمام آن خصائص ومراتب نمی توان ایراد نمود اما چندی از اینها را رونق ده این اوراق می گردانم وبالله التوفیق منها ظاهر شدن استعداد قطبیّت ایشان بر پیر بزرگوار ایشان قبل از رسیدن آنحضرت بخدمت آن خواجه صفا کیشان بچندین سال منها نور عالم افروز ایشان را هم پیش از ظهور معامله ایشان بچندین مدت بصورت مشعل با شمع عظیم کما تر منها بر نگاشتن آن خواجه عالی شان در بدایت سلوک ایشان بمخلصی که فلان بدان ماند که چراغی شود که عالمها ازو منور گردد منها باز فرمودن بیکی از مخلصان در حین التماس او که چون ایشان بیایند التماس نمائیم که کار ترا بنهایت رسانند منها حصول بشارت مرتبه مرادیت ومحبوبیت مر ایشان را از خواجه صفا کیشان منها سرعت سیر وسلوک ایشان بحدیکه در عرصه دو ونیم ماه بکمال واکمال رسیدند منها نوشتن پیر بزرگوار ایشان بسوی ایشان که مدتیست که عرض نیاز مندی بدرگاه ولایت پناه نکرده ایم منها تحریر نمودن آن مرشد عالی مقدار بایشان که سخن درویشان بحضرت شما نوشتن بغایت بیشرمی است منها رقم فرمودن آن خواجه که ما را حدّ خود باید نگاه داشت واز فضول احتراز باید نمود منها تمیق نمودن آن مقتداۓ جهان —

مصرعه ولارض من کأس الکرام نصیب

منها چه شد که مشعله مجددی از فتیله باقی بالله جست منها نگارش فرمودن آن قدوة الاولیاء بایشان که شیخ الاسلام انصاری قدس سره فرموده من مرید خرقانی ام اما اگر خرقانی درینوقت بودی باوجود پیری اش مریدی من می گردی یعنی حال ما وشما چنین است منها نوشتن که اهمال مانه از روۓ استغنا است موقوف اشارتیست منها تحقیق نمودن پیر مبارک ایشان احوالات خود ومخلصان حضور خود را از ایشان منها از همه عجوبه تر استفاضه نمودن آن پیر بزرگوار از ایشان کما اشیر الیه فی التذکرة الثامنة من

دیده باشند که فقیر در کتب رسایل خود نوشته است که طریقت وحقیقت خادمان شریعت اند ونبوت افضل از ولایت اگرچه ولایت آن نبی باشد ونوشته که کمالات ولایت رابکمالات نبوّت هیچ مقدارے نیست کاشکے حکم قطره داشتے نسبت بدریائے محیط وامثال این بسیار رقم نموده خصوصا در مکتوب بیان طریق که بنام فرزندیست آنجا ملاحظه نمایند مقصود از این گفتگوی اظهار نعمت حق است سبحانه وترغیب طالبان این طریقت نه تفضیل خود بر دیگران معرفت خدا جل وعلا برآنکس حرام است که خود را از کافر فرنگ بهتر داند فکیف از اکابر دین

قطعه

ولے چون شه مرا برداشت از خاک — سزد گر بگذرانم سر ز افلاک
من آن خاکم که ابرِ نوبهاری — کند از لطف بر من قطره باری
اگر بر روید از تن صد زبانم — چو سوسن شکر لطفش کے توانم

انتهی کلامه الشریف خدمت حضرت مولانا هاشم که از اعاظم خلفاے مبارک ایشانست در زبدة المقامات می نویسند که مرا در دل خطور میکرد که اگر یکی از اعاظم علمای وقت این معنی را که حضرت سبحانه ایشان را مجدد الف ثانی ساخته مسلّم میداشت تائید تام میبود تا روزی با این خطره بخدمت ایشان رسیدم باین فقیر خطاب نموده فرمودند مولانا عبد الحکیم سیالکوٹی که در علوم عقلیه ونقلیه وتصانیف علیه چون او فی الحال در دیار هند نمی نماید بما نوشته بود وتبسم نموده فرمودند یکی ازان فقرات مدحیه آن بود که مجدد الف ثانی این از خوارق آنحضرت بوده که خطره اورا دریافته مقصد خطره اورا باو بیان نمودند وتسلّی کلّی دادند می آرند که مولوی عبد الحکیم علیه الرحمة شبے حضرت مجدد الف ثانی را بخواب دیده بود که این آیت مبارک باو خواندند قل الله ثم ذرهم بعد از دیدن این واقعه بخدمت ایشان آمده مرید شد وتعلیم طریقه گرفت واز مخلصان حقیقی گشت وپیش ازین واقعه میگفت که من اویسی

حضرت مجدد الف ثانی ام پس خداوند این مرتبه را که مجدد الف باشد لابد خصائص عالی ومراتب متعالی است هر چند تمام آن خصائص ومراتب نمی توان ایراد نمود اما چندی از اینها را رونق ده این اوراق می گردانم وبالله التوفیق منها ظاهر شدن استعداد قطبیّت ایشان بر پیر بزرگوار ایشان قبل از رسیدن آنحضرت بخدمت آن خواجه صفا کیشان بچندین سال منها نور عالم افروز ایشان را هم پیش از ظهور معامله ایشان بچندین مدت بصورت مشعل با شمع عظیم کما مرّ منها بر نگاشتن آن خواجه عالی شان در بدایت سلوک ایشان بمخلصی که فلان بدان ماند که چراغی شود که عالمها از و منور گردد منها باز فرمودن بیکی از مخلصان در حین التماس او که چون ایشان بیایند التماس نمائیم که کار ترا بنهایت رسانند منها حصول بشارت مرتبه مرادیت ومحبوبیّت مر ایشان را از خواجه صفا کیشان منها سرعت سیر وسلوک ایشان بحدیکه در عرصه دو ونیم ماه بکمال واکمال رسیدند منها نوشتن پیر بزرگوار ایشان بسوی ایشان که مدتیست که عرض نیازمندی بدرگاه ولایت پناه نکرده ایم منها تحریر نمودن آن مرشد عالی مقدار بایشان که سخن در پیشان بحضرت شما نوشتن بغایت بیشرمی است منها رقم فرمودن آن خواجه که ما را حد خود باید نگاه داشت واز فضول احتراز باید نمود منها تمیق نمودن آن مقتدای جهان —

مصرعه وللارض من کأس الکرام نصیب

منها چه شد که مشعله مجددی از فتیله باقی بالله جست منها نگارش فرمودن آن قدوة الاولیاء بایشان که شیخ الاسلام انصاری قدس سره فرموده من مرید خرقانی ام اما اگر خرقانی درینوقت بودی با وجود پیری اش مریدی من می گزیدی یعنی حال ما وشما چنین است منها نوشتن که اهمال مانه از روی استغنا است موقوف اشاریست منها تحقیق نمودن پیر مبارک ایشان احوالات خود ومخلصان حضور خود را از ایشان منها از همه عجوبه تر استفاضه نمودن آن پیر بزرگوار از ایشان کما اشیر الیه فی التذکرة الثامنة من

هذا المنتخب منها فرمودن آن خواجه عالی شان که ایشان آفتابی اند که مثل ما هزاران ستاره
در ضمن ایشان گم اند کما مرّ دیگر خصائص عالی که خود ایشان چه بتقریر و چه بتحریر بصریحا اشارة
وکنایة اشارت بآنها فرموده اند منها بعد از افاضه پیر بزرگوار ایشان نسبتهای عالیه
خود را بایشان و همه مشائخ طرق خود را حواله بایشان و ایشان را بمقامات عالیه خود و لما
برون و از خلص نسبتهای خود عطا فرمودن چنانچه در رساله مبدء و معاد مذکور است
منها آنکه نسبتهای ولایت و اقتباس کمالات نبوت را که بر بعضے اولیای رحمهم الله تع
بعض دون بعض جلوه گردانیده اند ایشان را بهمه آن نسبتهای نواخته اند و بمعارف
هر یکی سرافراز ساخته چنانکه بزبان مبارک فرمودند که از کمال عنایات او سبحانه در حق این
بنده و کمترین اینست که هیچ گونه از این راه نماند الا که این حقیر را بر آن عبور دادند از نسبت
علیه سریان و معیت و احاطه و وحدت و تشبیه و تنزیه و اسرار اینجهانی و آن جهانی
وجوبی و امکانی علیحده علیحده بمحض کرم بهره ور گردانیدند منها که حضرت علی
کرم الله وجهه المقدس ایشان را علم سموت آموخته چنانکه در عرائض بخدمت حضرت
خواجه قدس سره معروض داشتند منها حضرت خضر و الیاس علیهما السلام
بایشان ملاقات نموده از حقیقت حیات و ممات خود بیان نموده اند چنانچه ایشان در مکتوبے
بآن تصریح نموده اند منها که ایشان را در مبادی سلوک روحانیت ابو العباس خضر
علیه السلام بعلوم لدنی نواخته بود چنانچه اشاره بآن تصریح در مبدء و معاد فرموده اند
منها آن است که حضرت خاتمیت علیه و علی آله الصلوة و التحیة ایشان را
مجتهد علم کلام ساخته چنانچه بیان آن در مکتوبی نموده اند و بر ناظران علوم ایشان صدق
اینمعا مستور نیست منها از آن جمله است که خدمت ایشان روزی در حلقه مراقبه
بودند و بانکسار و دید قصور اعمال رفته که ندائی در رسید که غفرت لك ولمن توسل
بك بواسطة او بلا واسطة الی یوم القیمة و باظهار آن امر فرمودند در

رساله مبدء و معاد رقم زده قلم مبارک شده منها روزی بر روح یکی از فرزندان متوفی طعام
پخته در آن اثنا بخاطر مبارک رسیده مضمون آیة انما یتقبل الله من المتقین که در
من اتقا کجا و چگونه امید قبول باشد ناگاه ندا رسید انك من المتقین منها
فرمودند که هرگز من خود به تهجد برنخاستم بلکه همیشه مرا باذن و اعلام و صدا و امثال آن در
ثلث آخر شب بیدار کرده اند یکبارگی آنکه بیدا کسازند بیدار شدم گفتم من کیستم که بخود بر خیزم
و به بندگی و طاعت او تعالی آویزم باز سر را بخواب نهادم لمحه نرفته بود که از هر طرف
آواز و اعلام برخاست ثلث آخر شب بیدار کردند منها حضرت مجدد الفثانی را
مبشّر گردانیدند بر آنکه بر هر جنازه که تو بنماز آن حاضر شوی آن میت مغفور است منها
بر مقبره که ایشان برای اموات طلب آمرزش نمودند ملهم شدند بر آنکه عذاب از اهل آن مقبره
برداشتند چنانکه و شاهد بر این مدعا در ذکر حضرت امام رفیع الدین که از اجداد
مبارک ایشان است ذکر یافته منها آنکه ایشان را بشارت دادند که با آنکه این
علوم که تو گفته و تحریر نموده همه از ماست و تا خصوصا علومی که در آن نحوی از تردد
داشتند بخصوصیت و صدق آنرا وانمودند و حقیقت آنرا معلوم فرمودند منها فرمودند
که شریعت را دیدم که در کوچه ما فرود آمده چنانچه کاروانی در سرای فرود آید منها
فرمودند که در دهه آخر ماه رمضان بعد از تراویح کسلے در خود یافتم رفتم که بر فراش خود تکیه کنم
وقت اضطجاع از غلبه کسل فراموشم شد که پهلوی راست خود را اول بر زمین نهم چنانکه
مسنون است بر پهلوی چپ تکیه نمودم بعد از دراز کشیدن بیادم آمد که ترک سنت شد
نفس از کاهلی چنان معقول ساخت که از روی سهو و نسیان شده لیکن مرا خوف
ترک سنت شد لاجرم تمام برخاسته بر پهلوی راست اضطجاع نمودم متعاقب آن عمل از
کرم الهی فیوضات و انوار نامتناهی بظهور رسیدند و ندا در دادند باین قدر که رعایت نمودی ترا
در آخرت از هیچ وجه عذاب نکنم و بسبب این رعایت خادم که پای تو می مالید آن را نیز آمرزیدم

منہا از آن جملہ است کہ در عشرہ آخر رمضان فرمودہ اند کہ امروز معاملہ عجب گذشت بر
عریش خود تکیہ کردہ بودم چشم فراخابیدہ کہ احساس نمودم کہ بر آن عریش من دیگری آمدہ
نشست چہ مے بینم کہ سید اولین و آخرین است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
فرمودند آمدہ ام تا برای تو اجازت نامہ نویسم و تا حال برای کسی چنین ننوشتہ ام دیدم کہ در
متن آن نامہ الطاف عظیمہ کہ تعلق باین جہان داشت ثبت نمودند و بر ظہر آن عنایات
کثیرہ کہ متعلق بآن عالم بود رقم فرمودند چنانکہ اینمعنی را در مکتوبے از مکاتیب دفتر ثالث
است نگارش فرمودہ اند و این مکتوب شریف بدست خط مبارک کہ دران دیگر
فوائد زوائد از این است بعینہ نزد این فقیر است کہ آن را تعویذ جان و حرز امان می
انگارم منہا ایشان را از جناب نبوی بشارت رسید کہ فردا چندین ہزار کس را بشفاعت
تو بخشند خدمت مولنا ہاشم علیہ الرحمۃ می نگارد کہ فردای آن روز کہ ایشان را
این بشارت رسیدہ بود بشکرانہ آن طعامی کردند و قصہ را باز نمودند منہا در رسائل
خود نوشتہ اند کہ الحمد للہ الذی جعلنی صلۃ بین البحرین و مصلحا بین
الفئتین چہ این عبارت در جای ثبت شدہ کہ ایشان در کلام صوفیہ اکرام و علمائے
عظام تطبیق دادہ اند جدال فریقین را راجع بتفاوت لفظی نمودہ اند و در معنی موافق
ساختہ بنوعیکہ ہیچ شبہ نماندہ آنجا این عبارت املا فرمودہ اند خدمت مولانا ہاشم
مذکور قدس سرہ مے نویسند کہ میان این فقیر و عالمی کہ در آنوقت مرجع بودہ
مشاجرتے واقع شد او گفت کہ این قسم معاملات عظمی کہ شیخ تو ادعائے کند مے
بائیست کہ آن سرور دین و دنیا در رنگ مہدی موعود در حق او حدیثے روایت میشد
باو گفتم کہ علم جمیع احادیث بما و شما ثابت نہ از کجا معلوم شود کہ حدیث در این باب
وارد نشدہ آن عزیز گفت جمع الجوامع شیخ سیوطی نزد من حاضر است و کم حدیثی
از وے خارج باشد بیا تا ہم در باب فضائل این امت جستجو کنم تا دیدہ شود کہ

حدیثے درین باب بر آید کہ دلالت کند مدعائی ایشان را ہر دو متوجہ شدہ کتاب
را کشادیم در باب فضائل این امت حدیثے کہ دلالت تمام داشت بمدعاے
ایشان بر آمد و آن حدیث اینست یکون فی امتی رجل یقال لہ صلۃ یدخل
الجنۃ بشفاعتہ کذا وکذا من باین فاضل گفتم کہ این حدیث اشارہ بحال
ایشان است و ایشان خود را صلہ فرمودہ اند و عبارت مذکورہ و بشارت سرور
دنیا و دین باین راست می آید گفت احتمال دارد و خاموش شد این مقدمہ را
بآن حضرت رسانیدم تبسم نمودند و شکرانہ آن را بر زبان آوردہ در حق این بندہ
التفات ہا فرمودند منہا خدمت ایشان را با نوار و برکات ہفت درجہ متابعت
حضرت خاتمیت علیہ الصلوۃ والتحیہ مشرف گردانیدند تحقیق آن ہفت
درجہ با حصول آن دولت در حق ایشان در مکتوب پنجاہم از دفتر ثانی مکتوبات قدسی آیات
ثبت یافتہ خوانندگان آن از آنجا پی بعلو درجہ ایشان خواہند برد منہا
از آن جملہ است کہ خناس را و سواس بہ محض کرم از سینہ بے کینہ ایشان بیرون کردہ
اند چنانکہ فرمودہ اند کہ در نماز ضحے بودم دیدم کہ بلای عظمی ناگاہ از سینہ من بیرون رفت
بعد از ان مرئی شد کہ آشیانہ او را نیز از سینہ من دور کردند ظلمات کثیرہ کہ در نواحی آن بود اثرے
از آنہا نماند و انشراحی عجیب سینہ را رو داد و معلوم کردند اینکہ از صدر تو بیرون شد
خناس است کہ پیغامبر علیہ الصلوۃ والسلام باستعاذہ ازان مامور گشتہ بود
و نیز وا نمودند کہ خطراتے کہ در اصول دین پیدا می شوند منشاء آنہا ہمین خناس است کہ در صدر
آشیانہ دارد و ہر وقت نیشہا میزند منہا شرک خفی را از عبادات ایشان بر داشتند میفرمودند
کہ چند روز دیدہ قصور اعمال بر نہجی استیلائی نمودہ کہ چون در نماز در فاتحہ بلفظ ایاک نعبد
میرسیدیم حیران میشدم کہ اگر این لفظ را بخوانم کہ بمفہوم آن متحقق نیم پس در اثنای قرأت
مصداق کلمہ لِمَ تَقُوْلُوْنَ مَا لَا تَفْعَلُوْنَ باشم و اگر نخوانم بے آن نماز درست نیست

تا آنکه حضرت حق سبحانه وتعالی به محض کرم شرک را از عبادات من برداشت ونعمت
الا لله الدین الخالص به ظهور پیوست الحمد لله علی ذلک منها آنکه ایشان را از
غایة اتباع آنسرور ورسوخ علم وعمل با امام اعظم ابو حنیفه کوفی وامام مکرم شافعی
مطلبی وکبار تلامذه هر یک رضی الله تعالی عنهم فنای وبقای بهم رسیده چنانچه
فرموده اند در حلقه صبح بودم ناگاه یک گونه فنای مخصوص رو نمود که تعیّنی که مرا بود برفت
تا مدتے کشید تا بعد از نماز عصر آن روز دیدم که امام الائمه ابو حنیفه کوفی رضی الله
تعالی عنه با جمیع از شاگردان وجمیع علمای مجتهدین مذهب خود گرد من مجتمع اند ومرا احاطه نموده
وبعضے از اساتذه امام مذکور چون ابراهیم نخعی نیز بنظر در آمدند آنگاه دیدم که نور امام ونور هر
یک از ائمه کرام در من در آمد ومن بآن انوار ایشان تعیین بقا یافتم وتمامه متجسم از ان
انوار شدم ونور هر واحدی را جدا جدا اجزای خود میدیدم بعد از دو سه روز از این
معامله همان قسم تعیین وبقا با امام شافعی رح وتلامذه وعلمای مذهب او به ظهور رسید دیدم که علمای
حنفیه از من بیرون آمدند وامام شافعی رح با تلامذه ومجتهدین مذهب خود در من در آمدند و
مانند طائفه اولی انوار ایشان اجزای من شد بعد از ساعتی چند دیدم که انوار حنفیه
بسنن سابق باز آمد والحال خود را با انوار فریقین متحقق مے یابم بعده فرموده اند در ان تحت
چنان مشهود گردید که حق از این هر دو امام همام بیرون نیست آنچه از حنفی مانده شافعی گرفته واز
ایشان تجاوز نموده دو حصه تام ابو حنیفه رح مسلم است وثلث بطرف ثانی رحمهما الله تعالی
منها وهم از انجمله است آنکه مشایخ نقشبندیه ومشایخ قادریه را قدس الله اسرارهم بر سر ایشان
مشاجرت رفت تا آنکه مشایخ طرق دیگر رح رسیده صلح دادند کما مر منها فرموده اند که
هر که داخل طریقه ما شده وخواهد شد تا قیامت بواسطه وغیر واسطه از رجال ونسا همه را بنظر در آورند
واسم ونسب ومولد ومسکن او را بما وانمانیدند اگر خواهم همه را یک بیک بیان نمایم **مثنوی**

بی شگاف روزن و دیوارها	مطلع باشند بر اسرارها

بلک

بلکه پیش از زادن تو سالها	دیده باشندت ترا با حالها
عارفان که جام حق نوشیده اند	رازها دانسته و پوشیده اند

منها بر ایشان ظاهر گردیده انکه در هند انبیائی بوده اند علی نبینا وعلیهم
السلام که بعضی سه تن وبعضی دو تن گردیده اند وایضا قبور متبرکه بعضی از این انبیا
را که در آن دیار آسوده اند نیز بایشان نموده اند وانوار آنرا مشاهده فرموده منها احوال
مآل مشایخ جبل ومشرکان فطرت رسل که نزد ما تزیدیه این جماعت در دوزخ خواهند بود
ونزد اشعریه برخلاف آن بایشان مکشوف گردانیدند که بعد از بعثت واحیاء اخروی آنها را
در مقام حساب داشته باندازه جریمه معاتب ومعذب خواهند ساخت واستیفای حقوق
نموده در رنگ حیوانات غیر متکلف ایشان را نیز معدوم مطلق ولاشئ محض خواهند فرمود
ودر مکتوب دو صد وپنجاه ونهم ۲۵۹ از جلد اول این قصه مسطور است وچنان برنگاشته اند که این
مسئله را چون در محضر انبیای کرام علیهم الصلوة والسلام عرض نموده آمد همه تصدیق
فرمودند ومقبول داشتند وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ سُبْحَانَهٗ منها آنکه ایشان را از اسرار
قضا مبرم ومعلق مطلع گردانیدند وحکمی از احکام یک قسم قضای مبرم را با التماس ایشان
پذیرفتند منها ایشان را از علمای راسخین گردانیدند واز کاشفان اسرار مقطعات
قرآنی ورموز متشابهات فرقانی چنانکه نگارش نموده اند که این فقیر تا مدتها ستر متشابهات را
مفوض بعلم حضرت حق سبحانه میساخت وعلمای راسخین را غیر از ایمان بمتشابهات نصیبے یافت وتاویلات
که بعضی علمای صوفیه بیان کرده اند آنها را لائق آن متشابهات نمیدانست آن تاویلات را از اسراریکه
قابل استتار باشند تصور نمیکرد چنانچه عین القضات از الف لام میم الم خواسته که بعضی در دست
که لازم عشق است وامثال آن آخر کار چون حضرت حق سبحانه بمحض فضل شمه از تاویلات متشابهات
را برین فقیر ظاهر ساخت وجدولی از ان دریای محیط بزمین استعداد این مسکین کشاده گردانید دانست که
علمای راسخین را از تاویلات متشابهات ومقطعات نصیب وافر است وتفصیل آن در زبدة المقامات

وکتب ایشان باید جست این منتخب حامل تفصیل نمیتواند شد آورده اند که بعد از انحاء التحامات مخدوم زادگان را در اطلاع
این اسرار مقطعات متوجه شدند با ظهار یک حرف ق اذن یافتند آنرا بیان نمودند و سامعان را ربودند
مخدوم زادگان را منع از اظهار آن نمودند منها ایشانرا در سیر مقامات صغری جامع گردانیدند میان قطب
ارشاد و قطب افراد و آن مرتبه از نوادر است منها بر ایشان مشارب و تمیز کمالات ولایات انبیاء علیهم
الصلوات والتحیات وکذلک طالبانے که بر قدم پیغمبرے از پیغمبرانند مکشوف گردانیدند و تفاوت
اقدام هر یک را در ان مشارب واانموده چنانچه می فرمودند که فلان در ولایت موسویست
نزدیک نقطه مرکز و فلان قریب دائره وامثالها و این نیز از نوادر است چنانچه می آرند که شیخ
نجم الدین کبری قدس سره را علم بمشرب خود نبود و با وجودیکه قطب زمانه و مقتدای اولیای
وقت خود بود چون خواست که معلوم او شود یکی از مریدان را بنزد بزرگے که باین علم ممتاز بود
فرستاد آن بزرگ در اثنای تفتیش حال از ان طالب پرسید که جهود کیا چون است
آن مرید از این حرف دل تنگ بحضرت شیخ خود باز گشت از آنچه شنیده معروض
داشت شیخ بتواجد بر خاست و گفت مقصد ما بحصول پیوست و معلوم شد که ما
بقدم کلیم الله علیه السلام بوده ایم که جهود امت او را گویند منها حضرت
حق سبحانه ایشان را به محض کرم قدرتے و قوتے عطا نموده بود و تصرف بخشیده
که یکی را از ولایتی و مشربی که در آن بود بولایتی که فوق آن بود می رسانیدند چنانچه
به مخدوم زاده بزرگ قدس سره رقم نموده اند که شما را بعد از ولایت موسوی
بولایت محمدی آورده شد منها تعین وجودی و تعین حسی که تا غایة الحال
عارفی بآن لب نه کشوده بر ایشان ظاهر گردانیدند و باسرار و انوار آن مرتبه علیا
ایشان را مشرف ساختند منها ایشانرا باسرار معاملات قلوب خمسه فوا نخته اند
خصوصاً بمرتبه علیا که بقلب خامس متعلق است و آن از مقامات شگرفست چنانچه در
فقره از فقرات رساله مبدء و معاد بیان فرموده اند فاذا ابلغ العارف

الاتم

الاتم معرفة والاکمل شهودا هذا المقام العزیز وجوده الشریف رتبة یصیر
ذلک العارف قلبا للعوالم کلها والظهورات جمیعا وهو المتحقق بالولایة
المحمدیة والمشرف بالدعوة المصطفویة علی صاحبها الصلوة والتحیة فالاقطاب والابدال والاوتاد داخلون تحت دائرة ولایته والافراد والاحاد
وسائر فرق الاولیاء مندرجون تحت انوار هدایته لما هو النائب
مناب رسول الله والمهدی بهدی حبیب الله وهذه النسبة الشریفة
العزیزة وجودها مخصوصة بآحاد المرادین ولیس للمریدین فی هذه
الکمال نصیب هذا هو النهایة العظمی والغایة القصوی لیس فوقه
کمال ولا اکرم منه نوال لو وجد بعد الوف سنة مثل هذا العارف
لاغتنم ویسری برکته الی مدة مدیدة واجال متباعدة وهو الذی
کلامه دواء ونظره شفاء والحضرة المهدی سیوجد علی هذه النسبة
الشریفة من هذه الامة الخیرة ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ یُؤْتِیْهِ مَنْ یَّشَآءُ
وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیْمِ وحصول هذه الدولة القصوی منوطة
باتمام طریقی السلوک والجذبة تفصیلا مرتبة بعد مرتبة واکمال
مقام الفناء الاتم والبقاء الاکمل درجة بعد درجة هذا لا یتیسر الا
بکمال متابعة سید المرسلین وحبیب رب العالمین علیه وعلی آله
من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها الحمد لله الذی جعلنا من
متابعیه والمسئول من الله سبحانه کمال متابعته والثبات علیه والاستقامة
علی شریعته یرحم الله عبدا قال آمینا وهذه المعارف من الاسرار
الدقیقة والرموز الحقیقة ما تکلم بها احد من اکابر الاولیاء وما
اشار الیها واحد من اعاظم الاصفیاء استاثر الله سبحانه هذا العبد

له قوله القلب الخامس ۱۲

له هم الذین بدلوا ارادتهم بارادة الله تعالی ۱۲

له قوله والظهورات ای جزو المجمعه ومن وصل الی جزو القلب نموه المجتهد الا اتباع علیه لا صدمن اهل زمانه الان مناسبته باشیخ فی وقته اکثر ۱۲

بهذه الاسرار وافشاءها بصدقة حبيبه عليه وعلى آله الصلوة والسلام ولنعم ما قال فى الشعر الفارسى بيت

اگر بادشه بر در پیر زن | بیاید تو ای خواجه سبلت مکن

لیس قبوله تعالی معلقا بشیٔ ولا مسببا بسبب یَفْعَلُ اللّٰهُ مَا یَشَآءُ وَیَحْکُمُ مَا یُرِیْدُ وَاللّٰهُ یَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ یَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیْمِ وصلی الله علی سیدنا محمد واله وصحبه وسلم وبارك علی جمیع الانبیاء والمرسلین وعلی الملائکة المقربین وعلی عباد الله الصالحین والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه الصلوة والسلام منها ایشان را الهام ساختند که دنیای ترا آخرت گردانیدم جناب حضرت عروة الوثقی قدس سره العزیز مکتوبی در معنی این کلام نوشته اند که بعضی تمتعات این نشان فانیه که موجب تنقیص درجات اخرویه است در حق ایشان چنین بود که نعیم دنیا حکم نعیم آخرت پیدا کرد و نیز هرچه در دنیا مشهود گردد بی شائبه ظلیت نیست و آن نشاء تاب آنکه بی ازاله این شائبه جلوه گر شود ندارد و گر انسرور دین و دنیا را این دولت عطا فرموده بودند حضرت مجدد الف ثانی را از غایت کمال اتباع آنسرور اگر از الوش خوان آن حضرت صلی الله علیه وسلم نصیبه داده باشند میشاید چه هر کمالے که پیغمبر را بود کمل تابعان او را از ان نور نصیبے رسد و ایشان نیز بآن نصیبه در بعضی مرقومات خود اشارتها نموده اند و نیز می تواند بود که مراد ازین فرموده ایشان آن بود که هرچند مشهود عارف اکمل باشد اما تا در قید حیات اینجهانی است مقید حبل الخیال است و خلاصی بکلی از قید خیال درین نشاء محال چنانکه مولینا رومی قدس سره قریب احتضار می فرمود مثنوی

من شوم عریان ز تن او از خیال | تا خرامم در نهایات الوصال

ل من مقالات العلیه خواجه مجدد الف ثانی رح ۱۲۶

مگر آنکه فردے را از کمال کمل تابعان انبیا علیهم الصلوة والسلام بطفیل ایشان بهره رسیده باشد چه خلاصی از قید خیال درین نشاء در ولایت انبیا است که با صل الاصل متعلق است منها ایشان را از اسرار انوار حقیقت قرآنی و حقیقت کعبه ربانی و حقیقت بیت المقدس بهره فراوان بخشیدند کما یفهم من مکاتیبه المتعددة منها ایشان از ورای آفاق و انفس معامله نموده اند که انفس نزد آن چون آفاق است بیان مجمل آن در رساله مبدء و معاد نموده و مفصل تفصیل در مکتوب چهل سیوم از جلد دوم فرموده اند و معامله کالرویة را در آن اثبات نموده اند و رقم کرده که این دولت عظمی است که بعد از زمان اصحاب رضی الله تعالی عنهم اجمعین کم کسے باین مستسعد گشته است هرچند این سخن مستبعد مے نماید و مقبول اکثری نیگردد اما اظهار نعمت عظمی مے نمایم کوته اندیشان قبول کنند یا نه این نسبت فردا بر وجه اکمل در حضرت مهدی علیه الرضوان ظهور خواهد یافت منها آنکه حق سبحانه ایشان را بحق الیقین مشرف ساخته که حق الیقین دیگران نزد آن علم الیقین است چنانچه این معنی را در مکتوب چهارم از جلد دویم بیان نموده اند و فرموده که ازین حق الیقین چه گوید اگر گوید که فهم کند و چه دریابد این معارف از حیطه ولایت خارج است ارباب ولایت در رنگ علمای ظواهر در ادراک آن عاجز اند و در درک آن قاصر این علوم مقتبس از مشکوة انوار نبوت اند علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة که بعد از تجدید الف ثانی به تبعیت و وراثت تازه گشته اند منها بایشان راهی که ورای جذبه و سلوک است نموده اند آنرا براه اقتباس نبوت تعبیر فرموده اند و بیان آن در مکتوب صد و یکم از جلد اول کرده اند منها ایشان را بکمال متابعت سید انبیا بمقامیکه فوق مقام رضا است مشرف گردانیده آنرا به محبت ذاتی تعبیر نموده اند و آن بسیار عزیز الوجود است که کسی از اولیا بآن اشاره نفرموده اند

منها

منہا ایشانرا درجات ولایۃ ثلاثہ صغری وکبری وعلیا کہ ولایت اولیا وانبیا وملائکہ است
منکشف گردانیدند ومحقق ساختند بدان چنانچہ درمکاتیب علیہ مبین ومشرح است
منہا ایشان را بعض الطاف خزینہ رحمت گردانیدند چنانکہ درمکتوب سیصد وپانزدہم ۳۱۵
از دفتر اول بیانے یافتہ منہا بایشان معلوم گردانیدہ اند کہ ازایشان تا ظہور مہدی
آخرالزمان چون ایشان دیگرے باین کمال بظہور نخواہد آمد منہا در رسالہ
مبدء ومعاد نگارش فرمودہ اند کہ دراوائل حال مے بینم کہ درمکانے طواف
می کنم وجمع دیگر نیز دران طواف بامن شریک اند وبطوی سیر آن جماعت تا
حدیست کہ تامن یکدورہ طواف را بانجام می رسانم آنجماعت دوسہ قدم مسافت
قطع میکنند ودرآن اثنا معلوم می گردد کہ اینمکان فوق العرش است وجماعت
طواف کنندگان ملائکہ کرام اند علی نبینا وعلیہم الصلوۃ والسلام واللّٰہُ
یَخْتَصُّ بِرَحْمَتِہٖ مَنْ یَّشَاۤءُ وَاللّٰہُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیْمِ منہا ایشانرا
بتجدید الف ثانی مبشر گردانیدند چنانچہ ذکر یافت واین ہمہ خصائص آن بیان
شد وخدمت مولانا ہاشم ازجملہ خصائص پنج خاصیہ عظیمہ را درعبارت
تازی درکتاب خود ذکر کردہ است وآن این است الاولی مندرجۃ فی
دعائہ الشریف الحمد للّٰہ الذی جعلنی صلۃ بین البحرین ومصلحا
بین الفئتین وہی مرقومۃ فی المکتوب السادس من الجلد الثانی والثانیۃ
وصولہ قدس سرہ بمقام المقربین الذین مرتبتہم فوق اصحاب الیمین کما ان
اصحاب الیمین فوق اصحاب الشمال بالمرتبۃ العلیا وہذا مسطورۃ
من قلمہ الشریف فی المکتوب الاربعین من الجلد الثانی والثالثۃ کلام ۹۹
سبحانہ وتعالیٰ معہ قدس اللّٰہ سرہ شفاہا وذلک لافراد الانبیاء
علیہم الصلوۃ والطیبات وقد یکون ذلک لبعض الکمل من متابعیہم

بالتبعیۃ والوراثۃ واذا کثر ہذا القسم من الکلام مع واحد منہم سمی محدثا
کما کان امیر المؤمنین عمر رضی اللّٰہ تعالیٰ عنہ واشارہ باین است آنچہ
دربیاض خاص خود حضرت عروۃ الوثقی مرقوم فرمودہ است کہ حضرت مجدد
الف ثانی را رضی اللّٰہ تعالیٰ عنہ بوراثت جد مبارک ایشان فاروق اعظم
محدث بفتح دال گردانیدند الحمد للّٰہ علیٰ ذلک والرابعۃ مندرجۃ
فی المکتوب التاسع والسبعین من الجلد الثالث وہی انہ سبحانہ
اعطی لہ قدس سرہ ذاتا قیوما للعالم الذی ہو اعراض مجتمعۃ الخ
والخامسۃ فی المعرفۃ التی یتعلق باصلہ ان طینتہ من بقیۃ طینۃ
نبیہ علیہ الصلوۃ والسلام کطینۃ النخلۃ من بقیۃ آدم علیہ السلام
واز خصائص عظمی آن است کہ قریب بایام وصال فرمودند کہ ہر کمالیکہ در نوع
بشر ممکن است مرا عطا فرمودند بوراثت وتبعیت سید البشر علیہ الصلوۃ
والسلام بدان محقق ساختند واگر خواہیم آنرا بمقدمات معقولہ معقول مستمعان
نمائیم بہیچ بیان فرمودند کہ مستمعان معلوم نمودند منہا می فرمودند کہ نسبت
خاصہ ما تا انقراض این نشاہ در فرزندان ما خواہد ماند منہا از ہمہ عجب تر
از خصائص ایشان آنکہ حق سبحانہ ایشانرا باوجود تبعیت ووراثت بہ نصیبی
از اصالت ممتاز گردانید چنانکہ تفصیل آن درمکاتیب علیہ مندرج است

مصرعہ۔ قلم اینجا رسید سر بشکست ؛ بیت

گر بگویم شرح این بیحد شود	مثنوی ہشتاد من کاغذ شود

اگر عالمی عارفی بانصاف درمکاتیب لطیفہ ورسائل ایشان عبور فرماید
بیش ازین بخصائص ایشان پے بردہ این مقدار کہ بیان نمودہ شد نیز بسیار
است اذعان وقبول ازخوانندگان وشنوندگان درکار بیت۔۔۔

راز جز با رازدان انباز نیست | راز اندر گوش منکر راز نیست

اگر بیش ازاین شوق استماع احوال مبارک ایشان از قسم معارف علیه و کمالات سنیه و
خصوصیات عالیات و نکات نادرات راجویان باشند پس بمقامات مولنا آنا هاشم علیه الرحمة
که مسمی بزبدة المقامات است یا بحضرات القدس که جمع مولانا بدرالدین است که هر دو
اکابر از جمله خلفای جهت مند ایشان اند رحمهما بهما رجوع نمایند تا تفصیل احوال ایشان و کیفیت
مقال والای نشان معلوم گردد که این حقیر در این منتخب از گلشن بگلی و از خرمن بدانه اکتفا نموده

تذکرۀ عاشره از منتخب ثانی در ذکر بعضی عبادات یومی و لیلی حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه

خدمت حضرت مولانا هاشم علیه الرحمة در مقامات خود می نویسند که از زبان
الهام ترجمان حضرت مجدد الفثانی رض شنیدم که بتقریبی می فرمودند عمل و کار ما چه
باشد هرچه با عطا کرده اند بمحض فضل و صرف کرم میدانیم اگر مثلاً امری بهانه کرم باشد آن
متابعت سید الاولین والآخرین صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم خواهد بود
که مدار کار خود را بدان میدانم هرچه با داده اند از راه این اتباع داده اند جزئیاً و کلیاً و هرچه
نداده اند آن بسبب نقصی در متابعت که از راه بشریت رفته باشد هست و فرموده اند که
یک روز بسهو در آمدن بخلا اول پای راست نهادم آن روز چندین احوال بر من بسته شد
می آرند که خدمت ایشان روزی بسرعت جهت غلبه بول به متوضا شدند و باز بسرعت
تمام بیرون آمدند آب طلب داشته دست مبارک شسته باز به متوضا شدند بعد از فراغ از متوضا
که بیرون تشریف فرما شدند عنایت نمودند که تقاضای بول استیلای نمود بسرعت
بمتوضا در آمدم و نشسته بودم که نظرم بر پشت ناخن افتاد که نقطه سیاهی بر و بود که

برای

برای امتحان قلم نهاده بودم بآن نقطه سیاهی که از اسباب کتابت حروف قرآنی است لائق
و رعایت ادب مطابق ندیدم باوجودیکه از غلبه تقاضای محنت داشتم لیکن آن محنت
بیش این محنت ترک ادب حقیر نمود بیرون آمده آن نقطه سیاهی شستم و باز آمدم آورده
اند که روزی بخادم فرمودند که چند تا نفل حاضر کن خادم شش تا نفل حاضر آورد در عتاب
رفته فرمودند ای نیک صوفی ما آن قدر نشنیده که ان الله وتر یحب الوتر این رعایت از
مستحبات است مردم مستحب را چه دانسته اند مستحب دوست داشته اوست سبحانه و تعالی اگر دنیا
و آخرت را بیک عملی که دوست داشته حق عزوجل باشد بدهند هیچ نداده باشند فرموده اند
که ما برعایت مستحبات تا بآن حد توجه داریم که وقت شستن روی قصد میکنیم که اول آب بر
خد یمین رسد که آنهم از مستحبات است می آرند که از ایامی که تمام بصوم نمودند چون پرسیده
شد از سبب آن فرمودند که قضای احتیاطی روزهای این رمضان است که در آنروز
استنجا شده باشد و فرمودند که والد ماجد ما علیه الرحمة مهما امکن در روز رمضان استنجا نمی کردند
اگر بضرورت واقع میشد آنرا قضای داشتند نعم السلف و نعم الخلف می آرند که
یکی از حکام عهد که در کار ایشان تردد داشت از اقضی القضاة وقت که همسایه حضرت
بود در خلوتی پرسید که شما مردم عالمید و صادق القول و صاحب دیانت از حال عزیزیکه
همسایه شما است بگوئید فرمود که احوال باطنی این طائفه از دریافت ما دور است اما این
اینقدر میگوئیم که مشاهده اطوار این بزرگوار ما را با اطوار اولیای ما تقدم یقینی دیگر بخشید زیرآنکه چون
ریاضات عجیبه و طاعات کثیره کمل متقدمین را در کتب میخواندیم بخاطر میگذشت شاید محبان
ایشان بمبالغه نوشته باشند چون اوضاع این عزیز را دیدم آن تردد برخاست و بنویسندگان
احوال ایشان جنگه داریم که هنوز کم نوشته اند الحق چنین بود که این عالم منصف بحق متصف فرمود جزاه الله
خیرا می آرند از درویشی که خدمات آب وضو و مصلی و ما یتعلق بامور العبادات حواله او بود
می فرمود که من تمام روز همان ساعت قیلوله ایشان و در شب ثلث دوم فرصتی بکار خود می یابم و درا

این دو وقت مرا از استیعاب طاعات آن حضرت فرصتی نیست همچنین اصحاب خود را به کثرت و دوام ذکر و مراقبه و حضور تحریص می فرمودند و میگفتند که این وارد از عمل است و مزرع کشت کار حضور باطن را بار عایت آداب و اعمال ظاهر جمع ساخته در کار باشند بالجمله عمل مبارک ایشان در صیف و شتا و سفر و حضر آن بود که نصف اخیر غالباً و گاه ثلث آخر شب برخاسته ادعیه مسنونه آنوقت را خوانده وضو در کمال اسباغ و احتیاط می نمودند و بران نبودند که دیگرے در وضو آب بدست مبارک ایشان ریزد و در آب وضو آن قدر احتیاط بظهور میرسید که فوق آن متصور نباشد استقبال قبله را دران رعایت میکردند اما در وقت شستن رجلین بسوی شمال یا جنوب منحرف میشدند و مسواک را در هر وضو و وضو را در هر نماز لازم میداشتند الا ماشاء الله تعالی و هر عضوی را سه بار تمام می شستند و هر بار بدست آب از ان عضو چکیده می افشاندند که احتمال تقاطر نمی ماند نه در عضو مغسوله و نه در ید غاسله و چنان می نمودند که چون در طهارت و نجاست غاساله وضو اختلافست هرچند فتوی بر طهارتست اما عمل بر احوطی نمودند و در غسل هر عضوی کلمه شهادت و درود را نیز با دعیه ماثوره دیگر که در کتب احادیث چون تکمله مشکوٰة و بعضی کتب فقه و عوارف آمده می خواندند و بعد از ادای وضو گوشه چشم حق بین بجانب آسمان کرده دعائیکه آنوقت ماثوره است می خواندند و متوجه تهجد میشدند و با طمانیت و حضور و جمعیت تمام در طول قنوت تهجد ادا می نمودند بمرتبه که طاقت بشری بی تایید الهی جل شانه در ادای آن عاجز و قاصرست در اوائل احوال بیشتر در تهجد و ضحی و فیئی زوال تکرار قرأت سوره یس می فرمودند چنانکه گاهی قراءة آن سوره بهشتاد مرتبه در کل آن صلوات می کشید و گاهی کم و گاهی زیاده و در اواخر بیشتر در نمازها به ختم قرآن مجید اشتغال مینمودند بعد از ادای تهجد بخشوع و استغراق تمام خاموش و مراقب می نشستند و پیش از صبح بدو سه ساعت ساعتی بر طبق سنت می غنودند تا تهجد بین النومین بظهور انجامد و باز پیش از دمیدن صبح بیدار شده بنماز فجر می پرداختند و سنت بامداد را در خانه ادا نموده در میان سنت و فرض تکرار کلمه سبحان الله و بحمده سبحان الله بطریق خفیه میکردند و وقت

چپیده

فرض بمسجد آمده با یاران ادای نمازی فرمودند و تا وقت اشراق با اصحاب خود حلقه زده مراقب می نشستند آن گاه نماز اشراق را بطول قرأت چهار رکعت بدو سلام ادا فرموده به تسبیحات و ادعیه ماثوره که در آن وقت است می پرداختند بعد از ان بحرم رفته لحظه از احوال مستورات و اطفال خبر میگرفتند و آن امورے را که بمعاش تعلق داشته می فرمودند بعد از ان بخلوت میشدند و بقرأت قرآن مجید مشغول میشدند بعد ادای تلاوت طالبان را احضار میفرمودند و کیفیت احوال استفسار میفرمودند بعده خلص اصحاب را طلب نموده با سرار خاصه لب می کشودند و از استماع سامعان را از خود ربوده القای نسبت و اعطای نعمت می نمودند و هر یک از یاران را بموافق حال و ملائمت استعداد با مری دلالت میکردند و بر حال فائض شده اطلاع میبخشیدند و بعلو همت اتباع سنت و دوام ذکر و حضور مراقبه و اخفای حال تاکید میکردند و میفرمودند که اگر تمام دنیا و ما فیها یک فعل مرضی او سبحانه و تعالی معلوم کرده بمقتضای آن عمل میسر شود غنیمت عظیم دانند و حکم آن دارد که کسی به خزف ریزه چند جوهر نفیس خراج عالم را بحر و بحماو لا طائل روح بدست آرد و میفرمودند در ترغیب تکرار کلمه طیب لا اله الا الله که کاش در جنب این کلمه طیبه تمام عالم حکم قطره میداشت نسبت بدریای محیط این کلمه طیبه جامع کمالات ولایت و نبوت است و مردم تعجب دارند که بیک گفتن این کلمه طیبه چگونه دخول جنت میسر شود و محسوس و مشهود این فقیر شده که اگر تمام عالم را بیک گفتن این کلمه بخشند و به بهشت فرستند گنجائش دارد و اگر برکات این کلمه را قسمت کنند تمام عالم همه را ابد الآباد معمور و سیراب گرداند و نیز فرمودند که حصول برکت و ظهور عظمت این کلمه باعتبار درجات قائلان است هرچند گوینده عظیم تر برکت و عظمت آن بیشتر و این مصرعه بر زبان مبارک می راندند مصرعه

یزیدك وجهه حسنا اذا ما زدته نظرا

عورات

میبوَوند

خزف

صحبت ایشان بیشتر بخاموشی میگذشت یاران ایشان را از غایت هیبت و کمال خشوع
و ادب که می بود زهرهٔ انبساط نداشتند و تمکین ایشان بمرتبه بود که با وجود ورود این
احوالات عظیمه هرگز آثار تلوّن بر ایشان ظاهر نمیشد چون ضحوة الکبری میشد هشت رکعت
نماز در خلوت ادا نموده باز بحرم تشریف می بردند و بآن جماعت طعام تناول نموده
خود بنفس نفیس توجه فرموده بهمه فرزندان و درویشان یک یک از هر چه پخته شده بود
می رسانیدند و اگر از متعلقان کسی حاضر نبوده قسمت او را می گذاشتند بعد از تناول
طعام ادعیه ماثوره که دران وقت آمده می خواندند و در اخیر ایام عزلت گزیدند و اغلب
صائم می بودند و طعام در همان خلوت خانه تناول میکردند و قرائت فاتحه چنانچه بعد
از طعام معمول است از ایشان کمتر دیده شد که در احادیث صحیحه نیامده است و هر
روزے که مفطرے بودند یکبار پیش از نیم روز طعام تناول میکردند و آن بغایت
قلیل مع ذلک می فرمودند که چه توان کرد بحکم اقتضای آخر الزمان در گرسنگیها کمال اتباع
آن سرور دین و دنیا صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم میسر نمی شود میفرمودند
امرے که عارف را از ملکیت به بشریت نزدیک می سازد هیچ چیز چون خوردن نیست
گاه تهجد صورت مثالیه که ورات آن بنظر می در آید و طعام را بخشوع و حضور
تمام تناول می فرمودند یاران را نیز آنوقت بحضور و خشوع تاکید می نمودند وقت
طعام زانوی یسار خوابانیده یمین را بران می نهادند و گاه در غیر مجالس دیده میشد که
هر دو زانو برداشته اکل میفرمودند بعد از تناول طعام لحظه چند به حکم سنت قیلوله
میکردند مؤذن ایشان در اول وقت ظهر اذان می گفت بعد از شنیدن اذان
بلا اهمال متوجه وضو میشدند و بسنت زوال می پرداختند و می فرمودند که حضرت
رسالت پناه صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم از زمان بعثت تا زمان رحلت
از دنیا سنت زوال ترک نفرموده اند قرائت دران گاه از طوال مفصل می بود و گاهے

از قصار بعد از ان چهار رکعت سنت دیگر میگذاردند بعد از فراغ نماز ظهر نشسته از حافظ جزوی
یا کم و بیش می شنیدند و اگر درسے بودے فرمودند و اگر حافظ حاضر نبودی خود بخلوت
تلاوت میکردند و نماز عصر اول وقت بعد از خروج مثلین ادا می فرمودند و چهار رکعت قبل
از عصر سنت ترک نکرده اند بعده قریب بوقت غروب با یاران بسکوت بطریق مراقبه
مے گذرانیدند و درین حلقه های فجر و عصر باطنا متوجه احوال مسترشدان میشدند و نماز مغرب را
اگر غیم نبودی در اول وقت ادا کرده بعد از ادای فرائض بهمان جلسه سه ده بار کلمه
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ الخ مے خواندند و در اواخر فصل بین السنة و الفرائض
زیاده از خواندن اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ یَا ذَا الْجَلَالِ
وَالْاِکْرَامِ نمی نمودند بعد از ادای دو رکعت سنت اوابین با دعیه ماثوره که در آنوقت
آمده می پرداختند و اوابین شش رکعت میگذرانیدند و گاه چهار رکعت میگذاردند و میفرمودند که بعضے
شراح حدیث گفته اند که مراد از شش رکعت که در حدیث شریف آمده همراه دو رکعت
سنت خواهد بود و سوره واقعه را غالبا دران می خواندند و نماز عشا را بعد از زائل
شدن بیاض افق که نزد امام اعظم رح شفق عبارت از وست ادا می نمودند
و چهار چهار رکعت قبل و بعد از فرض عشا سنت زوائد سوای دو رکعت مؤکده میخواندند
قرائت در چهار رکعت سنت آخرین الم سجده و سورة تبارك و قل یا ایها الکفرون
و قل هو الله احد می فرمودند و گاه دران چهار رکعت چهار قل خوانده می شد و
بعد از ادای وتر اگر در چهار رکعت مذکور قرائت سوره نمی شد سوره الم سجده و
سورة الملك می خواندند و سورة دخان را نیز اول شب می خواندند و یاران را
بخواندن این سوره در آنوقت دلالت می فرمودند و در رکعت اولی از وتر سبح اسم
و در ثانیه قل یا ایها الکفرون و در ثالثه سورة اخلاص می خواندند و با قنوت حنفی رح
قنوت شافعی رح ضم مے کردند بعد از ادای وتر دو رکعت نشسته ادا میفرمودند

و در رکعت اولی اذا زلزلت و در ثانیه قل یا می خواندند و در اواخر بطریق ندرت این دو رکعت ادا می یافت و می فرمودند که فقها را دران قیل و قال است و دو سجده که بعد از وتر متعارف شده نمیکردند و میفرمودند که بعضی علمای بر کراهت آن فتوی داده اند و وتر را گاه اول شب گاه آخر شب ادا می کردند و در اول شب اگر ادا نموده بودند در آخر شب تکرار نمی کردند و می فرمودند که پیغمبر صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم فرموده اند که در یک شب دو وتر نباشد بعد از ادای صلوة عشا و وتر زود به مضجع رفته می غنودند و قبل از اضطجاع آیات و ادعیه ماثوره را می خواندند و میفرمودند که بیداری بعد از عشا بیداری آخر شب را فتور می اندازد و در روز و شب اکثر می خواندند خصوصاً شب جمعه و روز جمعه و شب دوشنبه و روز دوشنبه و در اواخر یاران را شبهای جمعه جمع کرده هزار بار درود می فرستادند بعد از ادائی آن درود ساعتی مراقب شده بانکسار تمام دعا می کردند رساله دعاے ماثوره جمع نمودند با رساله صلوات که جناب که جناب شیخ الجن والانس محبوب سبحانی قطب ربانی غوث صمدانی سیّد عبد القادر جیلانی رضی الله تعالی عنه ترتیب داده اند میخواندند و نماز جمعه بمسجد جامع و عیدین به مصلی حاضر میشدند و ظهر را نیز بعد از ادای نماز جمعه احتیاطاً می گذاردند و در روز عید اضحی تکبیرات را در راه بلند می گفتند و احیاناً بنا بر فتوی مضمرات پست و در عشره ذی الحجه بصیام و قیام و خلوت و کثرت عبادت و تبتل میگذرانیدند و دران عشره موی و ناخن نمیگرفتند جهت تشبه بحاجیان چنانچه مستحب است اما آنچه در روز عرفه مردم می کنند نمی کردند و در آن عشره هر روز و شب قرائة سورة والفجر می فرمودند و کذلک در رباقی آن شهر نیز قرأت آن سوره مذکوره میکردند و صلوة کسوف و خسوف میگذاردند و نماز تراویح را در سفر و حضر به جمعیت تمام ادا میفرمودند و ختمهای قرآن بکرر میخواندند

و در این ایام خود دو ختم یا سه ختم می کردند و در میان هر تراویح گاه بسکوت و گاه بادعیه آن وقت که آمده است می پرداختند و در غیر رمضان نیز ختمهای مکرر در هر ماه مینمودند و ختم احزاب که معمول شده نمی فرمودند که در مسنون بودن آن سخن است وقت تلاوت از سیمای ایشان چنان معلوم می شد که اسرار حقائق قرآنی و برکات آیات فرقانی بر ایشان فائض می گشت فرموده اند که عزیزی فرموده که بدستخط حضرت مولانا یعقوب چرخی نوشته دیده شد که در ختم احزاب بیت

فاتحه انعام و یونس گر طه ای همام		عنکبوت انگه زمر یس و اقعه دان ای سلام

در سفرها نیز در محفه نشسته تلاوت قرآن می نمودند و می آرند که گاه چهار جزو و گاه سه گاه کم و بیش در محفه تلاوت می کردند و اکثر بر محفه دثار میکشیدند تا نظر بر عورات مردم نه افتد تسبیح رکوع و سجود را اکثر پنج یا نه یا یازده در حالت انفراد میرسانیدند که در نماز رعایت سنن و مندوبات و آداب نماز حضور قلب مے نماید این رعایت ها همه ذکر است که نیاد کرد امر است سبحانه و توجه باو و نیز می فرمودند که مردم بهوس ریاضتها و مجاهدها مے نمایند هیچ ریاضت و مجاهده برابر رعایت اداب نماز نیست لا سیما نماز های فرض و واجب و سنن و ادائی نماز بنوعیکه مے فرمودند بس مشکل است و لهذا حق سبحانه می فرماید اِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخٰشِعِيْنَ دو رکعت نماز تحیه مسجد و تحیه وضو را ترک نمیکردند و در رنگ سنن موکد سنن زوائد در سفر و در حضر بے تکلف ادا میکردند و در آنکه زیادتی و نقصان در عمل و فعل ماثوره در ظهور نیاید احتیاط بلیغ بجامی آوردند و بجز تراویح هیچ نماز نفل را بجماعت ادا نمیکردند و بنماز استخاره شروع در کارهای می نمودند و گاه باستفتای قلب و دعای مسنون اکتفا داشتند اما در هر مهم کلی و جزوی استخاره لازم داشتند و گاه چند مهم را بیک استخاره جمع مے کردند و آنهارا دران تعداد مینمودند و اگر در مهم اول استخاره فراموش شدے بوقت یاد تدارک آن مے فرمودند و در تشهد

اشاره سبابه نمی کردند و می فرمودند که اگرچه ظاهر بعضی احادیث دلالت مینماید و نیز بعضے روایات حنفیه هم در جواز آن آمده است اما چون نیک تتبع نموده آمد احوط و معنی به ترک آن معلوم شد که بسیاری از علمای حرام و مکروه هم گفته اند چون امری میان حل و حرمت دائر شود ترک آن اولی است و نیز عمل حنفیه و روایات بر اصل و ظاهر الروایة است و امام محمد اتیان آن از در اصل ذکر نکرده بل در نوادر آورده و در آخر جلد اول مکتوبے درین باب آورده اند و گاہے در بعضی نوافل احتیاطاً بعمل آورده اند فاتحه بعد از ادای

فاتحه بعد ادای فرض برای مهمات

فرض برای ارواح گذشتگان و برای مهمات دین و دنیا چنانچه مشهور شده نمی خواندند که فقها آن را مکروه داشته اند و بعد ادای نماز فجر و عصر دست بر داشته دعا می کردند اما در سه نماز دیگر غالباً نمی کردند و فاتحه خلف امام را مستحسن نے شمردند و خلف بر و فاجر نماز جائز می داشتند و بر ہر بر و فاجر نماز می گزاردند و عیادت مرضی مے نمودند و ادعیه ماثوره بر مریض مے خواندند و در رفع مرض بعضی مرضی توجه می گماشتند و بسی امراض بتوجه آن مظهر فیاض مرتفع مے گردید و به زیارت قبور میرفتند و باستغفار و دعوات ماثوره اعانت می نمودند و نیز بتوجه خاص متوجه احوال موتی میشدند و اوائل چون بزیارت پیر و پدر بزرگوار خود میرفتند دست بر قبر مبارک میرسانیدند که فقها تجویز آن نموده اند و آخر ترک آن عمل کردند که منع نیز درین باب آمده و بالجمله تقبیل قبور را مستحسن نمیداشتند اما استعانت از موتی تجویز می نمودند و اجابت دعوت می فرمودند مگر آنکه در مجلس منکرات می بود و ذکر جهر را جز در مواضع معدوده مشروعه کتکبیرات التشریق وغیرها تجویز نمی کردند و حالیکه سر موی مخالفت بشریعت و ادای اهل سنت و جماعت می داشت قبول نمیکردند و می فرمودند که احوال تابع شریعت است نه شریعت تابع احوال که شریعت قطعی است بوحی ثابت شده و احوال ظنی است از کشف و الهام ثبوت یافته و می فرمودند که عجب است در بعضی درویشان خام ناتمام که

کشف خود را اعتبار نموده بانکار و مخالفت این شریعت باهره اقدام می نمایند و حال آن که حضرت موسے علی نبینا و علیه الصلوة والسلام با آن مرتبه علیا اگر زنده میبود غیر از متابعت این شریعت نمی کرد و این تهیدستان بے سر و برگ را چه رسد و رای علمای ماتریدیه را بر رای اشعریه می گزیدند و می فرمودند که این بزرگواران از مداخلات فلسفیه دور اند و باقتباس نور نبوت نزدیک تر و خواص بشر را از خواص ملک و نبوت را از ولایت فضل میگفتند اگرچه ولایت آن نبی باشد و صحو را بر سکر ترجیح میدادند و ولی عشرت را بر ولی عزلت بهتر می دانستند و جمیع اصحاب را بر جمیع اولیای امت فضل میدادند و منازعات و مشاجرات اصحاب را بر محامل نیک صرف می نمودند و از اجتهاد و رای مے دانستند و از هوا و هوس که مناسب شان ایشان نیست دور می داشتند و طریقه نقشبندیه را بر طرق سائر مشائخ فضل میدادند و این طریق را طریق اصحاب کرام میدانستند بعلاقه این اندراج النهایة فی البدایة میدانستند و می فرمودند که اهل این طریقه فرموده اند که نسبت ما فوق همه نسبتها است از آنکه طریقه ایشان در متابعت سنت است و رعایت عزیمت فوق دیگر طرق است لاجرم نسبت ایشان بر فوق نسبت سائر طرق باشد و رخصت ها که بعضی متاخرین این طریقه بر خلاف طریق مبارک حضرت خواجه بزرگ و خواجه علاؤ الدین عطار و خواجه پارسا قدس الله اسرارهم احداث نموده اند نمی پسندیده اند۔ و شیخ محی الدین ابن عربی قدس سره را بزرگ میدانستند و نیک یاد میکردند و میگفتند که با وجود این محبت که مرا بشیخ است قدس سره بعضے علوم کشفی شیخ را نمی پسندم و حق بر خلاف آن معلوم می شود اما چون این خطای کشفے است در رنگ خطای اجتهادی از مواخذه دور است و لیکن مقلد مجتهد مخطی چون مجتهد خود ماخوذ نیست بخلاف مقلد صاحب کشف خطا که او در پیروی آن کشف خطا ماخوذ است که

کشف یکی بر دیگری حجت نبود و درین ایام ارشاد نیز درس بعضی کتب دینی چون بیضاوی
و صحیح بخاری و مشکوة و عوارف و بزدوی و هدایه و مواقف می فرمودند
و طلبه را بر تحصیل علوم دینی تحریص می نمودند و تحصیل علوم را بر سلوک طریق صوفیه مقدم
میداشتند و چون سفری کردند در ایام مسنونه سفری کردند و مقید بساعات نجومیه
نبودند و می فرمودند که نحوست ساعات بعد از ولادت آن سرور علیه الصلوة والسلام
مرتفع شده بتائید این حدیث که الایام ایام الله والعباد عباد الله و دیگر ادعیه
ماثوره که دران ایام آمده می خواندند و همچنین در منازل و فرود آمدن ادعیه ماثوره
را ترک نمیکردند و نیز دعوات ماثوره را در پوشیدن لباس و نوشیدن آب و
تناول طعام و دیدن ماه و آئینه بعمل می آوردند تفصیل ادعیه مذکوره بایراد
آنها در رساله یومی و لیلی ایشان باید طلبید اینجا اختصار بحکایت آن رفت
حضرت ایشان کثیر الحمد و استغفار بودند و بنعمت قلیل هم شکر فراوان
بزبان می آوردند باندک ترک ادب استغفار کثیر می نمودند و اگر بلیه میرسید میگفتند
که شامت اطوار ماست اما بلیه را صابون بسیار جنایات می دانستند و زینه
بساعروجات میفرمودند روزی یکی از ایشان پرسید که باعث که سلطان وقت از
ادب تجاوز نموده آزار شما داده چه بود فرمودند که باعث افعال بد ما بود و این آیة
برخواندند مَا اَصَابَکُمْ مِّنْ مُّصِیْبَةٍ فَبِمَا کَسَبَتْ اَیْدِیْکُمْ و باین همه کثرت
عمل دید قصور اعمال بر ایشان استیلای تمام داشت و یاران را دلالت می نمودند
و می فرمودند که عمل صالح را عجب چنان نابود می سازد که آتش هیمه را باید که
قبایح خفیه خود را در نظر آرد و حسنات را متهم دارد بل از اتیان آن حسنه شرمنده گردد
و در ایام حبس یکی از درویشان عریضه نوشته از قبض حال و ملامت خلق شکایت نموده
ایشان در جواب این رقیمه مرسل داشتند اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَالسَّلَامُ عَلٰی عِبَادِهِ

نحوست ساعات بعد از ولادت آن سرور مرتفع شده

مخلصان

الذین اصطفی صحیفه شریفه که ارسال داشته بودند رسید از جفا و ملامت خلق نوشته بودند این
خود جمال این طائفه است و صیقل زنگار ایشان باعث قبض و کدورت چرا باشد و اوائل
حال که این فقیر باین قلعه رسیده محسوس میشد که انوار ملامت خلق از بلاد و قری در رنگ
سحابهای نورانی پی در پی میرسید و کار از حضیض باوج میرسانید سالها بتربیت جمالی
قطع مراحل می نمودند الحال بتربیت جلالی قطع مسافت می نمایند در مقام صبر بلکه در
مقام رضا باشند و جمال و جلال را مساوی دانند نوشته بودند که از وقت ظهور
فتنه ذوق نمانده است و نه حال باید که ذوق و حال مضاعف باشد که جفای محبوب
از وفای او بیشتر لذت بخش است چه بلا شد که در رنگ عوام سخن کرده اند و دور
از محبت ذاتیه رفته اید بر خلاف گذشته جلال را بیش جمال انگارند ایلام را
زیاده از انعام تصور نمایند زیرا نکه در جمال و انعام مراد محبوب مشوب بمراد خود است
و در جلال و ایلام خالص مراد محبوب است و خلاف مراد خود اینجا وقت و حال ورای
وقت و حال سابق است شتان ما بینهما انتهی کلامه الشریف :—

تذکره حادی عشر از منتخب ثانی در ذکر بعضی علوم و معارف و اسرار و خوارق و کرامات حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه

و تصرف

مخفی نماند هر که از خوان الوان ایشان چاشنی دیده و از مکاتیب و رسائل والای
ایشان بهره یافته پی بعلو مراتب معارف ایشان برده باشد که هر یک لجه اسرار
شریعت و حقیقت است بحکم کلام مرتضوی کرم الله وجهه قائله که
المرء مخفی تحت لسانه ناچار پی بعلو مرتبت و سمو منزلت صاحب آن مقال خواهند برد

لطایف

لطائف تو عیان هست نیش شکر ریزی | که در کلام تو قدر تو می توان دیدن

خدمت حضرت مولانا هاشم علیه الرحمة می نگارند که عالمی عاملی در توصیف

متقولات ایشان میگفت کہ کتب و رسائل قوم تصنیف است یا تالیف تالیف آن است
کہ سخنان مردم را بسباق و سیاق نیکو جمع کنند و تصنیف آنکہ علوم و نکات وارداتِ
خود را از مهارت علمی و علو فطرت کہ بظهور رسیده باشد خواه بالهام ربانی خواه بکشوف
صادقہ جلوه گر شده باشد در نگارش آرند مدتها بود کہ از میان اهل روزگار تصنیف
رفتہ بود و همین تالیف مانده بود الا بندرت کہ بعضی مؤلفان در تالیفات خود از زاده
طبع و علم خویش حرفی می آرند اکنون انصاف این است کہ در این جزو زمان تصنیف متین
زیبا رسائل و مکاتیب حضرت مجدد الف ثانی است کہ هرچند بر آن عبور
نمودیم از دیگران آن جا نقل ندیدیم الا بندرت و ضرورت بیشترش کشوفات و
ملهمات خاصہ این بزرگ دین است و همہ عالی و نازنین و بر وفق شرع متین جزاه الله
عن الطالبین خیر الجزاء و نیز نگارش نموده کہ یکی از فضلای وقت و عرفای زمان
میگفت کہ دریافت مذاق اهل این زمانہ شایان ادراک دقائق حقائق این بزرگوار نیست
این عزیز بالستی در پیشین روزگار بودی تا پایہ کلام او را قدر دانستندی متاخران
سخن او را باستشهاد ایراد نمودندی و نیز گفت کہ مزاج اهل وقت با سخنان ایشان
چون قصہ آن گروه کوتاه اندیش است در حق آن دانای حکمت کیش پرسیده شد
کہ آن قصہ چگونہ بود گفت کہ دانائی در مجلس پادشاهی گفت جانورے را دیده ام
کہ اخگر برافروختہ می خورد و اهل مجلس هرگز آنرا ندیده بودند و در عقل ایشان گنجائی آن نبود
از هر طرف بانکار او پیچیدند چون بیچاره دید کہ هرچند مبالغہ میکنم سوء ظن آن بیخردان
زیاده می شود ناچار بمشقت بسیار آن جانور را بدست آورد و در مجلس سلطان در
حضور منکرین حاضر کرد همگی جمع شده اخگرها برافروختند و نزد جانور گذاشتند آن مرغ یک
یک را بمنقار کشیده فرو می برد چون آن بدیدند بجهل خود مقر علم صدق آن دانا قائل شدند
و نیز مؤید این معنی از امام حجة الاسلام محمد غزالی قدس الله سره العالی

بسلطان سنجر رسانیدند کہ با سخنان او کہ از دقت در میزان عقل ایشان نمی گنجد هجو است و
سلطان از این ممر خاطر خود را از امام منحرف گردانید امام چون بشنید مکتوبے بسلطان نوشت
کہ این فقره چند از آن مکتوب است امروز سخنان مے شنیدم کہ اگر در خواب آن دیدمی
اضغاث احلام گفتمی شک نیست کہ در سخن این غریب بیچاره مشکل بسیار است کہ فهم هر
کس بدان نرسد و آن نیز از اغلاق و غموض معانی نیست بلکہ از ضعف خاطر و سستی مزاج
اهل روزگار است و بشرح هرچہ گفتہ ام از مشکلات و مغلقات با هر کہ فرمان شود از عہده
بیرون می آیم انتهی کلام العالی الغزالی قدس سره و خدمت مولانای مذکور در تعریف
کلام اعجاز نظام ایشان در افتتاح دفتر ثالث مکاتیب شریف کہ جمع او است قطعہ
چند نظم نموده است و سه فردی از آن ایراد مے رود فرد

همین فرزند فاروق است چون اب
سراپا نسخہ اخلاق فاروق
ز هر یک نقطہ اش چون نافہ تر
ولے کانرا برودت از زکام است

کنون نطق از زبان او کند رب
بزهر منقصت تریاق فاروق
شمیم وصل جانان میزند سر
چہ داند نافہ اش گر در مشام است

و نیز نگارش نموده کہ روزے یکی از علمای متشرع باین حقیر گفت کہ شنیده ام حضرت
مجدد الف ثانی را رسائل و مکاتیب است ندیده ام خدمت مولانا مکتوب را کہ
در آن طریقت و حقیقت را خادمان شریعت اثبات نموده اند بسمع آن عالم دیندار
رسانید چون آن بشنید از ذوق فراوان روے بجانب آسمان کرد و هر دو دست را بدعا
برداشت تا مدتے و بمولانا گفت کہ در این زمانہ فاسد پر بدعت از استماع کلام
و رسائل اکثر مشائخ وقت بر آئینہ دل زنگ حزن و ملال نشستہ بود و کلام شیخ بلند
مقام یعنی حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنہ آنرا صیقل نمود و الحمد
لله الذی اذهب عنا الحزن - بیت

ازلبش رود لذت حرف لب او	دُرّی است که از گوش برون نتوان کرد

آورده اند که شیوهٔ نازنین آن قدوة المحققین آن بود که به بیان معارف مبادرت نمی نمودند
تا به ماخذ و منشار آن علوم متحقق نمی شدند و چون فلق صبح در نظر بصیرت و کشف
ایشان جمال آن معانی جلوه گر نمی گشت به مجرد قوت علمی ازان سخن نمی کردند یا
مردمان از دور و نزدیک بزبان قلم سوالات در میان آورده جواب آن التماس
می نمودند بخدمت ایشان اگر سائل را لائق آن جواب نمی دیدند بجواب آن نمی پرداختند
و گاهے بودے که مامور بجواب نمی شدند اگر لائق مے یافتند یا اشارتے می رسید
ناچار بتفصیل یا اجمال کلمه چند در جواب بخامهٔ مشکین شمامه می نگاشتند موجب ظهور
آن مکاتیب کثیره با وجود کثرت اشتغال بامور کمال و استغراق آن حضرت
این بود اظهار ابتدای توجه ایشان بتحریر اسرار امر و ارشاد پیر بزرگوار ایشان
بوده و ایضاً امر ارواح طیبه عارفین بلکه در اکثرے معارف تحسین از
حضرت سید المرسلین صلوات الله وسلامه علیه وآله وصحبه
اجمعین مشاهده فرموده اند چنانچه بعریضه که بخدمت حضرت خواجه نوشته اند
تصریح باین معنی نموده اند ضمنها و کشف هریک ازین مقدمه مذکوره بمقتضای
وقت مسوده کرده شد بعضی متممات و تکملات آن علوم مسطوره نیز مخطور شده
بود فرصت تحریر آنها نشد که حامل عرض داشت راهی شد انشاء الله تعالی
منعقب بخدمت خواهد فرستاد الحال رساله دیگر بیاض رسیده بود و فرستاد آن رساله
بالتماس بعضی یاران بیشتر شد التماس نمودند که نصایح بنویسی که در طریق نافع کار بود و بمقتضای
آن زندگانی کرده شود الحق رساله غیر مکرر کثیر البرکة است بعد از تحریر آن چنان معلوم شد که
حضرت رسالت خاتمیت علیه الصلوة والسلام والتحیة با جمع کثیر از
مشایخ امت خود تشریف ارزانی وارند از کمال کرم خویش آنرا بوسه می کنند و بمشایخ

می نمایند که این نوع معتقدات حاصل میاید گروه جماعت که باین علوم مستعد گشته بودند
نورانی و ممتاز اند و عزیز الوجود روبروی آن حضرت علیه الصلوة والسلام ایستاده اند
القصه بطولها در همان مجلس خواندند و باشاعة این واقعه فقیر را امر فرمودند ع
با کریمان کارها دشوار نیست ؛؛ انتهی کلامه العالی بلکه بمقتضای آن که
ایشان را بوراثت جد معظم فاروق اعظم رضی الله تعالی عنه از
محدثیت بفتح دال نصیبه فراوان داده بودند چنانچه سابقاً اشاره بآن رفته
لاجرم این همه اسرار و معارف از واست سبحانه که بزبان این بنده خاص برگزیده
خود اظهار نموده ع زبانے زما بود گوینده او ؛؛ خدمت حضرت مولانا هاشم
در دیباچه مکتوبات قدسی آیات ترقیم نموده مجملش آنکه خدمت حضرت مجدد الف ثانی
فرموده اند که بعد از تمام دفتر اول مکتوبات بر خاطر عاطر گذشته که آیا این همه معارف
که بتحریر آورده ایم مقبول و مرضیّ است یا در این اثنا ایشان ملهم شدند که این همه علوم
که نوشته بلکه هرچه در گفتگوی تو آمده همه مقبول و مرضیّ ما است بل این همه را ما
گفته ایم و بیان ما است و در آنوقت آن علوم و معارف را یک بیک در نظر ایشان
داشتند اند همه را در ان داخل یافته بتحریر مکاتیب جلد دویم پرداخته اند و نیز باعث
تحریر این علوم آن است که لمحه وجود بشریت را از ورود وارد قوی آسایش حاصل
آید چنانچه کلمینی یا حمیرا بدان دلالت می کند و خدمت عارف رومی فرماید در غزلی فرد

این تکلف های من در شعر من	کلمینی یا حمیرائی من است

و شیخ الاسلام هروی قدس سره می فرماید کسی که یک ساعت مرا از حق سبحانه غافل
سازد امید است که گناهان او را ببخشند چه وجود بشریت را غفلت در کار است
حق سبحانه از کمال کرم خود هریکے را ازین طائفه باندازه استعداد بامورے که مستلزم غفلت
اند ظاهر ایشان را بآن امور مشغول ساخته است تا آن بار وجود فی الجمله از ایشان تخفیف

باید جمعی را بسماع و رقص الفت داده و طائفه را تصنیف کتب و تحریر علوم و معارف مشغول ساخته
آورده اند که عبدالرحیم اصطرخی همراه سگ بانان بصحرا میرفت شخصی از عزیزی سر
آن پرسید فرمود تا نفسے از بار وجود خلاص شود لهذا هر کسی اطلاع از احوال اکابر نداده اند

در نیابد حال پخته هیچ خام		پس سخن کوتاه باید والسلام

از مرقومات مبارک ایشان یکی فقرات عالیات رسالهٔ مبدء و المعاد است و رسالهٔ شریفه معارف لدنیه و رسالهٔ مکاشفات غیبیه و رسالهٔ جذبه و سلوک و رسالهٔ رد شیعه و رسالهٔ تعلیقات عوارف المعارف و رسالهٔ شرح رباعیات حضرت خواجه باقی بالله قدس سره و سه دفتر مکاتیب شریف دفتر اول متضمن هشت عریضه و دو صد و نود و سه مکتوب است که مجموع سی صد و سیزده گردد و مطابق عدد انبیای مرسل مسمی بدر المعرفة جلد دفتر ثانی مشتمل بر نود و نه مکتوب موافق اسماء حسنی جلد دفتر ثالث محتوی است بر صد و چهارده مکتوب بر طبق سور قرآن و بعد از تمام این جلد ثالث مکاتیب دیگر که از قلم فیض رقم ترقیم یافته شروع دفتر چهارم بود اما چون بعد و چهارده نرسیده که آن ماه چهارده آسمان تجرید رو در نقاب مغرب تراب کشید قدس سره و نور مضجعه المعطر بحرمت سید البشر علیه و علی آله و صحبه الصلوة والسلام الی الیوم المنتظر لاچار آن مکاتیب را در جلد ثالث داخل نمودند بر خوانندگان آن معارف معالی حضرت ایشان مستور نیست که علوم ایشان را از علوم رفعت و غموض و دقت پایه عالی و سرمایه دیگر است که مصداق حالا عین رأت توانند بود من هیچمدان را چه یارا که ستایش نمایم ع آنجا که عیان است چه حاجت به بیان است: اگر زیاده ازین اطلاع جوئی در کسی باشد باید که به کتب مقامات ایشان رجوع نماید تا تشفی کلی یابد اما آنچه از علوم و معارف ایشان که در قید قلم رفت کافی است و حاجت بنوشتن خوارقات نیست چرا که اعظم خوارق بنزد اکابر علوم و معارف اند که بر وفق

آرای علمای حق و کتاب و سنت واقع شوند خوارقی که از قسم متعلق بعالم کون واشته باشد چندان اعتبار ندارد و چنانچه اکثر مشائخ مکمل در آخر عمر شریف از ظهور خوارق نادم بوده اند و فرموده اند عقوبة الانبیاء حبس الوحی و عقوبة الاولیاء اظهار الکرامات و عقوبة المؤمنین التقصیر فی الطاعات۔ مع ذلک چون عادت نویسندگان احوال اکابر چنان جاری است لاچار بعضی از خوارق ایشان که در مقامات دیده شد ایراد میرود اگرچه مصداق این مقام کلام حضرت شیخ الاسلام است که در حق ذوالنون قدس سرهما فرموده اند که وی را انبیا را ئید بکرامات و نشتا ئید بمقامات که مقام و حال در دست او مسخره بود انتهی کلامه الشریف حکی آرند که روزی بتقریبی وقت مبارک ایشان گرم بود دران اثنا فرمودند که حضرت سبحانه از کمال کرم این کمترین را آنقدر قوت عطا فرموده که اگر باین چوب خشک توجه و همت گماریم عالمی ازو منور شود اما درین جزو آخر زمان رضی او سبحانه نه بر ظهور این امور نیست و نه مراد دل بر این ظهور و نیز مے فرمودند و هم بر نگاشته اند که شیخ الشیوخ قدس سره در عوارف بعد از ذکر کرامات و خوارق اکابر فرموده اند که کل هذا من مواهب الله سبحانه وقد یکاشف بها قوم و یعطی وقد یکون فوق هؤلاء من لا یکون له شئ من هذا لان هذه کلها تقویة للیقین و من منح بصرف الیقین لا حاجة له بشئ من هذا و کل هذه الکرامات دون ما ذکرناه من تجویز الذکر فی القلب و وجود ذکر الذات۔

خوارق عادات

بر دو نوع است نوع اول علوم و معارف الهی است جل سلطانه که بذات و صفات و افعال واجبی جل و علا تعلق دارد و ورای نظر عقل است و خلاف متعارف و معتاد است که بندهای خاص خود را بآن ممتاز ساخته است و نوع از قبیل اخبار بعالم کونی و ما ینا سب به است نوع اول مخصوص باهل حق و ارباب معرفت است و نوع ثانی شامل محق و مبطل است زیرا که اهل استدراج را نیز نوع ثانی حاصل است نوع اول نزد خدای عز و جل اعتبار دارد

که باولیای خود مخصوص ساخته است و اعدا را بآن مشارکت نداده و نوع ثانی نزد عوام
خلائق معتبر است و در انظار ایشان معزز و محترم این معنی اگرچه از اهل استدراج بظهور
آید نزدیک است که از نادانی او را پرستش نمایند و بهر رطب و یابس که ایشان را تکلیف
نماید مطیع و منقاد او گردند بلکه این محجوبان نوع اول را از خوارق نمی دانند و از کرامات
نمی شمرند و خوارق نزد اینها منحصر در نوع ثانی است و کرامات بزعم این محجوبان مخصوص
بکشف صور مخلوقات و اخبار از مغیبات ایشان نهے بیخردان علمی که باحوال مخلوقات
حاضر یا غائب تعلق دارد کدام شرافت و کرامت در وی حاصل است بلکه این علم
شایان آنست که بجهل مبدل گردد تا نسیان از مخلوقات و احوال ایشان که معرفت
و آجبے است تعالی و تقدس که بشرافت و کرامت و اعزاز و احترام شایان بر تو انداز و فرد

پری نهفته رخ و دیو در کرشمه و ناز	بسوخت عقل ز حیرت که اینچه بو العجبی است

وقریب ما ذکرنا قال شیخ الاسلام الهروی والامام الانصاری فی کتاب
منازل السائرین و شرحه رحمة الله علیهم اجمعین ایضاً میفرمودند
که اکثر متقدمین در طول عمر زیاده از پنج شش خوارق نوع ثانی نقل نکرده اند
جنید قدس سره که سید این طائفه است معلوم نیست که از وی ده خوارق نقل
کرده باشند حضرت حق سبحانه و تعالی از حال کلیم خود علی نبینا و علیه
الصلوة والسلام چنین خبر داده است وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسٰى تِسْعَ آيٰتٍ بَيِّنٰتٍ
و مشائخ این وقت را از کجا معلوم شد که امثال این خوارق بظهور نمی آید بلکه
اولیاء الله را چه مقدم و چه مؤخر در هر ساعت ظهور خوارق است مدعی آنرا واند یا نه واند ع
خورشید نه مجرم ار کسی بینا نیست ؛ اکثر خوارق مشائخ را مریدان خاص و
جلیسان مجلس اختصاص مے بینند و بمرور ایام بتقریر رسته و بتحریر اقلام مین الانام
شهرت میگیرد و نیز میفرمودند که کرامتی که ارباب رشاد و راضروری هست آنست که مریدان

رشید را از خلقی بخلقے برند و از حالی بحالی گذرانند و مرید سعادت مند در هر روز از مرشد
خود کرامات مطالعه نماید و در خود آثار تصرفات پیر بیند اولیاء الله را هیچ برای
نمودن دیگران اظهار خوارق در کار نیست که معامله ولایت به استتار الیق است
اولیائی تحت قبائی لا یعرفهم غیری برای مدعا گواه صادق است
و تحریر نموده اند که خوارق نه از ارکان ولایت است و نه از شرائط آن بخلاف معجزه
نبی را که از شرائط مقام دعوت است لیکن ظهور خوارق از اولیاء الله شائع است تخلف کم کنند
اما کثرت ظهور خوارق بر افضلیت دلالت ندارد و تفاضل در آنجا باعتبار درجات قرب
الهی جل شانه تواند بود که از ولی اقرب ظهور خوارق اقل باشد و از ابعد اکثر خوارقی که از
بعضے اولیاء الله این امت بظهور آمده از اصحاب کرام رضی الله تعالی عنهم
عشر عشیر آن نیامده با آنکه فضل اولیائی بمرتبه ادنای صحابی نرسد نظر بر ظهور خوارق
از کوته نظریست و دلیل است بر قصور استعداد تقلیدی شایان قبول فیض نبوت
و ولایت جماعة اند که استعداد تقلیدی در ایشان غالب باشد بر قوت نظر ایشان
حضرت صدیق اکبر رضی الله تعالی عنه بواسطه آن قوت محتاج بعلم نگشت
لهذا اسبق سابقان این امت آمد ابو جهل لعین بواسطه قصور همین استعداد با وجود ظهور
چندین آیات باهره و معجزات قاهره بدولت تصدیق نبوت مشرف نشد تفصیل این مدعا در
مکاتیب شریف در جاها متعدد نموده اند از آنها مکتوب که بنام خواجه حسام الدین احمد
نوشته اند مفصل بیان رفته کما لا یخفی علی الناظرین چون ایمای باین فوائد
حاصل آمد اکنون شروع در بعضی خوارق قسم ثانی نموده می شود بگوش هوش استماع نمایند چندے
درین تذکره بیان میشود و چندی در تذکره آینده در ذکر وفات مبارک ایشان مذکور مے گردد:-
مِنْ خَرْقِ عَادَاتِه قدس سره نقل است که یکی از سادات
کرام بخدمت ایشان ارادت طریقه داشت و بجناب محبوب سبحانی حضرت

یعرفهم

دیده

غوث اعظم سید شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله تعالی عنه نیز معتقد
تمام بود بیگاه روزے ایشان ویرا خدمتی فرموده اند آن سید بدان خدمت قیام نموده
بعد از ادای نماز شام در صحن مسجد ایستاده بودند که آن سید نیز حاضر بود ویرا فرمودند که ترا
بجناب حضرت شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله تعالی عنه نیازمندی و اخلاص
تمام است میخواهی که ایشان را ببینی وی گفت که از مدتے دیرباز آرزوی این معنی
دراز
دارم فرمودند که ستاره قطب را می‌شناسی گفت نمی‌شناسم بانگشت مبارک خود ویرا
شناسا بستاره قطب کردند فرمودند که در ستاره نظر کن وی در همان ستاره میدید
ناگاه ستاره قطب شق شد و از میان این ستاره شخصی نورانی به لباس سیاه برآمده
پرواز نمود و در صحن مسجد پیش آن سید فرود آمده ایستاده شد ایشان بآن سید فرمودند
که ایشان جناب محبوب سبحانی حضرت سید عبد القادر جیلانی هستند
دریاب بعد ازان که آن سید ایشان را ملازمت نمود باز پرواز نموده در همان
ستاره قطب پنهان شدند **من خرق عاداته** نقلست که روزے شخصے یکی از مریدان ایشان
گفت که مرا با شیخ تو نقار خاطر پیدا شده است بدانجهت که شنیده ام که ایشان گفته اند
که اگر درین زمانه حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند زنده می بودند غاشیه مرا بر میداشتند
آن مرید در اندیشه شد که آیا ایشان گفته اند این سخن راست باشد یا دروغ درین اندیشه
اندوه و غم می بود و تحقیق این را میخواست و جرأت آن نداشت که از خدمت ایشان
استفسار کند و اطمینان خاطر حاصل آرد و ازین غم روز بروز می کاهید تا بوقتی که ازین اندوه
بیمار شد و بیماری او بجائی کشید که بحالت نزع رسید قابض ارواح را دید که می خواهد
قبض روح او کند و در آن وقت دید که از هوا تختی پیدا شد بسیار مکلف آراسته و
بران تخت عزیز نورانی نشسته و گرد بگرد او جماعه کثیر بودند آن عزیز قابض ارواح را
گفت که از قبض جان این مریض دست بدار که ما این را خلاص گردانیدیم قابض ارواح

گفت

گفت که چنان مقرر بود که جان این قبض شود موجب نجات و خلاص اینچه شد آن عزیز
گفت که اگر این مردمی مُردی سه کس کافر میشدند این گفته و آن تخت بر هوا شد و مریض
ازین مقدمه متعجب شده با خود گفت که این عزیز که بود که درین وقت مرا از دست
مرگ رهائی داد و اگر این را میدانستم می شناختم نیکو بودے فی الحال آن تخت
باز از هوا فرود آمد و آن عزیز بدان مریض فرمود که مرا خواجه بهاء الدین نقشبند
میگویند و آنچه شنیدی که شیخ تو گفته است که اگر خواجه بهاء الدین نقشبند درین
زمانه می بود غاشیه مرا بر می داشت این سخن در حق شیخ تو بهتان و افترا است او چنین
نگفته است اما محل آن دارد که من غاشیه شیخ ترا بردارم آن مریض بعد ازان صحت
کمال یافت و زیاده از حد مخلص حضرت ایشان شده فاما آنکه مراد از بیم کفر سه نفر که
مذکور شد مریض باشد و کسیکه با او گفته و آنکه آواز وی شنیده بعد از دیدن این حالت
واستماع این مقدمه هریک از مخلصان شده باشند و از انکار رهائی یافته -:-
من خرق عاداته نقل است که بزرگ زاده شنید که ایشان خود را
برحضرت صدیق اکبر رضی الله تعالی عنه فضل میدهند بدین اندیشه خاطر عزم خدمت
ایشان کرده است که اول بگویند که آیا این سخن فضل را ایشان گفته اند یا نه دوم
آنکه از آبا و اجداد من خبر بدهند و هریک را بنام علیحده علیحده یاد کنند و از بزرگی
آنها بگویند و سیوم بجهت خوردن شیر برنج بدهند چون بخدمت ایشان رسید
در آن محل ایشان قصد حرم نموده بودند قدرے راه رفته باز گشتند و در دهلیزه ایستادند
و بزرگ زاده را مخاطب ساخته فرمودند که مراد مسلمانی کسی تردد است که خود را از کافر
فرنگ بهتر داند تا بحضرت صدیق اکبر رض چه رسد فرمودند که پدر شما و جد شما و پدر
جد شما فلان و فلان بوده اند و کمالات آنها را از هریک یک بزبان راندند
و بخادم فرمودند که آن شیر و برنج که نگاه داشته بودیم برای همین جوان است و

نصیبه این است بیار رسید بزرگزاده در قدم ایشان افتاده اظهار خواطر نمود و اکثر مردم از این
اشراف خاطر مرید و معتقد شدند و آن بزرگزاده از جمله نیازمندان صمیمی گشت ؛

من خرق عاداته نقل است از ثقات اصحاب ایشان که وقتی
ایشان را ضعیفی روی نمود در آن وقت مویز طلب نمودند که تناول کنند خادم ده یازده
دانه مویز حاضر ساخت مراقب شدند بعد سر برآوردند و فرمودند که امر عجیب بظهور رسید
چون مویزها پیش من نهادند مرئی و محسوس گشت که همه بمناجات در آمدند و
حضرت حق سبحانه مسئول ایشان را اجابت فرمود و صحت آکل آنها را در اکل آنها
ودیعت نهاد و خود چندی از آنها تناول فرمودند و صحت یافتند و بقیه را
نگهداشتند پس از مدتی مخدوم زاده خورد ایشان مریض شد و معامله بیاس کشید
از تناول آن بشفا رسید و کذلک دسته تن دیگر فرمودند کاش همین مویز بیشتر بودی
تا بسیاری را از موجب شفا و صحت شدی **من خرق عاداته** منقول است
که مولانا محمد صدیق کشمی که از اکابر خلفای ایشان بود و بکمالات عالیه ممتاز
فرمود روزی ژنده پوش درویشی که آثار جذب و وجد و آزادگی و تفرید از و
پیدا بود بمن ملاقی شد پرسید که ارادت تو به کیست نام حضرت مجدد الف ثانی
قدس سره بردم گفت از ایشان خوارقی دیده آنچه دیده بودم بیان کردم
گفت من از شیخ تو خارقی بس شگرف دیده ام بتو میگویم تا الحال بکسی نگفته ام
چون اوصاف ایشان شنوده بودم بقصد زیارت ایشان متوجه سرهند شدم از
شب پاسی گذشته بود که بشهر در آمدم گفتم در اینوقت چه متصدع خادمان ایشان
گردم بیکی از مساجد در آمدم همسایه مسجد از من اطلاع یافت مرا بخانه خود برد
مهمانی نمود و در اثنای پرسش وجوی من احوال ایشان پرسیدم در طعن ایشان
شروع کرد و از حد افزود دانستم که از منکران است مکدر گشتم و بباطن ایشان متوجه شدم

ناگاه دیدم شیخ از در درآمد شمشیر برهنه در دست و آن منکر را بآن پاره پاره کرد و بیرون شد از
قفای ایشان شدم ایشان غائب شدند من بخانه باز نتوانستم که شوم بجائی دیگر شدم
فردای آن تجسس مکان ایشان نموده بخدمت ایشان رسیدم و همچنان در خوف بودم
ایشان مرا در آغوش گرفتند و تبسم نمودند و فرمودند ما مضی بالليل لا يذكر في النهار
معتقد ایشان بیشتر از آنکه بودم شدم **من خرق عاداته** منقول است
که سیدی صاحب ولی سید رحمة الله لاهوری نام گفته در ایامیکه ایشان
در لاهور تشریف آورده بودند بخدمت ایشان می رسیدم روزی بتقریبی از ایشان
شنیدم که هر چه از توهین اصنام و عبده آنها از دست مسلمانی بیاید خود را معاف ندارد
و در گوشم بود تا باراده الله وقتی در اقصای ملک دهکن با دو سه درویشی سیر میکردم بصحرای
بتخانه رسیدیم فقیر را نصیحت ایشان بیاد آمد بیاران گفتم که در این صحرا کسی حامی این بتها
نیست هر مقدار که بتوانیم از این بتخانه ویران کنیم بت ها را شکستیم و کمر بهدم دیوارها بستیم
در این میان یکی از مزارعان هنود از اینحال وقوف یافته باهل قریه که عابد بتخانه بودند خبر کرد
ناگاه دیدیم که قریب هزار کس سنگ و چوب بر دست بجنگ تمام متوجه ما اند دهشت بر ما مستولی
شد و فرار را نیز یارا ندیدیم التجا به باطن حضرت مجدد الف ثانی رض نمودیم که ای شیخ
بزرگوار به نصیحت شما مبادرت نموده باین بلیه گرفتار شدیم اکنون رهائی از استمداد باطنی شما می
خواهیم در التجا و تضرع آواز صریح از ایشان بگوشم رسید خاطر جمع دار اینک برای حمایت
تو لشکر اسلام میفرستم بیاران گفتم چنین آواز ایشان بگوشم رسید امید رهائی می نماید
همه گفتند اینک کفار رسیدند تا لشکر ایشان برسد کار ما تباه می شود و کفار قریب
یک تیر پرتاب بما رسیده بودند ناگاه دیدم که از سر بلندی سواران اسلام که قریب به سی
و چهل باشند بسرعت تمام اسپان را تازیانه زده بر کفار رسیدند برخی را ستم نموده مارا
حمایت کرده از میان آنها رهائی داده همراه شدند تا بمامنی رسیدیم ؛

من خرق عاداته منقول است که سید جمال نام مردی از اصحاب ذوق
و حال گفته که روزی در یکی از بوادی شیری مرا پیش آمد از وحشت او و تنهائی خود سخت هراسان
شدم التجا بباطن ایشان بردم بعجز و تضرع در نظر آمد که حضرت ایشان عصای مبارک بدست
شتابان رسیدند و عصای مبارک بر دهان شیر دلیر کوفتند شیر فرار نمود چون چشم با یشان کردم
از شیر و ایشان نشانی ندیدم من خرق عاداته منقول است از شیخ بدیع الدین که
از خلفای کمل ایشان بود فرموده که روزی بالحاح یکی از دوستان بزیارت قبر شیخی که
حضرت ایشان بنابر صدور بعضی سخنان خلاف شرع از و ناخوش بودند رفتم اما از این
رفتن ملاحظه داشتم لیکن در مرافقت آن یار ناچار بودم چون بر سر تربت آن شیخ مراقب
شدم فی الفور در نظرم آمد که شیری خشم آلوده بآن خطیره درون شد و من بجانب آن شیر به
دهشت تمام می نگریستم دیدم که چشمهای آن شیر بصورت چشم حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه
شدن گرفت همچنین تمام روی ایشان از روی آن شیر هویدا گشت و در کمال غضب از هیبت
ایشان سر از مراقبه کشیدم و برخاستم من خرق عاداته منقول است از
عدول اصحاب ایشان که وقتی در خدمت ایشان در راهی می رفتم هوا بغایت گرم و آفتاب
در کمال حدت و تشنگی و حرارت در مخدوم زاده و یاران پیاده اثر کرد اما از غایت ادب جرأت
عرض نداشتند در این اثنا حضرت ایشان بیکی از محبان نظر کرده خطاب نموده فرمودند همانا
حرارت آفتاب و تراکم غبار یاران را آزار میرساند آن یار معروض میداشت که چون معلوم حضرت
ایشان است چه حاجت بعرض مخلصان ایشان تبسم نمودند گوشه چشم حق بین جانب آسمان کرده
زیر لب چیزی گفتند قدمی چند نه رفته بودند که قطعه ابر ظاهر شد محاذی ایشان و اصحاب
ایشان آمده سایه افگند بهمان مقدار که غبار فرو نشیند و بوحل نه انجامد متقاطر شد
و شمالی بغایت اعتدال وزیدن گرفت و ایام باران بود یاران را از مشاهده آن موجب
از دیاد عقیدت شد من خرق عاداته خدمت حضرت مولانا هاشم علیه الرحمة

می نویسند که برنای از سادات کرام که از طلبه علم بود و آشنای براقم داشت روزی بدیده گریان
آمده قصه عجیب از واقعه خود در میان نهاده که آن خارقی بود عظیم از حضرت مجدد الف ثانی رح
گفت شبی مطالعه مکتوبات ایشان می نمودم آنجا دیدم که نوشته اند که امثال مالک شتم معاویه
را چون شتم ابوبکر رض و عمر رض گفته است و همان که برشاتم آنها حد می فرمود بر شاتم او نیز می فرمود
و مرا با و نقار خاطر بود از این نقل برآشفتم و گفتم که این چه نقل بیهوده است که اینجا ایراد نموده
است مکتوبات را بر زمین افگندم و ببالین خواب سر نهادم در خواب دیدم که حضرت مجدد
الف ثانی رض بغضب تمام در رسید و هر دو گوش مرا بدو دست مبارک گرفته فرمود که ای طفل
نادان تو هم بنوشته ما اعتراض میکنی و رقیمه ما را بزمین می افگنی اگر از من سخن را که از و آشفته
باور نمیکنی بیا تا ترا پیش کسی برم که خوش آمد او دانسته برادران او را که صحابه رسول
الله صلی الله علیه وسلم اند دشمن داشته همچنان مرا کشان کشان بباغی بردند در کنار
آن باغ مرا باز داشته خود بجانب ایوانی که در آن باغ می نمود رفتند آنجا دیدم عزیزی بس
عظیم نورانی نشسته بود بتواضع تمام بآن عزیز ادب سلام بجا آوردند آن عزیز نیز بر بشاشت
تمام با یشان ملاقی شدند بعد از آن حضرت ایشان بدو زانوی ادب پیش آن عزیز
نشست و ایشان حرفی معروض داشتند و ایشان و آن عزیز از دور جانب من نگاه
و اشارتها می نمودند یقین دانستم که از جانب من حرفی می گذرد بعد از ساعتی ایشان
برخواسته مرا نزدیک طلبیدند و فرمودند ایشان که نشسته اند حضرت امیر اند کرم الله
وجهه المقدس بشنو که چه می فرمایند من سلام کردم بزبان گوهر افشان بیان فرمودند
که زنهار باصحاب پیغمبر صلی الله علیه وسلم نقاری در دل نداری و ملامت این بزرگواران
بر زبان نیاری که ما دانیم و برادران ما که بچه نیات خیر صورت منازعات در میان
مایان آمده و تمام حضرت مجدد الف ثانی را برده فرمودند که از گفته ایشان زنهار سر پیچی
راوی گوید با وجود این نصیحت ایشان چون بدل خود رجوع نمودم دل خود را همچنان

شتم معاویه رض

برنقار آن جماعة یافتم ایشان را معلوم شد در غضب رفتند بحضرت شیخ تو گفتند که هنوز دلش صاف نشده است اشارت بضرب سیلی کردند حضرت شیخ تو بقوت تمام سیلی در قفای من زدند بعد از خوردن سیلی باخود گفتم که عداوت آنها برای محبت و رضای ایشان اختیار کرده بودی چون تا باین حد ایشان از این نقار و عداوت تو ایشان ناخوشنود میشده اند و برفع آن راضی تو نیز نقار از دل خود بدرکن چون نظر کردم آن دم دل خود را صاف دیدم درین میان از خواب برآمدم همچنان از سینه خود اکنون از کینه صاف می یابم و از این خواب خطاب همگی حضور شده ام و بخدمت شیخ بزرگوار تو اعتقادم یکی بر صد شده است **مِنْ تصرفاته**. منقول است که یکی از سلاطین زاده را سلطان وقت در زندان کرد و برای ملک بر قتل آن مقرر شد و آن بیچاره هر سو دست و پائے می زد و از فقرا همت می خواست درین اثنا حضرت مجدد الف ثانی از طالع او باگره تفیض آوردند آن محبوس مایوس یکی از مخلصان ایشان را که آشنائے او بود طلب داشته بزبان او در حق خود از ایشان توجه خاص جهة خلاص دریوزه نمود ایشان متوجه شده بشارت خلاصی دادند آن میانجی بشارت باو رسانیده که ایشان فرمودند که مژده باد بر که از قتل خلاص شدی وی از غلبه اضطرابی که داشت مطمئن نشده یکے از مجاذیب معتبر کس فرستاد و آن مجذوب گفت که وی یکے از اکابر نقشبندیه آمده کشتی او را از گرداب هلاکت کشید بقارن آن سلطان زاده از حبس خلاص شد و به منصب رسید چنانچه بشارت بود واقع شد **مِن خرق عاداته**:۔ منقول است که فاضلے بخدمت ایشان آمده طلب دعای جهة مریضے نمود و اظهار نمود که از بسیاری فقرای طلب دعا نموده ام ایشان متوجه شده دست بدعا برداشتند بعد از لمحه فرمودند که بیائید که دعای مغفرت برای او بخوانیم آن فاضل

بحیرت بمنزل خود باز گشت و متوجه دیه که مریض در آنجا بود شد چون در آنجا رسید مردم از دفن آن فارغ شده بودند آن فاضل از مشاهده این خارق از جمله اخلاص کیشان صمیمی شد مرید شد **مِن خرق عاداته** خدمت مولانا محمد هاشم رضی می نگارند که روزی در اثنای تلاوت کلام مجید در سوره بنی اسرائیل چون بآیت **وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَّكَ عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا** رسیدم بخاطر خطور کرد که مگر ادا نماز تهجد را ورد نصیب این برکات که مقام شفاعت است دخلی باشد آن از حضرت مجدد الف ثانی می باید پرسید باین نیت در ملازمت آمدم ایشان در کار وضو بودند چون مرا دیدند فی الفور گفتند تهجد را لازم دار عرض نمودم اکثر ادا می باید فرمودند هر که می خواهد که از مقام محمود که مقام شفاعت است بهره تمام گیرد گو نماز تهجد را ملتزم باشد و این آیه مبارک را تلاوت فرمودند بعرض رسانیدم که در خدمت جهة تفحص همین مدعا آمده بودم لله الحمد بکرامت ایشان بے جرأت عرض بظهور آمد **مِن خرق عاداته** نقل است از ثقات اصحاب ایشان که در سفری بر باطی فرود آمده بودند بناگاه بیاران فرمودند مرا چنین گردیده که درین سرا امروز بلیه عظیم رو خواهد داد و بعامه اهل سرا سرایت خواهد نمود یاران ما بکدگر را خبر کنند که هر یکے دعای ماثوره **بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِيْ لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهٖ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَآءِ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ. وَأَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ كُلِّهَا مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ** را تکرار کنند هر که این دعا را بخواند بعنایت الله سبحانه او و اسبابش محفوظ ماند از این فرموده دو ساعت نه رفته بود که در آن سرا آتش در افتاد و بشدت هر چه تمامتر مشتعل شده بود چنانکه مردم از اطفای آن عاجز گشتند و کسبا امتعه بحرقت و سرقت رفت و بسا خانه ها بسوخت مولانا عبد المومن لاهوری که فاضلی بود از یاران ایشان اسباب وی نیز محروق گشت و او

خودرا بصد محنت بخدمت ایشان رسانید بمولٰنا فرمودند که مگر شما را کسی نخواندن دعای ماثورہ مذکورہ خبر نه کرد گفت نه حضرت ایشان یاران را از عدم اخبار مولٰنا عتاب فرمودند و کسی که دعای مذکور خوانده بود او و اسبابش بسلامت رهائی یافت :-

مِنْ خوارق عاداته منقول است که شیخ محمد مسعود رض که برادر خورد ایشان بود بتقریبی بقندهار رفته بود دران ایام سحری بخادمی که حاضر بود ایشان فرمودند که متوجه احوال محمد مسعود شدم هر چند بدیدۂ مکاشفه جست وجوی نمودم و برهیچ جا بر روی زمین نیافتم بعد ازان چون نیک متوجه شدم صورت قبر او که بتازگی فوت شده در نظر آمد سامعان در حیرت رفتند بعد از فرمودۂ ایشان بچندی رفیقانش رسیده خبر وفات او برسانیدند رحمة الله تعالی علیه :-

مِنْ تصرفاته منقول است که در ایام که ایشان به اجمیر تشریف داشتند در ایام برشکال شهر رمضان واقع شد خدمت ایشان بعادت معهود در نماز تراویح مشغول ختمات شدند شب اول یاران از سبب تنگی گرمی مسجد بسیار بآزار شدند بعد از ادای نماز بزبان مبارک راندند تا تمامی ختمات که قرار داده ایم اگر بکرم الٰهی یاران را فرصت میداد که بیرون مسجد تراویح گذارده میشد خوب بود خدمت مولانا هاشم رح می فرماید که یکی از یاران گفتم شنیدی که چه فرمودند انشاء الله تعالی دیگر تا آخر رمضان در شب باران نخواهیم دید همچنان تا بیست هفتم باران نشد نماز را بفراغ بیرون در صحن مسجد ادا نمودیم بعد از ختمات در شب بیست هشتم باران ریختن نمود آیضا بهمین مسجد که ذکر یافت دیوارے از سست بنیاد شده بود و بیک جانب میل تمام نموده بنوعی که اکثر آیندگان مسجد جمعی که در حواشی آن بودند از آنجا عبور نمی نمودند مترقب آن بودند که امروز یا فردا خواهد افتاد روزے حضرت ایشان بسبیل طیبت فرمودند تا زمانیکه این فقیر اینجا اندر عایت کرده نخواهد افتاد بقول اکابر که فرموده اند ع هزل من هزل نیست تعلیم است :-

فرمودند

آن چنان شد که فرموده بودند روزیکه از آنجا کوچ شد تا قریب میلی نرفته بودند که بیکبار افتاد :-

مِنْ تصرفاته نقل است که در ایامی که در لاهور رفته بودند شبی نماز خفتن را ادا نموده نزدیک یکی از دیوارهای آن منزل ایستاده فرمودند که امشب زنهار کسی نزدیک این دالان نیاید و نخسپد و حال آنکه باعث از یاران امثال آن نبوده شخصے از یاران بدیگرے بطیبت گفت که خانهای دیگر از این فرموده تر اند گناه اینخانه چیست که امشب او را باقتادن نسبت میدهند و حصه از شب نگذشته بود ناگاه آن خانه افتاد یک کنیزے در آنجا خفته بود در ته آن شد حضرت فرمودند که ما گفته بودیم که نزدیک این دالان کسی نخوابد آنرا ازان برآرید چون این کنیزک را بر آوردند اصلاً آسیبی برو نرسیده بود :-

نخوابند

دالان

بگفتیم

مِنْ تصرفاته نقل است که سنگے در صحن مسجد ایشان در سرهند بود که ایشان غالباً بر و نشسته وضو می نمودند آن سنگ هرگز در ایام گرما با وجود حرارت هندوستان گرم نمی شد و بر یک حال بود کان هٰذا من اثر برکات جلوسه علیه رضی الله تعالی عنه آین فقیر که کاتب این اوراق است از بعضی اکابر مسموع دارم که در ایام قبل حاکمی از اهل رفضه در لکنو بود در یکے از بلدان توابع وی شخصے از اقربائے حاکم مذکور سب خلفای الراشدین نموده بود دران بلده یکی از اعیان آن نواحی که از اهل سنت بود بے آنکه برخصت حاکم مذبور محتاج شود آن رافضی را بقتل رسانید چون این خبر به لکنو رسید حاکم بخود پیچید و قسم یاد نمود که آن قاتل را بانواع عقوبات هلاک گرداند و محصلان شدید فرستاده او را طالب حضور شد پس محصلان رفته وی را ازان بلده برداشته می آوردند در اثنای راه جماعة نشسته وردی می نمودند آن مرد مقید از محصلان التماس نمود که نزد این جماعة رفته التماس دعا کند برخصت آنها نزد ایشان شده احوال خود وانموده همت خواست آن جماعة اورا طریق ختمه لاحول که منسوب بجناب حضرت مجدد الف ثانی است رضی الله عنه نمودند آن مرد ختمه مذکوره را در اثنای راه خوانده می آمد و آن راه واقع بر کنار دریا بوده ناگاه

مذبور

در نظر وی چنان ظاهر شد که در دریا زورقه می رود و یک شخص نورانی بر آن زورقه سوار بے آنکه ملاحان آن زورقه را بر ند خود جاری همراه آنها می رود این مرد نزدیک شده از راکب زورقه سوال نمود که تو چه شخصی و این زورقه چون بے اعانت ملاحان جاری است آن راکب گفت من صاحب همین ختمه ام که تو ورد نموده برای نجات تو می روم خاطر جمع دار فی الجمله تسلی حاصل نموده می رفت تا به نزد آن حاکم رسید به مجرد یکه نظر حاکم بروی افتاد از جا برجست و به بشاشت تمام باین مرد ملاقی شده و عذر نمود که ترا بے موجب تصدیع داده ام و مبلغ بسیارے با خلعت عالی بوی انعام داشته رخصت نمود این مرد چون از آن مهلکه نجات یافته و علاوه بر آن چندین فتوح دید غائبانه بے آنکه خود درا بوسیله مرید ساز د مخلص و معتقد شد و قصیده در کمال زیبائی تصنیف نموده تخلص خود را اویسی قرار داد و در ان قصیده مدح اکثری را از اولاد ایشان کرده اما چند فردی که در مدح ایشان است مناسب این تذکره اینجا ایراد می رود:-

نظم من قصیدته رض

آنکه نامش چو برآمد بزبان می گردد — قوت ناطقه را علم لدنی از بر
شیخ احمد که مجدد لقبش کرد خدای — الف ثانی شده زو تازه بدین مستظهر
الفش از احدیت ز حقیقه حاکیش — میم از معرفت و دال بدانش رهبر
در ولایت به کمالات نبوت مخصوص — بهر ایصال خلائق به معانی ز صور
هر که در حلقهٔ خاصش نفسی زد آورد — حلقه زد بر در لاهوت مفتاح اثر
آسمان جاه شهنشاه سریر تکمیل — که شود قطب زمان حاتش از فیض نظر
بست بر صفحهٔ هر ساده دل نقش کمال — نقشبندی عجبی هست بدین تازه هنر
هر کس احرام حرم میکند از بهر طواف — کعبه در مسجدش آمد به صفائی منظر
گفتگویش بخلائق ز ره صدق و صفا — نطق حق دان که بود زبدهٔ اولاد عمر
جوش علمش همه هر جا که بود آل علی — کان پی دار علوم نبوی آمد در

نسبت تفضیل طریقش بطرق هست چنان — که بصدیق بود رتبهٔ اصحاب دگر
رفت از دایرهٔ ظل سوی مرکز اصل — یعنی از ذات احد گشت بجان مستبشر
مشرب احمدی و خلت ابراهیمی — کرد این مجمع بحرین دلش را اظهر
نقشبندی بدن و قادری و چشتی بال — طائر معرفتش را که بود عالی پر
نسبت فیض طریقش نه به احیاست فقط — می شود فائض ازو مجمع اهل مقبر
اوست قیوم که عالم بفیوضش قایم — تا قیامت بود از مهلکه خوف و خطر
هر کرا شد بسوی مبدء فیاض عروج — همتش هست عموماً بتوسط مضمر
یک نگاهش وز ششگانه لطائف و اکرم — سالکے را که در افتاد بفکر ششدر
گشت در هر دو جهان از سه حقایق آگاه — که بهر چار طرق داده به تفصیل خبر
صورتش وصل سالک ز رخ شاهد غیب — پرده برداشت با نوار شهادت خوشتر
انقطاعش ز جهان سر حروف مقطوع — منکشف کرد بعنوان صد و صد دفتر
شبهه اش در متشابه نبود از آیات — که بمدلول الیقینش بود و دانش در
در کلامش چو کسی خرده گرفت از خبثے — بیخرد باشد و در هر دو جهان خوار چو خر
در سعادت وی آنکس که نصب کرد علم — کسر شانش بود آخر سوی ایمان منجر
حجله آرای کرامت شود از پردهٔ غیب — هر کرا طبع عروسی شود و حبش زیور
خاطرش گر پی تغییر حقایق برود — زهر تریاق شود در دهن مار و دگر
آب حیوان اثر زهر هلاهل بخشد — که کند قطرهٔ او قطع گلو تا به جگر
زیر کوه آمده گر ساز دازو استمداد — باشدش باهمه اثقال چو برگ گل تر
کور معنی نادیده ز فیضش مرئی — حرف نابرده بلب جا کند اندر دل کر
هر که در کام نهنگ افتد نامش گیرد — از زبانش شودش زورقه سوی معبر
آنکه ره داد بمذهب زرا باطیل جهان — در حضورش چو آئینهٔ لقبول منکر

فلسفی دم ز بیهوده نزند وز صورت	جوهر اصل شود و نظرش مستظهر
فی الحقیقة به یقین دیده و بی روی خطا	ثابت لا اصل به بیند همه را در پیکر
مقرئی گر بسر گوشهٔ چشمش برسد	رؤیة الله شود حاصل و نقش بصر
رافضی و خارجی چون بر سر کوشش گذرند	این ز شیخین شود بنده و آن از حیدر

تذکره اثنا عشر از منتخب ثانی در ذکر رحلت حضرت مجدد الف ثانی ازین دار فانی بفردوس جاودانی و وصل عریانی به محبوب معانی رضی الله تعالی عنه

می نویسند که ایشان قبل از ایام رحلت مبارک خود در سنه هزار و بیست و چهار
هجری که در آن ایام عمر گرامی ایشان بر طبق شمار ابجد در سنه پنجاه و سه سالگی بود با صحاب
واقف الاسرار خود فرمودند که ملهم شده ام که قضای مبرم در عمر زندگانی ما شصت
و سه سالگی است و ازین معنی بسیار خوشنود می بودند که درین عمر متابعت حضرت
سید المرسلین علیه وعلی آله الصلوة والسلام حاصل میشود و هم
موافقت با عمار صدیق اکبر و فاروق اعظم و علی مرتضی رضی الله تعالی
عنهم اجمعین میسر گردد و در سنه هزار و سی و دویم در بلده اجمیر تشریف
داشتند فرمودند که آثار قرب ارتحال ظاهر میشود بفرزندان گرامی خود که در سرهند
بودند نوشته فرستادند که ایام انقراض عمر نزدیک و فرزندان دور بعد از رسیدن
این مکتوب آن هر دو محبوب خود را بملازمت آن مرغوب رسیدند بعد از دریافت
شرف ملازمت عالی آن هر دو مخدوم زادگان متعالی را در خلوت خواسته
فرمودند که مرا اکنون هیچ گونه نظری و هیچ وجه بستگی باین جهان نمانده می باید از آن

جهان

جهان شدن اما چون کثرت اندوه حضرات مخدوم زادگان را مشاهده نمودند
و نیز معلوم شد که ایام وصال بعد نه سال روی خواهد داد باز فرزندان را در خلوت
طلب داشته فرمودند که چندگاه دیگر برای اتمام کار دیگر ما را امهال داشتند از نوید
این مژده باز موجب تسلی خاطر آن هر دو نور دیده گردید و از ان امید سالهای بسیار
حاصل روزگار آن دو برگزیده جبار رشد آورده اند که دران ایام روزی
بزیارت حضرت خواجه معین الدین چشتی تشریف فرما شدند و مجاوران روضه
ایشان پوشش قبر مبارک را تبرک گویان آوردند خدمت ایشان آن پوشش قبر مبارک را با دب
تمام قبول نمودند و آه از دل کشیده فرمودند که لباسی ازین نزدیکتر بحضرت خواجه نبود
لاچار آنرا بما لطف نمودند برای تکفین ما نگهدارید چون ازین سفر سعادت اثر بسرهند
مراجعت حاصل شد متصل بمنزل مبارک زاویه اختیار نمودند و انزوا گزیدند چنانکه چندگاه
جز به نماز جمعه به مسجد بیرون نمی آمدند الا مخدوم زادگان ایشان و از خلص درویشان یکی
یکی را بدان خلوت گاه بار بود دیگری را راه نبود آورده اند که در بدایت خلوت این کلام
شیخ الاسلام را بزبان مبارک آوردند که چون بوعلی دقاق را مشرب عالی شد مجلس او
از خلق خالی شد می نویسند که در اواخر عمر شریف ایشان آنقدر مشرب ایشان عالی شده بود
که کاملان اصحاب ایشان با وجود کثرت قوت علمیه و آشنائی مذاق ایشان از دقت معانی
کلام مبارک بطفلان نو در آمد دبیرستان ملحق شده بودند و هر که از محبان کتابتی می نوشتند
تصریح می نمودند که اواخر نزدیک آمده تا چه پیش آید و سخن از استغفار کلی می نمودند
خدمت حضرت مولانا هاشم قدس سره که از اکابر منتسبان ایشان است می نویسد
که این مسکین جهت هرج و مرج سلاطین که در صوبه دکن بهم رسیده بود و فرزندان بدان
صوب بودند از خدمت رخصت طلب داشتم بعد از رخصت عرض نمودم که دعا فرمایند
که بزودی باین آستان ملجای خداپرستان مشرف شوم آن حضرت آهی کشیده فرمودند

دعا کنیم که در آخرت یک جا باهم جمع شویم می نویسند که در شب برات ایشان از خلوت خود بحرم سرا
تشریف فرما شده بودند جهت تفحص حال فرزندان خدمت ام المریدین که والده حضرات مخدوم
زادگان باشند بزبان راندند که امشب شب تقدیر آجال است تا نام کرا از دفتر هستی محو نموده
باشند ایشان فرمودند که شما این سخن را بشک و تردد می گویید چه باشد حال آن کس که معاینه
می بیند که نام او را از صفحهٔ زندگانی این جهانی محو ساخته باشند روزی یکے از محبان عرض
نمود که درین ایام اختیار انزوا و انقطاع از اهل و عیال و سائر خلق الله چیست فرمودند
که سرّش آن است که ایام ارتحال خود را ازین جهان بسیار قریب می بینم چون چنین باشد
جملگی خود بتنهائی و انزوا و بهمگی انس به استغفار و استعفا ضرور است و بتمامی اوقات و انفاس
را درین وقت مستغرق عبادات ظاهریه و باطنیه داشتن لازم و این معنی بی انقطاع
و تبتّل تام صورت پذیر نه پس شما از من دست بدارید و مرا با و سبحانه واگذارید ازین انواع
کلام که مشعر این معنی است درین ایام بسیار نموده اند می نویسند که در اواخر ذی الحجة الحرام
که در اوائل بیماری بود عارضهٔ ضیق النفس بر ایشان استیلا نمود دران ایام آن قدر
شوق لقاء الله بر ایشان غلبه کرده بود که می فرمودند که اگر طبیب بگوید که مرض تو لاعلاج
است شکرانهٔ آن بفقرا مبلغها بدهم و دران ضعف از غایت اشتیاق بدعای ماثوره الرفیق
الاعلی رطب اللسان می بودند و درین ایام جناب حضرت شیخ الجن والانس
را در معامله دیده اند و حضرت ایشان زبان مبارک خود را در دهان مقدس ایشان
گذاشته خدمتی فرموده اند و بشارة شفا داده اند چنانکه تفصیل آن در زبدة المقامات
مذکور است فارجع الیه و درین میان چند روزے صحت روداد و دل خستگان را
ولو فی الجملہ رائحهٔ مرهمی رسید و درین چند یوم صحت از شدائد آلام ایام ضعف و سقام
بشوق تمام یاد فرموده تاسف می نمودند که در هجوم حرارت و ضعف حلاوتے و
نعمتے می یافتم که درین چند یوم صحت معلوم نمی گردد تا آنکه در دوازدهم شهر محرم الحرام

فرمودند

فرمودند که الحال مرا نمودند که در میان چهل و پنجاه روز ازین جهان بآن جهان باید شد و
قبر مرا هم نشان دادند حضرت مخدوم زاده بزرگ خواجه محمد سعید قدس سره
روزی ایشان را در گریه دیدند سبب آن را پرسیدند فرمودند شوق وصال
ذو الجلال است ازین معنی خدمت مخدوم زاده بسیار مغموم شدند یعنی بندگان
خاص را حضرت حق سبحانه باختیار خود میدارد و می برد چون شوق
ایشان بدین مرتبه بر رفتن غالب است البته ایشان را می برند چون در مخدوم
زاده تغیرے معلوم نمودند فرمودند که محمد سعید از حضرت حق تعالی (کردند)
غیرت مے کنی معروض داشتند که حسرت احوال خود می کنم فرمودند که شفقت و اعانت ما
بشما بعد از ارتحال ما زیاده از ایام حیات اینجهانی خواهد شد که اینجا علائق بشری
در بعضی اوقات ناچار مانع اعانت و توجه است و بعد الموت فراغ و تجرد است
در یوم بیست و دوم صفر در حضور اصحاب بی پا و سر فرمودند که امروز از آن میعاد چهل روز بیش شود
تا درین هفت هشت روز دیگر چه پیش آید و بحضرات مخدوم زادگان خطاب نموده فرمودند
که درین چند روزه صحت هر کمالی که حصول آن در نوع بشر ممکن و متصور بود حضرت حق سبحانه
بطفیل حبیب خود علیه و علی آله و اصحابه من الصلوة افضلها و من التحیات اکملها
مرا عطا فرمودند خدمت مخدوم زادگان ازین کلام عالی شان پریشان شدند چه ازان
پی بمعنی آیة الیوم اکملت لکم دینکم که حضرت صدیق رضی الله تعالی عنه برده فهم نمودند

ازین کلام تو بوی فراق می آید	بیت	و زان بجان و دلم احتراق می آید

آورده اند که روز پنجشنبه روز بیست و سیوم صفر بدرویشان خسته جگر بدست مبارک
اثر تقسیم جامها نمودند و دران روز بر بدن مبارک جامه پنبه دار نبود و سردی هوا بر ایشان
سرایت نموده تپ معاودت کرد و باز صاحب فراش شدند ازین نیز متابعت نبوی حاصل
روزگار ایشان شد چه او صلی الله علیه وسلم از مرض صحت یافته بفاصلهٔ قلیله باز مریض شده انتقال

فرمودند علیه وآله وصحبه الصلوة والسلام کما یستفاد من الاخبار در این ایام مرض افاضه علوم خاصه
خود بفرزندان عالی مقام خویش بیش از بیش مینمودند آورده اند که روزی گرم بیان دقائق
حقائق بودند خدمت حضرت مخدومزاده محمد سعید فرمودند که ضعف حضرت
ایشان آن همه تکلم را نمی تواند بر داشت بیان معارف را بوقت دیگر موقوف
دارند فرمودند ای فرزند وقت کجا و فرصت کرا بوقت دیگر زبان مرا دانم که یارای این قدر بیان
هم نخواهد بود و در این غلبات ضعف نماز را بدون جماعت ادا نه فرمودند مگر روز اخیر تنها
گذاردند از ادعیه و اذکار و مراقبه معموله و هیچ دقیقه از دقائق شریعت و طریقت
فروگذاشت نه کردند و تهجد را هم الامکن بجا آوردند می آرند که روز اخیر ایشان از فرو رفتگی رو
می داد مخدومزاده بزرگ حین افاقت بعرض اقدس رسانیدند که این کثرت فرو رفتگی
از لوازم ضعف است یا استغراق فرمودند از استغراق است که بعضی معاملات عظیمه در میان
است توجه دارم کما هو مکشوف و مشهود گردند و با تمام و کمال رسند و اسرار آنرا
بر هر دو نور دیده فرمودند وصایا به متابعت سرور دین و دنیا نمودند و بالتزام ذکر
و مراقبه و اجتناب از بدعت و عمل بعزیمت و حمی فرمودند که سنت را بدندان خواهند
گرفت و در این وصایا فرمودند که صاحب شریعت علیه الصلوة والتحیة دقیقه از دقائق
نصح بحکم الدین هی النصیحة فرو نگذاشت از کتب معتبر دینی طریق متابعت کامله بگیرید
و بر آن کار کنید و تاکید نمودند که در تکفین و تجهیز من مراعات اتباع سنت نبوی علی
مصدرها الصلوة والتحیة نمائید و بوالده اطفال خود فرموده بودند که چون ارتحال
من از این دار پر ملال پیش از تو معلوم میشود باید که از مبلغ مهر خود کفن من سازی
و نیز یکی از وصایا این بود که قبر مرا در جای گمنام سازید مخدومزادگان عرض نمودند
که قبل بر این شرافت و برکت موضعه که برادر بزرگ ما علیه الرحمة باشارت حضرت
آن جا مدفون اند بیان فرمودند که مرقد من در آن زمین خواهد شد و تعین موضع دفن در آنجا

النبیا والتی

کرده لکن وقت تعیین می فرمایند بعد ازینت وقتی که حسب مرضی فرزندان و یاران دیدند مفوض بر آنها
نهادند که قبر مرا خام گذارید تا باندک زمان از آن نشانی نماند و شب سه شنبه بیست و
نهم صفر که روز پیش روز وصال خواهد بود بخادمان حضور خود فرمودند که بسیار محنت کشیدید
همین محنت امشب است آورده اند که قریب احتضار طشت برای بول داشتند
چون حاضر آوردند ریگ در طشت نبود فرمودند که ریگ در طشت نیست هم چنین
قطرات است ترک بول نمودند و نقض وضو نفرمودند با وضو فرمودند که مرا بر فراش
بخوابانید چون ایشان را بر بستر تکیه دادند بطریق مسنونه دست راست زیر خد راست
نهادند و بذکر پرداختند خدمت مخدوم زاده بزرگ چون سرعت نفس در ایشان مشاهده نمودند
معروض داشتند که حال شریف چونست فرمودند خوبیم و نیز فرمودند که آن دو رکعت نماز که کرده ایم
کافی است بعد از این سخن نفرمودند جز ذکر ذات و جان مبارک را بجانان تسلیم نمودند
انا لله وانا الیه راجعون رحمة الله علیه سبحانه رحمة واسعة
ابدیة ولا تحرمنا اجره آمین ثابت شده که آخرین کلام اکثر انبیا علیه الصلوة
حرف نماز بود و ایشان نیز بر متابعت آن اکابر مشرف شدند و ورود این واقعه
جانکاه در وقت چاشت روز سه شنبه قریب یک پاس روز بیست نهم صفر
بحساب شمس منتصف جدی و قیل بیست هشتم شهر مذبور سنه هزار و سی و چهار
از هجرت جناب سید الابرار صلی الله علیه وآله وسلم گویند که آن ماه بیست
و نه آمده شب اول شهر ربیع الاول که ماه وصال نبوی است بخدمت حضرت
صلی الله علیه وسلم شتافتند ایام ضعف و تپ ایشان مطابق عمر مبارک ایشان شصت
سه روز شد این معنی موافق مضمون حدیث صحیح حمی یوم کفارة سنة به ظهور
آمد چون غسال بدن مبارک را انجته غسل آوردند و جامه از تن مبارک بر آوردند
همه حاضران مشاهده نمودند که آن حضرت بر شیوه نماز دست سبابه ابهام و خنصر راست

بر گرد رسغ دست چپ حلقه داده و حال آنکه حضرت مخدوم زاده گان بعد از ارتحال دست های حق پرست ایشان را دراز کرده بودند و در زمان خوابانیدن بر تخته تبسم فرمودند چنانچه از مشاهده آن فریاد از حاضران برخاست مصداق این قطعه شد **قطعه**

خوابیدن

زادنِ تو

یاد داری که وقت آمدنت ... همه خندان بُدند تو گریان :-
همچنان زی که وقت رفتن تو ... همه گریان شوند تو خندان -

غسال دست های مبارک اگشاده راست نموده بر یسار مضطجع گردانید و غسل جانب یمین داد و چون بجانب یمین خوابانیدند تا یسار را نیز غسل دهد باز مرئی حاضران گردید که دستهای شریف بحرکت ضعیف که از قوت کامله ولایت نشان قوی بود متحرک شدند تا بهم آمدند و بطریق سابق ابهام و خنصر یمین بر رسغ یسار حلقه گشت و حال آنکه چون اضطجاع بر یمین بوده بایستی دست راست بر چپ نمی استاد با وجودیکه دست های لطیف از غایت نرمی از برگ گل ملائم تر بود و لیکن بقوتے مقبوض شده بود که افتادن و جدا شدن امکان نداشت و چون کفن مے پوشانیدند آنوقت نیز قبض بظهور می رسید چون حاضران کشادند مشاهده کردند که دستهای مبارک هم بر سنن مذکور باهم جمع شدند چون بدین منوال دو سه کرت واقع شد معلوم نمودند که اینجا سرّیست مخفی باز به کشادن آن متعرض نشدند و این مشعر از کمال آداب و نیز مشعر از حضور است که درک هر کس بر آن نرسد صدق رسول الله صلے الله علیه و آله و صحبه وسلّم کما تعیشون تموتون ذٰلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم مشاهده این خوارق عظیمه مخلصان را موجب مزید عقیدت و دیگران را باعث حیرت و حصول اعتقاد و ارادت شد و عدد ثیاب کفن ایشان بطریق مسنون بموجب وصیت ایشان لبسه جامه سفید لفافه و قمیص و ازار و چاک قمیص را زد و جانب منکبین بر روایت مفتی به و عمامه ندادند از جهة آنکه مسنون نبود و علمای منع آن نموده اند و در نماز جنازه ایشان مخدوم زاده بزرگ

شیخ محمّد سعیدؒ مقدم شدند بعد از نماز برای دعا توقف نفرمودند که مقتضے سنت نبوده یعنی در همه امور رعایة عزایم و مفتی به نمودند و قبر مبارک ایشان را در قبه که فرزند اکبر ایشان شیخ محمد صادق قدس سره هم آنجا مدفون بودند که واقعه در جوار مسجد مبارک بود نمودند و نورانیت و برکات آن موضع مبارک را ایشان نموده بودند چنانچه در مکتوبے کیفیت آن موضع را چنین بیان نموده اند بعنایة الله سبحانه و بصدقه حبیبه علیه و علی آله الصلوٰة والسلام والتحیة والبرکة که بلده سرهند گویا زمین است که برای من چاه عمیق را پر کرده صفه بلند ساخته اند و بر اکثر بلاد و بقاع آن را ارتفاع داده و نوری دران زمین و دیعت گشته است که مقتبس از انوار بیصفتی و بی کیفیتی است در رنگ نوری که از زمین مقدسه بیت الله ساطع و لامع است پیش از ارتحال فرزندے اعظمی مرحومی بچند ماه این نور را برین درویش ظاهر ساخته بودند و در زاویه زمین سنگ نامی بفقیر آن را نشان داده اند نوری نمود ساطع که گردی از صفة و شان بوی راه نیافته بود از کیفیات منزه و مبرّا آرزوی آن شد که آن زمین مدفن من شود و آن نور بر سر قبر من لامع بود این معنی را بفرزندی اعظمی که صاحب سر بود ظاهر ساختم و آن را آن نور و آرزو مطلع گردانیدم اتفاقاً فرزند مرحومی باین دولت سبقت کرد و در پرده خاک در دریای نور آن مستغرق گشت ع هنیئاً لارباب النعیم نعیمها ؛ از شرافت این بلده معظمه است که مثل فرزندی اعظمی که از اکابر اولیاء الله است در آنجا آسوده است و بعد از مدتے ظاهر گشت که آن نور مودوع لمعه است از انوار قلبیه این فقیر که از آنجا اقتباس نموده در آن زمین افروخته اند در رنگ آنکه چراغی را از مشعلے بر افروزند قُلْ کُلٌّ مِّنْ عِنْدِ اللهِ اَللهُ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ انتهی مرقومه الشریف و دیگر جاها بسیار شرافت آن موضع و آن بلده را بیان نموده اند کما لا یخفی علی واقف مکاتیبه الکرام و نیز بزبان مبارک آورده بودند که مرا محاذی فرزندی

فائده
و بعد از نماز جنازه برای دعا توقف ننمودند

أعظمی مدفون خواهند ساخت که آن زمین را با حوالی آن که دران داخل محاطه بود روضه از ریاض جنت می بینم خدمت حضرت عروة الوثقی خواجه محمد معصوم قدس سره از مکتوب هفتادم از جلد اول که بملا محمد افضل ولد شیخ بدرالدین سرهندی که جامع حضرات القدس بود در معنی حدیث القبر روضة من ریاض الجنة می نویسند که دران مکتوب بعد از بیان معنی آن حدیث مذبور می نگارند مخفی نماند که حضرت مجدد الف ثانی حضرت ایشان ما از غایت اتباع سید دین و دنیا علیه افضل الصلوة واکمل التحیات نیز مبشر شده بودند که روضه متبرکه قبر آنحضرت دران است وصحن قدیم آن روضه مقدسه روضه است از ریاض جنت می فرمودند که اگر مشتی از خاک آن روضه مبشره در قبر شخصے باندازند امیدواری های عظیم است فکیف من دفن فیها تم کلامه العالی و بعد از ارتحال ایشان خوارق بسیار مخلصان دیدند و در کتب نوشته اند ایراد آن همه درین اوراق گنجائش ندارد و منها چیزے نوشته می شود خدمت حضرت خازن الرحمة شیخ محمد سعید قدس سره فرموده اند که در واقعه ایشان را دیدم از انعامات عظیمه او تعالی که بعد از ارتحال در باب ایشان بظهور آمده به بشاشت و فرحت تمام بیان می فرمایند و مباهات می کنند عرض کردم که قبله گاها از مقام شکر هیچکس را نصیبی عطا کرده اند فرمودند بلی مرا نیز از جمله شاکران گردانید معروض داشتم که در قرآن مجید وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ آمده ازین کریمه چنان مستفاد می گردد که آن جماعة پیغمبران باشند یا اکمل صحابه چون ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه فرمودند آری چنین است اما بفضل خاص و عنایت مخصوصه نیز داخل آن جماعت ساختند خدمت حضرت عروة الوثقی خواجه محمد معصوم قدس سره می فرمایند که ایشان را بواقعه دیدم پرسیدم از سؤال منکر و نکیر چون گذشت فرمودند

حق سبحانه بکمال رحمت نخست بمن الهام فرمود که اگر تو اذن دهی این دو فرشته در قبر تو بیایند عرض کردم که الهی و مولائی این دو فرشته هم در حضرت تو باشند پیش این بنده مسکین نیایند ایزد متعال بنهایت رحمت و رافت خود شامل حال من داشته ایشان را پیش من نه فرستاد پرسیدم ضغطه قبر چون گذشت فرمودند که شد اما اقل قلیل و نیز حضرت خازن الرحمة فرموده اند که در حجره جماعة خانه بودم و آن وقت سحر بود معاینه دیدم که حضرت ایشان از در درآمدند و بر عریش من نشسته مرا در برگرفتند هیبتی بر من مستولی شد و لرزه در اعضای من افتاد فی الحال از نظر من غائب شدند شیخ پیر محمد نام فاضلے که در آن وقت بود می گوید که در نماز ظهر مخدوم زاده کلان امام بودند بچشم سر (بفتح سین) دیدم که حضرت مجدد الف ثانی برابر من ایستاده اند و چون میان من و ایشان در صف جماعة فرجه بود دست مرا گرفت بخود متصل ساختند که فاصله نماند تا آخر نماز ایشان را میدیدم شال سقتی پوشیده بودند و گوش پیچ بر سر و دستار پیچیده و مسحی در پای مبارک ایشان بود و من زمان زمان متحیر مے شدم و تعمق می کردم که مبادا از وهم باشد اما بے ریب و شک چنانچه در ایام حیات میدیدم مشهود می شد چون نماز را اسلام دادند ایشان را ندیدم **فرد**

آمدی و آتشم بر جان زدی	رفتی و بر آتشم دامان زدی

از این قبیل در کتب مقامات ایشان دفاتر کثیره مرقوم است اینجا اختصار رفت خدمت حضرات مولانا هاشم کشمی قدس سره و دیگر مخلصان که طبع موزون داشتند بزبان فارسی و تازی مرثیه های زیبا بیان نموده اما اینجا بایراد چند قطعه تواریخ ایشان اکتفا رفت اول قطعه که مخدوم صاحب بتازگی نظم نموده اند چون در جاهای دیگر ثبت نشده بود اول آن را نوشته می شود قطعه این است **قطعه**

زینجهان پر بلا چون شاه عرفان نقل کرد	ظل اگر بگذشت در ره وباصل الاصل کرد

جستم از تاریخ نقل او ز دار الابتلاء	گفت ہاتف احمد الثانی باوّل وصل کرد

خدمت مولنا ہاشم کشمی در زبدة المقامات فرمودہ است که بعد و عمر شریف ایشان شصت و سہ قطعه در مادہ تاریخ نظم کردہ ام از آنہا این قطعه ہم ایراد مے شود **قطعہ**

یا ایہا الانام لقد سافر الامام
من کان ذیل رأفته عروة القبول
قطب الذی یفوّض رب السماء له
حال التی تحیّرنی شانه العقول
ما الموت کان بدر کمال قد انطلق
من مشرق الظهور الی مغرب الافول
لما اصاب ارث رسول بحقه
اکتب بعام رحلته وارث الرسول

من

ونیز حدیث الموت جسر یوصل الحبیب الی الحبیب بازدیاد لفظ اے۔
اے الموت جسر یوصل الحبیب الی الحبیب ۱۰۳۴ یافته اند رضی الله تعالیٰ عنه
وارحمنا الله بفضلك آمین

له مادہ تاریخ از آخوند امیرعلی سندی رحمة الله تعالیٰ علیه - **قطعہ**

شہنشاہ ولایت بزم عرفان اسرساقی	چو او بعد از نبی کو قبلۂ الناس و آفاقے
در این ظلمت سرا ارشاد آبادی بنا دارد	که نورش تا قیامت تابد از اغراب و اشراقے
بسال ہجری آن احمد ثانی ندا آمد	نبے شاہ از مجدد دین احمد تازہ و باقے

سنہ ۱۰۳۴ ہجرے مقدس

صلی الله علیه وعلیٰ آله وصحبه اجمعین برحمتك یا ارحم الراحمین آمین ثم آمین

مادہ تاریخ وارث الرسول ... سنہ ۱۰۳۴ ہجری

الموت جسر یوصل الحبیب الی الحبیب سنہ ۱۰۳۴ ہجری

تذکرہ ثالث عشر از منتخب ثانی در ذکر ایراد اسمای خلفای حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالیٰ عنهم اجمعین

مخفی نماند که خلفای ایشان را سه طبقه قرار دادہ اند طبقه اولی و طبقه اوسط و طبقه ادنی و در طبقه اولی ہر سه فرزند دلبند ایشان را که قدوة الاولیاء حضرت شیخ محمد صادق و خازن الرحمة حضرت شیخ محمد سعید و عروة الوثقی حضرت امام محمد معصوم رضی الله تعالی عنهم و از اصحاب میر محمد نعمان را خاص نمودہ اند قدس سرہ این طبقه را باین چہار کس که ارکان اربعه کمالات مجددی اند ختم نمودہ اند و طبقه ثانی و ثالث که اوسط و ادنی قرار دادہ اند در آنہا مثل حضرت شیخ عبدالحمید بنگالی و خدمت شیخ عبدالحی پانی پتی و حضرت مولنا خواجه محمد ہاشم کشمی و بدخشی قدس سرہم و شیخ نور محمد تہنی و شیخ مزمل صوفی و شیخ سید باقر ہنکوری و خدمت شیخ عبدالهادی بغدادی شیخ طاہر جونپوری شیخ مولانا حمید الدین احمد آبادی شیخ داؤد سامانه کی شیخ مولنا غازی گجراتی شیخ خواجه محمد صدیق کشمی بدخشی شیخ بدیع الدین سہارنپوری شیخ سید شاہ محمد سہارنپوری شیخ عبدالقادر شباله کی شیخ محمد سری و شیخ سید آدم بنوری و مولانا بدرالدین سرہندی و شیخ خضر بہلول سورتی و شیخ نور محمد کل بہاری و مولنا فرخ حسین لاہوری و شیخ عبدالرحیم بیرکی و شیخ کریم الدین حسن ابدالی و شیخ مولانا احمد و شیخ مولانا یوسف و شیخ مولانا صادق کشمیری و شیخ خواجه محمد اشرف کابلی و شیخ مولنا عبدالحکیم سیالکوٹی و شیخ خواجه محمد صادق و شیخ خواجه محمد صالح نیشاپوری و شیخ مولنا محمد یوسف و شیخ مولانا عبدالغفور سمرقندی و شیخ حاجی دکنی و شیخ مولنا یار محمد جدید طالقانی و شیخ مولینا یار محمد قدیم طالقانی و شیخ زین العابدین تبریزی شافعی ثم مکی و شیخ علی تبریزی ثم مکی شافعی و شیخ صوفی قربان ارکنجی

متقی

و شیخ مولانا صفر احمد رومی السموالتی حنفی و شیخ عثمان یمنی شافعی و شیخ محمد ابن حجر هیثمی مکی و مولانا شیخ احمد برکی و شیخ حسن برکی و شیخ حاجی خضر افغان و مولانا قاسم علی و شیخ یوسف برکی و شیخ عبد الهادی و شیخ محب الله مانکپوری و شیخ احمد دیبنی و مولانا عبد الواحد لاهوری و مولانا امان الله لاهوری و شیخ عبد الهادی بدوانی و شیخ عبد العزیز نجومی مغربی مالکی و شیخ احمد استنبولی حنفی و سوای این پنجاه و پنج نفر عزیزان دیگر مجازان حضرت مجدد الف ثانی قدس سره بسیار اند که اینجا در قید کتابت نیامده و تفصیل احوال بعضی ازاین اکابر مذکور در زبدة المقامات وغیره کتب ثبت یافته اما این مختصر برداشت تفصیل نداشت بذکر اسمای مبارک ایشانان اکتفا رفت و تفصیل احوال حضرات مخدوم زادگان عالی شان قدس الله اسرارهم پرداخت منتخب ثالث و رابع در ذکر ایشانان قرار داده و خامس و سادس و سابع را نیز مفصل از احوال اولاد ایشانان پشت به پشت الی یومنا هذا ذکر نمود و بالله التوفیق :-

قدس سرہم و اسرارہم

منتخب ثالث از منتخبات سبعه در ذکر حضرات عالی درجات فرزندان حضرت مجدد الف ثانی و اولاد آنها رضی الله عنهم منطبق بر شش تذکره تذکرهٔ اولی از منتخب ثالث در ذکر زبدة الاولیائی نتیجة الاتقیائی خلاصة العلمائی ملاذ الصلحائی شیخ محمد صادق رضی الله عنهم

خدمت ایشان فرزند نخستین حضرت مجدد الف ثانی اند رضی الله تعالی عنهما در علوم ظاهری پایهٔ مولویت داشتند و در کمالات باطنی همدوش والد بزرگوار خود شده بودند

ولادت

ولادت لازم السعادت ایشان در سنه هزار بود از بدایت صبی آغاز نشو و نمای در سیمای سعادت انتمای آثار ذکای ازایشان پیدا بود و در ایام طفولیت جد امجد ایشان حضرت مخدوم قدس سره ایشان را در کنف تعلیم و تربیت خود گرفته بودند می فرمودند که این طفل عجایب چیزها از کیفیت و حقیقت اشیا از ما می پرسد که جواب آن بدشواری توان گفت چون حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بخدمت حضرت خواجه باقی قدس سره مشرف شدند ایشان نیز تعلیم و تلقین ذکر از خدمت عالی اخذ نمودند توجهات عالیات یافته به کمالات خاصه ایشان فائض شدند و به بشارات عالیه ممتاز شدند باوجود مغلوبی احوال و جذبات قوی از تعلم علوم ظاهری خود را معاف نه داشتند حفظ کلام الله را نموده باقی علوم را از منقول و معقول بنهایت رسانیده بودند و قوت مدرکه ایشان بمثابه بود که روزی در صحبت علمای وقت که یکی از علمای شیراز آمده بود و در علوم عقلیه کسی را مجال مقاومت او نبود ایشان سوال چند از زاده طبع خویش درمیان نهادند بعد از تمام سخن آن فاضل شیرازی گفت تا این جوان را ندیدم یقین نداشتم که از طلبه هندوستان کسی قوت ادراک مسائل دقیقه علوم عقلیه داشته باشد چنانکه باید و شاید تحسین ها نمود و حظها برداشت و از علو نسبت باطن در ایام صغر سن که با ایشان عنایت شده بود از کم کسی شنیده شده می آرند که روزی یکی از مشایخ آنوقت که در خدمت عزیزی سلوک تمام کرده خلافت یافته بود بخدمت خواجه رض آمده احوالات بلند خود را به عرض اقدس رسانید مرادش آن بود که کمالیت خود و کمالیت مرشد خود را بیان و ظاهر سازد و اگر همین را انتها دانند مستدع بناشیم و اگر فوق آن بود استفاضه نمائیم حضرت خواجه مخدوم زاده را طلب نموده فرمودند که بابا احوال خود را بگوی که درویشان همان بشنوند خدمت مخدوم زاده احوال خود را بعرض رسانید بخصوص احوالات آن درویش بود یا زیاده ازان چون شیخ دید که طفل هفت هشت ساله که و شش ماه بود که درین راه قدم نهاده از حال ما حصل پنجاه ساله او

سوم میزند پندار و دید احوال از سر نهاد و استیلائی و غیبت و غلبات نسبت مخدوم زاده بجائے رسیده بود
که جهت تخفیف مغلوبی خدمت حضرت خواجه معالجه او بهان بازار میفرمودند چنانچه حضرت
مجدد الف ثانی قدس سره در مکتوبے بیان نموده اند حضرت خواجه قدس سره در مکتوبے
باین مخدوم زاده می نویسند قرة العین محمد صادق برخوردار ظاهر و باطن گردد
احوال او چنانچه ظاهر است مستوجب حمد است برهان حضور خود باشد از غیبت و
استغراق اندیشه نیست ان شاء الله العزیز از سکر بصحو آید و فنا در شعور اندراج
یابد تم کلام الشریف در کشف کون و کشف قبور نظر صائب داشتند چنانچه حضرت خواجه
را بر کشف ایشان اعتماد تمام بوده همواره ایشان را طلب داشته از امور غیبیه می پرسیدند
ایشان فی الفور بموجب کشف خود بیان می نمودند و نیز بر مقابر برده از احوال موتے
استفسار میکردند چون حضرت خواجه در زمان حیات خود طالبان را بحضرت مجدد الف ثانی
حواله نمودند ایشان نیز از آن جماعت بودند تربیت سلوک بتفصیل بخدمت حضرت
مجدد الف ثانی نمودند و از نسبت های خاصه ایشان بهره کامل و حظ وافر یافته
بمعارف بلند و مقامات ارجمند رسیده نظر ایشان اکسیر اثر مس وجود محبان را طلائ
احمرے نمود و کلام ایشان مسیح آسا حیات جان های مخلصان میفرمودند از فقرات
مبارک حضرت مجدد الف ثانی که در مدح ایشان در مکاتیب وارد شده
نه آنقدر است که در جمع این منتخب گنجد فقره چند ایراد میشود در مکتوب دو صد هفتاد و هفتم از
دفتر اول مکتوبات قدسی آیات نگارش نموده اند که فرزندے اعزی مجموعه معارف فقیر است
و نسخه مقامات جذبه و سلوک و مهد راین مکتوب است که فرزندے از محرمان اسرار است و از خطا
و غلط مصئون و در مکتوب دو صد چهل و چهارم از همین دفتر حالی می نویسند که این مقام را
بفرزندے ارشدی عنایت فرموده اند و داخل ولایت ایشان ساخته اند فقیر اینجا
در رنگ مسافران در ولایت ایشان نشسته است و نیز در مکتوب سیصد و پانزدهم مرقوم است

که استفاده این فقیر که از ولایت موسوی نموده از راه اجمال آن ولایت است و استفاده فرزندی
اعظمی علیه الرحمة از راه تفصیل آن ولایت است عرائض که ایشان بخدمت والد خود از کیفیت
احوال خویش نوشته اند تبرکا سه عریضه از آن ها ایراد می رود **عریضه اول**۔
عرضداشت کمترین بندگان محمد صادق بعرض اشرف می رساند که احوال و اوضاع این
حدود بهمین توجهات علیه بجمعیت صوری و معنوی گذرانست مدتیست که از طرف خادمان
حضرت خاطر نگران و پریشان می بود روز نحر بعریضه میان بدر الدین رسیده خبر عافیت
کامل رسانید فرحت بیحد و مسرتے بی اندازه روی نمود الحمد لله سبحانه علی ذلک
حمدا کثیرا قبله گاها حافظ بهاء الدین شب سیزدهم ختم قرآن مجید کرد از شب چهاردهم
حافظ موسی شروع کرده است پنج پنج سیپاره می خواند شب آینده که شب نوزدهم است ختم می کند
در عشره اخیر حافظ بهاء الدین قرار داده است که ختم خواهد کرد حضرت سلامت شبی در نماز تراویح
حافظ قرآن میخواند که مقام وسیع بس نورانی ظاهر شد گویا مقام حقیقت قرآنی بود هر چند
باین جرأت نمی تواند کرد چنان معلوم شد که حقیقت محمدی علی صاحبها الصلوة
والسلام اجمال این مقام است گویا دریائی عظیم را در کوزه در آورده باشند و آن مقام
تفصیل حقیقت محمدی است و اکثر انبیائی و اولیائی تکمل بقدر خود از بعض آن مقام
بهره دارند و از تمام آن مقام بغیر از پیغمبر ما علیه و علی آله الصلوة والسلام
نصیبے مفهوم نشد و این حقیر نیز بهره یافت حق سبحانه و تعالی بتوجهات علیه نصیب کامل
روزی گرداناد و تا هنوز آن مقام خوب واضح نشده است باقی احوال بجمعیت گذرانست درین
ماه معظم خیلی برکت مفهوم میشود اخی محمد سعید اوضاع هموار دارد و اوقات بجمعیت و بذکر
میگذراند یاران شهر نیز بوقت تمام حاضر میشوند فقیر تا الحال چهار سیپاره چیزے بالا حفظ کرده
است تا روز عید ظاهرا پنج سیپاره یاد کند والعبودیة: **عریضه دویم** عرضداشت
کمترین بندگان محمد صادق بذروه عرض میرساند که احوال اوضاع این حدود مستوجب
شکر است و خیریت آن ذات کعبه مرادات مع جمیع خادمان مخلصان مطلوب و مسئول است

سرافرازنامه نامی وصحیفه گرامی که بمصحوب اسمعیل مرسل بود وبمطالعه آن مشرف ومبتهج گردید حق تعالی سایه عاطفت آن قبله عالمیان را بر کافه اهل اسلام باقی وپاینده دارد بحرمة النبی الامی واله الامجاد علیه من الصلوة اتمها ومن السلام اکملها قبله گاها از خرابی احوال خود چه نویسد که غیر از حسرت وندامت بر قصور صور اعمال وتتبع احوال ماضیه وحال سرمایه بدست ندارد وآرزوی آنست که هیچ لحظه وساعتی بخلاف رضای او تعالی وتقدس نگذرد وآن میسر نه مگر آنکه توجه خادمان آن درگاه مدد فرماید ودستگیری نماید ع از کریمان کارها دشوار نیست الحمد لله والمنة که تا حال همین توجه شریف بطریقیکه امر فرموده بودند استقامت دارد ودران کم فتور راه می یابد بلکه روز بروز امید وار ترقی وتزائد است بعد از فجر وظهر وعصر حلقه می نشیند وحافظ بها والدین چون از تردوات فرصت می یابد قرآن نیز می خواند واین فقیر بعضی اوقات مقبوض است ودیگر مبسوط قبض وبسط وتوجه وذوق وآرام وجز آن تعلق ببدن دارد واز آن تجاوز نمی نماید وبه لطائف سته نه متوجه اند ونه غافل اگر توجه آنها مثل علم حضوری است بلکه عین آن توجه وذوق مثل آن همه را داخل ظلال دیده اند واز ظل متجاوز نمی یابد ولطائف اولا ببدن مختلط بودند ودر نظر بصیرت جز از بدن امر دیگر مفهوم نمی شد چنانچه در حضور موفور السرور عرض کرده بود الحال از بدن ممتاز در نظر می درآیند واین مقام را مقام بقا می داند وبعد از بقا بازیکنوعی از فنا روی بر لطائف نمود وچنان معلوم شد که بی این فنا که بعد از بقا شود تمامی کار میسر نیست الحال چند روز است که مقبوض است ومعامله سردر کم تا چه ظاهر شود فاما تا حال توجه بعالم نمانده است وچون عرض احوال ضروری بود بچندکلمه جرات نمود قبله گاها فقیر هر شب حضرت را بخواب می بیند الا ماشاء الله تعالی زیاده چه نویسد که داخل تکلیفات است والعبودیة :- عریضه ثالث آنکه عرضداشت کمترین بندگان محمد صادق بموقف

عرض میرساند که این فقیر مدتیست که مقبوض ومغموم می بود آخر الامر بمحض توجه اقدس عنایت خداوندی جل سلطانه در رسیده بسط عظیم روی نمود ودران بسط چنان معلوم شد که چنانچه سابقا یاد وتوجه مثلا از جانب این کس می بود الحال هرچه هست از جانب او است تعالی وتقدس ودر خود بیش از قابلیت قبول نمی یافت کالمرأة التی تطلع علیه الشمس فاحترق بذالك الطلوع کل ظلمة وکدورة من البدن واللطائف وحصل فیها کل نور وبرکة ینبغی فانشرح الصدر واتسع القلب وصار البدن کله نورا مضیئا الطف من الروح والسر الذین کانا قبل ذلك ووجدت التجلی الاکمل من بین اللطائف علی القلب فلما نظرت الی القلب ظهر لی فی القلب قلبا آخر والتجلی علیه هکذا الی غیر النهایة فلم یظهر قلبا بسیطا الا وقلبا آخر فیه ولکن یتوهم الآن انه ینتهی الی القلب البسیط ولیس بمتیقن وعلم ان الحالات السابقة من هذه الحالة بالنسبة الیها کانت کلها تکلفات صرفة وکان یخطر اسم هذا المقام فما کتبتها لسوء الادب قبله گاها این همه اثریست از آثار توجه حضرت بیت

گر بر تن من زبان شود هر موی	یک شکر تو از هزار نتوانم کرد

حضرت سلامت آرزومندی دریافت ملازمت خادمان درگاه را چه شرح دهد وچه نویسد شب وروز بلکه هر ساعت تصور آنست که کدام وقت نیک وساعتی خوش خواهد بود که این مطلب اعلی ومقصد اعز بحصول خواهد پیوست وغیر از تمنای آرزومندی در تصور نمی آید حق سبحانه وتعالی باحسن وجوه واوثق طرق این دولت عظمی میسر گرداناد بحرمة النبی واله الامجاد علیه وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التحیات اتمها :- تم عرائضه شریفه

و از کلام والای ایشان پی بکمالات باطنی باید جست ع هر حال تو هم حال تو برهان و دلیل
مکاتیب قدسی آیات در باره ایشان از حضرت مجدد الف ثانی بسیار ورود یافته
تبیین طریق و دیگر از علوم و اسرار بیان شده که از متتبعان مکاتیب پوشیده نیست
واقعه وصال ایشان در سن بیست و چهار سالگی در کمال علو نسبت و علو جذب و انجذاب
بحادثه وبا چنانچه می آرند که وبای عظیم در بلاد هندوستان واقعه شده بود و هیچ نطفا
نمی یافت خدمت ایشان فرمودند که این طاعون لقمه چرب می خواهد تا ما نرویم تسکین
نیابد ایشان را تپ گرفت و رحلت نمودند با دو برادر خورد خویش و آتش وبا منطفی شد
بعد از انتقال ایشان کسی را که تپ طاعون گرفته بود صحت یافت یکی در غلبات آن تپ
دیده بود که ایشان آمده آنها را از دست جماعت که بر آن بلیه موکل بودند خلاص می نمایند
و می فرمایند اکنون ما این بلا را بر داشتیم شما را بر مردمان پیچیدن روا نباشد یکی در
واقعه دیده هر که نام ایشان را نوشته با خود دارد ازین بلیه برهد بعده هر که نام مبارک
ایشان را نوشته با خود میداشت او را آسیبی از آن بلیه نمی رسید الی الیوم از برای
طاعون صاحب زادگان نام مبارک ایشان را نوشته میدهند و مردم ها اثرها می
بینند خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بعد از رحلت ایشان
بمحبی می نویسند که فرزندی اعظمی رضی الله تعالی عنه با دو برادر خود محمد فرخ و
محمد عیسی سفر آخرت اختیار نمودند انا لله و انا الیه راجعون حمداً لله سبحانه
که اولاً باقیماندگان را قوت صبر عطا فرماید ثانیاً بلیه را سرو داوند خوش گفت بیت

من از تو روی نه پیچم گرم بیازاری	که خوش بود ز عزیزان تحمل و خواری

عزیزی
فرزندی مرحومی آیتی بود از آیات حق جل و علا و رحمتی بود از رحمت های رب العلمین در سن
بیست و چهار سالگی آن یافت که کم کسی یافت پایه مولویت و تدریس علوم نقلیه و عقلیه
را بحد کمال رسانیده بود حتی که تلامذه ایشان بیضاوی و شرح مواقف و امثال آنها را

بقدرت تمام درس دارند و حکایات معرفت و عرفان و قصص شهود و کشوف ایشان مستغنی
است از آنکه در بیان آرد و معلوم شما است که در هشت سالگی بر نهجی مغلوب حال
شده بودند که حضرت خواجه ما قدس سره معالجه تسکین حال ایشان را
بر طعام های بازار که مشکوک و مشتبه است می نمودند و می فرمودند که محبتی که مرا
بر محمد صادق است به هیچکس نیست و همچنین محبتی که او را با ما است بهیچ
کس نیست الخ این سخن بزرگی ایشان را باید دریافت ولایت موسوی را بنقطه
آخر رسانیده بود عجایب و غرایب آن ولایت را بیان می فرمودند همواره
خاضع و خاشع و ملتجی و متضرع و متذلل و منکسر بودند و می فرمودند که هر یکی از اولیای
از حضرت حق سبحانه و تعالی چیزی خواسته است و من التجا و تضرع خواسته ام
و از محمد فرخ چه نویسد که در یازده سالگی طالب علم شده بود و کافیه خوان
بشعور سبق میخواند و همواره از عذاب آخرت ترسان و لرزان بود و دعا می کرد که
درسن طفولیت دنیای دنیه را وداع نماید تا از عذاب آخرت خلاص شود
و در مرض موت یارانی که تیمار داری او می کردند عجایب و غرایب از و
مشاهده نموده اند و کرامات و خوارق که از محمد عیسی به هشت سالگی
مردم معاینه کرده اند چه نویسد بالجمله جواهر نفیسه بوده اند که بودیعت سپرده
بودند لله سبحانه الحمد و المنة که امانات را باهل آن بی کره و بی اکراه
حواله نمودیم اللهم لا تحرمنا اجرهم و لا تفتنا بعدهم بحرمة
سید المرسلین علیه و علیهم الصلوات و التسلیمات از خدمت
قدوة الاولیائی شیخ محمد صادق یک پسر ماند شیخ محمد نام
صاحب حالات عجیب بود از وی سه پسر خلف شدند یکی شیخ ابراهیم که از وی
بجز صبیه پسر نماند دویم شیخ زاهد که ایشان اولاد نداشتند سیوم شیخ عابد که

یک پسر داشتند شیخ بهاء الدین نام و اولاد ایشان شیخ محمد شجاع و شیخ ابوبکر و شیخ اظهر الدین و این حضرات همه صاحب فضائل و کمالات بودند رحمة الله تعالیٰ علیهم اجمعین

تذکرهٔ ثانی از منتخب ثالث در ذکر فرزند ثانی حضرت مجدد الف ثانی شیخ العرفاء الکاملین زبدة العلماء الراسخین مظهر کمالات خلت خازن الرحمة قطب وحید حضرت شیخ محمد سعید رضی الله تعالیٰ عنه

ولادت کثیر السعادت ایشان در سنه هزار و پنج هجری شهر شعبان المبارک بود خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالیٰ عنه فرموده اند که محمد سعید چهار و پنج ساله بود که وی را رنجی فرا پیش آمد و در غلبات آن ضعف از وی پرسیدند که چه می خواهی بی اختیار گفت حضرت خواجه را خواهم من این حرف ورا بحضرت خواجه خود قدس سره عرض کردم فرمودند که محمد سعید شمارندی و حریفے نمود غائبانه از ما نسبت در ربود و خدمت حضرت خواجه قدس سره در مکتوبی نوشته اند که فرزندان ایشان که اطفال اند اسرار الٰہی اند و استعدادهای عجیب دارند بالجمله شجرهٔ طیبه اند انبتهم الله نباتا حسنا اشاره بعلو استعداد و بشارة بنمو فطرت ایشان دارد و خدمت ایشان بعد از رسیدن بسن تمیز به تحصیل علوم پرداخته قدری به خدمت والد ماجد خویش قدس سره و برخی را در ملازمت برادر بزرگ خود شیخ محمد صادق رض و بعضی را به صحبت شیخ طاهر لاهوری رحمة الله بآخر رسانیدند تا در انواع علوم عقلی و نقلی مهارت تام حاصل نمودند از حسن تصرف و یمن توجه والد ماجد خویش در ضمن تحصیل علوم ظاهریه معقوله و منقوله نسبت شریفه باطنیه این طائفه عالیه را

از احوالات عالی و معارف متعالی بدست آوردند و اینهمه کمالات و فضائل ظاهری و معاملات فیوضات باطنی در سن هفده سالگی با تمام و انصرام رسانیدند و لاشک در ماده ایشان بلوغ طبعی با بلاغت معنوی موهبت مادرزاد بوده تمام عمر شریف را در تدریس بسر بردند و همه کتب دقیقه از معقوله و منقوله بمهارت تام و تحقیق و تدقیق انیق درس مے فرمودند و بر بعضے کتب معتبره تعلیقات و حواشی متین و زیبا املا فرمودند منها تعلیقات مشکوة المصابیح که دران تقویت و ترجیح احادیثی که آنها ماخذ حنفیه است بدلائل واضحه و شواهد صادقه منتسب بکتب معتبره نموده اند و علمای وقت از مطالعه آن محظوظ و ممنون شدند و بغایت پسند نمودند خدمت حضرت مولانا هاشم قدس سره می نگارند روزے در محفلی از علمای در ملازمت ایشان بودم بتقریبی مسئله مشکله از اصول فقه در میان آمد ایشان حل آن را به تنقیح بیان فرمودند سائل سر بگوش من آورده فرمود که ایشان در تبیان و قوت علمیه امروز نظیر نه دارند و نیز بر نگاشته اند که شبے در بلده لاهور در مجلسی اکابر و اعزه عصر مدعو بودند و خدمت ایشان با برادر خویش حضرت عروة الوثقی خواجه محمد معصوم قدس سرهما نیز تشریف داشتند بتقریب سجده تحیه و سجده تلاوت دقائق علوم در میان افتاد حضرتین مخدومین یک جانب بودند و جماعه کثیره از فحول علمای بیک طرف و سخن از هر علم در تبیان آمد و بیان دقائق در میان افتاد بنوعی این دو بزرگوار حل عقد نمودند که جماعه متحیر علمیت ایشان شدند و همه بفضائل ایشان معترف شده بعضے که خصوص خدمت ایشان را تشخص نداشتند از همدیگر تحقیق نموده فرمودند که بلی چنان پدر را چنین فرزند باید و آری از آن صدف ولایت این قسم در هدایت جز الظهور نیاید و نیز بتقریب عدم رفع سبابه در تشهد بمذهب مختار حنفیه رساله نگاشته اند و فرموده اند

که مقصود آن است که اولویت عدم رفع بثبوت رسیده و علمائیکه مثبت رفع بوده‌اند در اقامت جواب متحیراند و حضرت ایشان کسب و سلوک طریقه را تمام و کمال از خدمت والد ماجد خود حضرت مجدد الف ثانی نموده‌اند و باعلی درجات کمال واکمال پیوسته چنانکه از مکاتیب جناب مجددی کیفیت آن ظاهر است که چه اشارات نازک و بشارات باریک اندراجات یافته که عقل عقیل در ادراک آن عاجز و قاصر است بیان خصوصیات و کمالات و معارف و عروجات و افادات و خرق عادات و قوت نسبت و فوقیت درجات و تهذیب اوقات و تلطیف معاملات و علو واردات و بیان مناصب و کمالات که ایشان بآن ممتاز بوده‌اند در حیطهٔ تقریر نمی‌گنجد و در قید تحریر نمی‌آید فرد

بحر را گر آوری در کوزهٔ　　چند گنجد قسمت یک روزهٔ

اما ما لا یدرک کله لا یترک کله شمهٔ ز آنها ایراد میرود حضرت مجدد الف ثانی رض فرموده‌اند که وی در هیچ مقامی از عروج و نزول تا امروز از من تخلف نکرده و شریک و ردیف من بوده و نیز بایشان فرموده‌اند که تو در ضمن مائی از اینکه نسبت تو ضمنی است دلتنگ مباش که حضرت صدیق اکبر رض ضمنی حضرت سرور دین و دنیا صلوات الله علیه و علی آله بودند و نیز خطاب بایشان نموده فرموده‌اند که تو دائرهٔ نفی حضرت ابراهیم را تمام کردهٔ والحال در اثبات شریک منی و حضرت ایشان ببعضی محرمان خود ظاهر نموده‌اند که معاملهٔ خلت باتمام رسید والحال با من معاملهٔ حضرت مجدد الف ثانی عه است یعنی در کمالات محبوبیت مستغرق شده‌ام شعر

هنیئاً لارباب النعیم نعیمها　　وللعاشق المسکین ما یتجرع

و حضرت ایشان در بعضی مرقومات خود نگارش فرموده‌اند که حضرت ایشان ما رضی الله تعالی عنه قطب بوده‌اند و هر قطب را دو امام می‌باید و دو شخص از ملازمت عالی بوده‌اند فرموده‌اند که شما هر دو امامید و یکی فرموده‌اند که این از روی تواضع یسار ابدیگری گذاشت و صاحب یمین شد خدمت حضرت عروة الوثقی رض در

ف اولویت عدم رفع سبابه در تشهد
تهذیب

بعضے

بعضے مکاتیب خود نوشته‌اند که حضرت ایشان ما رضی الله تعالی عنه دو شخص را از اصحاب خود به ولایت احمدی بشر ساختند و خدمت حضرت خازن الرحمة که این تذکره بذکر ایشان است رضی الله تعالی عنه که حضرت ایشان ما رضی الله تعالی عنه دو شخص را از ارباب خود فرمودند که شما را از دائرهٔ غضب بیرون کردند مترصد فوق باشید و مراد ازین دو شخص که ذکر یاب شده حضرت خازن الرحمة و حضرت عروة الوثقی اند رضی الله تعالی عنهما و جناب حضرت مجدد الف ثانی رض عنه دقایق معارف خود را بجز این دو فرزند برومند خویش بدیگرے قابلیت اظهار و استماع آن ندیده محرم نمی فرمودند و چون این هر دو بزرگوار در حضور عالی در بعضے اسفار نمی‌بودند چون وارد عظیم و معرفت شگرف روی می‌نمود آن را بزبان قلم آنچه لایق اظهار بوده بایشان مے نوشتند چنانچه در مکتوب این مدعا را ایما رفته و آن این است الحمد لله والسلام علی رسول الله فرزندان گرامی هر چند مشتاق و خواهان صحبت ما اند و ما هم آرزومند حضور و ملاقات ایشانان اما چه توان کرد که جمیع آرزوها میسر نیست شعر مصرعه تجری الریاح بما لا تشتهی السفن بسیار مغتنم میداند و یک ساعت این عرصه به از ساعات کثیرهٔ امکنه تصور می‌نماید اینجا آن میسر است که در جاهائی دیگر معلوم نیست که تمثال آن میسر شود و علوم و معارف این مواطن جدا است و احوال و مقامات این مجمعه علیحده منتی که از جانب سلطان است آنرا دریچه کمال رافت و رضامندی مولای خود مے داند جل شانه و سعادت خود را در این حبس می انگارد و علی الخصوص در این ایام مشاجرات کار و بار است و در این اوقات تفرقه غرائب غنج و دلال لیکن هر نعمت تازه و بوالعجب که روز بروز میرسد فرزندان در دل می خلند و از دوری و نایافت ایشان جگر در اضطرابے باشد انگارم که شوق من بر شوق شما چربست و غالب است و مقرر است که آنقدر پدر خواهان پسر است پسر خواهان پدر نیست هر چند قصه اصالت

و فرعیت مقتضی عکس این معنی است چہ اصل را احتیاجی نیست و فرع سراسر محتاج اصل اما از پیشگاہ چنین آمدہ و اشتد شوق اصل را ثابت گشتہ آری ع درخانہ بکدخدائی ماند ہمہ خیر۔ والسلام در مکاتیب شریف معارف خاصہ اکثر نامزد ایشانان شدہ کما لایخفی علی ناظرہیا از اسولہ و اجوبہ و بشارات عالیہ وغیرہ معاملات شگرف کہ اثبات یافتہ ثبوت آن فراخور این منتخب نیست لہذا از کلام خود حضرت خازن الرحمۃ عرائض ایشان ایراد میرود۔

ھٰذا ھُوَ عرض داشت احقر العبید محمد سعید بموقف عرض اشرف میرساند کہ از اندوہ مفارقت صوری چہ عرض نماید گاہ وحشت آنقدر مستولی می شود کہ مترصد ہلاکت و مرض شدید می گردد و از خرابی احوال چہ معروض دارد و با وجود تعلقات شتی کہ دامنگیر شدہ تمنای آن دارد کہ دیوانہ وار از جمیع علائق گسستہ و ہمہ را سوختہ عزلتے اختیار نماید کہ جز لب گور کس را نہ بیند در حلقہ پیشین نشستہ بودم و حافظ قرآن می خواند ظاہر شد کہ چنانچہ ظرفے را خالی ساختہ باشند باز پر سازند بندہ را پر ساختن گرفتند بنوعے کہ کیفیت آنرا نمے داند کہ چگونہ بعرض رساند دریافت کہ تخلیہ اول تخلیہ پر از توہم وجود است کہ عدم بہ صرافت خود عدم بود باز پر ساختن آن این است کہ بجای عدم کہ حقیقت این شخص بود ثبوت را داشتند اما در نظر خوب حقیقت بودن ثبوت نمی ایستد بلکہ عدم مطلق و شر محض حقیقۃ خود در نظر است و ثبوت مجرد ہم منظور گویا شئ خالی را پر کردہ و گرانباری آن واضح است فردای آن روز دیدم کہ آئینہ بدست دارم می نماید کہ روی من داغہای مختفی دارد کہ در نظر مردم نمی درآید دیدم کہ آئینہ در کمال صفا نیست دانستم کہ زنگ گرفتہ صورت داغدار ظاہر شد از ان دل تنگ شدم آئینہ دیگر گرفتم در کمال آراستگی و صفا اول پارہ دران صفا ظاہر شد ثانی الحال تمام داغدار دیدم در آنوقت تعبیر نمودند کہ مرآت شئ متغایر شئ است پس اول چون معاملہ

درمیان عدم و وجود بود آئینہ نیز مشابہ آن بود وقتیکہ معاملہ بعدم صرف کشید آئینہ خالی از احکام عدم پیدا شد و نیز روز دیگر آن عقدہ حل شد کہ نوشتہ بود کہ خوب در نظر حقیقت بودن ثبوت بدل عدم نمی ایستد ظاہر شد کہ نہایت اطلاق آن تا بقائے عدم است کہ تلبس با باطل است چون عدم با اصل خود پیوند دوانا منقطع می شود و اینجا حقیقت بی اطلاق انا ثبوت مبدل می گردد و اینجا انقطاع علم حضوری واضح می شود چہ وجود خود ہمیشہ حاضر است بصدقہ آن حضرت امیدوار است کہ تفصیل این حقایق بہرہ ور گردد انتہی بمکتوب شریف و نیز حضرت خازن الرحمۃ قدس سرہ بزنگاشتہ اند قال اللہ تعالیٰ لَا یَذُوْقُوْنَ فِیْھَا الْمَوْتَ اِلَّا الْمَوْتَۃَ الْاُوْلیٰ بخاطر فاتر می رسد و حکم آن دار از احکام این نشاء جدا است دراین تماشاگاہ ہیچ ترقی از حضیض مباعدۃ باوج قرب ممکن نیست تا فنا و ہستی سالک در رنشود و بموت ملبس نہ گردد بخلاف آن نزہتگاہ عالی جاہ کہ ہیچ کمالے منافی کمالی دیگر نیست و معہذا با معنی جمع موت را دران دار البقا چہ گنجایش و فنا را چہ یارا تحقیقش آنست کہ چون دراین عالم ظہور ظلال است و معاملات آن شک نیست کہ ظل را بعد از طلوع اصل آنکہ ترقی عبارت ازان است جز فنا و انہدام چارہ نیست و چون آن اصل نسبت با فوق خود حکم ظل دارد و بعد از سطوع اصل منتہی مے شود ھکذا الی ان یاتیك الیقین و آخرت چون مقام ظہور حقائق اصل است و اصل را با اصل دیگر ہیچ تدافع نیست فنای کمال اول چہ در کار و عظم اضمحلال اول نزد ورود ثانی بہ نَنْسِہَا نَاْتِ چہ گنجایش کریمہ ولدینا مزید مؤید این کار است کہ مشعر بقای اول است و کریمہ مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰیَۃٍ اَوْ نُنْسِہَا نَاْتِ بِخَیْرٍ مِّنْھَا اَوْ مِثْلِھَا مناسب معاملات دنیوی جمعی کہ عنایت الٰہی جل و علا شامل حال شان شدہ است دنیای اینہا را حکم آخرت ساختہ و بہ

خطاب ولقد اتینا اجره فی الدنیا نواخته امیدوار مخلص از مضائق غرور اندو بخلعت سعادت اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِیْنَکُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِیْ وَرَضِیْتُ لَکُمُ الْاِسْلَامَ دِیْنًا ممتاز حضرت قطب الاولیاء قدس سره درباب دو شخص از صحاب خود این بشارت فرموده‌اند واین لفظ را مذکور ساختند که دنیای شما را آخرت کردند ذٰلِکَ فَضْلُ اللّٰهِ یُؤْتِیْهِ مَنْ یَّشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیْمِ تم کلامه الشریف ومراد ازین دو شخص درین عبارات وامثال این حضرت خازن الرحمة وحضرت عروة الوثقی اند رضی الله عنهما کما ذکرنا وخدمت ایشان به منصب خُلّتِ سرافراز بودند چنانچه در مکاتیب قدسی آیات بدان بشارات یافته اند ونیز از مرقومات ایشان است الم تر یا محمد مظهر الالوهیة والاسم الجامع لمراتب الوجوب والامکان الی ربک وهو الله الهادی للشیون الذاتیة والاضافیة کیف مد الظل مد ظلال شیونه علی الحقائق الکونیة التی هی لعدمات المتقابلة لها وصورها فی صورة الوجود فتعجب من کمال اقتداره فی ارادته ما هو عدم محض وجود بحتا اعطائه احکامه ذاتیا العباد

صادقة فسبحان الله من جمع بین الثلج والنار ولو شاء لجعله ای الظل ساکنا غیر ممدود فینبغی قول من قال اقتضاء الشیون فیبقی

الظهور کذلک ثم بعد مد الظل جعلنا الشمس لذات المتعالیة علیه ای علی الرب او علی الظل دلیلا لکونه الظاهر دونه وما سواه مکتنف بدجی العدم شعر

آفتاب آمد دلیلِ آفتاب
گر دلیلے بایدازوی رو متاب

فسبحان من اختفی لکثرة الظهور واستتر فی سرادقات النور ولعل اختیار

لفظ الشمس لتصور کبریائه واحتجابه بحجب العزة وکونه دلیلا علیه باحتجاب الشمس بضوءها وشعشعانها وکونها دلیلا وسبیلا الیها والی کشف الاشیاء ثم بعد المد وجعل الشمس علیه دلیلا ایضاح السبیل بانه لا سبیل الیه الا هو قبضناه ای الظل الینا قبضا یسیرا تبعیضه تسلیکه فی معارج الاصول اصلا فاصلا وهو سبحانه اعلم وعبارات متین زیبا بامعانی والاخد مت حضرت مولٰنا هاشم علیه الرحمة از ایشان در زبدة المقامات بسیار ایراد نموده که پایه معرفت وعلمیت ایشان را مشعر است امّا اینجا اختصار رفت وایشان برنگاشته اند که برادر بزرگ ما قدوة الاولیاء خواجه محمد صادق قدس سره می فرمودند که حضرت مجدد الفثانی رضی الله تعالی عنه درباب راسخین فرموده اند که محمد سعید از علمای راسخین است الحمد لله علی ذلک حمدا کثیرا کثیرا ونیز بعد از منصب خلت بدیگر مناصب عالی ممتاز شدند منها فردیة منها قطبیت منها غوثیت منها ندیمیت منها قربت وقس علی هذا قرائنه وتفصیل احوالات ایشان را کتاب علیحده می باید سن کلیل زبان قلیل بیان را چه یارا که شمه از انها در معرض تبیان آرد بیت

وصف حالاتش نیاید در شمار
عاجزم گر یک بگویم از هزار

لاچار عنان قلم را بمدح ایشان که در غزلے حضرت مرشدی قیوم جهان نظم فرموده اند گردانیده شد غزل

پری خوابے که من دیدم نمی گنجد بتعبیرے
شود مجنون مصوّر گر کشد نقش بتصویرے

علاجی نیست جز می کهنه درد اغفلتِ ما را
شکستِ توبه لازم شد نخواهم کرد تقصیرے

ندارم قاصدے تا نامه سوئی دوست بنویسم
همین بس اضطرابِ دل بود ایمائی تحریری

به بزمِ عیش بے لعلِ تو مستانِ نگاهت را
نباشد موج می در ساغرِ جان کم ز زنجیری

غبارم توتیای چشم طور و دیده بیضاست   منم خاکستر برق نگاه جلوه تاثیری
بگلشن بی گل روی تو چون سیر هوس گیرم   بهر چشم غنچه پیکان است هر شاخ گلش تیری
بهار گریه غم کو که ویران خانه دل را   بجز سیل سرشک دیده دشوار است تعمیری
بکام تلخ جان خشک افیون خوار هجرانت   خیال بوسه گنج لبت شهد است هم شیری
چمن سرسبز و گل خندان هوا شاداب بلبل مست   بهار آمد مبارک باد با دیوانه زنجیری
ز تر جرمی و زهد خشک گر آگه شوی زاهد   عبادت لعن میگوید ترا طاعات تکفیری
ز موج خط خشک بی ریا خواندم که ای زراق   ترا تعظیم تعزیر است و استشهار تشهیری
به بیمار نگاهش قاصدی دیگر نمی باید   بجز درد درون و ناله دل آه شبگیری
شهنشاه ولایت مظهر حق خازن الرحمة   در اقلیم صباحت سرور ملک یمین میری
خلیل آسا امام و رهنما بر جاده خلت   ندیده بعد احمد دیده انجم چنین پیری
سعید سعدی مسعود بختی آیت فضلی   مس نحس شقاوت را سعادت بخش اکسیری
در این بستان نوای بلبل بیدل خوشم آمد   برنگ غنچه خوابی دیده ام ای صبح تعبیری
در آغوش خیالم آن پری پیکر نمی گنجد   صفی تا شیشه هستی است نتوان کرد تسخیری

شمائل

وصال مبارک شمائل ایشان در سنه هزار و هفتاد و یک بعد از مراجعت از سفر سعادت اثر حرمین شریفین زادهما الله شرفا و تعظیما و مراجعت از سفر اعظم البلاد و حضرت دهلی در سن شصت و هفت روی داد و در بلده دار الارشاد سرهند در قبه که والد ماجد ایشان با برادر عالیشان دران مدفون بودند در جنب والد و برادر خود رضی الله تعالی عنهما مدفون شدند و قبل ازین در ذکر جناب حضرت مجدد الفثانی و حضرت شیخ محمد صادق قدس سرهما شرافت آن زمین مذکور شده کما لا یخفی تاریخ وصال و میلاد ایشان را خلف ارشد و اسعد شیخ عبد الاحد قدس سره چنین نظم فرموده اند: نظم

از پی یکهزار و پنجم سال   بود از هجرت نبی ملل
کامد از کان کائنات برون   گوهر برتر از مثال و مثل
یعنی از لطف خاص ربانی   وز عنایات لم یزال یزل
پسرے شد عطا به قطب زمان   مجتبائی خدای عز و جل
شیخ احمد مجدد ملت   حافظ شرع از زوال و زلل
آن شه دین که ملک عرفانش   نپذیرد ز دست دیو خلل
نی پسر آفتاب کرد طلوع   با هزاران شرف ز برج حمل
کرده پرواز تا ازین زندان   مرغ روحش بمرغزار ازل
نه مثالش کسی بوادی علم   نه نظیرش کسی بجوی عمل
نه در اقطاب اربعش مانند   نه در ابدال اربعینش بدل
خازن رحمت خدای کریم   وارث دولت رسول اجل
نام او کز ازل سعید آمد   بر سعادت بود دلیل اول
خاک راهش چه ماه چه خورشید   جبه ساتیش چه مشتری چه زحل
گر بمویش رسد صبا گردد   عارف آید ز کوی مرد و غل   گوش
آن امام زمان ز طاعت حق   نشده یک زمان ز راه کسل
تا شبی ساقیان عالم قدس   برکشیدند بادهای اجل
همه در کار آن ولی گروند   جمع کردند با شراب و عسل
جام وحدت کشیده و کوته ساخت   قصه پر دراز طول امل
شیونش کرده ملک با ملکوت   ماتمش داشت ماه تا بزحل

ماده تاریخ میلاد	سال میلاد او فیوض حق است گر بناشد شهور و خلل عمل	فیوض حق ۱۰۰۵ سنه

سال عمرش بمایت الله ۶۳ — گر عدد خواهی از حساب جمل

تاریخ وفات ۱۰۷۰ — سال رحلت بپایی ار خوانی — رفت قطب زمان سعید ازل — رفت قطب زمان سعید ازل ۱۰۷۰

فقیر از زبان الهام ترجمان والده والده خویش شنیده ام که در ایامی از برشکال باران غلبه نموده و آب در روضه مبارکه اندرون شده و قبر متبرکه ایشان نشست نموده بود چون بتعمیر آن پرداختند و سر قبر مبارک را کشودند جسد مبارک ایشان راملفوف در کفن شریف بنوعیکه جدید گذاشته باشند دیدند که اثرے از آثار گرد و غبار بر کفن نیافتند و روی مبارک همچون که معمول است کشوده بنوعیکه الحال خوابیده باشند می نمود و حال آنکه از وفات مبارک ایشان قریب بصد وسی سال گذشته بود رضی الله تعالی عنہ اللهم اغفر لنا وارحمنا وادخلنا فی عبادك الصالحین برحمتك یا ارحم الراحمین -

صاحب برکات معصومی مے نویسند که ایشان قریب ایام وصال خود باعظم البلاد دهلی تشریف فرما شده بودند و مدت در آنجا اقامت ورزیده از انجا مکتوبے بدار الارشاد سرهند بطلب برادر خود خدمت حضرت عروة الوثقی نوشتند که مشعر از شوق ملاقات بود حضرت عروة الوثقی بعد از مطالعه مکتوب مقصد را معلوم نموده بطرف برادر گرامی خود مکتوبے شوق انگیز نوشتند که عنقریب آن مکتوب ارادے شود و تیاری و تهیه سفر نموده تا سرای علو که هفت میل است از دار الارشاد حضرت سرهند شریف بیرون شدند در ان منزل ملهم گردیدند که برادر بزرگ شما بعد از برآمدن دهلی در سرائے سنبالکه[*] رحلت نمودند ایشان بعد از کشف این معامله بسر هند مبارک مراجعت کردند بعد چندیوم قاصد خبر وحشت اثر رسانید مکتوب جناب عروة الوثقی در جواب مکتوب برادر بزرگ خود خازن الرحمة این است بیت

[*] که خواجه محمد سعید است ۱۲

آمد از ان جناب صحیفه بسوے من — الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن

بعد از تقدیم مراسم عقیده و نیاز معروض میدارد عنایت نامه نامی و ملاطفه گرامی که از کمال کرم و مهربانی مصحوب ملا طاهر نامزد این مسکین بے تسکین فرموده بودند بورود آن مستسعد گردیده از راه تلطف و مخلص پروری مقدمات شوق آمیز و فقرهاے عشق انگیز اندراج یافته بود مطالعه آن آتش مشتاقان را مضاعف ساخت و شعله شوق آگینان را سر بلند گردانید مصرعه آب آتش را مدد شد همچو نفط ؛ بلی لطف معشوق در رنگ استغنائے او عشق افزا و آتش انگیز است حالت سوخته مشتاقان را این مصرعه هندی بیان نماید ے چونی کیسی کام کرے جب جرکون تب آگ ؛ عاشق مسکین نه تاب عتاب دارد و نه طاقت عنایت نه برداشت قهر دارد و نه یارائی مهر مصرعه که وصل از هجر باشد جان ستان تر ؛ حدیث نفیس لو کشفت لاحرقت سبحات وجهه ما انتهی الیه بصره من خلقه شاهد این معنی است فرد

اگیرم که بغم خانۀ ما یار خرامد — کو حوصله و طاقت دیدار که دارد

بلی لا یحمل عطایا الملك الا مطایاه هستی عاشق تا در میان است مورد صد بلا است صلاح او در نیستی است و فلاح او در ترک هستی نامراد تر از همکن معلوم نیست که کسے باشد کمال در حق او نفی کمال است و خیریت در سلب خیریت شخصے که کمال او نفی کمال بود و صلاح او در نیستی از کمال مولائی خود چه خبر داشته باشد و بجمال هستی او چگونه پے برد مگر آنکه بدام نیستی صید هستی نماید و بوجود موهوب موجود گردد فح یکون العارف هو المعروف والواجد هو الموجود در از نفسی رفت ع بنده باید که حد خود داند ؛ اظهار انتظار آمدن این مسکین فرموده بودند مصرعه

از دوست یک اشاره از ما بسر دویدن

سعادت فقیر است که در خدمت برسد و از برکات صحبت کثیر البهجت مستفید و

مستعد گردو تمم مکتوبه الشریف رضی الله تعالی علیه

تذکرهٔ ثالث از منتخب ثالث در ذکر فرزندان جناب حضرت خازن الرحمة رضی الله تعالی عنه

خدمت حضرت خازن الرحمة را سوای صبیه های هشت پسر بودهمه این مخدوم زادگان به کمالات ظاهری و باطنی ممتاز بودند و به اعلی درجات فیوض و برکات فایض **فرزند اوّل** ایشان حضرت شاه عبدالله قدس سرّه صاحب حالات بلند و مقامات ارجمند از خدمت والد شریف خود اخذ فیوض و برکات نموده بفیاضی خلق مشغول بودند از ایشان یک پسر ماند میان عبدالحق نام و از وی نیز یک فرزند خلف شده مسمی میان احمدی قدس سرهما **ذکر فرزند دوم** حضرت خازن الرحمة رض حضرت شاه لطف الله رض ایشان نیز از خدمت والد خود اخذ فیوضات نموده اند و به فیاضی بریه مشغول شده لاولد رفته اند رحمة الله علیه **ذکر فرزند سویم** حضرت خازن الرحمة قدس سره جناب علامة الورے نور الهدی میان فرخشاه قدس سره در علم و عمل در برادران ممتاز بودند و بسیار عزیز الوجود و عمر مبارک ایشان زیاده از نود شد و بسا کس از فیوض ایشان بهره مند شدند بستم شوال سنه یکهزار و یک صد و هشت رحلت فرمودند رحمة الله علیه و از ایشان سه پسر خلف شد اول قطب الاولیا شیخ علی رضا که بفضائل صوری و معنوی ممتاز بودند تفصیل احوال ایشان در اشجار الخلد و اثمار الاشجار خواجه اعظم کشمیری نموده برادر دویم ایشان میان محمد ارشد قدس سره و برادر سویم میان ضیاء الله قدس سره **ذکر فرزند چهارم** حضرت

خازن۔

خازن الرحمة رضی الله عنه شیخ سعد الدین قدس سره که او نیز از خدمت والد ماجد خویش اخذ کمالات طریقه علیه نموده از وے یک پسر مانده میان محمد قطب قدس سره و از ایشان یک فرزند خلف شده میان محمد غوث قدس سره **ذکر فرزند پنجم** حضرت خازن الرحمة رض جناب مقبول الصمد شیخ عبدالاحد قدسنا الله بسره الاقدس ایشان اول فیوضات از والد شریف خود یافته و ثانی جهت از دیاد فوائد از خدمت عم بزرگوار خود حضرت عروة الوثقی رض مشرف شده اند و از آنجا معامله را از سائر اخوان بالا برده بمقامات عالی و درجات متعالی رسیده ذکر ایشان تفصیل میطلبد لهذا در تذکره علیحده منتخب با ذکر فرزان گرامی او مذکور خواهد شد انشاء الله که ختم این منتخب بذکر احوال مبارک ایشان قرار یافته **ذکر فرزند ششم** حضرت خازن الرحمة رض قدوة اهل الله شیخ خلیل الله قدس سره ایشان نیز از خدمت والد خویش اخذ فیوض و برکات عالیات نموده اند و باعلی درجات کمال و اکمال رسیده از خدمت ایشان دو پسر مانده یکی حضرت میان نور القدس قدس سره و ثانی میان مراد الله رحمة الله علیه **ذکر فرزند هفتم** حضرت خازن الرحمة شیخ محمد نقی قدس سره که خدمت ایشان نیز از والد بزرگوار خود بدرجه کمال و اکمال رسیده فائض شده اند یک پسر از ایشان خلف شده شیخ نجم الدین رحمة الله تعالی علیه **ذکر فرزند هشتم** حضرت خازن الرحمة رض حضرت شیخ محمد یعقوب قدس سره که بسیار محبوب و مرغوب والد شریف خود بودند و از نسبتهای خاصه ایشان حظ فراوان یافته اند و بدرجات کمالات رسیده اند از ایشان یک پسر مانده شیخ میان عصمت الله نام رحمة الله علیه

ب
بنجیب

تذکرهٔ رابع از منتخب ثالث در ذکر فرزند سیوم حضرت مجدد الف ثانی حضرت عروة الوثقیٰ خواجه محمد معصوم رضی الله عنهما بطریق ایجاز

مخفی نماند که ذکر مبارک ایشان تفصیل تام می طلبد و در یک تذکره گنجائی ندارد لهذا منتخب رابع در ذکر احوال ایشان تعین شده و این منتخب چون متضمن اذکار اخوان ایشان بوده بطریق ترتیب احتراز از فوت ترتیب نموده تذکره ایشان را در محلی که مناسب ذکر ایشان بود بطریق ایجاز بمدحی که جناب مرشدی حضرت قیوم جهان در توصیف مبارک ایشان نظم فرموده اند اکتفا رفت و تفصیل ذکر ایشان با ذکر فرزندان گرامی ایشان حوالهٔ منتخب رابع شد انشاء الله تعالیٰ آنجا بطریق تفصیل مذکور کلک بیان خواهد شد وما توفیقی الا بالله قصیده۔

قطب دوران امام معصوم است — فر یزدان امام معصوم است
قبلهٔ انس سجده گاه ملک — کعبهٔ جان امام معصوم است
پای تا سر چو آیتی رحمت — فضل و احسان امام معصوم است
خواجهٔ خواجگان شیخ شیوخ — پیر پیران امام معصوم است
در لبش نور قدس حق رو پوش — سر سبحان امام معصوم است
قطب ارشاد قبلهٔ عالم — شاه شاهان امام معصوم است
در قنادیل جان حق جویان — شمع ایمان امام معصوم است
بجگر تشنهٔ زلال وصال — آب حیوان امام معصوم است
بعد اصحاب و تابعین کبار — شرف انسان امام معصوم است

زان

زان امانت که عاجز آمد چرخ — حامل آن امام معصوم است
بالوهیت و رسالت و بعث — نص برهان امام معصوم است
ای صفی در وصف جان ترا — چیست درمان امام معصوم است

ایضاً له فی مدحه الشریف قدس سره

حجة الله امام معصوم است — آیة الله امام معصوم است
قطب و قیوم غوث هر دو ثقل — ولی الله امام معصوم است
در جهان قایم مقام رسل — کیست بالله امام معصوم است
جالس حضرتش جلیس خداست — رؤیة الله امام معصوم است
دست بر دست بعد دست نبی — بر ید الله امام معصوم است
نائب کامل رسول خدا — شهد الله امام معصوم است
خضر راه صفی بکعبهٔ ذات — شکر لله امام معصوم است

داوده

مخفی نماند که در این منتخبات سبعه چنان قاعده قرار یافته که در هر منتخبی ذکر یکی از سر حلقهای اکابر با ذکر اصحاب و اولاد او نموده می آید الا منتخب اول که آنجا کما حقه اختصار رفته و هر یکی از اعاظم اولاد و با اصحاب که او مسند آرا و سر حلقه شده و از بواقی ابنای جنس خود ممتاز بود ذکر شریفش و با احوال اولاد و اصحابش در منتخب دیگری می شود برین دستور این منتخبات سته ترتیب یافته تا مسند نشین و سر حلقه از دیگران ممتاز باشد و ترتیب قاعده مقرره معلوم بود۔

تذکرهٔ پنجم از منتخب سیوم در ذکر باقی فرزندان حضرت مجدد الف ثانی رضی الله سبحانه و تعالیٰ عنه

فرزند چهارم ایشان حضرت محمد اشرف نام داشتند و آن مخدوم زاده در حالت رضاع رحلت نمودند و فرزند پنجم و فرزند ششم ایشان شیخ محمد فرخ و شیخ محمد عیسی قدس سرهما این هر دو مخدوم زاده در صغر سن با برادر اکبر خود حضرت شیخ محمد صادق رض در مقدمه طاعون که ذکر یافته یکجا رحلت فرماشده اند چنانچه حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه در مکتوبے این معنے را نوشته اند المکتوب در ذکر حضرت مخدوم زاده اکبر ایراد یافته کما لا یخفی عن نظرها **فرزند هفتم** جناب حضرت مجدد الفثانی شیخ محمد یحیی نام داشتند المعروف بشاه جیو ایشان هنگام وفات والد بزرگوار خویش در سن هفت هشت سالگی بودند بحسن تربیت برادران گرامی چون از تحصیل علوم ظاهری فارغ شدند کسب سلوک طریقه علیه از ایشانان نمودند و باعلی درجات کمال و اکمال فائض شدند مکاشفات بلند و معارف ارجمند دارند که بعضے از آنها را بزبان قلم معروض حضرت عروة الوثقی نموده اند و بجواب صحت وسقم از ایشان سرافرازی شدند چنانچه در مکاتیب معصومی مندرجست و در سفر حرمین الشریفین زادهما الله شرفا و تعظیما همرکاب برادران بزرگوار خود بودند و از اماکنه متبرکه مستفیض و مستنیر شده اند صبیه حضرت خواجه خورد ولد خواجه بیرنگ رض در عقد ایشان بود در سنه هزار و نود و هشت بوصال ایزد متعال مشرف شدند رحمة الله علیه رحمة واسعة خدمت حضرت وحدت قدس سره تاریخ وصال ایشان را در قطعه نظم کشیده اند **قطعه**

آن عارف بالله تبارک و تعالی	جبرئیل صفت رفت سوی عالم بالا
تاریخ وصالش چو بپرسند عزیزان	گو بود ولی شیخ محمد یحیی

و از خدمت ایشان دو پسر خلف شدند یکی حضرت شیخ ضیاء الدین قدس سره و یکے حضرت شیخ فقیر الله رحمة الله و این هر دو مخدومزاده فایض بکمالات

وفات شیخ محمد یحیی ۱۰۹۸

ظاهری و باطنی بودند و خدمت حضرت مجدد الف ثانی قدس الله سره الاقدس یک صبیه داشتند آنرا به پسر برادر خویش قاضی عبد القادر که ولد شیخ عبد الرزاق اند که برادر حضرت مجدد الف ثانی رض بوده اند نسبت نمودند و خدمت قاضی عبد القادر را از صبیه حضرت مجدد الف ثانی رض یک پسر ماند شیخ محمد فضل الله نام داشتی آرند که حضرت مجدد الفثانی رض بفرزندان خود وصیت فرموده اند که همه مراتب متابعت سنت بجا آمده لهذا چون از صبیه ما فرزندی متولد شود آن را بر قبر من محاذی دوش من بدارید تا این سنت مبارک نیز ادا شود که جناب حضرت نبوی علیه الصلوة والسلام فرزندان حضرت فاطمه زهری رضی الله تعالی عنها را بدوش مبارک خود سوار نموده اند از خدمت حضرت شیخ محمد فضل الله قدس سره دو پسر خلف شدند شیخ حسام الدین و شیخ سفر احمد و شیخ عبد اللطیف و شیخ عبد الحی و شیخ زین الدین قدس الله اسرارهم اولاد ایشان اند و میان فضل احمد جیو که ارشاد ایشان الیوم بسیاست از اولاد ایشان اند چنانکه خدمت میان فضل احمد قدس سره ولد میان نیاز احمد اند و وی پسر میان سفر احمد مذکور فوق است و وی فرزند شیخ محمد فضل الله قدس سره اند رحمهم الله تعالی رحمة واسعة واسعة

تذکره ششم از منتخب سیوم در ذکر شیخ عبد الاحد ولد حضرت خازن الرحمة رضی الله تعالی عنهما

مشهور است بحضرت وحدت قدس سره مخفی نماند که ایشان در سائر اخوان به فضائل صوری و معنوی ممتاز بودند از آنکه ایشان با وجود حصول نسبت والد بزرگوار خویش از خدمت عم عالی مقدار خود نیز فائض شده اند و سالها کسب سلوک باطنی فرموده اند در باده خلت افیون قیومیت خلط نموده اند و برکات یمین را با فیوضات یسار جمع ساخته لهذا کاخانه

ارشاد ایشان استوار آمد و پیش طاق شان مرتفع شده و خدمت خانقاه معلی والد بزرگوار
فی سائر اخوان تعلق بایشان داشت در میان اخوان مشهور بحضرت میان گل
بوده‌اند و چون طبع موزون داشتند اشعار رنگین فرموده‌اند تخلص خود را وحدت
قرار داده و باین تخلص چندان شهرت یافته‌اند که گویا لقب مبارک ایشان شده
و خدمت ایشان دو مرتبه بشرف زیارت روضهٔ جناب رسول الله صلی الله
علیه و آله و صحبه و سلم و طواف بیت الله الحرام زادها الله تعالی شرفا و تعظیما
مشرف و کامیاب شده‌اند مرتبهٔ اول هم رکاب والد بزرگوار و عم عالی مقدار خویش
رضی الله عنهما بوده‌اند و مرتبهٔ ثانی همراه حضرت حجت الله قدس سره بوده‌اند در
مرتبهٔ اول عمر مبارک ایشان قریب هژده سالگی بود کتاب لطائف مدینه بعبارت
تازی در غایت فصاحت و بلاغت در احوال وارده والد بزرگوار خود املا نموده‌اند
و تصانیف ایشان بسیار اند و از آن جمله حاشیه بر بعضی اقوال تفسیر بیضاوی و سلسلة
الجواهر در شرح چهل حدیث و خزائن المودة و منشور الدرر فی فضائل السور و صحائف
تسعه و برهان جلی و بدائع الشرائع و جنات ثمانیه و سبیل الرشاد و اسرار الجمعه و رساله
منع سبابه و شرح رباعیات حضرت خواجه بزرگ رضی الله عنه و شواهد التجدید و خیر الکلام
و مناجات کبیر و مناجات صغیر و قصص برحق و نشر العطر و رساله در شرح بیت
مشهور مثنوی معنوی ؎ علم حق در علم صوفی گم شود ٭ این سخن کی باور مردم شود ٭
و فیض عام و شرح کلمهٔ تسبیح و شرح کلمهٔ تهلیل و شرح کلمات قدسی آیات مکاتیب
مجددی و اسرار الفقر و چهار چمن وغیره اما این چند فرد از ابتدای چهار چمن که در نعت
سید کونین علیه و آله الصلوة والسلام فرموده‌اند اینجا ایراد شد و زینت این اوراق گردید نعت

دبیر قدس چون اول قلم زد	محمد سرور عالم رقم زد
لسان غیب چون شد در ترنم	نمود اول بتعظیمش تکلم

دراین

در این کاشانهٔ تصویر تقدیر	نخستین گل محمد کرد تحریر
ز سرو قد بالا شد جهان را	چو قمری طوق مهرش قدسیان را
جمال پاکش از نور جلال است	وجود نور را سایه محال است
ز لعل او کنم یک نکته سر	زبان صد بار شویم ز آب کوثر
ز مویش گر سخن در نامه آرم	نخست از سنبل تر خامه آرم
کند تا وصف آن زلف دلارا	به مشک تر قلم پیچیده خود را
هلال ابرویش تیغ ید الله	بود برهان قاطع بهر گمراه
ز نقش بال کثرت بسته تقدیر	بفرقش نقش وحدت کرد تحریر
ازان ابرو که آمد جان کونین	توان جستن نشان قاب قوسین
دو گیسو هر دو بر اسرای گواهی	بمعراج حقیقت شاهراهی
دو چشمش تشنه بخش نشاتین است	دو ابرو قبله گاه قبلتین است
حیای چشم او را چون دهد یاد	که سرمه در گلوی خامه افتاد
بیان قد او کار عظیم است	نشان او صراط مستقیم است
کجا خط لبش کو سبزه تر	که آن از آب ست این ز آب گوهر
بلند از بینش مقدار کونین	ازان یک کوچه تا قاب قوسین
گشاده از میان ابروان ماه	برنگ سکه در دو اسم الله
زده گاهی بر ابرو چین تهدید	چو بر بالای بسم الله تشدید
بپشتش مهر ایزد از غلط دور	چو در مصحف نمایان آیهٔ نور
بیاد رنگ بویش باغ باغم	چو غنچه عطر پرور شد دماغم

آن آیهٔ نور

خدمت ایشان بعد وصال والد صاحب کمال پنجاه و شش سال بر مسند ارشاد و اکمال
اتکا داشتند و ازان جمله شش سال بکسب زوائد فواید چنانچه ایما بر آن رفته بخدمت حضرت

عروة الوثقی رض سلوک نمودند و از نسبت های مخصوص ایشان بهره ور شده فقیر از زبان مبارک حضرت شاه عطاء اللہ قدس سره که والد والده فقیر اند شنیده ام و خدمت ایشان از اکابر مسموع داشتند که روزی جناب حضرت عروة الوثقی رض بحضرت وحدت قدس اللہ تعالیٰ سره فرمودند که وعده بتو می نمایم که چهل توجه بتو عنایت نمایم و بهر توجه آنقدر ترقی در حال تو خواهد شد که در مدت مدید حصول آن بدشواری باشد از آن جمله سی و چهار توجه عنایت شده بود که مقدمه انتقال حضرت عروة الوثقی رضی اللہ تعالی عنه بعالم رُخ نمود پس از این واقعه جانکاه روزی حضرت وحدت قدس اللہ تعالی سره بر قبر متبرکه ایشان رفته معروض داشتند که از جمله توجه های موعود شش عدد توجه باقی است امید از الطاف حضرت آنکه بوفا انجامد با ایشان چنان ایما شد که بر قبر فقیر متوجه شده بنشین تا آنچه معد و موعود بود ایفا رود خدمت حضرت وحدت عرض نمودند که وعده در حالت حیات بود الحال نیز بهیئت حیات شده توجه عنایت شود معلوم ایشان شد که در خلوت آمده باش یعنی وقتیکه دیگرے بر قبر حاضر نباشد ایشان وقت را مراعات نموده بر قبر مبارک می رفتند و حضرت عروة الوثقی بهیئت حیات شده از قبر مبارک خروج میفرمودند و توجه می دادند در روز ششم که اتمام موعود بود حضرت وحدت قدس سره سیاهی و قلم همراه داشتند بعد از فراغ توجه عرض نمودند که بدستخط مبارک نوشته عنایت شود که آنچه بعبد الاحد وعده رفته بود که چهل توجه خواهم داد از آنها سی و چهار توجه در حالت حیات داده شده بود و شش توجه باقی را بهیئت حیات شده ایفای موعود ادا شد خدمت حضرت عروة الوثقی قدس سره العزیز بدستخط مبارک خود عبارتے که قرین این مدعا بوده باشد نوشته دادند حضرت وحدت قدس سره آن نوشته را بسائر بنی اعمام خود نمودند همه مخدومزاده گان دستخط والد شریف خود را شناخته و حضرت حجت اللہ رض بر پشت آن کاغذ نوشتند هذا هو الحق الیقین بلی الا ان اولیاء اللہ لا یموتون بل ینقلون

اوف

رضن

من دار الی دار خدمت ایشان در سن هفتاد و هفت سالگی بجوار رحمت حق پیوستند خواجه اعظم کشمیری که از فدویان صمیمی ایشان بود در کتاب اشجار الخلد و اثمار الاشجار تاریخ ایشان بنظم کشیده قصیده هاے طولانی ترتیب داده است اینجا بذکر چند فردے که ماده تاریخ ازان استنباط شود اکتفا رفت هذا هو النظم

از عمر مبارکش بارشاد	بگذشت چون سال هفت و هفتاد
از وحشت این سراے ادنی	رو کرد سوے رفیق اعلی
شه باز هوائی لامکان شد	ارشاد فزاے قدسیان شد
این حال که جان و دل بفرسود	در بیست ششم زماه حج بود
در جمع که عید مؤمنین است	تشریف وصال شاه دین است
حوران بهشت خاک راهش	غلمان بصفای دل فدایش
رضوان ز بهشت گشت بیرون	امروز بکام دل رسیده
می گفت پس از هزار توصیف	این بیت برای سال تالیف
عبد الاحد آن امام قیوم	احمد سیر و سعید معصوم
آراسته تخت معرفت را	اظهار نمود مرحمت را

واین نیز منظومه اوست هذا هو

کرد رحلت قطب ارشاد آنکه بود	در ره حق عارفان را مستند
از نسیم فیض تو شگفته گلے	همچو او در باغ وحدت سر سبد
منبع اسرار ذات لم یلد	مطلع انوار اللہ الصمد
از عنایات ازل ذاتش سعید	با کمال فضل معصوم ابد

زد رقم اعظم بسال وصل او
هادیِ دین بود شیخ عبد الاحد

هادی دین بود شیخ عبد الاحد ۱۱۲۶ھ

وله ایضاً

چو شیخ عبدالاحد آن قطب آفاق
سفر کرد اختیار از دار دنیا

چراغ افروز بزم قدسیان شد
بر اوج چرخ مانند مسیحا

ولے از ہجر آن سرخیل اقطاب
بر اہل دل قیامت گشت برپا

چو پرسیدم ز اعظم سال وصلش
بگفتا رفت شاہِ دین و دنیا

الٰہی خاک پاکِ مرقدش باد
ضیابخش سوادِ دیدۂ ما

فرزندان گرامی ایشان که بدرجهٔ کمال رسیده اند چهار اند منهم حضرت شیخ ابو حنیفه قدس سره بعد از رحلت والد ماجد خود پنج یا شش سال زینت ده خانقاه عالم پناه بوده اند غرهٔ شهر صفر اوائل سال هزار و یک صد و دو به مرض اسهال رحلت فرما شدند رحمه و دو فرزند ارجمند گذاشتند یکی ازان دو عارف الولی شیخ محمد ذکی قدس سره خدمت ایشان و مراتب بطواف بیت الله و زیارت روضه مبارکه رسول الله صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم مشرف شده اند و صاحب جذب قوی بوده اند و دران اسفار بهر بلاد و بقاع که تشریف برده اند جماعه اکابر صلحای و فضلای قدوم میمنت لزوم ایشان را مغتنم شمرده از برکات ایشان حظ وافر و برخ کامل حاصل نموده اند فرزند دویم حضرت وحدت عارف متقی شیخ حضرت محمد تقی اند که بفضائل صوری و معارف معنوی متصف بوده اند

ومدت مدید مروج خانقاه والد بزرگوار خویش شدند و عالمی از ایشان منور شد طبع موزون نیز داشتند در رنگ والد خود بسیار اشعار رنگین فرموده اند و تخلص مبارک نقی تجویز فرموده بودند و این فرد از اشعار ایشان است فرد—

عمر گذشته را بتاسف نقی چه سود	کے آید آن خدنگ که از شصت بگذرد

و این فرد نیز از ایشان است فرد

پیر گشتی بر سر راه است مشتے استخوان	مدلائی نقی ابلہ تے عصا باید ترا

فرزند سیوم جناب حضرت وحدت قدس سره زبده اهل ارشاد شیخ محمد مراد قدس سره که در سفر حرمین الشریفین در رکاب والد خویش رحلت نمودند از خدمت ایشان یک پسر مانده شیخ انوار الله فرزند چهارم خدمت حضرت وحدت قدس الله سره العزیز حضرت شیخ نور الحق که بجمیع علوم ظاهری و فیوض باطنی مشرف شده اند و اکثر مناصب شرعیه بایشان مفوض بود مخفی نماند که حضرت شاه عطاء الله قدس سره که جد مادری فقیر اند ایشان و والد جد ایشان پشت بر پشت بطنا بعد بطن از احفاد حضرت خازن الرحمة و حضرت وحدت شده آمده اند و جد امجد اعظم ایشان نواسه حضرت خازن الرحمة بوده می آرند که والد ایشان از اولاد حضرت حاجی عبدالوهاب بخاری بوده اند بزیارت بیت الله رفته بودند از آن جا ملهم شدند که در سرهند رفته صبیه حضرت خازن را در عقد خود آرند چون ایشان بدار الارشاد سرهند رسیدند از خدمت حضرت خازن الرحمة رضی الله عنه طلب خویشی نمودند و اظهار کردند که مامور برآنم خدمت حضرت خازن الرحمة فرمودند که ما نیز اگر مامور شویم قبول خواهیم کرد همان شب واقعه بزیارت جناب بضعة رسول الله صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم حضرت فاطمة الزهرا رضی الله تعالی عنها مشرف شدند و حضرت زهرا رضی الله تعالی

فرمودند که صبیه خود بچادر ما انداز و بفرزند ما بده خدمت حضرت خازن الرحمة بجان
منت داشته قبول نمودند فردای آن شب صبیه خود را بے آنکه برسم اهل زمانه بطور عروسی
طوی نمایند بطریق نذر بحباله عقد ایشان در آوردند از آن روز اولاد ایشان از احفاد
حضرات مجددی شده آمده اند وخدمت شاه عطاء الله مذکور صبیه حضرت قطب الاقطاب
حاجی غلام محمد معصوم قدس الله سره الاقدس نکاح فرموده اند که همشیره حضرت
مرشدی قیوم جهان بودند و والده فقیر از آن عفیفه تولد شده اند پس باین تقریب والده
فقیر هم نواسه حضرت خازن الرحمة شدند وهم نواسه حضرت عروة الوثقی رض
گردیدند وحضرت حاجی عبد الوهاب قدس سره که جد اعظم حضرت شاه
عطاء الله اند ایشان از سادات بخاری دهلوی اند از اولاد حضرت سید جلال الدین بخاری
رضی الله عنه خدمت حضرت حاجی عبد الوهاب قدس سره هم عصر جناب حضرت مجدد
الف ثانی رضی الله عنه بوده ومکاتیب قدسی آیات بطرف ایشان مرسل شده و
در آن مکاتیب حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه اظهار مودت با ایشان مینمایند
ومی نویسند که ازین رابطه مودت که نسبت اهل بیت نبوی علیه الصلوٰة والسلام
حاصل وقت من شده امیدواری عظیم بهم رسیده ودیگر ازین مقوله مشعر بتعظیم ایشان
باشد در آن مکتوب بسیار مندرجست انشاء الله تعالی در منتخب سابع در تذکره حضرت
والده آن مکتوب را با شجره نسب مبارک ایشان تحریر خواهد شد وبالله التوفیق :-

منتخب رابع از منتخبات سبعه در ذکر احوال حضرت عروة الوثقی محبوب سبحان قیوم عالمیان کاشف سر مکتوم حضرت امام محمد معصوم رضی الله عنه

تذکره

وتذکره اولی از منتخب رابع در ذکر تولد جناب حضرت عروة الوثقی تا رسیدن ایشان بعلوم ظاهری وفیوضات باطنی از خدمت والد بزرگوار خود رضی الله تعالی عنهما

مخفی نماند که خدمت حضرت عروة الوثقی خواجه محمد معصوم فرزند ثالث
حضرت مجدد الف ثانی رض وقایم مقام ایشان چنانکه حضرت مجدد الف ثانی رض
ایشان را بر سائر فرزندان خود فضل میدادند و برادر بزرگ ایشان حضرت
خازن الرحمة رضی الله عنه با وجود کلان سالی خود ایشان را از خود ممتاز
دانسته مسند ارشاد را بایشان مسلم داشتند ونیز منصب قیومی که از جمیع
مناصب کمال فائق است بایشان رسیده چنانچه حضرت مجدد الف ثانی رض
بایشان می فرمایند که اشیا از قیومت من بتو راضی ترند چنانچه در مجلس مذکور
گردد انشاء الله تعالی وبشارت اصالت نیز بایشان داده اند جای
که فرموده اند که بقیه از خلقت سرور دین ودنیا علیه وآله وصحبه والبرکات
العلی مانده بود آن را ولش گویان بیک فردے از دولتمندان امت اعطا فرمودند
وتخمیر طینت او از آن نمودند وازین راه آن فرد را از اصالت بهره ور ساخته اند از آن بقیه بعد تخمیر طینت
آن فرد نیز بقیه قلیلی مانده بود آن بقیه نصیب یکی از منتسبان آن فرد آمده است تخمیر طینت او از آن
فرموده اند وباندازه آن حظی از اصالت نیز یافته اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ انگارم که نصیبے
که حضرت مهدی موعود را علیه الرضوان از اصالت است از راه حضرت
عیسی علی نبینا وعلیه السلام ونیز خطاب فرموده بحضرت عروة الوثقی
فرموده اند که هر قدر که نصیبے از اصالت داری موافق آن نشاء محبوبیت در نهاد

براثی

صفائی مستفیدان

تو مودع است یعنی محبوبیت ذاتی وکمال انفعالی درحق ایشان نشان داده اند لهذا فضل ایشان علی العموم چه فرزندان وچه اصحاب یعنی برسائر مستفیضان والد ایشان در رنگ قطعی است چنانکه حضرت مجدد الف ثانی رض بکرات ومرات بایشان خطاب میفرمودند

بعد ازین هرگز نه بیند هیچ خمارے دگر — بیت — همچو من میخواره ومثل تو سرشاری دگر

ونیز فرموده اند که محمد معصوم محمدی المشرب است ونیز در مکتوبی برنگاشته اند که از فرزندی محمد معصوم چه نویسد که وی بالذات قابل این دولت است یعنی ولایت خاصه محمدی علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة چون ایمای از فضائل ایشان نموده شد الحال از ابتدای تولد مبارک ایشان تا انقضای مدت عمر شریف ایشان بطریق ایجاز واختصار چیزے نوشته میشود بگوش هوش استماع نما ولادت کثیر السعادت ایشان در موضع بستی ملک حیدر که قریب بدو میل خام که از دار الارشاد سرهند است واقع شد یازدهم شهر شوال المکرم در حدود سنه یکهزار و هفت هجری بود که ابواب فتوح وبرکات بر کافه اهل عالم ازان رو نمود فرد

سرشتند از نور حق خاک او — بود چون نبی طینت پاک او
نبی نیست لیکن برنگ نبی — بجوشد ز کویش هزاران ولی

خدمت حضرت مجدد الف ثانی رض می فرمودند که قدوم میمنت لزوم محمد معصوم یعنی ولادت او ما را بس مبارک وهمایون آمد که بعد از تولد او بچند ماه بملازمت حضرت خواجه خود مشرف شدیم ودیدیم آنچه دیدیم فرد

اقبال کشود در بر ویم :-: — کافتاد ترا گذر بسویم :-:

ونیز فرموده اند که از اقتضائ علو استعداد وی بود که در ایام سه سالگی بجامعیت استعداد وحقیقت تجلی ذات وحرف توحید لب کشود ومی گفت من آسمانم من زمینم من فلانم ومن فلان یعنی از ارض وسما وسقف وجدران ووحوش وطیور وحجر ونباتات

هرچه در نظر او می آمدے گفت آن منم آن منم فرد

چون زلیخا از سپندان تا بعود — نام جمله چیز یوسف کرده بود

آنچه اکابر سلف عمرها در سلوک وجذبات گذرانیده حاصل نموده وکمال دانسته وی در اول فطرت بسیر مرادی قطع نموده متوجه فوق الفوق گشته خواهان مطلبی شده که دست ادراک اکثرے از اهل الله از دامان آن کوتاه مصرع سالے که نکوست از بهارش پیداست مے آرند که زبان زد ایشان در ایام طفولیت کلمه از سلوک بود هرگاه امید بید ندمے فرمودند از سلوک یعنی الزام السلوک واین کلمه جامعه مشعر است بر کمال التزام سلوک در حق خود ودر حق غیر خود که بمقام دعوت وارشاد مناسبت کمال دارد واز شفقت عام که خاصه مقام دعوت است خبر میدهند بدلالت بهدایة کلی مے نماید ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ مصرعه قیاس کن زگلستان من بهار مرا :- واسم مبارک ایشان که چون ذات شریف شان معصوم است نیز مدل است بعصمت ذاتی ومحافظت جبلی اما لقب ایشان مجدد الدین است وشیوه ایشان ثبات وتمکین ومشهور به عروة الوثقی یعنی دست آویز محکم چون فقیر بجز ایشان در وسائل دست آویز ندارم لهذا در این کتاب هر جا اسم ایشان را عروة الوثقی مے آرم واز ادب زبان خود را لائق تکرار اسم ایشان نمیدانم اما سعادت زبان را نیز در ذکر اسم ایشان میشمارم

لله در القائل قطعه

آنکه نامش بزبان بردنم از بی ادبیست — گرچه ذرات تنم جمله بنامش گویاست
لیک زانجا که زبان نیز سعادت طلبست — گر باین نام شریفش نرسانم رجفاست
قطب حق هادی دین خواجه محمد معصوم — آنکه پیشش بتواضع قد افلاک دوتاست
ظاهرش جمله بانوار شریعت روشن — باطنش جمله باسرار حقیقت داناست

قطع شده بر قد او خلعت قیومیت — آری این خلعت فاخر بچنین قد زیباست

قد سنا الله تعالی بسره و افاض علینا و علی العالمین فیوضه و فتوحه **فرد**

رشتهٔ عمر قلم بسیار باشتے دراز — تا نوشتی شرح آن پیچیده کاکل اندکے

خدمت حضرت مجدد الفثانی رض فرمودند که اقتباس محمد معصوم نسبتهاے مار ایوماً فیوماً آناً فآناً بصاحب شرح وقایه می ماند که در خطبه کتاب خود آورده الفها جدی الوقایة سبقا سبقا و کنت لجری فی میدان حفظها طلقا طلقا حتی اتفق اتمام تالیفها مع اتمام حفظی حضرت و حدات قدس سره فرموده اند **مثنوے**

مجدد بر توصیف او لب کشاد — بفرمود کای طفل عرفان نژاد
ز عرفان نوشتم ورق در ورق — همه خواندی از من سبق در سبق
تو یک نقطه زین لوح نگذاشتی — هر آنچه نهادم تو بر داشتی
تو آخر چو من قطب دوران شوی — ز من این بشارت بیاد آورے

چون در نهاد ایشان آثار رشد و رشاد و علو استعداد از زمان صغر سن مشاهده می فرمودند و نظر عنایات شامل حال ایشان مرعی داشتند و منتظر ظهور کمالات خفیه که در کمین استعداد ایشان مودع بود می بودند و می فرمودند که چون علم مبدع حال است از تحصیل آن چاره نبود از ان جهت به تحصیل علوم از معقول و منقول دلالت می نمودند و از کتب دقیقه بقراءة صفحه صفحه ورق ورق امر کرده می فرمودند که با بازو از تحصیل علوم فارغ شوید که مار الشما کارهای عظیم است و اکثر علوم از خدمت والد خود اخذ فرموده اند چنانچه حضرت مجدد الفثانی رض نوشته اند که درین ایام فرزندی محمد معصوم جواهر شرح مواقف را تمام کرده در اثنای سبق او قباحت هاے این بیجزدان بوضوح آمده و فائدها بر آن مرتب شد الحمد لله الذی هدٰنا لهذا و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدنا الله لقد جاءت

رسل ربنا بالحق بالجمله بعضے از علوم را از خدمت برادر اکبر خود قدوة الاولیای حضرت شیخ محمد صادق رض و برخے را از شیخ محمد طاهر لاهوری که از فحول علماے و اعاظم خلفای والد ایشان بوده اند حاصل نموده اند و از اماکن دیگر نیز مستفیض شده اند و اذن کتب حدیث را نیز از والد خود با حدیث مسلسل یافته اند بتوجه شریف مجددی و موهبت ایزدی به سنت والد بزرگوار خود و اخوین عالی مقدار خود در سن شانزده سالگی از تحصیل علوم فراغ کلی یافتند و در ضمن این علوم ظاهری اکثر کمالات باطنی را نیز حاصل نموده اند اما بعد از فراغ بهمگی همت و تمامی قوت باقتباس انوار والد عالی مقدار خویش مشغول شدند و آناً فآناً باسرار خاصه و معاملات مختصه و مقامات فخیمه و درجات عظیمه و کمالات بلند و حالات ارجمند ایشان متحقق شدند و در رنگ حضرت مجدد الف ثانی رض بجمیع فضائل ایشان منصبغ گردیدند **نظم**

هست این حضرت ایشان امام معصوم — که چنان است مبرا ز تلوث بحسر
صورت شرع مجسم بکمال تقوی — خلعت فاخره سنتش آمد در بر
در کمالات مجدد که تقرب بگذشت — کام بر کام بهر مرتبه اش کرد گذر

و نسبت محبوبیت آن قدر با ایشان غلبه داشت که تقریر و تحریر را بر نمے تابد **فرد**

تو از خوبی نمی گنجی بعالم — مرا هرگز بگجا گنجی در آغوشش

بیکن ایمای ازان در این معنی یافته می شود که خدمت حضرت والد ایشان هر چند برای نکاح آن مخدوم زاده متوجه میشدند که ماذون گردند بدان مامور نمی شدند مدتهاے در این اندیشه بودند تا آنکه روزی برای بول بالای بامے بر آمدند بعد از نشستن دیدند که چند دانه گندم آنجا افتاده است از غایت رعایت ادب آن جا بول ننمودند با وجود غلبه آن و در این اثنا ملهم شدند که در نکاح فرزند تو اذن دادیم و منکشف ساختند که منع ازین امر از کمال غیرت الهی جل شانه که در حق این نخل باده بوستان محبوبیت است بود **بیت**

بوی گل را نسیم مے آرد — زان بغیرت ز اشتمام توام

بعده بدلالت مولانا طاهر لاهوری قدس سره که از خلفائی والد ایشان بودند صبیه
حضرت سیّد سند میر سفر احمد که خدمت ایشان از روم تشریف آورده بودند
از جمله سادات کرام و خلیفه عالی مقام حضرت مجدّد الف ثانیؒ بودند برائی حضرت
عُروة الوثقیٰ خواستند خدمت میر مذکور بجان منّت نهاده قبول فرمودند آن بدر
فلک سیادت را بآفتاب برج ولائیت اقتران دادند و ازین اقتران تا مادام قیامت
کواکب هدائیت در شبستان عالم ماندانه قریب مجیب و جناب والد بزرگوار ایشان باوجود
حقوق شتی که در ذمه ایشان داشتند آن قدر در تعظیم ایشان می کوشیدند که ما فوق
آن متصور نباشد می آرند که در ایام صغر ایشان خدمت حضرت مجدد الف ثانی رض
در دهلی تشریف داشتند و حضرت عُروة الوثقیٰ هم رکاب ایشان بودند روزی
در محل اضطجاع قیلوله والد خود خفته بودند خدمت والد ایشان جهت قیلوله تشریف
فرما شدند بدر حجره چون رسیدند دیدند که حضرت عروة الوثقیٰ رض در مقام ایشان آرام
دارند خادم خواست که خدمت ایشان را بیدار سازد آنرا منع فرمودند و گفتند
که دوستے از دوستان خدا جل شانه در استراحت است مبادا موجب ملال او
شود در بیرون آن حجره نشستند باوجودے که ایام گرما بود و فرش صحن از سنگ
چون تابه آهنے حرارت داشت باینهمه مدتے آنجا ماندند تا حضرت عُروة الوثقیٰ رض
بطور خود بیدار شدند و مطلع شده آداب بجا آوردند آن زمان حضرت مجدد الف ثانی
رضی الله تعالی عنه اندرون حجره تشریف برده قیلوله نمودند می آرند که خدمت ایشان
در سن چهارده سالگی بودند که بعرض والد خود رسانیده بودند که من از خود نورے
مے یابم که تمام عالم ازان نور منور است چون آفتاب اگر آن نور فرو رود عالم ظلمانی است
حضرت مجدد الف ثانی رض بشارت قطبیت بایشان دادند و فرمودند که

که تو قطب وقت میشوی و این سخن را از من یاد آرد خدمت حضرت عروة الوثقیٰ رض
در بعضے مکاتیب خود بعد از نقل بشارت مسطوره نوشته اند لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الحمد که
موعود منجز گشت و اثر بشارت بحصول پیوست کذلک نور ارشاد ایشان در اطراف
و اکناف عالم منتشر شد چنانچه این نوشته ایشان براین مدعا شاهد عدل است ع
بر حال تو هم حال تو برهان و دلیل ** بکرم خداوند جل شانه بطفیل رسول الله صلی
الله علیه و آله و صحبه و سلم و بیمن توجه حضرت پیر دستگیر قدسنا الله تعالی بسره
معامله تسلیک و تکمیل بغایت سهولت پذیرفته و راه وصل اقرب گشته و کار دهور
بایام و شهور مقرر شده هر چند بحسب کمیت مسترشدان این معامله قلت دارد چه
این وقت کثرت آنرا بر نتابد لیکن از روی کیفیت افزون و بیش از بیش است یکی از
مسترشدان بواسطه در هفت روز از ابتدای تعلیم طریقه فنائے قلبی در خود نشان
میداد و چیزها بیان مینمود که گویا بحوالی فنای نفس رسیده وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيزٍ
و اکثر مجازان فقیر که از احوال مسترشدان خود بیان میکنند و قصص سرعت وصول
که میگویند عقل عقیل در تحیر مے ماند **فرد**

اگر پادشاه بر در پیر زن — بیاید تو اے خواجه سبلت مکن

تم کلامه الشریف بعضی از خصوصیات ایشان در احوال حضرت خازن الرحمة
ذکر یافته چنانچه از خوانندگان مخفی نخواهد بود حضرت عروة الوثقیٰ رض در بعضی مکتوبات خود
نوشته اند که در نماز عصر بودم بسط عظیم روئی داد و منزلت عالی و کیفیت بس
شگرف که هرگز مثل آن رو نداده بود بلکه مخطور و متصور هم نگشته شرف ورود یافت
و امورے در میان آمد که مصداق لا عین رأت ولا اذن سمعت تواند بود
نه زبان را یارای گفتن و نه قلم را تاب نوشتن **فرد**

فریاد حافظ این همه آخر بهرزه نیست — هم قصهٔ غریب و حدیث عجیب هست

انگارم که وصول آن وابستهٔ بمنشاء اصالت و محبوبیت ذاتی است ماناکه آن مقام را حصول
خصوصیتی به کاتب بود که در آن بارگاه خود را منفرد دید نتایج کلمهٔ طیبه و سائر
الفاظ ذکر مثل تسبیح و تحمید و تکبیر را در آن حریم قدس گنجائش نیافت اگر گنجائش است قرآن
را و نماز را هم بعلاقه آن سوای تلاوت قرآن مجید و ادای نماز نسبت بآن مقام تعطیل
می نماید و می فهمد که هیچ کسب و عمل را در حصول این نسبت علیه مدخل نیست موهبت صرف
است سابقهٔ عنایت می باید دیگر هیچ ماناکه ریاضات و مجاهدات در مبادی قرب ولایت
دخل دارد تا زمانیکه سیر در اصول است اعمال سودمند و نتایج بخش است که بوسیله
آن سالک مستعد ترقیات می فرماید و از تکرار کلمه نفی و اثبات از ظل باصل راه
مے کشاید و از اصل باصل عروج مے نماید و آنچه مذکور شد آنجا اصل اصل را در
رنگ ظل در راه باید گذاشت بریاضات شاقه در حوالی آن بارگاه معلی راهے
نمی کشاید وصول بآن منوط بموهبت محض است یا محبت صرف و خصوصیت و عدم
شرکت احدی که بالا مذکور شده چون نیک تأمل دید از این راه گذر هست که هر
کس که باین منزلت رسیده است مقامے از خود دارد که دیگرے را باصالت
بآن شرکت نیست هرچند واصلان آن مقام اقل قلیل اند از آنجمله حضرت
ایشان را در آنجا ملاحظه نمود بغایت عظمت و نهایت ابهت و علو شان در نظر در
آمدند چنانکه عقل در وهم و ادراک آن حیران و سراسیمه است و زبان قلم و قلم زبان
در بیان آن عاجز و قاصر باید دانست که عالم را ظل حضرت حق جل سلطانه دانستن
یا مرآت او تعالی تصور نمودن و موهوم دیدن و کمالات منعکسه ظل را باصل سپردن و
ظل را خالی بلکه معدوم فهمیدن بعد از آن آنرا بکمالات اصل متحقق بودن همه در
قرب ولایات است که از ظل باصل پیوستن است می فهمد بعد از آن که اصل را در مے فهمد
رنگ ظل در راه گذارد و بحوالی آن حریم اقدس برسد از این امور هیچ در کار نیست بلکه

مقصود نبود آنجا ظل دانستن نیست اوصاف را باصل داده خود را فانی و مستهلک دیدن
و بقای تحقیق باصل پیدا کردن مشهود نمی گردد و وصول آن موطن را راه جدا است
از این به آن مقام رسیدن دشوار است تم کلامه الشریف و نیز خدمت
حضرت عروة الوثقی رض ببعضے مخلصان در مکاتیب شریف خود نگارش فرموده
اند که از شمول عنایات که درباره این عاصی واقع است چه نویسد مصرعه
داد او را قابلیت شرط نیست قبل من قبل بلا علة اگر بتفصیل آن پردازد
یحتمل که قلم تاب آن نیارد و کاغذ بسوزد و متکلم و مستمع از هوش روند بعد از آن
که گوید و که شنود خوش گفت بیت

سراپا آتشے امشب قدح کو دیگری پر کن	که خواهد سوخت مجلس تا تو می در جام خواهی کرد

ایضاً لطافت و علو زبان را می گیر و یضیق صدری ولا ینطلق لسانی
دارند مصرعه سخن از لب تو گفتم به لبم سخن گره شد که مستمعان متکلم را معذور دارند
الی آخر کلامه الشریف مذکور فی زبدة المقامات و نیز از مرقومات
ایشان است نقل از جناب حضرت مجدد الف ثانی رض که روزی حضرت
ایشان قدسنا الله تعالی بسره الاقدس پیش از آنکه بسفر اجمیر روآرند
نواحی آب چناب در صوبه پنجاب همراه خلیفه عصر دیره بودند و موسم اعتدال
خریفی در ایام تشریق دقایق اسرار فنا و بقا و زوال عین و اثر بطرز خاص خود
بیان می فرمودند و سخن از وصول بکعبه مقصود و نشان آن بر زبان مبارک
داشتند و زیاده از یکماه شده بود که همین قسم معارف درمیان بود و روز بروز
غرائب و دقائق آن می کشودند و این حقیر غواصی بحار آن اسرار می نمود آنحضرت
همواره در تبیین و تفتیش حال این بی پر و بال می بودند و ترقب ترقی وے داشته توجه بر آن
می گماشتند تا آنکه در آن وقت که بیان دقائق مسطوره می نمودند غیر از این فقیر دیگرے

در خدمت شریف نبود بعد از استفسار حاصل روزگار دور از این کار نوازشها در حق وی فرمودند و بشارت حصول معاملات مذبوره فرمودند حمد الله سبحانه علیٰ ذٰلك وعلی جمیع نعمائہ خدمت حضرت مجدد الف ثانی رض کلمه چند در مکتوبے در حق ایشان و برادر بزرگ ایشان رقم نموده اند که وی روز بعد از نماز بامداد در مجلس سکوت داشتم ظاهر شد خلعتی که داشتم از من جدا شد و خلعت دیگر بمن متوجه که بجای آن خلعت نشیند بخاطر آمد که این خلعت زائله را بکسے خواهند داد و یا نه آرزو رے آن شد که آن را بفرزندار جمند محمد معصوم بدهند بعد از لمحه دید که بفرزندے مرحمت فرمودند و آن خلعت اور ابتمام پوشانیدند آن خلعت زائله کنایه از معامله قیومیت بوده است که بتربیت وتکمیل تعلق داشته و باعث ارتباط باین عرصه مجتمعه او بوده است واین خلعت جدیده را چون معامله بانجام رسد و مستحق خلع گردد امید هست که از کمال کرم آن را بفرزندے اعزی محمد سعید عطا فرمایند این فقیر بتضرع مسئلت این معنی می نماید و آثار اجابت می فهمد و فرزندی را مستحق این دولت می یابد ع باکریما کارها دشوار نیست . اگر استعداد است هم داد او است تعالی فرد

بیا ورم از خانه چیزے نخست	تو وادی همه چیز من چیز تست

و باین تقریب حضرت خازن الرحمة و حضرت عروة الوثقی رضی الله عنهما هر دو را بشکر دلالت نموده اند و نوشته اند قال الله تعالی اِعۡمَلُوۡۤا اٰلَ دَاوٗدَ شُکۡرًا ؕ وَ قَلِیۡلٌ مِّنۡ عِبَادِیَ الشَّکُوۡرُ میدانید که شکر عبارت از صرف عبد است جمیع ما انعم الله علیه من الجوارح والقوی الظاهرة والباطنة الی ما خلق الله واعطاه لاجله لولاه لما حصل الشکر والله سبحانه الموفق و خدمت هر دو مخدوم زادگان به حصول این معاملات شگرف در ماده خود ها تصریح نموده اند چنانچه در محلش مذکور شود ان شاء الله تعالی

تذکره ثانی از منتخب رابع در ذکر ایراد بعضی عرائض و مکاتیب نفیسه حضرت عروة الوثقی رضی الله عنه

عریضه اول

عرضداشت بنده کمترین محمد معصوم بذروه عرض خاک نشینان آستانه علیا میرساند احوال و اوضاع خدمه اینجا و دو مستوجب حمد است سرافراز نامه عالی که بمصحوب میرزا خان مرسل بود و در آن این عاصی مهجور نا قابل دور از کار را بانواع عنایات سربلند ساخته بودند شرف از ورود آن یافت فرد

منکه باشم که بر آن خاطر عاطر گذرم	لطفها می کنی ای خاک درت تاج سرم

قبله گاها از احسان های او تعالی چه نویسم و بکدام جوارح مکافات شکر او سبحانه توان بجا آورد مگر آنکه خود را خاک ساز د بلکه از خود نامی و نشانی نگذارد و هنوز حق آن بجا نیاورده باشد چه عبارتے که باین طرف منسوب بود البته قاصر بود و بعیب و نقصان متسم اللهم لا احصی ثناء علیك انت کما اثنیت علی نفسك مکتوبات و معاملات شریفه جدیده را اخوی خواجه محمد هاشم از آگره فرستادند علو درجه آن نه بآن مشابه است که فراخور فهم هر بے سر انجام باشد و آنچه اندراج یافته بود که افراد عالم همگی ظلال اسماء و صفات واجبی ست عز شانه پس همه اعراض بودند که جوهری در میان آنها کائن نباشد تا قیام آنها بآن جوهر بود و پس از ذات اقدس ایشان را جز حرمان نصیب نبود و نصیب شان غیر از صفات نباشد مگر یکذات عارف الحق شبے در نماز تراویح در مراقبه مطالعه این معنی افتاد و دید که اعراضی که ذات این کس بودند به اصل خود عود کردند و هیچ نامے و نشانے از آن نماند و تمام مضمحل و محو و متلاشی در اصل خود گشت و هر چند می رود همه در اصل خود می رود

و دراصول اصول الی ماشاء الله تعالی و مشهود گشت که تا هر جا که میروی همه در وجوه واعتبارات می روی که اصل اصول اند و از اصول و اصول اصول بذات مجرد رسیدن محال است اصول همه انقطاع مے پذیرد و ذات عزّ شانه ماوراء الوراء است چه اطلاق اصل دران حضرت جلّ سلطانه ساقط است آخر الامر بیاس کشید بیقین معلوم شد که هرگاه اصل توصیفات و اعتبارات باشد نهایت سعی آن خواهد شد که خود را در اصول خود مضمحلّ و متلاشی سازی و بعد از اضمحلال در اصل از اصل گذشتن معنی ندارد امری دیگر باید که نصیبے از ذات فراگیرد و جلّ سلطانه در آن وقت بخاطر رسید که شیخ محی الدین ابن العربی قدس سره خوش مے فرماید وما بعد هذا الا العدم المحض یعنی نیست بعد از فنا و اضمحلال در اصول مگر عدم محض چه احوال را دران حضرت راهے نیست غیر از انقطاع و ذات مجرد ماوراء الوراء است تا این را ذات عطا نفرمایند بذات تعالی رسیدن محال است و آنچه آن حضرت ایشان نوشته اند که این قسم بزرگ در یک عصر متعدد نمی شود علاوه یاس مذکور شد آن قدر غم و غصه رو نمود که چه نویسد در آن یاس گاهے بخاطر مے رسید که تابع کامل را از جمیع کمالات متبوع نصیب است پس عدم تعدد دیگر بکدام اعتبار خواهد بود آیا فرق اصالت و تبعیّت باشد امّا این قسم خواطر مسکن آن اضطراب نمی شد مجرے نبود که باکے در دل توان در میان آورد آخر الامر بتوفیق آیه کریمه حَتّٰی اِذَا اسْتَیْاَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوْا اَنَّهُمْ قَدْ کُذِبُوْا جَآءَهُمْ نَصْرُنَا الی آخر بمکتوب هشتاد و یکم از مکاتیب جلد ثالث که بنام زد این فقیر گشته اطلاع داوند هر چند مکرر بر آن مکتوب گذشته بود امّا گویا از این اطلاع دادن مصلحت نبود که چشم پوشیده از این حرف می گذشتم الحال بتوجه شریف امید وار است که از این معمّا دری به کشاید چون در عین نوشتن بر این امر اطلاع یافت تفصیل در خود مطالعه نتوانست نمود ان شاء الله تعالی بتوجه

آن حضرت بهره ور گردد و مخفی نماند که امریکه آن حضرت طلب آن می نمودند و آن وصول بذات بحت بوده بلکه حصول نصیبه از آن مرتبه علیا بعد از چند گاه از نوشتن آن مکتوبات بآن بشر و محقق گشت چنانچه در مکتوب هشتاد و ششم که بنام خواجه محمد حنیف در این جلد مرقوم است تصریح بآن معنی رفته والعبودیة:

عریضه ثانی

در بیان بعضی از ذواق مخصوصه با بیان شمول عنایات او سبحانه و تعالی نیز به پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت کمترین بندها محمد معصوم فروار بموقف عرض باریافتگان عتبه علیه میرساند احوال دعاگویان این حدود و بیمن توجهات علیه مستوجب حمد است غیر از آلام فرقت و مهاجرت اندوهے واقع نیست فرد

خیال وصل تو تا حال زنده میدارم ‖ وگرنه با غم هجران حیات یعنی چه

سرفرازنامهای گرانمایه گرامیه با معارف و اسرار سامیه پی در پے میرسند و معامله را از حضیض باوج مے برند مکتوبے که متضمن تجلّیات ثلثه است دراین آوان رسید بقدر استعداد خود از آن بهره ور گردید و حظے فراگرفت بعد از آن مکتوبے که مشتمل بر معارف نور صرف ذاتی است شرف ایراد یافت در حین مطالعه آن شعورے از نور صرف یافته بود بلکه فنای و بقای بآن نیز فهمیده و تا مدتے دران استغراق داشته هر چند در وقت کتابت آن نسبت مستور است تا وجهش چه باشد حضرت سلامت از عنایات او تعالی چه نویسد و از احسان های او سبحانه چه سان بیان نماید کشان کشان می برند هر چند نمے داند کجا مے برند و کجا میرسانند امّا التذاذات و کیفیات که دراین میان روی میدهند بیان آن نمی تواند کرد و قیست بیانی بیت

من نه باختیار خود میروم از قفائے تو ‖ آن دو کمند عنبرین مے بردم کشان کشان

حضرت حق سبحانه و تعالی علم و تمیز کامل بتوجه عالی عطا فرماید رَبِّ زِدْنِیْ عِلْمًا قبل از این بمصحوب قاصدے واقعه نوشته فرستاده است اگر به صحت و سقم آن

ممتاز شود بکمال بنده پروری‌ست والعبودیة **عریضهٔ ثالث** در انکشاف نسبت عزیزی
نیز به پدر و پیر بزرگوار خود رضی الله عنه نوشته اند عرضداشت احقر الخدمة
محمد معصوم بذروه عرض آستان بوستان می رساند از آن روزے که از شرف
سعادت حضور مهجور گشته است خبری از خادمان آن درگاه بایں شکسته بال نرسیده
بے نگرانست احوال خادمان این جا مستوجب حمد است و اوقات بجمعیت بسر می
برند حضرت سلامت امشب که شب شنبه بیست و ششم ربیع الثانی است که
میان شیخ مزمل ازین دار رحلت نمودند خوب رفتند در وقت دفن کلاه تبرکی آن
حضرت را که پیش بنده بود ورائی کلاهی که آن حضرت بنده را به تخصیص عنایت فرموده
بودند بر سر ایشان پوشانیدم بمجرد پوشانیدن یا بعد از لمحه دید که نسبت خاصیه علیه
آن حضرت در ایشان جلوه گر گشت تمامی این عزیز را در بر گرفت بعد از ان تمام
مقبره را نسبتش فرو گرفت بلکه تمامی آن گرد و نواحی را از نور مالامال ساخت من
قبل قبل بلا علة **عریضهٔ رابع** در حصول مقام عالی که باصل الاصل
متعلق است نیز به پیر بزرگوار خود رض نوشته اند عرضداشت نیازمند درگاه والا
محمد معصوم بعرض اقدس میرساند احوال این شکسته بال همین توجه آن کعبه امانی و آمال
بر وجه استقامت است و هیچ گونه در عزیمت امور فتور راه نه یافته امیدوار دکه
بطفیل نظر عنایت آن حضرت در چند نفس عاریتی که مانده نیز فتور راه نه یابد و
ثانیاً معروض میدارد که فقیر تا مدتها مقبوض و مغموم می بود آخر الامر بتوجه عالی ببسطی
عظیم ره نمود و دران بسط مقام عالی بس شگرف نمود ارشد دران وقت
چنان معلوم شد که این مقام فوق جمیع مقامات ظلال است و مقام اصل الاصل
است که شائبه ظلیت بدان راه نیافته خود را تمام داخل آن مقام یافت سر خود را داخل مرکز آن مقام دید
و باقی خود را ته آن مرکز محاذی با آن و بعضی چیزهای دیگر در آن وقت مشهود بود

اگر در حضور می بود محتمل که بعرض مے رساند **عریضهٔ خامس** در
اشارة به حصول نسبت سابقین با معارف متعلقه آن نیز بوالد عالی مقدار
خویش رضی الله عنه نوشته اند عرضداشت بنده کمترین محمد معصوم بذروه
عرض خاک نشینان درگاه عرش اشتباه می رساند که سرفراز نامه گرامی که از سرائی
هو دل مرسل بود رسید جانهای افسرده را سرور کامل بخشید و دلهای مرده
راحیات جاودانی از سر نو ارزانی فرمود حمدا لله سبحانه که متعلقان این جا
از ان مهلکه بعافیت ماندند سفرے که مولانا محمد صدیق اختیار کرده بودند اوایل
هم در نظر فقیر چندان زیبائے نمود فرد

با پری روی اگر در خانه باشد کسی	ذوق بیرون چون کند دیوانهٔ باشد کسے

از استعداد و بلند همتی مولینا این عزم عجب نمود بائستے که امریکه پیش گرفته
بودند بانصرام رسانیده متوجه امر دیگر مے گشتند ثانیاً احوال شکست خود را
بعرض میرساند حضرت سلامت این فقیر را ازان بازکه بعالم فرود آورده اند
نشان آن نسبته را که در وقت عروج بآن مشرف ساخته بودند میانه مے یابد که
از یمین و یسار بیگانه است یمین و یسار ازین نسبت قلیل النصیب اند بلکه هیچ
مناسبتے ندارند این نسبت مخصوص بسابقان است اصحاب یمین در رنگ
اصحاب یسار ازین کمال چه دریابند و ارباب ظلال در رنگ عوام مؤمنان ازین
سما چه فراگیرند محبت ذاتیه که در آنجا ایلام محبوب زیاده محبت بخش است نسبت
بانعام او اینجا محقق مے گردد و چون بذوق و وجدان خود رجوع مے کند بے تکلف
می یابد که حظے و حلاوتے بلکه ازدیاد محبتے که در وقت ایلام محبوب است فرحتے و
سرورے مے بخشد که در هنگام انعام او نیست توان گفت تصور ایلام محبوب
فرحی و سروری می بخشد که در نفس انعام آن فرح و سرور ثابت نیست چه در محبت

ذاتیه هر چند فرح و سرور از شائبه نفسانیه منزه و مبرا باشد اتمیت و اکملیت پیدا می کند و عالم را بتمام اعراض می یابد که بوی از جوهریت نیافته است و قیام بذات در حق آں ثابت نیست قیوم جمیع اشیای اوست سبحانه مشار الیه بلفظ انا بلکه مشار الیه بجمیع اشارات هم اوست تعالی چه ممکن را ذات نیست و اشارت بعرض عین اشارت بقیوم اوست ممکنات را اشباح پیش نمیدانند و زیاده از ارادات خارجی در آنها تصور نمی نماید قدرت کامله او تعالے را باید ملاحظه نمودن که این ارادات را محض در مرتبه حس و وهم است برنهجی ثبات و استقرار داده است که از زوال مصون و محفوظ است و معامله ابدی باین مربوط و قیام اعراض را برنهجی می باید که از شائبه حالیت و محلیت پاک و مبر است بیش ازین نیست که ثبوت تقرر اشیا باو است تعالے چون قلم در بیان احوال می گیرد آن قدر ریزش می شود که مدرکه از ضبط برداشت آن عاجز مے شود لاجرم اقتصار بر قلیل مے نماید و باقی را موقوف بر وقتی دیگر میدارد والعبودیة **عریضه سادس** مشعر از فنائی اتم و بقائی اکمل نیز به پیر بزرگوار خود رضی الله عنه عرضداشت مهجور ملازمت عالی محمد معصوم بدرگاه عرض عاکفان آستانه عالیشان می رساند حسن و جمال که متوهم می شد چون عاریتی و امانتی بود باهل امانت منصرف گشت غیر از شر و نقص هیچ چیز باقی نماند حضرت سلامت در اثنائی این تحریر حالتی رو داد و دید که آن عدم که غیر وی هیچ چیز ظاهر نبود رو باستتار آورد و آن کمالات که باصل خود رجوع کرده بود جلوه گر شدن گرفت درین اثنا غیبتی رو داد و می بیند از بسکه طعام پر خورده است در طبیعت برهم زدگی پیدا شده وی بشدت رو داده می باید که از هر رگ و پوست حتی که از رگ ناخن باهم باده مے کشند و می بر آرند چون بافاقت آمد دید عدم را بتمامه بر آورده اند و غیر از کمالات که باصل خود رجوع کرده بود چیزے دیگر ظاهر نیست خود را بغایت نورانی

همین

بقیوم

اشیاے

ولطیف یافت بعد ازان دید که آن کمالات که بآن بقا بخشیده اند باصل خود رجوع کردن گرفتند و باصل الاصل ملحق گشتند و ظهور در آن حضرت بطریق اصالت و حقیقت پیدا کرده اتصال حقیقی بے تکیف حاصل نمودند این زمان که از عدم تمام کشیده بآن کمالات ملحق شده بود آنجا اطلاق یافت و نسبت ظاهر بامظهر چون نسبت عالم خلق با عالم امر یافت حقیقت کمالات انفعالی آنجا ظاهر مے شود و بعضے امور دیگر نیز اینجا معلوم بود نتوانست نوشت انشاء الله تعالی چون بدولت حضور مشرف گردد بعرض رساند **عریضه سابع** در عظمت مطلوب و عجز ادراک آن نیز به پیر و پدر بزرگوار خود رض نوشته اند عرضداشت کمترین بندها محمد معصوم بذروه عرض باریافتگان آستانه علیا میرساند که او ضلع خدمة انجد و مستوجب حمد ست همواره ترصد استماع اخبار فرخنده آثار سلامتی خدمة عتبه علیه دامن گیر است اشتیاق دریافت دولت حضور را چه شرح دهد و سوز و گداز جدائی را چه سان وانماید بیت

درونم خون شد آخر چند جوشم ۔ می اندر آب گینه چند نوشم

قبله گاها عجب کار و بار است و طرفه غنج و دلال در عین آرام حرمان است و در نفس وصل هجران می یابد و نمی یابد و نمی داند که چه می یابد و تضاد و در تضاد است و تناقض در تناقض آرامی میدهند و لذتے مے بخشند که هزاران لذات و آرامها در جنب آن هیچ نمی خرند و در عوض آن بر پشیزی نمی گیرند مصرع آنجا که باشد نقل و می بے کار یست این کارها اگر عمرها در شکرانه آن صرف نماید هیچ نه کرده باشد و اگر عهدها در طلب آن بگذراند بے سابقه فضل الهی هیچ حاصل ننموده مع ذلک حرمان همه وقت دامنگیر است و دوری و مهجوری همواره دستگیر **بیت**

نه حسنش غایتی دارد نه سعدی را سخن پایان ۔ بمیرد تشنه مستسقی و دریا همچنان باقی

چہ مطلوب در غایت تنزہ و رفعت و طالب در نہایت پستی و منقصت نہ این را با وشرکتے و نہ آنرا با و نسبتے این از ادراک آن عاجز و آنچہ از و مدرک شود قاصر فلما لم یوجد بینہما نسبة ولو بالوحدة والشرکة ولا بالاسم فلا جرم یکون العجز عن درک ادراکہ ادراکا والجہل عن کنہ معرفتہ معرفتہ و چون این معنی را بذوق و وجدان خود دریافتہ و بتعمق نظر فہمیدہ نہ از روئے تکلف و تصنع بنا برآن جرأت و گستاخی نمود چہ توان کرد کہ علو ہمت مطلبے را می خواہد کہ دست ادراک از دامن آن کوتاہ است زیرآنکہ ہرچہ حاصل شود نہ او است بلکہ شبہ و مثال او را است و گرفتاری ظل گرفتاری بغیر است اگر ہر چند نمود از اصل است اما بی شائبہ ظلیت نخواہد بود و گرفتاران اصل را نقطہ ظلیت کوہ عظیم است لہذا از مشاہدات روتافتہ متوجہ احدیت صرف است اِنِّی وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذِیْ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِیْفًا وَّمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ. تم عرائضہ العالی ہر چند معارف کمالات در این عرائض مثبت است از ابتدائے احوال ایشان مخبر است و انتہائے کمال ایشان از حیطہ بیان خارج است اما بر ہوشمندان اولو الابصار مخفی نخواہد ماند و آز نور ہلال شعاع قمر را خواہند دریافت

فرد

از لب شیر روان بود کہ من مے گفتم	این شکر گرد نمکدان تو بیچیزی نیست :-

بالجملہ خدمت حضرت عروة الوثقی رضی اللہ تعالیٰ عنہ را در رنگ والد ماجد خود سہ دفتر مکاتیب والا اثر کہ ہر مکتوبے ازان دریای امواج عرفان است کہ اگر قطرہ از برکات آن بہ کام تشنہ لبان بوادی حرمان افتد ہر یک نہنگ عمان انفاکردند

ز دریای تو گر یک قطرہ یابم :-	چہ مروارید ریزد از سرابم :-

و دو رسالہ زیبا در فن حدیث در کیفیت ادعیہ ماثورہ موقتہ و غیر موقتہ و فضائل و اذکار موقتہ و غیر موقتہ و فضائل ذکر خفی بر ذکر جلی وغیرہ فوائد زوائد جمع نمودہ اند مستند بہ کتب معتبرہ حدیث کہ پایہ فوائد و فیوض آن از خوانندگان رسائل مخفی نخواہد

بالوجہ
ولو

بود

بود و از جملہ مکاتیب ایشان ہفت عدد عریضہ در این تذکرہ ثبت یافتہ و ختم بآن عرائض شدہ و چند مکتوب مبارک اسلوب در تذکرہ ثالث مذکور میشود و قدرے مکاتیب علیا در اسالیب احوال حضرات مخدوم زادہ گان یعنی فرزندان ایشان ایراد خواہد شد قدس اللہ اسرارہم

تذکرہ ثالث از منتخب رابع در ذکر بعضی معارف علیا از مکاتیب شریف حضرت عروة الوثقی رضی اللہ تعالیٰ عنہ

مخفی نماند کہ افتتاح و ابتدای ایراد مکتوبی نمودہ شد کہ دران بعضے خصوصیات حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ مندرج است ہذا ہو مکتوب صد و ہشتادم از جلد اول کہ بحضرت شیخ محمد یحییٰ قدس سرہ در ذکر خصائص حضرت مجدد الف ثانی رض بطریق اجمال و تعریض بر احوال در ویشی الحمد للہ و السلام علی عبادہ الذین اصطفیٰ مخدوما در کتاب الخیر مندرج بود کہ در مشافہ ہم ذکر بعضی معارف آن حضرت نمودہ می شود و قبل گذشتن از معارف توحیدی نخ بالا رفتن از مقام جذبہ و سلوک بی تکلف تسلیم و تصدیق نمایداى عزیز این مزایا و مابہ التفاضل آن حضرت کہ فقیر نوشتہ بود امور دیگر است کہ دیدہ عقل و وہم از ادراک آن خیرہ و زبان خیال در تبیان آن لال است و این کمال کہ شما در معرض بیان آوردہ اید رتبہ ایست پائین از زینہ ہای صعود آن کمالات و مزایا بلکہ این کمال را کہ از کمالات ولایت است نسبت بآن امور کہ متفرع بر کمالات نبوت است ہیچ اعتباری و اعتدادی نیست کاش حکم قطرہ داشتہ باشد نسبت بدریاے محیط این کمال از قبیل علوم لائق الاظہار است و آن امور از اسرار لازم الاستتار معلوم است کہ علوم را باسرار چہ نسبت است و معاملہ کہ با خلفت آن حضرت قدس سرہ

والبته است جدا است واسرار و دقائق و نازکی ها که در ذات و صفات نوشته اند و تحقیقات
و مقالات مفرده که بیان فرموده اند علیحده و معاملات اصالت و تخمیر طینت از بقیه
خلقت خاتم الرسل علیه و علیهم و علی آله کل الصلوات والتسلیمات
را خود چه بیان نماید و آنرا ولایت آن حضرت که ناشی از مقام محبت و محبوبیت ذاتی
است چه نشان دهد از حقیقت های هویت که خصوصیت بایشان دارد و آن
حقیقت مخزن رحمت های نامتناهی است آنکه یک چشمه آن درین نشاء بهن گشته
دیگر بنشاء دیگر ذخیر شده و صفت رحمن و ارحم الراحمین است هم
ازان اتباع یافته است ایضا ترقی از تعین اول اثبات نموده اند و دیگران
ازان منع نموده و منتهای سیر و سلوک را تا آن جا گفته و فوق آن مرتبه اطلاق
ذات بحت تصور نموده و سیر و سلوک و علم و معرفت را دران حضرت ممتنع دانسته
و حضرت ایشان چندین مراتب و تعینات از گذشت آن اثبات فرموده اند
و تعین اول را بمراحل ازان بالای برده به لاتعین خود چه رسد و دقایق
حقیقت محمدی و حقیقت قرآنی و حقیقت کعبه ربانی و حقیقت صلوة و حقیقة
که فوق این حقایق است که آن حضرت به بیان آن ممتاز اند در مکتوبات مسطور
است و کمالات حقیقت ولایت محمدی و ولایت ابراهیمی و ولایت موسوی
و ولایت احمدی و کمالات انبیا و خصوصیات رسل و مزایای اولو العزم و مبادی
و تعینات هرکدام ازین بزرگواران و خصوصیت حضرت روح الله و حضرت
مهدی موعود و مبادی تعینات ملاء اعلی و ولایت حضرت صدیق و مبدا تعین او رضی الله عنه که بیان او
فرموده اند تا کی نویسد علی نبینا و علی سائر الانبیاء والملئکة الصلوة والتسلیمات
و علی اتباعهم و هم چنین تفاوت اقدام واصلان بحقیقت صلوة و مزیت انبیا
و در اینجا و صنوف اربعه این بزرگواران علیهم التحیات و خصوصیت انبیا که

اسامی متبرکه آنها در قرآن مجید مسطور است علیهم الصلوة و آنکه مقام آن سرور
علیه السلام بر همه این مقامات سروریست و نصیبی که آن حضرت را ازین مقام
ثابت است و نصیب حضرت مهدی موعود ازان منشاء اصالت و ولایت
خود و اصالت حضرت مهدی موعود علیه الرضوان تا کجا شرح دهد و در مرض
موت اسرار و دقائق که بیان فرموده اند و کمالات اهل بیت آن سرور را علیه
السلام و علیهم التحیات والبرکات و بعضی از خدمات شائسته خود نسبت
بآنها بچه طریق معقول سازد و حقایق قیومیت و دقائق مقام خلت و مزایای
محبت و اسرار صباحت و ملاحت و امتزاج این در حسن مطالعه نموده باشند
و اسرار مقطعات که در بالای رمزی ازان گذشته دریائی است بی پایان
که در گفت و شنود نیامده و بسربه رفته و آنچه نوشته اند که مکشوفات خود
را برابر معارف آن حضرت می داند سخن فهم بر معارف آن حضرت است بلکه در فهم
اصطلاح شیخ ابن عربی می رود که بمراحل ازان دور است برابری بآن جستن
خیال محض است که ناشی از نادانی و خام خیالی است بسا نادانان از روی جهل
مرکب اعتماد بر بعضی وقائع مود حضا نموده در توهمات فاسده افتاده اند و قوم
را از راه برده اند ضلوا فاضلوا اضاعوا فاضاعوا برابری جستن فرع ادراک
بلکه فرع تصور است که بوقوع نیامده برابری کجا و مساوات کو مصرعه

بخواب اندر مگر موشی شتر شد : تم مکتوب الشریف

در تذکره اولی وعده رفته بود که بشارت قطبیت و قیومیت را که جناب
حضرت مجدد الفثانی به حضرت عروة الوثقی داده اند از کلام خود ایشان در
حصول بشارتین مذکورتین مکتوبی که بیان این مدعا دران است ایراد خواهد شد
لهذا ایفای آن وعده نموده می آید هذا المکتوب الشریف **مکتوب**

هفتاد و ششم از مکاتیب جلد اول مکتوبات قدسی آیات حضرت عروة الوثقی بمولانا محمد حنیف کابلی که خلیفه جهت مندالیشان بود نوشته اند در حصول نسبت قیومیت و بهره اصالت و محبوبیت ذاتی و کمال انفعالی و حصول منصب قطبیت که یکی از شعب قیومیت است و ما یناسب ذلك. الحمد لله والسلام علی عباده الذین اصطفی اخوی اعزی مولانا محمد حنیف رض از این مسکین ضعیف بعد از مطالعه دعا و سلام معلوم نمایند که دران هنگام که حضرت مجدد الف ثانی قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس درویشی را از مخلصان خود بخلعت قیومیت نواختند و باین امر خطیر سرافرازش ساختند و آن درویش را در خلوت طلب داشته فرمودند که علاقه ارتباط من باین مجمع گاه همین معامله قیومیت بوده که آنرا به تو عطا نموده شد و مکونات بشوق تمام بتو روی آوردند الحال سبب ماندن خود را درینجهان فانی نمے یابم و آوای قرب ارتحال خویش ازین جهان پرنیش فرمودند آن درویش دلریش با وجود استماع بشارت مسطور جگر کباب و دیده پر آب شده با کمال الم و اندوه در خود فرورفته نه زبانش را یارای گفتن ماند و نه سامعه را تاب شنفتن ماند چون آن حضرت تلوین را در آن مسکین مطالعه نمودند از روی نهایت کرم فرمودند غم مخور که سنت الله سبحانه چنین جاری گشته است که یکی را به خود مے خواند و دیگرے را به جایش می نشانند و از کمال تلطف عبارت آن عزیز که در نفحات می آرند بزبان مبارک راندند که پیغمبر صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم پای در کشیدند ابوبکر رض بجای او نشست ابوبکر رض را پای در کشیدند عمر رض بجای او نشست عمر رض را پای در کشیدند عثمان رض بجای او نشست عثمان رض را پای در کشیدند علی رض بجای او نشست آن درویش چون در خود هیچگونه قابلیت این معنی نیافت و نیز الم مذکور

در خاطرش مرکوز بود به لا و نعم لب نتوانست کشود و اموری که استکشاف آن ضروری بود در میان نیاورد این بود که چون آن حضرت فرمودند که اشیا به قیومیت تو راضی تر و خوشتر اند از قیومیت من نیز از الم آنرا نتوانست جرأت نمود که پرسد خوش گفت بیت

وحشی گذشت یار نه کردی حکایتے	ای خانمان خراب زبان تو بسته بود

چون اندوه این درویش را بیش دیدند فرمودند که در ارتحال من گونه مهلتی هست آیا به بینیم چه علاقه در میان است متوجه گشته بعد از لمحه فرمودند که تا ایام وصال من قیام تو با من و قیام افراد عالم با تو این مقوله گونه تسلی ده خاطر حزین این مسکین گردید بعد از این ماجرا بیک سال و سه ماه چند روز کم واقعه آن حضرت روی نمود چه این گفتگو در عشره اولای ذی الحجه سنه یکهزار و سی و دو بود و ارتحال آن هادی انام به بیست و هشتم صفر سنه یکهزار و سی و چهار بود و پیش از عنایت این خلعت بده یازده سال سنه

که آن درویش در آن هنگام در حوالی چهارده سالگی بود بعرض اشرف رسانیده بود که من از خود نوری می یابم که تمام عالم از آن نور منور است و آن نور در هر ذره از ذرات عالم ساریست چون آفتاب اگر آن نور رفع رود عالم ظلمانی است آن عالی حضرت ویرا بشارت داده فرمودند که قطب وقت خویش خواهی بود و این سخن از من یاد آر حمدا لله سبحانه که موعود منجز گشت و اثر بشارت بحصول پیوست چه قطبیت یکی از شعب قیومیت است بر سر اصل سخن رویم و گوییم که قیوم در عالم خلیفه حق است جل و علی و نائب مناب و اقطاب و ابدال وقت در دائره ظلال وی مندرج اند و افراد و اوتاد در محیط کمال او مندمج قیام افراد عالم بذات او است چه افراد عالم چونکه مظاهر اسماء و صفات اند ذاتی در میان شان کائن نیست همگی اعراض و اوصاف اند و اعراض و اوصاف را از ذات و جوهر چاره نیست تا قیام شان با آن بود عادة الله جاری است که بعد از قرون متطاوله عارفی را نصیبی ز ذات ارزانی داشته

باشد وی را ذاتی عطا فرمایند که بحکم نیابت و خلافت قیوم اشیا می گردد و اشیا بوی
قائم می باشند باید دانست که حصول نسبت قیومیت هیچ کسے را تا نصیبے از اصالت
نداشته باشد میسر نیست آن عالی حضرت متعالی منقبت درویشے را که بحصول نسبة
قیومیت بشارت داده بنوید ثبوت نشاره اصالت وی را نیز سربلند گردانیده اند و نیز
فرموده اند که هر قدر که نصیبی از اصالت داری موافق آن نشاء محبوبیت در نهاد
تو مودع است یعنی محبوبیت ذاتی و کمال انفعالی در حق وی نشان داده وَمَا ذٰلِكَ
عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيزٍ. تم مکتوبه العالی و اگر از مرقومات ایشان و والد ایشان آنچه مشعر
بفضائل و معارف و کمالات ایشان است جمع کنم پس باید کتاب علیحده بنویسم
و این منتخب را تاب برداشت آن نیست لهذا اکتفا بر همین قدر رفت و یک مکتوبی که
در آن ایماء آداب و رسوخ بشیخ مقتدا حاصل می شود نیز می نویسم بگوش هوش
استماع نما

مکتوب صد و دوازدهم از جلد اول از مکاتیب حضرت

عروة الوثقی رض بشیخ محمد شریف کابلی که خلیفه خواجه محمد صدیق پشاوری بوده که بتقریبی مرشد او
از وے رنجیده و مرشد وی از جمله کمل خلفای حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه بوده
خدمت ایشان در تنبیه او بر موقع خطای او آنکه مسترشد را استرضای مرشد ناگزیر است
نوشته اند هذا هو الحمد لله و الصلوٰة نوشته می آید درینولا شنیده شد که مولانا
محمد صدیق را که پیر شما است رنجانیده اید و گستاخی ها و بی ادبی ها نموده اید و در سلوک
سابق تغیرها رفته و مولانا بسیار بسیار از شما رنجیده بحدیکه معامله به تبرا و سلب
نسبت کشیده است ازان تواضع های و نیستی های و خدا طلبی های
که از شما ظاهر میشد این امور بسی مستبعد و خیلے محل تعجب است از پیر که قطع می کنید
بکه می پیوندید مرا زخد اجل و علی قطع می خواهید بخاطر مریدان از پیر نتوان قطع نمود و بجهة
رضای مخلوق از خالق تعالی نمی توان برید چه بلا شد حقوق از عالم رفت از مثل شما

نموده

نتوان

مردم

مردم که این قسم حرکت ناملائم پیدا شود پس اعتماد از یاران اهل ارادت برخواست هر که
نشو و نما پیدا خواهد کرد و قبولی خواهد بهم رساند یا صفای وقتی خواهد دید از پیر اعراض
و ترک آشنائی خواهد نمود اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ باید که بمشاهده این امور رابطه
محبت و رسوخ عقیده به پیر بزرگوار زیاده شود و انکساری و خاکسارے بسد او بیش
از بیش نمایند که این دولت بهن کرده اوست و آئین صفا و قبول از انوار برکات او
نه آنکه گردن کشی نماید و رعونت بهم رساند که مشیخت و بطالبان صحبت داشتن
در یبوقت از محرمات طریقت است عجب است که ایمان بسلامت ماند و طلب صحبت
داشتن امر یست علیحده در نفحات از عزیزی نقل می کنند که هر که پیر تر از نجه دارد و تو با او بد نباشی
سگ از تو به باشد چه جای آنکه تو مباشر رنجش پیر باشی بد فهمیده اید زود تدارک نمائید و
مولانا را از خود راضی سازید بهر طریق که راضی شود غیر ازین علاجی نیست تم عبارته
الشریفة. مکتوب طویل است و همه مملو بدین مدعا است ع در خانه اگر کس است یک حرف بس است
مخفی نماند که مذهب حضرات مجددی در مسئله توحید موافق آرای صائبه علمای دین و عرفای
کاملین است آن قدر در تعظیم شرع متین کوشیده اند که یکسر موی انحراف ازان کوه عظیم
و سیئه جسیم قرار داده و طریقت و حقیقت را خادمان شریعت فرموده و کلمات
اکابر اهل وحدت وجود را که بظاهر بآرای اهل حق چندان موافقت نداشت بدلایل
روشن با کتاب و سنت برابر نموده اند و ماده اختلاف را از میان برداشته صلح
کلی داده اند و در معنی فریقین را متحد ساخته اختلاف را در عبارات و الفاظ وا
نموده اند و برای فریقین مصلح شده اند چنانچه از واقفان علوم و معارف مجددی
و متتبعان مکاتیب احمدی و معصومی مخفی نخواهد بود که در توفیق این فریقین چه
سعی ها نموده و خدمت ها کرده اند و ازان شکرانه حمد و ثنای بجای آورده جای
که می فرمایند الحمد لله الذی جعلنی صله بین البحرین و مصلحا

رساند
هر که پیر ترا رنجه دارد و تو با او بد نباشی

بین الفئتین اما جماعه که خود را در زیّ صوفیه گرفته و کلمات اکابر را یاد کرده بی آنکه از معانی آن بهره ور گردیده یا به مقصد آنها واقف شده باشند غلط هاے صریح و لغزش های قبیح خورده اند و خود را بریا و تقلید در خرقه کشیده سر از اطاعت شرع و دین بر آورده و جماعه جهال را که اُولٰئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ اند از راه برده اند از پے علو دنیا و دین را باد داده بکلمات نامناسب که مخالف ارائے صائبه اهل حق اند قائل شده اند حضرت مجدد در ردّ آن جماعه مکاتیب بسیار نوشته اند و از حدّث دین مفاسد آنها را از کتاب و سنت معلوم نموده ایرا د فرموده اند مشرب و مذهب خود و اکابر مستقیم الاحوال را از ایشان امتیاز داده اند از ان مکاتیب یک مکتوبے ایراد مے رود تا حقیقة معامله ظاهر گردد و محق از مبطل جدا شود

مکتوب بیست نهم از جلد اول مکتوبات قدسی آیات حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه به مرزا عبید الله بیک در ردّ جماعه که مذهب صوفیه علیه را ترک تعرض دانسته اند و باسقاط عمل و دیگر مفاسد قائل گشته باذکر احادیث که در فرضیت بامر معروف و نهی منکر وارد شده است و ذکر احادیث فضائل جهاد بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ اَجْمَعِيْنَ مخدوما در اهل زمانه زبان زده و شائع شده که مشرب صوفیه علیه ترک تعرض است بحال خلق و بد نابودن با کسی چون این کلمه خلاف واقع است و متضمن بمفاسد کثیره بخاطر رسید که درین باب چیزے نویسد و مفاسد آن را ظاهر سازد و بدین تقریب احادیثے که تعلق بامر معروف و نهی منکر و حب فی الله و بغض فی الله و فضیلت جهاد فی سبیل الله و علو مرتبه مجاهدان و درجات شهداء دارد ایراد نماید و بعضی نقلها از صوفیه کرام که مناسبتی باین مقام دارد مبنی

از

از استقامت بر جاده شریعت غرا است و ردّ جماعه ایست که خود را منتسب باین طائفه علیه مے سازند و سر از ربقه شریعت حقه می برآرند نیز درج نموده بدوستان ارسال داشت و من الله سبحانه العصمة والتوفیق مگر تا کسی که معتقد این معنی است معلوم نیست که از صوفیه کدام جماعه را می خواهد طریقه پیران ما که مشائخ نقشبندیه اند خود اتباع سنت و اجتناب از بدعت است چنانکه از کتب و رسائل شان ظاهر و هویدا است امر معروف و نهی منکر و حب فی الله و بغض فی الله و جهاد فی سبیل الله از سنن مقرره مصطفویه است بلکه از واجبات و فرائض دین او علیه من الصلوة افضلها و من التحیات اکملها پس ترک امر معروف ترک این طریقه علیه بود حضرت خواجه نقشبند یر دم می فرمودند که طریقه ما عروة الوثقی است چنانچه در ذیل متابعت حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم دست زدن است و اقتدا با ثار صحابه کرام علیهم الرضوان نمودن است و درین طریقه باندک عمل فتوح بسیار است اما رعایت متابعت سنت کار بزرگ است هر که ازین طریقه روی گرداند خطر عظیم دارد اگر مشرب صوفیه ترک تعرض بودی چرا حضرت خواجه نقشبند که از روسائے صوفیه اند و راس این طریقه علیه به پیر خود حضرت امیر کلال که جای ادب بود و احق بودند بعدم تعرض در باب ذکر جهر که طریقه حضرت امیر بود امر معروف کردند و علمائی بخارا را جمع نموده پیش ایشان بردند و ایشان از راه حسن نشاء اسلمانی و کمال حقانیه گفته حضرت خواجه را قبول کردند و ذکر جهر را گذاشتند چنانچه منقول است و طریقه سلف و صوفیه و مشائخ مستقیم نیز همین بود و صوفیه کرام این همه دفاتر در سلوک و ریاضات و موعظت نوشته اند و مهلکات منجیات قرار داده امر معروف و نهی منکر است یا چیز دیگر و تعرض است یا ترک تعرض حضرت خواجه معین الدین چشتی رح از پیر خود نقل می فرمائید که فرموده که راه دوستی چه تاریک و باریک است مے باید که خلق را نصیحت کنی و تبرسانی شیخ محی الدین بن عربی رض که پیشوائی اهل وحدت وجود است چرا صوفیه وقت خود را که طریقه سماع و رقاصی

داشتند مانع آمد و دلالت بترک آن نمود و بعضی آنها بگفته شیخ باز آمدند و طریقه خود را
گذاشتند و بعضی باز نه گشتند لیکن اعتراف نقص و قصور خود کردند چنانچه شیخ در
بعضے رسائل خود نوشته است حضرت غوث صمدانی محبوب سبحانی جناب
حضرت شیخ سید عبد القادر رضی الله تعالی عنه در بعضی رسائل خود
باب بزرگ در امر معروف و نهی منکر آورده است و دقائق آنرا بیان فرموده است
و احتیاطها و ران امر خطیر رعایت نموده و همان جامی آرد فاذا ثبت انه لا یجب
الانکار ای النهی عن المنکر عند عدم القدرة فهل یجوز انکارها اذا
غلب علی ظنه الخوف علی نفسه فعندنا یجوز ذلك وهو الافضل اذا کان
من اهل العزیمة والصبر فهو کالجهاد فی سبیل الله تعالی مع الکفار وقد
قال الله تعالی فی قصة لقمان علیه السلام وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ لاسیما اذا کان
عند سلطان جائر او لاظهار الایمان عن ظهور کلمة الکفر لان الفقهاء
اتفقوا علی ذلك وانما الاختلاف بیننا وبینهم فی غیر هذین الموضعین
انصاف باید نمود اگر مشرب ایشان که پیشوای اهل ولایت و مقتدای صوفیه بودند ترک
تعرض بودی این همه مبالغه در امر معروف و نهی منکر کے کردندی و نیز حضرت شیخ فرموده
الذی یومر به وینکر علی ضربین فکل ما وافق الکتاب والسنة والعقل
فهو معروف وکلما خالف ذلك فهو منکر ثم ذلك ینقسم قسمین احدهما
ظاهر یعرفه العوام والخواص وهو کوجوب الصلوة الخمس وصوم
شهر رمضان والزکوة والحج وغیر ذلك ومن المنکر کتحریم الزنا
وشرب الخمر والسرقة وقطع الطریق والربا والغصب وغیر ذلك فهذا القسم
یجب انکاره علی العوام کما یجب علی الخواص من العلماء والقسم الثانی

ما لا یعرفه الا الخواص مثل اعتقاد ما یجوز علی الباری عز وجل وما لا یجوز
علیه فهذا مختص بالعلماء انکاره فان اخبر واحد من العلماء ذلك
من العوام جاز له ذلك ووجب علی العامی انکاره علی القدرة -
فضیل عیاض که از اکابر صوفیه است فرموده من احب صاحب بدعة احبط
الله عمله واخرج نور الایمان من قلبه واذا علم الله عز وجل من رجل
انه مبغض لصاحب البدعة رجوت الله تعالی ان یغفر له وان
قل عمله واذا رایت مبتدعا فی طریق فخذ طریقا اخر وقال فضیل
سمعت سفیان بن عیینه یقول من تبع جنازة مبتدع لم یزل فی
سخط الله عز وجل حتی یرجع وقد لعن النبی صلی الله علیه وسلم
من احدث حدیثا او اوی محدثا فعلیه لعنة الله والملئکة والناس
اجمعین لا یقبل عنه صرف ولا عدل یعنی بالصرف الفریضة وبالعدل
النافلة و در حدیث آمده است یا عائشة رض ان الذین فرقوا دینهم وکانوا
شیعا هم اصحاب البدعة واصحاب الاهواء لیس فیهم توبة
وانا منهم بریئ وهم منی براء عن عمر اگر مشرب صوفیه کرام ترک
تعرض بودے چرا یکے از رؤسائے صوفیه فرمودے آن روز که درمیان صوفیه
بنقار نگذرد آن را خیر نداند شیخ الاسلام فرموده که نقار صوفیان کن مکن است
پس حاصل معنی چنان باشد که روزے که صوفیان میان خودها امر معروف و نهی منکر
ننمایند و مداهنت بکنند آن خیر نیست بیک تامل باید نمود که جماعت که بعدم تعرض
قائلند عذاب و ثواب اخروی و مواعید شدیده در باب اعمال سو که در قرآن
مجید و احادیث صحیحه وارد شده است قبول دارند یا نه پس چرا نامردی را از مهلکه شدیده عظیمه
نبر آرند و طریق نجات را از عذاب سخط باو ننمایند اگر بر سر راه نابینای چاهی یا ماری بود

یا کسی در مهلکه دنیاوی افتاده باشد ظاهر آنست که این جماعة او را متنبه خواهند ساخت
و تعرض حال او خواهند کرد چرا بر مهلکه اخروی که اشد و ابقی است متنبه نه سازند و راه
نجات نمایند یقین است که قبول ندارند و معتقد قیامت و حشر و نشر و ما فیه نیستند
اعاذنا الله سبحانه عن اعتقادهم السوء اگر ترک تعرض خلق مرضی حق
بودی جل و علا چرا بعثت انبیا علیهم السلام نمودی و تشریع شرائع فرمودے
و دعوت بدین اسلام و بطلان ادیان دیگر و رائے اسلام کردے و هر که دعوت
آن بزرگواران قبول نه کرد و در امم سابقه بعذاب هائے گوناگون گرفتار نمود و هلاک کرده
و استیصال شان نمودی با آنکه خلق را بطور آنها مے گذاشت و هیچ تعرض نمی نمود
و منکر از ابرجیزے عذاب و هلاک نمیفرمود و نیز برین تقدیر جهاد را برای چه فرض میساخت
که هم متضمن ایذا و قتل مسلمانان است و هم ایذای و قتل کفار این همه فضیلت و مزیت
جهاد را و مجاهدان و شهداء فی سبیل الله را که بنصوص قطعیه ثابت شده است
چنانچه بعضی از آنها خواهد آمد چون باشد که بنا حق تعرض مردم می نمایند و ایذای میرسانند
و نیز نفس انسانی که از مخلوقات حق است سبحانه چرا بحرب و معادات او امر نمود
و جهاد او را جهاد اکبر فرمود و قرب خود را بآن جهاد مربوط ساخت کما ورد عادنفسك
فانها انتصبت بمعاداتی او را هم بوضع او با آنکه گذاشت پس معلوم شد که این ها
اعداء الله اند حق سبحانه می خواهد که انتقام از اعدائے خود بگیرد وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُوانْتِقَامٍ
از کمال رحمت انبیا را بالاصالت و اولیا را به تبعیت بدعوت فرستاد و اعلام ثواب
و عذاب بزبان آنها فرمود و حجت را بر مخالفان درست ساخت و زبان عذر شان
بند نمود لِئَلَّا يَكُوْنَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ به چشم پوشی و
خواب خرگوشی این کارخانه عظیم القدر مرتفع نمی شود و هیچکس نمے تواند آنرا دفع کردن
اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ مَا لَهٗ مِنْ دَافِعٍ اگرے خواست همه را براه

راه

راست هدایت می نمود و بدار السلام می فرستاد وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَهَدٰهُمْ اَجْمَعِيْنَ
لیکن ارادت ازلی چنین خواست و حکمت لم یزل هم چنین اقتضا نمود وَلٰكِنْ
حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّيْ لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ بمولائے
حقیقے جل شانه جای پرسش نیست که چرا چنین کرد و چنان نه کرد لا یسئل عما
یفعل وهم یُسْئَلُوْنَ بزرگے فرماید بیت

کر از بهره آن که از بیم او	کشاید زبان جز به تسلیم او

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى قُلْ هٰذِهٖ سَبِيْلِيْ ادعوا الی الله علی بصیرة انا و
من اتبعنی پس متابعان او علیه و آله الصلوة والسلام با او در دعوت
و امر معروف شریک اند و هر که تارک امر معروف است تابع نیست انصاف باید داد اگر
فساق و کفار مبغوض و اعداء حق نبودندے بغض فی الله از واجبات دین نبایدے
و افضل مقربات و کمل ایمان نه گشتے و سبب حصول ولایت و رضا و قرب خداوندے
جل سلطانه نه شدے عن عمرو بن الجموح انه سمع النبی صلی الله علیه
و آله وسلم لا یحق للعبد حق صریح الایمان حتی یحب لله و یبغض
لله فاذا احب لله و ابغض لله فقد استحق الولایة من الله عز و جل رواه
احمد و عن ابی امامة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم
من احب لله و ابغض لله و اعطی لله و منع لله فقد استکمل الایمان رواه
ابوداود و عن ابی ذر قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم
افضل الاعمال الحب فی الله والبغض فی الله رواه ابوداود و عن معاذ
بن جبل انه سئل النبی صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم عن افضل
الاعمال قال ان تحب لله و تبغض لله و تعمل لسانك فی ذکر الله قال
وما ذلك یا رسول الله قال ان تحب للناس ما تحب لنفسك و تکره لهم

الایمان

ما تکره لنفسك رواه احمد و نیز در حدیث آمده است تقربوا الی الله سبحانه ببغض
اهل المعاصی والقوهم بوجوه منکرة والتمسوا رضی الله تعالی بسخطهم وتقربوا
الی الله تعالی عز وجل بالتباعد منهم رواه ابن شاهین والدیلمی عن ابن مسعود رضی
فی کنز الخفی فی الخبران الله تعالی قال لموسی علیه السلام هل عملت لی عملا قط
قال الهی صلیت لك وصمت وتصدقت وذکرت فقال الله عز وجل اما
الصلوة فلك البرهان والصوم جنة والصدقة ظل والذکر نور فای
عمل عملت لی فقال موسی الهی دلنی علی العمل الذی هو لك قال یموسی هل
والیت لی ولیا او عادیت لی عدوا فعلم موسی انه الحب فی الله والبغض فی الله
و در بالا از فضیل قدس سره نقلی درین باب گذشته است والحق که محبت دوستان
محبوب و عداوت دشمنان او از لوازم محبت است محب صادق درین دو عمل اختیار
ندارد و محتاج بکسب و بعمل نیست چنانچه در اعمال دیگر محتاج است دوستان دوست
چه بلا بنظر زیبا می نماید و دشمنان او چه قسم زشت و بدین معنی در مجاز ظاهر و هویدا
است که هر که دعوی دوستی نماید تا تبری از دشمنان او نکند مقبول نیست منافق بیش
نمیداند شیخ الاسلام گفته که من با بو الحسن شمعون نه نیکم که استاد من حصیری را
میرنجانید و هر که پیر ترا رنجه کند و تو از وی رنجه نباشی سگ از تو به بود و
قال الله تعالی قد کانت لکم اسوة حسنة فی ابراهیم والذین معه
اذ قالوا لقومهم انا براء منکم ومما تعبدون من دون الله کفرنا بکم وبدا
بیننا وبینکم العداوة والبغضاء ابدا حتی تؤمنوا بالله و نیز فرموده لقد
کانت لکم فیهم اسوة حسنة فی ابراهیم لمن کان یرجوا الله والیوم الاخر
پس ازین آیات کریمه معلوم شد که طالب حق را جل وعلی این تبرا و بغض و عداوت
ضرور ناگزیر است و نیز فرموده تعالی لا تتولوا قوما غضب الله علیهم

و نیز فرموده یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا عدوی وعدوکم اولیاء الی قوله
سبحانه فقد ضل سواء السبیل ازین سه آیت معلوم شد که موالات اعداء الله تعالی
موجب گمراهی است وراهی بوصول مطلب ندارد و نیز فرموده تعالی یا ایها النبی
جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم و نیز فرموده ومن یتول منکم فانه منهم (یتولهم)
و نیز فرموده تعالی لا تجد قوما یؤمنون بالله والیوم الاخر یوادون من حاد
الله ورسوله ولو کانوا اباءهم او ابناءهم او اخوانهم او عشیرتهم الایة
و نیز فرموده ولو کانوا یؤمنون بالله والنبی وما انزل الیه ما اتخذوهم اولیاء
مصرعه تولی بی تبری نیست ممکن؛ اینجا صادق می آید نه در اصحاب کرام
چنانچه رفضه گمان برده اند چه تبرا از اعدا باید نه از احبا و جمعیکه بشرف صحبت مشرف
اند بمحبت و مودت بایکدیگر موصوف اند شدت و غلظ شان با کفار بود کما قال
الله تعالی اشداء علی الکفار رحماء بینهم اگر گویند که خلق همه مظاهر و مجالی
حق اند جل وعلا و غیر از نمائندگی کمالات او سبحانه درین ها چیزی نیست چنانچه مشرب
اهل وحدت وجود است پس همه را بچشم محبت باید دید و هیچ کدام بد نباید بود چنانچه
گفته اند مصرع پس بدی مطلق نباشد در جهان؛ گوییم عداوت و عدم موالات
کفار و غلظت و جهاد این ها بنصوص قطعیه ثابت شده است که ریب را اصلا دران
گنجائش نیست اینها فی انفسهم هرچه باشند متابعت نصوص ما را فرض و ناگزیر است
ما را بنص کار است نه بفص نجات فردا وابسته بنص است نه بفص خواب و خیال کشوف
والهامات در برابر نص نمی توان شد غایت الامر شخصی که مغلوب حال است باید
که خود را بتکلیف بر متابعت نصوص دارد و عمل بنصوص هرچند خلاف وجدان و
کشف او بود نماید همواره ملتجی و متضرع باشد که حقیقت کار کما هو منکشف گردد و چشم
بصیرت او مکتحل بتراب اقدام انبیا و اصحاب کرام علیهم السلام بود مصرعه

این کار دولت است کنون تا کرا رسد، با آنکه گوییم که جماعه که مشرب وحدت وجود دارند مراتب وجود را اثبات می نمایند و احکام غیر مرتبه آنرا از احکام مرتبه دیگر جدا اثبات می کنند و احکام کثرت را که مبنای شریعت بر آن است از دست نمیدهند و رفع آنرا الحاد و زندقه می شمرند مصرعه اگر حفظ مراتب نکنی زندیقی، پس امر معروف و بد بودن با اهل فسق و کفر از احکام کثرت است و در رنگ سائر احکام شرعیه برداشتن آن الحاد و زندقه بود هرچند بدی مطلق را نفی میکنند لیکن بدی نسبی اثبات می نمایند مصرعه بد به نسبت باشد آنرا هم بدان، و بدی نسبی در بد بودن و احتراز کردن کافی است و اهل وحدت وجود از آن هم پرهیز مے کنند و دیگران از امانع مے آیند و مار و کژدم را می کشند و مردم را از ان میترسانند و از مطیعان و معتقدان خود راضی اند و از منکران و مخالفان خود ساخط و در غضب چنانچه مولوی روم قدس سره که از رؤسای صوفیه موحد است می فرماید بیت

منکر این حرف این دم در نظر	شد مثل سرنگون اندر سقر

و از طعام لذیذ و آب شیرین و متاع نفیس و آواز خوش و منزل خوش و صور جمیله بیشتر رغبت و ملتذ میشوند به نسبت با اضداد آن و رعایت احوال منتسبان خود و حمایت شان نسبت بدیگران بیشتر مے نمایند و از مهالک خود را کناره می گیرند و جلب منافع و دفع مضار بهما امکن مے کنند و از تدبیر معاش و تربیت فرزندان فارغ نیند و از مشورت و کنکاش خالی نیند و زنان خود را در پرده می دارند و تجویز نمے نمایند که نامحرمی گرد شان گردد و دست درازی کند و اطفال خود را از صحبت بد دور مے سازند و ظالم و متعدی را بسزا مے رسانند و مریضان را از غذاهای ناملائم پرهیز مے کنانند این همه رعایت احکام کثرت است یا چیزے دیگر پس از امور دنیای دنی رعایت این احکام کردن با وجود اباحت ترک آن و در امور اخروی ترک این احکام کردن

کدوکاش

کردن

با وجود ورود امر الهی جل سلطانه باتیان آن و بحیله وحدت وجود سر از ربقه بندگی کشیدن عجب انصاف است و از قاعده عقل دور اندیش دور و در منشا آن عدم انقیاد و ناگرویدنے است با احکام الهی جل شانه و عدم اعتقاد است بطور نبوت و انکار است از قیامت و از عذاب و ثواب آن اعاذنا الله سبحانه و ایاکم عنه اهل وحدت وجود که مستقیم الاحوال اند قصص تشرع و تصلب شان در دین مشهوره و ماثور اند و محتاج نوشتن نیست حضرت ایشان ماقدسنا الله سبحانه بسره این همه احتیاط که در وضو و طهارت و نماز و آداب آن داشتند می فرمودند که از عمل والد بزرگوار اخذ نموده ام از کتب این قسم عمل بدست آوردن مشکل است و والد بزرگوار ایشان که جد این فقیر باشند و با وجودے که مذهب مشرب وحدت وجود داشتند و بخصوص وابی طاق بودند تشرع ایشان هم بر وجه کمال بود چنانچه معروف است ایشان مے فرمودند که این احتیاط را از عمل شیخ خود که در سلسله چشتیه بودند شیخ رکن الدین اخذ نموده ام ایشان نیز با وجود مشرب توحید به تشرع کامل موصوف اند و حضرت شیخ این احتیاط را در اعمال از عمل شیخ و والد خود حضرت شیخ عبد القدوس قدس سره گرفته بودند و ایشان درجه علیا در مشرب وحدت داشتند و همواره مغلوب حال می بودند مع ذلک در تشرع و احتیاط ظاهری نیز فرد کامل بودند حضرت خواجه احرار که چراغ نقشبندیه اند با وجودیکه مائل به مشرب توحید بودند در تشرع و ترویج شریعت قدم راسخ داشتند می فرمودند اگر من شیخی کنم هیچکس را یارای شیخی نماند لیکن مرا برای ترویج دین آورده اند نه برای شیخی شیخ محی الدین ابن عربی قدس سره در علم حدیث صاحب اسناد بود و در علم فقه پایه اجتهاد داشت فرموده که بعضے از مشائخ محاسبه اعمال یومی و لیلی خود به مقتضائے حدیث حاسبوا قبل ان تحاسبوا اختیار کرده اند

من در محاسبه از ایشان افزودم و محاسبه خطرات نیز با محاسبه اعمال قرین کردم
سلطان العارفین وسید الطائفة که گویا بانی این مشرب بوده‌اند سرتاپا
به تشرع آراسته بوده‌اند می آرند که چون بایزید نماز می کردے قعقعه از استخوان
سینه وی بیرون مے آمدے وے شنیدندے از هیبت حق و تعظیم شریعت
فی العوارف عن الجنید یقول لرجل ذکر المعرفة فقال الرجل اهل المعرفة
بالله ینقلون الی ترك الحرکات من باب البر والتقوی الی الله تعالی فقال
جنید ان هذا قول قوم تکلموا باسقاط الاعمال وهذا عندی عظیمة
والذی یسرق ویزنی احسن حالا من الذی یقول هذا وان العارفین
بالله اخذوا الاعمال بالله والیه یرجعون فیما ولو بقیت الف عام لم انقص من
اعمال النبی ذرة الا ان یحال لی دونها وانها لاکد فی معرفتی و اقوی
بحالی. منقول است که منصور حلاج با آن همه دعوی هر شبانروز هزار رکعت
نماز می گذارد و آن شب که روز آن کشته شد پانصد رکعت گذارده بود یکے از کمل مشائخ
طبقات فرموده غضوا ابصارکم ولو عن شاة انثی اگر مشرب اهل وحدت وجود
ترک تعرض و آزار خلق بودی مولنا عبد الرحمن جامی علیه الرحمة که از
کمل ارباب وحدت وجود از محققان شان بوده چرا در این جماعة در کتاب سلسلة
الذهب نمودے و مثنوی طویل در نکوهش آنها آوردی عنوان مثنوی را باین عبارت
نوشته در مذمت آنها که بنای مذهب خود برکم آزاری نهاده اند و در ورطه اباحت اقتحام نموده اند

ترک آزاد کردن خواجه — دفتر کفر راست دیباچه
منکر آمد به پیش او معروف — شد بنکر عنان او مصروف
نفس محنت گزین راحت جوی — وار دیش در ره اباحت روی
شد یکی پیش او حلال و حرام — می نه اندیشد از نکال و وبال

مے شود منجذب مناهی را — می فتند در عقب ملاهی را
گاه لاف از مذهب تجرید — گه گزاف از مشرب توحید
نیست لاف و گزاف و عارے — لیکن او را چو نیک انگاری
مذهبش جمع فضه و ذهب است — مشربش شرب باده عنب است
از علامات عقل و دین عاری — مذهبش حصر در کم آزاری
نه ز احوال سابقش عبرت — نه ز احوال لاحقش حیرت
نسبت خود کند بدرویشان — دم زند از ارادت ایشان
هرکه درویش نه و شود بزاکی — که ز درویش آمد این کردار
نیست درویش آنکه زندقه ایست — نیست جمعیت آنکه تفرقه ایست
اصطلاحات عارفان از بر — کرده او می کند بیان فرفر
ولش از سر کار واقف نه — معرفت بیشمار عارف نه
همچو نے همی نماید نغز — لیک چون بشکنی نیابی مغز
کرده وهم خیال ناپاکان — مندرج در عبارت پاکان
لفظها پاک معنیش کرگین — نافه چین لفافه سرگین
نافه نگشاده مشک افشاند — ورکشاید جهان بگنداند

در

وفی العوارف سئل سهیل عن الوجل یقول انا کالباب لا اتحرك الا اذا حرکت
قال هذا لا یقول الا احد الرجلین اما صدیق واما زندیق لان الصدیق
یقول هذا القول اشارة الی قوام الاشیاء بالله سبحانه وتعالی مع احکام
الاصول ورعایة العبودیة والزندیق یقول ذلك اصالة لا لاقامة الاشیاء
علی الله تعالی واسقاطا للملامة عن نفسه وانخلاعا عن الدین ورسمه.
عجب کار و باریست جمعی از آنانکه مشرب کم آزاری و صلح کل اختیار کرده اند باهم

فرق از کافران و جهودان و جوگیه و براهمن و ملاحده و زنادقه و ارتنی و غیر آن نیک اند صلح
و محبت ها و انبساطها و صحبت ها بایکدیگر دارند غیر از متابعان رسول الله صلی الله علیه
و آله وسلم که اهل سنت و جماعت اند فرقه ناجیه اند در باب آنها وارد شده است
الذین هم علی ما انا علیه و اصحابی که با آنها غلظت و عداوت دارند صلح شان بایکدیگر
آنست و با اینها در مقام ایذای و آزار اند و تخریب اینها می خواهند عجب صلح کل است
که با محمدیان که پیشوای شان رحمت عالمیان است غلظت و عداوت باشد و با غیر محمدیان
که محل غلظت است بنصوص قرآنی محبت و مودت بود بلی الکفر ملة واحدة نیک
تامل نمایند ترک تعرض خلق اگر محمود می بود امر بالمعروف و نهی عن المنکر از واجبات
دین متین نمی گشت و حق سبحانه این امت را باتیان این امر جلیل القدر خیر امة نمی فرمود
قال الله تعالی کنتم خیر امة اخرجت للناس تامرون بالمعروف و تنهون عن المنکر
و نیز فرموده الآمرون بالمعروف والناهون عن المنکر والحافظون لحدود الله
و نیز فرموده المؤمنون والمؤمنات بعضهم اولیاء بعض یامرون بالمعروف
وینهون عن المنکر و جمیع انبیا علیهم السلام و صحابه و تابعین و سائر سلف صالحین چه
کوششها در اتیان امر معروف و نهی منکر نموده اند و چه ایذاها در تحصیل این امر کشیده اند
و بامر عبث این همه جهد نمودن و ایذای کشیدن سفاهت محض است اگر ترک تعرض مستحسن
می بود چرا انکار قلبی را از انکار شرعی اضعف ایمان فرمودی کما ورد فی الحدیث الصحیح
عن رسول الله صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم انه قال من رای منکم
منکرا فلیغیره بیده فان لم یستطع فبلسانه فان لم یستطع فبقلبه و ذلک
اضعف الایمان رواه مسلم و چرا تارک امر معروف را در بلده از بلا و داخل عذاب
اهل آن بلده ساختندی و در زیر و زبر آن شریک نمودندی کما روی جابر انه قال
قال رسول الله صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم اوحی الله عز وجل الی جبرائیل علیه السلام

ان اقلب مدینة کذا و کذا باهلها فقال یا رب ان فیهم عبدک فلانا لم یعصیک طرفة عین قال فقال اقلبها علیه
و علیهم فان وجهه لم یتغیر فی ساعة قط رواه البیهقی اگر گویند آیه کریمه یا ایها الذین امنوا علیکم انفسکم
لا یضرکم من ضل اذا اهتدیتم دلالت بر ترک امر معروف و نهی منکر دارد گوییم ممنوع است چه معنی اهتدا که در کریمه
آمده است شامل امر معروف و نهی منکر آمده است کما حرره المفسرون یعنی چون شما اعمال
صالحه بجا آرید امر معروف کنید و نهی منکر نمایید گمراهی دیگران شما را زیان ندارد و شان
نزول این آیه موید این معنی است چون مسلمانان از کفر و عدم انقیاد کفار نگونسار دل
تنگ شدند حق تعالی تسلیه مسلمانان باین آیه کریمه فرموده یعنی چون شما آن کار خود را کردید
و دلالت براه راست نمودید و از کفر و طغیان ترسانیدید بعد از آن کفر آنها بشما مضرت
نرساند و جمعیکه این آیه کریمه را بر ظاهر گذاشته اند گفته اند این آیه بآیات امر معروف منسوخ
گشته است عن ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه انه قال فی خطبته یا ایها
الناس انکم تقرءون هذه الآیة یا ایها الذین امنوا علیکم انفسکم لا یضرکم
من ضل اذا اهتدیتم فانی سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم یقول
ان الناس اذا راوا منکرا فلم یغیروه یوشک ان یعمهم الله بعقابه رواه ابن ماجة
والترمذی و صححاه و فی روایة ابی داود اذا راوا الظالم فلم یاخذوا علی یدیه
اوشک ان یعمهم الله بعقابه و فی روایة اخری له ما من قوم یعمل فیهم بالمعاصی
ثم یقدرون علی ان یغیروا ثم لا یغیرون الا یوشک ان یعمهم الله بعقاب و عن ابی
ثعلبة فی قوله تعالی علیکم انفسکم لا یضرکم من ضل اذا اهتدیتم فقال اما
والله لقد سئلت عنها رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فقال بل تامرون
بالمعروف و تنهون عن المنکر حتی اذا رایت هوی متبعا و دنیا مؤثرة و اعجاب
کل ذی رای برایه و رایت امرا لا بد لک منه فعلیک نفسک و دع امر العوام
فان وراءکم ایام الصبر فمن صبر فیهن قبض علی الجمر للعامل فیهن اجر خمسین

رجلا یعملون مثل عمله قالوا یا رسول الله اجر خمسین منهم قال اجر خمسین منکم رواه الترمذی و ابن ماجة اگر گویند که امر معروف و جهاد فی سبیل الله طریقه انبیائی کرام است علیهم و علی اتباعهم الصلوات والتسلیمات و طریقه اولیاء ترک تعرض است و عدم امر معروف چنانچه بعضے از اهل این وقت میگویند گوئیم که وجوب و فرضیت این امور و فضائل اتیان آن و مواعید ترک آن بنصوص ثابت گشته است و فرضیت و وعد و وعید نسبت بکافه انام است خصوصیت باشخاص دون اشخاص ندارد و خواص و عوام و انبیا و اولیا در اتیان فرائض برابرند و همه داخل وعد و وعید بآنکه گوئیم حصول نجات و وصول بدرجات کمال مربوط بمتابعت انبیا علیهم الصلوٰة والتسلیمات است اولیا هرچه یافته اند از ولایت و محبت و معرفت و قرب الهی جلشانه همه بمتابعت و طفیل انبیا علیهم السلام یافته اند راه وصول منحصر در اتباع آن بزرگواران است قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِیْ یُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ سوای این هر راهی که هست روی بر ضلالت دارد و سبیل شیاطین است کریمه فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ اِلَّا الضَّلٰلُ دلیل شافی است بر این معنی وَاَنَّ هٰذَا صِرَاطِیْ مُسْتَقِیْمًا فَاتَّبِعُوْهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِیْلِهٖ شاهد عدل بر آن وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قال خط لنا رسول الله صلی الله علیه و اله وسلم خطا ثم قال هذا سبیل الله ثم خط خطوطا عن یمینه و شماله و قال هذا سُبُل الشیطان علی کل سبیل منها شیطان یدعو الیه و قرأ ان هذا صراطی مستقیما فاتبعوه الآیة رواه احمد والنسائی والدارمی پس هر که بے متابعت انبیا علیهم السلام خواهد که در راه حق درآید و به کمال رسد غیر گمراهی چیز حاصل نکرده باشد اگر چیزے حاصل استدراج بود که نتیجه آن در آخرت خسران و حرمان بود وَمَنْ یَّبْتَغِ غَیْرَ الْاِسْلَامِ دِیْنًا فَلَنْ یُّقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِی الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ

محال است سعدی که راه صفا	توان رفت جز در پے مصطفا

جنید بغدادی قدس سره که رئیس صوفیه و سید الطائفه است می فرماید من لم یحفظ القرآن و لم یکتب الحدیث لا یقتدی به فی شاننا هذا و ان علمنا هذا مقید بالکتاب والسنة می آرند که درویشی از حضرت خواجه عبد الخالق غجدوانی قدس سره پرسید که شیطان را بر روندگان این راه هیچ دسترس باشد خواجه فرمودند که هر رونده که بسر حد فنای نفس نرسیده باشد چون در خشم شود شیطان بروی دست یابد اما آن رونده که بسر حد فنای نفس رسیده است وے را خشم نبود غیرت باشد و هر کجا غیرت بود شیطان بگریزد و این چنین صفت آن کس را مسلم شود که روے براه حق دارد و تعالی شانه و کتاب خدائے عز و جل بدست راست گیرد و سنت رسول الله صلی الله علیه و اله و صحبه وسلم بدست چپ گیرد و در میان این دو روشنائی راه راسلوک کند از حضرت خواجه احرار منقول است که میفرمودند که اگر تمام احوال و مواجید را بما دهند و حقیقت ما را بعقاید اهل سنت و جماعت متحلی نسازند جز خرابی هیچ نمی دانم و اگر تمام خرابی ها را بر ما جمع سازند و حقیقت ما را بعقائد اهل سنت جماعة بنوازند هیچ باک نداریم انصاف باید داد نبوت ختم یافته است و زمان وحی منقطع شده و دین کامل گشته و نعمت تمام شده امروز بکدام حجت و بکدام سند این چنین دین متین را کسی تواند برداشت و بخواب خیال خود کلمه متفقه انبیائی علیهم الصلوٰت والتسلیمات که بوحی قطعی و اخبار الهی مثبت و متیقن گشته یک سو ساخت عقل دور اندیش را کار باید فرمود و بخواب و خیال مغرور نباید شد و از سبل شیاطین دور باید بود و صراط مستقیم سنت سنیه را از دست نباید داد و اتباع انبیاء علیهم التحیات البته منجی است و مثمر برکات و سوای آن همه خطر است فالحذر راه نجات قطعی را گذاشته براه خطر رفتن و در دام شیاطین لعین افتادن و خود را در معرض هلاک سرمدی دادن از عقل بسی مستبعد است و وجد و حال و خواب و خیال که برخلاف پیغمبران برحق بود کسراب

بقیعة یحسبه الظمان ماء است چون کار بخدا افتد جل و علا و گور و قیامت پرتو اندازد
غیر از متابعت انبیائی علیهم البرکات که بوحی قطعی ثابت شده است هیچ سود ندارد و
دستگیری در آن وقت نماید آری اگر احوال و مواجید و کشوف و الهامات باین متابعت
جمع شود نور علی نور باشد و چون به کمال آن برسد معامله از صورت شریعت بحقیقت
شریعت آید چنانچه صحابه کرام و سلف صالحین و مشائخ مستقیم الاحوال را بود رزقنا
الله سبحانه و ایاکم هذه الدرجة القصوی پس مقرر شده که راه وصول بدرجات
قرب الهی جل شانه خواه قرب نبوت بود و خواه قرب ولایت و و اصلان انبیا باشد علیهم الصلوات
یا اولیا منحصر در راه شریعت است که پیغمبر خدا علیه و علی آله الصلوة والسلام
بدان رفت و دعوت کرده مامور بدان گشته در کریمه قُلْ هٰذِهٖ سَبِیْلِیْٓ اَدْعُوْٓا اِلَی اللّٰهِ
عَلٰی بَصِیْرَةٍ اَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِیْ و کریمه قُلْ اِنْ کُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِیْ یُحْبِبْکُمُ
اللّٰهُ نیز بآن دلالت دارد و سوای آن هر راهی که هست رو بضلالت دارد و از مطلوب
حقیقی منحرف کل طریقة ورد الشریعة فهی زندقة کریمه و ان هٰذَا صِرَاطِیْ مُسْتَقِیْمًا
الآیة و کریمه فماذا بعد الحق الا الضلال و کریمه وَمَنْ یَّبْتَغِ غَیْرَ الْاِسْلَامِ
دِیْنًا فَلَنْ یُّقْبَلَ مِنْهُ و حدیث خط لنا الحدیث و حدیث کل بدعة ضلالة
و احادیث دیگر شاهد این معنی است و آنچه از عبارات بعضی از اکابر واقع شده است
که راههای که موصل جناب قدس خداوندی است جل سلطانه دو راه است
راهی است که بقرب ولایت تعلق دارد و دیگر راهی است که بقرب نبوت متعلق است
منافاتی باین تحقیق ندارد که این هر دو راه داخل دائره شریعت غرا است و این هر دو
قرب منوط بمتابعت انبیا علیهم الصلوات والبرکات که صراط مستقیم است پس
کسی که خواهد که بی اتیان احکام شریعت و بی تبعیت رسل علیهم الصلوات و
التسلیمات یکی ازین دو قرب برسد به مطلب رسد و راه گم کند و خائب و خاسر بود

همچنین آنچه مشهور گشته که الطرق الی الله بعدد انفاس المخلوقات درست است
چه هر ظل را باصل خود شاهراه است و هر مخلوق را عین باصره جدا بما نحن فیه هیچ تدافع ندارد
چه این همه راههای در حق وصول مشروط باتیان احکام شرعیه است هر که از دائره شریعت
غرا برآمد خواهد که یکی ازین طرق درآید در راه ماند و بمطلب نرسد بلکه گم راه گردد پس منشاء
این همه طرق شریعت آمد باوجود تعدد طرق عائد به یک طریق گشت اتحاد طرق گفتن
باعتبار منشاء است و تعدد طرق باعتبار ناشی دو طریق باعتبار طرق کلیه است و طرق
بسیار باعتبار طرق جزئیه است فی معارج الهدایة قال بعضهم الطرق الی الله
تعالی بعدد انفاس المخلوقات ولکن کلها مندرجة و مندمجة و منطویة و
منکسبة فی دائرة الشریعة الکبری المحلاة الشریعة المحمدیة العظمی و هذه
الطرق بالنسبة الی ارکان شجرة الشریعة اصولها و فروعها و عروقها
و اغصانها و اوراقها و ازهارها و انوارها و لا یقال هی اشیاء سواها
و امور مباینة لها لا والذی برء النسمة و شق الحبة ما وراء المحجة البیضا
و الشریعة الحنیفیة الکبری الا بنیان الضلال والعمی فماذا بعد صراط الحق
القویم و سبیل الله المستقیم الا سبیل الشیطان المبعد الرجیم المطرود
الابتر العقیم فماذا بعد الحق الا الضلال قال الله تعالی وَاَنَّ هٰذَا صِرَاطِیْ
مُسْتَقِیْمًا فَاتَّبِعُوْهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِکُمْ عَنْ سَبِیْلِهٖ ذٰلِکُمْ وَصّٰکُمْ
بِهٖ لَعَلَّکُمْ تَتَّقُوْنَ و فی العوارف قوم من المفتونین سموا انفسهم
ملامتیه و لبسوا البسة الصوفیة لینسبوا الی الصوفیة و ما هم من الصوفیة
بشئ بل هم فی غرور و غلط تستترون بلبسة الصوفیة توقیا تارة دعوی
اخری و ینتهجون مناهج اهل الاباحة و یزعمون ان ضمائرهم خلصت
الی الله تعالی و هذا عندهم هو الظفر بالمراد والارتسام بمراسم الشریعة

رتبة العوام وقاصرين الافهام والمنحصرين فی مضيق الاقتداء تقليد وهذا
هو عين الالحاد والزندقة والابعاد وكل حقيقة ردتها الشريعة فهی زندقة
وجهل هؤلاء المغرورين ان الشريعة حق العبودية والحقيقة هی حقيقة العبودية
من صار من اهل الحقيقة تقيد بحقوق العبودية وحقيقة العبودية وصار
مطالبا بامور وزيادات لا يطالب بها غيره ممن يصل الى ذلك لا انه يخلع
من عنقه ربقة التكليف ويخامر باطنه الزيغ والتحريف و احاديث نبوی
على صاحبها الصلوة والسلام والتحية که در باب امر معروف و نہی منکر و جہاد
فی سبيل الله وارد شده است ایراد می نماید بنیک مطالعه فرمایند عن حذيفة رض
ان النبی صلی الله عليه و آله وسلم قال والذی نفسی بيده لتامرون بالمعروف
وتنهون عن المنكر او ليوشكن الله ان يبعث عليكم عذابا من عنده ثم
تدعونه ولا يستجاب لكم رواه الترمذی وعن العرس بن العميرة
عن النبی صلی الله عليه و آله وسلم قال اذا عملت الخطيئة فی الارض من
شهدها فكرهها كان كمن غاب عنها ومن غاب عنها فرضيها كان كمن
شهدها رواه ابو داود وعن عدی بن عدی الكندی قال حدثنا
مولىٰ لنا انه سمع جدی يقول سمعت رسول الله صلی الله عليه و آله وصحبه وسلم
يقول ان الله لا يعذب العامة بعمل الخاصة حتی يروا المنكر بين ظهرانيهم وهم
قادرون على ان ينكروه فلا ينكروا فاذا فعلوا ذلك عذب الله العامة والخاصة
رواه فی شرح السنة وعن عبد الله بن مسعود رض قال قال رسول الله صلی
الله عليه و آله وصحبه وسلم لما وقعت بنو اسرائيل فی المعاصی نهاهم علماؤهم فلم ينتهوا
فجالسوهم فی مجالسهم واكلوا معهم وشاربوا معهم فضرب الله قلوب بعضهم
ببعض فلعنهم على لسان داود وعيسى ابن مريم ذلك بما عصوا وكانوا

ظهرانيهم

يعتدون

يَعْتَدُوْنَ قال فجلس رسول الله صلی الله عليه و آله وصحبه وسلم فكان متكئا فقال
لا والذی نفسی بيده حتى تاطروهم اطرا رواه الترمذی وابو داود
وفی رواية قال كلا والله لتامرون بالمعروف ولتنهون عن المنكر
ولتاخذون على يدی الظالم ولتاطرنه على الحق طرا ولتقصرنه على الحق
قصرا او ليضربن الله بقلوب بعضكم على بعض ثم ليلعننكم كما لعنهم وهم در
حديث است اذا رايت امتی تهاب الظالم ان يقول له انك ظالم فقد تودع منهم طب
عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله عليه و آله
وصحبه وسلم انه يصيب امتی فی اخر الزمان من سلطانهم شدائد لا ينجو منه
الا رجل عرف دين الله فجاهد عليه بلسانه ويده وقلبه فذلك الذی سبقت
له السوابق ورجل عرف دين الله فصدق به ورجل عرف دين الله فسكت
عليه فان رای من يعمل الخير احبه وان رای من يعمل الباطل ابغضه عليه
فذلك ينجو على ابطانه كله رواه البيهقی وهم در حديث است ما من نبی بعثه
الله فی امة قبلی الا كان له فی امته حواريون واصحاب ياخذون بسنته ويقتدون
بامره ثم انها تخلف من بعدهم خلوف يقولون ما لا يفعلون ويفعلون ما لا يؤمرون
فمن جاهدهم بيده فهو مؤمن ومن جاهدهم بلسانه فهو مؤمن ومن جاهدهم
بقلبه فهو مؤمن ليس وراء ذلك من الايمان حبة خردل حم
عن ابن مسعود وهم در حديث است اذا اخفيت الخطيئة لا تضر الا صاحبها
واذا ظهرت فلم تغير ضرت العامة طس عن ابی هريرة وهم در حديث است
اذا رايتم الامر لا تستطيعون تغييره فاصبروا حتى يكون الله هو الذی يغيره عد هب
عن ابی امامة وهم در حديث است وجب عليكم الامر بالمعروف والنهی عن
المنكر ما لم تخافوا ان تؤتى اليكم مثل الذی نهيتم عنه فاذا خفتم ذلك فقد

حل لکم السکوت ابونعیم والدیلمی عن منصور وهم در حدیث است الا اخبرکم باقوام لیسوا
بانبیاء ولا شهداء یغبطهم یوم القیمة الانبیاء والشهداء بمنازلهم من الله علی
منابر من نور یعرفون الذین یحبون عباد الله الی الله ویحببون الله الی عباده
یمشون علی الارض نصیحا قیل کیف یحببون عباد الله الی الله قال یامرونهم بما یحب الله فی
وینهونهم بما یکره الله فاذا اطاعوهم احبهم هب ابن سعد النقاش فی معجمه
وابن البخاری عن انس وهم در حدیث است اذا ظهرت المعاصی فی امتی عمهم
الله بعذاب من عنده قیل اما فی الناس یومئذ الصالحون قال یصیبهم
ما اصاب الناس ثم یصیرون الی مغفرة من الله تعالی ورضوان حم طب
عن ام سلمة وهم در حدیث است بئس القوم قوم یستحلون المحرمات بالشبهات
وبئس القوم قوم لا یامرون بالمعروف ولا ینهون عن المنکر ابو شیخ
عن ابن مسعود رض وهم در حدیث است من ارعب صاحب بدعة ملاء اهل
الله قلبه امنا وایمانا ومن استهزء صاحب بدعة امنه الله من الفزع
الاکبر ومن اهان صاحب البدعة رفعه الله فی الجنة درجة ومن لان له
اذا لقیه بشیشا فقد استخف بما انزل علی محمد علیه وعلی اله الصلوة
والسلام ابن عساکر عن ابن عمر رض و در روایتے آمده من اعرض عن
صاحب بدعة بغضا له ملاء الله قلبه امنا وایمانا وانتهر صاحب البدعة
اولقیه بالبشر واستقبله بما یسره فقد استخف بما انزل علی محمد وهم در
حدیث است من مشی مع المظلوم حتی یثبت له حقه یثبت الله تعالی قدمیه
یوم تزل الاقدام ابو شیخ وابونعیم عن ابن عمر وهم در حدیث است من
انعش حقا بلسانه جزی له اجره حتی یاتی الله یوم القیمة فیوفیه ثوابه سمویه
حل عن انس رض وهم در حدیث است والذی نفسی بیده لیخرجن من امتی

من قبورهم فی صورة القردة والخنازیر بمداهنتهم فی المعاصی وکفهم عن النهی بمداهنتهم
وهم یستطیعون. ابونعیم عن عبد الرحمن بن عوف وهم در حدیث است یکون
فی اخر الزمان قوم یحضرون السلطان فیحکمون بغیر حکم الله ولا ینهونهم
فعلیهم لعنة الله. ابونعیم والدیلمی عن ابن مسعود رض وهم در حدیث است
لا ینبغی لنفس مؤمنة تری من یعصی الله فلا تنکر علیه الحکیم بن حسین
عن علی. وهم در حدیث است افضل الجهاد کلمة عدل عند سلطان
جائر او امیر جائر حط عن ابی سعید رض وهم در حدیث است افضل الاعمال
الحب فی الله تعالی رواه ابو داود وفی روایة ان احب الاعمال الی الله
تعالی الحب فی الله والبغض فی الله تعالی وعن ابی ذره بنت ابی لهب قالت
قلت یا رسول الله من اخیر الناس قال اتقاهم للرب عز وجل واوصلهم
للرحم وامرهم بالمعروف وانهاهم عن المنکر رواه ابو شیخ و البیهقی
وهم در حدیث است لا تزال لا اله الا الله تشفع من قالها ترد عنهم العذاب
والنقمة ما لم یستخفوا بحقها قالوا یا رسول الله ما الاستخفاف بحقها
قال یظهر العمل بالمعاصی فلا ینکر ولا یغیر و رواه الاصفهانی رض
وعن ابی ذر رض قال اوصانی خلیلی صلی الله علیه وسلم بخصال من الخیر اوصانی
ان لا اخاف فی الله لومة لائم واوصانی ان لا اقول الا الحق وان کان مرا.
رواه ابن حبان وعن ابی هریرة رض قال کنا نسمع ان الرجل یتعلق بالرجل
یوم القیمة وهو لا یعرفه فیقول مالک الی ما بینی وبینک معرفة فیقول
کنت ترانی علی الخطاء وعلی المنکرة ولا تنهانی ذکره رزین رضی الله عنه
فضیلت جهاد. قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان فی الجنة مائة
درجة اعده الله للمجاهدین فی سبیل الله ما بین درجتین کما بین

السماء والارض رواه البخاری وهم درحدیث است مثل المجاهد فی سبیل الله
کمثل الصائم القائم القانت بایات الله لایفطر من صیام ولاصلوة
حتی یرجع المجاهد فی سبیل الله متفق علیه وهم درحدیث است والذی
نفسی بیده لولاان رجالا من المؤمنین لاتطیب انفسهم ان یتخلفوا
ولااجد مااحملهم علیه ماتخلفت عن سریة تغزوا فی سبیل الله
والذی نفسی بیده لوددت ان اقتل فی سبیل الله ثم احیینی ثم اقتل
ثم احیینی ثم اقتل ثم احیینی متفق علیه یحتمل ان یراد ههنا بالقانت القائم
فیکون تعلق الباء کتعلقه فی قولک قام فی الامر اذا جد فیه وتجلد له بالامر
فالمعنی القیام بما تجب علیه من استفرغ الجهد فی معرفة کتاب الله
تعالی والامتثال بما امر به والانتهاء بما نهی عنه او ان یراد به طول القیام
ای المصلی الذی یطول قیامه فی صلوة قراءة فیها طس وهم درحدیث
است رباط یوم فی سبیل الله خیر من الدنیا وما فیها الغدوة فی سبیل الله
او روحة خیر من الدنیا وما فیها متفق علیه وهم درحدیث است مااغبرت
قدما عبد فی سبیل الله فتمسه النار رواه البخاری وهم درحدیث است
لایجتمع کافر وقاتله فی النار ابدا رواه مسلم وهم درحدیث است
مامن احد یدخل الجنة یحب ان یرجع الی الدنیا وله ما فی الارض من
شئ الا الشهید یتمنی ان یرجع الی الدنیا فیقتل عشر مرات لما یری من الکرامة
متفق علیه وهم درحدیث است یضحک الله تعالی الی رجلین یقتل احدهما
الاخر یدخلان الجنة یقاتل هذا فی سبیل الله فقتل ثم یتوب الله تعالی
علی القاتل فیستشهد متفق علیه وهم درحدیث است من سئل الله
الشهادة بصدق بلغه الله منازل الشهداء وان مات علی فراشه

رواه مسلم وهم درحدیث است من مات ولم یغز ولم یحدث به نفسه مات
علی شعبة من نفاق رواه مسلم و نیز آمده جاء رجل الی النبی صلی الله علیه
واله وسلم قال الرجل یقاتل للمغنم والرجل یقاتل للذکر والرجل یقاتل
لیری مکانه فمن فی سبیل الله قال ومن قاتل لیکون کلمة الله هی
العلیا فهو فی سبیل الله متفق علیه و هم درحدیث است کل میت یختم
علی عمله الا الذی مات مرابطا فی سبیل الله فانه ینمی له عمله الی یوم
القیمة ویامن من فتنة القبر رواه الترمذی وابوداود والدارمی وهم
درحدیث است من قاتل فی سبیل الله فواق ناقة فقد وجبت له الجنة
ومن جرح جرحا فی سبیل الله او نکب نکبة فانها تجیئ یوم القیمة کاغزر ما
کانت لونها الزعفران وریحها المسک ومن خرج به خراجا فی سبیل
الله فان علیه طابع الشهداء رواه الترمذی وابوداود والنسائی وهم
درحدیث است لایلج النار من بکی من خشیة الله حتی یعود اللبن فی الضرع
ولایجتمع علی عبد غبار فی سبیل الله ودخان جهنم رواه الترمذی
وفی روایة اخری والراوی النسائی فی منخری مسلم ابدا وفی اخری له
فی جوف عبد ابدا ولایجتمع الشح والایمان فی قلب عبد ابدا وهم درحدیث
است عینان لاتمسهما النار عین بکت من خشیة الله وعین باتت تحرس فی
سبیل الله رواه الترمذی وهم درحدیث است رباط یوم فی سبیل الله خیر
من الف یوم فیما سواه من المنازل رواه الترمذی وهم درحدیث است ان
النبی صلی الله علیه واله وسلم سئل ای الاعمال افضل قال طول القیام
قیل فای الصدقة افضل قال جهد المقل قیل فای
الهجرة افضل قال من هجر ما حرم الله علیه قیل فای الجهاد

افضل قال من جاهد المشرکین بماله ونفسه قیل فای القتل اشرف قال
من اهریق دمه وعقر جواده رواه ابو داود وہم در حدیث است للشهید
عند الله ست خصال یغفر له فی اول دفعة ویری مقعده فی الجنة ویجار
من عذاب القبر ویأمن من الفزع الاکبر ویوضع علی راسه تاج الوقار
الیاقوتة منها خیر من الدنیا وما فیها ویزوج ثنتین وسبعین زوجة من الحور
العین ویشفع سبعین من اقربائه رواه الترمذی وابن ماجة وہم در حدیث است
من لقی الله بغیر اثر من جهاد لقی الله وفیه ثلمة رواه الترمذی وابن ماجة
وفی نسخة لقی الله وفیه ثلمة رواه الترمذی وابن ماجة وہم در حدیث
است الشهید لا یجد الم القتل الا کما یجد احدکم الم القرصة رواه الترمذی
والنسائی والدارمی وقال الترمذی هذا حدیث حسن غریب وہم در حدیث است
لیس شیء احب الی الله من قطرتین واثرین قطرة دموع من خشیة الله تعالی
وقطرة دم یهراق فی سبیل الله واما الاثران فاثر فی سبیل الله واثر فی فریضة
من فرائض الله تعالی رواه الترمذی وقال هذا حدیث حسن غریب وعن
ابی امامة قال خرجنا مع رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فی سریة
فمر رجل بغار فیه شیء من ماء وبقل فحدث نفسه بان یقیم فیه ویتخلی
من الدنیا فاستاذن رسول الله صلی الله وآله وصحبه وسلم فی ذلک
فقال رسول الله صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم انی لم ابعث بالیهودیة
ولا بالنصرانیة ولکن بعثت بالحنیفیة السمحة والذی نفس محمد بیده
لغدوة او روحة فی سبیل الله خیر من الدنیا وما فیها ولقیام احدکم فی
الصف خیر من صلوته ستین سنة رواه احمد وہم در حدیث است المؤمنون
فی الدنیا علی ثلثة اجزاء الذین امنوا بالله ورسوله ثم لم یرتابوا وجاهدوا

باموالهم وانفسهم فی سبیل الله والذی یأمن الناس علی اموالهم وانفسهم
ثم الذی اذا اشرف علی طمع ترکه لله عز وجل رواه احمد وہم در حدیث است
من ارسل نفقة فی سبیل الله واقام فی بیته فله بکل درهم سبعمائة
درهم ومن غزا بنفسه فی سبیل الله وانفق فی وجه ذلک فله بکل درهم
سبعمائة الف درهم ثم تلا هذه الآیة واللّٰه یضاعف لمن یشاء۔
رواه ابن ماجة وعن فضالة بن عبید قال سمعت عمر بن الخطاب
یقول سمعت رسول الله صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم یقول الشهداء
اربعة رجل مؤمن جید الایمان لقی العدو فصدق الله حتی قتل فذلک
الذی یرفع الناس الیه اعینهم یوم القیمة هکذا ورفع راسه حتی
سقطت قلنسوته فما ادری اقلنسوة عمر اراد ام قلنسوة النبی صلی
الله علیه وآله وصحبه وسلم قال ورجل مؤمن جید الایمان لقی الله
وکانما ضرب جلده بشوک طلح من الجبن اتاه سهم غریب فقتله فهو
فی الدرجة الثانیة ورجل مؤمن خلط عملا صالحا واخر سیئا لقی
العدو فصدق الله تعالی حتی قتل فذلک فی الدرجة الثالثة ورجل مؤمن
اسرف علی نفسه لقی العدو فصدق الله تعالی حتی قتل فذلک فی الدرجة
الرابعة رواه الترمذی وقال هذا حدیث حسن غریب وہم در حدیث
است القتلی ثلثة مؤمن جاهد بنفسه وماله فی سبیل الله فاذا لقی العدو
قاتل حتی یقتل قال النبی صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم فیه فذلک
الشهید الممتحن فی خیمة الله تحت عرشه لا یفضله النبیون الا بدرجة
النبوة ومؤمن خلط عملا صالحا واخر سیئا جاهد فی سبیل الله بنفسه
وماله فاذا لقی العدو قاتل حتی یقتل قال النبی صلی الله علیه وآله وصحبه وسلم

فیہ مضمضة محیت ذنوبہ وخطایاه وانّ السّیف محاء للخطایا وادخل من ابواب الجنة شاء ومنافق جاهد بنفسہ وماله فاذا لقی العدو قاتل حتی یقتل
فذاک فی النار وانّ السیف لایمحو النفاق رواه الدارمی وعن ابن عابد
قال خرج رسول الله صلّی الله علیه واله وصحبه وسلّم فی جنازة رجل فلما
وضع قال عمر بن الخطاب لاتصل علیہ یارسول الله فانه رجل فاجر
فالتفت رسول الله صلی الله علیه واله وصحبه وسلّم الی الناس فقال هل
راه احدٌ منکم علی عمل الاسلام فقال رجل نعم یارسول الله حرس لیلة فی سبیل الله الاصحاب
فصلّی علیہ رسول الله صلّی الله علیه واله وصحبه وسلم وحثی علیه التراب
وقال اصحابك یظنون انك من اصحاب النار وانا اشهد انك من اهل الجنة
وقال یا عمر انك لاتسئل عن اعمال الناس ولکن تسئل عن الفطرة رواه البیہقی
فی شعب الایمان وہم در حدیث است وفد الله ثلثة الغازی والحاج والمعتمر
رواه النسائی وہم در حدیث آمده حرس لیلة فی سبیل الله افضل من صیام
رجل وقیامه فی اهله الف سنةٍ السنة ثلثمائة وستین یومًا والیوم
الف سنةٍ رواه ابن ماجة وہم در حدیث است غزوة فی البحر مثل عشر
غزوات فی البر والذی یسد کالمنتظر فی دمه فی سبیل الله وہم در حدیث
است شهید البحر مثل شهیدی البر ومابین الموبین کقاطع الدنیا
فی طاعة الله وانّ الله وکّل ملك الموت بقبض الارواح الا الشهید
فانه یتولی بقبض ارواحهم یغفر لشهید البر الذنوب کلها الا الدّین ولشهید
البحر الذنوب والدین رواه ابن ماجة وعن ابی امامة قال جاء رجل الی
النبی صلّی الله علیه واله وصحبه وسلّم فقال ارایت رجلا غزا ملتمس الاجر
والذکر ماله فقال رسول الله صلّی الله علیه واله وصحبه وسلّم لا شیء

له فاعادها ثلث مرات یقول له رسول الله صلّی الله علیه واله وصحبه وسلّم
لاشیٔ له فاعادها ثلث مرات یقول له رسول الله صلّی الله علیه واله وصحبه وسلّم
لاشیٔ له ثم قال ان الله تعالی لایقبل من العمل الا ما کان خالصًا وابتغاء
وجهه رواه احمد والنسائی وہم در حدیث است انّ الصلوة فی الرباط
تعدل خمسمائة صلوة ونفقة الدینار والدرهم منه افضل من سبعمائة
دینار ینفقه فی غیره رواه البیهقی وفی روایة بالفی صلوات وفیه
نکارة وہم در حدیث است ثلثة لاتری اعینهم النار عین حرست فی سبیل
الله وعین بکت من خشیة الله وعین کفت من محارم الله رواه الطبرانی
وہم در حدیث است الا انبئکم لیلة افضل من لیلة القدر حارس حرس
فی الارض الخوف - الا یرجع الی اهله رواه ابیّ بن کعب وقال صحیح علی الحاکم
شرط البخاری وہم در حدیث است کل عین باکیة یوم القیمة الا عین
غضت من محارم الله وعین سهرت فی سبیل الله وعین خرج منها مثل
راس الذباب من خشیة الله رواه الاصفهانی وہم در حدیث است من
اعان مجاهدا فی سبیل الله او غازیا فی عشیرته او مکاتبا فی رقبته
اظله الله فی ظله یوم لاظل الا ظله رواه احمد والبیهقی وہم در حدیث
است من اظل راس الغازی اظله الله یوم القیمة رواه ابن حبان فی
صحیحه والبیهقی وہم در حدیث است من احتبس فرسا فی سبیل الله
ایمانا بالله وتصدیقا بوعده فان شبعه وریّه وروثه وبوله فی
میزانه یوم القیمة یعنی الحسنات رواه البخاری وہم در حدیث است
طوبی لمن اکثر فی الجهاد فی سبیل الله من ذکر الله فان له بکل کلمة سبعین
الف حسنة کل حسنة منها عشر اضعاف مع الذی له عند الله من المزید الحدیث

رواہ الطبرانی و ہم در حدیث آمدہ است صلوۃ فی مسجدی تعدل بعشرۃ الاف و صلوۃ فی
مسجد الحرام تعدل بمائۃ الف صلوۃ والصلوۃ بارض الرباط بالفی الف
صلوۃ الحدیث" رواہ ابو الشیخ وابن حبان و ہم در حدیث است من رمی
رمیۃ فی سبیل اللہ قصرا وبلغ کان لہ اجر اربعۃ اناس من بنی اسمعیل اعتقہم
رواہ البزار و ہم در حدیث است قیام الرجل فی الصف فی سبیل اللہ افضل
عند اللہ من عبادۃ رجل ستین سنۃ رواہ الحاکم وقال صحیح علی شرط
البخاری و ہم در حدیث است ساعتان لا ترد علی الداعی دعوتہ
حین تقام الصلوۃ وفی الصف فی سبیل اللہ رواہ ابن حبان و ہم در
حدیث است قال الرجل یا رسول اللہ انی اقف الموقف ارید وجہ اللہ
وارید ان اری موطنی فلم یرد علیہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ و الہ و صحبہ وسلم
حتی نزلت فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهٖ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَّلَا يُشْرِكْ
بِعِبَادَةِ رَبِّهٖٓ اَحَدًا رواہ الحاکم وقال صحیح علی شرط الشیخین و ہم
در حدیث است اِنَّ اَوَّلَ النَّاسِ یقضی علیہ یوم القیمۃ رجل استشہد
فاتی بہ فعرفہ نعمتہ فعرفہا قال ما عملت فیہا قال قاتلت فیک
حتی استشہدت قال کذبت ولکن قاتلت لان یقال ھو جری
فقد قیل ثم امر بہ فسحب علی وجہہ حتی القی فی النار الحدیث" رواہ احمد
والحافظ والنسائی والترمذی وابن خزیمۃ فی صحیحہ و ہم در حدیث
است من فاتہ الغزو معی فلیغز فی البحر رواہ الطبرانی و ہم در حدیث است الشہداء
ثلث رجل خرج بنفسہ ومالہ فی سبیل اللہ لا یرید ان یقاتل ولا یقتل لکن یکثر
سواد المسلمین فان مات او قتل غفرلہ ذنوبہ کلہا واجیر من عذاب القبر و یومن
من الفزع و یزوج من الحور العین و حلت علیہ حلۃ الکرامۃ و یوضع علی راسہ
الاکبر

تاج

تاج الوقار والخلد والثانی خرج بنفسہ ومالہ محتسبا یرید ان یقاتل ولا یقتل فان مات
او قتل کانت رکبتہ مع ابراہیم خلیل الرحمن بین یدی اللہ تبارک وتعالی فی مقعد صدق
عند ملیک مقتدر والثالث خرج بنفسہ ومالہ محتسبا یرید ان یقاتل و
یقتل فان مات او قتل جاء یوم القیمۃ شاہرا سیفہ واضعہ علی عنقہ
والناس جاثون علی الرکب یقولون الا افسحوا لنا فانا قد بذلنا اموالنا
ودمائنا للہ تبارک وتعالی قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وصحبہ وسلم
والذی نفسی بیدہ لو قالوا ذلک لابراہیم الخلیل اولنبی من الانبیاء لرحل
لہم من الطریق لما یری من واجب حقہم حتی یاتون منابر من نور تحت
العرش فیجلسون علیہا ینظرون کیف یقضی بین الناس لا یجدون
غم الموت ولا یغمون فی البرزخ ولا تفزعہم الصیحۃ ولا یہمہم
الحساب ولا المیزان ولا الصراط ینظرون کیف یقضی بین الناس
ولا یسئلون شیئا الا یعطوا ولا یشفعون فی شیء الا شفعوا فیہ ویعطون
من الجنۃ ما احبوا وینتہون من الجنۃ حیث احبوا رواہ البزار والبیہقی و
الاصفہانی وعن نعیم بن ہمار ان رجلا سئل رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ و
صحبہ وسلم ای الشہداء افضل قال الذین یلقون فی الصف ولا یلتفتون وجوہہم
حتی یقتلوا اولئک ینطلقون فی الغرف العلی من الجنۃ ویضحک الیہم ربہم
واذا ضحک ربک الی العبد فی الدنیا فلا حساب علیہ رواہ احمد وابو یعلی
ورواتہا ثقات و ہم در حدیث است الا اخبرکم عن الاجود اللہ وانا اجود
ولد ادم واجودہم من بعدی رجل علم علما فنشر علمہ فیبعث یوم القیمۃ
امۃ واحدۃ ورجل جاہد بنفسہ للہ عز وجل حتی یقتل رواہ ابو یعلی و
البیہقی و ہم در حدیث است ثلثۃ یحبہم اللہ ویضحک الیہم ویستبشرہم

الذی اذا انکشف فئة قاتل وراءها بنفسه لله عز وجل اما ان یقتل واما ان ینصره الله ویکفیه فیقول انظروا الی عبدی هذا کیف صبر بنفسه والذی له امرأة حسینة وفراش لین حسن فیقوم من اللیل یذر شهوته ویذکرنی ولو شاء رقد والذی اذا کان فی سفره وکان معه رکب فسهروا ثم هجعوا فقام من السحر فی السراء والضراء رواه الطبرانی باسناد حسن وعن ابی هریرة رض عن النبی صلی الله علیه وآله وصحبه انه سئل جبرئیل عن هذه الآیة ونفخ فی الصور ففزع من فی السموات ومن فی الارض الا من شاء الله من الذین لم یشاء الله ان یصعقهم قال هم الشهداء یبعثهم الله متقلدین اسیافهم حول عرشه فاتاهم ملائکة من المحشر بنجائب من یاقوت ازمتها الدر الابیض برحال الذهب والسندس والاستبرق ونمارقها الین من الحریر مد خطاءها مد ابصار الرجال یسیرون فی الجنة علی خیول یقولون عند الحول الشرهة انطلقوا بنا ننظر کیف یقضی الله بین خلقه یضحک الله الیهم واذا ضحک الله الی عبد من موطن فلا حساب علیه رواه ابن ابی الدنیا وہم در حدیث است ثلثة یضحک الله الیهم الرجل اذا قام باللیل یصلی والقوم اذا صفوا فی الصلوة والقوم اذا صفوا فی قتال بالعدو وہم در حدیث است ما ترک قوم الجهاد الا عمهم الله بالعذاب رواه الطبرانی باسناد حسن وہم در حدیث است الجهاد واجب علیکم مع کل امیر برا کان او فاجرا وان عملوا الکبائر عن ابی هریرة رض وہم در حدیث است الجنة تحت ظلال السیوف عن ابی موسی وہم در حدیث است من راح روحة فی سبیل الله کان له مثل ما اصابه من الغبار مسکا یوم القیمة ایضاً وہم در حدیث است من سل سیفه فی سبیل الله فقد بایع الله ابن مردویه عن ابی هریرة وہم در حدیث است من صدع راسه فی سبیل الله

فاحتسب

فاحتسب غفر له ما کان قبل ذلک من ذنب طب عن ابن عمر وہم در حدیث است عز فداء اسیر من ایدی العدو ذلک الاسیر طص عن ابن عباس وہم در حدیث است ساعة فی سبیل الله خیر من خمسین حجة عن ابن عمر وہم در حدیث است السیوف مفاتیح الجنة ابوبکر بن عساکر عن زید کفی بالسیف شاهدا عن سلمة بن المحبق اردویة المجاهدین فی عن ابی الیوب الحاملی فی امالیه عن زید بن ثابت وہم در حدیث است الا اخبرکم بخیر الناس منزلة رجل اخذ بعنان فرسه فی سبیل الله حتی یقتل او یموت الا اخبرکم بالذی یلیه رجل معتزل فی شعب یقیم الصلوة ویؤتی الزکوة ویشهد ان لا اله الا الله ثکم عن ابی هریرة رض وہم در حدیث است الاسلام ثلثة ابیات سفلی وعلوی و غرفة فاما السفلی فالاسلام الذی دخل فیها عامة المسلمین ولا یسئل احد منهم الا قال انا مسلم واما العلوی فتفاضل اعمال بعض المسلمین افضل من بعض واما الغرفة العلیا الجهاد فی سبیل الله لاینالها الا افضلهم طب عن فضالة بن عبید وہم در حدیث است من مرض یوما فی سبیل الله او بعض یوم او ساعة غفرت له ذنوبه وکتب له من الاجر عدد عتق مائة الف رقبة قیمة کل رقبة مائة الف رقبة ابن زنجویه عن رجل من اهل الحجاز مرسلا وہم در حدیث است الموقف فی سبیل الله لا یسل فیه بسیف ولا یطعن فیه برمح ولا یرمی فیه بسهم افضل من عبادة ستین سنة لا یعصی الله فیها طرفة عین ابن النجار عن ابن عمر وہم در حدیث است لا یزال الجهاد حلوا خضرا ما امطرت السماء وانبتت الارض ونشاء الشمس نشوا من قبل المشرق یقولون لا جهاد ولا رباط اولئک هم وقود النار بل رباط یوم فی سبیل الله خیر من عتق الف رقبة ومن صدقة اهل الارض جمیعا ابن عساکر وضعفه انس وہم در حدیث است المنفق علی الخیل کباسط یده بالصدقة ولا یضعها وابوالها وارواثها عند الله یوم القیمة

کردکی المسك ابن سعید. طب. عن یزید بن عبد الله و ہم در حدیث است
من مرض یوما فی البحر کان کمن اعتق الف رقبة یجهزهم وینفق علیهم الی یوم القیمة
الحدیث کر عن علیؓ رض:-

مکتوب شصت و پنجم بشیخ الیاس رضی الله عنه در شرح بعضی کلمات مصطلحه این طریقه علیه رض

الحمد لله رب العلمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین محمد و اله وصحبه اجمعین اما بعد چون صلاح آثار شیخ الیاس ازاین فقیر درخواست که بعضی از کلمات که دراین طریقه علیه زبان زد ودا راست شرح آن بنویس اجابة للمسئول باندازه فهم قاصر نوشته آمد والله سبحانه الملهم للصواب سفر در وطن عبارت از سیر انفسی است که آنرا جذبه نیز گویند ابتدای معامله این بزرگواران ازاین سیراست وسیر آفاقی که سلوک عبارت ازان است در ضمن این سیر قطع می شود در سلاسل دیگر شروع کار از سیر آفاقی میکنند وانتها بسیر انفسی مے شود وشروع کار از سیر انفسی خاصه این طریق است واندراج نهایت در بدایت بهمین معنی است که سیر انفسی که نهایت دیگران است بدایت این اکابرانست سیر آفاقی مطلوب را بیرون ازخود جستن است وسیر انفسی درخود آمدن وگرد دل خود گردیدن اندرین معنی گفته اند فرد

همچو نا بینا مبر هر سوی دست | باتو در زیر گلیم است هرچه هست

وخلوت در انجمن که محل تفرقه است ازراه باطن با مطلوب خلوت داشته باشد وتفرقه بیرونے بحجره درونے راه نیابد بیت

از برون در میان بازارم | واز درون خلوتست بایارم

در ابتدای این معنی بتکلف است و در انتهای بی تکلف و دراین طریق این معنی چون در ابتدای دست میدهد راهے برای حصول آن وضع کرده اند از خصائص این طریق آمده است هرچند منتهیان طرق دیگر را نیز دست میدهد اندرین معنی گفته اند فرد

از درون شو آشنا واز برون بیگانه باش | اینچنین زیبا روش کمتر بود اندر جهان

من لم یملك عینه فلیس القلب عنده نظر بر قدم عبارت ازان است که در راه رفتن نظر بر قدم دوخته شود ومحسوسات متلونه پراگنده نکند تا بجمعیت اقرب باشد چه در ابتدای دل تابع نظر است وپریشانی نظر در دل تاثیر مے کند خوش گفت بیت

بچه مشغول کنم دیده ودل راکه مدام | دل ترامی طلبد دیده ترا مے خواهد

هوش در دم عبارت ازان است که واقف نفس خود باشد تا بغفلت نه برآید کلمه سیوم برای دفع تفرقه ایست که از آفاق می خیزد وکلمه چهارم دافع تفرقه نفس است یادکرد ویادداشت سالک تا زمانے که در تکلف وتصنع است و بحقیقت وملکه حضور نه پیوسته است در مقام یادکرد است بیت

دائم همه جا باهرکس درهمه کار | می دار نهفته چشم دل جانب یار

وچون حضور دوام پذیر د از تکلف یادکرد وارهد وملکه گردد که بنفی منتفی نشود یادداشت بود بیت

دارم همه جا باهمه کس درهمه حال | در دل تو آرزو ودر دیده خیال

ویادداشت را معنے دیگر است بنهایت عالی وآن معنی درخور این مکتوب نیست ووقوف قلبی آنست که نگران وواقف دل بود وتوجهی نظری بآن داشته باشد قطع نظر از ذکر نکند تا تفرقه بآن راه نیابد وبنقوش ماسوی منقش نگردد وگفته اند که دل بیکار نیست یا ماسوای آمیخته است یا با مطلوب در آویخته آدمی تا بیدار است حواس ظاهره که جواسیس اند اخبار عالم بدل میرسانند ودر تفرقه می دارند وچون بخواب مے شود حواس باطنیه این کار میکنند ودل را پریشان می دارند وچون صاحب دل متوجه بدل خود میگردد گویا خطی کرد دل ازاین

توجه پیدا می شود نمی گذارد که اینجا عالم بدل برسد در این هنگام بمقصد اقصی در آویزد چه بیکاری
در حق او مفقود است چون از این امر ممنوع گشت چاره ندارد و غیر از توجه بآن طرف احتیاج
بذکر و توجه مذکور ندارد و دل از دشمن باز دار دوست را طلبیدن حاجت نیست زنگ
از آئینه بزدای که غیر از ظهور هیچ نیست از حضرت ایشان شنیده ام که کسی را که
ذکر قلبی در نگیرد و متأثر نشود وی را از ذکر باز داشته به مجرد وقوف قلبی امر باید کرد و توجهات
باید نمود تا ذکر در گیرد و وقوف عددی عبارت از آن است که بر عدد ذکر نفی و اثبات
بر نهجی که در طریقه معهود است واقف باشند تا در هر نفس طاق گوید نه جفت مراقبه مشتق
از ترقب است و ترقب انتظار را گویند پس مراقبه جمع نمودن حواس ظاهره و باطنه است
در انتظار محبوب بیت

همه چشمیم تا برون آی — همه گوشیم تا چه فرمائی

عزیزی گوید مراقبه را از گربه آموختم و مراقبه را معنی دیگر هم هست و آن آگاهی و علم بنده
است بدوام اطلاع حق سبحانه بر او و حضور را و تعالی مراد را خواجه بزرگ
قدس سره میفرموده اند که طریقه مراقبه از طریق نفی و اثبات اعلی است و اقرب است
بجذبه از طریق مراقبه بمرتبه وزارت و تصرف در ملک و ملکوت می توان رسید و اشراف
بر خواطر و بنظر موهبت نظر کردن و باطن را منور گردانیدن از دوام مراقبه است
و از ملکه مراقبه دوام جمعیت خواطر و دوام قبول دلها حاصل است و اینمعنی راجمع و
قبول می نامند سلطان الذکر آنست که ذکر تمام بدن را فراگیرد و هر عضو در
رنگ دل ذاکر و متوجه مطلوب گردد بیت

هر دم بهوای تست دمساز — هر موی ز گیسوم بپرواز

رابطه حفظ صورت پیر است در دل حضرت خواجه احرار قدس سره
اشاره برابطه نموده اند جائیکه فرموده اند ع سایه رهبر به است از ذکر حق

یعنی

یعنی این طریق از ذکر نافع تر است بیانش آنست که مرید بیچاره چونکه گرفتار عالم
سفلی است بعالم علوی مناسبت ندارد تا اخذ فیوض و برکات از آن حضرت
بے توسط نماید متوسطی باید خداوند هر دو جهت که از عالم علوی خطی فراگرفته بعالم سفلی جهت
دعوت و ارشاد رو آورده باشد و از راه مناسبت اولی از عالم غیب اخذ فیوض
نموده از راه مناسبت ثانیه که بعالم سفلی دارد فیوض را به مستعد آن رساند
و آن واسطه در حق مرید پیر است که اتصال بیچونی بغیب الغیب نموده بعالم
شهادت رجوع نموده است پس مرید هر چند وجوه مناسبت پیر بیشتر داشته
باشد اخذ فیوض از باطن او زیاده تر نماید بیت

زان روی که چشم تست احول — معبود تو پیر تست اول

و چیزهای که مناسبت به پیر بآن حاصل شود محبت است به پیر و خدمت و
رعایت آداب و است ظاهرا و باطنا و اتباع او است در آداب و
عادات و عبادات و مرادات او ساختن و خود را در حضور او کالمیت فی ید
الغسال دیدن و در پیر فانی گشتن و لهذا گفته اند که فنا فی الشیخ مقدمه فنا فی
الله است و طریقه رابطه از اجل امور است و اشد مناسبت به پیر پیدا است میکند
و سهل امور مسطور است که محصل مناسبت اند و چون نسبت رابطه غالب می آید
خود را عین پیرے یابد و به لباس و صفت او خود را موصوف می یابد و هر کجا که
می نگرد صورت پیر می بیند بیت

در و دیوار چو آئینه شد از کثرت شوقم — هر کجا می نگرم روی ترا می بینم

توحید یگانه کردن دل است از التفات بماسوای و از شهود و شعور ماعدا بیت

توحید بعرف صوفی ای صاحب سیر — تخلیص دل از توجه اوست بغیر

عدم فنا است و رجهت جذبه و آن عبارتست از عدم شعور خود با وصاف خود و جو عدم بقای

است که براین فنا مرتب شود این بقا چون در جهت جذبه است که سلوک بآن ضم نگشته است از عود بوجود و بشریت ایمن نیست پس ولایت بآن حصول نه پیوندد و فنای و بقاے حقیقے است که ولایت بآن مربوط است و از عود مذکور ایمن است و دوام آن را لازم فنای حقیقے نسیانی ماسوی او تعالی است و زوال علم ماعدا حضرت ایشان قدس سره فرموده اند که اگر زوال علم حصولی اشیا است فنای قلبی است و اگر زوال علم حضوری است عبارت از نفس حاضر است فنای نفس است و وجود فنائی بقای است که براین فنا مرتب می شود و بوجود موهوب بولایت ثانیه موجود گردد حضرت خواجه نقشبند قدس سره بهمین معنی فرموده اند که وجود عدم بوجود بشریت عود می کند اما وجود فنا بوجود بشریت عود نمی کند بازگشت عبارت از آن است که بعد از ذکر نفے و اثبات بطریق مهو و بزبان قلب بگوید خدا وندا مقصود من توئی و رضای من تبو۔ تم مکاتیبه الشریف بعون الملك اللطیف :-

علم حصولی و علم حضوری

تذکرہ رابع از منتخب رابع در ذکر بعضی خوارق و تصرفات بطریق اختصار از حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه

مخفی نماند که شمه از علوم و معارف ایشان ذکر یافت و اول و اعظم خوارق معارفے اند که موافق کتاب و سنت واقع شوند و تعظیم و توقیر کتاب و سنّت و دین و شریعت کما ینبغی لاحد از مرقومات و مکتوبات ایشان قدرے از ان در قید قلم آمده واضح و لائح گردید که ما فوق آن متصور نباشد پس ذکر خوارق عادات و تصرفات و کرامات که تعلق بعالم کون و فساد دارد پایه ادنی است نسبت بآنها و حاجت نوشتن آن نیست اما چون عادت مؤلفان احوال بزرگان چنین جاری شده که از انها برخے

نیز می نویسند لهذا این فقیر نیز تبعیت آنها نموده برخے از خرق عادت و تصرفات و کرامات جناب عروة الوثقی ثبت می نمایم و هر نقلے که تعلق بخرق عادت داشته باشد ابتدای آن بسرخی من خرق عاداته می نویسم و هر ذکری که مشعر از تصرف ایشان بود افتتاح آن من تصرفاته بسرخی می نگارم تے آرند که جناب حضرت قیوم زمان شیخ محمد صبغة الله رضی الله تعالی عنه که فرزند اکبر و خلیفه اوّل و قائم مقام بے بدل ایشانند و منصب قیومیت فی سائر اخوان بطریق اصالت بایشان رسیده و ممتاز تمامی فرزندان و مستفیضان والد بزرگوار خود اند از ایشان مروی شده :-

من خرق عاداته که روزے حضرت عروة الوثقی رض باهلخانه خود که والده فرزندان ایشان باشد خطاب نموده فرمودند که امروز ظهور روح پر فتوح قطب المحققین وارث المرسلین شفای دل های دردمند حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند رضی الله تعالی عنه شده اشارت فرمودند که امروز یکے از بنات من بچند واسطه در خانه شما ورود می فرماید باید که در تعظیم و توقیر او کما ینبغی کوشش رود و اگر کسے از روے نادانی بچشم حقارت در لباس او که از وراثت فقر است دیده بخند پیش آید موجب مخاطره ایمان او خواهد بود حضرت ام المریدین از استماع این کلام از اول روز بدروازه حرم سرائی رفته انتظار قدوم برکت لزوم آن مخدومه نموده نشستند تا ورود سعادت آمود آن مخدومه گردید به ادب و تواضع بسیار پیش آمد نموده لوازم نیازمندی بجا آورده و خدمات شائسته نموده تا مدت اقامت در ملازمت خدمت خود هیچ دقیقه نامرعی نداشتند و چون ایشان توجه برفتن فرمودند آنچه لوازم خدمتگاری است مهیا ساخته رخصت فرمودند حضرت ام المریدین شکرانه

خداوندی جل شانه بجا آورند که امر حضرت خواجه بزرگ رضی الله عنه بجای
آمد و نیز مخدومه محترمه از خدمات ایشان راضی و مسرور رفتند **من تصرفاته**
می آرند که در وقتی عبور عسکر سلطان زمان ایشان از دار الارشاد سرهند واقع
شده بود و سلطان وقت اورنگ زیب عالمگیر بود که از جمله مریدان بلکه از زمره
مستفیضان و نسبت یافتگان ایشان بود چنانچه در مکتوبات ایشان بطرف سلطان
مذبور بامکاتبات ورود یافته و بشارات عالی و اشارات متعالی درباره
او مندرج شده بلکه بشارت فنای قلب و فنای نفس نیز مذکور گردیده و بطرف تسخیر
عنان توجه ظل الله مصروف بود چون سلطان منسلک طریقه شده بود و بهره کلی
یافته اهل عساکر تمام رجوع نمودند و اکثر دست ارادت در فتراک ایشان
زده و از فیوضات باطنی و تصرفات ظاهری کامیاب مطالب دوجهانی
گردیدند از آن جمله یک شخصی را زنجیر بپا آوردند و پدرش که از مریدان قدیم
بود بعرض حضرت عروة الوثقی رسانید که این فرزند من گرفتار چنگ
عشق مجازی شده دست از خدمت سلطان و جاه و منصب خود برداشته
اسیر و بیقرار دیوانه وار لیل و نهار دریاد قد و رخسار معشوق صوری گردیده نخد
اگر تصرفی درباره او رود تا بخود آید موجب آسایش این مخلص صمیمی خواهد بود خدمت ایشان شد
خطاب بآن بیقرار نموده فرمودند که از این اندیشه باطل و خیال لاطائل در گذشته روی
همت بمرغزار حقیقت آری و از بستان معرفت ثمره یابی هر آئینه بهتر خواهد بود بیت

عشق حقانی شعار خویش کن	عشق صوری را بطفلان واگذار

آن گرفتار بند یار فی الحال زبان را بترنم این فرد حضرت خواجه حافظ شیرازی نمود فرد

در کوی نیکنامی ما را گذر ندادند	گر تو نمی پسندی تغییر کن قضا را

خدمت ایشان در آن وقت بجذبه فرمودند که تغییر کردند قضا را بجر و استماع این کلام عقل رفته

بسرش

بسرش عود کرد و عشق مجازی مبدل بحقیقی شده و بسعادت ارادت مشرف شده از
فیوضات عام ایشان بهره حاصل نموده در زمره اولیای و صلحای در آمد کامل و مکمل گردید-
من خرق عادات روزی جناب ایشان در تناول فواکه بودند
و برغبت تمام می خوردند می آرند که آن انبه بود که اعلای میوهای هندوستان است
صالحه از مخلصات بزیارت آمده بود بخاطرش خطور نمود که اهل الله را اکل باین رغبت
می باشند تا وجهش چه بود فی الحال از اشراف خاطر دریافته فرمودند وجهش آنست
که هر چه اولیا تناول می فرمایند همه نور می شود پس نور هر قدر که بیش بود مرغوب است نمایند
من تصرفات آورده اند که یکی در خانقاه عالم پناه ایشان
آمده مشاهده کثرت اخراجات ایشان نموده استفسار وجوه مداخل از صوفیان
کرد گفتند وجه مقرر اصلا مقبول امام معصوم قیوم نیست غیر از توکل خالصه
اسباب منظور خدمت ایشان نمی افتد آن مرد وقت خلوت ایشان را ملاحظه
نموده معروض داشت که این مخلص اراده حج دارم و این داعیه دامنگیر شده در
نزد من از عنایات ایزدی سنگی است که خاصیت آن دارد که مساس آن آهن
اسود را طلاء احمر می سازد و آن را همراه نمی توانم برد و امینی چون شما منظور نیست و نیز
موجب سعادت این مخلص است که آن را بخدمت عالی گذارم که تا مراجعت آنچه
جهت اخراجات فقرا از آن سنگ طلاء نموده شود و بکار رود و موجب رفاهیت ملازمان
عالی باشد اگر حیات باقی بود و مراجعت نصیب شود بمن عنایت نمایند والا نه بخدمت فرمایند
حضرت باشد ایشان در حضور آن شخص سنگ را گرفته بر طاقچه انداختند و آن مرد
مرخص شد بعد مدت دو سه سال که آن عزیز از آن سفر مراجعت نمود بدار الارشاد سرهند
رسید و بملازمت عالی باریافت فرمودند که سنگ شما در همان طاقچه که در حضور شما انداخته
بودیم افتاده است بردارید و سبب نگاه داشت آن بود که این سنگ اگر در این

سفر از نزد شما می رفت مرغ روح شما از مفارقت آن پرواز مے کرد آن گاه بخادمی امر
فرمودند که سنگ وکلوخ بسیار حاضر سازد چون حاضر نمود فرمودند که همه طلائی شوید
به مجرد فرمودن طلائی ناب شدند بعد ازان فرمودند کسی را که این کمال عنایت شده
باشد او را انی رسد ونمی سزد که باین چیزها گراید فرد ملحرّره

در مس قلب من ای مظهر حق کن نظری	زانکه اکسیر اثر نرگس شهلا داری

مِنْ تصرفاته صاحب کتاب برکات معصومی می آرد واز والد
خود نقل مے نماید که روزے خدمت حضرت عروة الوثقی بعد از ملاحظه یک سال مدخل
خود را که یک لک شده بود ومصرف خانقاه معلّے که یک لک وپنجاه هزار گردیده
درادائے احسان حضرت رحمان تبارك وتعالیٰ بزبان مبارک آورده
که مدخل جناب حضرت خواجه احرار قدس سره یک لک وپنجاه هزار بوده
ومصرف ایشان یک لک ثابت شده مدخل ما یک لک وخرچ یک لک وپنجاه هزار
وباوجود آن قرضدار نه ایم بلکه کشائش کامله رفاهیت تام شامل حال است یا وجه تصرف
مِنْ خرق عاداته چون ایشان عزم سفر حرمین الشریفین نمودند بایشان
مکشوف ساختند که بعد خروج تو از دیار هند انواع بلاهای مختلفه بر زمین هند
روی خواهد داد وانتقامات کلی از این ها خواهند نمود وتغیرات عظیم رو خواهد
داد که بوجود تو در این دیار این همه اطوار معوّق می بود به نسبت پیغمبر علیه الصلوٰة
والسلام چه تابع کامل را از جمیع کمالات متبوع نصیب است بموجب آیه کریمه
مَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وچون باز مراجعت نمائی موجب
رفاهیت امن وامان خواهد شد فوقع کما کوشف له مے آرند که باعث باین
مقدمات آن شد که چون خدمت ایشان باراده مذکور تا بدار السلطنت رسیدند یکی از
سادات بخدمت ایشان آمد وعیان نمود که مرا زوجه جمیله بود که بسیار مطبوع ومقبول

کشف

من بود

من بود روزی رانا نام هندو که از رؤسائی فرقه هنود بود ومقرب سلطان او را بدید
وفریفته او شده وجبراً او را از من ستاند از این ممر هر جا استغاثه بردم نظر بحشمت او
نمود کسی عرض مرا بسلطان نرساند وغور من ننمود خدمت حضرت عروة
الوثقی با برادر بزرگ خود خواجه حضرت خازن الرحمة رضی الله تعالیٰ عنهما
از استماع این مقدمه از کمال غیرت که لوازم ولایت است متغیر شدند وفرمودند در نزد
سلطان رفته احوال ترا اظهار خواهم ساخت اگر بغور تو رسید فبها والا تغیر سلطنت
او خواهیم کنانید و دران وقت نزد سلطان رفتند دران وقت دارا شکوه
سلطان بود احوال سید مذکور باو رسانیدند وطلب غور فرمودند سلطان بنا بر خاطر
رانا که یکی از اعاظم امرا بود در غور این مقدمه تساهل نمود وگفت بخاطر یک زن نمی توان
چنین امیرے معتبرے را فضیحت نمود بآن سید بنا بر خاطر شما مبالغ کثیر میدهم که دیگر
تزویج نماید خدمت حضرتین از این سخن متغیر شده فرمودند که هر گاه بغور این
سید نمی رسی وآن کافر را بسزا نمی رسانی ما یان از این سفر که در پیش داریم
هرگز بملک هند مراجعت نخواهیم کرد تا تو بادشاه باشی در جواب ایشان گفت حضرات
مخیر اند ومن در این ایام عزیمت لشکر بطرف ورنگ زیب دارم بجانب
دکن که از من باغی شده باین امور نمی توانم پرداخت ونمی توانم مثل رانا
امیرے را از خود رنجانیدن حضرت عروة الوثقیٰ رضی الله تعالیٰ عنه
در جواب فرمودند که تا رانا واعوانش بسزا نرسند انشاء الله تعالیٰ ما باین هند نخواهیم
آمد واز مجلس سلطان برخاستند هیبت باطنی ایشان آن قدر برو غلبه کرد که هیچ نوع
اذیت بایشان نتوانست رسانید خدمت ایشان چون ببلاد دکن رسیدند
واورنگ زیب بدان طرف بود واز اخبار قدوم ایشان باراده سفر حرمین ومشاجرت
ایشان بدارا شکوه باخبر گردید از این معنی امید قوی حاصل روزگار خود دانسته

متحیر

بپاسخاطر رانا

اعظم

بپاسخاطر شما

خود را بخدمت حضرت عروة الوثقی رسانید و مرید شد و معروض داشت که نسبت
من بدارا شکوه هیچگونه مقاومت را بر نمی آید الا بدست آویز محکم ایشان که عروة (برنمی تابد)
وثقی جهان جهانبان اند ایشان فرمودند باک مدار بموجب آیه کریمه کَمْ مِنْ فِئَةٍ
قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللّٰهِ بعنایات ایزد تعالیٰ تا سلطنت تو
مقرر شده هرگز رجوع ما بهند واقع نخواهد شد ازین بشارت اورنگ زیب
قوی دل گردیده تهیه عساکر نمود و مقابله دارا شکوه را مستعد شد چون خدمت ایشان
بزیارت روضه منوره جناب اقدس کامیاب شدند وعده که با ورنگ زیب
فرموده بودند معروض داشتند چنان مامور گردیدند که سلطنت را با ورنگ زیب
عنایت فرمودیم اما چون دارا شکوه خود را در زمره مریدان حضرت غوث
صمدانی محبوب سبحانی جناب شیخ شاه سید عبد القادر جیلانی
رضی الله تعالیٰ عنه در آورده است خدمت ایشان جانب ورا دارند محمد
صبغة الله فرزند اکبر خود را به بغداد فرست که رفته بایشان مقصود را حاصل سازد (ظاهر)
تا بخاطر او ایشان از طرف دارا شکوه دست بردارند لهذا حضرت عروة الوثقی
موجب فرموده امر شریف خدمت حضرت قیوم زمان شیخ محمد صبغة الله را
ببغداد شریف فرستادند و ایشان بشرف زیارت مبارک مشرف شده مطلوب را
معروض داشتند خدمت حضرت جناب غوث الجن والانس مقصود را قبول
نموده علاوه بر آن خلعت غوثیت خود بحضرت قیوم زمان شیخ محمد صبغة
الله عنایت فرمودند چنانچه در احوال ایشان مشروح نوشته خواهد شد بر سر اصل
سخن رویم که بعد رسیدن حضرت عروة الوثقی رضی الله عنه در بلاد عرب
بلدان هند ببلاد های مختلفه گرفتار شدند از قسم قحط و وبا و زوال سلطنت و تغیر
آن و قتل و نهب و انواع ابتلا سبب هلاکت و ذلت اهل آن گردید چون خبر زوال

سلطنت دارا شکوه و تسلط اورنگ زیب عالم گیر رسید خدمت حضرت عروة الوثقی
از احکام حج و زیارت خلاص شده بودند عنان مراجعت بهند آوردند با هزاران
انعامات ایزدی متوجه وطن گردیدند که تفصیل آن در رساله یواقیت الحرمین مذکور
است فی الجمله ورود ایشان در بلدان هند موجب نزول رحمت ایزدی گردید و
اهل آن از مهالک نجات یافتند و اورنگ زیب از استماع مراجعت ایشان چند منزل
استقبال نموده انواع خدمتگاری بجا آورده مدت متمکن تخت سلطنت فروزی
میمنت بود چون او در بلاد هند سلطان مستقیم بانواع دینداری و خداپرستی و ظاهر
آرائی و استحکام سلطنت نگذشت چنانچه این معنی مشهور انام است حاجت
بیان ندارد

و من خرق عادات

خداپرست خان نام مردی
از امرای از جهت تطبیق اسم بامسمی ترک امارت ظاهری نموده بتنویر باطنی ملتزم خانقاه
عالی شان حضرت عروة الوثقی بود در آن هنگام که در ظل هما آثار آن دیار
میگذرانید اتفاقاً روزی شش نفر مهمان از اعزه زمان که بآن خان نسبت قرابت
و معرفت داشتند در حجره او ورود نمودند خان مذبور از ممر افلاس که از لوازم فقر است
در مهمانداری آنها متشوش شد و اظهار احوال خود را بمتصدیان خانقاه از غایت
تمکین نتوانست نمود و وقت ختم مقرری حضرت عروة الوثقی شد از خوف فوت
آن وقت مهمانان را بجای خود گذاشته خود را به مکان ختم بخدمت عالی رسانیده
در ختم شریک شد اما در خاطر اندیشه مذکور مرکوز بود و بعد از ادای ختم بدستور معمول
فواکه حاضر آوردند و تقسیم نمودند قاسمان را عادت چنان جاری بود که اهل ختم را
ده ده دانه انبه میدادند و غیر حضار را پنج پنج دانه تقسیم میکردند بخان مذبور نیز بدستور
معمول ده دانه دادند همانا در خاطر خان مذبور مهمانان عبور کردند فی الفور حضرت
عروة الوثقی خان را طلب داشته و یک سبد انبه را بنخود قریب فرموده از دست

مبارک خود ده انبه جدا کرده دادند و فرمودند که این تقسیم یک ضیف شما و ده دانه انبه
دیگر جدا نموده فرمودند که این رسد ضیف دویم شما همین قسم شش رسد را جدا کرده عنایت
کردند که جمله شصت دانه انبه شد و شش اشرفی نیز پوشیده در دست او دادند فرمودند
که شما بجای فرزند مایید هرگاه در وقت بودن خانقاه مهمانی ورود فرماید بلا تحاشی
عیان نموده باشند بعد از مرخص شدن شما از خانقاه کشایش بسیار حاصل روزگار شما خواهد شد
فوقع کما اخبره رضی الله تعالی عنه این قصه از زبان خان مذکور در برکات مکتوب است

من خرق عادات خدمت مخدوم زاده خامس حضرت
شیخ محمد سیف الدین قدس سره که فرزند پنجم ایشان بودند
در مکاتیب خود در مکتوب صد و چهل و یکم که بنام شیخ باقر لاهوری در رود
یافته نگارش فرموده اند و بعینه عبارت آن مخدوم زاده ایراد می رود
در بلده کابل عزیزی حضرت ایشان را یعنی حضرت عروة الوثقی رضی الله عنه
را بخواب دید و آن حضرت او را نیمه ترکی عنایت فرمودند چون با فاقت آمده
آن نیمه را در بیداری پیش خود یافت تم کلامه الشریف

من تصرفات از خدمت حضرت امام العارفین شیخ محمد
اسماعیل قدس سره منقول می نویسند که روزی حضرت عروة الوثقی رض
بوضوی نماز اشتغال داشتند در عین وضو آفتابه که در دست مبارک داشتند
بجوش تمام بر دیوار زدند خادمه که حاضر بود رفته آفتابه دیگر را حاضر آورد
از این مقدمه وهم بر داشته بخدمت حضرت ام المریدین رفته عرض این ماجرا
نمود خدمت ام المریدین احوال خوف خادمه را بعرض رسانیدند فرمودند با و
بگویید خوف نکند در آن اثنا یکی از مخلصان ما را در صحرای شیر غرنده مقابل
شده بود و قصد هلاک او کرده او از کمال عجز متوجه باطن ما شده استخلاص

نمود خواست زد ما و را آن وقت جز آن آفتابه اسلحه حاضر نبود بر سینه آن شیر زدیم و آن بیچاره
را از شر آن سباع بنجات دادیم تا روزی که میر محمد طاهر که یکی از مریدان حضرت
عروة الوثقی بود از سفر بنگاله آمده بحضور جمع کثیر از تصرفات عالی ایشان بیان نمود
که در صوبه بنگاله بجایی می رفتم ناگاه شیر غرنده رسید در آن اثنا یاد پیر بزرگوار
خود کردم فی الفور به چشم سر بفتح سین دیدم که حضرت عروة الوثقی رسیدند آفتابه
که در دست مبارک داشتند بر آن شیر زدند که زهره آن شیر ترقید و از نظر من
غایب شدند و مرا نجات از شر شیر داوند بعد از آن پرچهای آفتابه مبارک
را تبرکا بر داشته ام و تا حال در پیش من است چونکه میر مذکور باز بحضور پرنور
یافت بی آنکه او عرض نماید فرمودند لله سبحانه الحمد که مدد بر وقت در حق شما واقع شد
و الا آن شیر کار شما را با آخر رسانیده بود **من تصرفات** از زبان بادشاهزاده
گوهر آرا بیگم که مرید مخلصه ایشان بود می نویسند که در آن ایام که حضرت عروة الوثقی
رضی الله تعالی عنه با برادرم دارا شکوه مناظره رو نمود و بشارت سلطنت را
برادرم اورنگ زیب عنایت کردند بدستخط مبارک خود بشارت مذکور نوشته
باورنگ زیب دادند و متوجه سفر حجاز شدند حضرت اورنگ زیب بشارت مسطور
را بوالده خود اظهار نمودند من حاضر بودم بیقین میدانم که برادرم محمد عالمگیر را سلطنت
هندوستان از تصرف حضرت عروة الوثقی رسیده رضی الله تعالی عنه
من تصرفات می آرند که سعد الله خان در حضور شاه جهان بتقریب
تکذیب حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه نمود فی الفور بدرد قولنج
مبتلا شد و بر قبح کلمه ناشایسته خود متنبه شده مبلغ پانصد روپیه نیاز و کوزه آب
فرستاد و از خدمت ایشان عفو تقصیر خود خواست که آب را دمیده بفرستند که بخوردن
آن شفا یابد هرگز در معرض قبول نیفتاد چون حضرت مخدوم زادگان بشفاعت بسیار

نمودند

نمودند ایشان بغضب فرمودند دروغگویان دم نمی کنند با آدمیان او گفتند زود برود که روح او منتظر همین جواب است خادمان او مایوس شده گردیدند و لبعد الله خان آنچه شنیده بودند معروض داشتند فی الفور رحلت نمود نعوذ بالله من غضب الله تعالی و غضب اولیائه

این قوم چو تیغ آبدارند	بیت	جان از تن بی ادب برآرند

من تصرفاته می نویسند که روزی یکی از امرای ایران که مذهب رفض داشت متوجه دار السلطنة هند بود و عبور بدار الارشاد سرهند نمود از روی استهزا خادم بخدمت ایشان فرستاد که من بزیارت حضرت شما می آیم خدمت ایشان از روی اکرموا الضیف ولو کان کافرا امر تیاری اسباب مهمانداری نمودند تا نماز عصر منتظر بودند که خبر رسید که امیر مذکور سوار شده رفت و غرض او استهزا بود اتفاقا در آن اثنا خدمت عرفان پناه خواجه محمد حنیف کابلی که از اعاظم خلفای ایشان بود از کابل رسید و ما حضری که ترتیب داده بودند برای ایشان حاضر آوردند خدمت خواجه مذکور تحف نیاز که همراه داشت در خدمت گذرانید در آن ها چند عدد کارد ولایتی بود خدمت حضرت عروة الوثقی یک کارد برهنه نموده فرمودند تربوزی حاضر آورید تربوزه حاضر کردند بآن کارد تربوزه را بریدند و فرمودند که در اثنای تربوزه محسوس شد که سر رافضی را بریدیم همچنان شد که از اینطرف بریدن تربوز بود و از آن طرف جدا شدن سر رافضی مذکور بیت

آوردند

بریدن

مکن بازی که سر اینجا ببازی		در این میدان نشاید ترکتازی

من تصرفاته می آرند که شخصی در بلده اکبرآباد بوده در وقت احتضار خود خواهرزاده خود را طلبید و فرمود که احوال تو ناتمام مانده باید که بخدمت عروة الوثقی رفته سلوک نمائی تا بکمال رسی بعده بزبان آورد که چنان معلوم میشود که بعد دوازده سال باین دولت مستعد خواهی شد اتفاقا در این مدت هر چند او را سفرها دست داد

شیخ

بدار الارشاد سرهند نتوانست خود را رسانید تا که مدت موعود بسر آمد بیت

گل بختش شگفتن کرد آغاز		همای دولتش آمد بپرواز

خود را بسرهند مبارک رسانید و بشرف زیارت حضرت عروة الوثقی مشرف شد ایشان چون او را دیدند فرمودند که دوازده سال از وصیت پیر شما همین امروز پوره شد چون آن عزیز حساب نمود بموافق ارشاد ایشان برآمد فرمودند که این اظهار برای این معنی نمودم که کمال شیخ شما ظاهر شود و شما و حضار مجلس همه از کمال او باخبر شوید عزیز مذکور مدتی بملازمت خانقاه عالم پناه گذرانیده بموافق استعداد خود در مراتب معرفت سیر و سلوک نموده بخلافت امتیاز یافته مرخص وطن مالوف خویش گردید **من تصرفاته** صاحب برکات می نویسد که روزی این درویش در صحبت بادشاه وقت محمد معظم شاه که فرزند اورنگ زیب بود دست داد ذکر تصرفات حضرت عروة الوثقی رض

پسر

در میان آمد سلطان مذکور گفت که خدمت ایشان مرا و را یاد می که حضرت اورنگ زیب بسیر کشمیر متوجه بودند و عبور از دار الارشاد سرهند نمودند و بشرف زیارت مشرف شدند و آن سال پنجم از جلوس بوده بشارت دادند که سلطنت بعد از انقضای مدت حیات والد تو بتو قرار خواهد گرفت و بعد از چهل و پنج سال این بشارت ایشان بوقوع آمد چه مدت سلطنت حضرت اورنگ زیب پنجاه سال بود بیت

اول و آخر ازل هم تا ابد		پیش علم عارفان پیدا بود

من تصرفاته می آرند که خدمت خواجه محمد حنیف کابلی که از اعاظم خلفای ایشان بودند قبل از وصول بخدمت ایشان در ایام جوانی فرخنده شبی بخواب دیدند که ایشان بدار الارشاد سرهند رفته اند و در خانقاه ملائک پناه رسیده می بینند که دو عزیز نورانی نشسته اند و شمع در حضور ایشان می سوزد خواجه مذکور بخاطر رسانید که اگر مطلع گردم که این دو عزیز کیانند فی الفور شخصی بطرف او آمد

خواجه استفسار نمود که این دو عزیز کیانند آن شخص گفت که هر دو فرزندان حضرت مجدد
الف ثانی رضی الله تعالی عنه اند یکی خازن الرحمة خواجه محمد سعید رض نام
دارد و یکی عروة الوثقی خواجه محمد معصوم موسوم است خواجه بدان شخص
گفت که مرا بفرزند ثانی حضرت مجدد الف ثانی یعنی خواجه محمد معصوم
برسان آن شخص میگوید که من نیز باشاره ایشان بنزد تو آمده ام آخر الامر خواجه را
برده بخدمت ایشان رسانید چون خواجه ازان خواب دولت مآب بیدار شد
احوال را با اقارب خود در میان نهاد و شوق و جذبه بخواجه غلبه کرد و با جمعی از اجه خود
روانه سرهند شریف شد اتفاقاً چون قریب دار الارشاد سرهند شریف رسیدند
وقت شام بود و تا بخانقاه عالم پناه می رسید شب شده بود بنوعیکه در خواب دیده بود دید
که دو عزیز نشسته اند و شمع در حضور ایشان می سوزد و همان شخص که در خواب او را
وسیله کعبه مقصود شده بود بخواجه ملاقی شده او را بخدمت حضرت عروة الوثقی رسانید خواجه کور
در خدمت عالی مشغول شده در اندک مدت بدرجات کمال فائض شد و بخلافت
ممتاز شده مراجعت وطن مالوف یافت بعد از رسیدن بوطن و اظهار خلافت اهل
وطن متفق الکلمه بانکار برخاستند و باستهزا میگفتند که خواجه از پیر خوابی
خود ارشاد آورده آخر الامر چندی متفق شده بخواجه گفتند که مایان بغیر
دیدن خارق بتو نمی گرویم مایان تیاری مهمانی پیر تو میکنیم امروز وقت
طعام او را بما بگو اگر او وقت موعود بدعوت ما حاضر شد مایان همه مریدان تو میشویم
و اگر حاضر نشد پس اظهار کمال خود نزد مایان منما خواجه از کمال اعتقاد و غلبه جذبه
که لوازم مبتدیان است قبول نموده فرمود که غالباً وقت طعام ایشان بعد
از نماز عشائی می باشد شمایان تیاری طعام بکنید امید است که ایشان حاضر
شوند جماعت تمسخر کنان به تیاری طعام پرداختند و استعدادے نمودند

که پیر خواجه دیگر روز از سرهند به کابل چگونه خواهد آمد همه اکابر کابل از اهالی و موالی وقت
حاضر شدند و منتظر وقت بعد عشای بودند و خواجه بعد از نماز عشای مراقب شد
اهل دعوت طلب برآوردن طعام از خواجه کردند خواجه فرمودند طعام برآرید
که وقت طعام خوردن ایشان همین است آنها برآوردن طعام مشغول شدند
ناگاه از فراز بام آوازهای بگوش غفلت زدگان رسید دیدند که از راه زینه
حضرت خواجه عروة الوثقی با حضرات مخدوم زاده گان بصحن خانه خرامیدند
و بر مسندیکه برای ایشان فرش کرده بودند نشستند و مخدوم زاده گان عالیشان
گرداگرد والد مذکور خود حلقه بسته نشستند جماعه مرضا القلوب از مشاهده این
حال متحیر شده بقدم مبارک افتادند و عذر تقصیر خواستند خدمت ایشان
فرمودند که محض برای خاطرداری خواجه آمده ایم والا ما را سر اظهار کرامت نیست
زنهار بار دیگر از اولیای طلب کرامات نمی نموده باشند که ضرر خالص است القصه
طعام تناول فرموده و شب را با جماعت بسر بردند و اکثر آن جماعت داخل طریقه
علیه شدند قریب صبح باز بالای همان بر بام برآمده فواکه تازه که بخدمت گذرانیده
بودند حضرات مخدوم زاده گان برداشتند و فواکه خشک و غیره تحف که تیار نموده
بودند بخواجه عنایت فرمودند که از پشاور و لاهور بخدمت برساند و خود در یک لمحه
بدار الارشاد سرهند رسیدند هر چند آن مردم عرض نمودند که چند روز اقامت
نموده باز براه متوجه وطن شوید فرمودند که خبر بکسی نکرده ایم ازین واقعه مبادا
اضطرابی در متعلقان واقع شود بالجمله نماز بامداد در مسجد خود با یاران ادا نمودند
و فواکه مرطوبه را بذوی القربی و غیره محبان تقسیم نمودند فرد

چه شود گر بسر وقت من خسته جگر	قدمی رنجه نمائی و دلم شاد کنی

من تصرفاته از خدمت آخوند موسی صاحب ساکن بهنی کوتی

منقول است که چون حضرت عروة الوثقی رض باجازت مرا ممتاز کردند و خلعت خلافت عنایت فرمودند و رخصت بوطن مالوف کردند معروض ایشان نمودم که اکثر مردم آنجای افاغنه اند و شدید بی آنکه تصرفی ظاهر معائنه نمایند ارادت نخواهند آورد بلکه استهزا خواهند کرد اگر از تصرف عالی چیزی ببنده عنایت شود که دران سرزمین افاعی گزنده بسیار است و ایذای کلّی از انها بخلق متعدیست در آنها نوعی توجه شود که مطیع من شوند هرآئینه موجب اخلاص از آنها خواهد بود فرمودند که نام شما بر هر گزنده که مذکور گردد سر از اطاعت شما نه بر دارد دیگر در هر امراض دم شما موجب شفا است و جای دوا و همه مردمان آن جا بشما مخلص و مطیع خواهند شد فوقع کما اخبر رضی الله عنه نه برآورد

مِن تصرّفات از صوفی پاینده طلا کابلی منقول است که وقتیکه این مخلص را مجاز نموده رخصت فرمودند بعرض اقدس رسانیدم که مشیخت را خرج خانقاه می باید و انید رویش بجز نام خدا چیزے ندارم امر فرمودند که صوفی قدرے کاغذ سرخ و سفید بیارید فقیر تجسس نموده پاره کاغذ سرخ و سفید بهم رسانیده بخدمت حاضر نمودم بدست مبارک خود از آن کاغذ بطور روپیه و اشرفی مدور قطع نمودند و بلعاب دهن مبارک خود آلوده بدست بنده دادند روپیه و اشرفی شده بودند بخاطر فقیر خطور نمود که اگر این تصرف به بنده عنایت شود خوبتر خواهد بود از این روپیه و اشرفی به مجرد این خطور رامر نمودند که این تصرف بشما عنایت نمودیم بشرطیکه زیاده از احتیاج نکنید بعده هر وقت که محتاج میشدم کاغذ سرخ را مدور نموده بلعاب دهن مے براوردم اشرفی میشد و اگر کاغذ سفید را می برآوردم روپیه میشد و این تصرف او مشهور بوده لهذا الملقب بصوفی پاینده طلا کابلی شده بود

مِن تصرّفات کذلک صوفی پاینده کرباس نیز از مجازان ایشان بوده در وقت رخصت باو پاره کرباس عنایت نموده بودند و فرمودند

که درین کرباس برکت است صوفی مذکور مدّت عمر خود از ان کرباس میفروخت خرج ما یحتاج خود می نمود و از کرباس هیچ کم نمی شد تا انقضای مدت حیات او بعد از ارتحال صوفی مذکور همان کرباس را بامراد تکفین او نمودند و صوفی مذبور مشهور بصوفی کرباس پاینده بوده این قدر از خوارق و تصرفات که مذکور شد در رنگ آنست که از بحر بی پایان بجرعه آب اکتفا رود

بیت

بحر را گر آوری در کوزهٔ	چند گنجد قسمت یکروزهٔ

اگر کتب و رسائل که در احوال ایشان و فرزندان و خلفای ایشان جمع شده و در آنها آنچه ذکر یافته جمع نمایم از قسم خوارق و تصرفات هرآئینه از احصای آن عاجز آیم فرد

ذکر حالاتش نیاید در شمار	عاجزم گر یک نویسم از هزار

تذکرهٔ پنجم از منتخب چهارم در ذکر ارتحال حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه از اینجهان بفرادیس جنان

مے آرند که خدمتِ ایشان دو سه سال قبل از انتقال آثار قرب ارتحال را از فراست معنوی دریافته بتهیه سفر اخروی مستعد شده دست حق پرست از جمیع بائست دنیا بر داشته بترنم الرفیق الاعلی مترنم بودند و اظهار این مقدمه جا نگاه اشارة و علانیة بانواع باحبای و اقربای می نمودند چنانچه کتب خانه که کلان تر خزینه سرکار معرفت مدار بود و محبوب ترین امتعه آن قدوه ابرار و مشتمل بر کتب متداوله و غیر متداوله از غرایب علوم و عجایب فنون مجتمع بوده که در جاهای دیگر یافته نمی شد آنرا بفرزندان گرامی خود و غیره محبان و مخلصان و مستحقان قرعه انداخته بموجب آن تقسیم فرمودند و نیز شب پانزدهم شعبان در سال انتقال امر فرمودند که تفحص از نور

قمر نمائید که بدستور معمول منور است یا در شعاع و ضیای آن فتور است هر چند بیننده گان
غور مے نمودند اصلا در قمر اثر نور نرسیدند باوجودیکه اثر از آثار ابر بر اطراف فلک پیدا نبود
حتی که شب بنصف رسید بینندگان عاجز شده معروضداشت که ماه چون دیگ
سیاه بر روی فلک انجم سپاه ایستاده و از ضیا در وی مشاهده نمی شود فرمودند که
نام قطبے از صحیفه هستی محو نموده اند که ماه از غم آن کاهیده اهل آسمان را نیلگون ساخته
است اما هیچ یکے از حضار محفل خلد مشاکل دریافت معنی این مقوله نمود تا آنکه واقعه
این رحلت آن قیوم وقت روی داد بعد از ان از سر آن مطلع شدند و نیز می نویسند
که دران نزدیکی روزی در باغیچه عالی که مدفن متعالی ایشان شد تشریف فرما شدند و جای
که مرقد مقدس قرار یافته ساعتی مراقب بودند و فرمودند که نزدیک است که مکان فقیری
از فقیران صاحب کمال گردد و مردم از استماع این مقوله گمان بردند که مگر و کدام بزرگے
درآنجا خواهد شد و دران ایام در واقعه بشرف زیارت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه
مشرف شدند از ان جناب استفسار احوال آن جهانی نمودند ایشان در جواب فرمودند
که این جا تمام همه رحمت است فردای آن مخلصان را نوید فرحت جاوید خبر دار
کردند و مثل ما عاصیان را امیدوار ساختند می آرند که قبل از وصال ایشان شش ماه
این رویای صالحه دست داده بود می آرند که ایشان درین ایام تمام جمال صرف
شده بودند که بوی از جلال در ایشان دریافته نمی شد گویا وجود شریف ایشان مظهر رحمت
عام شده بود و هر کسے را بکمال شفقت و مهربانے و بشاشت تمام پیش آمد می نمودند
و کثرت ارشاد آن قدر عالم گیر شده بود که بموجب کریمه اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ
وَرَاَیْتَ النَّاسَ یَدْخُلُوْنَ فِیْ دِیْنِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا کثرت خلائق در اطراف
و اکناف عالم بمرتبه رجوع یافته که افواج رجال و نساء و پیر و صغیر و کبیر و برنا برنهجی ورود
می نمود که تعداد آن جز علم علام الغیوب نگنجد و ورود فیض و برکات بر صلحای و عصات

ابر نیسان ریزان شده بود که هر که بدان درگاه رحمت اشتباه وارد می شد از خوان الوان
رحمت ایزدی بفیوض و برکات سرمدی می رسید باوجود این فیاضی از خوف مَالِكِ
یَوْمِ الدِّیْنِ لیل و نهار بناله زار میگذرانیدند و در مکاتیب مبارک نیز از این مقوله مذکور بود
منها در مکتوبے بر نگاشته اند که افسوس که اشرف عمر در هوا و هوس رفت و در حرمان
و معصیت گذشت و در دیوار بر کردار این دوران کار گریان و زار زار است و هر
سنگ و سفال بزبان حال فریاد می کنند ماهذا خلقت و ما هذا امرت بیت

هر دو عالم در لباس تعزیت
اشک مے بارند تو در معصیت

اُذْكُرُوا اللّٰهَ وَتُوْبُوْا اِلَى اللّٰهِ جَآءَتِ الرَّاجِفَةُ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ جَآءَتِ الْمَوْتُ
بما فیها انتهی کلامه الشریف آورده اند که شروع مرض مبارک ایشان چنان بود
که در عین عافیت و کمال صحت روزی بدرس کتاب مشکوٰة المصابیح اشتغال
داشتند در حین قرأت این حدیث مبارک الحدیث هذا عَنْ جَابِرٍ رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلَّمَ یود اهل العافیة
یوم القیمة حین یعطی اهل البلاء الثواب لوان جلودهم کانت
قرضت فی الدنیا بالمقاریض رواه الترمذی وقال هذا حدیث
عالی غریب همانا از روی ابتلا در خاطر عاطر خطور نمود فی الفور وجعی بساق مبارک بهم رسید بدست
شریف ساق مبارک را سخت گرفتند و درس را موقوف فرمودند و معلوم اهل مجلس را شد
که وجعی بساق ایشان لاحق شده اما بزبان مبارک نیاوردند چه آن متمنا بوده القصه
آن وجع بحدی غلبه نمود که از ساق و زانو متجاوز شده تمام بدن او جاع محیط گردید
در وقت غلبه اوجاع اکثر بتلاوت کلام مجید شغل مے نمودند و بنماز جمعه و جماعت خمسه
حتے الامکان از دست نمیدادند و بصبر و شکیبائی بسر مے بردند و این شعر عرفی
در آن اوجاع اکثر بزبان مبارک مے راندند شعر

ان قال لی مت مُتُّ سمعاً وّطاعةً
وَقلتُ لداعی الموت اهلاً ومرحبا

و دیگر اشعار شوق انگیز بزبان تازی و فارسی نیز بزبان مبارک میگذشت ازان ها یکے این است بیت

گر بجان داون میسر می شدی کس را وصال ❊ طالب وصلش بُدی هر کس که جانی داشتی

و نیز تکرار این شعر مے نمودند شعر

لیتك تحلو والحیاة مریرة ❊ لیتك ترضے والانام غضاب
لیت الذی بینی وبینك عامر ❊ وبینی وبین العلمین خراب

القصه وجع برنهجی مستولی شد که روزی دست یکی از خدمه بعضوی از بدن مبارک رسید تمام بدن در رعشه در آمد آنعزیز از غایت تعجب معروض داشت که مجروح یک جزو بدن مبارک است که زانو و ساق باشد و از دست رسیدن بدیگر اجزائے بدن چرا موجب لرزه کل بدن گرد فرمودند که کدام عضو است که مجروح نیست از کمال صبر و وقار هرگز بلب مبارک حرف صادر نمی نمودند که مخبر از شدت وجع باشد بلکه درحین غلبه آن تلذذات فراوان حاصل روزگار ایشان می شد چه بمشرب مجددی معصوحی ایلام محبوب را لذیذتر فرموده اند از انعام او چه در انعام رضائے محب و محبوب است و در ایلام رضائے خالص محبوب است پس نزد محب راسخ المحبة رضای خالص محبوب از رضای مشترک جانبین لذیذتر و دلپذیر است آورده اند که بتقریبے بیان نمودند که سجده من فوق العرش واقع مے شود بلکه خادمه که درین وقت مراحمد رکوع و سجود است سجده او نیز فوق العرش واقع شده از محرمان اسرار ایشان منقول است که شش ماه قبل از وفات می فرمودند که هر سجده که بوقوع مے آید خواه از فرض خواه از نفل فوق العرش

واقع میشود بلکه تمام نماز آنجا که لفظ جا در آن بارگاه از تنگی میدان عبارت است وقوع مے یابد بحکم کلام صادق سید البشر علیه وعلی آله الصلوة والسلام الساجد یسجد علی قدمی الله فلیسجد ولیرغب می آرند که خدمت حضرت مخدوم زاده برجاده شیخ ابو القاسم که فرزند حضرت قیوم زمان اند و نبیره حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنهم از مشاهده دیدار پر انوار در شدت او جاع و آزار کثرت صبر و قرار ایشان را ملاحظه نموده می فرمودند که هر کرا آرزوی دیدار سید الابرار باشد باید که مشاهده جمال باکمال حضرت عروة الوثقی نماید و از ان جا پے بوقار صوری و استقلال معنوی جناب نبوی بر وعلیه وعلی آله الصلوة والسلام آورده اند که حضرات مخدوم زادگان که همه بدرجات کمال فائض بودند و تصرفات عالی داشتند از غایت ملاحظه آزار والد خود همه در توجه در جذب آزار و اوجاع مشغول میبودند ساعتے تخفیف لاحق مے شد بدستور سابق عود می کرد چه عافیت صوری بحقیقت تمام شده بود و معامله بعافیت معنوی کشیده آورده اند که در ایام عرس جناب حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه که بجهت نیاز عرس ایشان طعام تیار میکردند و جناب حضرت عروة الوثقی در شدت مرض بودند چه عرس جناب حضرت مجدد الف ثانی رض بیست هشتم شهر صفر المظفر واقع است و وفات حضرت عروة الوثقی نهم شهر شریف ربیع الاول ورود یافته در میانه زیاده از یازده روز فاصله نبود و ایشان از کثرت شدت مرض در وقت تقسیم طعام حاضر نمی توانستند شد امر نمودند که مردم مدعو را طعام بدهند چون طعام بر آوردند و نیز و مردم گذاشتند و مردم بخوردن طعام مشغول بودند جناب حضرت عروة الوثقی باوجود شدت مرض در محفه محفوف خود نشسته در مجلس حاضر شدند اما از کثرت ضعف نتوانستند که از محفه مقدسه بیرون شوند و در آن محفه نشسته ماندند و شله پرهیزانه که برای ایشان

تیار نموده بودند حاضر آوردند ایشان در مجلس عرس بامدعوان در تناول پرہیزانه مشغول شدند دران اثنا یکی از حضار مجلس را بخاطر خطور نمود که اگر از پرہیزانه خاص این فدوی را تبرکے عنایت نمود موجب سعادت غیر مترقب خواهد شد ازین اطعمه متلون که اہل مجلس تناول مے نمایند آن پرہیزانه که الوش ایشانست در کام این مخلص عزیز تر است خدمت ایشان از اشراف باطن خطره را فهمیده نام اورا بزبان مبارک آورده طلب نمودند چون قریب ایشان شد فرمودند که این شله بی روغن طبیب برائی من تجویز نموده است اگر مرغوب شما افتاده بگیرند آن مرد آن پرہیزانه را از مواهب جلیله ایزدی تصور نموده اظہار خطره خود کرده از خدمت شریف برداشته با رفقا و احباب خود لقمه لقمه تقسیم نموده برغبت تمام خوردند و از برکات آن که دو سه لقمه از آن تناول جناب ایشان بود امیدوار تر قیامت بسیار شدند هٰذا من ادنی تصرفاته رضی الله عنه می نویسند که بقرب ارتحال خدمت ایشان رقعات بطرف فقرائے گوشه نشینان که در دار الارشاد بودند نوشته اند در آن رقعات اکثر این عبارت مے بود که فقیر محمد معصوم از دنیا می رود باید که بدعای خیریت خاتمه ممد و معاون باشند هر یکے از انها بموجب حوصله خود چیزے در جواب رقیمه مبارک نوشته اند از آنها ملّا سید میرزا نام عزیزے صاحب کمال بود مے نویسند که مزار آن عزیز در وسط بازار دار الارشاد واقع است در جواب رقعه اینه دو بیت نوشته اند نظم

دری ہر پیره زن می زد عزیزے	که ای زن در دعاها یادم آور
یقین میدان که شیران شکارے	در این راه خواستند از مو یاری

یکی از بنات طاهرات ایشان روایت نموده که روزے در حجره خلوت ایشان در این ایام آخر ایشان باریاب شدم این فرد را بشوق تمام تکرار می نمودند فرد

تو دستگیر شو ای خضر پی خجسته که من	پیاده میروم و همرهان سوارانند

آورده اند که یک روز قبل از رحلت مبارک ایشان عبد الملک که یکی از فقرائے مبتدع بود اما تسخیرات داشت بموجب آن قبولیتی بهم رسانیده بود و از جهت حفظ مشیخت خود از خدمت ایشان دور می بود خلاف عادت جهت عیادت آمده بخدمت ایشان باریاب شد ایشان چون بطرف او دیدند و اثر فرحت در رو مشاهده کردند یعنی ایشانرا بشدت مرض دید چون مریض القلب بود از آن فرحناک گردید ایشان آن معنی را در رو مشاهده نموده از راه غیرت که لوازم ولایت است فرمودند ازین قبولیت که از خواندن اسمائے سیفی بهم رسانیده و آنرا کمال نشاتین تصور نموده و اہل روزگار را مسخر و منقاد ساخته از دریافت کمالات ولایت که ثمره اش حضور و مشاهده است بجز حصول مشیخت که عین مباعدتست مطلب کار نه فهمیده و استغنا از صحبت اکابر اولیا که اہل حضور اند پیدا نموده عنقریب فرزندی سیف الدین او را منهدم و ناچیز خواهد نمود فوقع کما اخبر در اندک مدت رواج مشیخت جناب حضرت شیخ محمد سیف الدین رح چنان شد که از مشیخت او نام و نشانے نماند نعوذ بالله من غضبه غضب اولیائه بیت

این قوم چو تیغ آب دارند	جان از تن بی ادب برآرند

فقیر گوید که فقیر بعضے از اولاد او را دیدم که در بند آمده اند و اسیر مردم اند بیت

ہر آن کهتر که با مهتر ستیزد	چنان افتد که ہرگز بر نخیزد

مے آرند که روز وصال مبارک خود بحضرت مخدوم زاده بزرگ قیوم زمان شیخ محمد صبغة الله رضی الله تعالیٰ عنه که حاضر الخدمة بوده اند و خدام ادویه وغیره می نمودند باو خطاب نموده فرمودند که نزدیک آی باوجود نزدیکی نزدیک تر شده سراپا گوش گشته منتظر مواهب نشستند فرمودند که رضاء الله فی رضاء الوالدین زیاده متوجه شدند از استماع این کلام فرخنده مآل بمصداق این مصرعه ع

همه گوشیم تا چه فرمائے

عنایت نموده گفتند که وضع بے نظیر شما در همه وجوه همیشه مقبول و محبوب ما است تغیر و تبدیل را
در آن تجویز نخواهد بود دوم برادران و همشیره های شما همه از شما خورد اند اگر از آنها تقصیرے
و کوتهی سر بر زند بر آن نخواهید گرفت و دل خود را از آنها رنجه نمایند که برای آنها ضرر نخواهد رفت
است و رشته اتفاق را مضبوط تر خواهید ساخت سیوم صحبت سلاطین را بے ضرورت
اختیار نخواهند نمود حضرت ایشان آداب بجا آورده از جناب قدس خداوندی جل سلطانه
توفیق بران مسئلت نمودند تا آنکه در حین وصایا منصب عالی و نسبت متعالی خود که کنایه از
معامله قیومیت باشد بر ایشان عنایت فرمودند صاحب برکات معصومی می نویسد
که دران شب که فردای ایشان از دنیا رحلت می نمایند بر سر هر دری از درهای دار الارشاد
هاتفے ندامی کرد که فردا قیوم وقت ازین سرای فانی رخت بدار البقای جاودانی مے
کشند هر کرا سودای جمال باکمال او در سر بود بشتابد و نقد وقت را دریابد فرد

غنیمتے شمر ای شمع وصل پروانه	که این معامله تا صبحدم نخواهد ماند

و نیز می نویسند که در قصبات سرهند مبارک و غیره بلدان بعیده مثل لاهور و پشاور که وقوف این ماجرا
داشتند با ایشان نیز این ندا رسیده بود و آن شب را نوشته گذاشته بودند که اثر این آواز و شورش این
ندا از کی پدید خواهد شد چون این قضیه انتشار یافته تاریخ آن ندا بوفات ایشان برابر آمد
و نیز دران روز زلزله عظمی واقع شده حتی که شیشه هایکه بر طاقچه ها افتاده بر زمین شکستند گویا قیامت
برپا شده بود و لاشک که مقدمه قیامت بوده چرا که قیوم عالم و عالمیان بودند از انتقال ایشان
در قوام عالم شکست آمده موجب اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَیْءٌ عَظِیْمٌ شده چنانکه می نویسند
که یکی از بنات طاهرات ایشان دران ساعت بدوگانه نماز شغل داشتند چون از نماز
فارغ شدند می بینند که پشت بقبله اند همانا که زلزله ایشان را منقلب نموده باور
حواس ایشان از کثرت غم و اندوه فتوری راه یافته از آن تشخیص قبله نا نموده مشرق را
ز مغرب فرق نمی کردند چنانکه درباره قیامت صادر است کریمه وَتَرَی النَّاسَ سُکٰرٰی

و آخر کلام ایشان سلام بوده یعنی فرمودند اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ مانا که حضور سراپا سرور جناب
نبوی علیه الصلوٰة والسلام با ملائکه کرام و اولیای عالی مقام شده باشد بیت

چه خوش بود که برآید بیک کرشمه دو کار	زیارت شه عالی و دیدن رخ یار

وصال مبارک ایشان نصف یوم السبت نهم شهر رفیع القدر ربیع الاول هزار و
هفتاد و نه هجری بعالم رونداد اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ بیت

نه پنداری که جان را رایگان داد	فروغ روی جانان دید و جان داد

بعد ازین واقعه جانکاه آنقدر دردو آفات و بلیات بلانهایات بر کافه اهل جهان رخ نمود که
شرح آن از تحریر و بیان بیرون است گویا که رحلت ایشان و تولد غم و محن توامان افتاد بیت

تا تو رفتی ز چمن لاله رخان خار شدند	نرگس و سوسن و گل این همه بیمار شدند

تواریخ وصال ایشان اهل فضل زمان چه نثر و چه نظم که بیان نموده اند نه آن قدر است که درین
منتخب گنجائش یابد اما بعضے ازان ها ایراد مے نمائیم منها حضرت وحدت قدس سره
فرموده اند نظم

ازین زندان فانی درگذشته	دنیای	شهی کین نه طبق را بود سرپوش
بنات النعش شد امروز هیهات		همان مجمعه که پروین بود مش وش
برسم ماتمی از ساز ناهید		فلک از ابر کرده پنبه در گوش
خروش از نغمش جهت بخواست آدم		که مرغ گلشن حق گشت خاموش
جهان ز آتش بخرمن افگند		خود اندر خلوت وصلش هم آغوش
بسا کس خانمان بر باد دادند		بسا کس رفته رفته گم شد از هوش
ز داغ غم بصحرا رو نهادند		چو لاله نازنینان خانه بر دوش
پے تابوت آن قطب زمانه		چو رعد نعره زنان اجبا در جوش
در پیر مغان بستند افسوس		کنون کو رند کو می خانه کو نوش

چنان مرآت دل احیرت افزود | که گشته صورت حالش فراموش
چو پنهان شد زچشم مردمان او | چو جان در جسم تربت گشته روپوش
ندا آمد که آن معصوم مطلق | بگوئی وحدت آمد دوش بر دوش
بگو سال وصالش غیب دان بود | که بود از جام غیب عشق مدهوش
اگر خواهی نشان سال عمرش | ماه | بگو والله دیگر باش خاموش

غیب دان سنه ۱۰۷۹ والله سنه

خدمت حضرت اورنگ زیب عالمگیر فرموده اند **نظم**

قیوم جهان خلیفة الله | دانندهٔ رازهای مکتوم
در دائرهٔ وجود تا بود | بودش بجهان مثال معدوم
تاریخ وصال او خرد گفت | رفته زجهان امام معصوم

ناصر علی که ملک الشعراء وقت بود واز جملهٔ مخلصان چنین گفته **بیت**

چراغی خاندان نقش بندان | فروغ دین احمد خواجه معصوم
بسوی گلشن جنت قدم زد | ازین ویران رباط کهنه بوم
طلب کردم ز دل سال وصالش | ندا آمد زعالم رفته معصوم

خدمت حضرت مروج الشریعت یافته اند بجنت خوابید ؛
نیز عزیزے یافته نقشبند ثانی بود ؛
نیز عزیزے گفته الموت جسر یوصل الحبیب الی الحبیب ؛ —
خدمت قدوة الواصلین امام العارفین مجتبی رب الجلیل حضرت شیخ میان محمد اسمعیل فرموده اند خلد بود ولایت بود
وعدد سنین عمر مبارک ایشان هفتاد و دو سال کامل آمده چنانکه
از اصل حساب بشمار تواریخ مبارک ایشان پوشیده نیست غسل مبارک
ایشان را آخوند سجاول که از فحول علمای زمان و استاد فرزندان ایشان
بود واز مریدین قدمائی وصاحب نسبت والائی بود باذن حضرت مخدوم زادگان داده

می آرند

می آرند که چون بمضمضه رسید عرض نمود که مراقدرت کشودن دهن مبارک نیست خود دهن مبارک را برنگ احیا کشودند وقبول آب نمودند بعینه بطریق احیا مضمضه فرمودند که حاضران متحیر ماندند ازین معنی مخلصان را موجب ازدیاد عقیدت گردیده وغیر مردم را باعث اخلاص شد کفن مبارک بموجب مسنون سه جامه دادند که ازار ولفافه وقمیص باشد وعمامه ندادند چه مسنون نیست بلکه بدعت است ونزد حضرات مجددی در هیچ بدعتی حسن نیست اگرچه او را حسن نامند ومقدم بر نماز ایشان برادر اصغر ایشان حضرت شاه جیو بامر حضرات مخدوم زاده گان و گویند که بنوعی اجتماع خلایق شده بود که از تعداد بیرون بود ـ حتاکه باغ فتحے که از سندل پوره که محل ایشان بود مسافت کثیر دارد همه مملو از خلایق بوده در وقت دفن مبارک آسمان بنوعے گریان شده که از شدت باران خیمه بر مدفن مبارک برپا نمودند تا دفن صورت بندد ومدفن ایشان همان باغیچه قرار گرفت که در حیات خود فرموده بودند که اینجا محل یکے از فقرائی صاحب کمال خواهد شد چنانکه در ابتدائی این تذکره مذکور شد هرچند که گفت کو بسیار شد ومرضی حضرت مخدوم زاده گان آن بود که در روضهٔ حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بگذارند اما مخلصان عرض نمودند که ایشان که مثل حضرت مجدد الف ثانی اند باید که بمسافت از ایشان گذاشته شود معصومی یک تخت دو شاه برنتابد تا در مابین این دو روضه مقدسه محل وافر برای قبور خلایق حاصل گردد که در آن امید است که موجب رحمت ایزدی گردد و از عذاب مامون مانند وقرب جوار موجب شفاعت وسبب مغفرت جمعی کثیر شود و نوشته اند که بر قبر مبارک ایشان خلعه حضرت اورنگ زیب عالمگیر قبه مرتفع عالی بنا نموده که از مسافت بعید برنگ قبه خضرائی نبوی علیه الصلوة والسلام ظاهر و مبرهن است بسته اشیانه قرار داده اند قبر مبارک ایشان وقبور اکثری از فرزندان آن قبله صفاکیشان در آن مکان عالی شان اقتران یافته بجیت ————

رفعت قبہ اش از تارک افلاک بلند
طور یک بار تجلی گہ سبحان گردید
صورتش کو بو صافی چو قصور جنت
ہر کہ از فیض ازل شد بجوارش مدفون

چار دیوار وی و ہشت جنان شد ہمسر
ہست ہر لحظہ برین روضہ تجلی دگر
خاک آن پاک زمین است چو مشک اذفر
یافت در روضۂ رضوان بعنایات مقر

القصہ روضہ واقعہ شدہ کہ خبر از ریاض جنان مے دہد کثرت فیوض و برکات آن کہ بر زائران چون ابر نیسان ریزان است از شرح و بیان خارج است ع لذت می نشناسی بخدا تا نچشی ہر کہ بتشرف زیارت مشرف شدہ و آزانوا بیکیفی و بیرنگی آن پی بردہ در رنگ حضرت امام العارفین شیخ محمد اسماعیل کہ گویا این فرد ایشان شدہ بیت

کور بینا شود و پیر جوان میگردد
کوئی می خانہ عجب آب وہوائی دارد

لطافت دار الخلد از در و بامش ظاہر و حوران معانے در نقوش قصور آن ناظر وقوف آن مورد بہ معنے وارد مدینہ است و نزول آن سر منزل بدان جہت صعود عرش را زینہ از کعبہ مقصود منزل است و بمقام محمود مماثل للہ در القائل بیت

گر شنلود قصۂ این بوستان
کعبہ شود طایف ہندوستان

للہ الحمد والمنۃ کہ این فقیر بعنایات اللہ سبحانہ و صدقہ حبیبہ علیہ الصلوٰۃ والسلام بشرف زیارت مزار فیض آثار حضرت مجدد الف ثانی و حضرت عروۃ الوثقی رضی اللہ تعالی عنہما مشرف شدم اما این موہبت را بتبعیت حضرت بی بی صاحبہ کہ والدہ این فقیر اند حاصل نمودہ ام چہ اصلا عازم زیارات عالیات جناب ایشان بودہ اند و فقیر بمتابعت ایشان باریاب گردید بیت

مور مسکین ہوسی داشت کہ تا کعبہ رسد
دست در پای کبوتر زد و ناگاہ رسید

ہم چنین امید واثق و رجا وافق از جناب قدس خداوندی آنکہ از جمیع کمالات آن قدوۃ الصالحات این ضعیف نحیف را بہرہ مند و کامیاب گرداند انہ قریب مجیب

تذکرہ ششم از منتخب چہارم در ذکر خلفای حضرت عروۃ الوثقی رضی اللہ تعالی عنہ

مخفی نماند کہ ارشاد حضرت عروۃ الوثقی رضی اللہ تعالی عنہ بتمام عالم منتشر شدہ بود و اطراف ربعہ جہان چہ شرق چہ غرب چہ جنوب چہ شمال از فیض عام ایشان مالامال مسموع شدہ کہ عزیزانیکہ از صحبت عالی ایشان بدرجات ولایت رسیدہ اند زیادہ از یک لک چہل ہزار اند و جماعت مریدان ایشان از حیطہ تحریر و تقریر بیرون است اما مکمل خلفای ایشان کہ بدرجہ کمال و اکمال رسیدہ اند و از زمرہ مکملین شدہ اند زیادہ از چہار صد بودہ اند چون وضع این رسالہ بر انتخاب است بذکر اسمای بعضی از آنہا اکتفا رفت و تفصیل احوال آنہا نمود خلیفہ اول و خلف بی بدل و قایم مقام مکمل و مبشر باصالت و متحقق بکمالات نہایت النہایت و صاحب منصب قیومیت و فردیت و وارث کمالات قطبیت و غوثیت قبلہ جہان و جہانیان حضرت قیوم زمان شیخ محمد صبغۃ اللہ رضی اللہ تعالی عنہ کہ تفصیل احوال ایشان با حوال فرزندان و برادران ایشان حوالہ منتخب خامس شدہ انشاء اللہ تعالی آنجا قدرے نوشتہ خواہد شد و خلیفہ ثانی فرزند ثانی آن قبلہ و جہانی است مسمی بحضرت محمد نقشبند مشہور و ملقب بحضرت حجۃ اللہ رضی اللہ تعالی عنہ و خلیفہ ثالث ایشان فرزند ثالث ایشان است مسمی بحضرت محمد عبید اللہ مشہور و ملقب بمروج الشریعت رضی اللہ تعالی عنہ و خلیفہ رابع فرزند رابع ایشان حضرت محمد اشرف قدس سرہ و خلیفہ خامس ایشان حضرت شیخ محمد سیف الدین قدس سرہ و خلیفہ ششم ایشان حضرت شیخ محمد صدیق قدس سرہ این ہر شش مخدوم زادہ بر جادہ یا علی درجات کمال و اکمال مشرف شدہ اند و از نسبت ہائی خاصہ والد شریف خود ہا حظ وافر و برخ کامل یافتہ و این ہر شش بہ قطبیت جہات ستہ قائض بودند تفصیل احوالات ایشان انشاء اللہ تعالی در منتخب خامس چنانچہ ابدان رفتہ است خواہد شد۔

وخلیفۂ ہفتم ایشان نبیرہ ایشان حضرت شیخ ابو القاسم کہ فرزند حضرت قیوم زمان
شیخ محمد صبغة اللہ اند و خدمت حضرت عروة الوثقی رضی اللہ تعالی عنہ ایشان را
داخل فرزندان گرفتہ اند و وارث ظاہری در رنگ فیوض باطنی موافق فرزندان خود دادہ
اند چنانکہ تفصیل آن در ذکر ایشان خواہد شد انشاء اللہ تعالی خدمت حضرت وحدت
برادر زادہ ایشان اند ہر چند اول بخدمت والد خود حضرت خازن الرحمۃ مشرف شدہ
اند اما در ثانی از خدمت حضرت عروة الوثقی رض نیز تشریفات یافتہ اند و از صحبت
حضرت حجۃ اللہ نیز بہرہ ور شدہ اند و خدمت خواجہ محمد حنیف کابلی بعد از حضرات
مخدوم زادہ گان در سائر مجازان ممتاز اند و بعد از ایشان خواجہ محمد صدیق پشاوری
ولد خواجہ عبد الغفور سمرقندی کہ از جملہ مجازان جناب حضرت مجدد الف ثانی رح
بودہ است و رباقی خلفای امتیاز تمام دارند و این دہ نفر کہ مذکور شد از جملہ طبقہ اولی
خلفای حضرت عروة الوثقی اند بعضی در رنگ عشرہ مبشرہ کہ در اصحاب نبوی صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم امتیاز داشتند نیز ایشان از اکثر خلفای معصومی ممتاز اند والعلم عند اللہ سبحانہ
بحقیقۃ الحال و سوائی ایشان برخی از خلفائی جناب حضرت عروة الوثقی رضی اللہ عنہ
نیز مذکور می نمایم و اسامی مبارک ایشان را ثبت می کنم بگوش ہوش استماع نما۔ منہا
خدمت حضرت میر امان اللہ برہان پوری و خدمت شیخ ابو المظفر برہان پوری
و شیخ علیم جلال آبادی و مولانا حسن علی پشاوری و مولانا شیخ باقر لاہوری و سیادت
و ولایت مآب آخوند مومنی پہٹی کوتہی و مولانا بدر الدین سلطان پوری و شیخ بایزید سہارن پوری
ولد شیخ بدیع الدین حاجی حبیب اللہ حصاری ثم بخاری شیخ مراد کشمیری ثم شامی
مخدوم شیخ آدم نتہی شیخ ابراہیم بکری شیخ یوسف کرنیذی ثم ملتانی میر شرف الدین حسین لاہوری
شیخ انور اللہ لاہوری شیخ حسین منصور جان پری آخوند سجاول سرہندی میر رفعت بیگ
گرز بردار شاہ حسین عشاق خواجہ عبد الصمد کابلی شیخ عبد الکریم کابلی شیخ ابو القاسم کابلی ولد

صوف

صوفی

صوف مغربی کہ الحال مقیمین و اعزہ کابل از اولاد او بیند مولانا محمد امین حافظ آبادی و
شیخ عطاء اللہ سوہنے شیخ نور محمد سورتی حافظ محسن سیالکوٹی محمد شریف لاہوری حاجی
امان اللہ لاہوری شیخ محمد فاروق لاہوری شیخ محمد عارف لاہوری شیخ محمد حکیم و مولانا محمد حکیم
و مولانا محمد امین بخاری ثم پشاوری شیخ حاجی سلیم بلخی شیخ حاجی عاشور بخاری شیخ حافظ
صادق کابلی سید اسرائیل و مولانا حسن و خواجہ ماہ دہلوی میر غضنفر دار اشکوہی دہلوی
میر عبد الفتاح و شیخ محمد جان ولدان میر محمد نعمان قدس سرہ میر عارف نبیرہ حضرت
میر محمد نعمان قدس سرہ میر عماد ہروی الحسینی میر شرف الدین حسین ولد میر عماد مذکور جامع جلد
ثانی مکتوبات سامی معصومی میر مفاخر حسین ایضا ولد میر عماد مذکور میر محمد زمان و ملا
محمد شریف۔ و صوفی مشہور بصوفی بایندہ طلا کابلی و صوفی عبد الرؤف مشہور بصوفی بائیند
کرباس کابلی و صوفی عبد الرحمان و میر ماہ عرب و صوفی سعد اللہ کابلی میان شیخ محمد عبد الخالق
بنگالی شیخ رحیم داد افغان شیخ غلام محمد افغان شیخ حاجی خان افغان و شیخ احمد خان
افغان خواجہ عبد اللطیف پشاوری شیخ عبد اللطیف لشکر خانی شیخ میر محمد خان
شیخ شاہ خواجہ ترمذی شیخ اسد اللہ افغان خواجہ محمد فاروق و مولانا جمال الدین و مولانا
ف عبد اللہ
محمد افضل و شیخ حاجی حسین و صوفی نور بیگ و مولانا قائم و ملا فیض محمد فتح آبادی و
میان دینار کہ خواجہ سرای شاہجہان بودہ شیخ محمد یار ملقب بخدا پرست
خان و مولانا احمد ترک کہ بارشاد اہل حرمین کامیاب شدہ بود و مولانا محمد یوسف و میر
محمد معصوم سرہندی خواجہ محمد مومن جذبی شیخ حاجی محمد خان طالقانی مولانا مومن بیگ
برہان پوری میر مغل کابلی و شیخ مومن بیگ کابلی ملا خواجہ مسافر و شیخ عبد الحمید برہان
پوری و مولانا محمد کاشف رحمۃ اللہ تعالی علیہم اجمعین۔ و از جملہ اغنیا
کہ بتشریفات معصومی مشرف شدہ اند و از برکات مجددی کامیاب گردیدہ اند اول
و اعظم آنہا حضرت اورنگ زیب عالمگیر است رحمۃ اللہ تعالی علیہ رحمۃ واسعۃ

ذکر

در ذکر فضائل و مستحق کتاب علیحدہ است بعضے خصوصیات او با احوال بعضے خلفاے مذکور در برکات معصومی یافتہ می شود فَاِنْ شئتَ فارجع الیہ :-

منتخب خامس از منتخبات سبعہ در ذکر قطب دوران قیوم الزمان حضرت شیخ محمد صبغۃ اللہ فرزندان و اخوان ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہم

تذکرہ اول از منتخب پنجم

در ذکر ولادت حضرت قیوم زمان و رسیدن ایشان بدرجات کمال و اکمال رضی اللہ تعالیٰ عنہ

ولادت کثیر السعادت حضرت قیوم الزمان واقف اسرار لی مع اللہ شیخ محمد صبغۃ اللہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ یازدہم شہر ربیع الثانی سنہ ۱۰۳۳ یکہزار و سی و سہ در ایام حیات جناب جد بزرگوار ایشان حضرت مجدد الف ثانی رضہ در بلدہ متبرکہ دار الارشاد سرہند واقع شدہ می آرند کہ خدمت جد شریف ایشان در آن ایام در بلدہ دار الخیر اجمیر بتقریب آنکہ سلطان وقت ایشان را باخود میداشت تشریف داشتند و والد ماجد ایشان حضرت عروۃ الوثقیٰ رضہ نیز برای سعادت زیارت والد خود به بلدہ مذکورہ رفتہ بودند بعد از تولد ایشان والدہ ماجدہ ایشان اسم آن نوباوہ بستان ولایت را موقوف باستصواب جد و والد ایشان گذاشتہ چون خدمت حضرتین مذکورین از بلدہ مذکورہ مراجعت نمودند و در اثنای راہ خبر ولادت آن قرۃ عین الولایت رسید خدمت حضرتین ازین خبر فرحت اثر مسرور و مبتہج گردیدند چہ وارث

نسبت خاصہ خود ایشان را امید انستند۔ بیت

از آمدنت چو گل شگفتم — دامن دامن بہار رفتم

و اعظم نبائر حضرت مجدد الف ثانی و اکبر فرزند آنحضرت عروۃ الوثقیٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہما ایشانند القصہ چون بدار الارشاد در رسیدند برای دیدن ایشان آمدند بمجرد دریافت آن قرۃ العین حضرت مجدد الف ثانی فرمودند اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ ملا صبغۃ اللہ بعدہ روئی مبارک خود قریب گوش ایشان آوردہ کلمات خفیہ بگوش سراپا ہوش وی درمیان آوردند کہ کسی از کیفیت آن کلمات مطلع نشدہ ہمانا کہ با اسرار خاصہ و علوم و معارف مختصہ مبشر ساختند زہے سعادت طفلی کہ زبان از آلائش شیر پاک نکردہ با سرار خاصہ مجددی سرفراز شد بیت

نیست لمروزی میان ما و جانان اتحاد — بلبل ما را بہ طفلی چوب گل گہوارہ بود

خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضہ بوالد ایشان خطاب کردہ فرمودند کہ درین فرزند تو رنگے از اصالت یافتم بنا بران نام نامی او را محمد صبغۃ اللہ گذاشتم چہ رائی حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ برین قرار گرفتہ کہ منصب قیومیت بے بہرہ اصالت متعذر الوجود است و چون برخ اصالت در ایشان ملاحظہ نمودند از فراست معنوی وارث منصب قیومی ایشان را شناختند و باشارۃ اصالت بشارات معاملہ قیومیت دادند و خدمت حضرت مرشدی قیوم جہان گویا باین معنی ارشارت فرمودند جائیکہ در مدح ایشان گفتہ اند بیت

چون شہ کنعان در اقلیم شہود — گوئی از اخوان بطفلے در ربود
ہم چو والد آن شہ کون و مکان — فخر عالم بود شرف انس و جان

بلی۔ ذٰلِکَ فَضْلُ اللّٰہِ یُؤْتِیْہِ مَنْ یَّشَآءُ وَاللّٰہُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیْمِ مصرعہ
قیاس کن ز گلستان من بہار مرا؛ آوردہ اند کہ خدمت ایشان پنج یا شش ماہ

بوونند که به مرض شدید گرفتار شدند بنوعیکه مردم تیماردار و حکمائی بلند اقتدار دست از معالجه
ایشان باز داشتند و مایوس شدند حتی که روزی نفس تحرک نبض که لوازمه حیات اند ایشان
محسوس نمی شد و والدین ایشان در تهیه اسباب تکفین و تجهیز شدند این خبر بسمع مبارک
حضرت مجدد الفثانی رض رسید ایشان تشریف آوردند و نقاب از روئی معشوقانه
ایشان برداشته دست حق پرست بر خساره شریف ایشان گذاشته تبسم نموده فرمودند
که بابا اینچه خوش طبعی است که با مادر و پدر خود می کنید و این هارا محزون مے سازید
برخیزید تا این ها خوش شوند و بآرام نجورند و بخسپند فی الفور چشم مبارک کشوده بگریه متحرک
شدند و صحت کلّی یافتند که گوئی از امراض اثری نبود بعده حضرت مجدد الفثانی رض
بحضرت عروة الوثقی رض خطاب نموده فرموده اند که مردم ازین طفل مایوس اند
و دست از حیات او برداشته و من این را به محاسن سفید مزین مسند مشیخت مشاهده
می نمایم و عالم بسیاری در پیرامونش حلقه کنان نشسته می بینم خدمت ایشان کسب
باطنی را اتمام و کمال از خدمت والد خود حضرت عروة الوثقی رض نموده اند
و به نسبت های خاصه ایشان رسیده و از کمال مخصوصه ایشان بهره ور گردیده و نیز
در طفولیت از انظار فیض آثار حضرت مجدد الفثانی رض بهره مند شده اند از
جناب حضرت مجدد الفثانی رض درباره حضرت قیوم زمان رض
که عمر ایشان در حیات آنقبله صفاکیش زیاده از یک سال نه شده بود که بسا بشارات
عالی و اشارات متعالی وارد شده که تفصیل آن نه درخور این منتخب است
لهذا به بشارات گذشته اکتفا افتاد و سالی که نکوست از بهارش پیدا است اما آنچه از
قسم بشارات که والد ایشان حضرت عروة الوثقی رض درباره حضرت قیوم زمان
فرمودند برخے ازان ایراد می شود از خدمت حضرت قیوم زمان منقول است
که حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه باین حقیر خطاب نموده مے فرمودند که شما در فرزندان

نسبت اصحاب دارید یعنی شما حضرت مجدد الف ثانی رض را دیده اید و زمان ایشان را یافته و دیگران
نه و این فرق را اندک خیال نکنی که از اصحاب کرام علیهم الرضوان بیک صحبت حضرت
سید الرسل علیه و علی آله من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها و اتمها
که یافته اند مستسعد شده و هیچ ولی اکمل بدرجه ادنی این بزرگواران نرسد اگرچه جناب
حضرت اویس قرنی و عمر مروانی باشد چه صحبت حضرت مجدد الفثانی رضی
الله تعالی عنه از کمال متابعت نبوی علیه الصلوة والسلام اثر از ان صحبت تمامی
داشت چه تابع کامل را از جمیع کمالات متبوع نصیب وافر است صاحب برکات و معدن الجواهر
در کتب خود نوشته که عارفے کامل تام المعرفت پیش ابن عاصی راقم نقل فرموده که حضرت
عروة الوثقی رض بحضور من مے فرمودند که اگر ملکے مقرب بصورت بشر متمثل شده بر زمین
می آمد غالباً بصورت پیر حقیقت فرزندی محمد صبغة الله میشد از خدمت حضرت خواجه
محمد حنیف کابلی رض که اعظم خلفای حضرت عروة الوثقی رض است منقول است
که در ایامیکه حضرت عروة الوثقی رض به طلب دعوت سلطان وقت روانه دار السلطنت
بودند و جمیع حضرت مخدوم زاده گان و اکثر خلفائی و بسیاری از مریدان و مخلصین که علاوه
آنها در کارخانه خیال به محال گنجائش وارد در رکاب سعادت انتساب بودند و از توجهات
ایشان هریکے بقدر استعداد خود بهره می یافت یک روزی حضرت مخدوم زاده بزرگ
عالی حضرت یعنی حضرت قیوم الزمان این فدوی را طلب داشته فرمودند که
خواجه جیو شما بجناب حضرت عروة الوثقی رض ازین ضعیف سلام رسانیده عرض نمائید
که ارشاد حضرت تمام آفاق را در بر گرفته و هر یکے از یاران و خلفائی هر روزی به بشارات
عالی مشرف مے شوند و ترقیات فراوان حاصل می نمائید تا به مخدوم زاده گان چه رسد
که ایشان محرم اسرار مخصوصه آن حضرت اند و این فقیر بسبب سستی طالع مدت است
که توجه نیافته و به بشارتے سرفراز نگشته ازین ممر حسرت و پریشانی نقد وقت است امید از

ندارند

تفضلات قبولانه و ترحمات کریمانه آن دارد که این غریب را در راه نگذارند و از توجه غریب پروری محروم نفرمایند
و تاکید فرمودند که فلانی عرض احوال نهانی بسمع مبارک آن قبله دو جهانی بعبارتے که لائق
حال دانی برسانی فقیر با وجودیکه لیاقت آن پیغام در خود نداشت اما امتثال امر ایشان
بجا آورده وقت را دریافته معروضه قطب را بموقف قطب الاقطاب رسانیدم ساعتے
سکوت نموده آب در چشم مبارک گردانیده فرمودند که خواجه شما از ما بایشان سلام برسانید و بگوئید
که من باین کبر سن وضعف بدن بهردم طلاب صحبت می دارم بحکم حدیث قدسی
اذا رأیت لی طالبا فکن له خادما روئی از تنهائی تابم و آنچه در نزد ما بود مدتی است
که بشما ایثار کرده ایم اگر بزیادتی آن شوق باشد در روضه منوره حضرت مجدد الف ثانی رض بروید و
در آن نعمت هائی تازه ما را هم شریک سازید والحال وقت آن است که مسندی در

توجهات

برابر من فرش کنید و یاران را توجه نمائید و مرا ازین بار برآرید وقت مدد است نه محل عذر
فقیر این مدعا را بعالی حضرت یعنی حضرت قیوم الزمان برسانیدم خوش وقت
شدند و شکرانه آلهی بتقدیم رسانیدند از خدمت زبدة الواصلین اسوة المحققین
قدوة ارباب تحقیق حضرت شیخ محمد صدیق رح که برادر اصغر ایشان بودند چنین
مروی می نمایند که ایشان فرموده اند که خدمت حضرت عروة الوثقی رض می فرمودند که
در مسترشدان خود و مسترشدان فرزندی محمد صبغة الله یعنی حضرت قیوم الزمان هیچ فرق نمی کنم بخلاف
مسترشدان سائر فرزندان با مسترشدان خود که بلا واسطه و با واسطه صریحا فرق یافته
میشود و این مشعر از کمال مناسبت معنوی حضرت قیوم الزمان است با والد ایشان که
دیگرے را نیست چه ایشان در رنگ والد خود بهره اصالت داشتند و بدان از سائر
اخوان ممتاز بودند در معدن الجواهر خدمت میان سفر احمد نقل از والد خود
حضرت شیخ محمد فضل الله که خواهرزاده حضرت عروة الوثقی رض اند می کنند
که ایشان می فرمودند که یک مرتبه حضرت قیوم الزمان ختم قرآن مجید در ماه رمضان

المبارک

المبارک در صلوة تراویح بنفس نفیس خود در مسجدیکه متصل خانه مبارک ایشان بود می نمودند در شب
ختم چند سوره را موقوف از سبحه خود نموده در خدمت حضرت عروة الوثقی شتافتند
بامید آنکه برکات ختم را با برکات حضرت عروة الوثقی جمع نموده حظ وافر حاصل نمایند و سُوَر
موقوفه را بایشان شنوانند القصه در چند رکعت اخیر آن سُوَر را بحضرت عروة الوثقی رض
شنوانیدند و در حین استماع غیبتی و استغراقے بر تمام مجلس بود و بعد از فراغ ختم حضرت
عروة الوثقی رض بحضرت قیوم زمان خطاب کرده فرمودند که در حین تلاوت شما
اسرارے درمیان آمد که مصداق آن لا عین رأت ولا اذن سمعت توان گفت از جمله اسرار
واجب الاستتار چیز با بظهور پیوست که نزول اجلال بلا کیف با کمال عظمت و کبریائی معلوم گردید
و تاج عالی مکلل بجواهر و یواقیت که روشنی آن از وادی ناسوت تا تختگاه جبروت
آفاق را در گرفته بر فرق شما تافت ما نا که در نزول اجلال ملهم گردیده که این نزول برائے
استماع قرآن مجید محمد صبغة الله است باید دانست که نزول بلا کیف از قبیل
متشابهات است کما ورد فی الخبر ینزل ربنا الی السماء الدنیا و کلمات اکابر
را بحسن قبول باید شنید و علم آن را مفوض بر قائل باید داشت و برد و انکار پیش نباید
آمد که موجب سعادت است و رد و انکار مشعر شقاوت هذا هو الحق فما ذا بعد
الحق الا الضلال و از خدمت حضرت خواجه محمد صدیق پشاوری
که از اعاظم خلفائے حضرت عروة الوثقی اند مروی است که این فقیر در حین حیات
حضرت عروة الوثقی به جهت شرف زیارت ایشان مشرف شدم ورع و تقوی
حضرات مخدوم زادگان را بیش از حد مشاهده می نمودم و هر یکے مزین بحلیه شریعت و
راهنمونی طریقت بمرتبه کمال می یافتم ناگاه در خاطر این خاکسار افتاد که فرزندان حضرت
عروة الوثقی رض در فضائل و بزرگی هر یکی را بیش از دیگرے می بینم آیا همه ایشان
در قرب الهی جلشانه برابراند یا فرق هم دارند اگر فرق بود افضل اینها کدام باشد

تفضلات قبولانه و ترحمات کریمانه آن دارد که این غریب را در راه نگذارند و از توجه غریب پروری محروم نفرمایند (ف ندارند)
و تاکید فرمودند که فلانی عرض احوال نهانی بسمع مبارک آن قبله دو جهانی بعبارتے که لائق
حال وانی برسانی فقیر باوجودیکه لیاقت آن پیغام در خود نداشت اما امتثال امر ایشان
بجا آورده وقت را دریافته معروضه قطب را بموقف قطب الاقطاب رسانیدم ساعتے
سکوت نموده آب در چشم مبارک گردانیده فرمودند که خواجه شما از ما بایشان سلام برسانید و بگوئید
که من باین کبر سن و ضعف بدن بمردم طلاب صحبت می دارم بحکم حدیث قدسی
اذا رایت لی طالبا فکن له خادما روئی از نهانی تابم و آنچه در نزد ما بودمدتی است
که بشما ایثار کرده ایم اگر زیادتی آن شوق باشد در روضه منوره حضرت مجدد الف ثانی رض بروید و
در آن نعمت هائی تازه مارا هم شریک سازید والحال وقت آن است که مسندی در
برابر من فرش کنید و یاران را توجه نمائید و مرا ازین بار برآرید وقت مدد است نه محل عذر (ف توجهات)
فقیر این مدعا را بعالی حضرت یعنی حضرت قیوم الزمان برسانیدم خوش وقت
شدند و شکرانه آلهی بتقدیم رسانیدند از خدمت زبدة الواصلین اسوة المحققین
قدوة ارباب تحقیق حضرت شیخ محمد صدیق رض که برادر اصغر ایشان بودند چنین
مروی می نمایند که ایشان فرموده اند که خدمت حضرت عروة الوثقی رض می فرمودند که
در مسترشدان خود و مسترشدان فرزندی محمد صبغة الله یعنی حضرت قیوم الزمان هیچ فرق نمی کنم بخلاف
مسترشدان سائر فرزندان با مسترشدان خود که بلا واسطه و با واسطه صریحا فرق یافته
میشود و این مشعر از کمال مناسبت معنوی حضرت قیوم الزمان امت با والد ایشان که
دیگرے را نیست چه ایشان در رنگ والد خود بهره اصالت داشتند و بدان از سائر
اخوان ممتاز بودند و از معدن الجواهر خدمت میان سفر احمد نقل از والد خود
حضرت شیخ محمد فضل الله که خواهرزاده حضرت عروة الوثقی رض اند می کنند
که ایشان می فرمودند که یک مرتبه حضرت قیوم الزمان ختم قرآن مجید در ماه رمضان

المبارک در صلوٰة تراویح بنفس نفیس خود در مسجدیکه متصل خانه مبارک ایشان بود می نمود در شب
ختم چند سوره را موقوف از سبع خود نموده در خدمت حضرت عروة الوثقی شتافتند
باُمید آنکه برکات ختمه را با برکات حضرت عروة الوثقی جمع نموده حظ وافر حاصل نمایند و سُوَر
موقوفه را بایشان شنوانند القصه در چند رکعت اخیر آن سُوَر را بحضرت عروة الوثقی رض
شنوانیدند و در حین استماع غیبتی و استغراقے بر تمام مجلس رُونمود و بعد از فراغ ختم حضرت
عروة الوثقی رض بحضرت قیوم زمان خطاب کرده فرمودند که در حین تلاوت شما
اسرارے درمیان آمد که مصداق آن لا عین رأت ولا اذن سمعت توان گفت از جمله اسرار
واجب الاستتار چیزے بظهور پیوست که نزول اجلال بلا کیف با کمال عظمت و کبریائی معلوم گردید
و تاج عالی مکلل بجواهر و یواقیت که روشنی آن از وادی ناسوت تا تختگاه جبروت
آفاق را در گرفته بر فرق شما تافت مارا که در نزول اجلال ملهم گردیده که این نزول برائے
استماع قرآن مجید محمد صبغة الله است باید دانست که نزول بلا کیف از قبیل
متشابهات است کما ورد فی الخبر ینزل ربّنا الی السماء الدنیا و کلمات اکابر
را بحسن قبول باید شنید و علم آن را مفوض بر قائل باید داشت و بر ردّ و انکار پیش نباید
آمد که موجب سعادت است و ردّ و انکار مشعر شقاوت هذا هو الحق فما ذا بعد
الحق الا الضلال و از خدمت حضرت خواجه محمد صدیق پشاوری
که از اعاظم خلفائے حضرت عروة الوثقی اند مروی است که این فقیر در حین حیات
حضرت عروة الوثقی به جهت شرف زیارت ایشان مشرف شدم ورع و تقوی
حضرات مخدوم زادگان را بیش از حد مشاهده می نمودم و هر یکے مزین بحلیه شریعت و
راهنمونی طریقت بمرتبه کمال می یافتم ناگاه در خاطر این خاکسار افتاد که فرزندان حضرت
عروة الوثقی رض در فضائل و بزرگی هر یکی را بیش از دیگرے می بینیم آیا همه ایشان
در قرب الٰهی جلّ شانه برابر اند یا فرق هم دارند اگر فرق بود افضل اینها کدام باشد

هر چند این خطره را دور می نمودم و ندامت می کشیدم بلکه باستغفار معالجه رفع خطره می کردم سود مند نمی شد بلکه خطره مذبور مے افزود و تشفی این معنی را از جناب حضرت عروة الوثقی غوث الثقلین رضی الله تعالی عنه ونسته با وجود ترک ادب وقت را دریافته مقدمه مذکوره را بموقف عرض رسانیدم تبسم نموده فرمودند که خواجه حلّ این معنی در بلده پشاور بعد از دخول شما در شب اوّل خواهد شد فقیر بعد چندے از جناب اقدس مرخص شده روانه پشاور شدم روز دخول فرحت فراوان داشتم که امشب حل این مقدمه بهمین پیر دستگیر خواهد شد چون روز باخر رسید و شب پرتو انداخت بانتظار بودم چون بخواب شدم در واقعه بشرف زیارت جناب اقدس رسالت مآب صلی الله علیه و آله وسلم مشرف شدم می بینم که جناب اطهر با چار یار کبار تشریف ارزانی دارند و حضرت عروة الوثقی رض با سائر فرزندان خود مقابل روی مبارک دست بسته ایستاده اند در این اثنای آن حضرت علیه الصلوة والسلام به بنده مے فرمایند که فرزندان شیخ محمد معصوم با او در رنگ هر چهار یار من اند بامن و سبابه مبارک را جانب خلفائے گردانیده و باز سبابه را بنزدیک حضرت صدیق اکبر رضی الله عنه برده فرمودند الکبیر کبیر فافهم از این بشارت معتقد حضرت مخدوم زاده بزرگ یعنی حضرت قیوم الزمان بیش از همه گردیدم و فضل ایشان را بر همه در رنگ قطعی دانستم (من معدن الجواهر) خدمت حضرت عروة الوثقی رض ایشان را بشارت داده اند که دنیا ترا آخرت گردانیده اند چنانچه تصریح آن بمکتوبے که بنام حضرت قیوم الزمان در جلد اول در دریافته و معنی این کلمه را نیز در ان مکتوب حل فرموده اند و بدین عنوان بیان فرموده اند که حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بشر ساخته اند که دنیا ترا آخرت گردانیدیم سطرے چند در حلّ شرح این عبارت علیه و حلّ این مکاشفه غیبیه

مرقوم میگردد بگوش هوش استماع نمائند کلامهم العالی در آخر همین مکتوب نوشته فافهم فانّ کلامنا اشارة وبشارة لک مکتوب شریف طولانی است ان شئت فارجع الیه نوشته اند که وضع شریف حضرت قیوم الزمان رضی الله تعالی عنه با وجود وفور علائق و کثرت وابستگان و نیازمندان در غایت بی تعلقی و نهایت بی تعینی افتاده بود چنانچه دنیا و ما فیها را به پشت پا زده و علّت غائی بیش از آخرت نشمرده متوجه مطلبی بودند که دست اکثر از اهل الله از ان شجره بلند بالا کوتاه و در راه است حتی که حضرت عروة الوثقی رضی الله عنه هم می فرمودند که درین بی تعلقی و بی تعینی که سرمایه عمر گرامی فرزندی محمد صبغة الله مصروف است مرا آرزوی آنست که یک وزر با این صرافت بگذرد میسر نیست چنانکه وقت رحلت خود نیز تحسین وضع نموده اند چنانچه در منتخب رابع در ذکر وفات حضرت عروة الوثقی رض مذکور شده مجملش آنکه حین ارتحال خود ایشان را قریب طلب داشته فرموده اند که وضع بی نظیر شما همیشه مقبول و محبوب ما بوده است تغیر و تبدیل را در آن وضع بی نظیر تجویز نخواهید فرمود دوم برادران و همشیران همه از شما خورد اند اگر از ان ها کوتهی و تقصیری سر زند بر آن نخواهید رفت سیوم صحبت سلاطین بی ضرورت کلی تا ممکن باشد اختیار نخواهید کرد عادت مبارک ایشان بر ستر احوال چنان مایل افتاده بود که هرگز اظهار احوال را تجویز نداشتند تا این که بعضی از مخلصان به عرض عالی ایشان رسانیدند که با این همه کثرت اسرار و واردات این قدر تستر را چه سبب باشد فرمودند که آنچه حق گفتن و نوشتن بود حضرت مجدد الف ثانی رض و حضرت عروة الوثقی رض گفته و نوشته اند دیگری را بهتر از ین گفتگو درین عصر ممکن نه و اگر هموز انکار کند تحصیل حاصل کرده باشد و بزبان الهام ترجمان این فرد آورده اند

فرد

در مکرر بستن مضمون رنگین حسن نیست	کم دهد رنگ ار کسی بندد حنا بسته را

و اکثر بارے فرمودند که قیامت محک هر کمال است و در ان جا هر کس تمام عیار خواهد

گرفت یا از اعتبار خواهد افتاد و خلص کلام آن که خاطر حضرت قیوم الزمان مائل
بر کمال ستر افتاده چنانکه مکاتیبی که از حضرت عروة الوثقیٰ رضی الله عنه بنام نامی
ایشان که مشعر از درجات ایشان بود وارد میشد بعد از مطالعه آن مکاتیب را شسته
آب آن را می نوشیدند و کسی را اطلاع بدان نمیدادند و هرچه مکاتیب که الحال در
مکتوبات معصومی بنام ایشان یافته می شود از ان قبیل اند که قبل رسیدن مکتوب
با ایشان مخلصان نقل آن را بر داشته بعده مکتوب را به ایشان رسانیده اند
با این همه تستر و پوشیدگی آن قدر که خوارق و معارف و تصرفات عالی که از ایشان
ظهور یافته در حضرت مجددی از کسی شنیده نشد بلی لله در القائل مصرعه
پریرو تاب مستوری ندارد - چنانچه بعضی از ان درین تذکره ثبت یافت و بعضی در
تذکره آینده نوشته خواهد شد و خدمت حضرت عروة الوثقیٰ رض حضرت
قیوم الزمان را بلکه سائر اخوان ایشان را بشارت داده بودند که فرزندان ما همه
محمدی المشرب اند و همه ایشان بمنصب محبوبیت مستعد اند چنانکه در کتاب
مواهب القیوم فی اسرار المعصوم که تصنیف مخدوم زاده باکمال میان شاه
فی الحال است بتفصیل آورده اند خصوصاً که خدمت حضرت قیوم الزمان
بشر باصالت اند و استعداد قیومیت بی بهره اصالت ممکن نه لهذا ایشان را در سائر
اخوان باین منصب ممتاز فرمودند و پیش طاق ایشان را مرتفع گردانیدند. صاحب
برکات معصومی می نویسند که حضرت عروة الوثقیٰ رض میفرمودند که اگر پدری
تعظیم پسری می نمود من تعظیم فرزندی محمد صبغة الله نمایم هرچند بعضے اخوان و بنی اعمام نیز
این منصب را در خود یافته اند بلکه اظهار نموده وجه توفیق این را حضرت والد فقیر
که اعظم اولیای زمان و قدوة صالحات دوران بوده اند چنین فرموده اند که فرزندان
حضرت عروة الوثقیٰ رض هر شش بمتابعت والد خویش درجه کمال داشتند

و هیچگونه درجه از درجات اتباع را نمی گذاشتند و تابع کامل را از جمیع کمالات متبوع حظ
وافر و برخ کامل است و قیومیت نیز از مناصب خاصه والد ایشان بود و هر یکے از
آنها مظهر کمالات قیوم بوده اند و بتبعیت آثار و علامت قیومیت را در خود مشاهده
می کردند لاچار حاکم بر قیومیت خود بودند پس هر یکے را مظهر قیوم باید دانست و بتبعیت
قیوم باید گفت اما باصالت بموجب دلائل و بشارات که ذکر یافته حضرت قیوم الزمان
را که شیخ محمد صبغة الله باشند قیوم باید شناخت و هر یکے را بفرق مراتب
باید دید خدمت حضرت مرشدی قیوم جهان بعد از استماع این تطبیق و توفیق
خیلے محظوظ شده بحضرت والده فرمودند که هرچند مردم درین معنی غور بسیار
نموده اند و دلائل بیشمار بیان کرده اما آنچه شما فهمیده اید کسے باور آن نرسیده
بود گویا که این ودیعت براے شما بود جزاک الله سبحانه خیر الجزاء.

تذکرهٔ ثانی از منتخب خامس در ذکر فضائل و خصوصیات و تصرف و خرق عادات جناب حضرت قیوم الزمان شیخ محمد صبغة الله رضی الله تعالیٰ عنه

اعمال یومی و لیلی ایشان تمام بمتابعت سنت بوده تقاعد از اتباع سنت
اگر امر سهل می بود چون کوه عظیم بنظر مبارک ایشان مے نمود و تفصیل
آن را میان سفر احمد در معدن الجواهر نموده و یک معدن تمام در تمام عبادات
و عادات ایشان بیان کرده و چون وضع این منتخب بر انتخاب است لهذا از تفصیل
آن تقاعد نموده شد که اگر بتفصیل مے پرداخت هر آئینه مثل رابع این کتاب علاوه

می شد ما حصلش آنکه در هر امور متابعت سنت از دست نداده اند حتّی که در خوردن و پوشیدن و نشست و برخاست و سفر و حضر و لباس و ادعیه موقته و غیر موقته و اذکار لسانی و جنانی و صوم و صلوة و حج و عمره و زکوة و خلق و احسان و توکل و تبتل و حلم و علم و سخا و کرم و تحمل و غیره محاسن سر موئی بی اتباع نبودند و محاسبه اعمال خود هر روز و شب مو بمو می نمودند و اعمال و نیات خود را معیوب می انگاشتند و نادم و مستغفر می بودند و هیچگونه حسنی را در اعمال خود تصور نداشتند و ازین غم محزون می بودند و اعملُ و استغفر را دست آویز داشتند و کشوف و واردات که اگر مثل فلق صبح روشن می بود و سر مو بشریعت حقه برابری نمی داشت نمی پسندیدند با وجود کمال علمیت ادنی مسئله را بی اذن علمای دیندار العمل نمی آوردند و با وجود قطبیت و قیومیت بمنصب غوثیت و فردیت نیز ممتاز بودند می آرند منصب غوثیت را از عطایای حضرت شیخ الجن والانس سید عبد القادر الجیلانی رضی الله تعالی عنه یافته بودند چنانچه کیفیت آن از او در منتخب رابع در احوال والد ایشان نوشته شد کما لا یخفی علی عابره نورانیت جبهه مبارک ایشان آنقدر بود که نظر هر که بر جمال با کمال ایشان می افتاد بزبان حال میگفت مَا هٰذَا بَشَرًا اِنْ هٰذَا اِلَّا مَلَكٌ كَرِيْمٌ صاحب معدن الجواهر می نویسد که این مسکین در واقعه بزیارت جناب اطهر صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم مشرف شدم آن حضرت را بصورت حضرت قیوم الزمان متمثل یافتم این نیز از کمال متابعت ایشان مخبر است یکی از اولیای زمان ایشان می نویسد که فقیر اراده خرید بعضی امتعه داشتم می بینم که گوینده در واقعه میگوید و لباس التقوی ذلک خیر چنانچه میان صبغة الله جیو راست یا چنانچه میان صبغة الله جی وارند یکی ازین دو کلمه می گوید از آن معتقد تقوی ایشان گردیدم صاحب معدن الجواهر می نویسد که عزیزی از مجازان حضرت عروة الوثقی رض بنزد راقم بیان نمود که

روزی

جناب حضرت قیوم الزمان از کابل می آمدند و بدار الارشاد سرهند داخل می شدند مخلصین و مریدین در رکاب سعادت آثار ایشان بودند و مردم شهر نیز جماعت کثیر باستقبال ایشان برآمده بودند و باد به تندی می وزید و گرد و غبار چشم و شمائل خلق را مملو ساخته در آن اثنا مرا الهام ساختند که در مغز هر کسی یا هر یکی ذره ازین گرد رسیده یا درون چشمش دویده بلی هر که درین قافله باشد اگرچه نیت استقبال ندارد اما از بزرگی ایشان منکر نبود بطفیل محمد صبغة الله آن کس را بخشیدم و داخل مقبولان گردانیدم فقیر این مقدمه را بعرض حضرت قیوم الزمان رسانیدم تبسم فرموده حمد مولی علی الاطلاق را بجا آوردند می آرند که در اواخر عادات مبارک ایشان چنان قرار گرفته بود که تلاوت کلام مجید بآواز خفی می نمودند یکی از نیازمندان صادق العقیدت وقت را دریافته بعرض پایه ولایت رسانید که در خفی خواندن آیا حکمتی باشد ساعتی خاموش مانده فرمودند که در آخر عمر حضرت ایشان یعنی حضرت عروة الوثقی قدسنا الله بسره الاقدس تلاوت را بصوت خفی اختیار فرمودند روزی یکی از مخلصان همین قسم عرض نموده فرمودند که وقت تلاوت تمام مکونات الهی تعالی شانه شریک می شوند و نمی گذارند که این کس بآواز بلند تواند خواند چون رای ایشان بر ستر احوال قرار گرفته بود جواب او را در جواب حضرت عروة الوثقی رض اوا فرمودند بیت

خوشتر آن باشد که سرّ دلبران
گفته آید در حدیث دیگران

از مرزا محمد مسعود کابلی که مخلص ایشان بوده مروی می نویسد که اهلیه مومی الیه مذکور فوت شده بود خدمت حضرت قیوم الزمان بجهت فاتحه تعزیت خانه او را مشرف نمودند مومی الیه بعرض رسانید که متوفی مذبوره خیلی اخلاص و اعتقاد بخدمت ایشان داشت اگر مرضی عالی باشد که مرقد او قریب است اگر قدم رنجه

فرمایند موجب بنده نوازی خواجه بود حضرت ایشان قبول فرموده به مرقد آن رفتند و
دعائی مغفرت بر قبر او خواندند و مراقب شدند در اثنائی دعا و مراقبه فرحی و سروری
بر جبهه ایشان عیان گردید چون به پالگی شریف سوار شدند و رجوع فرمودند مرزا احمد
مسعود پالگی مبارک را گرفته در رکاب سعادت انتساب می رفت در اثنائی راه به
عرض رسانید که در هنگام دعا و مراقبه اثر سرور و فرحت بر جبین نور آئین مبارک یافته
می شد وجهش چه باشد فرمودند که مرا در آنجا ملهم ساختند و ندا در دادند که غفرت
لك ولمن توسل بك بواسطة او بغير واسطة الى يوم القيمة وهذه اللذة منهم
چون عنایت بیغایت او تعالی جل شانه بر خود باین مثابه دیدم و آن مرحوم را
با وجود عموم بخصوص داخل این حکم یافتم شکرانه الهی بتقدیم رسانیدم باید دانست
که این قسم الهام بوالد و جد ایشان یعنی حضرت عروة الوثقی و حضرت مجدد
الف ثانی رضی الله تعالی عنهما شده بود چنانچه در مقامات ایشانان مسطور است
بسنت والد بزرگوار و جد عالی مقدار این موهبت نصیب این خلف سعید گردید طوبی
لهم وبشری کسانی را که توسل ایشانان حاصل نمودند و داخل طریقه علیه ایشان
شده اند اللهم اجعلنا منهم ولا تحرمنا من برکاتهم بحرمة سید البشر علیه وعلی آله
الصلوة والسلام آمین یا رب العلمین می نویسند که روزی سلطان وقت
اورنگ زیب عالم گیر طلب ایشان نمود که از زیارت ایشان مستفیض شود باوجودیکه
سلطان مرید و خلیفه والد ماجد ایشان بود به خدمت ایشان قبل از رسیدن خدم
سلطان مطلع شدند امر فرمودند که پالگی مبارک حاضر آرند سوار شده به باغی تشریف
بردند و به متعلقان گفتند که هرگاه آدمان ظل سبحانی بطلب من بیایند بگوئید که قبل از
رسیدن شما ایشان بطرفی رفته اند القصه بعده از انقضائی این ماجرا یکی از نیازمندان
صمیمی بعرض اقدس رسانید که این قدر فرار از مجلس سلطان باوجود کثرت خواهش او چه

سبب باشد و حال آن که برادران شما صحبت سلاطین اختیار نموده اند و کارسازی عالم
ازین ممر فرموده در پاسخ زبان گوهر فشان کشوده گفتند که برادران ما نیات صالحه داشته
باشند فقیر یک دل دارم که بیک پادشاه داده ام دل دیگر ندارم که به بادشاه دیگر بدهم و
رباعی عارف جام قدس سره بزبان مبارک بشوق تمام آوردند رباعی

ای آنکه بقبله بتان روست ترا	بر مغز چرا حجاب شد پوست ترا
دل در طلب این و آن نکوست ترا	یکدل داری بس است یکدوست ترا

می آرند که شبها که برای ادائی تهجد می برخاستند بعضی شعرهای پرسوز از زبان
مبارک میفرمودند و اکثری فرمودند بسوز تمام کوریم و کریم و مسافریم و بنگیم از عزیزی
خدا آگاهی منقول است که در اثنائی سلوک که بمقام جمع الجمع رسیدم از
آنجا که بدایت حال بود هر خس و خاشاک در دیده بصیرت بعنوان حقانیت
می در آمد و دلالت بعبادت خود می کرد و گاهی انا الحق در دل جوش می زد
و گاهی همه اوست بنظر می در آمد و این معامله استیلا پیدا کرد روزی بعد از نماز عصر چون
مغلوب این معامله بودم و پاس شریعت از دست رفته ازان گریه و اندوه روی
نمود خدمت حضرت قیوم الزمان استفسار گریه کردند معامله هائله را به
عرض اقدس رسانیدم فرمودند از انا الحق توبه باید کرد و همه اوست مقامی است
که در اثنائی راه سالکان را روی میدهد و بسیاری از عرفائی درین مقام مانده
و سکونت اختیار نموده اند و حظهای فراوان فرا برده اما رای حضرت امام ربانی
مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه بر همه از واست قرار گرفته باید که شما هم همه
از واست بگوئید و از همه اوست درگذرید که محل خطر است بمجرد اشاره شریف از مقام
جمع الجمع گذشته بمقام فرق بعد الجمع پیوستم و بجای همه اوست همه از واست یافتم
و معتقد قوت و تصرف صریحه ایشان گشتم می نویسند که میر محمد غنی نواسه مولانا

محمد هاشم کشمی قدس سره اظهار نموده که فقیر بدار الارشاد سرهند جهت دریافت زیارت
حضرات و مزارات رفته بودم و هر یکی از مخدوم زادگان این فقیر را بدعوت سرافراز
می فرمودند خدمت عالی حضرت یعنی حضرت قیوم الزمان روزی این فدوی را
فرمودند که میر جیو وقت طعام شما کدام است عرض نمودم که چاشت گاه فرمودند که
چنین وقت چیزے خواهد رسید انشاء الله تعالی سعادت خود انگاشته منتظر بودم حتی
که وقت چاشت گذشت بخاطر خطور نمود که آیا ایشان فراموش شده باشند اما از غایت
ادب چیزی نخوردم تا وقت ظهر شد به مسجد حاضر شدم خدمت ایشان بعد از ادائے
نماز فرمودند که میر جیو سهو شده اما بزی که کشته طعام تیار کرده بودند آن بز نیاز آمده
بود بعد از کشتن و پختن بر صاحبان بز اظهار مطلبی نمودند طعام مشکوک شد آن طعام را
بآنها وادیم و گوشت دیگر از بازار طلب واشته تیاری طعام شما نمودیم انشاء الله تعالی
میرسد عرض نمودم که حضرت از راه ذره پروری بنده را از طعام مشکوک نجات بخشیدند بعد از
نفسے اطعمه ملونه رسید بحلاوت کامله خوردیم و بموجب نص قرآنی إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ
أَتْقَاكُمْ از دل و جان معتقد ایشان شدم می آرند که در ایام طفولیت بموجب امری بصحبت
سلطان وقت شاهجهان پادشاه غازی غفر الله له رسیده بودند در آن وقت موذن بانگ
نماز داد بادشاه برائی نماز برخاست ایشان نیز برائی نماز برخاستند بخاطر شریف آمد که
پائے جامه خالی از اشتباه نیست ادب سلطان را گذاشته پائی جامه را بدر کرده
لنگ ازار بسته بنماز پرداختند چون از نماز فراغ شدند پائی جامه را بسرعت پوشیده
نشستند چون برخاستند بادشاه بوزیر سعد الله خان خطاب نموده فرمود که امروز بنده
از بندگان خدائے را دیدم که غیر از خدا جل شانه نمیداند که دیگری هم هست یا نه که بحضور
مثل من بادشاهی ذی شانی یک طفلی از مخادیم سرهند پاجامه را فرود آورده و نماز را
بآداب آن ادا نموده الحمد لله که درین عهد من این قسم مردمان هستند و صاحب

معدن الجواهر می نویسد که سیدی از مخلصان عالی حضرت یعنی حضرت قیوم الزمان
اظهار نمود که خدمت ایشان وقتی بسیر بجواره آمده بودند شخصے از اعیان آن بلده دعوت
کرده بود و خدمات شائسته به کار برده وقت رفتن ایشان آن داعی چند پرکاله رخت و
مبلغ چهل روپیه بخدمت گذرانید ایشان چون به پالگی سوار شدند در رکاب می رفت مسافت
بعید در رکاب سعادت انتساب بود چون قریب فرسخی رفت خدمت ایشان پالگی را
ایستاده کنانیده فاتحه رخصت برائی او خواندند وقت رخصت آن عزیز معروض داشت
که برادر این فدوی اراده دار السلطنة دارد و برادران حضرت آن جا اند که اگر از راه غلام
نوازی مکتوبی بعنوان سفارش بطرف حضرات عنایت فرمایند موجب بنده پروری خواهد
ایشان مکتوب را نوشته بدست مومی الیه دادند و از خادم نقد و جنس نذر او را
... حواله او کردند بران عزیز گریه مستولی شده قسم یاد کرد که نیاز را باین نیت نگذرانیده
بودم و این فکر آن وقت بخاطر نداشتم و مکتوب هم نمی خواهم اما نیاز مرا رد نه فرمایند
بمعرض قبول نه افتاده عزیز مذکور سه منزل در رکاب میرفت و الحاح در قبول نیاز می
نمود آخر الامر بعد سه روز چون بسیار بی آرامی او را مشاهده نمودند مکتوب را پس گرفته نیاز
او را قبول فرمودند عزیز مذکور شکر گویان بمقام خود عود نمود **فرد**

اگر از شبهه خلیدی خاری	پا کشیدندی از ان گل زاری

می آرند که خدمت ایشان از بلده لاهور بدار الارشاد سرهند می رفتند چون پالگی مبارک
که بگنج رسید دو روپیه بخادم عنایت کردند که کنجک ها خرید نماید که در اثنائی راه برائے
سائلان بکار می آید خادم بخدمت قیام نمود و پالگی شریف روانه شد چون بمسافت بعید
رفتند خادم کنجک ها را آورد چون بکنجک ها نظر فرمودند پالگی شریف را ایستاده کرده
کنجک ها را شمار فرمودند اتفاق دو عدد کنجک زیاده بر آمد بخادم فرمودند که بقال به
سهو دو کنجک زیاده داده برده باو برسان خادم تعلل آغاز نمود و گفت مردم بقال بجسے

زیاده نمیدهد من پس نمی روم فرمودند هرگاه تو پس نمی روی لاچار من خود رفته حق او را میرسانم دیگر خدام معروضداشتند که حضرت رجوع نه فرمائید مایان رفته میرسانم فرمودند که مبادا از راه گردیده بیاید و حق او را بماند آخر الامر دو روپیه اجوره دادند و مکتوبی بداروغه کنج نوشتند که این دو کنجک را بر بقال داده جواب نامه را بدست آرنده مکتوب بارسید بقال ارسال نمائید و نیز می آرند که خدمت ایشان در سفری به مرض نقرس بیمار شده بودند و دست مبارک هم شکسته اتفاق بیتوته شب بخانه افتاد که در آن خانه اشجار خرما بودند و مکان ایشان تحت آن اشجار قرار یافت دران شب ایشان چارپایه را ترک نموده بر زمین جائی گرفتند و تمام شب با وجود اوجاع اضطجاع نه فرمودند بلکه نشسته ماندند و هر خرمائی و برگی که می افتاد بادب تمام برداشته آنرا جای مرتفع می گذاشتند تا روز شد صاحب خانه عرض نمود که خدمت ایشان شب را باین کیفیت بسر بردند و جهش چه باشد فرمودند که در حدیث وارد شده که اکرموا عمتکم النخلة فانها خلقت من بقیة طینة آدم بموجب امر حدیث اکرام او لازم بود اینقدر احتیاط و اتقا که در ایشان بوده کم از کسی شنیده شد لهذا از کمال اتقا جناب قدس خداوندی جل شانه وجود مسعود ایشان را قیوم الزمان گردانید و قوام عالم و عالمیان را بوجود شریف ایشان گذاشت و منصب مخصوصه جد بزرگوار و والد عالی مقدار را فی سائر اخوان به ایشان عنایت فرمود و تا مادام قیام ساعت نسبت ایشان را وعده دوام داد الحمد لله که این مسکین را از جمله محبان ایشان گردانید و هم از زمره اولاد ایشان ساخت امید واثق و رجای کامل از جناب قدس خداوندی جل شانه آن که چنان که از نسبت ظاهری ایشان ممتاز گردانید از معامله باطنی ایشان نیز بهره کامل و برخی وافر عنایت کند انه قریب مجیب **بیت**

شکر فیض تو چمن چون کند ای ابر بهار
که اگر خار و اگر گل همه پرورده تست

تذکره سیوم از منتخب خامس در ذکر بعضی خوارق و تصرفات حضرت قیوم الزمان شیخ محمد صبغة الله رضی الله تعالی عنه

هرچند مکرر نوشته شده که نزد اکابر مستقیم الاحوال خوارقی که تعلق بعالم کون و فساد وارد از حیز اعتبار ساقط است چنانچه از عارف سریع السیر شیخ ابو سعید ابو الخیر مذکور است که بوی گفتند که فلان کس بر روئی آب می رود فرمود که سهل است ماهی و مرغ آبی نیز بر روئی آب می رود گفتند که بر هوا طیران می نماید و در لمحه از شهری بشهری میرود گفت مرغ و صعوه نیز این طیران دارند و شیطان نیز در یک نفس از مشرق به مغرب می رود مرد آن است که با خلق در آمیز و زن بخواهد و بخورد و بخشد و دلش یک لمحه از یاد حق جل و علا فارغ نباشد **نظم**

در ابلیس لعین پر شقاوت
گهے از در در آید گاهے از بام
رها کن ترهات شطح و طامات
کرامات تو اندر حق پرستی است

بود پیدا هزاران خرق عادت
گهے در تن نشیند گه در اندام
خیال نور اسباب کرامات
جز این کبر و ریاء و عجب مستی است

اما عادت نویسندگان جاری شده که در احوال اکابر از این قسم خوارق مے نویسند لهذا هرچند قصص ورع و تقوی و متابعت شرع و ترک هوا که بالا ذکر یافته در بزرگی ایشان کافی است و احتیاج باثبات خرق عادات نمانده اما قاعده مذکور را ملاحظه نموده چیزے ازین قبیل نوشته می شود **من خرق عادات** ها می نویسند که در سفر حرمین الشریفین که هم رکاب والد بزرگوار خود بودند خبرگیری آب و نان صوفیان تعلق بایشان داشت روزے خادم سرکار عرض نموده که هیمه چوب ناپیدا است

وخمیر افتاده وقت طعام صوفیان رسیده علاجی فرمایند امر فرمودند که خمیر را حاضر آرید چون
حاضر آوردند آنرا برداشته بگوشه بلکه عقب قلعه کوهی رفتند واز خمیر نان راساخته بر سر
مبارک خود می نهادند ودر آن وقت سر مبارک را برهنه کرده بودند ونان پخته می شد حتی
که اکثری خمیر پخته شد اندکی مانده بود که یک خادم جهت تفحص در رسیده ومشاهده احوال کرده
پیشتر شده بر ایشان در گفتگو در آمد چون ایشان همیشه ستر احوال را مرعی داشتند لاچار سر
مبارک را پوشیده باقی خمیر را برداشته بخدمت حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه آمدند
وعرض نمودند که حطب همین قدر بهم رسیده که همین نان پخته شد زیاده وفا نکرد حضرت عروة الوثقی
از راه تبسم در جواب عنایت فرمودند که اگر خادم نمی رسید حطب تمام آرد را کفایت می کرد

من خرق عادات از شرافت پناه میرزا محمد افضل کابلی نقل می نویسند که در
ایام خدمت حضرت قیوم الزمان رضی الله تعالی عنه به کابل تشریف داشتند وخادمی
را جهت اخبار فرزندان بدار الارشاد سرهندی فرستادند در آن هنگام برائی بول
برخاستند وبعد از فراغ بول کلوخی برائی استبرا گرفته بودند ناگاه خادم عرض نمود که خرج
راه مهربانی کنید همان کلوخ بدست او دادند دید که تصرف نموده حقیقت او را منقلب ساخته
طلائی احمر کرده بودند فرمودند که خرج راه تو باشد میرزا محمد افضل مذکور گفته که میر ظریف
ومیر غلام حسین ولد ارشد خان دیوان کابل ومرزا محمد مسعود ویاران دیگر بسیار حاضر
بودیم که کلوخ از خاک برداشته واستبرا نمودند وطلائی کرده به صوفی دادند هر یکی برائی
خرید طلائی مذبور تردد نمودیم اما میر غلام حسین سبقت نموده طلا را از صوفی خرید بتبرک نگهداشت

در امس قلبم نگاه مرحمت کن از کرم	بیت	تا ز اکسیر نظر در دم طلا گردد تمام

من تصرفات خدمت ایشان در بلده اٹک بخانه قاضی آن بلده نزول
نموده بودند وقاضی در خانه نه بود ومتعلقان قاضی بخدمت گذاری حاضر بودند وایام
روزه رمضان بوده ایشان بنماز تراویح مشغول شدند به ناگاه شورشی عظیم در بلده

مذکور

مذکور بر پا شد وقریب خانه قاضی آن شورش وغوغا رسید معلوم گردید که افاغنه یوسف زی
بجهت تاراج خانه قاضی آمده بودند وقریب هزار کس بیشد نداز این ممر در عورات
واطفال خانه قاضی فغانی شدید بر پا شد چون آن جماعة قریب خانه رسیدند
یکبارگی رجوع نمودند وبهزیمت می رفتند وسرهای بریده از آنها می افتاد تا آن که از
بلده مذکور بدر شدند فی الجمله تسکین یافتند از هم دیگر تفحص هزیمت نمودند گفتند که چون قریب
خانه قاضی رسیدیم مردی سفید ریشی خضر وشی را دیدیم که شمشیر عریان بدست دارد و بر هر
کس که می انداز دبی اختیار سرش از تن می افتد ناچار باضطرار تمام گشتیم وچون حلیه آن
شخص بیان نمودند بعینه حضرت قیوم الزمان بودند وحال آن که ایشان در نماز ایستاده
به فراغت تمام ادائی صلوة میکردند واین تصرف ایشان در تمام بلده مذکور واطراف
آن کالشمس فی نصف النهار بدرجه اشتهار است **من تصرفات** حقائق
ومعارف آگاه صوفی محمد رفیع کابلی که از زمرهٔ خلفائی ایشان بود از وی منقول مینویسند
که در اثنائی سفری بدریائی رسیدیم که کشتی نداشت وگذری هم معلوم من نبوده توکل
بر حفظ الهی نموده خود را بدریا گذاشتیم چندی رفته بودیم که آب غلبه نمود ومرا در ربود وچند
غوطه داد دران هنگام یاد ایشان نمودم ناگاه دست ایشان را دیدم که ظاهر شد
ومرا گرفته از امواج نجات داده بساحل رسانید وناپدید شد

چه باک از موج بحر آنرا که باشد نوح کشتیبان	

من تصرفات می نویسند که یکی از مخلصان ایشان بسفری می رفت
در اثنائی راه طریق را گذاشته بسر کوهی رسید سبز وخرم گویی از خزان بدان اشجار دست
تصرف نداشت وبهار سرمدی توطن بدان جا اختیار نموده ولاله قدرت خود بخود روئیده
واقسام گل وضمیران وسنبل تخته تخته شگفته وریحان راحت بهر طرفی نمودار آمده هر چند سیرگاه
دل کشا که یاد از فردوس جان افزا می داد اما چون از بنی آدم نشانی در آن جا پیدا نبود

جز وحوش وطیور به نظرش نمی آمد ویرا وحشت افزود وهر جانب تردد بسیار کرد مخلص خود نمی یافت لاچار تن به هلاک نهاد و آن خرم گلستان در نظر وی بلائی جانستان گردید در آن آوان بیاد حضرت قیّوم الزمان رطب اللسان شد به چشم سر بجمال باکمال ایشان مشرف شد دید که عنان اسپ او را گرفتند و فرمودند که چشم بپوش بموجب امر عالی چشم خود را برپوشید لمحه نگذشته بود که بانگ مردم قافله بگوشش رسید چشم بکشاد خود را به قافله یافت و ایشان مختفی شدند

مِن تصرّفات ۱ - از صوفی عبد اللطیف هروی می نویسند که یکباری خدمت ایشان به کابل تشریف داشتند در حوالی مرزا محمد عادل که متصل پل خشتی واقع است نزول فرموده بودند و به پای مبارک ایشان آزار نقرس بود حکما منع یخ آب کرده بودند از آن جهت برای ایشان یخ نمی آوردند و از هر که طلب یخ می نمودند عرض میکرد که در بازار یخ بهم نمی رسد اتفاقا نیم روزی باین فدوی امر فرمودند که بعضے چشمه های می باشند که آب آن ابرد من الیخ توان گفت درین نزدیکی کدام چشمه باین هیئة یافته می شود عرض نمودم که نیست فرمودند که نادیده جواب ندهید برخواسته تجسس نمائید هر چند معلوم داشتم که چشمه درین نواحی نیست اما امر عالی را پاس داشته با جمعی از مریدان برخاستیم بمجرد برآمدن از دروازه چشمه نمایان شد که آب از زیر دیوار حوالی مذکور جوش زده برآمده است چون به نزدیک رسیدیم چشمه دیدیم ابیض من اللبن واحلی من العسل وابرد من الثلج در شان او توان گفت مایان و عابران آن طریق همه متحیر ماندیم اول خود ازان آب نوشیدیم و ظرفی را پر کرده بخدمت آوردیم و قصه تصرف ایشان را عرض نمودیم خوشوقت شدند و شکرانه الهی جل شانه بتقدیم رسانیدند و آن چشمه را مسمے بچشمه نور نمودند مدتے آن چشمه بد الطرافت جاری بود

مِن تصرّفات ۱۱ صاحب معدن الجواهر از ملا محمد شوق که خلیفه ایشان بوده نقل می نویسند که خدمت ایشان در کابل تشریف داشتند

و این

و این غلام را با امامت خود سرفراز فرموده بودند یک روزے برای نماز ظهر بخدمت می آمدم در راه جوانے بنظر در آمد شیفته او شدم و بیکبار دل از تصرف من بدر شد و از خود غائب شدم بعد لمحه بهوش آمدم جوان مذکور گذشته رفته بود برخاستم و خود را بخدمت ایشان رسانیدم خدمت ایشان را دیدم که در حجره شریف دراز کشیده بودند از خادم پرسیدند که کیست عرض نمودم که فقیر شوق است فرمودند قصه شیخ صنعان و عاشق شدن او بدختر ترسا شنیده اید و این ابیات را خواندند

مثنوی

شیخ صنعان پیر عهد خویش بود — از کمالش هر چه گویم بیش بود
شیخ بود اندر حرم پنجاه سال — با مرید چار صد صاحب کمال
دختر ترسا چو برقع برگرفت — بند بند شیخ آتش درگرفت

دانستم که از اشراف باطن بر حالم مطلع شدند بالجمله برخاسته بنماز پرداختند بعد از فراغ نماز چون دل از تصرف بدر شده بود لاچار برخاسته بنظاره آن محبوب رفتم وقت عصر که باز برای نماز حاضر شدم خواستم که مقدم شوم فرمودند که از امروز شما امامت نمی کرده باشید دیگرے را امام کردند بنده خجالتے کشیدم که فوق آن نباشد ازان روز به توبه و استغفار مشغول شدم بهر روز محبت در تنقیص میشد تا آنکه بیمن پیر دستگیر رضی الله عنه دل را تسلّی کلی حاصل شد و ازان عشق اثری نماند وقتی عصری بخدمت حاضر شدم چون بطرف بنده دیدند تبسمی فرمودند گفتند که شما سوره فاتحه بخوانید بامر عالی سوره فاتحه خواندم فرمودند که بعد ازین امامت میکرده باشید زمین خدمت بوسیدم و سرور کلی حاصل وقتم شد ازین سه خوارق ایشان مشاهده کردم اول آنکه از اشراف باطن معامله باطنه را دریافتند ثانیا از تصرف ازان بلیه نجات دادند ثالثا ستر احوال بنده نمودند و کسی را مطلع نگردانیدند و فرمودند که فقیر را در مخرج ضاد و ظا شبه است که اکثر مردم عجم فرق آن ندارند و دیدیم که شما خوب مے خوانید

وفرق می کنید **مِنْ تصرفات** درویشی از مخلصان ایشان را مرضی صعب عارض شد شبی بجهت دعای صحت بخدمت ایشان شتافت اتفاق دران وقت خدمت ایشان باکل طعام مشغول بودند چون او را دیدند فرمودند بخدامی ازین اطعمه بیل خاطر شما می شود عرض نمود که بهمه مائل و شائقم اما پرهیز دارم و طبیب که علاج او می نمود نیز از جملهٔ مخلصان ایشان بوده حاضر الخدمت بود بوی فرمودند که این اطعمه در حق وی چونست عرض نمود که سمّ قاتل است بمریض فرمودند که اطعمه بخورید که شفای شما درهمین است آن مریض باشتهای تمام تکیه بر بشارت آن قبلهٔ انام نموده از اقسام اطعمهٔ متلونه تناول نمود و فی الحال صحت کلی یافت:—

مِنْ خرق عادات می آرند که در ایامی در بلدان هندوستان قحط کلی افتاده بود و امتداد بهم رسیده مردم بخدمت ایشان به طلب دعا می آمدند و عرض می نمودند که آخر این بلیه کی دور خواهد شد و ازین قحط و وبا مردم کی خلاصی خواهند یافت خدمت ایشان امر بصبر می نمودند هر بار که صورت ابر در آسمان پدیدار می شد مردم بخدمت ایشان عرض نمودند که در آسمان ابر محسوس است امید باران پیدا شده و تفاول از زبان مبارک ایشان می خواستند ایشان می فرمودند که این ابر عقیم معلوم می شود و گاهی می گفتند که بی فیض معلوم می شود و گاهی عنایت می کردند که اعتبار ندارد حتی که ایام ابتلا باخر رسید روزی خدمت ایشان به یاران فرمودند که به بینید که در آسمان ابری معلوم می شود فقرا تجسس نموده معروض داشتند هم چون ابری نیست که باو اعتبار شود یک قطعهٔ تاریکی جانب مغرب است فرمودند تاریک نیست این ابریست بارنده عالم گیر بمجرد فرمودن آن ابر وسعتی پیدا کرد و بهن شدن گرفت و رعد و شورش آغاز کرد و برق جهیدن گرفت و بارش بشدت باریدن گرفت و خدمت ایشان به فرحت تمام این آیه کریمه میخواندند هُوَ الَّذِیْ یُنَزِّلُ الْغَیْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوْا وَیَنْشُرُ رَحْمَتَہٗ وَهُوَ الْوَلِیُّ الْحَمِیْدُ تا سه شبانروز باران بشدت تمام می بارید در تمام بلدان هندوستان بر همین هیئت

می بارید عنایت خداوندی جلشانہ به همین باران اطفائی قحط و وبا نمود و عالم از سر نو رنگ تازگی یافت **مِنْ تصرفات** می نویسند که فرزندان ایشان مخدوم زاده خدا آگاه میان شیخ اهل اللہ قدس سرہ العزیز به تپ مربوع مبتلا بودند و مدت یک سال گذشته بود و حکما از معالجه بعجز اعتراف نمودند روزی خدمت حضرت قیوم الزمان رض باصحاب فرمودند که مدت مرض فرزندی شیخ اهل اللہ بامتداد کشیده و بسیار عاجز شده و مرض او نیز ممتد می نماید باید که مرض او را بخود کشیم و تصدیع بقیه او را بخود اختیار کنیم بعد از فرمودن این کلام خدمت مخدوم زاده را شفای کامل حاصل شد و خود ایشان تا مدت دو سال بآن تپ مبتلا بودند و بعد شفائی کامل نصیب وقت ایشان شد **مِنْ تصرفات** می نویسند که یکی از مریدان ایشان بوده به شامت نفس ارادت بجائی دیگر آورد و از خاندان مجددی رو گردان شد کسی بخدمت ایشان عرض نمود که فلان دست از فتراک حضرات باز داشته بطرف دیگر رجوع آورده فرمودند از ما چه برد و هر چه کرد به خود کرد آن شخص فی الحال بعلت جنون گرفتار شد و بطوق و زنجیر محبوس شد و به هلاکت دارین و خسارت نشاتین مبتلا گردید بیت

یا مکن با پیل بانان دوستی	یا بنا کن خانهٔ درخورد فیل

مِنْ خرق عادات از زبان شهزاده خان کلان که قلعه دار کابل بود می نویسند که خدمت حضرت قیوم الزمان در شهر کابل تشریف داشتند و بنده حاضر بخدمت بودم ناگاه یکی از بعضی بدافعال که در کابل شیوع داشت بخدمت ایشان حالی نمود خیلی طبیعت ایشان ملول شد و فرمودند که از شامت اینها این بلده خواهد سوخت بنده خائف بودم که از زبان اولیائی چیزی که می برآید البته وقوع می یابد چون خدمت ایشان روانهٔ دار الارشاد سرهند شدند مدتی نگذشته بود که باروت خانهٔ قلعه را آتش در گرفت

وتمام قلعه صورت جهنم گردید و مردم بسیاری با امتعه فراوان هلاک شدند در آن اثنا بباطن
فیض مواطن ایشان رجوع نمودم و استخلاصی خود دریوزه کردم بچشم سر می بینم که عالی حضرت
یعنی حضرت قیوم الزمان مشکیزه آب بر کتف مبارک دادند و آب فضل بر آن آتش قهر می
ریزند آتش فرو نشست و این مخلص با جمیع قبیله و امتعه و اکثر اسباب ازان مهلکه بسلامت
ماندیم و حال آن که ایشان در آن ایام بدار الارشاد سرهند تشریف داشتند **من**
تصرفاته می آرند که کل اندام نام مروی از مخلصان ایشان ظاهر نموده
که ابلیس پر تلبیس را بر من بسیار دست تصرف بوده اکثر بخطراتی ناملایم و افعال ناشایسته
رهنمونی می نمود شبی در عین این ابتلا بخاطر خطور نمود که تو از زمره بار یافتگان عتبه علیه حضرت
قیوم الزمانی چرا عرض حال خود بخادمان آن درگاه نمی نمائی تا ازین بلیه مامون گردی القصه
وقت نماز تهجدی ایشان را خلوت یافته عرض احوال خود کردم فرمودند که شیطان از شما نا
امید شد ازان شب تا الیوم که چند سال گذشته از تصرف او بدر شدم و هیچ گونه دخل
اورا در خود مشاهده نه نمودم حتی که بعد ازان فرموده تا این زمان محتلم نشده ام **من**
تصرفاته صاحب معدن الجواهر می نویسند و بعینه عبارت او بی کم و کاست ایراد
می رود که مخدوم زاده عالی درجه صاحب ناطق اسرار و علوم فاروق موجود و معلوم
حضرت شیخ غلام محمد معصوم سلمه الله القیوم که نبیره عالی حضرت اند یعنی حضرت قیوم الزمان
و به کمالات ظاهری و باطنی آراسته و خداوند مقامات علیه و واردات عجیبه اند هنگام
مراجعت از سفر حجاز به امراض قویه مثل ضعف دل و دماغ و تپ مبتلا گردیدند بعد از
رسیدن بلده دار الخلافت شاه جهان آباد معامله بیاس کشید خدمت ایشان را عرض
داشتے بجناب عالی حضرت یعنی حضرت قیوم الزمان به جهت طلب بشارت شفا نمودند
ازان جا سرفراز نامه بدست خط خاص در جواب رسید که یک فقره او این است و
بشارت میدهم شما را شفاء شود و به خیریت در وطن رسیده ما را می بینید فهو قطع نگا

ناطق

من تصرفاته از احوال شیخ فقیر الله بشر رضی الله تعالی عنه
قدس سره می نویسند که مومی الیه مذکور دزد بے بدل و سارق بے همتا بوده و در
شجاعت بے مانند و بدزدی و قطع طریق مشهور وقت چنانچه در آن نواحی
خانه نبود که از جفای ایشان بسلامت مانده باشد و دیه نبود که دست تصرف ایشان
بآن نرسیده چون عنایت بیغایت الهی شامل حال او گردید اتفاقا سارق مذبور در دیه
میوه خاتون وارد شد و خدمت حضرت قیوم الزمان در آن جا بودند روزانه بزیارت
ایشان مشرف شدی شبانه با رفقائی خود در قریه یعقوب ترکمان که ماوائی او بود رفت
و کاروان سرائے قریب قریه مذکور بوده که آن جا تجار ولایت بلخ نزول می نمودند و آن
شب قافله بزرگی نازل آن کاروان سرا شده بود دزد مذبور از احوال قافله باخبر شده
بود که با مال بسیار اند خصوصا اسپی در اصطبل دارند که به قیمت بسیار می ارزد شیخ
مذبور با رفقائی باراده دزدی اسپ متوجه کاروان سرا شدند در سرا را محکم یافتند
خود شیخ که رئیس دزدان بود به صنعت کمند داخل کاروان سرا شد و رفقا را بیرون
گذاشت و خود را باسپ مذبور رسانید میخ قدام او را بر آورد و اراده بر آوردن میخ
عقب داشت که اسپ آواز کرد صاحب اسپ برخاسته میخ کنده او را گرفت که
بر زمین بکوبد دزد مذکور خود را قریب اسپ بر زمین انداخته بود بهیئتی که هرگز محسوس
نمی شد اتفاقا صاحب اسپ میخ اسپ را بر کف دست دزد گذاشته به میخکوب کوفتن
آغاز نمود دزد از آنجا که گرفتار آمد کشیدن دست موجب هلاکت خود دید لاچار از راه
بردباری خود را هم چنان که بود بے حرکت گذاشته تا صاحب اسپ بحسب مدعا خود
میخ را محکم نمود دست مومی الیه زیر میخ بسته شد چون صاحب اسپ ازان جا به
مکان خود رفت دزد هر چند سعی نمود خود را نه توانست رهائی داد چون همان روز بزیارت
ایشان مشرف شده بود به باطن ایشان متوجه شد و عرض نمود اگر ازین بلیه نجات میسر شد

ازدزدی

از دزدی توبه نموده مرید ایشان بشوم و در ساعت دید که ایشان حاضر شدند و هیچ را از دست
او برآوردند و گفتند که برو که ترا خلاصی دادیم و زود از آن جا برخاسته براه که آمده بود بدر شد
و با رفقای خود مقدمه هائله در میان نهاد و گفت که من نزد ایشان رفته از دزدی توبه
میکنم رفقای او گفتند که در دزدی رئیس ما بودی الحال ما نیز اقتدا بتو نموده تائب بشویم
القصه دزد مذبور با رفقای بخدمت ایشان آمده تائب شدند و از هر جائیکه دزدی
نموده بود بهما امکن چیزے رسانیده بحلی حاصل کرد و بسلوک مشغول شدند و در اندک
مدتے بدرجات کمال و اکمال رسید و بشرافت خلافت ممتاز شد و از خدمت ایشان
مسمی بشیخ فقیر الله شد چه قبل ازین موصی الیه خسرو بیگ نام داشت مردم بسیار بوسیله
او داخل طریقه علیه شدند و مردم آن جا الی الیوم بفضائل و مناقب او رطب اللسان
اند حدیث نفیس خیارکم فی الجاهلیة خیارکم فی الاسلام اذا فقهوا در حق
وی صادق آمد **من تصرفاته** می نویسند که عزیزی از محبان صمیمی ایشان
از کثرت محبت و فرط اعتقاد از وطن مالوف مهاجرت نموده سکونت بدار الارشاد اختیار
فرموده و باهل و عیال خود آمده بمجاورت ایشان سرافراز گشت مدتی از فیوضات
باطنی ایشان کامیاب بوده و از نسبتهای عزیز الوجود بهره مند اتفاقا اهلیه موصی الیه بمرض
صعب گرفتار شد و بهلاکت مشرف گردید عزیز مذبور باهلیه خود محبت بیکران داشت
بخدمت ایشان عرض نمود که دعا در حق آن مریضه نمائید و دریوزه شفائے او کنند ایشان
فرمودند که غم نخور که مرض او بصحت مبدل خواهد شد بعد از چندی احوال آن مریضه بیاس
کلی انجامید و نتیجه مقدمه او به آخر رسید جان را بقابض ارواح سپارید چشم و دست و پائے
او را چنانچه عادت موتی است درست نمودند عزیز مذبور از آنجا گریه کنان خود را بدر
سرائی والا رسانید و فریاد برآورد که آن مریضه برحمت حق شد امیدوار دعائی بمغفرت
ادمی باشم در آنوقت ایشان برائی ادائی تهجد برخاسته بودند فریاد و فغان آن عزیز

در شنیدند خود بدر سرای آمدند و فرمودند که آن مریضه نمرده است آن عزیز عرض نمود
که حضرت دست و پائے او راست نموده چشم او را بسته بخدمت آمده ام فرمودند وی
هرگز نمرده است و چیزے از قسم ماکولات عنایت فرمودند که رفته دهن او را بهر نوع
که باشد کشوده این طعام را در دهن او اندازند و به هیچ نوع از مرگ او اندیشه مدار آن عزیز
بحجرت رفت باز اتباع امر نموده بر بالین آن مریضه آمده دهن او را بشدت خلاص کرده
طعام را در دهن او انداخت به مجرد انداختن طعام در حرکت آمد و مضغ طعام نمود و موت او
بحیات مبدل گشت و صحت کلی یافت و طلب شوربا نمود ازین تصرف ایشان جمع کثیره
بدل و جان معتقد ایشان شدند و مردم بیمار دار بهر جا ظاهر می نمودند که خدمت حضرت بے شمار
قیوم الزمان احیای اموات می نمایند بمتابعت حضرت عیسی علی نبینا و علیه الصلوة
والسلام بلے علمائے امتی کانبیاء بنی اسرائیل در حدیث نفیس نبوی است
علی صاحبها الصلوة والسلام **من تصرفاته** می آرند که عزیزے
ظاهر نمود که در خانه من درختے بود اما عقیم که بار نمی آورد روزی بخدمت عالی حضرت
یعنی حضرت قیوم الزمان عرض این مدعا نمودم فرمودند که عصای مرا برده بر تنه
آن درخت برسان امید است که بار ور شود بفضل الله سبحانه میوه نفیس فراوان
خواهد آورد چون عصائی مبارک را بر تنه درخت چسپانیدم از آن سال میوه دار گردید و میوه
او در تمام شهر ضرب المثل شد و هم چنین که هر زن عقیمه را که آن عصای ایشان را التصاق
واقع مے شد بعون الله سبحانه و تعالی بار ور میگردید **من تصرفاته** از
جناب ارشاد مآب صوفی عبد اللطیف کابلی که خلیفه ایشان بود می نویسند که موصی الیه اظهار
می نمود که یک باری شوق ملاقات ایشان در دلم پدید آمد و خدمت ایشان بدار الارشاد
سرهند بودند بخاطرم خطور نمود که والد ایشان حضرت عروة الوثقی از سرهند در کابل و در لمحه
بدعوت حضرت خواجه محمد حنیف کابلی حاضر شدند و باز در لمحه رفتند اگر خدمت ایشان نیز

بسنت والدخود اقتدا نموده این فدوی را بجمال جهان آرای خود مشرف سازند و بر آتش اشتیاق من آبی ریزند از الطاف کریمانه ایشان بعید نخواهد بود بدین اندیشه بطرف بازار شدم ناگاه دیدم روبروی من ایشان می آیند سرعت نموده در قدم ایشان افتادم ملازمت نمودم چون خواستم که اظهار مطلوب خود نمایم از نظرم غایب شدند وَصَارَ ذٰلِكَ باعث الاعتقاد جماعة كثيرة من المنكرين وقصه حضور والد ماجد ایشان در منتخب رابع در تذکره خوارق آن قبله صفا کیشان بتفصیل نوشته شد بیت

پدر نور و پسر نور است مشهور ... از آنجا فهم کن نورٌ علی نور

مِنْ خرقِ عادات ﷺ صالحه مرید ایشان بود اراده سفری نمود خدمت ایشان منع نمودند که ترا خطری درین سفر درپیش است ازین اندیشه برگرد چون مقدر بود آن صالحه خود را نتوانست ازان سفر باز داشت و متوجه سفر شد بارادت سبحانه بمنزل مقصود رسیده بوطن مراجعت فرمود چون قریب وطن شد روزی در راه بخاطرش آمد که خدمت ایشان مرا ازین سفر منع می فرمودند و حال آن که از سفر خیریت مراجعت صورت بست درین اندیشه بود ناگاه قوم جاٹ که بره زنی مشهور آفاق اند بروی تاختند اسباب و اموال وی به ابتاراج بردند و رئیس آنها خود او را با خادمه که همراه داشت غنیمت دانسته بخانه خود برد و شبی باندیشه زفاف نزد وی آمد آن ضعیفه ازین حال ملول گردید استمداد از جناب ایشان خواست و آن گم راه بدست درازی مشغول شد و این ضعیفه رد آن می نمود درین گیر و دار می بیند که خدمت ایشان حاضر شدند و شمشیر برهنه در دست دارند بدان کار آن ناپاک را ساخته به هلاکش رسانیدند و باین ضعیفه فرمودند که زود بهمراه خادمان خود بدر شوید که شما را بخانه شما برسانم هر دو در اثر ایشان بسرعت تمام بر آمدند خدمت ایشان فرمودند که چشم بپوشید هر دو چشم پوشیدند بعد لمحه فرمودند که چشم بگشائید چون چشم خود را کشودند در خانه خود در محله جبوپوره که مسکن آنها بود رسیده بودند بیت

ای دست گیر هر دو جهان دست من بگیر ... کافتاده ام بمهلکه و گیر و دارها

مِنْ خرقِ عادات ﷺ عورتی حامله بخدمت ایشان آمده عرض نمود که هر بار دختر می آرم امید آن که خدمت ایشان بفرمایند که این مرتبه چه بار دارم فرمودند که لَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثٰى دانست که دختر میدارم فوقع کما اشار رضی الله عنه

مِنْ خرقِ عادات ﷺ از ارشاد پناهی صوفی عبد اللطیف کابلی منقول می نویسند که خدمت ایشان یک باری در کابل تشریف داشتند و به معرفت بنده از بقال برداشت خرچ روزمره می نمودند وقت رفتن حساب او را کرده آنچه برداشته شده بود با و رسانیدند بعد چندی که بعضی مخلصان به ملازمت ایشان رفته بودند از پنج و شش منزل رخصت یافته آمدند و مکتوبی بنام این غلام آوردند نوشته بودند که بخاطر می رسد که شش کوڈی که ربعه فلوس می شود از بقال مانده دوباره با و حساب کنید و با و برسانید فقیر به موجب امر عالی حساب را اعادت نمودم چنانچه فرموده بودند همان شش کوڈی باقی مانده بود با و رسانیدم و کاغذ رسید او را گرفته بخدمت ایشان رسانیدم **مِنْ خرقِ عادات ﷺ** صاحب مقامات ایشان می نویسند که میر عوض باقی نام مردی از زمره مخلصان ایشان نزد وی ظاهر نموده که من مدتی در خدمت حضرت قیوم الزمان قدس سره می بودم و خوارق بسیاری از ایشان مشاهده نموده ام اگر بیان آن ها نمایم هر آئینه بطول انجامد اما یک خارقی عجیبی در خصوص خود مشاهده کرده ام آنست که این فدوی را بخدمت بوالی سرافراز فرموده بودند و اهلیه ام داخل حرم سرائی والامی بود اتفاقاً روزی بخدمت ایشان بدعوت مخلصی تشریف فرما شده بودند و بنده بدر حرم سرا نشسته بودم ناگاه اهلیه ام از داخل حرم سرا بدر وازه خاص آمد و با من غرضی داشت برخاسته نزد وی شدم در اثنائی گفتگو بخاطر رسید که ازین جا نظری داخل حرم سرا اندازم و چگونگی آن را معلوم سازم چون قدمی پیش نهاده نظر در حرم سرا انداختم اهلیه من گفت که خدمت ایشان

غیور اند ترا لازم نیست که نظر در حرم سرا اندازی گفتم که آنجا همه ما دران من اند اگر در نظر آیند چه باک ناگاه چشم از بینائی معزول شد توبه کردم باز بینائی عود نمود باز نظرے در حرم سرا سر دادم باز نابینا شدم باز توبه کردم باز بحال اصلی آمدم باز نظری انداختم بدستور سابق نابینا شدم هم چنین شش مرتبه بدین دستور بیناو نابینا شدم مرتبه هفتم هر چند توبه کردم سودمند نشد و نابینا ماندم اهلیه من دست مرا گرفته بحجره که بمن تعلق داشت برد در آن جا بگریه و زاری مشغول شدم که خدمت ایشان از دعوت عود نموده آمدند بدر حجره فقیر ایستادند فرمودند که هر چند نیت شما بد نبود اما حق سبحانه وتعالیٰ غیور است و خلافت اولیای خود مے کند وَاِنَّ اللّٰهَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِيْنَ می فرماید عرض عفو تقصیر نمودم فرمودند عفو است چشم بکشائید چون چشم را کشادم بر جمال ایشان مشرف شدم در قدم ایشان افتادم و تجدید توبه کردم **من تصرفاته** از حافظ نظام کابلی که بشرف خلافت از ایشان مشرف بود می نویسند که وی بیمار بوده وبشدت حمی گرفتار خدمت حضرت قیوم الزمان بعیادت ایشان آمدند فرزند حافظ مذکور انگور و خربوزه بخدمت ایشان بر آوردند و خدمت ایشان بر طبیبے که حاضر بود و معالجه موحی الیه می نمود فرمودند که این فواکه برای حافظ جیو چون است عرض نمود که سم قاتل است پس از دست شریف چند کرچ خربوزه و چند خوشه انگور داوند که حافظ را هوشیار کرده بخورانید که خدا یتعالیٰ قادر است که همین سم را موجب شفای او کند کسان حافظ را با خبر کرده هوشیار نمودند و انگور و خربوزه را باو دادند بمجرد خوردن آن شفای کامل عاجل یافت **من تصرفاته** می نویسند که خدمت ایشان از بلده لاهور باراده دار الارشاد بدر شدند دران ایام راه مسدود بوده چه طائفه قطاع الطریق دست تظلم[١٢] دراز نموده بودند و قافله عظمی هم رکاب ایشان بوده روزی که از سلطان پور بر آمدند در عرصه راه بقافله فرمودند که مردم قدام را بگوئید که

پیش نروند در عقب پالکی باشند مردے پیش شده مردم قافله را با خبر کرد بعضے گرویدند و در عقب پالکی مبارک شدند و بعضی گفتند ما بضرب شمشیر خود می رویم پس نمیگردیم خدمت ایشان فرمودند که الراضی بالضرر لا یستحق النظر اتفاقاً شخصی عرض نمود که حضرت دوبار من پیش رفته بهمراهی مردمانی که پیش رفتند فرمودند که غم نیست شما پیش نروند بمال شما ضرری عائد نمی شود ساعتی بران نرفته بود که قوم هارونی که براه زنی بمفسدی مشهور بوده اند قریب بدو صد سوار بر قدام قافله تاختند و کسانی را که به شمشیر خود اعتبار داشتند اکثری را کشتند وبعضی را اسیر کرده و اموال قافله بتاراج برده مگر دوبار که بدان دست تصرف نیافتند و درین اثنا پالکی مبارک با بقیه قافله رسید سواران خود را از اسپ انداخته به قدم بوسی مشرف شدند و عرض نمودند که از مردم قافله آنچه متعلق ایشان اند به آن ها غرض ما نیست فرمودند که آنچه همراهان ما اند همه به ما تعلق دارند و دوبار از همراهان ما پیش بودند آن را تجسس کنید که چه شده وزدان عرض نمودند که دوبار اند که دو شیر غرنده در اطراف آن ها می گردند و کسی را از هیبت آن سباع بدان بارها رسیده نمی تواند فرمودند که همان بارها از همراهان ما اند بعضا بارها امر فرمودند که رفته بارهائے خود را دریابید آن شخص چون قریب بارها خود شد هر دو شیر از نظرش غائب شدند وزدان و مردم قافله تمامی بخدمت ایشان گرویده مرید شدند و اموال را به مردم باقی مانده قافله دادند و خود ها رخصت یافته رفتند و **من تصرفاته** می نویسند که صوفی الف بلخی که یکی از زمره خدمتگاران قدیمی ایشان بوده به رکاب مبارک از دار الارشاد به کابل می آید اتفاقاً در منزل باریک آب چند قدمی از خدمت ایشان پیش شده بود دو پاره مال تجارت با خود داشته چون به مقام هینی گرگ که جائے مهیب و خطرناک بود رسید فرقه از افاغنه که به قطاع طریق مشهور اند تاخته متاع صوفی را بغارت بردند صوفی مذبور مال را بتاراج داده خود را بخدمت ایشان رسانید خدمت ایشان فرمودند که چرا از ما

پیش شده بودی عرض نمود که شومی اعمال خود و ادبار اقبال فرمودند که خاطر جمعدار که آنچه از تو رفته به بعنایات ایزدی باز به تو خواهد رسید رفته تجسس مال خود نمائید صوفی از مردم آن نواحی نشان آن بدکیشان یافته خود را بمنزل آن ها رسانید و اظهار نمود که من خدمتگار حضرت قیوم الزمان مے باشم جماعت مفسدان نام ایشان شنیده بظاهر با صوفی تملق پیش آمدند و در خود ها جمع شده مشورت قتل صوفے نمودند ناگاه آتشے در خانه هاے آنها افتاد و بچشم سر مشاهده می نمودند که حضرت قیوم الزمان تشریف دارند و آتش در خانهای آنها می زنند از مشاهده آن رجوع بصوفے نموده در قدم هائی او افتاده عذر تقصیر مے خواستند و اطفای آتش مے جستند و بر مال او قسم ها یاد مے کردند چون خاطر صوفے جمع شده آتش فرو نشست و وزدان متاع صوفی را ذره ذره از خانهها جمع نموده دادند و ظاهر نمودند که بچشم سر مے دیدیم که حضرت قیوم الزمان حاضر اند و آتش بخانه های ما می زنند از این تصرف اکثر از جمله مخلصان شدند **من تصرفاته**

زمره

صاحب مقامات ایشان می نویسد که عزیزے از مخلصان ایشان ابو البنات بوده و فرزند نرینه در خانه او متولد نمی شد چون آرزوی فرزند نرینه داشت روزے بخدمت والای ایشان معروض داشت که اگر حضرت درباره من دعا فرمایند که جناب تقدس خداوندی بیمن دعای ایشان مرا فرزند نرینه عنایت کند از کمال مهربانی خواهد بود خدمت ایشان دعا نموده فرمودند که انشاء الله تعالی امید است که این مرتبه بخانه شما فرزند نرینه تولد شود فوقع کما بشره رضی الله عنه **من تصرفاته** مے نگارند که شبے بعد ادای نماز شام در مجلس ایشان بعضے از اصحاب ایشان بیان نمودند که فلان امیرزاده که از آبا و اجداد از مخلصان حضرات عالی شان است الحال از شامت نفس پلید و اغوای ابلیس باین خاندان بے ادب شده الفاظ نا ملائم از وی صادر میشود که نسبت باین اکابر میگوئید خدمت ایشان بعد از استماع این قول متغیر شدند و غیرت و لایت که

که نمونه غیرت الهی است جل شانه در ایشان پدید آمد و ساعتے فرو رفتند و این فرد که از گفته صائب است بزبان آوردند **فرد**

انتقام هرزه گویان را بخاموشی گذار	تیغ میگوید جواب مرغ بی هنگام را

حضار محفل جلد مشاکل از دیدن آثار غیرت و شنیدن این فرد ترسیدند روز دیگر آن امیرزاده بشمشیر مقتول شد بعد از واقعه او از راه کرم بر جنازه او رفته نماز گذاردند و به بشارت ایمان و امید خیر خاتمه مبشر گردانیدند **من تصرفاته**

صاحب معدن الجواهر می نویسد که یکی از نیازمندان دانش وران نقل نموده که قبل از دخول طریقه علیه نقشبندی ملتزم طریقه حضرات کبرویه بودم رضی الله تعالی عنهما و هیچ کشاد کار خود مشاهده ننمودم حتی که بخاطر رسید که این گرده معارف شکوه مخصوص زمان پیشینیان بودند درین عصر حکم عنقائی مغرب دارند پس پیرے و مریدی درین زمان عیب است مدتی بدین عقیده می بودم تا آنکه روزی از یاری بخت بلند و طالع ارجمند در رهگذری بسواری اسپی می گذشتم که پالکی مبارک حضرت تاج الاولیا قیوم الزمان مقابل آمد و نظر بر روے مبارک ایشان افتاد **فرد**

بیک دیدار کار از دست رفته	زمام اختیار از دست رفته

و از اسپ فرود آمده بقدم بوسی مشرف شدم و رفاقت عالی اختیار نمودم و ملتزم صحبت شدم و مورد توجهات گردیدم و دیدم آنچه دیدم و صد چند معتقد اولیاے این وقت گردیدم و لذت قرن اول در آخر دیدم و مضمون حدیث نفیس مثل امتی کمثل المطر

الغیث

لا یدری اوله خیر ام آخره فهمیدم **بیت**

صائب جماعتے که بمعنے رسیده اند	تسخیر دل بیک نگهے آشنا کنند

تذکره چهارم از منتخب خامس در ذکر ارتحال حضرت تاج الاولیاء

چون مجدد صاحب تجدید بود
چون شه کنعان بالطاف اله
واقف شرع نبی در هر عمل
سید دوران امام وقت خویش
در مقامات ولایت هرچه بود
در کمالات نبوت نیز یافت
کرد عالم را منور از فیوض
از لباس تن مجرد گشت یافت

عروة الوثقی بدو معصوم وار
در ربوده گوی زاخوان صغار
عارف حق خواجهٔ عالی تبار
مرجع افراد و ملجاء مدار
جمله را دریافت آن صاحب وقار
وز تبعیت بهره آن صاحب وقار
بعد زان شد عازم دار القرار
خلعت وصل جناب کردگار

می نویسند که نماز عصر را روز واقعه خود بحضور ادا نموده صد مرتبه درود بر پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرستاده متصل آن رحلت فرمودند می آرند که چون عمر مبارک ایشان بحدود ثمانین رسید اکثر امی فرمودند ابناء الثمانین عتقاء الله من النار و چون از ثمانین تجاوز نمودند امیدواری برحمت باری بیش از بیش می نمودند و حمد الهی جل شانه بجا می آوردند و آرزوی شهادت بسیار داشتند لهذا ایزد تعالی ایشانرا بدرجه شهادت مشرف گردانید خلائق بسیار بر جنازه ایشان حاضر شدند و داخل گنبد مبارک حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه مدفون نمودند قبل ازین احوال آن مکان در ذکر وفات حضرت عروة الوثقی رض بیان شده در پرده خاک بغواصی دریای انوار والد بزرگوار خود مشرف شدند فرد

از برای عیش عشرت ساختن	صد هزاران جان بباید باختن

تذکره پنجم در ذکر چهار فرزندان حضرت قیوم الزمان و دیگر ساخلفاء ایشان رض

خدمت حضرت شیخ ابو القاسم فرزند نخست حضرت قیوم الزمان اند و

خدمت ایشان را حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه که جد ایشان اند داخل فرزندان خود گرفته حتی که چون کتب وغیره اسباب را به فرزندان تقسیم می نمودند قسمت کامل در رنگ فرزندان خود به ایشان داده اند و شفقت و مهربانی در باره ایشان زائد التحریر داشتند و نیز خدمت ایشان آن قدر تعشق و محبت که بجد بزرگوار خود داشتند مافوق آن متصور نباشد چون محب کامل از جمیع کمالات محبوب خود بهره ور است و اتباع محبوب را بر خود فرض عین میدان شد و در متابعت کما ینبغی تقصیر نمی نماید لهذا منصبغ به کمالات او شده در رنگ او می نماید چه تابع کامل از جمیع کمالات متبوع بهره وافر است در اندک مدت به کمالات معصومی فائض شدند و ماذون و مجاز گردیدند و باعلی درجات کمال او کمال رسیدند بشارات عالی و اشارات متعالی از خدمت حضرت عروة الوثقی یافته اند چنانچه در مکاتیب معصومی مشروح است و از متتبعان آن مستور نیست و بشارت وصول بحقیقت کعبه ربانی صریحا با ایشان از جناب حضرت عروة الوثقی رض در جواب عریضه ایشان وارد شده چنانچه در مکاتیب ثبت است و پایه علمیت ایشان بمولویت رسیده بود اکثر علوم را در نزد عم عالی مقدار خود حضرت مروج الشریعت شیخ محمد عبید الله خوانده اند از خدمت ایشان منقول است که می فرمودند که ابو القاسم باعتبار ویدن خلائق سبق ازین فقیر می گیرد و باعتبار قوت مدرکه و جودت طبیعت تنها بیان می آرد که گویا می خواناند اکثری علوم عقلیه و نقلیه از ایشان گذرانیده اند و بعضی را از دیگر فضلای وقت حاصل نموده حد تحصیل را با تمام رسانیدند فضائل صوری و معنوی ایشان را درین منتخب جمع نمی توانم نمود اشعار ایشان خیلی رنگین و نازک افتاده اند فردی از آنها ایراد می رود فرد

زسر بیرون کنم چشمی که از حسنش تهی باشد	چرا بر طاق ابرو جا دهم مینای خالی را

می آرند که حافظ محمد صادق کابلی که از خلفا حضرت عروة الوثقی رض بودند در بلده دار الخلافه شاه جهان آباد مشغول ارشاد بودند چون عمر او

باش ومادرش چون احوال دختر را بدین منوال یافت کیدی برانگیخت به حکم اِنَّ کَیۡدَکُنَّ عَظِیۡمٌ نزد داماد رفته اظهار نمود که دختر مرا مرضی از قسم سودا شده آنرا مرخص کن که بخانه خود برده علاج نمایم دختر را بدین بهانه از خانه داماد آورده وخانه خود را از اغیار خالی نموده خود بخدمت حضرت قیوم الزمان آمده عرض نموده که این مخلص مرید خاندان والاشان ایشان می باشم ودختری دارم که به سودا ابتلا شده میخواهم که داخل طریقه عالیه گروه شود تا بیمن بزرگان از بلیه سودا نجات یابد وچون که جوان است این جا بخدمت رسیدن او محال امید که از کمال ذره پروری حضرت صاحبزاده را اذن فرمایند که بکلبه فقیره رفته طریقه را باو بگوید خدمت قیوم الزمان مامون از کید زنان بودند فرمودند که چه مانع دارد پالکی حضرت امام العارفین شیخ محمد اسمٰعیل را حاضر فرموده ایشان را اذن نمودند که همراه این مخلصه رفته دختر او را داخل طریقه علیه سازد آن مکاره ایشان را تا خانه خود بلدی یعنی واقف نمود وچون بدر سرای رسیدند گفت که صوفیان درهمین جا باشند وشما داخل شوید ایشان فارغ البال بدرون سرای او شدند واین زن در عقب ایشان شده ودر سرا محکم نموده خود قدام شده ایشانرا به حجره از آن سرا برد وفرشی مکلفی آنجا گسترده بود ایشانرا نشانیده وخود رفته دختر را آراسته بخدمت ایشان فرستاد دختر با کمال حسن وآراستگی با هزار غنج ودلال در حجره درآمد وبرسم محبوبانه خود را در آغوش ایشان انداخت وطریقه انبساط در پیش نهاد وخدمت ایشان متحیر شده دریافت نمودند وآن زن اظهار نمود که من مدتی در آتش عشق تو در افتاده ام وهیچگونه خود را بشمار رسانیدن نمی توانستم باین حیله بخدمت رسیده ام ایشان علاج مکر او را بجز حیله ندانستند فرمودند که هرگاه هم چو تو وحیده عصری مرا بخواهی من زیاده چه می خواهم اما مرا حاجت ضروری انسانی درین وقت غالب شده آبریز را بنما که تا از حاجت فارغ شده بیایم آن زن برخاسته راه آبریز بایشان

نمود خدمت ایشان فرمودند که آب ریز نمی روم راه بام بنما آن زن راه بام رانشان داد وخود برای آب استنجا رفت که خدمت ایشان برسانند ایشان فرصت را غنیمت شمرده بر بام رفته خود را از بام به کوچه راه گذر انداخت اتفاقاً آنجائی برابر دروازه آن سرائے بوده که صوفیان آنجا نشسته بودند به مجرد افتادن از غایت که بام بلند بود بیهوش شدند واعضای ایشان مجروح شد صوفیان متحیر شده ایشانرا برداشته در پالکی انداخته بخدمت والد ایشان رسانیدند چون والد ایشان از کیفیت مقدمه پرسیدند ایشان اظهار احوال نمودند خدمت حضرت قیوم الزمان شکرانه الٰهی جلشانه بتقدیم رسانیدند که حق سبحانه از کمال کرم خود فرزند ایشانرا قوت پرهیز داده از بلیه کید زنان محفوظ داشت ازین جا پایه پرهیز ایشانرا باید دریافت ولازان پی به کمالاتی که متفرع بر تقوے است باید برد وعلمیت ایشان به پایه مولویت رسیده بود واشعار رنگین وارند دیوانی جمع نموده اند وتخلص ایشان عاشق است در رنگ برادر بزرگ ایشان شیخ ابو القاسم که تخلص اوشان فائق بود در مدح اجداد مبارک خود بیتہا مضمون های عالی بسته اند وفردی چند از اشعار ایشان رونق ده این اوراق میگردد

نظم

آبرو گر طلبی گیر قوی پیشهٔ ما ... صحبت گلشن ما بوی جدائی ندهد
روبهی گر گذرد شیر کند بیشهٔ ما ... کنده شد بیخ جدائی ز رگ ریشهٔ ما

ونیز این فرد از فرموده ایشانست

فرد

درد ما را بر کعبه مقصود بس است ... عینک دیدهٔ دل داغ تمنای دل است

ونیز این فرد فرموده ایشان است۔

فرد

نثار از ماه و پروین دادن وگرد سرش گشتن ... چو عاشق کرده ام هر شب من این تعلیم گردون را

دار الارشاد ایشان در اطراف واکناف عالم منتشر شده بود وعزیزانی بسیار از ایشان بروے کار آمده خصوصاً مشعر کمالیت ایشان آنکه مثل حضرت قطب

الاقطاب غوث الاحباب قیوم دوران محبوب سبحان کاشف الاسرار
والعلوم حضرت حاجی غلام محمد معصوم فرزندے از ایشان بوجود آمد که
قایم مقام اجداد کبار خود شدند و در رنگ حضرت مجدد الف ثانی و حضرت
عروة الوثقی به مراتب والا رسیدند چنانچه در منتخب ششم بیان احوال ایشان خواهد شد
انشاء الله تعالی و خدمت حضرت شیخ محمد اسمعیل را امام العارفین خطاب است
چه در وقت خود مقتدای عرفای زمان بودند لهذا ملقب بامام العارفین شدند خدمت
حضرت قیوم الزمان که شیخ و والد ایشانند در سائر فرزندان و مجازان ایشان را
ممتاز دانسته در حیات مبارک خود مجازان و غیره مریدان را حواله ایشان نموده اند
چنانچه در مکتوبے که در جواب عریضه ایشان نوشته اند تصریح بران فرموده اند

هذا مکتوبه الشریف

الحمد لله والسلام علی عباده الذین اصطفی مکتوب مرغوب نورچشمی رسیده
ساخت حمد الله سبحانه که بعافیت اند و آن تفقد دوستان دور افتاده
فارغ نه از دخول بلده کابل و کرم های یاران نوشته بودند بوضوح انجامید حضرت
حق سبحانه یاران را جزا خیر دهاد و بعضی دیگران که چیزهای غریب بیان می کنند نوشته
بودند مطالعه آن سبب فرحتی فراوان گردید اگر استقامت آن جماعت معلوم می کنند
واحوال آن با بے شبهه بحصول پیوست است گنجائش دارد که اجازت ارشاد بدهند
و آنچه از عدم توجه مجازان نوشته بودند و چیزهاے دیگر بآن منتظم بود فقیر بآواز بلندمی گویم
که همه یاران چه مجازان چه غیر مجازان همه از شما توجهی گرفته باشند و از جانب فقیر هم هیچ ملاحظه درین
باب نکنند که همیشه مرضی فقیر همین است و دیگر از نسبت های خاص الخاص که نوشته
بودند امید وار باشند فقیر هیچ چیز از شما دریغ نداشته و نخواهد داشت امید که نسبت خاص
الخاص بحصول انجامیده باشد هرچند علم به نسبت نباشد چه حصول دیگر است و علم

زمره

بان

چیز دیگر شتان ما بینهما فقیر درین روزها بسیار خوب است پا پیاده بمسجد می رود و می آید لیکن
یک قسم ناتوانی در پای و زانو هست حق سبحانه آن را نیز دفع خواهد کرد انشاء الله تعالی
مکاتیب شما رسید خوشوقت ساختند والسلام آن قدر محبت و محویت بوالد خود که شیخ
و مقتدای ایشانند داشتند که ما فوق آن متصور نه باشد لهذا بیشتر از همه اخذ فیوض نمودند
چه مدار فیض این طریقه به محبت شیخ مقتدا است چه مرید بقدر محبت اخذ فیوض از باطن
مرشدے نماید خدمت مرشدی و سیدے حضرت قیوم جهان در مدح جد خود که خدمت
حضرت امام العارفین اند چنین می فرمایند نظم

مدح من کلام حضرت قیوم جهان

دلا چه گونه نشینی ز دیدن گلزار ... بیا بسیر گلستان که آمدست بهار
چه بسته تو درین موسم بهار زبان ... بگو چو طوطی شیرین بیان شکر گفتار
بمدح اهل ولایت زبان خود کن پاک ... بوصف اهل صفا صاف سا این منقار
بمدح قدوه اقطاب شیخ اسمعیل ... نما ترنم رنگین که سامع اند خیار
جمال اهل حقیقت کمال مجد و علی ... چراغ نور طریقت به مجلس ابرار
امام سرور عشاق عارفان زمان ... ظهور شمس هدا برگزیده جبار
گرفته است از و افتخار قطبیت ... ولایتست از و در جهان به استشهار
دلش چو منبع اسرار فیض ربانیست ... جبین او شده بی شبهه مظهر انوار
غلام همت آن قطب شد صفی که دلش ... شدست مطلع انوار و مصدر اسرار

و عمر مبارک ایشان از صد و سبعین متجاوز نمود و قریب ثمانین رسیده بتاریخ کذا از
این عالم پر ملال انتقال فرمودند اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْن مجازان ایشان
بسیار اند اما در کتب مقامات مذکور نشده لهذا از ذکر آنها تقاعد نمود و اختصار بذکر فرزندان
ایشان نمود رضی الله عنه فرزندان گرامی ایشان که بدرجه کمال رسیده اند یکی حضرت

شاه محمد صبغة الله که ارشاد ایشان در نواحی کابل و پشاور بسیار بود و خلفاے صاحب کمال از ایشان بروی کار آمده اند چنانچه از انها یکی خواجه حسن آقا بوده که در نواحی کابل در قریه گندمی بودند و آثار ارشاد ایشان الی الیوم در خلفائی ایشان مانده و در ملک ماوراالنهر و روم و بلغار خلفائی مومی الیه منتشر شده و طریقه را مروج اند اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْهُمْ وَثَبِّتْنَا عَلَى الطَّرِيْقَةِ الْمَرْضِيَّةِ يَرْحَمُ اللّٰهُ عَبْدًا قَالَ آمِيْنًا از خدمت حضرت محمد صبغة الله پسری نمانده یک صبیه خلف شده بود آنرا امجد راقم در نکاح داشتند ازان عفیفه یک پسری تولد شده میان مسجدی نام دارد و الحال در قید حیات است در نواحی با وجود بصیری می برد ع هر کجا هست خدایا بسلامت دارش ٭ مزار فیض آثار ایشان در بلده پشاور در باغ عبد الرحیم خان واقع است یزار و یتبرک به و عبد الرحیم خان مذبور مرید ایشان بوده بعد از واقعه ایشان باغ را وقف مزار ایشان نموده و زیارت ایشان آنجا ساخته است و فرزند ثانی حضرت امام العارفین شیخ محمد اسماعیل حضرت حاجی غلام محمد معصوم اند که از زمری خصوصیات ایشان بالا ذکر شده و منتخب سادس این کتاب در ذکر ایشان و فرزندان ایشان قرار یافته انشاء الله تعالی تفصیل احوال ایشان آنجا خواهد شد : —

ذکر فرزند ثالث حضرت تاج الاولیا قیوم الزمان رض

حضرت شیخ اهل الله رحمة الله فرزند سیوم حضرت تاج الاولیا قیوم الزمان اند با علی مراتب کمال فائض بودند و در خدمت والد ماجد خود و استرضای ایشان حریص مے بودند علم و عمل و شائستگی و نکته دانی و استغنا از مخلوق و کمال تمکین و ثبات شیوه مرضیه ایشان بوده والد ماجد ایشان می فرمودند که فرزندی میان اهل الله صابر و شاکر است با کفار نانک پرستان همراه شمشیر خان افغان یک جا شده جهاد فی سبیل الله

نموده اند و شمشیر خان مذبور شهید شد و ایشان کفار بسیار را بدست مبارک خود بقتل رسانیده اند و کلمه حق را هر جا بے تحاشی ادامی نمودند و در آخر عمر شریف از دار الارشاد بدار الخلافت بطریق سیر تشریف فرما شد آن جا رحلت فرمودند اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ تابوت ایشان از آنجا بدار الارشاد آوردند و در روضه منوره حضرت عروة الوثقی رض مدفون شدند مدت عمر ایشان پنجاه سال بوده رحمة الله علیه رحمة واسعة : —

ذکر فرزند رابع حضرت قیوم الزمان مخدوم زاده صغیر

شیخ پیر نام مبارک ایشان رحمة الله است ارشاد ایشان در نواحی کابل بسیار شده بود و مردم بیشمار از ایشان بدرجه کمال و الکمال رسیده می آرند که چون ایشان نو تولد شدند مقارن آن ایام ماه رمضان آمد تمام آن ماه را روزه داشتند چه در ایام آن ماه شیر می نوشیدند بعد از شام خواهش شیر می نمودند مناقب ایشان بسیار است اما بهمین قدر اکتفا نموده که القلیل یدل علی الکثیر

ذکر اسامی خلفائی تاج الاولیا حضرت قیوم الزمان رض

سوائی فرزندان سائر مجازان بسیار از خدمت حضرت قیوم الزمان بروے کار آمده اند اما آنچه میان صفر احمد صاحب معدن الجواهر بطریق جمع بیان کرده سیزده نفر را مجاز فرموده اند از انها یکی خود مصنف معدن الجواهر که برکات معصومی نیز تصنیف اوست در هر دو کتاب نسبت خود را با ایشان ظاهر نموده و خود را از ایشان مجاز قرار داده و این عزیز هم خواهر زاده و هم داماد حضرت قیوم الزمان است و بسیار اطلاع در احوال ایشان دارد و بسیار وصول فیوض و برکات ز ایشان در حق خود بیان نموده که از مطالعه کنندگان آن کتب صدق این مقال پوشیده نیست و شیخ زین العابدین مشتهر میان غفیر الله برهان پوری نیز مجازان از ایشان است و شرافت پناه میر عزیز و شرافت پناه میر محمد غنی و مشیخت پناه شیخ ابو نصر سلطان پوری و شیخ محمد رفیع کابلی

وشیخ عبد اللطیف کابلی وشیخ ملا محمد شوق کابلی وشیخ فقیر الله شکردره از قریه یعقوب ترکمان وحافظ محمد نظام کابلی وصوفی الف بلخی وصوفی محمد کابلی رحمهم الله رحمة واسعة و خدمت حضرت قیوم الزمان رایج برلوراند که همه آنها بدرجات کمال واکمال رسیده اند واز خدمت والد خود مجاز اند چنانچه در اسمائی خلفائی حضرت عروة الوثقی رض آسامی خصوصیات ایشان رمزی رفته اینجا تفصیل احوال آنها به طریق ایجاز مے شود

تذکره دوسرا از منتخب خامس در ذکر فرزند ثانی حضرت عروة الوثقی نام او محمد حجة الله معروف به نقشبند ثانی قدس سره السامی

خدمت ایشان جامع بودند در علوم ظاهری وکمالات باطنی تبیین احوال ایشان مستحق کتاب علحده است اینجا به قدری اکتفا رفته تولد ایشان در شهر ذیقعده یکهزار وسته چهار هجری اسم مبارک ایشان محمد نقشبند قدس الله تعالی بسره الاقدس وولادت ایشان به قرب واقعه ارتحال حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه در بلده طیبه دار الارشاد واقع شده ے آرند خدمت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه بوالد ایشان حضرت عروة الوثقی رضی الله عنه فرموده بودند که این فرزند تو که در حمل است صاحب معارف واسرار والا واز عجائب روزگار خواهد شد فوقع کما بشر رضی الله عنه حجت الله لقب ایشانست ومنصب خلت به ایشان رسیده چنانچه از فحوائی عریضه ایشان که به طرف والد خود نوشته اند استنباط می شود **هذا هو** قبله عالم وعالمیان سلامت درین دو سه روز آنقدر شمول عنایات ومواهب وعطیات الٰہی جل شانه در باره خود احساس نمود که شمه ازان بیان رابر نتابد علی الخصوص درین نزدیکی آنقدر بدقائق اسرار خلت نواختند وبآن سربلند نمودند که تفصیل آن از حیطه بیان خارج است وموافق آن بالہامات بزرگ سرافراز گردیده دیروز بعد از نماز عصر متوجه حال خود گشت همان اسرار واجب

الاستتار

الاستتار به قوت وغلبه تمام ظاهر شدن گرفت وعجائب غنج ودلال درمیان آوردند درین اثنا ملہم ساختند که خدائی تعالی پیش آمده است احساس نمود که درہمان بالاخانه باخیر وبرکت گویا نزول بلا کیف باعظمت وکبریائی واقع شده وخصوصیاتی که باین بنده عاجز در میان آمد توان گفت که لا عین رأت ولا اذن سمعت یضیق صدری ولا ینطلق لسانی زیاده برین جرأت نمی تواند نمود اطلاق این قسم الفاظ بر آن حضرت از تنگی میدان عبارت است ومعروف از ظاہر است والا فهو سبحانه منزه عن الزمان والمکان والنقائص کلها سبحان ربک رب العزة عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمد لله رب العلمین مدت عمر شریف ایشان هشتاد ویک سال شب بیست نهم محرم الحرام لیلة الجمعه سنه هزار وصد وپانزده هجری برحمت پیوستند انا لله وانا الیه راجعون مزار فیض آثار ایشان واقع دار الارشاد متصل باغ فتح تاریخ رحلت ایشان را یافته اند نور محض بود واز ایشان سه فرزند خلف شدند اکبر آنها شیخ ابو العلی رض که فرزند ایشان میان محمد زبیر بوده است وفرزند ثانی حضرت حجت الله شیخ محمد اند سه چهار سال بعد از وفات والد خود رحلت نمودند در گنبد والد خود مدفون شدند شیخ محمد کاظم فرزند ثالث حضرت محمد حجت الله اند رحمة الله تعالی علیهم اجمعین :-

تذکره دوسرا از منتخب خامس در ذکر فرزند سیوم حضرت عروة الوثقی رض شیخ محمد عبید الله رضی الله تعالی عنه

خدمت ایشان باعلی درجات علوم ظاهری ومعارف باطنی ممتاز بودند ولادت با سعادت آن قبله ارباب ارادت در شهر رجب المرجب سنه یکهزار وسی وهشت اتفاق یافته می نویسند نقل از زبان حضرت خازن الرحمة رض که در وقت ولادت این مخدوم زاده بقرب مکان ولادت او فرشته می خواند وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ومحاسن اخلاق ومکارم اوصاف ایشان زائد التحریر است

می آرند که خدمت مولنا عبد الحکیم بخدمت حضرت عروة الوثقی تشریف آورده بودند اتفاقاً استفسا نمودند که دل پارچه گوشت است چه طور ذاکر میگردد و خدمت این مخدوم زاده حاضر بودند و در آن ایام در جوانی هفت وهشت سالگی بودند بی تامل فرمودند که زبان نیز پارچه گوشت است بقدرت خدا چگونه گویا وذاکر است دل چرا گویا وذاکر نباشد اهل مجلس همه جواب شافی از ایشان باوجود کودکی شنیده متحیر ادراک ایشان شدند خدمت حضرت قیوم الزمان در وصف این برادر خود می فرمودند که اخوی مرحومی حافظ و فاضل و حاجی وعارف وسخی وولی ومتقی ومقبول حضرت عروة الوثقی رض وعاشق جمال جناب ایشان بود می نویسند که حفظ کلام مجید در یک ماه نمودند وآن ماه روزه بود هر روز یک سیپارا یاد فرموده شب در تراویح می شنوانیدند می آرند که این مقدمه در کشتی بوده چه به سفر حج تشریف می بردند وماه مبارک در کشتی واقع شد هر روز یک سیپاره یاد نموده به شب در تراویح مے خواندند کشف ایشان به نوعی بوده که آنچه در عالم میگذشت بایشان معائنه می شد از وور بار شده بخدمت حضرت عروة الوثقی التجا آوردند تا از انجا ایشان اکشید ندکذلک مینویسند تمام بدن ایشان حکم چشم گرفته بود وهر جزو بدن مبارک ایشان در رنگ چشم بینا بود وآین معامله تا مدت حیات ایشان بوده جلد اول مکتوبات معصومے که مسمی بدرة التاج است جمع ایشان است ورساله یاقوتیه به عبارت عربی تصنیف ایشانست که در واردات حرمین الشریفین از احوال والد خود جمع کرده اند بعده بامر ایشان ملا شاکر ولد مولنا بدرین بعبارت فارسی نقل فرموده تا کثیر النفع باشد تفصیل احوال ایشان در برکات نوشته است ان شئت فارجع الیه می آرند که قریب ایام وصال بدار الخلافت تشریف برده بودند بعد از رجوع در سرائے سنبهالکه که مابین کنور پانی پت است ودر همین منزل واقعه حضرت خازن الرحمة شده بود وایشان نیز بدان منزل رحلت نمودند وروز جمعه بود سوال نمودند که وقت نماز شده آخوند

سجاول بعرض رسانید که وقت است چون دست تکبیر برمی داشتند گفتند السلام علیکم یا رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم وهر دو دست بسر گذاشتند بعده نیت نماز فرمود ودر سجده جان بحق تسلیم نمودند انا لله وانا الیه راجعون مدت عمر شریف چهل وچهار یا چهل وپنجسال شده بود در نهم شهر ربیع الاول سنه یکهزار وهشتاد وسه رحلت نمودند در تاریخ ایشان قطعه گفته اند از هر مصراعی اگر تمام حروف را بشماری سال انتقال را بیابی

قطعه

تا شد زمیان دیدهٔ ارباب طلب	احمد قدر آن محمدی المشرب
پوشیده فلک جامهٔ ماتم زده گان	واز ناله شده روز محبان چون شب

تابوت ایشان را بدار الارشاد بردند وداخل قبه شریف حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه متصل قبر مبارک دفن نمودند خدمت ایشان را سه فرزند خلف شدند اول شیخ محمد هادی وفرزند ثانی شیخ محمد پارسا وفرزند ثالث ایشان شیخ محمد سالم رحمهم الله

تذکرهٔ ثامن از منتخب خامس در ذکر فرزند چهارم حضرت عروة الوثقی رضی الله عنه شیخ محمد اشرف قدس سره

خدمت ایشان با علی درجات کمال واکمال ممتاز بودند واکتساب کمالات از خدمت والد ماجد خود نموده اند واز نسبت هائی خاصه ایشان بهرهٔ کلی یافته مجاز وممتاز گردیدند ولادت کثیر السعادت آن قبلهٔ ارباب ولایت در سنه هزار وچهل وسه هجری در بلده دار الارشاد سرهند اتفاق افتاد کسب علوم ظاهری بعد از حفظ کلام مجید بخدمت عم عالی مقدار خود حضرت خازن الرحمة رضی الله تعالی عنه نموده اند وتحصیل انواع علوم عقلیه ونقلیه از ایشان فرموده وبعضی نزد مولنا بدر الدین سلطان پوری وتفسیر بیضاوی را تیمناً از خدمت والد خود حضرت عروة الوثقی خوانده اند خوارق وتصرفات

ایشان مستغنی از بیان است می نویسند منقول از حضرت قیوم الزمان که والد ما را
دخول مقامی از مقامات قرب متمنا بود روز تولد این برادر آن متمنا به حصول پیوست
و خدمت ایشان در حسن ظاهری نیز درجہ کمال داشتند و تمام مشابہت در صورت بوالد
خود داشتند می آرند که خدمت والد ایشان را محبت کلی با ایشان بوده می نویسند که
خطاب ایشان برہان اللہ رض بود چه باین لقب از جناب قدس خدا و ملک ملہم
شده باشند عمر مبارک ایشان ہفتاد و پنج سال شد وقت رحلت باین کریمہ متکلم شده
جان دادند وهو حسبی و نعم الوکیل شب بیست و ہشتم صفر المظفر که روز آن عرس
جناب مجدد الف ثانی باشد رضی اللہ تعالی عنہ سنہ ہزار و صد و ہژده وقت
سحر جان بحق تسلیم کردند اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْن در قبہ شریف حضرت
عروة الوثقی رض مدفون شده اند و فرزند ایشان چہار اند اول شیخ محمد جعفر دوم
شیخ محمد حیات سیوم شیخ محمد روح اللہ چہارم میان شافی الکمال رحمة اللہ علیہم اجمعین

تذکرہ سبع تا از منتخب خامس ذکر فرزند پنجم حضرت عروة الوثقی شیخ محمد سیف الدین رضی اللہ تعالی عنہما

خدمت ایشان صاحب درجات والا و کمالات علیا بودند وجود شریف ایشان آیتے
بود از آیات ایزدی و رحمتی بود از رحمت ہائی صمدی ترویج شریعت شعار ایشان بوده و
تخریب بدعت کار ایشان شده ارشاد ایشان آن قدر وسیع شده که جہان بر مرشدان
مبتدع تنگ گردید چہ ایشان از خدمت والد خود برائی تربیت سلطان وقت در دار
السلطنت می بودند امرا و سلاطین زمان ہمہ در فرمان ایشان بودند می آرند ولادت
با سعادت ایشان در شہور سنہ ہزار و چہل و نہ ہجری در بلدہ طیبہ دار الارشاد سرہند
وقوع یافتہ و نیز ہمان بشارت که در احوال تولد حضرت مروج الشریعت ذکر یافتہ ہمان
بشارت از جناب حضرت خازن الرحمت رضی اللہ عنہ در حق ایشان منقول

شده که ملکی را دیدند که وقت ولادت ایشان آیہ کریمہ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوْتُ
وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا میخواند چون بسن تدریس رسیدند بعد تلاوت کلام مجید علوم عقلیہ و نقلیہ را از خدمت
عم خود خواندند و در اندک مدت در علوم کثیرہ ممتاز شدند و کسب باطنی از خدمت والد ماجد
خود حضرت عروة الوثقی نمودند و باعلی درجات رسیدند و عالمی از نور فیوض و برکات باطنی
ایشان منور شد می نویسند که چون ایشان برائی تربیت سلطان زمان اورنگ زیب عالم
گیر از خدمت والد خود مامور شدند و بدار السلطنة رسیدند بدروازہ شہر تصاویر بخصوصاً
صورت دو پیل مست بوده که بر پشت آنہا صورت دو پہلوان مہیب کشیده بودند ایشان
بدروازہ اندرون نشدند تا آن صورت را منہدم نکردند و انواع بدعت که در آنوقت بود به
اول صحبت با سلطان ہمہ را از قلمرو سلطنت او موقوف کنانیدند و دین اسلام آن قدر
در بلدان ہند قوت پذیرفت که ہیچ وقت مثل آن نشده بود و اہل بدعت ذلیل و خوار شدند و
ہیچ جا در بلدان ہند رواج آنہا نماند نیز نوشتہ اند که وقتی در آن ایام بادشاہ ایشان را در
باغ خاص دعوت کرد در میان آن باغ حوضی بود که بکمال زینت ترتیب یافتہ و در آن صورت
ہائی ماہی از طلا درست نموده و چشم ہائی آنہا را از جواہر و الماس ساختہ بودند و جہت جلوس
ایشان فرش بر کنارہ ہمان حوض انداختہ بودند چون آن خدمت ایشان با سلطان برائی
جلوس بر آن مکان رسیدند اول امر فرمودند که آن ماہی ہائی طلائی را شکستہ از آنجا دور
کردند بعده جلوس نمودند و سلطان از انجا که بہرہ ولایت یافتہ بود ازین امور ایشان محفوظ
می شد و شکر الہی بتقدیم می رسانید که در عصر من این نوع مردمان پیدا می شوند و رجوع
خلائق آنقدر شده بود که روزی بادشاہ زادہ محمد اعظم شاہ بخدمت ایشان برائی توجہ می آمد آن
قدر ہجوم خلائق بدروازہ ایشان بود که از ہجوم دستار از سر بادشاہزادہ افتاد و بمشقت تمام
دخول میسر شد و بخدمت ایشان رسیده توجہ شریف حاصل نمود چون بخدمت سلطان رسید
و احوال ہجوم خلق بعرض رسانید والد شد از این سخن بسیار محظوظ شد که الحمد للہ که درین

نوع مردم اهل الله درین زمانه که سلاطین را بدر آنها بدین مشقت راه حاصل می شود و خدمت ایشان آنقدر در تعظیم اخوان خود می کوشیدند و حقوق را مد نظر داشتند که روزی همین شاهزاده مذبور دعوت ایشان نموده بود و یکی از برادران ایشان که بعمر از ایشان کلان تر بوده حاضر بودند با ایشان بدعوت رفته بود چون طعام را می آوردند بادشاهزاده افتابه و لگن بدست خود گرفته برائے شستن دست ایشانان آمد ایشان از دست او افتابه و لگن گرفته اول دست برادر بزرگ خود را شستند باز آفتابه و لگن را بشاهزاده گذاشتند که دست ایشانرا و باقی مخدوم زاده گانرا شست این از کمال بی نفسی و حق پرستی ایشان هم دلالت میکند مدت عمر شریف ایشان چهل و هفت سال شد در سنه هزار و نود و شش هجری ازین دار پر ملال انتقال نمودند انا لله و انا الیه راجعون تاریخ وصال ایشانرا یافته اند
ستون دین افتاد روضه مبارک ایشان در بلده دار الارشاد سرهند واقع است ـ

طوبی لمن زادها از خدمت ایشان هشت فرزند خلف شدند سه ازان در حضور ایشان بدرجه کمال رسیدند و پنج از ایشان خورد مانده بودند از سه فرزندان کلان ایشان اول شیخ محمد اعظم قدس سره ثانی شیخ محمد حسین قدس سره ثالث شیخ محمد شعیب قدس سره

تذکرهٔ عاشره از منتخب خامس در ذکر فرزند ششم حضرت عروة الوثقی شیخ محمد صدیق رضی الله عنهما

خدمت ایشان اصغر اخوان خود اند چون فرزندی که در شیخوخیت متولد شود در نظر والد محبوب میباشد ازان جهت محبوب والدین خود بودند و خدمت حضرت عروة الوثقی هر کمالی که فرزندان کلان خود را به بشارت داده اند ایشانرا نیز بشارت داده اند ولادت کثیر السعادت آنقدوة ارباب ارادت در شهور سنه هزار و پنجاه و نه در بلده دار الارشاد واقع شده تعلیم علوم عقلیه و نقلیه در اندک مدت نموده بخدمت والد خود به سلوک مشغول شده اند چون عمر مبارک ایشان به حد بلوغ رسید و کسب باطنی ایشان نیز مقارن آن باتمام انجامید و در سن هجده سالگی مبشر بحصول ولایت احمدی شدند هر چند که قبل بر آن به چند سال

در طفولیت از سرور دین و دنیا بشارت این دولت یافته بودند خدمت حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه ایشانرا کامل و مکمل دیده اجازت کامله در رنگ دیگر فرزندان عنایت فرموده اند می آرند که در صورت ایشان مشابهت تام بحضرت والد خود داشتند علی الخصوص جبهه و ابرو و چشم و بینی ایشان مشابهت بسیار داشت می آرند که اکثر مرض به ایشان حایل میشد درین بسیار شاکر می بودند و اکثر عمر مبارک ایشان در پرهیز گذشته است چه از اطعمه لذیذه و فواکه و غیره اشیائی مرغوبات طبعی تناول نمی نمودند می فرمودند که پرهیز که برائی خوف مرض کرده شود خیلی تصفیه باطن می نماید چه ازین ممر در دل خطور ریاضت نمی آید که به عجب بکشد روز آخر عمر شریف در دار السلطنة دهلی تشریف فرما شده بودند و محمد فرخ سیر که بادشاه وقت بود مرید ایشان بود وصال ایشان پنجم شهر جمادی الاول سنه هزار و صد و سی و یکم هجری در دار السلطنة مذبور رو داد از آنجا تابوت شریف ایشان را بدار الارشاد آوردند و قبه مبارک در روضه علاحده متصل روضه حضرت عروة الوثقی رض ساخته اند مدفن ایشان آنجا قرار گرفته یزار و یتبرک به رضی الله تعالی عنه

از خدمت ایشان دو فرزند خلف شدند اول شیخ محمد مهدی و ثانی شیخ محمد عبد الباقی رحمة الله علیهما مخفی نماند که خدمت حضرت عروة الوثقی رض را شش صبیه بودند و از هر شش پسران ایشان نیز صبیات بودند و همه این صالحات بدرجه ولایت مشرف شده صاحب کشوف و کرامات ظاهره و خداوند معارف و خوارق باهره اند که تفصیل آن موجب تطویل می شود رحمهن الله تعالی رحمة واسعة چون تسوید این منتخب در دریا وقوع یافته و صعوبت کشتی مانع تفصیل احوال حضرات خمسه از فرزندان حضرت عروة الوثقی رض شده ازین ممر کوته اندیشی گمان نبرد که راقم نسبت باین اکابر کم عقیده یا بی اطلاع از احوال ایشان بوده خدا جل شانه گواه است که فقیر هر یکی از فرزندان حضرت عروة الوثقی را به مرتبه معتقدم و هر یکے را بتدریج بعد هم دیگر چنانچه ذکر شده ردیف همدیگر میدانم و امید استمداد

از ارواح طیبه ایشان در حصول نسبت هائی خاصه این اکابر می نمائیم۔ فرد

یقین عازم بزرگان در پزیرند | کلان ها خورده برخوردان نگیرند

منتخب سادس از منتخبات سبعه در احوال حضرت قطب الاقطاب غوث الاغواث سرمست باده قیوم حضرت شیخ حاجی غلام محمد معصوم و قدوة الاولیا ملاذ الاتقیا مستغرق انوار سرمد حضرت شاه غلام محمد رضی الله تعالی عنهما

مخفی نماند که خدمت حضرت قطب الاقطاب در سائر اولاد حضرت مجدد الفثانی قدس سره در زمان خود امتیاز تام بوده و در عصر خود جامع بودند در منصب قیومیت و غوثیت و قطبیت و به نسبت اصالت نیز محقق چنانکه بطور حضرت مجدد الفثانی رض منصب قیومیت بی نسبت اصالت ممتنع الوجود است این معنی از محرمان کلام والا ایشان مخفی نیست و خدمت ایشان به قطب الاقطاب ملقب بودند و امام الاولیا نیز خطاب ایشانست در رنگ جد خود قیوم الزمان که تاج الاولیا خطاب ایشان بود و در حق ایشان بشارات این مناصب مذکوره قبل از تولد مبارک ایشان بسنین از حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنه بحضرت تاج الاولیاء قیوم الزمان شیخ محمد صبغة الله شده بود که از نسل تو فرزندی عزیز الوجود تولد خواهد شد خواه از تو بی واسطه و خواه از فرزندان تو بواسطه چون آن عزیز را در یابی اثر اقایم مقام من دانسته اسم مرا بوی گذاری که وارث نسبت مجددی و معصومی بالاصالت وے خواهد بود و فیوض و برکات او الی یوم القیامت در اولاد و منتسبان او خواهد ماند و طریقه علیه اکابر رواج دیگر خواهد افزود این مژده بشارت که در حق ایشان از جد شریف ایشان واقع شده در رنگ بشارتی است که حضرت سلطان العارفین بایزید بسطامی رح در حق شیخ ابوالحسن خرقانی رضی الله تعالی عنه قبل وجود ایشان بمدت مدید عنایت نموده بودند خدمت مولوی معنوی در مثنوی بآن تصریح فرموده اند

ودرین

و درین مجموعه نیز در منتخب اول در احوال ایشان تفصیل آن شده است چون عمر مبارک ایشان بحد تعلیم رسید بدرس مشغول شدند و از انواع علوم عقلیه و نقلیه در اقران خود ممتاز گردیدند تا سن مبارک ایشان بحدود عشرین رسید از تحصیل فارغ شده بخدمت جد والائی خود حضرت تاج الاولیا قیوم الزمان بحسب سلوک باطنی مشغول گردیدند در مدت قلیله اخذ فیوض کثیره کردند و بدرجه کمال و اکمال فائض شدند و از خدمت جد خود بخلافت کلی سرفراز گردیدند و عالمی از انوار ارشاد ایشان منور شده و طریقه علیه را رواج کلی بوجود ایشان حاصل گردید نسبت اجداد کبار خود را بتازگی و طراوت تمام در معروض جلوه در آوردند و ارشاد ایشان عالم گیر شده و بشارت موعوده مذکوره بحصول پیوست و بمناصب اعلی که رمزی ازان رفته سرافراز گردیدند و این معانی را در نسخه خود خدمت میر غیاث الدین قدس سره که یکی از خلفائی جهت مندان ایشانست و بسیار عزیز الوجود و شیرین سخن بود در قصیده بوزن مثنوی بنظم کشیده اینجا نیز فردی چند ازان ایراد نمود نظم

ای مست شراب ناب قیوم | شد بر تو مزین اسم معصوم
ای بدر منیر چرخ باهر | سیمائی ولایت از تو ظاهر
ای نیر مشرق تصوف | لامع ز تو مشعل تعرف
ای بحر تموج حقایق | مشروح تو گوهر دقایق
ای مطلع آفتاب توحید | شد مقتبس تو ماه و خورشید
ای ابر مبرق گهربار | جاری ز تو بحرهای اسرار
ای عقده کشائی مشکل دل | روشن ز تو شمع محفل دل
ای محرم راز امین عشق | پر گل ز تو گشته گلشن عشق
ای بلبل آشیان جبروت | منظور تو بوستان لاهوت
ای آهوئی مرغزار قدسی | صحرائی تو صحن عرش و کرسی

ای کوکب برج چرخ اقبال
اقطاب بخدمتت چو ابدال

ای اختر آسمان عرفان
روشن ز تو شمع نقشبندان

ای ملجاء فرقهٔ طریقت
صیقل ز تو عینکِ حقیقت

ای دُرِّ ثمین بحر پر نور
حیران ز تو صد جنید و منصور

از جذب تو ای مسیح عرفان
روشن شده شمع نقشبندان

از فضل تو ای محیط پر دُر
صد خسرو جام در تحیر

شد ذات تو در تمام اقطاب
در فضل و شرف چو دُر نایاب

شیران بوادی بصارت
دادند ز مولدت بشارت

جدِّ تو که تاج اولیا بود
در وصفِ تو صد مقوله فرمود

بر سائرِ اہل دار الارشاد
از قطبیت تو مژده میداد

آن مہر سپہر دین و اسلام
با خویش ترا نمود ہم نام

ای نام تو سرخطِ نجاتم
دی لطف تو حلِ مشکلاتم

ای مرہم داغ سوز ناکم
گلشن ز تو گشته مشت خاکم

زان یک نگہی تو سرفرازم
احسان ترا چه شرح سازم

مفتاح توجہی تو لاریب
بکشائے بدل دریچهٔ غیب

ای راحتِ جان بیقرارم
روشن ز تو چشم اشکبارم

ای بدرِ سرادقِ امانے
طغرائی تو خازن المعانے

ای شاہِ سراچهٔ ولایت
رونق دهٔ مسندِ ہدایت

ای قطب سپہر ملک جاوید
قندیل در تو رشک خورشید

ای مرشدِ راه خرقه پوشان
ای کہف پناهِ سینه ریشان

ای راهِ نمائی جادهٔ عشق
ای جرعه فزائی بادهٔ عشق

ای زبدهٔ اولیائی اعظم
ای قدوهٔ اصفیائی اکرم

ای منبع فیض آسمانے
ای مہبطِ نور لامکانے

ای بلبل گلبنِ عجائب
ای طوطی گلشنِ غرائب

ای قطبِ مشائخِ طریقت
ای غوث اکابرِ حقیقت

ای مروحه نسایمِ غیب
ای مقتبس فیوضِ لاریب

سلطان سرِ ملکِ ارشاد
قطب الثقلین شاہِ اوتاد

دیباچهٔ دفتر لطافت
صندوق جواہر شرافت

مفتاح عوالمِ درِ غیب
دہلیز تجلیات لاریب

دُرِّ صدف خزانهٔ خویش
قطب فلک زمانهٔ خویش

سرہند ز نورِ تست فیروز
بیضائی تو گشت عالم افروز

ظاہر ز تو جوہرِ کرامات
مقطوعِ تو عرصهٔ کمالات

این طارم نه رواق اخضر
گردید ترا چو حلقهٔ بر در

بر در که انوارِ تو ای شاه
شیران جہان بسانِ روبا؟

عالم زمی تو مست مدہوش
شاہان بدرِ تو حلقه در گوش

اصحاب تو پرِ می وصال است
مستان ترا عجب خیال است

وه وه چه می و چه لذتست این
هیهی چه کمال قربت است این

ای مرشدِ راهِ عشقبازان
ای ہمدمِ سوزِ جان گدازان

بگذار چنین خراب مارا
دریاب دلِ کباب مارا

ہر چند بدم سگی تو ہستم
ای قطب زمان بگیر دستم

دل خسته قلندری گدائے
آمد بدرِ تو بی نوائے

با رنگ خزان و دیدهٔ تر
نومید مسازیش ازین در

تا کی غم خون خورم درین راه
دست من و دامن تو ای شاه

درچاهِ غم اسیر مگذار
رخسار مرا ز خاک بردار

در کهف کرم بده پناهم
بنمائی بسوی دوست راهم

گمراه شده ام تو رهبرم شو
غمخوار دلِ مکدرم شو

محرم بحریم وحدتم کن
سرمستِ مئے محبتم کن

در بوتۂ منقل شهودم
بنمائے طلا مسِ وجودم

رشح رشحات فیض عرفان
افشار بکامِ تشنه کامان

زان زخمِ شراب شعله انگیز
در ساغرِ باطنم فروریز

از اشعۀ آن شراب ساغر
کن دیدۂ باطنم منور

نقل است که آن امام قیوم
قطب الثقلین یعنی معصوم

روزی بجناب صبغة الله
بنهاد چنین بشارت آن شاه

کز آلِ تو ای ولیئِ یزدان
فرزند شود چو ماهِ تابان

گز فر و کمال بے نهایت
فیضش بجهان کند سرایت

در سکر بود و بسان طیفور
در جاذبه هم عنان منصور

در عشق ز جمله پیش باشد
بوالقاسم وقت خویش باشد

در کشف کرامت آن نکوکار
گردد یم بحرِ راز اسرار

رونق دهد او سریرِ ارشاد
روشن کند او چراغ اجداد

گردد ز همه برتبه فائق
باشد بلباس قطب لائق

آفاق شود ز مقدمش نور
سرمهند شود ز مقدمش طور

پس ذات ورا عزیز دارید
این اسم مرا بوی گذارید

ناگاه رسید پیک عزت
آن قطب جهان نمود رحلت

میداشت

میداشت نعم بعد فوت آن شاه
قیوم زمانه چشم در راه

کز رحمتِ عمیمِ واحد
آن نادره کے کند تولد

ناگه بعنایتِ الٰهی
بشگفت گلے ز باغ شاهی

فرخنده گلے حدیقه سرمد
تابنده چراغ شرعِ امجد

آمد بوجود آن فلک شان
رشکِ مه و آفتاب تابان

آن کاشفِ جمله سرِ مکتوم
کردش بلقب غلام معصوم

شد سال مبارکش چو عشرین
افروخت چراغ ملت و دین

تحصیل علوم شرع بنمود
آنگه بسلوک سعی فرمود

در مدتِ کم بفضلِ یزدان
گردید نهنگ بحرِ عرفان

در جذبه ربود دل ز طیفور
در جیب شدش هزار منصور

برداشت لوائے معرفت را
آراست سریرِ قطبیت را

مشحون شد از و ایاغ عرفان
افروخت چراغ نقشبندان

پوشید لباس احمدی را
نوشید مے محمدی را

آن بلبلِ علویِ آشیانه
بگرفت سماع عاشقانه

گردون شده شیشۂ شرابش
برکف شده ساغرِ آفتابش

از قلقل خُمِّ نحن اقرب
لبریز نمود جام مطلب

یک شیشه ز جام اوست افلاک
خم خانۂ او برون ز ادراک

اکواب جهان پر از مَی اوست
بیرون ز دو کون نشۂ اوست

او طرفه شرر بکام دل زد
مضراب عجب بتار دل زد

او رمز دگر بگوش دل گفت
لولوئی دگر ز بحر دل سفت

او ریخت ز قطع شاهِ لولاک
صهبائی جنون بجام ادراک

در میکدہ ہائے کبریائی نوشید شراب مصطفائی
بگرفت قبائے عشق در بر بنہاد کلاہ شوق بر سر
بنشست بسرج رخش ہمت رخ کرد بسوی ملک حضرت
ناگاہ جذبات لایزالی بردش بحریم بے زوالی
زد سکہ قطبیت بنامش ہم کرد قیوم خاص و عامش
ہم غوث و امام وقت خود شد ہم فرد ہمام وقت خود شد
شد ملک ملک مسخر او کونین چو حلقہ بر در او

این منظوم بسیار طویل است قدرے ازان در تذکرہ خوارق ذکر خواہد شد کہ بدآنجا مناسبت دارد انشاء اللہ تعالیٰ اینجا قدرے ایما بر احوال ایشان شد چنانچہ مشتی نمونہ خروارے گفتہ اند می آرند کہ آنقدر استغراق و حضور بر ایشان غلبہ داشت کہ بر محسوسات ظاہری اگرچہ در نظر ایشان می گذشت ادراک نمی فرمودند مگر از حضار مجلس ایشان را بر آن مطلع می ساخت این نقل اشارہ باین مدعا می نماید می آرند کہ در ایام کبر سن نوعی بامراض بار و مبتلا شدہ بودند و طبیب جہت پرہیزانہ ایشان گوشت مرغ معین نمودہ بود و خادمی کہ در طبخ معین بود و ہمیشہ بیگران را ازان بحضور عالی می برد روزے مرغی بیک پا چنانچہ عادت مرغان رفتہ است ایستادہ می شوند ایستادہ بود و آن مرد جہت رفع مظنہ کہ ہمیشہ یک پای را برای خود میداشت ایشان را مطلع ساخت کہ حضرت ببینید کہ مرغان این ولایت یکپا دارند خدمت ایشان دیدہ یقین وانمودہ فرمودند کہ سبحان اللہ چہ قدرت کاملہ است کہ بعضی مرغان را یکپای خلق نمودہ و ما یحتاج او را بیکپاے کفایت کردہ این از کمال استغراق و حضور ایشان مخبر است کہ تا این حد از احوال ظاہری بیخبر مے بودند و تمام ہمت والای شان در امور کمال باطنی مصروف بودہ در نزد فقیر بیاض خاص ایشان است و دران از کشوف والہامات و علوم و

معارف

معارف بنوعے تدقیقات و تحقیقات نگارش نمودہ اند و در صفات ذات و آثار و افعال بطرز خاص خود از عبارات عالی و اشارات متعالی بیان فرمودہ کہ عقل عقیل از دریافت آن عاجز و درک و ادراک آن قاصر و آن بیاض مبارک تمام بدستخط شریف ایشان است و دران از الہامات و خصوصیات خود آن قدر باریک مقدمات آوردہ اند کہ ظاہر نمودن آن بیاض جز بنظر خواص از جملہ محالات است مسموع از اکابر است کہ خدمت ایشان در رنگ اجداد کبار خود باین الہام نیز ملہم شدہ اند کہ غفرت لک ولمن توسل بک بواسطۃ او بغیرہ واسطۃ الی یوم القیمۃ و این الہامات بجناب حضرت مجدد الف ثانی و حضرت عروۃ الوثقی و حضرت قیوم الزمان شیخ محمد صبغۃ اللہ رضی اللہ تعالی عنہم شدہ بود و این خلف رشید بہ نسبت اجداد کبار بدان ممتاز شد عادات و عبادات ظاہری ایشان تمام بمطابقت سنت واقع شدہ و موافقت حضرت اجداد خود در افعال و اطوار و آثار آن قدر حریص بودند کہ ما فوق آن متصور نباشد و در امورے کہ سنت ازان ساکت است تابع الہام بودند حتی کہ از اکابر مسموع است کہ نوشیدن آب بے اذن الہام با ایشان میسر نبود در ایامی کہ خدمت ایشان بزیارت حرمین الشریفین تشریف می بردند و خدمت حضرت حجۃ اللہ و حضرت وحدت و دیگر کبار حضرات نیز عازم آن سفر بودند چون خدمت ایشان خوگر بملازمت جد خود حضرت قیوم الزمان بودند و صحبت دیگران بر ایشان گران می نمود از این امر بجناب حضرت قیوم الزمان عرض نمودند کہ فقیر را سوای صحبت حضرت صحبتی نمی سازد و باخوان و بنی اعمام حضرت درین سفر ہمراہم ہر چند ایشانان ہمہ کامل و مکمل اند اما از انکہ این فدوی سوای ایشان بطرفے مد نظر ندارم و اداب صحبت دیگران کما ہو از من بوقوع نخواہد آمد بلکہ حضور مجلس عالی ایشانان نیز بر من گران است مبادا موجب آزار ایشانان شود و نقصی ازان بمن عاید شود و خدمت حضرت قیوم الزمان

ف
ایراد نمودہ اند

فرمودند که کشف کونی را باشما همراه میسازم چه شما واین اکابر همه ازان مقام عبور نموده اید ودر
عرصه سفر احتیاج بدان میشود وچون این نسبت ملازم شما شود همه همراهان شما را احتیاج
بشما خواهد بود چون محتاج شما شدند در رهتر رضائی شما خواهند بود وخدمت ایشان
مرخص شده با حضرات دیگر ملحق شدند روزی واقعه عظمی بایشان نمودند که اگر امروز
کوچ نموده بدان منزل رفته شود موجب این بلیه خواهد بود آن واقعه بعینه در حفظ
فقیر نمانده اما دیگر صاحب زاده گان را ظاهر بیلو باشد وحاصل آن همین است
که ایشان بحضرات اعلام نمودند که امروز چنین وچنان بمن نموده اند ومنع در کوچ
فرموده اند حضرات فرمودند که ظاهر مقدمه بنظر نمی آید وکشوف چندان اعتبار
ندارند گاهی واقع می شود گاهی واقع نمی شود توکل بهتر ست القصه بعد اللتیا
والتی کوچ نمودند ایشان آن روز از حضرت تخلف فرموده فردای آن بایشان
ملحق شدند آن واقعه بحضرات رو داده بود وموجب بسیار آزار ایشان تا شرح
بعد ازان روزانه هیچ منزل کوچ نمی نمودند که از ایشان استصواب آن نمیدیدند
ونیز مسموع شده که درهمان سفر چون کشتی ایشان بدریا قریب جده رسید گونه
باد مخالف وزید وکشتی در تباهی آمد وامید خلاصی از تمام رکاب آن بکسی
نماند همه از همدیگر بحلی ووداع می خواستند وغوغای محشر در اهل آن مرکب افتاده
بود خواص وعوام حیران وسراسیمه شده بودند وشبیه یوم ترے الناس
سکاری وما هم بسکاری پرتوی انداخته بود وخدمت ایشان درآن
هنگام بفراغ کلی بمراقبه واستغراق شغل داشتند یکی از حضرات ایشان را متنبه نموده
از کیفیت معامله باخبر کرد ایشان فرمودند که خاطر جمع دارید که انشاء الله تعالی
روز جمعه بجامع جده بخیریت نماز ادا خواهد یافت وهیچگونه مکروهی واقع نیست
فوقع کما بشر رضی الله تعالی مشهور است که روزی ایشان بطواف

مشغول بود

مشغول بودند دران اثنا سارقی بجیب مبارک ایشان دست انداخت وحال آنکه
جیب مبارک ایشان خالی بود ایشان بران مطلع شده دست او را گرفته باخود
میگردانیدند تا دوره طواف باخر رسید وآن شخص بهیچ نوع خود را از دست ایشان
رهانیدن نتوانست لاچار خود را بایشان گذاشت چون فارغ شدند دست او را
کشیده بگوشه بردند وخادم را فرمودند که مبلغ کذا حاضر ساخته وبدان سارق عنایت
نمودند وفرمودند که مرا شرم آمد که دست او از کیسه من خالی رود می آرند که خدمت
ایشان برکناره دریای اتک منزل داشتند جهت وضو برکناره دریا آمدند خدمت
میر غیاث الدین که خلیفه حضرت مسند ایشان بوده ونظمی که بالا ثبت شده تصور فرموده
او است حاضر الخدمت بود برکناره آب سنگی را بایشان نمودند که فارس است وخاصیت
آن دارد که ممسوس آن طلا شود اگر بکار شما است بردارید خدمت میر مذکور چون
در جذب بود موافق مذاقش نیامد وبعصائیکه در دست داشت آن سنگ را
بدریا انداخت سنان عصای او آهنی بود فی الفور طلا شد آن را نیز برآورده
بدریا انداخت خدمت حضرت قطب الاقطاب تحسین همت او کردند وطالب
صادق دانسته القای نسبت خاصه خود بقدر استعداد او فرمودند ونیز مسموع است
که یکبار درکشتی اتک سوار شده عبور می نمودند ودریا درآن ایام در طغیان
بود وکشتی را از حدی که می برآید پایان برد آن مکان را کمالی وجلالی می نامند محل مهیب
ومهلک است چنانچه از عابران دریا پوشیده نیست ملاحان فریاد برآوردند
ایشان از استغراق باخبر شده فرمودند که چه غوغا است صورت حال بعرض آن
قدوة ارباب کمال رسانیدند ایشان فرمودند باک مدارید که فقیر ملهم شده ام
که اهل این کشتی از غرق وحرق دنیا وآخرت محفوظ اند ملاحان را از بشارت
ایشان دل قوی شده در تردد کشتی شدند ایزد تعالی خلاص آنها از غرق نموده

کشتی را بامن رسانید چون از کشتی فرود آمدند شخصی از آنها بعرض رسانید که حضرت بشارت
خلاصی غرق وحرق دنیا وآخرت عنایت نمودند در حق تمام اہل کشتی در دنیا خود این
مژده بحصول پیوست در عقبی نیز امید است که ثابت شود اما درین کشتی چند نفر
ہندوان اند در حق آنہا این بشارت چگونه راست آید درین مقوله بودند که ہندوان
مذکور آمده بخدمت ایشان اظہار نمودند که ما را اخلاص کلّی حاصل شده بما کلمه عرض
نمایند که مسلمان می شویم همه بخدمت ایشان اسلام آوردند ومی آرند که ایشان روی
مبارک خود را پوشیده می داشتند یا در پالکی مبارک خود ڈنڈے میکشیدند که
در رہگذار مبادا عدو خدا جلّ شانه ورسول اللہ صلے اللہ علیه وآله وصحبه وسلم بنظر من
در آید اتفاقاً اگر ہندوی بشرف دیدار ایشان مشرف می شد وحال کلمه می خواند
ومسلمان میشد واین واقعه بکرات وقوع یافته ہندوان از این معنی با خبر شده
از رہگذار ایشان دور می شدند ومنقول است که خدمت ایشان درین
فرد از دیوان حافظ اعتراض مے نمودند که فرموده فرد

من از آن حسن روز افزون که یوسف داشت دانستم
که عشق از پرده عصمت برون آرد زلیخا را

مے فرمودند که باعث بر عصمت زلیخا عشق حضرت یوسف شده نه
آنکه موجب نقض عصمت او گردید وے فرمودند فرد

کمال حسن یوسف را چه دانی حافظا بشنو
که عشق او سبب گردید بر عصمت زلیخا را

درین معنی هم ادب جناب حضرت یوسف صدیق صلوات اللہ
علے نبینا وعلیه مے ماند وهم ادب حضرت زلیخا که حرم محترم اوست آن
قدر در آداب انبیا می کوشیدند که بالاتر از آن متصوّر نباشد ودر استماع این فرد

که ذکر میشود بجای اولو العزم اولو الفضل تجویز مے نمودند فرد

دران روز کز فعل پرسند وقول	اولو العزم را دل بلرزد ز ہول

مے فرمودند ہر چند از عظمت کبریا جناب قدس خداوند جلّ شانه مجراست بصعوبت
قیامت مشعر اما از صریح کنایه بہتر است که با آداب انبیا صلوات اللہ علیہم الیق
واین کریمه مبارک بدان دال اِنَّ الَّذِیْنَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنٰی اُولٰٓئِکَ
عَنْهَا مُبْعَدُوْنَ ۔ لَا یَسْمَعُوْنَ حَسِیْسَهَا وَهُمْ فِیْمَا اشْتَهَتْ اَنْفُسُهُمْ
خَالِدُوْنَ لَا یَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْاَکْبَرُ وَتَتَلَقّٰهُمُ الْمَلٰٓئِکَةُ هٰذَا
یَوْمُکُمُ الَّذِیْ کُنْتُمْ تُوْعَدُوْنَ ۔ مروی است که شبے خدمت ایشان
در ملازمت مرشد خود که جدّ ایشان نیز بودند از خانقاه معلے بدر حرم سرا تشریف
آوردند از آن مکان طلب رخصت نمودند که بخلوت خود تشریف برند خدمت
حضرت قیوم الزمان فرمودند که ساعتے توقف نما تا من از اندرون گردیده
بیایم بتو حرفے دارم خدمت ایشان آن جا ایستاده ماند وجدّ ایشان چون
بحرم محترم رفتند از خاطر مبارک ایشان نسیان شد ایشان تا صبح از آن
مکان بیجا نشدند بہمان ہیئت ایستاده ماندند حتی الصبح چون جدّ ایشان برای نماز
صبح بر آمدند ایشان را در ہمان مکان ایستاده یافتند معلوم نمودند که از ہمون
وقت ایستاده اند استفسار نمودند بعرض رسانیدند از آن وقت منتظر بودم
رخصت نمودند که وضو کرده برای نماز بیایند ونسبت خاصه خود را بایشان القا فرمودند
بلے مریدان را بدین صفات باید بود تا از فیوضات پیر بہره ور گردند مشہور
است که ہیچ بے ادبی بخدا نرسیده است کسانے که بخدمت وادب توفیق
یافته اند آنہا بفیوض وبرکات مستحق اند نه غیر آنہا مَنْ خَدَمَ خُدِمَ فرد

ہر که عاشق شد اگر خود نازنین عالم است	نازکی کے راست آید ناز مے باید کشید

تذکرہ ثانی از منتخب سادس در ذکر بعضے خصوصیات و خرق عادات جناب حضرت قطب الاقطاب حضرت حاجی شاه غلام محمد معصوم قدس سرہ العزیز

من خرق عادات

چند خوارق جناب ایشان را خدمت میر غیاث الدین مذبور در نسخهٔ مذکور خود به نظم کشیده است اینجا ہمان منظومہ را تبرکا ایراد میشود

من خرق عادات نظم

ای خاصه مرید صادق او	بشنو تو زمن خوارق او
روزے بکنارهٔ سرائے	شد صحبتِ من فراز جائے
آن جاہلِ بے تمیز بے درد	زین قطب زمانہ غیبتے کرد
از غیبت آن منظن جاہل	افتاد مرا خطور در دل
آن شب زتصرف این علامات	بنمود بخوابم از کرامات
بستان خوش عجب بہارے	باہر طرفش شگوفه زارے
چون طرهٔ حور سنبلِ او	چون عارض مہوشان گل او
ازچادر سبز فرش راہش	واز لالہ زعفران گیاہش
خاکش بمثال مشک و عنبر	آبش چو زلال روح پرور
سروش چو الف کشید قامت	صحنش چو گل سمن تمامش
با زینت خوبی آن گلستان	بردہ گرو ز بہشت رضوان
دراوسطِ آن صدیق بینش	آمد بنظر عمارتِ خوش
ایوان خوش و عجب مکانے	پر فیض کرامت آشیانے
ازعنبر و مشک طینتِ او	جنات خجل بزینتِ او

دراوسط آن بساط انور	فرش دگری ازان نکوتر
فراش ازل ازان زقدرت	گسترده بساطہای صنعت
دیدم که درو نشسته مردے	برمسندِ عہد خویش فردے
یعنے شهِ دین امام قیوم	قطبِ دو جہان غلام معصوم
چون مہر سپہر عالم آرائے	بنشسته دران مقام کبرای
دیدم که بنزد بزم آن شاه	یک مرد پدید گشت ناگاه
آن مرشد عاشقان سرمست	بہر ادبش زجای برجست
لب پرگہر سلام بجستو و	اورا بسی احترام بنمود
باشوق مصافحت کنادش	تشریف بجای خویش دادش
یک خلعت سبز آن نکومرد	ازتخت قمیص خود برآورد
پوشاند ورا و شاد بنشست	آنگه بنہاد بر سخن دست
آن پیک خجسته پی زاقبال	آغاز نمود گوهر قال
چون بلبلِ مست دربیان شد	از درج دہن گہر فشان شد
گفت آن شهِ بارگاه سرمد	شائسته خلعت محمد
کین خلعت قطبی است ارشاد	بہرِ تو رسول حق فرستاد
آن پیر چو این سخن بگفتش	چو گل مہ چہرہ بر شگفتش
گفت این سخن آن عزیز نکو	درکتم عدم بگشت مستور
ازخواب چو دیده برگشودم	مرآت دل از خطر ربودم
آن زنگ خطر چو بود در دل	شد رفع زفضل پیر کامل
آنکس که نموده بود غیبت	زوقصه شنو بگیر عبرت
چون صبح رسید شب بدر شد	مه گشت غروب شب سحر شد

در ہای حصار شرق بکشود — بیضای فلک طلوع بنمود
رفتم بسلام آن فلک جاه — دیدم که پدید گشت ناگاه
غیبت گرِ آن ولی یزدان — با آه وفغان وچشم گریان
آمد بقدوم شاهِ غلطید — زین حالتش آن ولی بپرسید
گفت ای شهِ مسندِ ہدایت — خورشید سرادقِ ولایت
دیروز خطای بر زبانم — بگذشت زجهل واز گمانم
در واقعه خویش را بیکبار — دیدم بر نقشبند ابرار
آن شاه سوار قاع وحدت — بیضای سپهر دین ملت
زو نعره بزن که خیز مقهور — از صحبت ما تو دور شو دور
کین خانه سرای مخلصان است — کے جای قدوم منکران است
بوجهل چه وچه قدر احمد — تا چند شوی با ولیا بد
روز دو بآن ولے بگرو — مستغفر این گمان بد شو
رو دامن قطب را بدست آر — ورنه بغضب شوی گرفتار
اکنون شده‌ام ای امیر عرفان — از گفته زشت خود پشیمان
بدکردم وتوبه کردم اکنون — رحمی بنما بدین جگرخون
گر تو نه پذیری این گناہم — پس روز حساب روسیاہم
آن قطب چو دید حال زارش — بخشید خطای بے کنارش
ای گشته اسیر نفس مردار — این طائفه را چو خود مپندار
تا کے ز گمان نفس کافر — با زنده دلان چه گروی منکر
این طائفه ماه وآفتابند — از بهر تو لیک در حجابند
این فرقه مدام در حضورند — غواص محیط بحر نورند

لیکن

لیکن تو ازین فریقه دوری — ہے ہے چه نشان دہم که کوری
از پرتوِ آفتاب خاور — بے بهره بماند مرغ شبپر
یک صوفی آن شهِ نکونام — برظالمے داشت اندکے وام
آن صوفی چو دام خویش درخواست — آن مرد زروی جهل درخواست
زد سیلی بر عذار صوفی — شد خسته دل فگار صوفی
با جان حزین وچشم پرآب — آمد بحضور قطب اقطاب
برگفت ہر آنچه ماجرا بود — بگریست جبین بخاک آلود
آن قطب سرادقات افلاک — این قصه شنید شد غضبناک
از کثرت اشتداد غیرت — شد سرخ چو گل جبین حضرت
سبحه بزمین فگند از دست — مستقبل قبله زود بنشست
آن بحر خوارقات عادات — برداشت دو دست در مناجات
گفت ای شهِ ملک لایزالی — قائم بسریر بے زوالی
ہر کس که بکار ماست کج باز — او را بسقر تو سرنگون ساز
ناگاه ز کردگار بے عیب — الہام شدش ز پردهٔ غیب
ہر کس که ترا نماید آزار — او را بغضب کنم گرفتار
از رحمتِ خود کنم برونش — سازم بجحیم سرنگونش
ہر کس که ز درگهِ تو رد شد — مردود اله تا ابد شد
آن نیّرِ آسمان جلال — زین سر چو شنید گشت خوشحال
مستانه صفت دو دیده بکشود — رخ جانب صوفی کرد فرمود
کامروز ورا بحکم یزدان — کردیم بخاک تیره یکسان
مردود شد عاقبت ز درگاه — از قهر ولی نعوذ بالله

اکنون بشنو از هلاک آن مرد — کور الغضب چسان فنا کرد
آن مدبر بے تمیز گم راه — در اکل طعام بود ناگاه
شد بند یک استخوان بحلقش — نزدیک رسید جان بحلقش
دم رفت قفا بگشت مجنون — شد حال تباه او دگرگون
از قهر خدا بمرد آن روز — بر هاویه جان سپرد آن روز
از غیرت آن ولی یزدان — گردید بخاک دهر یکسان
هر کس که باهل دل در افتاد — در حال سرش ز تن بر افتاد
ای گشته مطیع نفس کافر — با زنده دلان چه گردی منکر
این بے ادبی این جنونت — انداخت بچاه سرنگونت
از جاهلی و ز کوریت حیف — خود را بزنی تو بر دم سیف
این قوم چو تیغ آبدارند — جان از تن بے ادب برآرند
روبه تو چه داری ترک تازی — با زنده دلان مکن تو بازی
ای طائر گلشن هدایت — بشنو ز غیاثی این حکایت
در راه حجاز بودم آزار — یک ماه بلرزه تپ گرفتار
یک شب بدلم شرار وحشت — ضعفم بربود رفتم از دست
چون مرغ ز حبس تن پریدم — خود را بسرای او بدیدم
کان طرفه سرای بو العجائب — گویا که جهان در وست غائب
از شش جهت و چهار ارکان — پهنای او هزار چندان
ناگاه بنظر در آمد از دور — هر سوی سرادقات از نور
القصه ازان زمین گذشتم — مقرون بسرادقات گشتم
دیدم بنگه که قطب مرحوم — گردید پدید یعنی معصوم

دستم بگرفت رهنمون شد — در خیمهٔ عالی درون شد
دیدم بمیانه بر سریرے — بنشسته چو ماه بے نظیرے
گردیده جهان ز روی آن ماه — چون مطلع نیر سحرگاه
این بنده ز راه نما پرسید — کای رهبر سالکان تجرید
این کیست که هست عالی القدر — رخساره چو ماه لیلة القدر
این کیست درین صفوف خلقان — بنشسته به تخت نور اعیان
این نور تجلی صفات است — یا آئینهٔ جمال ذات است
یا مهر سپهر لامکان است — یا شاه سریر ملک جان است
گفتا که حبیب لایزال است — شاهنشاه ملک بے زوال است
آن تخت نشین قاب قوسین — سلطان لما خلقت کونین
آن خاتم انبیاے برحق — گردید قمر ز کلک او شق
یعنی شه بارگاه سرمد — تاج سر مرسلان محمد
القصه بآن رسول اشرف — گشتم بزیارتش مشرف
سر بر سر رکبه اش نهادم — در پای مبارکش فتادم
همدست خود آن جناب حضرت — مالید به پشت من بشفقت
آن قطب ز خاتم النبیین — طلبید شفای گفت آمین
برداشت دو دست بر دعا شد — خواهان شفاے این گدا شد
زان ضعف چو دیده بر گشودم — شکرانهٔ حق بدل نمودم
گردید دلم مفرح و شاد — گشتم ز بلا و رنج آزاد
این است شنو کمال پیران — این است طریق دستگیران

تذکرہ خوارق ایشان را برهمین مقدار اختصار نموده شد اگر بتفصیل

آن می پرداخت بشرح این رساله بائست بگنجیدن جمع میکرد و تطویل جمی انجامید و از مقاصد دور افتاد ؛؛

تذکرهٔ ثالث از منتخب سادس در ذکر وفات حسرت آیات جناب قطب الاقطاب رضی الله تعالے عنه

مروی است که چون عمر شریف ایشان از حد و تسعین تجاوز نمود قرب وصال خود را اظهار می فرمودند و مقارن آن ورود آفات در بلدان هند پیدا شد و خلل در سلطنت چغتائیه پدید آمده بود دران ایام احمد شاه بادشاه درانے باعسکر عظیم باراده دهلی بلاهور رسید و بیرون بلده مذبور فرود آمد از آنجا شاه ولی خان که وزیر او بود باسردار جهان خان هردو را بخدمت ایشان فرستاد و خدمت ایشان بیرون قلعه در میدانی محله سکونت داشتند هردو امیر مذکور بخدمت ایشان مشرف شدند وقدم بوسی حاصل نموده معروض داشتند که سلطان سلام فرستاده و جهت فتح همت دریوزه نموده خدمت ایشان فرمودند که عمر فقیر بآخر رسیده سالے بیش بودن خود رانمی بینم در آخر عمر ننگ سلاطین هند رانمیگذارم هرچند سلطان هند از این خاندان گردیده وقبله توجه خود را پراگنده نموده و ازان جهت خلل کلی در سلطنت او راه یافته بر زوال سلطنت آماده شده اند اما مدت حیات فقیر کم مانده تا زندگی فقیر باو متعرض نشوید که فتح کلی نخواهید یافت و سال آئنده فقیر ازین دنیا سفر خواهد نمود و فتح کلی نصیب شما خواهد بود و دو ستار مبارک خود را از خادم طلب نموده امر فرمودند که دو جا کنند یک قطعه بوزیر شاه ولی خان عنایت نمودند و قطعه ثانی را بسردار جهان خان شفقت فرمودند قطعه که بوزیر عنایت شده بود بر قطعه سردار

باید

می چربید فرمودند که قدر منزلت شما هر دو بزیادتی و کمی این قطعه متفاوت خواهد افتاد و رخصت نمودند هردو امیر مذکور بعرض سلطان کیفیت ارشاد ایشان رسانیدند هرچند که در آن مرتبه ترددات نمودند نافع نه افتاد و بفتح صورت پذیر نشد سال دیگر که ارتحال ایشان ازاین دار پر ملال واقع شد باز سلطان درانی آمد و بحسب مدعا کامیاب شد نیز مسموع شده که بعد از تولد مرشدی حضرت قیوم جهان رض فرموده بودند که مرا برای وجود این فرزند داشته بودند چون این فرزند بوجود آمد سبب بودن من در این عالم نمی نماید و بشارات بسیار در حق ایشان فرمودند- انشاء الله تعالی در احوال ایشان مذکور خواهد شد و از این نوع اشارات بقرب ارتحال خود بسیار نموده اند در سنه یکهزار و یکصد و شصت یکم از حد و تسعین متجاوز شده بقرب صد رسیده در پنجم تاریخ ذی الحجة الحرام بوصل جناب قدس خداوند تعالی شانه مشرف شده اند انا لله وانا الیه راجعون تاریخ وصال ایشان را بسیار یافته اند اما بجز فقیر از آنها منظومه که میر غیاث الدین تصور نموده است موجود بود بتحریر آمد نظم

زبستانِ مجدد الف ثانی	بباغ قطب معصوم زمانی
برآمد از نهالِ صبغة الله	عجائب گل چو چشم آسمانی
مه از برجِ امام العارفین بود	که مهر آسمان جانش بخوانی
نبی را نایبِ کاملِ مکمل	مجدد شان قیوم جهانی
امام الاولیا از حق خطابش	باسم معرفت معصوم ثانی
پس الفی بیکصد شصت یکم	بجنت رفت خوش زین دار فانی

و قبر مبارک ایشان واقعه دار الارشاد در روضه مبارک حضرت عروة الوثقی رض بیرون گنبذ شریف متصل قبر شریف والد ایشان حضرت امام العارفین رض واقع است

طوبیٰ لمن زارها و قبهٔ خوردی برایشان بنا یافته خدمت حضرت میر غیاث الدین در اتصال شجرهٔ ایشان و انتساب ایشان بسلسلهٔ علیه نقشبندیه رضی الله تعالیٰ عنهم اکابر بابِ اهالیها زیبا بنظم کشیده اند اینجا ایراد می شود :—

قصیدهٔ شجره

پیشتر ازآنکه دو عالم نبود
نام ونشان هیچ زآدم نبود
خلقت لوح و نه قلم بوده است
صورت کونین عدم بوده است
حی قدیم ازلی بوده است
ذاتِ شهِ لم یزلی بوده است
بحر ازل نور محیطِ احد
خود بخود از قدرت و جوش زد
گشت ازان جنبشِ دریای نور
گوهر اسرار محمد ظهور
باعث او خالقِ پروردگار
کرد جهان را ز عدم آشکار
خسروِ نه خیمهٔ افلاک اوست
صاحبِ آن خطبهٔ لولاک اوست
اوست شهِ کشورِ افلاکیان
اوست شه و سرورِ این خاکیان
انی قد آمنت باقبالهٖ
صلی الله علیه و آله
از پیِ این نعت نبیِ کبار
باز بیا بر صفتِ چار یار
افضلِ اصحاب شهِ مقتدا
یعنی ابوبکر امام الهدیٰ
آنکه بلرزید ز عدلش جهان
یعنی عمر بادشهِ انس و جان
چشمِ جهان نور ز عثمان گرفت
عینک از و دیدهٔ ایمان گرفت
مخزن اسرار خفی و جلی
شیرِ خدا یعنی علیِ ولی
آن دو گلِ گلشنِ شاهِ نجف
آن دو مهِ برج سپهرِ شرف
آن دو شهنشاهِ زمین و زمن
ابنِ علی یعنی حسین و حسن

خیز کنون بربطِ دل ساز کن
پرده ز رخسار سخن باز کن
دست بزن در خمِ این سلسله
رو بفگن در دو جهان غلغله
ای بلقب طوطیِ شکر شکن
باز بیا بر سرِ اصلِ سخن
خاص ازان گوهر خود مصطفیٰ
ریخت بصدرِ علیِ مرتضیٰ
خازنِ آن گوهر احمد علی است
سلسله آرای محمد علی است
شد ز پیِ آن ولیِ خافقین
صاحبِ این سلسله یعنی حسین
آنچه گرفت از پدر آن نیکزاد
جمله سپارید بزین العباد
از پیِ آن نیز امامِ همام
داد همان گنج بباقر تمام
آنچه ز باقر بر صادق رسید
شد همه درج صدف با یزید
از پیِ آن قدوهٔ کبرای دین
گشت درین حلقه حریفِ نگین
یعنی شهِ مملکت عارفان
قطبِ جهان بو الحسنِ خرقان
از پیِ آن مهر سپهر سمے
کوکبه دو را بو القاسمے
شیخ جهان قطب زمان بو علی
جای نشین شد پیِ آن دو ولے
از پیِ آن قبلهٔ اهلِ صفا
مهر ز شرقِ همدان زد ضیا
یوسفے از چاهِ دل آمد برون
شد همه خلق جهان رهنمون
پرتو از طلعتِ او ناگهان
زد بدلِ پادشهِ غجدوان
شور عجب ریخت ببازار او
جمله جهان گشت خریدار او
شد دل عارف هم ازان بهره ور
ریخت همان غلغله بر ریوگر
از پیِ آن مهبطِ نورِ احد
طبلِ فلک نوبتِ محمود زد
گشت چو او واصلِ نورِ یقین
شد پیِ او خواجه علی جانشین
آن شهِ دین چون ز جهان رخت بست
خواجه سماس بجائش نشست

شد ز پے آن ولی ذو الکمال — کوکبهٔ حضرت میر کلال
آن گهر قلزم سرّ اله — نور نبی میر سیادت پناه
گشت ازان بدر زمان بهر هند — خسرو دین یعنی شه نقشبند
هادی کل مرشد دنیا و دین — قطب جهان مهبط نور یقین
شاه سریر بلد غوثیت — سکه زن مملکت قطبیت
شمس و قمر رشک بر راه او — شیر جهان روبه درگاه او
گشت چو مه نسبتش جلوه گر — شد دل یعقوب زمان بهره ور
از پے آن سکه شاهنشهی — زد بجهان فیض عبید اللهی
چون دل او مخزن اسرار شد — معتکف پردهٔ انوار شد
بر شرف مسند آن حق پرست — قطب زمان خواجه زاهد نشست
آن شه دین خواجه درویش را — کرد عطا خواجگی خویش را
گشت پس از دهر شهور و سنه — قطبیت خواجه دین امکنه
از پے آن خسرو خورشید فر — کاملی بر مسند او شد دگر
یعنی مه برج سپهر یقین — خواجه باقی سر مردان دین
شد مه و خور مقتبس سینه اش — گنج معانی دل بے کینه اش
طرفه می از کف ساقی گرفت — جمله جهان را می باقی گرفت
از پے آن کشور هندوستان — گشته سراپا وطن بوستان
مرقد آن خواجه عالی گهر — میدهدش از جنت رضوان خبر
دهلی پر از جلوهٔ انوار اوست — دهلی کو بلدهٔ اسرار اوست
از پے آن مقتبس بحر نور — شد گهر ذات مجدد ظهور
یعنی قدح پر می صهبای ناب — احمد فاروق شده کامیاب

زد بتخت

زد بتخت آن شه عالی مقام — سکه به هند و یمن روم و شام
این در ناب از صدف دیگر است — جوهر او از شرف دیگر است
جذبهٔ آن اکمل شمس اقتباس — بود ز حد بیش برون از قیاس
رونق ازو مملکت هند یافت — زینت ازو خطهٔ سرهند یافت
مست می میکدهٔ مصطفیٰ — بحر کرم معدن صدق و صفا
قافله سالار سفر در وطن — پیش نشین هر صف انجمن
ساغر آن قطب چو سرشار شد — جلوه کنان واصل دیدار شد
از پے آن قطب حقیقت پناه — داد ضیا مشعل این شاهراه
یعنی قدح بخش دل طالبان — شمس جهان بدر زمین و زمان
سرور اقطاب شه اقتدا — خواجه معصوم امام الهدی
در نسب این برج فلک انتساب — عالی سپهر هست پر از آفتاب
بلکه رفیع تر ز فلک شان او — بادشهان حلقه بگوشان او
مهبط نور اوست ز اسرار پر — بحر محیط اوست لبالب ز در
شاه سوار که بیک حملهٔ او — برد به معنی سبق از جمله گو
از پے آن شاه مجدد سیر — شد مه قیوم زمان جلوه گر
نائرهٔ باطن آن اولیاء — شعله زنان شد ز سمک تا سما
گشت همای جبروت آشیان — ساخت مقر بر افق لامکان
شد ز پے آن ولی ذو المنن — غوث زمان بدر زمین و زمن
سرور عشاق شه عارفان — خواجه اسمعیل مه برج جان
هادی مهدی جهان از ازل — بادشه کون و مکان بی بدل
از پے آن خواجه خورشید بین — نور فزا غوث زمان شد بین

صدر نشین خلوت در انجمن

شاه سوار صفِ مردان راه / قطب زمان حضرتِ معصوم شاه
مرشدِ دین هادیِ نهج القویم / کانِ یقین وافیِ عهد القدیم
گرد رهش افسرِ اربابِ حال / خاکِ درش اشکِ عیونِ زلال
صیرفیِ گوهرِ دریائے قدس / مقتبسِ نورِ تجلیِ قدس
تازه گلے گلشنِ اصلِ نسب / نخلِ نزاکت قدِ شیرین رطب
مروحه گردانِ فیوضِ اله / سلسله جنبانِ رسالت پناه
جرعه فزاینده کاساتِ عشق / مبتهجِ مستیِ حالاتِ عشق
آئینهٔ قابلِ انوارِ ذات / معتکفِ برجِ حریمِ صفات
نورِ مجسم دربحرِ شهود / مالکِ دل کاشفِ سرِّ ودود
پیش روِ کوکبهٔ قلعِ دین / زیبِ دو مجلسِ اهلِ یقین
بادشهِ جمله اساتیذ فقر / موتمنِ جلوهٔ جاوید فقر
فیضِ اعم مظهرِ نورِ قدم / بحرِ سخا منبعِ جود و کرم
واقفِ اسرارِ بطون فی البطون / ناظرِ انوارِ شیون در شیون
در روشِ میکدهٔ لم یزل / پیرِ مغان اکملِ روزِ ازل
میکده طرفه بر آراسته / یافته آن نشه که می خواسته
چون درِ آن میکده را در کشاد / غلغله در گنبدِ گردون فتاد
ساغرِ او پر زمیِ دیگر است / نشهٔ او هم ز نشۂ دیگر است
تا ابد از رشتهٔ ارشادِ او / کنده مباد از کفِ اولادِ او
شکرِ خدا را که چنین سلسله / نظم نمود از منِ بے حوصله
بارِ خدایا بحقِ این شهان / از درِ خود بر درِ غیرم مران
گرچه بدرگاهِ تو اے کردگار / عاصیم و روسیه و شرمسار

لیک بر آن لطفِ تو دارم امید / از کرمِ خود مکنم نا امید
یک نظر از رحمتِ خویشم بکن / چارهٔ دردِ دلِ ریشم بکن
گرچه نیم لائقِ آن یک نظر / رحم کن و بر کرمِ خود نگر
اے کرمت چاره گرِ هر دلے / حل بود از لطفِ تو هر مشکلے
بیکسم و عاجز و خوارم بسے / در دو جهان جز تو ندارم کسی
راه سوی گلشنِ جانم بده / از شرِ نفس امانم بده
چشم دلم جانبِ خود باز کن / گلخنِ جانم چمنِ راز کن
گرچه غیاثی است ز عالم بتر / عفو کن و از گنهم درگذر

هر چند خلفائے جناب حضرت قطب الاقطاب سوائے فرزندان عالی مقدار ایشان نیز بسیار بودند اما حضرت امیر غیاث الدین بسیار در اقران خود ممتاز بودند و بدرجات کمال و اکمال رسیده شمه از احوال ایشان لازم که بیان آید اما چون درین منتخب تمام اختصار منظور است لهذا بطریق ایجاز از کلام خود او که در مبادی احوال خود در عین جذبه فرموده است نوشته می شود مصرعه
بر حال تو هم حال تو برهان و دلیل ؛؛

نظم

گه در حجابم گه مستِ دیدار / گه عینِ ظلمت گه غرقِ انوار
گه محوِ ذاتم گه در صفاتم / گاهے در افعال گاهے در آثار
گاه بحرِ وحدت گاه موجِ کثرت / آن موج زین بحر بیرون مپندار
اے شمعِ عرفان و اے ماهِ تابان / از میغِ امکان خود را برون آر
در خود سفر کن از جان گذر کن / آنگه نظر کن بر روی آن یار
کان یار حاضر در تست ظاهر / لیکن ز خواطر خود را نگهدار
گشته حواسات کنزِ حجابت / ورنه عیان است آن شمعِ رخسار

گنجی است در تو لیکن چه چاره … خفتیده در روی نفس تو چون مار
خواهی که یابی راهی بدین گنج … ور قلم زن از تیغ اذکار
خواهی که گردی غرق تجلی … از چشم جانت این پرده بردار
آنکه چو منصور بر یاد آن نور … میزن انا الحق بر چوبهٔ دار
گشتی چو منفک از ریب و از شک … بادت مبارک از بخت بیدار
برزن چو عشاق بیرون نه طاق … بر اوج اطلاق در عالم یار
بشنو تو اکنون درهای مکنون … با نظم شیرین لفظ شکربار
مستان ازانم پیرِ مغانم … داده نهانم کاسات اسرار
یعنی که معصوم قطب یگانه … غوث زمانه شاهِ سپه دار
داده بدستم جامِ جهان بین … آن آل یٰسین آن پیر اخیار
من مست هستم مست الستم … توبه شکستم از جام سرشار
گه در کنشتم گه در مساجد … گه رند زاهد گه مست هشیار
گه خرقه پوشم گه باده نوشم … گه عقد تسبیح گه شد زنار
گه در سکوتم گه در تکلم … زین قعر قلزم زین موج زخار
گه غرب و شرقم گه جمع و فرقم … گه رعد برقم گه غیث مدرار
گه آب خاکم گه باد و آتش … گه نور پاکم بیرون ازین چار
گه بر زمینم گه بر سمایم … گه بر هوایم چون ابر دربار
سُفته غیاثی در عین مستی … از کان وجدان درهای اسرار

خدمت ایشان باعلی درجات کمال مشرف شدند و مجاز گردیده بولایت خود فیض آباد که از توابع بدخشان است تشریف فرما شدند و طریقهٔ ایشان از ان ولایت رواج کلی شد و خلائق کثیر بتوسط ایشان بدرجات کمال مشرف شدند الی الیوم نسبت

ایشان

ایشان در اولاد و منتسبان ایشان جلوه گر است و مزار مبارک ایشان چون لعل در کان بولایت بدخشان واقع شده یزار و یتبرک به رحمة الله تعالیٰ رحمةً واسعةً

تذکرهٔ رابعه از منتخب سادس در ذکر قدوة الاولیا حضرت شاه غلام محمد ولد حضرت قطب الاقطاب امام الاولیا شاه حضرت غلام محمد معصوم رضی الله عنهما

خدمت ایشان بعد از تحصیل علوم ظاهری کسب کمالات باطنی از خدمت والد خود حضرت قطب الاقطاب نموده اند و به نسبتهای خاصهٔ ایشان مشرف شده بدرجهٔ کمال و اکمال رسیده مجاز شدند چون والد ایشان خدمت ایشان را کامل و مکمل یافتند مسند مشیخت را بایشان تفویض فرمودند و سائر فرزندان و مریدان را بایشان حواله نمودند و خدمت ایشان در حیات والد شریف خود بر مسند ارشاد اتکا نموده برهنمای بریه مشغول شدند و هنگامهٔ ارشاد و لارشاد ایشان در اطراف و اکناف عالم انتشار یافت و جهان جهان خلائق از اطراف و طرائق بخدمت ایشان رسیده داخل طریقه علیه شدند و اخذ فیوض و کمالات نمودند و مظهر اسرار و برکات گردیدند القصه مرجع کل در عصر خویش بودند و همه اخوان و اکثرے از اقوام ایشان اخذ فیوض و برکات از خدمت ایشان نمودند بموجب آیهٔ کریمه اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ وَرَاَیْتَ النَّاسَ یَدْخُلُوْنَ فِیْ دِیْنِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا جوق جوق مردم از فقرا و اغنیا و سلاطین و حکام و مشائخ و اکابر و فضلا و علما رجوع آوردند و خلفای ایشان در اطراف و اکناف عالم انتشار یافتند و آن قدر رواج این طریقه که در ایام ایشان شد چه از نفس نفیس خود ایشان چه از فرزندان و برادران وغیره مجازان ایشان که حوصلهٔ کاتب از تعداد آن عاجز و زبان قلم از کتب آن قاصر از

اکابر شنیده شد که در مراقبه صبح وشام معموله ایشان زیاده از دو از ده هزار مردم جمع
می شدند و در مراقبه بعد از جمعه آن قدر جمعیت خلائق میشد که از اندازه حساب بیرون
می بود حضرت جی صاحب کلان و قدوة الاولیا لقب ایشان بوده و عادت مبارک
ایشان چنان قرار یافته بود که شش ماه با عیال و اطفال و اخوان و اقربا در لاهور
تشریف می داشتند و شش ماه دیگر به پشاور مے بودند و همه عیال و اطفال و
اقربا و ملازمان را با خود می آوردند و مے بردند و در رنگ اردوی بادشاهی جمعیت
خلائق در راه با ایشان مے بود حتی که مسموع شده که پالگی های مردانه و پالگی هاے
زنانه که از متعلقان ایشان همراه می بود گاهے بصد عدد می رسید و گاهے
زیاده از ان مے شدند و سواری هاے دیگر مثل کجاوه و گاڈی و ستور وغیره
برین قیاس باید نمود و شنیده شده که ماهی قبل از سفر قوم را برای اصلاح
راههای مے فرستادند که از رهگذار ها قطع جنگل و خار و خاشاک می نمودند و مایحتاج
طریق و منازل را تهیه می فرمودند و بخشش و سخا و کرم آن قدر که از ایشان
بوقوع آمده چه شرح نماید فی الجمله آیتے بودند از آیات الهی و رحمتی بودند
از رحمت هاے سبحانی و تمام عمر شریف خود را بشغل احادیث بسر بردند و
مسموع شد که چندین هزار احادیث با سناد یاد داشتند و بر هر فعلے که از ایشان
صادر میشد حدیثے در آن باب می آوردند و آن فعل را مطابق بحدیث مبارک
مے نمودند حتی که بر نوشیدن آب احادیث کثیره مے فرمودند۔

فقیر از زبان یکی از منتسبان ایشان شنیده ام که یکی از علمای پشاور بحرکت بعضی مرضاد القلوب
با جماعة از طلبه جیده خود برای مذاکره بخدمت ایشان آمد و این عزیز در قوت علمیه و فصاحت

تقریر

تقریر و بلاغت تحریر سر آمد علمای زمان بود چون در حضور عالی بار یاب شد صورت علوم
تمامی و بکمال از لوح دل وی محو گردید بطرف تلامیذ اشاره نمود همه آنها را نیز همان حالت
روے داده بود هیچ یکے از انها را حرفے بر زبان و بر دل نیامد از مجلس عالی برخاستند
و بمجلس خود رفتند و کتب را کشودند خود را بقوت اصلی یافتند و بعضے مباحثه های دقیق
را بتکرار همدیگر ضبط گرفته روز دیگر باز به نیت سابق آمدند همان حالت اول دیدند
باز رجوع نمودند چون از مجلس عالی بیرون شدند خود را بقوت اصلی یافتند روز
ثالث باز آمدند و کتب را نیز با خود آوردند بمجرد ملاقات ایشان در خود نظر کردند
و متوجه شدند خود را عاری محض دیدند کتب خود را کشودند از الف تا با فرق نمی نمودند
آن عزیز با تلامیذ خود بر قدم های مبارک ایشان افتاده و اظهار معامله خود نمودند
خدمت ایشان فرمودند که فلان بحث و فلان بحث را ضبط نموده آمده بودند و
جواب هر یک را بیان فرمودند آن عزیز با طلبه خود مرید ایشان شدند و صحبت والا
اختیار نموده از برکت صحبت ایشان بهره کلی یافتند و از مجازان شدند و خدمت
والده شریفه فقیر حضرت بی بی صاحبه قدس سرها که خواهر زاده ایشان و یکی
از صالحات کاملات زمان بودند مے فرمودند که در سن هفت سالگی بودم روز
بیست نهم رمضان مبارک را روزه داشتم و همان روز بخدمت ایشان مرید شدم هفتم
چون از تلقین فارغ شدند متوجه من گردیدند حالتے بمن رو نمود که لذت آن الی الیوم
از من نرفته همانا که خلص نسبت علیه را بطریق اندراج النهایة فی البدایة بمن القا نمودند
و آن قدر رسوخ عقیدت و کمال محبت که بجناب ایشان داشتند در تحریر نمی آید
و کسیکه فی الجمله از جناب ایشان کم اخلاص بود آنرا بے بهره محض میدانستند و اگر از
اهل طریق بوده با و سوء معامله می نمودند اگر متنبه نمیشد سلب نسبت او می فرمودند
از انها این معنی را فقیر در حق یکی از منتسبان مے شدی حضرت قیوم جهان قدس سره دیده

نعوذ بالله من غیرت اولیاء الله چون مدت عمر مبارک ایشان بانقراض رسیده شوق لقاء الله بر ایشان غلبه کرد و طالب و داعی آن شدند و بقرب ارتحال خود مطلع گردیدند و اظهار آن می نمودند و حظ ها از ان بر می داشتند مسموع است که سی روزه ماه رمضان مبارک را تمام به صحت ادا نمودند و ختمات تراویح را بطریق معمول خود تمام کردند شب عید فطر با صحت کلی بمستراح خود اضطجاع نمودند وقت نماز تهجد برای نماز برخاسته وضو نمودند و ادعیه موقته آن وقت را خواندند و بنماز مشغول شدند بعد از فراغ نماز به مستراح رجوع نمودند تا صلوٰة بین النومین واقع شود چون بخواب رفتند برنخواستند وقت صبح خادمه ایشان را برای نماز بیدار نمود و الحاح کرد از ایشان اثر حس و حرکت ندید فغان بر آورد و فرزندان و متعلقان جمع شدند چون دست بر نبض میگذاشتند نبض متحرک میبود و لطایف در سینه بے کینه ایشان بذکر مشغول بودند و زعفران چون بر جبهه می مالیدند خشک میشد و آئینه را چون قریب دم و دماغ مے آوردند اثر بخار نفس بر آن ظاهر میشد حکما وغیره متحیر ماندند آخر الامر اهل کشف دریافتند که ایشان رحلت نموده اند سنه هزار و یک صد و هفتاد و هفت هجری بتاریخ شب غره شوال که شب عید فطر باشد از این دار پر ملال بدین نوع ارتحال نمودند اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ پس از رحلت مبارک ایشان صورت جمعیت ظاهری در این خاندان کما هو نماند و تفرقه کلی رو نمود فقیر از زبان یکے از مریدان ایشان در قریه شب قدر توابع پشاور شنیدم که قرب ارتحال ایشان بخدمت رسیده بودم مبلغ سه روپیه نذر بخدمت گذاشتم فرمودند این مبلغ را بردار و نزد خود امانت بدار فردای عید فطر بر قبر من بیا شخصے آمده اظهار خواهد نمود که همین عدد مبلغ بذمه این شخص قرض داشتم باو بده اما این معنی را مخفی دار آن شخص گفت که از خدمت عالی رخصت شدم و بمکان خود رفتم روز عید

بشهر

بشهر آمدم خبر رحلت ایشان شنیدم بر قبر مبارک رفته بزیارت مشرف شدم بموجب امر عالی ساعتے در آنجا متوقف ماندم دیدم شخصے غریب بیامد و زیارت کرد و بمن گفت که بذمه ایشان مبلغ کذا قرض داشتم الحال بفرزندان ایشان اظهار کنم یا نه که ایشان در عزا والد خود اند من آن وجه را بر آورده بوی دادم و گفتم ایشان این مبلغ برای تو بمن امانت داده بودند بگیر و بفرزندان ایشان حاجت اظهار تو نمانده و از این مقدمه زیاده از پیش معتقد ایشان شدم تواریخ ایشان بسیار جمع شده است اما میر غیاث الدین قدس سره چند فرد نظم فرموده

نظم

غلام محمد شه اهل دل	امام هدی قطب ارض و سما
مجدد صفت شاه معصوم فر	سعید ازل صبغة الله لقا
ز نور رخش منفعل آفتاب	بسان پدر بود صاحب لوا
چو زین دار فانی ملال آمدش	بشد عازم ملک دار البقا
ملائک همه خیر مقدم کنان	بتشریف روحش مباهت نما
پشاور شد از مرقدش معتبر	چو شد روضه قدوة الاولیا
ز انوار آن روضه پر ز نور	بساط زمین گشت رشک سما
بتاریخ او شد ندایم ز غیب	بفردوس جا کرد آن مقتدا

سوای فرزندان و اخوان و اقربای مبارک ایشان نیز دیگر عزیزان بسیار از خدمت ایشان بدرجه کمال رسیده اند از آنها خدمت میرزا عمر خان شتره خانی و خلیفه مسجدیے استالفی ترکنه ئی و خواجه نظام خواجه خدری و خواجه حبیب الله آئینه ساز کابلی این هر چهار عزیزان از باقی مجازان ممتاز شدند و مردم بسیار از اینها اخذ طریقه نمودند الی الیوم خلفای و فرزندان آنها ملتزم طریقه اند و ذکر باقی خلفائی ایشان تطویل میکشد و ذکر فرزندان ایشان در تذکره خامس و سادس قرار

نموده و ذکر اخوان در تذکره سابع این منتخب ثبت میشود انشاء الله تعالیٰ و ختم این تذکره بایراد شجره مبارکه که خدمت میر غیاث الدین بطریق مثنوی در انتساب نسبت علیه نقشبندیه تا بایشان نظم فرموده می شود۔ هذا هو نظم

چون پیشتر از ظهور کونین … کز غیر نبود نقش مابین
جز شاهِ سریر لایزالی … کو بود بتخت بے زوالی
می خواست بخود که عشق بازد … تصویر بشر بهانه سازد
دریائے تجلیِ صفاتش … جنبید ز اقتضائے ذاتش
ناگاه ازان محیط بیحد … گردید ظهور نور احمد
زان نور ظهور انبیا شد … بنیاد سرادقِ سما شد
آمد ز عدم پدید کونین … خیلِ مَلَک و گروهِ صنفین
بشنو صفتش ز ایزدِ پاک … لولاک لما خلقت الافلاک
سلطان مقربانِ درگاه … شایان سریرِ لی مع الله
تاجِ سرِ انبیا و مرسل … نورِ دلِ اولیاء اکمل
منشیِ صحائفِ حقائق … عنوانِ مکاتبِ دقائق
دُرّ صدفِ وجودِ آدم … مسجود ملائک مکرم
یک لحظه ز هفت چرخ افلاک … برجست چو برق چست و چالاک
در راهِ نوای رسول یزدان … میکائیل جبرائیل حیران ؛
نه طاق سرِ اقات خضرا … بوسید قدوم مرکبت را
ای خواجهٔ بارگاهِ مقصود … مخصوص تو شد مقام محمود
این رتبه نه هیچ انبیا راست … این جامه بقامتِ تو زیباست
یارب بجمالِ شاهِ لولاک … فخرِ دو جهانِ تاج افلاک

[illegible]

یارب

یارب بشهِ سریر تصدیق … سلطان صحابه یعنی صدیق
با حرمتِ آن امیر عادل … با آن شهِ تخت کشورِ دل
یارب بحق علومِ عثمان … غواص محیط نور فرقان
یارب بحق علی شهِ دین … ابن عم خاتم النبیین
یارب بشهادتِ امامین … سبطین رسول فخر کونین
یارب بامام اهل ارشاد … تاج الملوک زین عباد
با حرمت باقر و جلالش … با جعفر صادق و کمالش
یارب بحق امام کاظم … آن کهف جماهر اکارم
با آنکه علی رضاست نامش … باید ز علوم و فیض عامش
با نور دل تقی شهِ دین … با سر نقی امام حق بین ؛
با جذبهٔ عسکری و حالش … با بحر کمال بے زوالش
با حرمت مهدی و خروجش … با طالع اختر عروجش
یارب بصفای شیخ الاسلام … آن قطب زمانه پیر بسطام
یارب بامیر کرکانی … با حرمتِ پیر خرقانی
یارب بابو علی جان باز … شهباز فضای گلشنِ راز
با یوسفِ تخت ملک ایقان … با آن سر آسمان عرفان
با حرمت شاهِ غجدوانی … سرمست شراب لامکانی
یارب بولائے خواجه عارف … آن بحر حقائقِ معارف
یارب بولائے خواجه محمود … با خواجه علی که شمع دین بود
یارب بیقین پیر سماس … آن شاه سریرِ ملک انفاس
با حرمتِ آن امیر سادات … آن بحر خوارقات عادات

با حرمتِ آنکه نقشبند است / از پرتوِ ذات بهره مند است
یارب بحقِ کمال یعقوب / کو داشت بجذب حال مغلوب
یارب برضایِ پیر احرار / مولج محیط بحر انوار
با حرمتِ زاہدِ نکو نام / کو بود رواج دین اسلام
یارب بخشوع آن حق اندیش / فیاض زمانہ خواجہ درویش
با حرمت آنکہ شہِ دین / سیمرغ فضائی قاف تمکین
با حرمت ذات خواجہ باقی / کز خویش فنا است باتو باقی
با آن شہِ بارگاہِ سرمد / قطب ملکوت شیخ احمد
یارب بوقار خواجہ معصوم / کو در صفِ اولیا است قیوم
با حرمتِ آن شہِ فلک جاہ / قیوم زمانہ صبغۃ اللہ
یا آنکہ امام عارفان است / شمس فلک محققان است
با آن جذبات شاہ مرحوم / قطب دو جہان غلام معصوم
یارب برموز آن نکو زاد / فرزند رشید قطب اوتاد
شائستۂ آن سریر مسند / یعنی شہِ دین غلام محمد
با حلقۂ ذکر صوفیانش / با جذب دل قلندرانش
با پادشہان کشور فقر / با جوہریانِ گوہر فکر
با تیز روندگان آن راہ / با ہم نفسان ذکر اللہ
با شیر وشان بیشہ راز / طائر صفتان عرش پرواز
با ذکر سبحان علیا / با منجذبان صحن عنبرا
فیض بعنیاتی از کرم بخش / یک مشربہ زان حی قدم بخش
گرچہ بہ فعل زشتم و بد / بخشا بطفیل آل احمد

در محفل قدس محرم ساز / با نور تجلی ہمدم ساز
یک جرعہ ز جام نحن اقرب / دل می طلبد بدہ تو یارب

از خدمتِ ایشان شش فرزند خلف شدند اول خدمت حضرت جیو صاحب کہ در احمد شاہی مدفون اند اسم ایشان شاہ غلام حسین است ثانی خدمت حضرت جیو صاحب کہ با والد خود در پشاور مدفون اند اسم ایشان شاہِ غلام حسن است این ہر دو حضرات از باقی اخوان ممتاز بودند و نسبت علیہ باوجود صحبت پدر از جدّ بزرگوار خود حضرت قطب الاقطاب حاصل نمودہ بودند و بہ بشارات عالی از ایشان سرافراز گشتہ چون احوال این ہر دو اکابر تفصیل می طلبد برای ذکر احوال ہر یکی تذکرہ علیحدہ مذکور میشود انشاء اللہ تعالی و این ہر دو بزرگوار از یک والدہ بودند و والدہ ایشان از اولاد حضرت شیخ الجن والانس جناب حضرت محبوب سبحانی غوث صمدانی شیخ سید عبد القادر جیلانی رضی اللہ تعالی عنہ بودہ است از آن خدمت والد و جدّ ایشان حرمت این ہر دو فرزند را زیادہ از فرزندان دیگر داشتند باقی چہار فرزندان ایشان در این تذکرہ مذکور می شوند فرزند ثالث حضرت قطب الاقطاب نہنگ دریای عرفان غوث الزمان حضرت میان عبد الرحمن قدس سرہ از جملہ اصحاب و یاران مخصوص و ممتاز بحضرت پیر دستگیر خود در قید حیات بارشاد طلاب و مرجع خلائق آن وقت اعلی و ادنی صاحب کشف و کرامات در شان آن ولایت پناہ ہویدا و آشکارا بود اکثر خلفائی ایشان در اطرافِ پشاور و احمد شاہی خلافت و ارشاد بہ پا و فائز اند و میان عبد الرحمن کہ فرزند ثالث ایشان است در حضور والد خود رحلت نمود و بسیار مردم داخل طریقہ علیہ بوسیلہ او شدند و بسیار صحبت موثر داشت از وی یک پسر خلف شد حضرت میان محمد شاہ نام از چشم معذور بودہ و

حفظ کلام مجید داشت و بعضی علوم لابدی را بیاد داشت و ارشاد می نمودند فرزند رابع ایشان حضرت میان محمدی نام داشتند خدمت ایشان در علوم ظاهری پایه مولویت داشتند و شعر بسیار خوب می فرمودند و دیوانی دارند تمام در نعت و مدح جناب نبوی صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم جمع نموده اند و تخلص خود را لطفی قرار داده اند این غزل نعت از فرموده ایشان بیاد فقیر بود ایراد نمود

نعت محمدی صلی الله علیه وسلم

ای که تو احمد و محمود و محمد لقبی — سید ابطحی و هاشمی و مطلبی
ای که شاهان جهان جمله گدایان تو اند — رحمتی عالمی و خواجه قدسی نسبی
بو البشر را ز وجود تو شرف در کونین — که ز نسلش چو تو تا نه شد هیچ نبی
چه خلیل و چه کلیم و چه نجی و چه مسیح — همه حیران کمال تو بدین بو العجبی
هود و با صالح و داؤد و سلیمان یوسف — روز محشر بتو محتاج شفاعت طلبی
توئی ای مرسل امی که به پیشت وارث — با همه علم و خرد روح امین حکم صبی
گشت مستمی اخلاق تو ای حج کل — چه جنوبی چه شمالی و چه شرقی غربی
ای قریشی مضری المدنی المکی — مه خورشید نقا نخل حدیق عربی
جز ثنای تو نباید ز من نامه سیاه — ذکر فکری سحری ناله و افغان شبی
دعوای مدح تو کردن نه بلطفی زیباست — گرچه گفته سخنی چند ولی زبی ادبی

و خدمت ایشان بعد از والد شریف خود بخدمت عم بزرگوار خویش حضرت مرشدی قیوم جهان گردیده اخذ فوائد زوائد نموده اند از ایشان پسر خلف نشده و فرزند خامس ایشان میان خیر الدین اند از ایشان یک پسر خلف شده میان محمد عمر نام فرزند سادس ایشان میان عبد الرحیم نام بودند و از ایشان پسر نماند رحمة الله علیهم اجمعین آمین

تذکرهٔ خامس از منتخبات دسر در ذکر حضرت جیو صاحب

شاه غلام حسین و اولاد ایشان قدس الله اسرارهم

خدمت ایشان ابتداءً اخذ طریقه علیه از خدمت جد بزرگوار خود نموده و از نسبت عالیه ایشان مستفیض شده بامر مبارک رجوع بوالد ماجد خود کردند و سلوک تسلیک را بخدمت ایشان باتمام رسانیدند و مجاز شدند و در حضور والد خویش بارشاد مشغول بودند جماعت کثیر از ایشان مستفاد گردیدند و ارشاد ایشان عالم گیر شده چنانچه در عصر خویش مرجع کل بودند و قوت علمیت ایشان بنہج کمال بوده و پایه معرفت و رای حال و احوال بلکه از حال گذشته بمحول حال پیوسته بودند خلفای صاحب کمال از ایشان بوقوع آمدند و در اطراف عالم انتشار یافتند و طریقه را رواج کلی دادند اگر تعداد خلفای ایشان نموده شود بتطویل خواهد انجامید و سخا و کرم ایشان زائد البیان و مذکور هر لسان است وفات ایشان در غربت واقع شده در بلدهٔ قندهار و مدفن مبارک ایشان در بلدهٔ مذبور قرار یافته و بر مزار مبارک ایشان مخلصان احاطه در مسجد و حوض و امکنه فقرا ساخته اند امروز مرجع کل احیای آن بلده مزار فیض آثار ایشان است و قبور اموات آن شهر در جوار رحمت دثار عالی قرار یافته طرف شرقی شهر متصل بدامان کنار جوی شاه واقع شده طوبی لمن زاده و فرزندان گرامی ایشان چهار بوده اند اکبر آنها میان غلام مجتبی نام داشتند و از والد خود مجاز بودند و خلائق بسیار از ایشان اخذ طریقه نموده اند و خلفای بسیار از ایشان بروی کار آمده و در قندهار و هرات خلفای ایشان رواج کلی دارند و علمیت ایشان بحد مولویت بوده از ایشان دو پسر خلف شده آنها در حیات ایشان صغیر بودند

ذکر فرزند ثانی حضرت جیو صاحب رض که الیوم در قید حیات اند و صاحب سند اجداد کبار ایشان اند اسم ایشان میان ادریس است و مشهور

بحضرت میان قاضی اند اخذ طریقه علیه از والد ماجد خود نموده اند و بدرجات کمال فائض شده
و در صغر سن مجاز گردیده بودند و عالمی از ایشان اخذ طریقه علیه نموده فائض گردیدند
الحال وجود شریف ایشان بسی مغتنم است و سلسله اکابر از ایشان برپا اخلاق
و اوصاف ایشان در قید قلم و بند رقم بتعسر گنجائش یابد و قوت علمیت ایشان مستغنی
از بیان است و تمام عمر را بتدریس بسر برده اند الحال شغل دائمی ایشان قرائت صحیح بخاری
شب و روز در آن مشغول اند فقیر چون اکثر بصحبت ایشان رسیده مجلس ایشان را
خالی از شغل کتاب مذبور نیافته ام و در علوم و معارف حضرات الیوم کم کسی را چون
ایشان اطلاع خواهد بود و بیان معارف به تدقیقات لازمی و تحقیقات واجبی از
ایشان باید شنید. فی الجمله مجموعه فضائل کمالات ظاهری و باطنی اند و با حضرت
میان فضل احمد جی مرحوم صحبتها نموده حظها گرفته اند اللهم متع المسلمین
بطول حیاته یرحم الله عبداً قال آمینا **و فرزند ثالث**
حضرت جیو صاحب **میان محمد عیسیٰ** نام داشتند
و در علمیت فائق وقت بودند و از نسبت والد خود بهره ور و مجاز و رسوخ عقیده
کلی باجداد مبارک خود داشتند و آثار صلابت و شجاعت از ایشان ظاهر و وجد کمالات
از ناصیه ایشان پیدا چون مدت عمر ایشان بانقراض رسیده در بلده پشاور رحلت
نمودند در جوار جد بزرگوار خود آسودند رحمة الله علیه رحمة واسعة **چهارم فرزند**
حضرت جیو صاحب میان **غلام رسول** نام داشتند در ابتدائے
نشو و نمای جوانی رحلت نمودند رحمة الله علیه رحمة واسعة

تذکرهٔ سادس از منتخب سادس در ذکر حضرت شاه غلام حسن و فرزندان ایشان قدس الله تعالیٰ اسرارهم

خدمت ایشان اخذ طریقه علیه از خدمت جد بزرگوار خود حضرت قطب الاقطاب
نموده اند و به نسبت های خاصه ایشان بهره مند گردیده باذن مبارک ایشان رجوع
بوالد خود نمودند و سلوک طریقه را بترتیب از ایشان کرده اند و بدرجات کمال
و اکمال رسیده مجاز شده اند و در حیات والد خود بارشاد مشغول بودند و عالمی
از ایشان اخذ طریقه نموده اند آن قدر ارشاد ایشان وسعت پذیرفته که مرتبه
اول که بکابل آمدند روز اول هژده هزار کس رجال و نساء در نزد ایشان داخل
طریقه شدند و روز دیگر از کثرت خلائق حساب و سیاهه را موقوف نمودند و خلفائے
صاحب کمال از ایشان بسیار ماندند و ارشاد ایشان انتظام کلی یافت و در
هر قریه از قرای کابل خلیفه از ایشان متمکن است و کذلک در دیگر بلدان و مسموع
گردیده که آن قدر جذب در صحبت ایشان بود که اکثر مردم حلقه ایشان بیهوش
میشدند و بعضی بجنون مے رسیدند باوجود مراعات طریقه که مدار آن خفیه است
اهل حلقه ایشان ضبط خود نمی توانستند نمود و مآل بوجد مے کشید و از کثرت
تواجد غلغله در تمامی محله مے افتاد و رهگذار از هجوم خلائق بسته می شد و بر همه آنها
وجد سرایت می نمود و در کوچه و بازار مدهوشان سرشار افتاده بودند یکی از
مریدان ایشان نزد فقیر نقل نموده که روزے وقت را دریافته بخدمت
عرض نمودم که مدار طریقه عالی بسکوت است و حضرت نیز امر سکوت مے نمایند
اما مردم خود را نمی توانند یافت باعث آن چه باشد تبسم نموده فرمودند که
شیر مستان نقشبندی کاسات می قادری مے نوشند یعنی نسبت ما از نسبت
مادری چاشنی از نسبت قادری گرفته از آن نشه دوبالا دارند و ضبط خود
نمی توانند نمود **فرد** ازین افیون که ساقی در می افگند ❊ حریفان را نه سر ماند نه دستار
و آخر عمر نسبت سور و ذوقی بر ایشان غلبه کرد و اهل صحبت ایشان بتمکین و وقار

آمدند واز غلغلہ وبیقراری تسکین یافتند. خدمت ایشان رسالہ در بیان سلوک و تسلیک املا فرمودہ اند وکار را بر طالبان سہل نمودہ ودران بسے مدارج معارف را بیان کردہ اند ودر مجلس عالی ایشان آن قدر صلابت ایشان مستولی بود کہ کسی را یارای تکلم نبود ومزاج مبارک ایشان جلال امیز بود وہیبت ایشان در دلہا متمکن فقیر صحبت ایشان را در صغر یافتہ بودم آن قدر التفات ومہربانی کہ می نمودند ہرگز یارای تکلم نداشتم بخاطر فقیر نیست کہ در حضور ایشان متکلم شدہ باشم نقل تصرفات وخوارق ایشان از حد زیادہ مسموع شدہ اکثرے بخاطر نماندہ واز آنچہ بخاطر ماندہ دو سہ تصرف ایشان نوشتہ میشود صوفی عبداللہ نام مریدے از مستفیضان ایشان ظاہر نمود کہ روزے در نواحی کابل بقرب چاردہی ایشان بودم پالگی مبارک ایشان را در راہے می بردند ناگاہ قطعہ ابرے بر آسمان ظاہر شد وبہن شدن گرفت مقارن دامان کوہ چند سیاہ خانہ از قبیلہ ہمہند نزول نمودہ بودند خدمت ایشان بجانب ابر نگاہ نمودند باز بطرف سیاہ خانہ ہا دیدند وساعتے متامل شدند وبفقیر خطاب نمودہ فرمودند کہ زود خود را باین سیاہ خانہا برسان وباہل آن بگو کہ فلانی در اینجا می آید اگر قبول کردند زود بیا فقیر خود را رسانیدہ پیغام رسانیدم آنہا از قبول نزول ایشان ابا کردند بخدمت رسیدہ معروض داشتم سر مبارک خود را جنبانیدہ بر زبان مبارک آوردند الراضی بالضرر لا یستحق النظر فرمودند کہ مردم قدام را بقلعہ خود راہنما شدہ خود مقدم شوو زود تہیہ مکان نما کہ باران شدید بنظر مے آید فقیر صوفیان را کہ در قدام بودند بقلعہ خود راہ نمودن شدم وخود مقدم شدہ تہیہ مکان نزول ایشان نمودم چون خدمت ایشان بدر قلعہ رسیدند باران بشدت تمام ریزش نمود وخدمت ایشان ملکدر بقلعہ درون شدند فقیر ترسیدم

کہ مبادا از من ملول شدہ اند معروض داشتم کہ باعث ملال ذات عالی چہ باشد فرمودند کہ ورا بر بلائے بسر اہل سیاہ خانہا بنظر آمدہ ملتجی برفع آن شدم معلوم نمودند کہ اگر بترغیب ترا در خانہائے خود برند ازین بلیہ نجات یابند وآنہا نزول مراد رمکان خود قبول نفرمودند آن بلیہ بر آنہا واقع شد برج قلعہ برآمدہ مشاہدہ احوال آنہا بکن فقیر از برج متفحص شدم دیدم کہ سیلے عظیم از کوہ آمدہ وخانہائے آنہا را بر داشتہ بدریا ملحق نمود واقعہ را بعرض رسانیدم فرمودند کہ الراضی بالضرر لا یستحق النظر

نظم

زہے غلام حسن پیر عارفِ کامل — چو کرد عزم مسلّم بسیرِ باغ عدن
بفر قتش ز ہمہ شہر غلغلہ برخاست — بماتمش ہمہ جا جمع شد چہ مرد چہ زن
سحر ز چشم کواکب فشاندہ قطرۂ اشک — ز غم بخون شفق شام کرد تر دامن
ز پیر عقل چو جستم وصال تاریخش — جواب داد کہ تاریخ شان مجو از من
ز اہل شہر شنو کز غمش چہ میگویند — شنید از ہمہ سو نعرہ ہی غلام حسن

۱۲۰۸ھ

مزار شریف ایشان در پشاور در جنب والد بزرگوار خود متصل مرقد حضرت قدوة الاولیا سمت مغرب است اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّا اِلَیْہِ رَاجِعُوْن ط خدمت ایشان کثیر الاولاد بودند اما پسران ایشان سوای بنات ہفت نفر خلف شدند فرزند اول ایشان میان غلام اسمٰعیل نام داشتند وبمحاسن وکمالات آراستہ بودند تمکین ووقار شعار ایشان بود واز علوم ظاہری بہرہ کلی داشتند وسلوک باطنی را بخدمت والد خود باتمام رسانیدہ بودند ومردم بسیار اخذ طریقہ

از وی نموده بودند و بعد از والد شریف خود بر مسند والد در پشاور بودند و فرزند ثانی
ایشان والد فقیر اند که حضرت شاه غلام نبی نام داشتند و والد ایشان نیز از
سادات کرام بودند بعد از بهره علوم ظاهری کسب کمالات باطنی از خدمت والد خود
نموده اند و مجاز گردیده و نامه ارشاد بدستخط جد شریف برائی ایشان نزد فقیر موجود
است ایراد می رود بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَالصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ
عَلَی الرَّسُوْلِ الْکَرِیْمِ معلوم جمیع طالبان راه حق سبحانه و تعالی و جمیع مخلصان
حضرات عالی شان غزنی و کابل و کوه دامان و قندهار و ترکستان را بوده باشد
ازاین جانب فقیر غلام حسن سلام سنت الاسلام مطالعه نمایند و ختم الها و فات
باجماعه درویشان در حلقه ها و اذکار ختم در دعائے سلامتی ایمان شمایان مخلصان
مشغولیم بعد ه آنکه مخفی نماند دراین وقت فرزندے ارشدی جامع الکمالات نور
چشمی میر غلام نبی که اجازت نامه چهار طریقه که مراد نقشبندیه
و قادریه و چشتیه و سهروردیه است بموجب امر حضرات عالیشان
رخصت این چهار طریقه را داده شد هر طالبے که ذوق طلب راه حق جل و علا
در طریقه حضرات عالیه نقشبندیه و جمیع طریقه ها باشد مرید شوند که بهره خواهند یافت
و خوشنودی حضرات عالیشان خواهد شد و نجات دارین در این است از کمالات
حضرات ایشان بشرط آنکه بر سجاده شریعت مستقیم و بر حب اولیاء الله و مرشدان
طریقت مستقیم و سرگرم باشند انشاء الله تعالی بکمال مکمل خواهند رسید
و خدمت فرزندے ارشدی جامع الکمالات میر غلام نبی را نیاز تمامی ازین جانب
داده باشند که باعث رضائی حضرات عالی شان و رضامندی این فقیر خواهد
شد چراکه شما جمیع خلیفه ها و مریدها را بایشان سپرده شد می باید که در خدمت
ایشان حاضر باشند و اگر هر کدام روگردان این خاندان حضرات شود خدا و رسول خدا

و حضرات عالی شان و نیز این فقیر از او نا رضا باشد چراکه رضائی فرزندی رضائے
فقیر است زیاده چه نوشته شود. والسلام علی من اتبع الهدیٰ.

ذکر خوارق عادات ایشان رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ

خوارق بسیار از ایشان مخلصان اظهار می نمایند که ایراد آن بتطویل مے انجامد از آنها
نقلے از زبان حضرت والده بیاد فقیر است نوشته می شود والده فقیر مے فرمودند که در
ایامی که تراحامله بودم روزے والد تو فرمودند که بخانه ما فرزند نرینه تولد خواهد شد
و همچون این خال سیاه که بر صدر من است بر صدر او خواهد بود و طویل العمر وغیره
بشارات عنایت نمودند چون تولد شدی بعینه همان نوع خال که بر صدر والد تو
بود بر سینه تو بوده است و الی الحین آن خال بر صدر مائل به پهلوی چپ فقیر
موجود است و کذلک وقت حمل برادر فقیر میان ضیاء الحق نیز فرموده
بودند که خالے که بر کتف من است بر کتف این پسر خواهد بود و هم چنین وقت حمل
همشیره نیز فرموده بودند که این مرتبه بخانه ما دختر تولد خواهد شد و در جوانی رحلت
خواهد کرد فوقع کما اخبر خدمت مرشدی حضرت قیوم جهان مے
فرمودند روزے والد شما کتابتے بجانب من نوشته بودند و در آن کلمات نا ملائم
ثبت نموده بود بخاطر گران آمد شخصے پرسید که چه مکتوب است که شما را ملول
ساخته است گفتم کاغذ غلام نبی است که مقدمات نا ملائم نوشته است در آن
هنگام ملهم ساختند که حضرت غلام نبی بگو که وے پایه محبوبیت دارد و از محبوبان ناز
معقول است خدمت مرشدی حضرت قیوم جهان قدس الله سره
الاقدس میفرمودند که زہے طالع والد شما که در آخرت او را هم مقام حضرت
بی بی صاحبه می باید شد که مقدمه زوجیت این امر استدعی است

مفعو

روزی رسالهٔ منظومه والد شریف در دست فقیر بود فرمودند که چه در دست داری رساله را بخدمت گذاشتم دیدند و بسیار پسندیدند و تحسین نمودند خدمت ایشان را در توکل پایه بلند و عالی بوده حتی که ادرار معین هرگز نے پسندیدند و مردم از مشاهده اخراجات و کثرت عیال و خدمت صادر و وارد و صوفیان مقرری که همیشه در خانقاه بودند متحیر مے ماندند و حمل مے نمودند که ایشان در کیمیا دست رس دارند بعضے بخدمت ایشان ظاهر نمودند که شما را در کیمیا دسترس عظیم است چه شود که ما را نیز بنمایید خدمت ایشان تبسم نموده فرمودند که کیمیائی ما مکتسبی نیست موهبتی است که بنمودن راست نمی آید و آن توکل کامل است که از مواهب ایزدی است مرتبهٔ ثانی که فقیر بعزم حج بقندهار رسیدم و بزیارت ایشان مشرف شدم بفقیر فرمودند که قرب ارتحال معلوم مے شود ترا نباید که از نزد من بروی حج فرض ادا ساخته باید که با من باشی و بعد از من سرپرستی عیال و خدمت فقرا نمای فقیر معروض داشت که از کابل باراده حج برآمده ام و الحال تقاعد خیلی بر من گران است امید از کرم عالی آنکه فقیر را رخصت فرمایند آب بچشم آورده فرمودند که حسبنا الله و نعم الوکیل ترا بخدا سپردم وقت رخصت تا بیرون شهر بوداع برآمدند و ادعیه مسنونه وداع خوانده فرمودند که از راه خدا گردانیدن محال است و الا نه رخصت نمیدادم چرا بار دیگر ملاقات معلوم نمی شود از فقیر گریه کنان جدا شدند و فقیر نیز گریان بودم فقیر چون بشرف زیارت روضه مشرف شدم معلوم نمودم که بطریق غرابتی معامله درمیان آمد چون فقیر از احکام حج خلاص شدم و از زیارت کامیاب گردیدم بسرعت از راه خشکی مراجعت نمودم در راه موانع بسیار واقع شد چون بشکارپور رسیدم خبر ارتحال ایشان رسید تاسف دامن گیر شد اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ ط سنه هزار و دو صد

و بیست و شش در ماه جمادی الاول بجوار رحمت حق مشرف شدند و مدت عمر ایشان پنجاه و شش سال شد و در ایام مرض مریدان را فرمودند که تا آمدن محمد فضیل یکسی رجوع ننمایند و چون او بیاید از و مشغول شوید و دیگر وصایا بمریدان نمودند و وصیت نامه برای فقیر نوشته بدست ملا هراتی که از ملتزمان صحبت ایشان بود دادند و تاکید نمودند که بدست دیگرے نخواهی داد و در آن بعضے اشعار رنگین از زادهٔ طبع خویش ثبت فرموده بودند لله الحمد که آن ودیعت بفقیر رسید ع بوسیدم و بر مردمک دیده نهادم ۞ و این قطعه در مادهٔ تاریخ ایشان از فقیر منظوم شده

نظم

آن عارف دلی که غلام نبی بد او	چون شد برون ز حیطهٔ این تیره خاکدان
عریان شد از لباس جسد بهر وصل یار	در بر گرفت شاهد مقصود در زمان
در مرغزار قدس بصد گونه آب و تاب	با دار و ان قدس و الاتش جا و دان
گفتم خود بسال وصالش چه یافتی	چون خرده بین اهل جهانی نکته دان
گفتا که رو تو باسر سالش حساب کن	بروند روح انور او به قدسیان

بروند روح انور او بقدسیان ۱۲۳۱

فرزند ثالث جد شریف میان مسیحی اند والدهٔ ایشان صبیهٔ جناب فرد الکاملین سرمست باده قیوم فنا فی الرسول حضرت شاه صبغة الله جیو است که در ذکر او شان رمزے بدان رفته الحال اکبر اعمام فقیر ایشانند و در باجور بارشاد و فیض رشاد مشغول اند و مردم آن نواحی با ایشان اخلاص کلی دارند حکام و رعایای آن نواحی از مخلصان ایشانند و فرزند رابع جد شریف میان ابوالحسن اند و فرزند پنجم ایشان میان عبد الوهاب است و فرزند ششم ایشان میان حاجی نام دارند و فرزند هفتم ایشان میان غازی است و این هر دو صاحبزاده که اخیر ذکر شدند از بطن والده والد فقیر اند و تربیت بنزد والد فقیر یافته اند

تذکرهٔ سابع از منتخب سادس در ذکر احوال حضرت شاه عزت الله و باقی فرزندان حضرت قطب الاقطاب شاه غلام محمد معصوم رضی الله تعالی عنه

فرزند دویم حضرت قطب الاقطاب شاه غلام محمد معصوم احمد نام داشتند در محبت والد شریف خود فانی بودند و از ان محبت نتایج کلی یافتند از ایشان یک پسر خلف شده میان نثار احمد نام و میان سراج احمد فرزند وی بوده فرزند ثالث حضرت شاه نور دین نام داشتند میان بدرالدین ولد ایشان بود فرزند رابع حضرت قطب الاقطاب میان عبدالقدوس نام دارند از ایشان یک پسر خلف شده فرزند خامس ایشان حضرت شاه عزت الله اند خدمت ایشان اول از والد خود مشرف شده سلوک بخدمت برادر خود قدوة الاولیاء حضرت شاه غلام محمد نموده اند و با علی درجات کمال فائض شده و به نسبت خاصه مجددی رسیده اند و از خدمت برادر خود مجاز گردیدند و جهانی از ایشان منور شده معامله ارشاد ایشان عالم گیر بود و خلفای ایشان طرق جاری دارند ارباب جاه و ریاست را رجوع کلی بخدمت ایشان بوده اوصاف و اخلاق ایشان مستحق کتاب علیحده است خدمت ایشان مرتبه مداربت داشتند سخا و کرم ایشان سنت بر اهل زمان گذاشته بود همت عالی ایشان بنوعی بود که دنیا و ما فیها در نظر ایشان حکم متاع غرور داشت اگر بالفرض تمام امتعه دنیائی با ایشان تعلق میداشت و آنرا بیک کس میدادند هنوز از عطایای خود محجوب می بودند آن قدر مهربانی که بر فقیر داشتند اگر احصای آن نمایم مثل ربع این مجموعه

جمع شود و خدمت ایشان بعمر مسنون سیدی در بلده کابل بوصال حضرت باری مشرف شدند بتاریخ دوازدهم بمتابعت سید البشر سرافراز گردیدند انا لله و انا الیه راجعون بیرون شهر کابل بر تپه مشرف بر چمن در دامن پشته مرنجان شرقی بلده مذکور آسوده اند احمد خان نورزی که از مریدان صمیمی ایشان بود بنای مزار فیض آثار ایشان نموده مسجد و احاطه و چاه و مکان ترتیب داده و تیمور شاه بادشاه درانی باغیکه قریب مزار ایشان است مسمی بگلاب باغ در صرف مزار ایشان گذاشت و احمد خان مذکور بعد از وفات بموجب وصیت در تحت قدم ایشان مکان یافت طوبی له و بشری الیوم مزار مبارک ایشان مرجع خلائق است یزار و یتبرک به رحمة الله علیه از ایشان هفت پسر خلف شدند اکبر آنها میان شاه بیگ است که مسند ایشان باو تعلق دارد امروز در یارکند برهنمونی بریه مشغول است فرزند ثانی ایشان میان شاه نواز نام داشت در صورت این مخدوم زاده را خیلی مشابهت بوالد شریف خود بود و اکثر عمر در بدخشان بسر برده و آخر به بخارا رفت و آنجا رحلت نمود این هر دو مخدوم زاده مذکور خیلی محبوب والد خود بودند سوائی این دو مخدوم زاده پنج فرزند دیگر حضرت شاه عزت الله قدس سره داشتند حافظ عباس و میان الیاس و میان علیم الله و میان نعمت الله و میان حرمت الله ادام الله وفقهم فیما تحب و ترضی ذکر فرزند سادس حضرت قطب الاقطاب شاه غلام محمد معصوم رضی الله تعالی عنه جناب قطب الاقطاب والعارفین غوث الکاملین حضرت پیر محمد صادق در قید حیات پیر سرست باده قیوم حضرت حاجی غلام محمد معصوم نور الله تعالی مرقده و جناب قطب الاقطاب حضرت غلام محمد قدس سره بر شریعت نبوی علی صاحبها الصلوة والسلام محکم بدرجه کمال و محبت حضرات ذوالبرکات قدس الله اسرارهم مزین بعلم و تحصیل علم ظاهری و باطنی آراسته و بخدمت حضرت قبله دارین خود بطریقه مبارکه مشرف شده بودند و مخلوقات الهی جل شانه از ارشاد

+ از انجا عبارت از آنحضرت سه فرزند خلف شده بود اولیاست از اول *

ایشان در دار السلطنة کابل و کوه دامن و توابع و اطراف بهر طرف و از جلال آباد از دست
مبارک ایشان هزاران کسان بتوبه و انابت و تلقین مشرف شدند و از اعزازان
و شرفایان و عزیزان تاثیر مجلس و صحبت ایشان بهر کس تا سر و سرایت میشدند و
حرص و هوای و ریای بوجود مسعود راهی نداشت و همواره ظاهرا و باطنا بخلق
محمدی علیه الصلوة والسلام آراسته و عمر مبارک ایشان شصت و سه
سال بود در پشاور بجوار حق رحلت نمودند ازان حضرت سه فرزندان خلف
شدند هر واحد مسند ارشاد بکمالات صوری و معنوی آراسته بودند حضرت
میان محمد اسحق و میان حضرت غلام محی الدین و حضرت میان
محمد یعقوب **ذکر** فرزند سابع حضرت قطب الاقطاب میان عبد الاحد
اند مشهور بمیان کالو جیو از ایشان چهار فرزند خلف شده میان غلام رسول
و میان غلام حیدر و حافظ عبد الحمید و میان فضل حق **ذکر** فرزند
ثامن حضرت قطب الاقطاب حضرت میان بشیر الله قدس سره اند
خدمت ایشان در عین نشو نمای جوانی و قوت نسبت باطنی لا ولد رحلت نموده اند
مکارم اخلاق زائد البیان است مردم کوهستان و بخارا و کابل و توابع مریدان
ایشان اند که بعد ارتحال ایشان بحضرت مرشدی قیوم جهان
گرویده اند یکی از مریدان ایشان نقل نمود که در ایامیکه ایشان امرد بودند روزی
من در رکاب ایشان بودم در رهگذر شخصی بطرف ایشان نگاه انداخت گستاخانه
متصل آن نگاه کور شد بعده بخدمت ایشان آمده گریه و زاری آغاز نمود
پس از التجاء بسیار پاره خاکی برداشته دادند که در چشم خود بکش چون کحل
الجواهر آنرا بچشم انداخت فی الحال بینا شد تصرفات ایشان را اگر بیان نمایم
باید که نصف این مجموعه دیگر بیفزایم رحلت ایشان در غربت واقع شده

در

٭ از [illegible] ۱۲ محمد هاشم مجددی سرهندی ۱۲

در بلده لاهور ازان جا بوت ایشان را بدار الارشاد سرهند بردند و در جوار والد ماجد خود
مدفون شدند خلف منا ایشان. و حضرت قیوم جهان قدس الله تعالی سره
الاقدس و والده حضرت بی بی صاحبه از یک مادر بودند **ذکر** فرزند
تاسع حضرت قطب الاقطاب حضرت مرشدی قیوم جهان اند اسم
مبارک ایشان در افتتاح کتاب ذکر یافته و کیفیت احوال ایشان به منتخب سابع
حواله نموده شد و باعث بر جمع این مجموعه ذکر ایشان شده بیت

مثنوی را چون تو مبدء بوده	گر فزون گردد تو اش افزوده

منتخب سابع از منتخبات سبعه متضمن بر هفت تذکره

در احوال مجدد مائة ثالث عشر غوث الجن والبشر قطب زمان قیوم جهان زبدة اهل الله حضرت حاجی محمد صفی الله رضی الله تعالی عنه و منتسبان ایشان

تذکرهٔ اول از منتخب سابع در ذکر ولادت صوری حضرت قیوم جهان رضی الله تعالی عنه

ولادت کثیر السعادت ایشان چهارم ذی القعدة الحرام سنه هزار و یکصد و پنجاه و شش
هجری وقوع یافته از والد شریف ایشان منقول است که شبی که فردای آن خدمت
ایشان متولد شدند در واقعه بزیارت حضرت ابو البشر علی نبینا و علیه الصلوة والسلام
مشرف شدند و خدمت حضرت ابو البشر در آن واقعه بوالد ماجد ایشان بشارت دادند

که فردا بخانه تو فرزندی تولد خواهد شد که عجوبه روزگار و برگزیده کردگار خواهد بود و نسبت آبا و اجداد را وارث خواهد گردید و عالمی از و منور خواهد شد قدوم میمنت لزوم او را بسے مغتنم دانسته اسم مرا بوی گذار چون خدمت حضرت قطب الاقطاب از خواب چشم کشودند وقت صبح بود بوضو و نماز پرداختند در خانقاه معلی با جماعت فقرائی بمراقبه مشغول بودند دیدند که کعبه حسنی بخانه ایشان نزول نموده و میگوید که برائی زیارت فرزند نو متولد شده تو آمده ام درین بودند که خادمه از حرم سر آمده بشارت ولادت آن قرة العین الولایت بسمع مبارک رسانید خدمت ایشان از بشارات پی در پی بفرحت تمام داخل حرم سرا شدند و بمولد والائی آن نوباوهٔ بستان مجددی و معصومی شتافتند و بوسه بر طاق ابروئی آن ثمرة الفواد دادند و در گوش ذی هوش ایشان اذان و اقامت رسانیدند می آرند که چون آغاز تکبیر نمودند طفل نو متولد شده لب به تکبیر کشود چنانچه حضار همه استماع نمودند بعد از فراغ بوالد ایشان آنچه شنیده بودند معروض داشتند خدمت ایشان امر با خفائی آن فرمودند و گفتند که این طفل فرد عصر خویش خواهد شد و صاحب معاملات شگرف خواهد شد و عالمی از نور ارشاد او منور و کامیاب خواهد گردید و مرا برائی تولد او گذاشته بودند الحال چون این نادره پیدا شد سبب بودن خود را درین عالم نمی بینم از والدهٔ ایشان منقول است که این طفل من چون اطفال دیگر اول لب بگریه نکشود بلکه ابتدائی لب بذکر مبارک اسم ذات کشوده و سه مرتبه بفصاحت تمام اسم مبارک الله را بزبان آورده بعده بگریه پرداخت و والده ایشان می فرمودند که عجائبی که ازین طفل می بینم اگر اظهار نمایم اکثری باور ندارند لهذا اسرار او را پوشیده می دارم بیت

عرض نادادن ز حالات تو حالی دیگر است ::: چهرهٔ پوشیده حالا زا جمالی دیگریست

و خدمت والد ایشان در ایام طفولیت این شجره ولایت توجهات عالی خود را از ایشان دریغ نمی داشتند چنانچه خود حضرت قیوم جهان در دیباچه مخزن الانوار صفی

احمدی فی کشف اسرار المجددی ایمائے بدان نموده اند هذا هو هر چند که در ایام حیات صلوی آن کعبه ارباب حقیقت این فقیر صغیر و خورد سال بود فاما از انجا که در حصول کمال و برکات طریق درین سلسله علیه نقشبندیه جلیله صغیر و کبیر و برنا و پیر و نسا و رجال و احیاء و اموات مساوی اند لهذا آن حضرت قبله دارین و کعبه کونین قدس سره بموجب عنایتی که در حق من داشتند بمقتضای امر الهی جل شانه که بدان مامور بودند کمال اشفاق و عنایات خود را درباره این فقیر فی سائر فرزندان مصروف داشتند و در همان ایام طفولیت بدل نا قابل این هیچمدان متوجه گردیده توجهات کثیر البرکات خود را ازین ذره بیمقدار دریغ نداشتند و اکثرے به بشارات عالیه و اشارات متعالیه نیز مے نواختند چنانچه برخے از بشارات که از زبان درفشان آن عالی حضرت متعالی منقبت که در حق این بے بضاعت صدور یافته در سائر احباب اخیار آن قبلة الابرار در رنگ آفتاب نصف النهار بدرجه اشتهار است چنانچه مقربان آن درگاه فلک جاه را از استماع آن کلمات زاکیات در حق طفل چند ساله که مشاهده می نمود تعجب و حیرانی می افزود بیت

نیست امروزی میان ما و جانان اتحاد	بلبل ما را بطفلی چوب گل گهواره بود

تم کلامه العالی و کذلک از اجداد امجد ایشان حضرت قیوم زمان و حضرت عروة الوثقی رضی الله تعالی عنهما نیز در حق ایشان بشارات عالی و اشارات متعالے علی التواتر و التوالی منقول است که شمهٔ ازان خدمت ایشان در قصیده مدح حضرت قیوم الزمان نظم فرموده اند اینجا چند فردے ازان تیمناً ذکر میگردد

نظم

عروة الوثقی بآن شه وا نمود	گفت از نسل تو آید در وجود
بهر این مسکین بشارات که بود	بو العجب فردے بالطاف ودود

کو یگانه عصر خود باشد چو من ❊ بل خلیفه حق بود اندر زمن
بر همه ذرات عالم زاهر هو ❊ هم چو خور تابنده باشد نور او
از محیط فرش تا عرش علا ❊ جمله زو یابند ارشاد و هدا
اندرین دیر کهن زان نام دار ❊ در وقوع آید عجائب روزگار
ای خدائی پاک بیچون و چنان ❊ دستگیر و ره نمائی بیکسان
این صفی بیچاره مسکین گدا ❊ دارد امید عطا بے انتها
حامل بار امانت شد به جهل ❊ لطف کن از قوتش آور به فعل
بر سرش از چار سو صد آفت است ❊ دست برگیرش که وقت افتادست
از حواس خمسه خسته جان شده ❊ شش جهت را چار طبعش بر زده
خاطرش اندر شش و پنج ابتر است ❊ زر و جانش پای بند شش در است
ماه کنعانش فتاده در چهی ❊ آفتابی دل در ابر ناگهی
یونسش در بطن ماهی شد زبون ❊ از کرم آور ز ظلماتش برون
ای بحق شاه فرقان مجید ❊ کن در آغوش آنچه در گوشش رسید
وی بحق سائر ربانیان ❊ گوهر گنج نهانش کن عیان
تا کند جان اندران حالت نثار ❊ هر دل افسرده را بخشد بهار

از خدمت ایشان مسموع است که می فرمودند که در ایام طفولیت عجائب معاملات در نظر من می در آمد و ظهور ارواح طیبه و ملاقات صلحای جنیان اکثر وقوع مے یافت روزی در ایام صبی با اطفال هم عمر خود بیرون شهر لاهور رفته بودم و دران ایام سواران نانک پرستان بر نواحی بلده مذکور تاخت می نمودند اتفاقا دران ساعت بر درخت کناری سوار بودم و برای اطفال کناری افشاندم ناگاه گرد سواران پیدا شد و اطفال گریختند و به شهر رفتند و من مطلع نشدم همچنان کنار خوب چیده با طفال ندا کردم

که کنارها بگیرند اطفال گفتند اندازید و من بر آن اطفال می نگریستم و دیدم که از دهن اطفال آتش می بر آید متحیر شدم گفتم چه شده شمایان را که آتش از دهن شما مے بر آید گفتند که ما اطفال جنیانیم چون اطفال که همراه شما بودند از هیبت سواران بگریختند و شما را اطلاع ندادند مایان برائی خدمت گذاری و محافظت شما آمدیم و نیز می فرمودند که در ایام طفولیت روزی در جنگل شدیم و با من کسی نبود شیری را دیدم که در عقب من می آید و بهر طرف که می روم متابعت من میکند و دل من قوی بود هیچگونه خطره بمن راه نداشت چون از جنگل بر آمدم شیر از من تخلف ورزید دانستم که بدرقه من شده بود و نیز مے فرمودند که روزی بر اسپ سوار بودم و خادمان متعقب شده بودند براهی می رفتم ناگاه اسپ ایستاد و نمیرفت چون تفحص نمودم دیدم که شیری حمله کنان از روی من می آید بمجردی که چشم من بر وی افتاد بسرعت تمام پس گردیده میگریخت دانستم که حفظ الهی با من است

مصرعه وانرا که تو رهبری زکس باکش نیست ٭ ازین نوع معاملات در طفولیت بایشان روی داده و مسموع شده اگر ثبت نمایم بتطویل انجامد خدمت ایشان بسن چهار سالگی از سایه بلند پایه والد شریف خود جدا شدند و ودیعت نسبت علیه را اجمالا از والد خود گرفتند و بقیه سلوک را به تفصیل از خدمت برادر خود حضرت قدوة الاولیاء حضرت شاه غلام محمد رضی الله عنه بعد از رسیدن بسن بلوغ نموده اند چنانچه رمزی ازان در رساله خود آورده اند و خدمت حضرت قدوة الاولیا بوصیت والد بزرگوار خود دقیقه از دقائق افاضه در حق ایشان نامرعی نگذاشتند میفرمودند که در ایام طفولیت یاد دارم که در هر مرضے که عارض میشد از فکر خود مصالح آنرا دانسته طبابت میکردم
می نمودم
نافع می افتاد و نیز عنایت نموده اند که هر که بسن ده سالگی رسد در مزاج خود محتاج بطبیب شود این معنی از نقص عقل او خبر میدهد ٭

تذکرۂ ثانی از منتخب سابع در ذکر رسیدن حضرت قیوم جہان بسن بلوغ و کسب کمالات و رسیدن ایشان بدرجات عالیات رضی اللہ عنہ

چون عنایت بیغایت جناب قدس خداوندی جلّ شانہ شامل حال ایشان بود از ابتدای نشو نمای جوانی شوق این راہ دامنگیر ایشان شدہ عنان توجّہ شریف آن مستغنی التعریف را در پی حصول کسب کمالات و وصول بہ محول حالات گردانیدہ شورشے و جنونے در طلب ارزانی نمود و آتش عشق در کانون سینہ معارف گنجینہ ایشان انداختہ خس و خاشاک ماسوائی مطلوب را بدان شعلہ جانگداز در داد و وجود شریف ایشان را چون طلای ناب از تاب التہاب بدر آوردہ بجواہر بیشمار و لآلی آبدار معارف و اسرار مرصع و مزین گردانید چنانچہ رمزے ازان کلام مبارک فرجام ایشان استنباط میگردد و هذا هو خلّص کلام آنکہ چون پس از وفات آن خجستہ صفات این پس ماندہ سرگردان صغیر و خورد سال ماندہ بود و از سایہ بلند پایہ پیر و پدر بزرگوار جدا افتادہ لہذا از غم مفارقت و الم مہاجرت آن عالی حضرت متعالی منقبت زار زار چون ابر نوبہاری می گریست و سینہ بریان خود را بآب دیدہ گریان تسکین میداد و گرد یتیمی را از جبہہ غبار آلودہ خویش بر رومال بیکسی مے افشاند و باہر کہ از جماعت اقارب شیشہ دل غمگین مجروح خود را می نمود بعضی بلفظ بشکن بشکن تا شکستہ تر گردد و اشارت بسنگ ملامتم می نمودند و جمعی بہ نیش سنان زبان جگر ریش نمودہ نمک پاشی چشم حقارت طبایتم می فرمودند تا سالی چند برین حال بر آمد کہ عنایت ازلی حضرت لایزالی شامل حال درویش گردیدہ دستگیری

ولیش

رحمت

رحمت فرمود و او را بخدمت فرزند رشید و خلیفہ آن ایام ہمام قبلۃ الانام روح اللہ روحہم رسانید و طریق اندراج النہایۃ فی البدایۃ این اکابر را بہ برکت صحبت شریفش حاصل نمودہ با جازت تعلیم و تلقین طریقہ علیہ شریفہ از جناب فیض مآب او مفتخر و ممتاز گردید الحمد للہ علی ذلک حمدا کثیرا طیبا مبارکا فیہ و مبارکا علیہ تم کلامہ الشریف ؛ مخفی نماند کہ این معاملات کہ مذکور گردید مخبر از مبادی احوال و مشعر از طلوع اختر اقبال آن کعبۂ ارباب حال دارد اما کمالاتے و مراتبے کہ از جناب قدس الہی بہ محض عنایت نامتناہی در حق ایشان مرحمت شدہ مصداق ما لا عین رأت و لا اذن سمعت توان گفت بیت

وصف حالاتش نیاید در شمار	عاجزم گر یک بگویم از ہزار

و آرشاد ایشان در اطراف عالم منتشر شد و خلفای صاحب کمال از ایشان بروی کار آمدند و بگرمی ہنگامہ غلغلہ ارشاد را بہ مشرق و مغرب رسانیدند و چون عمر شریف ایشان بحد و اربعین رسید متصل آن سفر ترکستان با ایشان روداد و دران سفر شورشے و جذبے در نہاد ایشان افتاد و قلق و اضطرابے دیگر پدیدار گردید چون ازان سفر مراجعت واقع شد و بہ کابل رسیدند آن حالت تزاید گردید و معاملہ ایشان را بجائے رسانید کہ از جمیع ماسوا بالکل خود یکسو شدند و ترک کلی گزیدند حتی کہ آنچہ در ملک او بود ہمہ را بفقراو مساکین ایثار نمودند و مداخلی کہ مقرری سرکار ایشان بود از ہمہ دست بردار شدند فرامین و ارقام سلاطین و حکام پس فرستادند و در آمد شد اہل روزگار را روی بر خود بستند حتی کہ امرای ذو الاقتدار چون بزیارت ایشان می آمدند در دیوان خانہ یا در خانقاہ نشستہ انتظار بسیار کشیدہ می رفتند و صحبت میسر نمی شد بعضی کہ خوگیر صحبت ایشان بودند انواع تردّدات بکار بردند

نافع نہ افتادی و مردم در نظر ایشان چون شیر ببر مے نمودند تا آنکه فقرائے خانقاہِ معلی
راطلب داشتہ اظہار نمودند کہ فقیر بنقص خود اطلاع یافتہ ام و خود را مناسب
بمنصب ارشاد نمیدانم باید کہ شمایان از قبل من خود را رخصت دانستہ از ہر جائی کہ
بوی بہ مشام شما آید بوی بگیرید و مرا معذور دارید و درین امر الحاح فرمودند اما محبان
از آنچہ داشتند بر نگشتند بمصداق این فرد فـــرد

تو خواہی آستین افشان و خواہی رو بتابی از کشش	مگس ہرگز نخواہد رفت از دکان حلوائی

و بدانچہ بودند پافشردہ نشستند دران ایام خدمت ایشان بقدر ادای صلوٰۃ خمسہ
بمسجد خود می آمدند بعد از ادای بسرعت بزاویہ کہ در حرم سرای اختیار نمودہ بودند
می شدند و آنجا بگریہ و زاری و التجا و تضرع بسر می بردند و متعلقان و محبان از
دیدن آن حالات و ترک تنعمات و التزام ریاضات و استماع و تعب و بیقراری روز
و شب و انواع قلق و اضطراب ایشان در غم و الم می بودند و چارہ آن نمی دانستند
بلکہ حکم بجنون و سودا میکردند بیاد فقیر است کہ روزے دران ایام بخاطر ایشان آمد
کہ کتب و اسباب تبرکات نیز داخل اموال اند آنہارا نیز باید بفقرا داد چون اظہار
این امر نمودند حضرت بی بی صاحبہ قدس سرہا فرمود کہ کتب و اشیای متعلق تبرکات
را فقرا سہل دانستہ باندک چیزے از دست خواہند بر آورد بہتر آنست کہ اشیاے
مذکورہ را فروخت نمودہ مبلغی کہ حاصل آید بفقرا بدہند حضرت ایشان امر بفروخت
آن اشیا نمودند آنچہ قیمت آنہا مقرر شد حضرت بی بی صاحبہ از خود دادہ
آن اشیا را واشتند و نیز روزے اہل حرم سرائی را در یک حجرہ انداختہ مساکین
را طلب داشتہ اشیا ما یحتاج خانہ را تمام با آنہا دادند ازین نوع معاملات
بسیار دران اوقات از ایشان بوقوع مے آمد تا روزے سنگے طلب نمودند و چہار
دندان علیای مبارک خود در شکستند چون دندان ہاے مبارک مضبوط بودند

بضرب شدید بر آوردہ شدند و با ایشان محنت کلی روی نمود و مدتے بزحمت بسر بردند
و این امور ہیچگونہ مسکن اضطراب ایشان نمیشد و جمال مقصود بحسب خواہش نمی نمودند
تا روزی در معاملہ بزیارت حضرت سرور کائنات صلی اللہ علیہ و آلہ و صحبہ وسلم
مشرف شدند و از ان سرور مہربانی و شفقت بسیار مشاہدہ نمودند و بعد از ان روز
و الدخود را امیدیدند کہ بر ایشان توجہ می نمایند بعد چندی حضرت مجدد الف ثانی رضـ
را دیدند کہ در ایشان تصرف نمودند و نسبت خاصہ خود را القا فرمودند و معاملہ ایشان
روز بروز مترقی گردید و سکر ایشان بصحو ممتزج شد فی الجملہ دریافت معاملہ خود نمودند
روز بروز بعروجات و مکاشفات و الہامات سرافراز می گردیدند و تسلی ہا می یافتند
تا بار دیگر بزیارت حضرت خواجہ کائنات صلی اللہ علیہ و آلہ و صحبہ وسلم
مشرف شدند و آن حضرت عنایت فرمودند کہ تا الحال در من مرضی بودہ الحال
صحت کلی حاصل روزگار من شدہ زہی مراتب متابعت و سرایت محبت کہ تا بچہ
حد یک جہت می سازد کہ احوال محب را محبوب بخود اشارہ می نماید بیت

ہست معذوریش معذوری من	ہست بیماریش بیماری من

بعد ازان بالکلیہ با فاقہ آمدند اما رجوع بارشاد نمی نمودند و کسانیکہ در خانقاہ معلی
درین مدت معطل ماندہ بودند بعرض مے رسانیدند و اظہار اشتیاق توجہ
می نمودند خدمت ایشان بوعدہ ہائی محبوبانہ می پرداختند و تسکین آنہا
می دادند و محبان ہجران دیدہ اینقدر التفات را عطیہ عظیم انگاشتہ شکرانہ ہاے
خداوندی بجا می آوردند و حظ ہا می برداشتند و می گفتند بیت

خوش این زمان کہ ترا بوعدہ گشت بدل	امید وصل ازین رہگذار می بینم

خدمت ایشان روی بنزول آوردند و شعوری بعالم پیدا کردند و آمیزشے
بہم رسانیدند درین اثنا بعنایات بی غایات جناب اقدس خداوندی سرافراز

ن
چندین

شده بمنصب قیومیت ممتاز گردیدند و خلعت بغایت عالی و تاج مکلّل و مرصّع یواقیت و لآلی که شعشعان آن تمام عالم را منوّر ساخته بسر و بر خود یافتند و بدعوت ارشاد کل مامور گردیدند و طوقی را نیز بایشان نمودند که هر که انکار منصب تو نماید این طوق بگردن او خواهد افتاد و بعد از ورود این معامله اول خدمت حضرت بی بی صاحبه را که خواهر زاده ایشان بود و طلب داشته توجه نمودند و القای خلاصه نسبت خود فرمودند و اظهار معامله خود کردند و از حرم سرای بیرون آمدند خواجه حبیب الله آئینه ساز از زمرهٔ خلفای حضرت قدوة الاولیای شاه غلام محمد معصوم بودند بدر سرای ایستاده یافتند مومی الیه سلام و نیاز بجا آورده مبارکی منصب عالی و تاج و خلعت متعالی رسانیدند و اظهار نمود که باین جرأت مامور گردیدم و الّا مرا چه یارا که اظهار مکاشفه خود بخدمت عالی نمایم خدمت ایشان بخانقاه شریف تشریف فرما شدند مریدان را طلب داشته اظهار عطایای پروردگار نمودند و تلقین جدید عنایت کردند و بمراقبه و توجه پرداختند یاران هجران دیده از این معامله چنان تازگی یافتند که زندگی از سر نو گرفتند و این آوازه در شهر و اطراف افتاد و جوق جوق خلائق از هر طرائق رجوع آوردند و مظهر برکات و مورد فیوضات شدند بیت

جمله عالم شد از آن می در سرور	جز که خفاش عدوی دیده کور

و بعد از آن مدتی در دار السلطنة کابل صانها الله عن الآفات و التزلزل اهل روزگار را بارشاد سرافراز داشتند و از اطراف و اکناف مردم ترک علائق و عوائق خود ها نموده بخدمت میرسیدند و میدیدند فقیر درین ایام چنان یقین داشت که مثل این مجمع اهل الله و صحبت نمود و فی الله که امروز در مجلس عالی ایشان هست اگر گرد عالم گشته شود بوی از آن بمشام نخواهد آمد و مشیخت دیگران را در مقابل ایشان

همچون بازی کودکان میدانست بیت

بلی هر کس گرفتار هوائی هست	ولی دیگر بچشمش اژدهائی هست

معاملات عرفان و مقالات پنهان آن قدر بروز و اعلان کرد که شب و روز مستفیضان در بیان انواع این و آن می گذشت و بجز نعره مدهوشان و وجد و حالات درویشان بگوش نمی آمد جمعی را میدید که سر بگریبان فرو برده و در بحر شهود و مشاهده مستغرق گردیده و خلقی از ذوق یافت و بعضی از قلق نایافت بیچو صله شده از خود و خودی بریده چون مرغ نیم بسمل بشوق خنجر قاتل دست و پا زده در گوشه افتاده و مترنم به مضمون این فرد گردیده بیت

از من اکنون طمع صبر و دل و هوش مدار	کان تحمل که تو دیدی همه بر باد آمد

سرعت وصول که در مسترشدان ایشان دیده میشد از جاهای دیگر کم شنیده و معاملات که بشهور و سنین تعلق داشت از برکت ایشان بایام و ساعات بحصول می انجامید بیت

فریاد حافظ این همه آخر بهرزه نیست	هم قصهٔ عجیب و حدیث غریب هست

خدمت ایشان را جامع گردانیدند در مناصب قرب و کمال و منصب قیومیت را با قطبیت و فردیت را با غوثیت و خلت را با محبوبیت و غیره مناصبی که زبان قلم از کتب آنها عاجز است بمحض عنایت بی نهایت بایشان مرحمت فرمودند و خدمت ایشان را مبشر گردانیدند و الهام درو او ندکه شفاعت اهل کبائر این امت فردای قیامت حواله تو خواهد شد و ترا ماذون بشفاعت اهل کبائر خواهند ساخت فردای آن روز طعام بسیار بشکرانه این عطیه تیار نمودند و مردم اعزه وغیره را دعوت عام کردند و فقرای و مساکین را مبلغ بسیار ایثار نمودند بحکم وَاَمَّا بِنِعۡمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثۡ اظهار این الهام نمودند و نیز در رنگ آبا و اجداد

کبار ایشان را بالهام غَفَرتُ لَکَ وَلِمَن تَوَسَّلُ بِکَ اِلیٰ یَومِ القِیٰمَةِ نیز مشرف ساخته اند و نیز ایشان را معلوم نموده اند که دنیای ترا آخرت گردانیدیم و کذلک این الهام بحضرت مجدد الف ثانی و حضرت عروة الوثقیٰ و حضرت قیوم زمان رضی اللہ تعالیٰ عنهم شده این خلف رشید را بسنت آبا باین دولت سرافراز نمودند ذٰلِکَ فَضلُ اللّٰهِ یُؤتِیهِ مَن یَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الفَضلِ العَظِیمِ و خدمت ایشان را بر مقامات اجداد کبار خود عبور عنایت نمودند و مقامات هر یکی را متصل در زیر مقام دیگر یافتند مگر یکے از اجداد خود را دیدند که مقام ایشان اندکے پائین تر واقع شده آنجا توجه گماشتند تا آن مقام را عروج واقع شد و در مکانے که ایشان مے خواستند جائے یافت بیت

کمال طفل هنرمند زینت پدر است	شود ز آب گهر نام ابر نیسان سبز

و بایشان معلوم گردانیدند که بر هر جنازه که تو نماز گذاری آن میت مغفور گردد و بایشان معلوم ساختند که نسبت تو در منتسبان تو تا انقراض این نشاء خواهد ماند اگر مثل این عطیات که بایشان عنایت شده مذکور گردد هر آئینه بتطویل انجامد و معارفیکه بایشان نموده اند همه موجب کتاب و سنت اند خدمت ایشان عنایت میکردند که من حیرانم از معارف بعضی اکابر که فی الجمله از کتاب و سنت انحراف دارد و فقیر را ازین قسم معارف هیچ معلوم نساخته اند للّٰه الحمد و المنة کہ آنچه بمن نموده اند همه موافق کتاب و سنت بوده چه در مبادی احوال و چه در وسط و چه در انتها و خدمت ایشان هم بروحانیت والد شریف خود اویسی بودند و هم بجناب حضرت مجدد الف ثانی رض و آخر بجناب اقدس نبوی اویسی گردیدند و اخذ اعز کمالات از خدمت آنسرور فرموده اند چنانچه در شجره که میر حسن علی نظم فرموده ایمائی بدان نموده است اینجا آن شجره را ثبت می نمایم هذا هو النظم

شاختند

اول هر امر و هر حال است حمد ذو الجلال	بعد زیبا است نعت سرور و اصحاب و آل

وانگهی بشنو ز من نسبت کبرای دین	از صفی صفوة الحق تا رسول لایزال
کو خلیفه ایزد است و نائب شاه رسل	قبله اشیای عالم کعبه ارباب حال
شافع اهل کبائر رحمت حق را ظهور	آیتی فضل الهی مرده جانان را زلال
اندرین اعراض فانی جوهر قائم بذات	صاحب تجدید قیوم جهان تاج الرجال
هم امام دور و وقت است فرد عصر خویش	هم کفیل کعبه هم شیخ حریم بے زوال
هم مربائی اله و هم اویسی رسول	هم مرید و هم مراد حضرت عز و جلال
از علوم و از معارف کو بدو ممتا گشت	عاجز اند از فهم آن ارباب علم و حال و قال
حایل آن نیز ذات است علیه القدس کش	که ابا کردند ز وارض و سموات و جبال
از مناصب هرچه امکان است در نوع بشر	جز نبوت جمله او دریافت آن صاحب کمال
خلت و قربت محبت ندیمی و صور	از صباحت و ز ملاحت با همه آمد بفال
مرشد او فی الحقیقة شد روان جد خویش	شیخ احمد کو مجدد بود فرد بے مثال
هم طفیل او مربی گشت سلطان رسل	هم بامدادش جناب قدس ایزد تعال
لیک اول بانی ارشاد آن قیوم دین	سوی جد امجدش هم یار سول و الجلال
روح پاک ابّ او شد فرد دوران قطب و غوث	شاه معصوم ولی چون لطف لایزال
قطب عالم شیخ اسمٰعیل امام العارفین	والد معصوم ثانی بود آن کان کمال
غوث اعظم صبغة اللّٰه مرشد این حضرتین	کرد تجدید صد اثنا عشر در حسب حال
مقتدا النش عروة الوثقیٰ است قیوم جهان	شیخ ثانی ثانی شیخ خود اندر حال و قال
پیر او قائم مقام حضرت خیر البشر	الفثانی را مجدد و مانع دین از زوال
بعد فیض جز و کل مرشد جن و ملک	قطب ارشاد دو عالم بحر علم حال و قال
قبله اوتاد و ابدال کعبه هر قطب و غوث	مرجع افراد و نجبا مهدی اهل ضلال
بے حجاب و هم بخر امید فردے از بشر	بعد پیغمبر چون آن شه در نهایات الوصال

مقتدائی نیست جز آن واصل اصل الاصول
کس نفهمیده است در اقطاب امت همچو او
مرشد او در طرقهای وساطت مصطفی است
لیک در راه اصالت تا نبی پیغمبر است
با وجود این اصالت خانه زاد آنشه است
بیش ازین شرح کمالش ناید از من کم خرد
لاجرم از اصل معانی باز میگردم بحرف
در کمالات نخستین خواجه عبد الباقی است
ظل رحمان خواجه کز انعکاس باطنش
شیخ ایشان قطب عالم خواجگی امکنه
بود پیر و خال مولانا محمد زاهدش
سر بپای خواجه می مالید آن چرخ برین
نقشبند دین و دنیا خواجه او نقشبند
چون منقش بود لوح دل ز مدح نقشبند
میر او بابا محمد خواجه سماس یافت
خواجه سماس را خواجه علی رامیتنی
شیخ او چون خواجه محمود است زان محمود گشت
مرشد او خواجه عارف یافت از خواجه جهان
خواجه یوسف یوسف ثانی مصر عصر خویش
خواجه او بوعلی فارمد غواص عشق
پیشوای راه عرفان هست سلطان بایزید

با چنین سرعت روی ها در صعود و در ظلال
فرق در ذوات و صفات و شیونات هم مثال
ز ابتدا تا انتها در اکتساب بر کمال
بی وساطت با بذات الله دارد اتصال
لیک عبدی کو فزاید خواجه اعز و جلال
اندرین حیرت ز سر رفت و زبانم گشت لال
کانشه تجدید را مرشد بفضل لایزال
گرچه جان خواجه را بگرفت آن شه در مال
ماند باقی تا قیامت اولیای ذو الجلال
خواجه درویش است او را والد و هم پیر حال
خواجه او خواجه احرار هست قطب بی مثال
کو بپای پیر خود یعقوب بودی چهره مال
خواجه کان ز خواجه شد از خدمت میر کلال
خواستم تا سر کنم مدحش زبانم گشت لال
ره بسوی دولت عرفان بلطف لایزال
خضر وشش بنمود و جوی دلش آب زلال
طالبان حق را عاقبت بی قیل و قال
لعل کان جوهر عرفان بفضل ذو الجلال
غجدوانی چون زلیخا یافت آن یوسف جمال
خورده او از خرقانی بوالحسن آب زلال
رهبر خود برگزیده جعفر صادق ز آل

با امام سید جعفر دو نسبت شد قرین
آن یکی دادش باقلیم ولایت سروری
اولین نسبت که ابواب ولایت بر کشود
والدش باقر محمد از شه زین العباد
آن شهنشاه شهیدان از امیر المومنین
راهبر شاه ولایت شد شفیع المذنبین
آمدم اکنون بشرح نسبت ثانیه اش
اخذ کرد از باطن قاسم که اب ام او است
پیر او سلمان فارس مقتدای عصر خویش
افضل اصحاب خیر الاولیا صدیق را
ای حسن گرمی نوائی مدح شان احسن بگوی

از رسول حق درین راه بهر افراط کمال
وان دگر بخشیدش از خوان نبوت صد نوال
از جناب والد خود یافت آن صاحب کمال
او ز باب خود حسین مجتبی بی قیل و قال
حیدر صفدر علی مرتضی تاج الرجال
صدر بدر رهبر دو عالم شمع بزم لایزال
آنکه بر قرب کمالات نبوت هست دال
آن امام المسلمین جعفر بفضل ذو الجلال
یافت از صدیق اکبر پیر تو صدق و کمال
رهنما خیر الرسل شد آفتاب بی زوال
تا که گردی از طفیل مدح شان احسن مآل

تذکرۀ ثالث از منتخب سابع در ذکر تصانیف و اشعار و تصرف و خرق عادات و بعضی عبادات معموله حضرت قیوم جهان (زبدة اهل الله حضرت صفی الله) رضی الله عنه

حضرت ایشان سه رساله تصنیف داده اند یکی را مسمی به آداب الاسرار نموده اند و معدن الاسرار نیز نامیده اند و این رساله را در ایام آغاز جوانی تصنیف فرموده بودند در سنه یکصد و هفتاد و شش بعد الالف رساله دوم را مخزن الانوار صفی احمدی تاریخ است و مسمی به مخزن الانوار احمدی فی کشف الاسرار المجددی کرده اند و درین رساله

بیان سلوک ہر چہار طریقه فرموده اند و تصنیف این رساله در دار السلطنت کابل صانها الله تعالیٰ عن الآفات والتزلزل واقع شده در سنه ہزار و یکصد و نود و ہشت از ہجرت حضرت خیر البریه علیه و علیٰ آله من الصلوات و التسلیمات افضلها و اتمها و رساله ثالث منظوم است بطریق مثنوی مسمی بچہار جوی و ہر طریقه را بجوی از انہار رضوانی مناسبت داده اند چنانچه طریقه نقشبندیه را قدس الله تعالیٰ اسرار اهالیهم بجوی شیر نسبت داده اند و طریقه اکابر قادریه را رضی الله سبحانه عنهم بجوی شهد نسبت داده اند و طریقه حضرات چشتیه را قدس الله تعالیٰ اسرار اکابرهم بجوی خمر مناسبت فرموده اند و طریقه حضرات سهروردیه را بجوی آب خطاب کرده اند رضوان الله تعالیٰ علیهم اجمعین و این جوی رابع ناتمام مانده و ہر چند مدت حیات ایشان بعد از تصنیف این رساله بتطویل کشیده اما باراده الله سبحانه وقت ایشان مساعدت نشد که در اتمام آن می کوشیدند و از افتتاح این رساله فردی چند تیمناً اینجا ایراد می رود و هذا من رسالته الشریفة المسمی بچہار جوی ۔ نظم

حمد بیحد و ثنائے بیعدد ۔ مر قدیم لایزالی را سزد
کو بایماے دو حرف کاف و نون ۔ ہستہا از نیستہا آرد برون
عقل را در کنه ذاتش راه نیست ۔ فکر از ماهیتش آگاه نیست
حال و استقبال ماضی ہمه گر ۔ ز ابتدا و انتہایش بے خبر
آسمان گوید زمین حیران کیست ۔ ارض گوید چرخ سرگردان چیست
عرش و فرش و کرسی و ارض و سما ۔ و آنچه ما فیہا الی تحت الثریٰ
جمله حیرانند بذات پاک او ۔ عاجزانند و قاصر از ادراک او
خواست چون روزے نخستین کردگار ۔ که نماید سرِ مخفی آشکار

تا کند اظہار ذاتِ خویشتن ۔ در مرآت صفاتِ خویشتن
پس تجلی کرد بر خود آن چنان ۔ کش از و نور محمد شد عیان
نجم ثاقب نیّرِ برج ہدا ۔ بدر اوجِ لامکان شمس الضحیٰ
نے غلط بل نور بے مانند چون ۔ از شبیه و مثل کیفیت برون
حق بجود آن نور را آئینه ساخت ۔ و اندر آن آئینه با خود عشق باخت
بال آثار صفاتِ خود کشود ۔ با عدم بخشید تشریفِ وجود
از فروغ نور پاکِ آن وحید ۔ ہر چه پیدی و شنیدی آفرید
سعید
چونکه او بُد سرورِ ابرار کل ۔ نور او شد موجبِ اظہارِ کل
بعد ز ان آن نور پاکِ مصطفٰے ۔ گشت ساجد در مقام عابدے
تا بوقت و ساعتِ موعود خود ۔ بود دائم عابد معبود خود :-
عقده کروبیان او مے کشود ۔ قدسیان را راه روشن می نمود
بود انواع ملک را رہ نما ۔ عالم ارواح را ہم مقتدا
صلاح
زورقِ افلاک را ملاح بود ۔ ناخدای کشتئ ارواح بود
چونکه ہنگام ظہورِ او رسید ۔ نو بہار آمد خزان رو در کشید
غنچهٔ دل بر شگفت از مقدمش ۔ زنده شد جان فسرده از دمش
روز روشن شد شبستانِ جہان ۔ آفتاب آمد سہا گشته نہان
منهدم شد قلعه کفر و فساد ۔ بلدهٔ ایمانیان آباد و شاد
از جنابِ حضرت رب المجید ۔ مژده رحمت بعالم در رسید
النفاقش کند بنیادِ نفاق ۔ وصل جستند عہده داران فراق
کعبه شد بتخانهٔ دار الحرب ۔ بت شکستند بت پرستان العجب
ظلمت عالم تمامی نور گشت ۔ صبح نور از شبِ دیجور گشت

زانکه در عالم چو رشد و تربیت — نیست ممکن غیر جذب جنسیت
لاجرم آن نور پاک من لدن — در بشر رو پوش شد از امر کن
جامهٔ چون و چنان در بر کشید — دعوی جسمانیان بر خود گزید
بی نشان پوشید پیرایهٔ وجود — لامکان اندر مکان خود را نمود
نور پاکش همچو شمس خاوران — کرد منزل در سپهر جسم و جان
هست بر چرخ چهارم آفتاب — نیست مرآت فلک او را حجاب
خاصه خورشید یکه از انوار حق — کرد روشن عرش و فرش و نه طبق
تافت بر ذرات عالم در حجاب — نور پاک او برنگ آفتاب
صد جهان روشن شد از انوار او — قوت جانها گوهر گفتار او
مقتبس شد هر یک از نزدیک و دور — جز که خفاش عدوی دیده کور
هر زمان خفاش لافی میزند — که عدوی آفتابم از حسد
چشم من هرگز ندیده روی او — دل نمی خواهد که آیم سوی او
خود ندانند آن لئیم خود پرست — که بمعنی دشمن جان خود است

همچنان مظاهر نور مقدس او را بیان فرموده از حضرات خلفای اربعه تبیین کرده باز به اکابر طرق اربعه آورده و هر طریقه را بجوی نسبت نموده اند ان شئت الاطلاع فارجع الیه و نیز خدمت ایشان را در اشعار دیوانی بود بغایت رنگین و عالی در ایام جذب ثانی آن را شستند دو سه غزلی از آن یافته شده اینجا نوشته می شود غزلی از آن در نکوهش دنیا و دنیه و اهل آن فرموده اند و در آن مدح شریف حضرات انبیائی کرام صلوات الله تعالی علیهم و اصحاب و احباب ایشان و سائر مشائخ و ابرار که ترک آن نموده اند و مفتون نشده بیان کرده اند هذا هو النظم

چیست دنیا جانستان زهر شکر پیچیده — جیفهٔ سگ و بیده در نافه پوشیده
بی وفای زشت رای گاهش پیل و نهان — قحبهٔ مکارهٔ دهر دغا نامیده
محنت و رنج و بلای غفلت آباد مهیب — دل نه بندد کس در و جز ابلهٔ نادیده
حال این ماتم سرا پرسیدم از پیر طریق — گفت بادی یا خیالی یا چو سیل تیره
گفتمش چون هست حال آنکه بندد دل درو — گفت وی و بلا بحال پر غلط فهمیده
غافل است و بیخبر یا احمق است آن بدگهر — یا خری یا غول یا دیوانه یا الغنز دیده
باز پرسیدم کدام است آنکه دل بر کند ازو — گفت یا آدم صفی یا نوح طوفان دیده
یا خلیل خلت حق یا کلیم طور عشق — یا مسیح مریم و یا احمد بگزیده
یا ز اصحاب هدی یا ز اهل بیت اجتبا — یا اویسی مصطفی از غیر حق ببریده
یا سر اقطاب عالم شاه تجدید هزار — یا ضیاء الحق بهاء الدین منور دیده
یا محی الدین جیلانی یا جلال الدین روم — یا جناب خواجه باقی بحق بگزیده
یا ز اقطاب است یا غوث است یا قیوم وقت — یا چو ابراهیم ادهم رند صاحب دیده
یا امام عاشقان یا مقتدای عارفان — زاهدی از خائفان یا عابدی ترسیده
یا ز مستانیکه مدهوشند از جام الست — یا مگر دردی کشی لائی خم نوشیده
زلف مشکین ترا نازم که در دام فریب — هم چو من در او هزاران دل بمو پیچیده

گرویده

ای صفی در عالم فانی کسی یکدم مباد
بی می و چنگ و رباب و شاهد بگزیده

و نیز این غزل از دیوان مبارک ایشان است و در این ایمای بقوت نسبت خود نموده اند

غزل

گدای کوی ترا ذوق بادشاهی نیست — اسیر دام هما سایهٔ الهی نیست
بتاج تخت و گهر گنج حشمت و اقبال — مخور فریب گزین هیچ با تو راهی نیست

تو یونسی بحقیقت فتاده در ظلمات
بهر طرف که روی صد هزار طوفان است
ز فیض پرتوه مهر جانش رقص کنان خورشید
فنا اتم و بقا اکمل از ازل

برابر است که مقام تو بطن ماهی نیست
برا به کشتی قیوم کو تباهی نیست
کدام ذره که از ماه تا بماهی نیست
نشان هستی موهوم گر بخواهی نیست

هزار حسرت افسوس ای صفی که ترا
قیام لیل نه در وصبح گاهی نیست

واین غزل نیز از زاده طبع مبارک ایشان است غزل

وی بمن نگاهی کرد ظالمی جفا کوشی
قاتلی ستمگاری خونخوری دل آزاری
مهوشی پریروی فتنه شهر جوی
لاله رخی سمن بوی غنچه لب فسون گویی
کبر نا مسلمانی آفتی دل و جانی
جامه زری در بر طره گهر بر سر
دام زلف کافرکیش بهر صید ایمانم
ترک چشم خونخوارش با سنان مژگانها
دو خط مشکینش آتشی بجانم زد
وی بطاق ابرویش سجده ادا کردم

جان کنی جگر کاهی دلبر با هوشی
بی پیاله سرشاری فرح کن فراموشی
خانه جنگ بدخوی با کمند قدح کوشی
نونهال دل جوی نسترن بنا گوشی
خصم دین وایمانی کافری سیه پوشی
چهره ارغوان طاسی تیهبند در گوشی
چون کمند زناری کج فگنده بر دوشی
کرده غارت دلها ز ظلم رو هوشی
مهر خاور م کرده ماهی هاله آغوشی
کعبه روبرو آمد قبله شد فراموشی

ای صفی چه افسون خواند عشق معجزانگیز است
کان صنم بگفت آمد با دو لعل خاموشی

خدمت ایشان را بیاضی است در قصائد مناجات وحمد سرور کائنات و
مدح حضرات عالی درجات چنان مقرر شده که در خاتمه این کتاب آنهارا جمع

کرده شود و تکمله این رساله گردد ان شاء الله تعالی۔

ذکر بعضی عبادات و عادات حضرت قیوم جهان محبوب الرحمان رضی الله عنه السبحان

خدمت ایشان در عادات و عبادات واکل ولبس و در جمیع امور حتی المقدور رعایت سنت را از دست نمیدادند و وظائف یومی ولیلی ایشان ادعیه و اوراد مسنونه بودند که از احادیث و آثار نبوی اخذ فرموده بودند صلوة وصیام نوافل نیز بدستور مسنونه ادامی شد و در نماز رعایت آداب و تعدیل ارکان وحضور وخشوع وطمانیت و وقار و طول قیام و سجود بنوعی دیده می شد که ما فوق آن متصور نباشد و عادت ایشان در صیام نوافل چنان قرار یافته بود که در هر هفته چهار روز صائم می بودند و سه روز افطار می نمودند ایام صیام ایشان متصل می بود ابتدائی از روز دوشنبه می نمودند و سه شنبه و چهار شنبه و پنجشنبه را متصل روزه می داشتند و جمعه را عید می فرموده اند لهذا از جمعه شروع افطار می کردند و شنبه و یکشنبه متصل مفطر می بودند و اگر در این سه روز ایشان را بعطیه می نواختند آنروز را نیز بشکرانه آن صائم می بودند گاهی چنان واقع میشد که تمام هفته را بصوم میگذرانیدند خواه بوقوع صیام ایام بیض این واقعه می بود خواه بصیام شکرانه و در لباس نیز رعایت سنت را بنوعی داشتند که در لباس مسنون تزائد و تغیر و تبدل را مجوز نمیداشتند کیفیت ازار و قمیص و ردای و عمامه را از کتب تحقیق نموده معمول داشتند و در پای مبارک نیز نعلین می انداختند و سراویل و کفش وغیره انواع را بپا نمی کردند و در هیچ

امر بدعت را از قلیل و کثیر نمی پسندیدند و در هیچ بدعت حسن نمیدانستند حتی که
سبحه نمیداشتند و در تسبیح و تهلیل اگر عدد مقصود می بود بانگشتان حساب
می فرمودند و در ختمات بسنگریزه می پرداختند و صاحب بدعت را در
مجلس خود بار نمیدادند و از صحبت اغنیا متنفر می بودند و در آمد و شد را
بسته حتی که تیمور شاه بوقت مرض موت خود انواع سعی بکار برد که خدمت
ایشانرا زیارت کند و اکثری امرا را بطلب ایشان فرستاد هرگز بسمع قبول
نیامد و در اواخر بجمیع امور محتاج باذن بودند و در هر امری که ازان اذن
نمی یافتند بعمل نمی آوردند و هندوی از نزد ایشان بار نمی بود و در رهگذار
و بازار هر جا هندوی بنظر می آمد روی مبارک را می گردانیدند و گاهی
بر سر مبارک ردا می داشتند تا چشم ایشان بر منکران نبوت نیفتد احیانا اگر
هندوی بایشان ملاقی می شد مآل او باسلام می کشید چنانچه رمزی
ازان در خوارق ایشان نوشته خواهد شد۔

من خرق عاداته رضی الله تعالی عنه

روزی برای دیدن حضرت بی بی صاحبه قدس سرها که همشیره زاده ایشان
و والده فقیر بودند تشریف آوردند ارادة الله هندوی در زیر دروازه برای
حاجتی آمده بود چون دید که خدمت ایشان تشریف می آرند گریخته از رهگذار
دور شده باصطبل در آمد و در را بند نمود ارادة الله خدمت ایشان ساعتی
زیر دروازه ایستاده ماندند و با کسی سخن نمی کردند آن هندوی از عقب در
بطرف ایشان نگاه میکرد نظر مبارک بآن طرف افتاد فرمودند که این چه کس
است که از عقب در نگاه می کند شخصی عرض نمود که هندوی است جهت
غرضی آمده بود چون ورود حضرت شد در عقب در پنهان گردید فرمودند

باوجود پنهان شدن چون بما در دیده نگاه میکند بعد لمحه فرمودند که عنقریب با ما همنشین
خواهد شد چون خدمت ایشان اندرون تشریف فرما شدند هندو برآمد و یکی بادی
اظهار نمود که بشارت اسلام یافته امیدست که زود مسلمان شوی هندو از سخن او ناخوش
نهاد
شده رفت در عرصه راه یکی باو مخاصمه نمود و صورت دعوی درمیان آورد
بخانه قاضی رفتند در آنجا بنوعی از زبانش کلمه صادر شد که حکم اسلام بروی
آمد و بزور مسلمان کردند روز دیگر بخدمت آمد و داخل زمره مریدان شد

من تصرفاته

سالی تیمور شاه بیمار بود بخدمت ایشان کس فرستاد
که حکما از دوا عاجز شده اند وقت همت است الحال آنچه فرمایند از قسم دوا
همان کرده شود فرمودند که یکپاو اسفرزه را بخورد در سه روز ان شاء الله تعالی
شفا خواهد یافت بادشاه از حکما استصواب آن درخواست همه متفق الکلمه عرض
نمودند که این مرض عارض از برودت است اگر این دوا کرده شود موجب هلاکت
بهر نوع در نظر است اما گفته ایشان را تجربه باید کرد معالج خان که از حکمای حاذق
که حاذقش مهرگست
آن وقت بود گفت که این تجربه نمی باید کرد که بجان بازی کردن است موافق طبع
بادشاه گفته وی نیامد طلب مقدار اسفرزه نمود و بخدمت ایشان فرستاد و بخادم
گفت که گفتگوی حکما را نیز بعرض ایشان برسان و اسفرزه را بخدمت بگذران که از
دست مبارک خود سه جا نمایند تا از یمن دست مبارک حضرت برساند چون
اسفرزه را بخدمت ایشان آورد و احوال گذشته بعرض رسانید ایشان تبسم
نمودند
فرمودند و اسفرزه را سه حصه برابر کردند و فرمودند که بی اندیشه سه روز پی در پی
بخورد که صحت او در این ودیعت شده چون بعمل آورد موجب شفای کامل
گردید بادشاه و حکما همه معتقد تصرف ایشان شدند و معالج خان مذکور را بخدمت
ایشان فرستاد که مرید شود و معروض داشت که اگر صحبت عالی بوی اثر نمود

وکشودی درکار او پیدا شد در عقب او نیز بخدمت رسیده سلوک طریقه علیه
خواهم کرد چون معالج خان دو سه روز آمد شد نمود توجه عالی در وی اثر کرد
در رگ و عقل وی خللے پیدا شد چنانچه تشخیص احوال نبض نمی نمود و عادت بادشاه
چنان جاری بود که طعام هر روزه را باستصواب وی میکردند مومی الیه بصبح
نبض بادشاه را دیده تجویز طعام و ادویه مصالح آن میکرد چون صبحی معالج خان
درحضور رسید بادشاه تکلیف دیدن نبض بدستور سابق نمود معالج خان بعرض فرمود
رسانید که من بحال خود نیستم نوعے حالتے بمن رو داده که مرا شعور تشخیص را
از من برده باید که حکیم دیگرے برای این خدمت معین شود حضار مجلس سلطانی
بعرض رسانیدند که معالج خان با وفور عقل و تمیز کامل بدینحال رسیده که تشخیص
نبض نمے تواند نمود اگر ظل سبحانی صحبت ایشان اختیار نمایند کارخانه سلطنت
رو بخرابی خواهد آورد بادشاه ازخوف این از صحبت عالی محترز شده امر فرمود
که معالج خان را نگذارند که بار دیگر بخدمت ایشان رود و طعام مشتبه بوے
بدهند که در صفائی وقت وی خلل آید و بهیئت اصلی شود خدمت ایشان از
استماع این ماجرا تبسم فرمودند و گفتند الراضی بالضرر لایستحق النظر فرد

نگفتم فلانی که بد میکنی	نه با من که با نفس خود میکنی

من خرق عاداته رضی الله عنه روزے حضرت بی بی
صاحبه قدس سرها فقیر را به طلب ایشان فرستادند چون بخدمت ایشان رسیدم
در مجلس عالی از اکابر وقت بسیاری جمع بودند در اظهار طلب توقف نمودم روے
مبارک بسوی من آورده فرمودند بگو تا چه داری معروض داشتم که از رای
عالی پوشیده نخواهد بود تبسم نموده فرمودند که بابا تو هم آزمائش ما می کنی برو بخدمت
بی بی صاحبه بگو که اینک آمدم فقیر عرض نمودم که توقف من از روی آزمائش

نبود

نبود بلکه از ادب معروض داشتم گفتند راست گفتی چیزی از ادب چیزی نوع ثانی
من تصرفاته رضی الله عنه برادر فقیر میان ضیاء
الحق بانواع سرفه و تپ گرفتار بود هرچند علاج مے نمودند فائده نمیکرد روزی
کسے روغن گاو بخدمت ایشان آورده بود در ان اثنای حضرت بی بی صاحبه
برادرم را بخدمت ایشان فرستادند که رفته عرض احوال خود را بکن و بگو که از دوا
عاجز شده ام وقت تصرف است میان ضیاء الحق رسید و احوال خود را معروض
داشت فرمودند که دوای شما پیشتر از شما آمده با طعام و بیطعام ازین روغن
خورده باشند که شفائی شما درین نهاده شده چون روغن را بخدمت حضرت
بی بی صاحبه قدس سرها آوردند خادمه ایشان بعرض رسانید که در تپ و سرفه
روغن چگونه دوای باشد فرمودند که روغن چیز خوردن است اگر ایشان زهر
دهند شفا است ازان روغن برادر فقیر مے خورد چون روغن خلاص شد آزار
او هم بصحت مبدل گردیده **من تصرفاته رضی الله عنه**
درخت بیدے در خانه ما بود و از مدتے خشک شده روزے ایشان را وضو میدادم
و آب وضو ایشان را در زیر درخت انداختم فرمودند که این آب را بچه نیت
زیر درخت انداختی عرض نمودم که بطمع آنکه سبز شود فرمودند که چنان خواهد شد
آن درخت از سر نو سبز شد و شاخها بر آورده و مدتے تازه ماند بعد از چند
سال باز رو بخشکی آورد روزے بطرف درخت نگاه کرده فرمودند که این
درخت مادام حیات ما چون ما گاه خشک گاه سبز است بعد از وفات ما
خشک خواهد شد فوقع کما قال رضی الله عنه **من خرق
عاداته رضی الله تعالی عنه** فقیر از مدتے مریض بوده
و از دواها دلم سرد گردیده روزے در حضور ایشان برای من دوا حاضر کردند

طبع من ازان متنفر بود اما از ادب نمی توانستم که رد آن نمایم خدمت ایشان بر ضمیرم واقف
شده فرمودند که میل تو بدو انمی شود عرض نمودم که خیلی طبیعت من ازین متنفر است
اگر در حضور عالی نمی بودم نمی نوشیدم فرمودند منوش فقیر خوشدل شده آن قدح
را از دست انداختم تبسّم فرمودند و گفتند که اینقدر از دوا اول تلخی گفتم بمرض خوشم
نه بنوشیدن این دوا فرمودند دهن بکشا دهن خود بکشودم لعاب دهن مبارک را
بدهن من انداختند آنرا آب حیات انگاشته برغبت فرو بردم در حال صحت کلی
یافتم **مِنْ تصرفاته رضی الله تعالیٰ** روزے وضو فرمودند
و بخادم گفتند که این آب را نگهدار که بکار خواهد آمد آن خادمه از نادانی گفت که چه
کار مے آید فرمودند که جهت دفع زهرِ مار بکار می آید و خود برای ادای نماز جمعه
تشریف فرما شدند بعد از ادائے نماز از مردمان کوچی ضعیفه را بخدمت آوردند که
این را مار گزیده است و بحالت مرگ است و طفلی دارد دو ماهه که بمرگ این
آن طفل نیز خواهد مرد دعا فرمایند که حق تعالیٰ او را شفا دهد فرمودند که آب مستعمل وضو
را که داشته بودیم برای این بود بیارید آب را حاضر کردند و بآنها دادند که باین
آب مکان گزیده را بشوئید و بقیه آب را بخورانید چون بعمل آوردند فی الفور
بصحت آمد **من خرق عاداته رضی الله تعالیٰ عنه**
یکے از فرزندان ایشان میان مطیع الله نام داشت و در ایام شیرخوارگی بود بسیار
مریض شده او را بر داشته نزد حکیمی بردند آن حکیم چون او را دید بخادم گفت
زود ببرید که در راه خواهد مرد چون بخانه آوردند احوال آن طفل متغیر بود مادرش از
مشاهده آن در گریه و فغان آمد خدمت ایشان در مشغولی بودند از استماع آن
آواز متوجه آن طفل شدند بایشان الهام ور دادند بزبان هندی که معنی آن
بفارسی این است که مادرش ریوند بخورد و بخوراند بطفل و بمالند بطفل از استعمال

آن شفا یافت و مدت عمر بهر مرضے که مبتلا می شد از خوردن و مالیدن ریوند شفا می یافت
مِنْ تصرفاته رضی الله تعالیٰ عنه یکی از مشایخ وقت
بایشان مخالفتے داشت و سلطان وقت را با وے اخلاصے بود و بصحبت سلطان
آمد و شد داشت گاه گاه سخنان نا ملائم از جانب ایشان در محفل سلطان مذکور می نمود
یکی از ملازمان سلطان که بخدمت ایشان اخلاص کلی داشت از شنیدن سخنان
او متغیر شده بخدمت ایشان معامله مذکوره را معروض خدمت ایشان نمود بغایت
رنجیدند و رنگ مبارک سرخ شد حاضران آن ملازم را اشاره نمودند که زیاده
ازین حرفے بر زبان نیارد ایشان از اشاره آنها مطلع شده فرمودند که چرا
منع مے نمائید و از آن ملازم پرسیدند که وقتے که فلان ازین نوع سخنان
در میان داشت در مجلس که حاضر بود و اسمای امرای که حضار مجلس
بودند یک بیک بزبان بردند ایشان فرمودند که کسی از او شان تکذیب او را
نکرد و آن شخص گفت که همه تصدیق وی نمودند بلکه سخن او را آب و رنگ میدادند زیاده
ملول شدند ساعتی مراقب بودند و بعد لمحه فرمودند که بما نمودند که هفده
کس او را تصدیق ما کردند کذلک آن امرا هفده نفر بودند از غضب سلطان بر و ر
ایام بقتل رسیدند و یکی از آنها نماند و آن شیخ باندک مدت هلاک شد
و از مشیخت او اثرے نماند و بساط آن سلطنت نیز چیده شد نعوذ
بالله من غضب اولیائه اگر ازین نوع معاملات که بنظر فقیر از ایشان
گذشته بے آنکه از دیگران شنیده ثبت نمایدش مثل این کتاب دفترے
انشا کنم با آنکه مرضی ایشان در اظهار این معاملات ظاهر نشده معترضاً عن
التطویل بهمین مقدار اکتفا نمود **فرد**

عنان از کف مده کاین ره دراز است	رجوعی جانب مطلب ضرور است

تذکرہ رابع از منتخب سابع در ذکر ارتحال حضرت قیوم جہان بفرادیس جنان رضی اللہ عنہ

چون عمر مبارک ایشان بآخر رسید در دل ایشان اشتیاق طواف بیت اللہ
المعظم و زیارت روضہ منورہ حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم و زادہما اللہ تعالیٰ شرفاً و تعظیماً غلبہ کرد ہر چند کہ این عزم ایشان را
از مدتے بودہ و حج فرض را با وجودی کہ در ابتدای جوانی ادا نمودہ بودند چنانچہ در رسالہ
آداب الارشاد را وران را تصنیف فرمودہ بودند و دران رسالہ از احوال و وارد
آن سفر خود نوشتہ اند اما شوقی بنوعی داشتند کہ نذر فرمودہ بودند کہ تا براہ حج نہ برآمدہ ام
گوشت را کہ محبوب ترین اطعمہ نزد من است نخواہم خورد و از این نذر دوازدہ سال
گذشتہ بود کہ روانگی ایشان رو داد و درین مدت مدید گوشت نخوردہ اند و چون
بمنزل اول برآمدند خدمت حضرت بی بی صاحبہ قدس سرہا دعوت
نمودند و اقسام گوشت را بانواع تیار کنانیدند و خدمت ایشان ازان تناول
فرمودند و چون شب اول از کابل برآمدند منزل را قریب غارہای اختیار فرمودند
بقرب دہ فرسنگ و سہ روز آنجا بودند بنا بعت ہجرت پیغمبر صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم و نیز جہت متابعت شب از کابل بدر شدند و مطابق کردند کوچ خروج
را بتاریخ ہجرت و دران منزل با ایشان معلوم ساختند کہ از تحرک تو کرہ زمین بحرکت
شد کذلک از انروز انواعی سرگردانی بعالم رخ نمود و جمعیت از اہل جہان رخت
بربست و دران سفر در اوراد و وظائف و عبادات و صیام مقرریہ خود افزودند فقیر بہ
عرض رسانید کہ درین ایام سفر بعبادات زیادہ از عادت ماسبق افزودہ اید آیا باعث
شکرانہ این سفر خواہد بود تبسم فرمودہ گفتند کہ با عمر بآخر رسید ہر چہ از دست بیاید

بیت
غنیمت قرار دہ لی در دور روز زندگی جامی نشد سیر از غمت ؛ کاشکی در عشق عمر جاودان میداشتی

ازین نوع اخبار مشعر بر قرب ارتحال از ایشان شنیدہ می شد چون با حمد شاہی
رسیدند چند روزی آنجا اقامت فرمودند و خلق بسیار داخل طریقہ علیہ شدند
و کذلک چون بقلات نصیر خان رسیدند مردم قلات بیک منزل استقبال نمودہ
بودند جمہور خلائق بنوعے بود کہ زیادہ ازان متصور نباشد کذلک در ہر بلدہ کہ مے
رسیدند قدوم میمنت لزوم ایشان را غنیمت شمردہ جوق جوق خلائق بزیارت
شریف مشرف میشدند و ازان نتائج کلی برمید اشتند و در قلات چند روزے
جہت بعضے مصالح ماندند و از آنجا روانہ بندر کراچی از راہ کوہستان شدند و فقیر
بعرض رسانید کہ اگر براہ سندہ رفتہ شود عالمی از نور ارشاد عالی منور گردد فرمودند
کہ بابا ایام حیات بسیار کم بنظر مے درایند در راہ رفتن سرعت را ازان مرعی مے
دارم کہ بممالک عرب رسیدہ شود اگر بطرف سندہ می روم ایام بسیار می باید رسیدن
بعرب دشوار می شود روزے در عرض راہ فقیر با ایشان در شقہ ثانیہ کجاوہ
سوار بودم و خدمت ایشان غنودہ بودند بعد لمحہ بیدار شدند فرمودند کہ معاملہ
عجب بنظر درآمد جماعت از اہل اللہ را کہ اموات اند دیدم کہ بطرف عرب روانہ اند
و بر اسپان بس بزرگ سوار اند کہ فقط گردن ہای آن اسپان از تمام وجود سپاہان
دنیا کلان تر است و فقیر خود را بر پالگی مے بینم سوار و از قافلہ جدا شدہ با ایشان
ملحق شدم و پالکی من بے کہار میرفت و از اسپان بس نمی ماند ازین معلوم نمودم
کہ من بارو حانیان ہمراہ خواہم رفت و از شمایان جدا خواہم شد چون بہ بندر کراچی
رسیدند فرمودند کہ دریا بنظر من از خون مے دراید معلوم میشود کہ وفات من در دریا
واقع خواہد شد بعد از رکوب کشتی و قرب گوادر طوفانے شدید رو داد و لیستم
شعبان روز پنجشنبہ مردم عاجز آمدہ التجا بخدمت ایشان آوردند و طلب دعائے

نجات از شر طوفان نمودند خدمت ایشان عنایت کردند که بهتر آن است که بنده
خود را برضای خالق بگذارد و آنچه از آن جناب آید محبوب دارد اما چون مردم
الحاح بسیار بکار بردند دست مبارک بدعا برداشتند هنوز دست های
ایشان بدعا بود که طوفان تخفیف شد و باران ایستاد و آفتاب از ابر برآمد چون
از دعا فارغ شدند بالکل امن حاصل شد و باد از وزیدن ماند چنانکه سه روز
کشتی جا بجا مانده بود بعد از سه روز باد وزیدن آغاز نمود چون به بندر
مسقط رسیدند در قریه ابرق فرود آمدند چه خدمت مخدوم ابراهیم
در ابرق سکونت داشتند در ان ایام که خدمت ایشان در آنجا بودند
مخدوم صاحب انواع خدمتگاری بجای آورده حتی الوسع در خدمت
کوشیدند اتفاقا در آنجا دندان مبارک ایشان بدرد آمد تجویز بر آوردن
آن نمودند چون آن را بر آوردند بیخ دندان قوی بود تمام نه برآمده و پاره
از ان در محل خود بماند بدان سبب زحمت بسیار از وجع بدیدند روزی در ان
وجع ضعف بر ایشان غلبه نمود و مدتے بے حس و حرکت بودند چون بهوش آمدند
فرمودند که عجب معامله درین ضعف رو نمود خود را در حضور مقدس جناب نبوے
یافتم و عنایات بے نهایات در خود مشاهده نمودم و نسبت خاصه آنحضرت مرا
در بر گرفت و وصل عریان میسر شد و معاملاتے در میان آمدند که مصداق ما
لا عین رأت و لا اذن سمعت تواند بود بها تا که متمنا به حسب خواهش
بدست آمد و ازین معلوم گشت که وقوف جسدی من در حضور روضه شریفه
واقع نخواهد شد چه اگر بحیات آنجا رسیدن می بود این امور در آنجا وقوع مے
یافت چون از بندر مسقط روانه شدند و به بندر مخه رسیدند سواری دریا را موقوف
نموده از آنجا براه خشک به نیت زیارت یمن تا بندر حدیده روانه شدند چون

بشهر زبید رسیدند مردم بسیار از ایشان مشغول شده مورد فیض و برکات گردیدند و از ان
جا بقریه هما که قریب بهمان شهر بود رفته از زیارات مزارات کامیاب شدند و در ملک
یمن در هر منزلیکه مے آمدند در اطراف آن مرحله تفرج مے نمودند و خیلی توصیف یمن بزبان
مبارک میگذشت روزے یکی از مخلصان معروض داشت که ملک خراسان که مراد کابل
و قندهار باشد از این ملک بمراتب بهتر است خدمت ایشان فرمودند که مگر نشنیده
خبر اِنّی اَجِدُ رِیحَ الرَّحْمٰنِ مِنْ جَانِبِ الْیَمَنِ و نشنیده اَللّٰهُمَّ بَارِکْ لَنَا فِی
شَامِنَا وَ یَمَنِنَا که دیگر ولایات را بر ان فضل بدهی این ولایت عرب است و خراسان
عجم و عجم را با عرب چه مساوات و چون به بندر حدیده مبارک رسیدند بقرب مکانے
که زیارت ایشان آن جا واقع شد نزول فرمودند و مردم بسیار بسعادت قدم بوسی
مشرف شدند چند روز در آنجا انعقاد حلقه و مجلس ارشاد گرم بود چنان سرعت
بیاضی بوده که کارسنین بساعات تعلق داشت و بنصیب هر که از هر جه رسیدن
بود رسید تا خدمت ایشان مریض شدند و حمی شدید بایشان عارض گردید
روز اول بحلقه صبح پرداختند و آن روز جمعه بود بار دیگر حلقه میسر نشد بیت

در پیر مغان بستند هیهات
کنون کو رند کو میخانه کو نوش

تمام ایام مرض ایشان هفده روز کشید اما از روے شدت اوجاع و تپ اگر
هفده سال گفته آید بجا است فقیر در عمر خود الی الیوم شدت حرارت تپ که از ایشان
دیدم از هیچ محمومی بنظر نیامده روز چهاردهم از مرض بکشتی سوار شدند هر چند محبان
معروض داشتند که وقتی سواری دریا بسیار است چون حق تعالی صحت عنایت فرمود
سوار شوید با این همه شدت مرض سواری دریا مصلحت نیست فرمودند که کار
از مصلحت رفته بیت رند عالم سوز را با مصلحت بینی چه کار ؛ کار ملک است اینکه تدبیر و تحمل بایدش
اگر بمصلحت کار کرده شود در قاعدان محسوب خواهیم شد روزی دو سه پیش بنظر مے آید

هرچه بیشتر رفته شود اولی تر خواهد بود ارادة الله کشتی را مانعی در پیش آمد و روز جا بجا ماند شب سیوم حول جح کشتی تمام میسر شد و ناخدا بخدمت ایشان عرض نمود که فردا علی الصباح لنگر خواهم برداشت اگر مرضی حضرت باشد والا آنچه امر فرمایند بجا آورده شود فرمودند علی الصباح لنگر بردارید و چون پاسی از شب بگذشت بفقیر فرمودند که امشب از شبهای گذشته آرامم آیا مرض کار خود کرده فارغ شده حضرت بی بی صاحبه که از کثرت غم و اندوه مریض شده بودند از استماع این سخن مطلب ایشان را فهمیده بهر نوع از جا برخاسته بر بالین مبارک شدند و دست بر پیشانی انوار افشانی گذاشتند و جهت تسلّی فرمودند که آثار عرق دیده می شود امید که عرق شفا باشد تبسم نموده فرمودند که چون از زبان شما لفظ شفا صادر شده امید که شفا اخروی حاصل باشد و مردم قافله که همراه در کشتی بودند طلب فرمودند و از آنها بحلی خواستند و قرض که از آنها دادنی داشتند ادا فرمودند بدین وجه که بعد حساب قرض که هشتصد روپیه برآمد فرمودند که کسی باشد که این قرض را بخود برآرد و مرا فارغ سازد و خدمت حضرت بی بی صاحبه فرمودند که من بذمه خود برداشتم قرض خواهان را فرمودند که شما قبول دارید همه معروض داشتند که قبول داریم دست مبارک برداشته در حق حضرت بی بی صاحبه دعا فرمودند چون نیم شب شد فرمودند گونه تعب و تشنگی ظاهر شد آب حاضر کردند چون بدهن مبارک رسید رغبت نه فرمودند و بحضرت بی بی صاحبه گفتند که معلوم چنان است که وقت احتضار است باید که متوجه احوال من باشند که مبادا درین وقت خللی واقع شود چون پاسی از شب ماند بفقیر امر فرمودند که دست خود بر زانوی من گذشته زور نما چون چنان کردم فرمودند که محسوس من نمیشود که بر زانوی من دست نهاده شد یا نه معلوم است که جان از آنجا بالاتر رفته فرمودند که دست بر سینه من بگذار چون گذاشته شد فرمودند که اینجا محسوس من

می شود و آنقدر در آنوقت آثار بشاشت و فرحت بر چهره مبارک ظاهر بود که حضار را از ان تحیر دست میداد وقت صبح اول لنگر کشتی را برداشتند و در حین برداشتن شراع احوال ایشان تغیر مانده بپهلو شدند و امر بخواندن یٰسٓ بر بالین خود نمودند و بذکر مشغول شدند با ذکر تبسمی فرمودند و جان بجانان سپردند اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ ؎ فرد آنچنان زی که وقت دادن جان ؛ همه گریان شوند تو خندان

بعد از ارتحال حضرت بی بی صاحبه ناخدا را طلب داشتند که اگر تا جده تابوت ایشان را بکشتی برسانی آنچه اجوره آن باشد بحسب مدعای دل بخواهی تو داده می شود کشتیبان قبول ننمود و گفت که معمول ما یان نیست که میت را در کشتی نگهداریم و از این امر بسبب احتراز می نمائیم لیکن من کشتی را لنگر میکنم و خدمت ایشان را تا بندر حدیده میرسانم از ان جا اگر مقصد شما بردن تابوت باشد براه خشک ببرید بعد اللتیا والتی ایشان را به بندر حدیده برده شد و مردم آنجا از مخلصان و غیره ظاهر نمودند که اگر بی اذن شریف آنجا برده شود موجب باز آوردن خواهد شد باید که اول ایشان را بگذارید و بعد از رسیدن شما اگر اذن شریف داد باز برده خواهد شد مکان گذاشتن ایشان متصل مسجد وشن هندی مقرر شد مکان شریفه را روزی در صحت خود پسندیده بودند آنجا درختی بود خدمت ایشان زیر سایه آن درخت نشسته بودند و فرمودند که اینجا کاملی مکملی مکان خواهد یافت و قبر ایشان زیر آن درخت واقع شد وقت غسل ایشان این فقیر ایستاده بود خدمت مخدوم صاحب نیز ایستاده بودند و غسال چون بغسل مشغول شد و جامه مبارک برداشت و آب بر جسد مبارک ریخت ساعت بساعت حسن ایشان می افزود چنانچه مردم از دیدار ایشان سیر نمی شدند و متحیر می ماندند چون غسل را با تمام رسانیدند فقیر بطرف روی مبارک ایستاده بودم چنان معلوم

نمودم که اشاره بپای مبارک خود میکنند چون بطرف پائی مبارک ایشان شدم اندکے
خشکی در پائی مبارک ایشان مانده بود آنرا بشستم و کفن مبارک ایشان بعد مسنون
داده شد و بر عدد مسنون افزوده نشد پاس آنکه ایشان در حیات خود تمام ملتزم
بسنت بودند بعد ممات نیز مرضی ایشان بمتابعت است ارباب مکاشفه می دیدند که
ظهور ارواح طیبه حضرات انبیا و اہل بیت و اصحاب و اولیا بود و کذلک حین حمل جنازه
و صلوة این حضور مرئی بود چون در کفن پیچیدند حضرت بی بی صاحبه
قدس سرها که والده این راقم اند و ہمشیره زاده ایشان بودند ذکر ایشان در آخر
منتخب خواهد شد خبر فرستادند که مردم از آنجا دور شوند که من بزیارت ایشان
مشرف شوم چون ایشان آمدند و روی مبارک را کشودند در رنگ کسیکه از خواب
باز چشم بکشاید باہستگی چشم مبارک را کشوده بطرف ایشان نگاہے انداخته پوشیدند
چون ایشانرا برای نماز برآوردند آنقدر جمہور خلائق بود که عدد آن از حوصله کاتب
بیرون می نمود مخدوم صاحب مقدم بنماز ایشان شدند و چون بمدفن آوردند فقیر در
قبر مبارک ایشانرا گذاشت چون روی مبارک راخواستم بقبله کنم مرئی شد که بحرکت
ضعیف که مخبر تصرف قوی است خود روی مبارک خود را بقبله برابر فرمودند چون
روئے مبارک را کشودم آن قدر تجلی انوار بر روئے ایشان بود و حسن متزاید شده
میرفت که عقل عقیل از درک قاصر مے شد فرد

چرا از کاسه سر چشم من بیرون نمی افتد
که دیدار اخیر است و بجا ماندن چه می باید

وفات مبارک ایشان صبح یوم الاثنین ششم شهر ذیقعدة الحرام فی سنه
ہزار و دو صد و دوازده و این تاریخ تصور کرده فقیر است هذا هو النظم

زباغ مجدد بشد ملک دین
چو معصوم اولی که قیوم وقت

که فردوس را زو ست صد زیب و زین
بشد صبغة الله ز فیضش قرین

درختی که بد بر فلک سایه اش
بسر نو گلے داشت خوب و لطیف
قوام جهان را قضا چون شکست
ہمه قدسیان زین بماتم شدند
ہجوم غمش عالمے گشت باز
چو تاریخ جستم ندا شد زغیب

که معصوم ثانیش خوانند ہین
کزو بود خوشبو گلستان دین
نزول نمود آن بسوئے زمین
از آنرو فلک جامه نیلی است ہین
بملک دل فضل شد جانشین
بجنت مکان کرد آن شاه دین

مخلصان و محبان تواریخ بسیار جمع کرده اند از آنہا خلیفه احمد خان نظامانی
که خلیفه مخدوم صاحب است قصیده طویله جمع کرده است مانا که این دو
فرد از قصیده او ہست ❊ سے ذی قعده بدوپگاه ششم ❊ کان اختر برج شد گم ❊
دوشنبه دوازده صد و سال ❊ ❊ کان بانزده از جهان پر و بال ❊
و نیز در حروف غم دلم افزود یافته و خدمت مخدوم صاحب بزبان تازی
مرثیه املا نموده اند و دران بعضی خصوصیات ایشان را نیز درج فرموده و تاریخ
ایشان را نیز دران قصیده بدو سه ماده دران جا ذکر کرده اند آن مرثیه را ذکر
مے سازم **مرثیه**

الشیخ الاجل قطب الاکمل غوث الاغواث
قیوم البشر مجدد مائة ثالث عشر مولٰنا و مرشدنا
الحضرت الحاج محمد صفی الله السرهندی
المجددی حسبًا والفاروقی نسبًا رضی الله تعالی عنه
وارضاه و فیہا تواریخ وصاله قدسنا الله سبحانه وتعالی باسرار الکمالہ

بجنت مکان کرد آن شاه دین ۱۲ ۱۲

غم دلم افزود ۱۲ ۱۲

بدر جلى بليل الفنا

شمس المحبة والتقى ؛ غابت بليل دجى الفنا
عن فرقة احترق الشوى فاسترجعوا اهل البلا
قد کان ذا یهدی العمی فی دین خیر الانبیا
وليبكه بلاغ الهدى فاسترجعوا اهل البلا
فی حین مولده النقی زارته کعبته بالسنی
سمّ الادم بالصفی فاسترجعوا اهل البلا
ولذا اصفى الله دعا ومن الثقات لقد وعی
قد کان ذا کل یعی فاسترجعوا اهل البلا
قد کان رافته العلا غیثا مغیثا راتعا
جواد هدى والعطا فاسترجعوا اهل البلا
قامت يداه عن النبی فی ارشاده منهاك الغوی
نحو الطريق المنزوی فاسترجعوا اهل البلا
ظلت سهام انظاره فی جلب قلب اغیاره
کانت تصاد بداره فاسترجعوا اهل البلا
من مصرع شعر له لم یعد الاصاده
والی النجات فقاده فاسترجعوا اهل البلا
حتف السكار انفه ملجا الحيارى كنفه
یحمی الامانة کتفه فاسترجعوا اهل البلا
صدر له مخزینه بالحق فیه دفینة
من فیضه بسکینه فاسترجعوا اهل البلا
جل الکتشاد مساده زان استواء نجاده

ولنعم من بعماده به فاسترجعوا اهل البلا
صحت قلوب واحیه بنعاله المتضاحیه
فی الذکر عادت جاریه فاسترجعوا اهل البلا
محی لدین قد علا قیوم وقت معتلا
هو قطب قطاب لعلی فاسترجعوا اهل البلا
قد جدد الثالث عشر من الف ثانی واشتهر
متبعة الاف البشر فاسترجعوا اهل البلا
هو فرد عصر مختبر هو غوث اغواث البشر
فی نشر احکام ابتدر فاسترجعوا اهل البلا
هو قطب ارشاد الامم قطب لمدار المحتشم
هادی الطریق المعتصم فاسترجعوا اهل البلا
واضاء قلوبا واحیه من ضوئه بالراضیه
ظل السکاری صاحیه فاسترجعوا اهل البلا
وسقی العطاش عذوبه لم یستقل ذنوبه
ملاء المدام غروبه فاسترجعوا اهل البلا
ذاك المدام المسكر بل ذو الخمار المخمر
اذ عن به من ينكر فاسترجعوا اهل البلا
اقداح عشق بطونه فاضت على مطعونه
بات السلی بشجونه فاسترجعوا اهل البلا
یا ویلنا فی فوته وا حسرتا فی موته
هذی العمی عن صوته فاسترجعوا اهل البلا

اذا دین محمد ؛ صارت ضیا مهتد ؛ فی الکتم جاء بعونه ؛ فاسترجعوا اهل البلا ؛ ۲

فی شعشعان انواره
یا ویل لیس بداره
مات الخلیفة للنبی
من این اجدک یا ولی
این الصبوح واین من
یمسح بہ کل الزمن
این التلذذ صبوحہ
کیف اهتدا من دوحہ
این الغبوق المرتضی
ومتی اغتباق المهتدی
این الصبوح الفائض
ومتی استجار فائض
این الغبوق المحرق
طار العقول فغلق
این الغبوق بما حلے
کیف ارتفاق المحتلی
یا زائرین لوجهه
والفائضین بفیضه
من وجهه فیضا لقدم
وهو الزریع الی القدم
حضر النبی وصدیقہ

نقباض من ابراره
فاسترجعوا اهل البلا
قام القیامة یا صفی
فاسترجعوا اهل البلا
اعطاه ذارب المنن
فاسترجعوا اهل البلا
انّی احتظاظ صبوحہ
فاسترجعوا اهل البلا
فی ساحت ارباب الهدے
فاسترجعوا اهل البلا
وانّی استنکار عارض
فاسترجعوا اهل البلا
من سکر حب العشق
فاسترجعوا اهل البلا
فی سکر حب احتلے
فاسترجعوا اهل البلا
فالذاکرین بسرّه
فاسترجعوا اهل البلا
قد کان تحصیل لذمم
فاسترجعوا اهل البلا
مَعَہٗ اِذًا اصدیقہٗ

فی الغسل کان رفیقہ
فی فجر اکبرے
لحدیدة الیمن النقی
فی حین غسل جنازتہ
اصحاب قرب جسمانتہ
حضر اهل اسلام اذا
جمعا عظیما محتفی
اهل البصیرة شافهوا
صلی النبی واصحابہ
صلی ملائکة السما
فی عالم الارواح ذا
متیقن ان الولے
یهدے هداه المعتلی
اللهم ارفع قدره
فی نشر ما جا صدره
قدس الهی سرّه
حتے نقیل مقره
اسکنہ فی بحبوحة
مع امتہ مفتونة
وطنه فی انس البقا
احبابہ انج من الشقا

فاسترجعوا اهل البلا
قد جاد بالروح الصفی
فاسترجعوا اهل البلا
قد کوشفوا ببراعتہ
فاسترجعوا اهل البلا
صلوا صلوة المهتدی
فاسترجعوا اهل البلا
حین الصلوة فحاضروا
فاسترجعوا اهل البلا
صفوا صفوفا بارتضا
فاسترجعوا اهل البلا
قد کان بارشاد النبی
فاسترجعوا اهل البلا
تو زوار اه بدره
فاسترجعوا اهل البلا
وافض علینا برّه
فاسترجعوا اهل البلا
من نخبة محبوبة
فاسترجعوا اهل البلا
ادمه فی حظ اللقا
فاسترجعوا اهل البلا

برده ربی مضجعا ايده دائما مرحبا
فی انس قد سك موهبا فاسترجعوا اهل البلا
ادم الهدى فی آله واسترضه بما له
وارحم جميع عياله فاسترجعوا اهل البلا
رب ارض عزاولاده وزد التقى فی احفاده
كثر جنود ارشاده فاسترجعوا اهل البلا
ظلل بظل دائم من فيض انس قائم
سكن بهم فی عاصم فاسترجعوا اهل البلا
يارب اد حقوقه عن ذمتی محقوقه
قد علقت مرقوقه فاسترجعوا اهل البلا
وامطر علينا وابلا من غوث غيثا حلى
متدائما متواصلا فاسترجعوا اهل البلا
ربی ادم ارشاده فی جمع من قد صاده
اوصاده من جاده فاسترجعوا اهل البلا
كثرت فی تطريقه خلفاء فيض طريقه
فاكثر سواد فريقه فاسترجعوا اهل البلا
وادم فيوضا باهره الى لقيامة ظاهره
وبالاستقامة عامره فاسترجعوا اهل البلا
عظم هدى خدامه كثر لمن بزمامه
ياتوا الى احكامه فاسترجعوا اهل البلا
كثر سواد جميله ياتوه فی تسبيله

ورجعا لـ عند يا راضيا ، مثواه محمد اصا فيا ، متزائلا مستكا فيا ، فاسترجعوا اهل البلا ۴۲

اوسلك من بسبيله فاسترجعوا اهل البلا
بارك باهل طريقنا واكثر جميع فريقنا
واحرقهم بحر يقينا فاسترجعوا اهل البلا
ويا عظيم الخلق السنى حصصهم تلو النبی
سلكهم للمستفی فاسترجعوا اهل البلا
فی قرب زلفی اقدس قربهم بالمانس
جنبهم عن دنس فاسترجعوا اهل البلا
يا من تدوم بلا فنا يا من يخص بك البقا
ويك الحرى او فی الثنا فاسترجعوا اهل البلا
كل يموت ويهلك الا الاله المالك
واليه كل سالك فاسترجعوا اهل البلا
انا اله نسترجع واليه كل راجع
وهو العليم السامع فاسترجعوا اهل البلا
فی يوم اثنين فارتحل وباخر الفجر انتقل
وبظل خالصه استظل فاسترجعوا اهل البلا
فی سادس الشهر البهی ذيقعدة حضر الولی
بحوزة الفيض العلی فاسترجعوا اهل البلا
فی اثنا عشر سنه مضت من بعد ما تما اتت
اثر الف سنه قد خلت فاسترجعوا اهل البلا
ولقد رضيت قضاءه اذ ذقته ورضاءه
متلذذا مهضاءه فاسترجعوا اهل البلا

زد يا رب ضيفهم بالكرم ، واسترضهم يا ذا النعم ، انت الملاذ المعتصم ، فاسترجعوا اهل البلا ۴۳

فسئلت بشری الهاتف — عن سن وصل العارف
جا کلمه الخیر لو فی — فاسترجعوا اهل البلا
یرضی الله عنه جا — الف ومأتان احتوی
واثنا عشر معا استوی — فاسترجعوا اهل البلا
ثم ارثنی بلسانه — بشری الی غفرانه
هو حام فی رضوانه — فاسترجعوا اهل البلا
تاریخا لثالث فیهما — هو فی الحریم قدس جا
بطفیل عم الاصفیا — فاسترجعوا اهل البلا
قد حار ابراهیمه — اذ فات عنه نعیمه
ما ان انتر سهیمه — فاسترجعوا اهل البلا
ضاقت علیه حیاته — ذاقت لدیه مما تم
بانت الیه شتاته — فاسترجعوا اهل البلا
فیض لرسول المصطفی — من غیب غب مرتضی
غابت فی حجب السنا — فاسترجعوا اهل البلا
باصد قصدیق عتیق — بافرق فاروق فریق
وحیای عثمان وثیق — فاسترجعوا اهل البلا
وباعین علم علینا — غواص بحر نبینا
رب اتخذن بحلیه — واخلع علینا بحلیه
برد حریق مضلتر — فاسترجعوا اهل البلا
ربی فصل وسلم — لمحمد ولآله
ولصحبه واشیاعه — فاسترجعوا اهل البلا

ومن افضال ولینا؛ فاسترجعوا اهل البلا

ولانبیا

ولانبیا من اخوته — ولاولیا من امته
واتباعه من شیعته — فاسترجعوا اهل البلا

تذکرهٔ خامس از منتخب سابع در ذکر فرزندان جناب حضرت قیوم جهان رضی الله عنه

خدمت ایشان کثیر الاولاد بودند حتی که نساء و رجال زاید از شصت نفر از ایشان بولادت رسیده اند اکثری در ایام صبی رحلت نموده اند وآنچه بعد از ایشان خلف شده اند هشت پسر و سیزده صبیه بودند واز جمله پسران اول واکبر ایشان حضرت شاه ولی الله بودند خدمت وی باعلی درجات کمال والکمال رسیده واز خدمت والد شریف خود ماذون شده وخلقی از وی مشغول گردیده فقیر بعضی مسترشدان آن مخدوم زاده را دیده محفوظ شدم وحضرت مرشدی قیوم جهان خیلی وصف استعداد وی می نمودند ومکاشفات ومعارف او را می پسندیدند وچون مسکن این مخدوم زاده بعید افتاده بود همیشه در حضور نمی بود اکثر احوالات خود را بقلم معروض میداشت وبصحت وسقم احوال بود ومکاتیب عالی سرافراز می شد فی الجمله اعجوبهٔ روزگار وبرتو لطف کردگار بوده مردم آن نواحی بوجود شریفش مفتخر وممتاز بودند واز فیوض وبرکاتش بهره مند وپرهیز وتقوی وی بسر حدی بود که بی اعانت خداوندی بوسع بشری بدان رتبه تورع از جمله محالات است ازبسکه در امور احتیاط بکار می برد که مردم حکم بجنون می نمودند فقیر بیاد دارد که شخصی پیزار پشاور بخدمت حضرت هدیه آورده باین مخدوم زاده وداوند مخدوم زاده بنات او را کنده و پیزار بپا کرد چون بخدمت حضرت آمد پیزار او را دید

خیلی

خیلی محظوظ شدند و شکرانهٔ الهی بجا آوردند که در اولاد من چنین شخصی بوجود آمده اگر ازین نوع خصائص وی ثبت شود بتطویل کشد خلیفه ملا عبدالکریم بابی از زبان حضرت قیوم جهان در توصیف زهد این مخدوم زاده نقل میفرمودند که روزی بتقریبی فرمودند که اگر در زیر جرم آسمان دیده شود همچون ولی الله زاهدی درین زمان بنظر نه آمد و در علوم ظاهری نیز برخ کامل داشت و احادیث بسیار بیاد نموده بود بیاد فقیر است که تیمور شاه درانی که سلطان وقت بود وفات یافت جماعت صاحبزاده گان بنزد شاه زمان که سلطنت باو مقرر بود برای فاتحه میرفتند و چنان مقرر نموده بودند که بمسجد جامع قلعه یکجا شده باز برای فاتحه نزد بادشاه روند و خدمت حضرت قیوم جهان چون از صحبت سلاطین محترز بودند فرزندان و متعلقان خود را برای فاتحه فرستادند که در مسجد مذبور رفته با قوم یکجا شده بفاتحه بروید از وقت الله چون بدر قلعهٔ بادشاهی رسیدند وقت عصر بود و نوبت و نقاره و کرناه و غیره انواع می نواختند که معمول آن وقت بود چون مخدوم زاده استماع نمود گوشهائی خود را بدست بند نمود و جلوه اسب را گردانید چون کبیر جهاء او بود لاچار همه گردیدیم و بخدمت حضرت رسیدیم و خدمت ایشان استفسار نمودند که چرا جلد آمدید واقعه را بعرض رسانیدند حضرت از استماع آن ملول شدند و فرمودند که قوم همه رفتند و از جانب ما کسی نرفته مبادا معاندان وقت را یافته بنامی در ایند و بادشاه را در تردد اندازند و ساعتی متامل شده فرمودند حَسْبُنَا اللّٰهُ نِعْمَ الْوَکِیل اتفاقاً بعرض بادشاه رسانیدند که حضرات صاحبزادگان برائی فاتحه آمدند سوائی حضرت قیوم جهان که ایشان از مدتی تارک صحبت سلاطین اند بادشاه چون اخلاص کلی در آن وقت بخدمت ایشان داشت گفت من اراده نموده ام که اول بزیارت حضرت قیوم جهان مشرف شوم و از ایشان

در

دستار به بندم و چون دیگر صاحبزاده گان را ملاقات کنم لابد با خود دستار آورده باشند و تکلیف بستن کنند هر آئینه رو نمی توانم نمود بهتر آنست که اول زیارت ایشان را یافته ثانی ملاقات دیگر حضرات کنم غفار خان صند و قدار را بخدمت صاحبزاده گان فرستاد و عذری در میان آورد و وعده ملاقات بروز جمعه کرد و همان شب بخدمت حضرت قیوم جهان پیاده آمد و دستار از ایشان بست باز ملاقات بدیگران نمود خدمت حضرت قیوم جهان فرمودند که نتیجه ورع میان ولی الله بود که بادشاه خود پا پیاده در اینجا رسید و او را از ملامت برآورد و توکل و تبتل و ورع و تقوی و انزوا و استغنا و شکستگی و بی نفسی زائد التحریر داشت در سنه هزار و دوصد و سی و یک ازین دار پرملال انتقال نمودند اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ فرزند دویم حضرت قیوم جهان میان قدرة الله نام دارند و در نواحی کوهستان کابل سکونت دارند و فرزند سیوم ایشان میان کرامت الله اند و در توابع پکلی سکونت دارند فرزند چهارم ایشان میان امین الله نام دارند و این مخدوم زاده طبع شعر بسیار خوب دارند فرزند پنجم ایشان میان ذکر الله نام دارند و در کوهستان کابل می باشند فرزند ششم ایشان میان ظهور الله نام است و این مخدوم زاده در طفولیت خیلی مقبول والد شریف خود بودند فرزند هفتم ایشان میان مطیع الله بوده بعد از والد شریف خود در جوانی رحلت نمود و فرزند هشتم ایشان میان عبد الباقی است عمر این مخدوم زاده در حیات والد شریف نوبد و سالگی رسیده بود والده این مخدوم زاده از اولاد حضرت خواجه خواجگان بهاء الدین بلاگردان است رضی الله عنه ازین مر بتولد این مخدوم زاده خدمت حضرت مرشدی قیوم جهان

خیلی محظوظ شدند اللّهم وفقهم فیما تحب و ترضی بر این فقیر در مادهٔ جمیع
حضرات مخدوم زاده گان امید دارم که در نسبت والد شریف محظوظ شوند
و از زبان الهام ترجمان والد ایشان نیز بشارت در حق اینها مسموع دارم امید که از
گوش با آغوشش رسد ؎

تذکرهٔ سادس از منتخب سابع در ذکر خلفای حضرت قیوم جهان رضی اللّٰه تعالی عنه

مخفی نماند که از خدمت ایشان خلایق بسیار به نسبت باطنی مشرف شده اند و صاحب کشوف والهامات گردیده و مستحق بامر خلافت بوده اند آما کسانیکه مجاز گردیده اند بیست و هشت نفر اند اول و اکمل همه خدمت حضرت بی بی صاحبه قدس سرها اند می بایست که اولی ذکر ایشان نموده می شد و در ذکر حضرت قیوم جهان و ایشان فاصله نمی شد چنانچه حضرت قیوم جهان عنایت می نمودند که صورت ما هر دو جدا است و حقیقت ما یکی اما چون عادت نویسندگان مقامات چنان جاری شده که ذکر نسای صالحات در آخر کتاب می کنند کذلک در نفحات وغیره کتب یافته شده متابعت اینها نموده ذکر ایشان را در تذکره سابع این منتخب نموده شد و ختم کتاب بدان قرار یافت و ثانی خلیفه ایشان فرزند ایشان میان ولی اللّٰه که احوال این مخدوم زاده در تذکره ما قبل ذکر یافته ان شئت فارجع الیه کاتب الحروف نیز بشرف اجازت از ایشان حضرت قیوم جهان رضی اللّٰه تعالی عنه مشرف شده ام اما اجازتی که بفقیر عنایت شده از مواهب ایشان است والا نه در خود لیاقت آن نمی داند و برادر عینی این فقیر میان ضیاء الحق نیز مجاز از ایشان است و صاحب حالات

بلند و معارف ارجمند و از خدمت حضرت قیوم جهان و حضرت بی بی صاحبه به بشارات عالی و اشارات متعالی سرافراز اند اللّهم اوصله الی غایة الکمال بحرمة النبی و الآله خدمت حضرت مخدوم صاحب میان محمد ابراهیم رحمة اللّٰه علیه نبیرهٔ مخدوم صاحب جامع کمالات ظاهری و باطنی میان محمد هاشم قدس سره که از فحول سرآمد علمای عصر و احوال ایشان مستغنی از بیان است بودند از ایشان مجاز اند و باعلی درجات کمال و اکمال مشرف و جهانی از ایشان منور شده در طریقهٔ علیه داخل گردیده و ارشاد ایشان کامل آمد و خلفائی صاحب کمال از ایشان بروی کار شدند و سلسلهٔ علیه را رواج کلی دادند فرزند ایشان مخدوم میان عبد اللطیف بصحبت حضرت قیوم جهان مشرف شده اند و از توجهات علیه بهرهٔ کلی یافته و از خدمت والد خود بکمال رسیدند و مجاز گردیده اللّهم اوصله الی غایة ما یتمناه و از جملهٔ خلفای ایشان خلیفه میان سلیمان علی و خلیفه میان احمد خان نظامانی و سیادت پناه میان سید نور محمد مرحوم و قاضی میان محمد قاسم و میان اسمٰعیل و خلیفه میان محمد فاضل و خلیفه احمد کهتائی و مولوی محمد حیات هر یکی صاحب معارف و اسرار مظاهر کشوف و انوار اند و براه نمونی خلایق مشغول اللّهم زد اخواننا فی الدین و یرحم اللّٰه عبدا قال آمینا درین کتاب هرجا مخدوم صاحب در خلفای حضرت مرشدی قیوم جهان ثبت یافته مراد ایشانند و تفصیل احوال ایشان مستحق کتاب علیحده است درینجا بهمین قدر اکتفا افتاد و فضیلت پناه کمالات دستگاه ملا محمد زکی نیز از خدمت حضرت قیوم جهان مجاز شده بدرجات کمال فائض گردیده اما خدمت حضرت مرشدی قیوم جهان می فرمودند که نسبت ملا محمد زکی ضمنی است حامل نسبت وی منم اما بعد از من عجب است که حفظ نسبت خود تواند کرد فضائل و کمالات شعار آخوند زاده محمد انور

بنوی از جمله مجازان کامل و نسبت یافتگان مکمل حضرت قیوم جهان است
و عالمی از و اخذ طریقه نموده در بلده مذکور بارشاد مشغول است حقایق و معارف
آگاه فضائل و کمالات دستگاه خواجه مقیم صوفیان چارکاری المشهور بصوفی
خواجه از زمره خلفای ذوالاقتدای حضرت قیوم جهان است این عزیز
خیلی صحبت موثر داشت و خلایق بسیار از وی بهره ور گردیده در حیات
مرشد خود رحلت فرمود رحمة الله علیه پیر اکبرشاه خوستی نیز از مجازان معتبر ایشان است
در الکائی مذکور بارشاد مشغول است و پیر احمد نیز از زمره مجازان ایشان است
با پیر اکبرشاه مذبور در یک نواحی بسر مے برد شاه بزرگ خوستی نیز از مجازان
ایشان است و باحوال نادره سرافراز صاحب جذبات قوی است و
خلقی از و بهره مند در نواحی کُرم برهنمائی خلق مشغول شاه مقصود زرمتی نیز از
مجازان ایشان است و مریدان صاحب نسبت دارد یکی از فقرای وے
با فقیر شبے بسر برد خیلی از و محظوظ شدم شیخ صنعان خوستی از جمله خلص مجازان
ایشان است صاحب خوارق و کمالات باهره بوده قبر شریفش در دور واقع
یزاد و یتبرک به و الحال نیز از مزار او مردم خوارق اظهار می کنند که دیده
بیشود و طریقه در اولاد او باقی است خلیفه ملا سلطان اندری مشهور بملا خلیفه
صاحب کمالات و منبع فیوضات است و خلقے از و مشغول از زمره خلفائے
کامل حضرت قیوم جهان است فضیلت و کمالات پناه حقائق و معارف
آگاه خلیفه ملا مهربان توخی محمد زیی از جمله خلفای کامل ایشان است و صاحب
نسبت قوی و خلقے از و بهره مند و کامیاب فی الجمله عجوبه روزگار است
آخوندزاده ملا محمد حسین موسئی صاحب نسبت قوی بوده در سفر سعادت
اثر حرمین الشریفین در رکاب سعادت انتساب حضرت قیوم جهان بود قبل از

ارتحال آن قبله ارباب کمال بچند روزے در بلده زبید رحلت نمود رحمة الله علیه خلیفه ملا
حسام الدین دولت شاهی از زمره مجازان کامل بوده بعد حضرت قیوم جهان
بمدتے رحلت نمود رحمة الله علیه سید ولایت شاه پشنگی ثم شکارپوری از قدمائے
خلفای ایشان است و خلقی از و فائض شده الحال مزار او در شکارپور است
یزاد و یتبرک به ملا حاجی ولی محمد بابی ولد حاجی رحیم خان مرحوم نیز از زمره
خلفای حضرت قیوم جهان است و خلیفه ملا عبدالکریم بابی قلاتی از قدمائے
اصحاب ایشان بوده چون خدمت ایشان از قلات عبور نمودند عازم حرمین الشریفین
شدند موصی الیه دو سه منزل در رکاب عالی بود وقت رخصت او را مجاز
فرمودند و مریدان آنجاے را حواله موصی الیه کردند و امر بصحبت نمودند اهل صحبت
او خیلے محظوظ شدند و صاحب انوار و اسرار گردیدند در این دو سال ارتحال
نموده در بلده قلات مدفون شده یزاد و یتبرک به رحمة الله علیه رحمة
واسعة و خلیفه محمد صادق کنجابی از خلفاے قدیم ایشان است بفضائل و
کمالات سرافراز حاجی پیر محمد چاردهی از جمله مجازان معتبر ایشان است
و صحبت موثر داشت و ملا عبدالله جغتائی الاصل در کوهستان کابل از
قبل ایشان مجاز بوده بخصائص مشهور الحال مزارش در کاریزی یزاد
و یتبرک به و ملا عبدالله قهقهائی از قهقهان آمده مدتے در خانقاه معلی بسر برده از
فیوضات و کمالات ایشان برخ کامل یافته مجاز شده بولایت خود رجوع
نمود و مخدوم عبدالواحد سیوستانی مشهور بمخدوم محمد احسان صاحب فضائل
و کمالات صوری و معنوی و از خدمت ایشان اجازت داشت ملا عثمان
علی زیی نیز از مجازان بوده سیادت پناه سید حسن دهلوی صاحب شجره منظوم
که در این منتخب ثبت شده نیز از جمله مجازان و مستعدان بوده و با علی درجات

کمال و اکمال رسیده میان عبد الکریم تتوی و میان قاضی محمد نصرپوری و میان عبد الله
نصرپوری نیز از مجازان بودند فضیلت و کمالات شعار خلیفه محمد کاظم شکارپوری نیز از
قدمائے اصحاب ایشان بوده بدلالت مخدوم صاحب بخدمت ایشان رسیده بود و
مظهر فیوضات شده نقل مے نمود که دران ایامے که مخدوم صاحب در شکارپور بودند
جزری از ایشان مے خواندم روزی برای سبق آمدم ایشان را بنوعی دیگر یافتم
که امکان سبق در ایشان ندیدم گفتم چه واقعه رو داده است که شما را بنوعی دیگرے
بینم فرمودند وی صیادی را دو چار شدم و در بند افتادم الحال از ذوق آن از خود
رفتم بیا تا ترا نیز با خود ردیف کنم با ایشان برخاسته بخدمت حضرت قیوم جهان رسیدم و
اخذ طریقه نمودم و بخدمت ایشان آمد و رفت داشتم و روشنی در خود میدیدم
روزے شخصے سوار بخدمت رسید و اسپ را بیرون مکان بست و بحضور
آمد و طلب طریقه نمود خدمت ایشان طریقه باو گفتند چون خواستند که توجه بدهند
آن شخص گفت که توجهی مے خواهم که از قید هستی برهم ایشان توجه باو فرمودند چون حضرت
ایشان از توجه فارغ شدند آن مرد نشسته ماند هر قدر که او را خبر کردند بخود نیامد
فرمودند که بیماری که دوا بدل خود بخواهد حال وی چنین شود القصه تا شب در آن
جا نشسته ماند و اسپش بسته شب رفقایش تجسس نموده آمدند اسپ را بآخور
بسته دیدند از حال او استفسار نمودند مردم حال او را گفتند نزد وی شده
هرچه گفتگوی نمودند بخود نیامد و خدمت حضرت قیوم جهان فرمودند که او را بر داشته
با وطاقش برند چنان کردند علی الصباح رفقایش آمده اظهار نمودند که آن مرد مرده
است خدمت ایشان بجنازه اش تشریف بردند تا بمدفن تعقب نمودند فرد

آفرین بر دل نرم تو که از بهر ثواب
کشتهٔ غمزهٔ خود را بنماز آمده

بر سر اصل سخن رویم که خلیفه محمد کاظم ناقل بعد از تشریف بردن حضرت قیوم جهان از

شکارپور مدتے بر آنچه داشت اکتفا نمود بعده بکراچی بخدمت مخدوم صاحب سید
و چندی بخدمت ایشان گذرانید و بزیارت حرمین الشریفین رفته از اماکن متبرکه
مشرف شده بوطن مالوف آمد و چون فقیر از حرمین مرتبه ثانی مراجعت نمود با فقیر
نیز صحبت داشت باذن ارواح طیبه فقیر باو اجازت داد و مخلصان آن نواحی
را حواله وی نمود روزی چند با طلبه نشست و خواست نمود بقرب آن بداعی صال
جانان جان سپرد انا لله و انا الیه راجعون احوال خلفای حضرت مرشدی
قیوم جهان را اجمالا ذکر نموده شد اگر تفصیل مے پرداخت تطویل می انجامید

تذکرهٔ سابع از منتخب سابع در ذکر عارفه بالله و مقبوله بارگاه جناب رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم والده حضرت بی بی صاحبه حبیب الله رضی الله عنها

خدمت ایشان والده راقم خواهرزاده حضرت قیوم جهان اند اول بخدمت
حضرت قدوة الاولیاء شاه غلام محمد مشرف بودند و از نسبتهای خاصه
ایشان بهره یافته چنانچه رمزے ازان در تذکره احوال حضرت قدوة
الاولیاء گذشته چون حضرت قیوم جهان بمنصب قیومیت سرافراز
گردیدند بی بی صاحبه بخدمت ایشان رجوع فرمودند چنانچه در احوال حضرت
قیوم جهان اشاره بدان رفته و سلوک آن راه از سر نو بخدمت ایشان از
ابتدا تا انتها بانجام رسانیدند و باعلی درجات کمال و اکمال فائض و مشرف شدند
اول نسب ایشان بر بیان آورده شود بعده کیفیت احوال ایشان بطریق اجمال
مذکور گردد والد ماجد حضرت بی بی صاحبه حضرت شاه عطاء الله
نام دارند و نسب از طرف آبای کرام از سادات بخاری دهلوی اند از اولاد

حضرت حاجی عبد الوهاب بخاری قدس سره که در ایام حضرت مجدد
الف ثانی در حضرت دهلی صاحب ارشاد بودند و طریق اجداد خود را ترویج می فرمودند
و از جناب حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه مکاتیب بطرف
ایشان ورود یافته و دران مکاتیب فقرات مدحیه ایشان بسیار نوشته اند ان شاء الله تعالی
مکتوبی ازان مذکور خواهد شد نسب حضرت حاجی عبد الوهاب بخاری رح
بحضرت مخدوم جهانیان می رسد و طریقه نیز از ایشان داشتند مکتوبی
که بالا وعده ذکر شده نوشته می شود۔

مکتوب پنجاه و پنجم از جلد اول بسیادت پناه نجابت دستگاه شیخ عبد الوهاب بخاری صدور یافت در اظهار محبت

چند گاه است که دل را محبتی نسبت بملازمت شما پیدا شده است غیر آن
ارتباطی که سابقا متحقق بود بناء علیه بدعای ظهر الغیب بے اختیار مشغول است و چون
سرور کائنات و مفخر موجودات علیه و علی اله الصلوات والتسلیمات والتحیات
فرموده اند که من احب اخاه فلیعلم ایاه اظهار حب خود نمودن اولی و انسب و انست
و باین محبت که نسبت باقربای آنحضرت علیه الصلوة والسلام والتحیه پیدا شده
رشته امیدواری تمام بدست آورده حق سبحانه و تعالی بر محبت ایشان
استقامت ارزانی فرماید بحرمة سید البشر علیه و علی اله الصلوة والسلام تم
مکتوب الشریف شجره ایشان بحضرت سید کائنات علیه و
علی اله الصلوة والتسلیمات بدینمنوال اتصال مے یابد چه حضرت حاجی
عبد الوهاب بخاری قدس سره ولد حضرت سید محمد بخاری اند و ایشان
از اولاد حضرت سید ابو الکرم حسین بخاری ملقب بسید جلال سبز

و مشهور بمخدوم جهانیان اند رض و ایشان ولد حضرت سید محمد غوث بخاری اند
و ایشان ولد سید السادات حسنی الحسینی سید جلال الدین
اعظم البخاری ملقب بسید جلال البحر رض اند و ایشان ولد سید ابو المؤید
علی رض اند و ایشان ولد حضرت سید یوسف رض اند و خدمت ایشان ولد
حضرت سید ابو جعفر رض اند و خدمت ایشان ولد حضرت امام
سید محمود رض اند و جناب ایشان ولد حضرت امام سید احمد رض اند
و جناب ایشان ولد امام سید عبد الله رض اند و خدمت ایشان ولد حضرت
امام سید علی عسکر رض اند و جناب ایشان ولد حضرت امام محمد تقی رض
اند و جناب والای ایشان ولد حضرت امام محمد نقی رض اند و خدمت ایشان
ولد حضرت امام علی موسی رضا رض اند و جناب فیض مآب ایشان ولد
حضرت امام موسی کاظم رض اند و خدمت ایشان ولد حضرت امام الهمام
خلیفة الله فی الانام محمد جعفر صادق رض اند و جناب ایشان ولد جناب
امام واجب التعظیم والاکرام حضرت امام محمد باقر رض اند و خدمت ایشان
ولد حضرت امام سجاد و مفخر عباد سراج العلمین زین العابدین رض اند
و جناب مقدس ایشان ولد حضرت امیر المؤمنین و امام الاسلام والمسلمین
شهید و سعید الدارین حضرت امام حسین رضی الله تعالی عنه اند و
خدمت عالی ایشان ولد حضرت امیر المؤمنین و امام الاشجعین اسد الله
الغالب علی ابن ابی طالب رضی الله تعالی عنه اند و ابن حضرت سیدة
النساء فاطمة الزهراء بنت رسول الله صلی الله علیه و اله وسلم اند و از حاجی
عبد الوهاب دهلوی البخاری قدس سره تا حضرت شاه عطاء الله رح
سهسرامی بخاری قدس سره که والد حضرت بی بی صاحبه اند رض

بدینمنوال است که ولد حضرت حاجی صاحب عبد الوهاب مذکور حضرت
سید مرسل اند قدس سره ولد ایشان حضرت حاجی سید عبد الرحیم اند
و خدمت ایشان چون بحج بیت الله و زیارت روضه رسول الله صلی الله
علیه و علی آله وسلم مشرف شدند و از جناب اقدس مامور گردیدند که بسرهند مبارک
رفته دختر حضرت شیخ محمد سعید ولد حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی
عنهما را در عقد خود در آورند که ازان عفیفه فرزندان صالح بنصیب تو است
گویا این اشاره بحضرت بی بی صاحبه رضی الله تعالی عنها بود و چون
خدمت ایشان بدار الارشاد سرهند رسیدند آنچه معلوم ایشان شده بود و بدان
مامور بودند بحضرت شیخ محمد سعید رضی الله تعالی عنه ظاهر نمودند خدمت
ایشان عنایت کردند که اگر بمن نیز اشاره شود قبول خواهم داشت دران شب
خدمت ایشان بزیارت حضرت سیدة النساء بضعة رسول الله صلی الله
علیه و آله وسلم مشرف شدند و خدمت حضرت بی بی فاطمة الزهرا رضی
الله تعالی عنها بایشان عنایت نمودند که صبیه خود را بچادر من انداز چون خدمت
حضرت خازن الرحمة بیدار شدند بسرو دیده منت داشته عفیفه خود را به
حضرت حاجی عبد الرحیم بخاری نکاح نمودند همچنین ازان عفیفه ولدی که
پیدا شد صبیه حضرت وحدت را نکاح نمودند الی الیوم اولاد حضرت
حاجی عبد الرحیم بخاری احفاد حضرات مجددی اند قدس سرهم و حضرت
شاه عطاء الله قدس سره صبیه حضرت قطب الاقطاب حاجی غلام محمد
معصوم رضی الله تعالی عنه را در نکاح آورده که همشیره حقیقی حضرت
مرشدی قیوم جهان بودند و خدمت حضرت بی بی صاحبه متولد از ایشان
اند و حضرت شاه عطاء الله قدس سره ولد شاه خسرو اند قدس سره

وایشان

وایشان ولد شاه اهل الله اند قدس سره و ایشان ولد شاه عبد الشکور
اند و ایشان ولد حاجی عبد الرحیم مذکور اند قدس الله تعالی اسرارهم
ونور رنا بانوارهم چون نسب ظاهری ایشان بیان شد اکنون اظهار نسبت
باطنی ایشان کرده می شود بگوش هوش استماع نما چون آن خدمت ایشان بسیر
محبوبی و مرادی مراتب اظهار کمال و اکمال را حاصل کردند و معاملات سنین را
بساعات طی فرمودند و بمقامات عالی و مراتب متعالی مشرف شدند و چون
مشرب ایشان محمدی واقعه شده بود بجمیع مدارج ولایات فائض گردیدند و دقیقه
از دقائق اسرار و کمال نماند که بدان ممتاز نشدند و بالهامات خاصه و عنایات
مختصه مفتخر و مسرور آمدند مرشد ایشان حضرت قیوم جهان خدمت ایشان را
تکلیف تمام بامر ارشاد داشتند و ایشان خود را ازین امر خطیر یکسو نمودند و موانع
آن بیان مے فرمودند هر چند مبالغه دران امر مشاهده می نمودند کناره ازان می جستند
و درین لیت و لعل مدتے در گفتگوی کشید تا آنکه در معامله بشرف زیارت جناب طهر
صلوات الله علیه و علی آله الانور مشرف شدند و ازان سرور کائنات و مفخر
موجودات بخلعت خاصه خلافت ارشاد ممتاز و مجاز گردیدند و تاکید اکید درین
امر شریف دیدند لاچار اظهار بخدمت مرشد والا تبار خود نمودند و آن قیوم
وقت چون از مدتے خواهش این امر داشتند ازین ممر مسرور گردیده نامه
اجازت و ارشاد برای ایشان نوشته و جبه و دستار خود را به تبرکات بایشان
عنایت فرمودند و جماعت طلاب که بخدمت عالی بود بآنها امر کردند که بخدمت حضرت
بی بی صاحبه رفته از بیرون حجره شریف توجه گرفته باشند حتی که خلفائے
کامل خود را نیز اذن بتوجه از ایشان نمودند و فرزندان و اطفال و اهل خود را تمام چه
بنات و چه ازواج بخدمت ایشان مرید کردند ایشان بامر مرشد و اشاره ارواح

طیبه طوعًا وکرهًا مشغول شدند بسرعت تاثیر در مسترشدان ایشان بنوعی شد که ما فوق آن
متصور نباشد و مردم از دور و نزدیک خصوصًا از عالم نساء بایشان رجوع آوردند
و هنگامه ارشاد فیض رشاد ایشان در اطراف و اکناف منتشر شد بسا نسوان
از خانمان خود دست برداشته بذیل دامان ایشان افتادند و از انوار و اسرار سرمست
و سرشار شدند و بسیاری از مسترشدات ایشان مجذوبه گردیدند حتی که در
خانه ایشان مجذوبات زنجیر بپا همیشه افتاده بودند در عالم نسوان مثل این اجتماع
لله و فی الله که در خدمت آن مقبوله رسول الله شده بود چه در متقدمین و متاخرین
از صالحات شنیده نشده بلکه در عالم رجال خال خال دران حال باین قوت
کمال و الکمال بوده باشد بیت

فیض روح القدس ار باز مدد فرماید
دیگران هم بکنند آنچه مسیحا می کرد

ارشاد نامه که خدمت حضرت قیوم جهان رضی الله تعالی عنه نوشته اند اینجا
ثبت می شود **هذا هو** الحمد لله الذی خلق الآدم علی صورته وکرمه
بخلافته واجری تلك النسبة بین انبیائه واولیائه صلوات الله
علی نبینا محمد و آله الطاهرین وصحبه المهتدین وکذلك علی الانبیاء
اجمعین واولیائه المرضیین وعباد الله الصالحین **اما بعد**
نموده می آید که خدمت مخدومه محترمه معظمه مکرمه مظهر انوار القیوم ربوبی
العین وثمرة الفواد امة المعصوم سلمها الله تعالی چون سلوک وتسلیک
طریقه علیه حضرات نقشبندیه مجددیه رضی الله تعالی عنهم را نزد فقیر حاجی صفی الله
السرهندی باتمام واختتام رسانید و باعلی درجات کمالی و اکمال مشرف شده
قطع مراتب ولایات صغرا و کبرا و علیا و سیر الی الله و فی الله عروج در مدارج کمالات
نبوت و رسالت و اولوالعزم وصعود بمقامات انبیا و رسل و دخول در صفوف

آن اکابر و وقوف از علوم سعیت احاطه و سریان توحید وجودی و شهودی بتفصیل
حاصل نمود و از حضور خاصه نقشبندیه بطرز خاص حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی
عنه و فنا راتم و بقا اکمل و زوال عین و اثر و فناء فنا تحقق یافت و ارتقای از
جمیع مقامات ظلال و اصول و وصول باصل الاصل که از شائبه ظلیت مبرا و
یکسو است حاصل وقت او شد و سوای آنچه مذکور گردید بمعاملاتی مشرف شد که
این کمالات نسبت بآن حکم قطره دارد نسبت بدریای محیط چه این کمالات از
علوم واجب الاظهار است و آن از اسرار لازم الاستتار یضیق صدری
ولا ینطلق لسانی ایمای بدان نماید و قطع هذا البلعوم اشاره بآن می کند و در
مقام نزول چون عروج کامل آمد بخاطر فقیر افتاد که معزالیها را اجازت تعلیم
و تلقین نماید تا خلائق از فیوض و برکاتش بهره ور گردند اما مخدومه معظمه و
مکرمه در قبول این امر اهمال ورزیده و تعویق درین امر افتاد تا عنایات بی
نهایات ازلی شامل حال او گردیده کار او را از حضیض باوج رسانید و
بمنصب خلت و محبوبیت و بهره اصالت و فردیت و ما یناسب ذلك
من الخصوصیات والانعامات از جناب اقدس خداوندی علی التواتر
والتوالی سرافراز و ممتاز شده و در معامله بشرف زیارت حضرت خیر البریه خاتم
علیه وعلی آله الصلوات والتسلیمات والبرکات والتحیة مشرف گردید و ازان
جناب بخلعت خلافت و ارشاد ماذون و کامیاب شد و در قبول این امر تاکید
اکید یافت الحمد لله علی ذلك حمدًا کثیرًا هرچند الحال خدمت مخدومه مشار
الیها را احتیاج باذن نیست اما چون از اکابر مرسوم گردیده که بی اذن پیر درین امر
خطیر اقدام نمی نمایند لهذا قلمی میگردد که هر که از قسم نساء و رجال که طالب راه ایزد و
متعال باشند و بخدمت شریفش برسد و اخذ طریقه نماید گویا باین فقیر رسیده باشد

وبقدر استعداد از انعکاس باطن شریفش بهره ور گردد **وشرط الاجازة**
الاستقامة بالشریعة المرضیة والسنة المصطفویة علی صاحبها الصلوة
والسلام والتحیة والرسوخ بمحبة الشیوخ السلسلة العلیة رضی الله
تعالی عنهم اجمعین ثم الصلوة والسلام علی خیر الانام وعلی آله العظام
وصحبه الکرام الی یوم القیام بعد ازین مدتے ارشاد ورزیدند وجهانے از
قسم نسوان از خدمت ایشان مستفیض شدند جماعه که بنقص عقل ودین متصف اند
بکمال عرفان ویقین موصوف شدند **بیت**

حنظل صحرا چو سیب بوستان	میزند پهلو بقند ای دوستان

خدمت ایشان از کثرت مشاهده عنایات بیغایات جناب ایزدی درباره خود
گاهے این فرد مے خواند **فرد**

اگر بادشه بر در پیر زن	بیاید تو ای خواجه سبلت مکن

روزی نقل حضرت رابعه قدس سرها در مجلس ایشان مے گذشت در آن اثنا
بخاطر مبارک ایشان گذشته که نسبت حضرت رابعه معائنه کنم چون آن بوقوع
یافت نسبت او را دون نسبت بعضی از مسترشدان خود یافتند این معنی بخدمت حضرت
قیوم جهان معروض داشتند ایشان عنایت نمودند که اگر رابعه درین وقت می بود
خدمت ایشان اختیار می فرمود فردای آن روز ایشان را در معامله الهام باین لفظ
نمودند که ای فاطمه ثانیه ایشان این الهام را بخدمت حضرت قیوم جهان معروض
داشتند خدمت ایشان نیز امر بشکرانه آن نمودند حضرت بی بی صاحبه فرداے
آن طعام بشکرانه آن بفقرا دادند وخیرات ها نمودند **فرد**

فیض روح القدس ار باز مدد فرماید	دیگران هم بکنند آنچه مسیحا مے کرد

چون خدمت حضرت قیوم جهان باراده سفر سعادت اثر حرمین الشریفین از کابل برآمدند

خدمت ایشان نیز باراده مذکوره با مرشد خود روانه شدند ودوران سفر در هر بلده و قریه
که عبور ایشان واقع مے شد اهل آن از برکات صحبت شریف ایشان بهره ور گردیده
داخل طریقه علیه میشدند وچون به بندر حدیده شریف رسیدند واقعه مرشد ایشان
رو نمود وبعد از دفن وعزا خدمت ایشان روانه حرمین شدند وچون بحرم کعبه محترمه
معظمه رسیدند واز احکام عمره فارغ شدند ایشان را به خلعت قیومیت سرافراز
فرمودند وبانواع عنایات نواختند که شرح آن درخور این مختصر نیست مرتبه اول
که بدیدار کعبه مشرف شدند حقیقت آن بکمال بشاشت با ایشان معانقه نمود
وفنای اتم وبقای ایشان را باز رو نموده حتی که می فرمودند که چون متوجه خود مے
شدم سر خود را کعبه می یافتم وچهار جوارح خود را چهار مصلے میدیدم وسجده عابدان
را بسوی خود می یافتم تا آنکه بتوجه وسعی بسیار این معامله را از من جدا ساختند ومی
فرمودند که وقت طواف هر بارے که بقرب حجر اسود مے رسیم از حجر اسود ندا می رسید
که تعالی یا مقبوله گاهے تعالی یا محبوبه گاهے تعالی یا هندیة بموجب امر
چون تقرب میجوییم حق تعالی در آن وقت آن مکان را از طائفان خلاص میکند
وبسرعت تقبیل حجر واقع مے شود از این نوع معاملات که ایشان را در آن
اماکن متبرکه وقوع یافته ثبت آن بتطویل مے انجامد وچون بعد از فراغ
حج در شهر مکه معظمه رسیدند فرمودند نامه قبول حج این ضعیفه را عنایت
نمودند وچنان ندا در دادند که درین سال حج همه حجاج را بطفیل حج تو قبول کردیم
چون بطرف طیبه طیبه روانه شدند در هر منزلے ایشان را بنوع عطیه می نواختند
تا آنکه بشرف زیارت روضه منوره علی صاحبها الصلوة والسلام مشرف
شدند حضور جناب اطهر با هر دو خلیفه مکرم با ایشان حاصل شد و عنایت
بی نهایت دیدند واز جناب اطهر خلعت سبز رنگ در بر ایشان شد واز

جناب خلفائے نیز و خلعت پیچیده مرحمت گردید فرمودند باحوال شما هر دو برادر متوجه
شدم که از عطایا بشما هم ارزانی شود و بر سر شمایان نیز دستارها بستانیدند الحمد لله علی
ذلک و چون بزیارت روضہ حضرت سیدة النساء بنت رسول الله صلوات
الله علیه وعلیها مشرف شدند از ان جناب عنایات بسیار دیدند و فرمودند
که سر مرا گرفته بر پیشانی من بوسه دادند و مستغرق نسبت ایشان شدم و امر به نشستن
فرمودند از کمال مهربانی و از خاص نسبت های خود بطریقے که مهمان عزیز را می نوازند
نواختند و کذلک از مزارات بقیع نیز بانعامات مشرف شدند که تفصیل آن
تطویل مے کشد و مدت هفت ماه بموجب امر عالی در طیبه طیبه سکونت فرمودند
و حالات عجیب و معاملات غریب بایشان رو نمود و روزے رخصت شدند
بانکه از هر جانب عنایات یافتند و چون از حضور روضه منوره رخصت شدند
در حضور عرض نمودند که این مسکینه را باز در این دیار علیا طلب شود و خاک وے
در اینجا گردد معلوم نمودند که تراب ترا حضرت علی کرم الله وجهه کرده اند و فرزندان تو
در این جا خواهند رسید بفقیر فرمودند که سوالی برای خود کردم بر آشنا قبول فرمودند و چون
مراجعت نموده بجده رسیدند از ان جا باز احرام عمره بسته بزیارت بیت الله
شریف روانه شدند و از زیارت کامیاب گردیده عیال را آنجا گذاشته فقیر را با خود
گرفته بطرف طائف بقصد زیارت رفتند و از آنجا نیز مستفید گردیده باز بحرم شریف
آمدند و اراده آن داشتند که تا حج دیگر آن جا باشند مدتے ماندند غره ماه مبارک
رمضان بایشان رخصت شد و عنایت نمودند که ثواب حج آینده ترا و همراهان ترا
عنایت کردیم پس بطرف جده آمدند و روانه وطن شدند چون به بندر حدیده رسیدند
باز بزیارت حضرت قیوم جهان مشرف شدند و در حین رفتن جهت تعمیر روضه مخلصان
آنجا مبلغے عنایت نموده بودند آن را بمصرف رسانیده بودند و قدرے کار مانده بود بقدر

آن

آن نیز مبلغ دادند و بطرف وطن تشریف آوردند عبور ایشان درین رجوع از ملک
سنده واقع شد و مدتے آن جا ماندند مردم بسیار از برکات ایشان فائض گردیدند
و داخل طریقه علیه شدند و صبیه ایشان نیز دران ملک رحلت نمود و قبر آن در شهر
متعلوی که قریب حیدر آباد است واقع شده مسجدی را آنجا بنا فرمودند و مخلصات
آن حدود قبه و مکانی آنجا تعمیر نمودند یزادو تبرك بها فقیر تاریخ آن همشیره را در
حروف مصراع آخر این فرد یافت مصرع باز بجنات رفت و آن گل باغ جنان
۱۲۱۴ ۲۱۴
و خدمت مخدوم صاحب در ماده تاریخ همشیره یافته حروف رضی الله عنها بود
و مدت عمر این همشیره معظمه شانزده سال کامل شده و در این عمر قلیل بفوائد
کثیر ممتاز بوده بر سر اصل سخن رویم چون خدمت حضرت بی بی صاجبه بوطن
مالوف رسیدند و مخلصان آنجای از قدوم ایشان مسرور شدند بعد چند ماه
بطرف دار الارشاد سرهند جهت زیارت حضرت مجدد الف ثانی رضی الله
تعالی عنه تشریف بردند بعد از حصول زیارت و وصول سعادت باز بکابل
آمدند سالی در آن جا مانده باز بطرف بخارا شریف بزیارت حضرت نقشبند
مشرف شدند و دران ایام که در جوار مزار فیض آثار بسر مے بردند از جناب ایشان
به نسبت های خاصه سرافراز گردیدند روزی بفقیر و برادر فقیر عنایت نموده
فرمودند که ایام عمر کم مانده صحبت مرا غنیمت دانید و همیشه توجه میگرفته باشید
باز روی بفقیر آورده عنایت نمودند که مرا چنان معلوم ساختند که بخانه محمد فضل
فرزندی تولد شده و آن فرزند را در نظر من در آوردند چون بخانه رسی نام او
عبد القیوم خواهی گذاشت فقیر بخدمت معروض داشت که شما خود تشریف
برند و خود نام بگذارند تبسم فرموده گفتند رسیدن خود را مشاهده نمیکنم در آن ایام
که در جوار مزار فیض آثار بسر می بردند روزے فرمودند که خدمت حضرت

سخن

خواجه عنایت نمودند که عمر تو بآخر رسیده برای تو سی سال عمر دیگر از حق سبحانه وتعالی
خواسته ام و فرمودند که مرا چنان محبت وصال افتاده که معروض داشتم که عطیه
که بر فقیر شده نصف آن که پانزده سال باشد بیک فرزند من عنایت شود و نصف
ثانی بفرزند ثانی و اثر اجابت مفهوم گردید و چون از مزار فیض آثار حضرت شاه نقشبند
رضی الله تعالی عنه مرخص شده اراده مراجعت نمودند فرمودند که در وقت رخصت
خدمت حضرت خواجه را چشم پر آب دیدم آنرا نیز مشعر بر قرب ارتحال خود میدانم
و بفقیر و میان ضیاء الحق فرمودند که عرض شما هر دو برادر را بخدمت حضرت خواجه
نمودم ایشان عنایت کردند که نسبت ما در اولاد تو تا انقراض این نشاء خواهد ماند
و از جانب شمایان خاطر مرا جمع نمودند و چون بزیارت حضرت سید امیر
کلال رضی الله تعالی عنه آمدند و زیارت فرمودند گفتند خدمت امیر مرا بقرب
ارتحال مطلع نموده فرمودند که اینجائی ما خواب روید معروض داشتم که مرا بزیارت
حضرت شاه می باید رفت رخصت عنایت فرمودند ازین نوع معاملات
مشعر بر قرب وفات بایشان بسیار نمودند و چون بزیارت حضرت شاه مشرف
شدند ازان حضرت شفقت بسیار مشاهده نمودند و مکان قبر ایشان را نیز بایشان
نمودند اما خدمت ایشان بفقیر اظهار نکردند چون روزی دو سه در آن جا ماندند
فقیر عرض نمود که شتربانان ظاهر می نمایند که درین مکان پشه و مگس بسیار است و ازان
بشتران زیان میرسد باید که کوچ کرده شود فرمودند که از مردم این جای مکانی که
برای شتران خوب باشد درین نواحی تحقیق کرده شتران را بدانجا فرستید و مرا
درانجا معامله درپیش است کوچ نمی کنیم فقیر از مردم آنجا جهت شتران مکان
تجسس نمودم گفتند مارمول برای شتران مکان خوب است آن جا شتران را
فرستاده شد روز جمعه فقیر برای نماز در مسجد روضه رفتم چون بمکان آمدم خدمت

ایشان را لحاف بر سر کشیده یافتم عرض کردم که خیر است فرمودند که تپ آمده است
و آثار مرگ دیده می شود و مکانی که حضرت شاه بایشان نموده بودند در حین
زیارت نیز ظاهر فرمودند و آنچه وقت رخصت از حضرت مدینه منوره اشارت
یافته بودند نیز بیاد دادند فقیر با برادر خود متألم شدیم بما انواع دلداری و مهربانی
نمودند و امر بصبر کردند مدت آزار ایشان بیست و چهار روز کشیده شب دوازدهم
ربیع الاول تیاری طعام عرس فرمودند و تاکید نمودند که وقت طلوع آفتاب طعام
تیار شود علی الصبح بخدمت عرض نمودم که طعام تیار است دست مبارک برداشته بروحانیت
جناب اطهر صلی الله علیه وآله وسلم گذرانیدند و فرمودند که بگویند که بزودی طعام ببردم بخورانید و بفقیر
فرمودند موی مبارک جناب نبوی علیه وعلی آله الصلوة والسلام بکشا که زیارت می کنم چون زیارت
نمودند باز فرمودند که قرآن تلاوت مرا بکشا که بزیارت آن نیز مشرف شوم
چون کلام مجید کشوده شد سورة الحمد و آیه از سوره بقره تلاوت کردند بعده فرمودند
که پارچه کفن خود را که بآب زمزم تر نموده بودم و داخل روضه منوره و کعبه
معظمه کرده بودم آنرا بیارید چون حاضر شد در گوشه ازان اثر آب باران که در راه
شده بود یافتند بفقیر و برادرم امر نمودند که شما هر دو خود بکنار جوی شده این پارچه
را باحتیاط نمازی کنید و زمزمی که موجود است آنرا شگافته بآب آن تر سازید و بمکان خوب خشک کرده بیارید
چون ازین خدمت فارغ شدیم و بخدمت رسیدیم ایشان را محتضر یافتیم بطرف ما این نگاه نمودند
فرمودند که بمن الهام کردند که اگر برای فرزندان خود سلطنت میخواهی که بآنها داده
شود عرض نمودم که بجز فقر دیگر چیزی نمی خواهم و بآن شما را نواختند و بخدا اجل شانه
شمایان را سپاریدم و بذکر اسم ذات مشغول شدند و بطریقه خاصه خود رحلت فرمودند
وقت رحلت ایشان پاسی از روز گذشته بود یا قدری زائد بر آن و آن
روز جمعه بود تاریخ دوازدهم از ماه رفیع القدر ربیع الاول سنه هزار و دو صد

و بجده از هجرت حضرت خیر البشر علیه و علی آله الاطهر مع صحبه الانور من الصلوة الاظهر مدت عمر مبارک ایشان به پنجاه و دو سال کامل رسیده و مکانے که ایشان بدان اشاره فرموده بودند رواقی از قبهٔ ثانی مزار فیض آثار حضرت امیر کرم الله وجهه الکریم بود که قبر مبارک آنجا کنده شد بعد از نماز جمعه جماعت کثیر در روضهٔ منوره حضرت بر ایشان نماز گذاردند و دفن ایشان وقت نماز عشا شد سبب توقف دفن آن بود که مکان مذبور رواقی از قبهٔ شریف بود و بنای آن بسیار از زمین عمیق برداشته بودند تا بزمین اصل رسیدند مدت کشید هنگام دفن شریف این فقیر ایشان را به قبر مبارک گذاشتم و برادرم میان ضیاء الحق سلمه ربه از بالائے ایشان بمن رسانید چون روی مبارک را کشودم چشم کشوده بجانب فقیر و برادرم نگاه مهر آلوده انداخته ضحک فرمودند برادر فقیر گفت ایشان زنده اند چون در قبر بگذاریم درین اثنا چشم مبارک پوشیدند چون گفتگوی برادرم بسیار شد مردمی که آنجا حاضر بودند گفتند که از اولیای ازین نوع خوارق بسیار بعد مرگ وقوع یافته چنانچه خدمت حضرت مولوی صاحب جامی رح در نفحات در ذکر حضرت خواجه محمد پارسا نیز ازین نوع نوشته اند باری سخن گفتگوی ما گردید رضی الله تعالی عنه تاریخ مبارک ایشان را درین نظم منظوم نموده ام

منظومه

عفیفهٔ که درین مرز و بوم مدفون است — وحیده ایست ز آل رسول یزدانی
بعالم ارچه مسمات اسم معصوم است — مخاطبه است بالهام فاطمهٔ ثانی
مراتبے که بوی کرده مرحمت یزدان — نمی توان که شمارم بوسع انسانی
رسید نسبت فیضش ز شهٔ صفی الله — که بود خال وی آن معدن صفا دانی
چو نفس اطهر او بانگ ارجعی بشنید — بگشت راضی و مرضی بامر یزدانی

بصدر

بصدر جنت فردوس با هزار اکرام — خدا کناد مقامش بفضل سبحانی
هزار دو صد و سه بجده ز هجرت نبوی — گذشته بود که بگذاشت عالم فانی

بر صدر کتاب وعده رفته بود که ذکر صالحاتے که از صحبت کثیر البرکت ایشان بدرجات ولایت رسیده اند و از خوان الوان ایشان ذائقه کمالات چشیده بعد از ذکر ایشان مذکور خواهد شد اما اعراض از تطویل کلام قلم از تکتیب احوال آنها باز داشت و اکتفا بذکر مجمل ایشان نمود و بدان ختم کتاب را قرار داد

فرد

نمیگردید کوته رشتهٔ معنی رها کردم — حکایت بود بی پایان بخاموشی ادا کردم

والحمد لله الذی اعاننی باتمام هذه الرسالة واصلی علی نبیه صاحب الشفاعة وعلی آله وصحبه الموصوفین بالکرامة واخلصنی من الکتابة مع الکرامة والسلامة :- قد فرغت من تسوید هذه الرسالة المیمونة بعون الله سبحانه فی یوم الاثنین تاسع وعشرین من شهر رمضان المبارک سنة ثلث وثلثین بعد الف ومائتین من الهجرة الخاتمیة علیه وعلی آله الف الف صلوة وتحیة فی ٹنڈه محمد خان من توابع السند ه -

واقول اللهم مغفرتک اوسع من ذنوبی ورحمتک ارجی عندی من عملی

ابیات لمؤلفه

بنام ایزد و ز تائیدات سبحان — ز الطاف شهنشاه رسولان
مدادم یافت از مشک تر امداد — بتحریر سلاسل ز اهل عرفان
گرفتم خامه را از کلک مانی — پئے تصویر نقش نقشبندان
نمودم انتخاب این منتخب ها — ز احوال خداوندان ایقان

بنظم آمد چو این درهای منثور … وز آب و تاب اول شد دو چندان
صفا بخشند جهانرا نامهٔ من … زبس شد منزل صافی درونان
مصفا هر یکی ز اوصاف کثرت … بوحدت کرد تسلیم دل و جان
شده از خویش بیرون صد مراحل … زچون و چند بگسسته دل و جان
پی گل گشت بستان معانی … زخاشاک صور برچیده دامان
زخود گم گشته چندان کز دو عالم … نیابد کس نشان زان بی نشانان
شده مولود زو تولید ثانی … در انوار قدم گشته نمایان
ترقی کرده از اوج ولایات … رسیده در کمالات رسولان
فناشان با بقا مخلوط گشته … چو پور بو قحافه مرده با جان
زخود بگذشته در عین شهودند … عمر آسا محدث اکثرے شان
منور در ولایت از نبوت … بتبعیت توذی النورین شان دان
گذشته ز اعتبارات و شیونات … شده محفوف ذات الله علی شان
نه گر ز آل اند محسوبند در آل … تعالی الله زهی عز و زهے شان
اگرچه دفتر دل پر مدیح است … زبانم لال شد از وصف ایشان
خداوندا بحق ذات پاکت … سوالی دارم از تو رو مگردان
چه کم آید ز الطاف عظیمت … کنی گر فضل را در سلک ایشان
الٰهی هر آن کس که این خط نوشت … ببخش گناهش عطا کن بهشت
غلام همت آن عارفان باکرمم … که یک صواب ببینند صد خطا بخشند

الحمد لله ذی الانعام. والصلوٰة والسلام علی سید الانام. وعلی اٰله الکرام وصحبه العظام. الی یوم القیام:-

امّا بعد نموده می آید که این افتتاح خاتمه است که آن تکمله این منتخبات عالیات

وتتمه این کلمات زاکیات نموده شده تیمنا و تبرکا از کلام الهام فرجام جناب فیض مآب نتیجة الاولیاء خلاصة الاتقیا هادی طریق اندراج النهایة فی البدایة حضرت شیخی و مرشدی قیوم جهان قطب دوران غوث الزمان فرد الاوان مجدد مائة ثالث عشر سمی ابو البشر مقتدائی خلائق و رهنمای طرائق کاشف اسرار لی مع الله حضرت حاجی محمد صفی الله رضه بیت

عنان از کف مده کاین راه دور است … رجوعی جانب مطلب ضرور است

المقصود آنکه بخاطر فاتر این احقر چنان راه یافت که قصائدے که جناب ایشان نظم نموده اند و بعضے از آنها در حمد و مناجات حضرت باری عز اسمه و برخے در نعت جناب رسالت مآب صلوات الله تعالی علیه وعلی آله و بعضی در منقب حضرات اهل بیت و خلفاء الراشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین و بعضی در مدائح حضرات عالی درجات اجداد کبار ایشان علی الترتیب وقوع یافته بود خائف از آنکه مبادا ابر و رایام آن لآلی منثور مستور گردند و چهرهٔ زیبا از کمال استغنا از ناظران پوشند چون این رساله جهت بیان احوال ایشان تصنیف و تالیف شده است آنها که از قلم محترم ایشان یافته بود حفظ آنها در اینجا زیبا نموده وخاتمه کتاب کرده شد. شعر

فالله یزداد حسنا و هو منتظم ؛ هذا هو

مناجات بدرگاه حضرت قاضی الحاجات من کلام الشریف

ابتدا میکنم بسم الله الرحمٰن الرحیم و نستعین

ای نام خوش تو ورد عشاق … درد تو دوای جان مشتاق

ای حمدِ تو بیحد از بیان ها	در شکرِ تو منفعل زبان ها
ای ذاتِ تو برتر از چه و چون	از وهم و قیاس جمله بیرون
بر اوجِ کمالت ای خداوند	بال و پرِ مرغ فکر در بند
آنجا که ترا حریم و جاه است	اندیشهٔ فکریان تباه است
در مرتبهٔ تو عقل و تدبیر	نایافته راه غیر تقصیر
ای آنکه ثنا و مدحتِ تو	ناید ز کسی چو حضرتِ تو
ای فضل ترا نهایتے نیست	وی لطف ترا بدایتے نیست
سر تا بقدم گناهگارم	جز فسق و فجور نیست کارم
از جبرِ بلیس و نفس مردار	در چاه معاصیم نگونسار
ای فضل تو از گناهِ من بیش	بخشای مرا برحمتِ خویش
هر چند که در نهان گراست	بود است ولی من از جهالت
گشتم بامانت تو حائل	کردی لقبم ظلوم و جاهل
ای بادشه سریر تقدیر	ناید ز جهول غیر تقصیر
از کثرتِ جهل غفلت من	شد ظلم و فساد خصلت من
فرمان ترا بجا نه کردم	بد کردم و جز خطا نه کردم
جز کذب و دغل نیامد از من	بی شبهه عمل نیامد از من
پیمانهٔ عهد را شکستم	سر رشتهٔ بندگی گسستم
یک طاعت بی ریا نکردم	بی عشوه و بی نما نکردم
جز کبر و غرور سرکشی ها	جز ما و منی و کجروی ها
جز نام و نشان و ننگ و ناموس	جز حیله و زرق و مکر سالوس
دیگر عملی ز خود ندارم	این است متاع روزگارم

القصّه من ای کریم و غفار	کردم بگناهِ خویش اقرار
ای آنکه بجز تو ام خدا نے	لطفِ تو ز بندگان جدا نے
هر چند زبون و زشت کارم	از رحمتِ تو امید دارم
با اینهمه ظلم و فسق و عصیان	نومید نیم ز لطف و احسان
اکنون بجرم بگیر دستم	مگذار چنین خراب و مستم
تا شد بود آنکه سنگ اسود	بے پرتوِ مهر لعل گردد
هیچ است که آید از گیاهے	بیجذب و عطای کهربائے
انداز قلابهٔ وفا را	مگذار بطور خویش ما را
تخمی بدلم ز مهر خود کار	خار بن ما سوی برون آر
جامی ز مَی بقائے ایمان	در ده بجرم ز راه عرفان
از دولتِ وصل مژده بخش	دل زنده و نفس مرده بخش
با شعلهٔ نار عشق جان سوز	شمع شب تار من برافروز
از کاس کرام شاه لولاک	یک قطره چکان بروے این خاک
از رویت خود مساز نومید	بیرنج رسان بگنج جاوید
دل بستهٔ صفی بنقش نامت	سرمایه او ست لطف عامت

وله ایضاً فی مناجاته

الهی گرچه بد کارم ۔ عقوبت را سزاوارم	امید از حضرتت دارم ۔ توئی رحمن یا الله
نشد صوم و صلوٰة از من ۔ نه حج و نه زکوٰة از من	نه سعی در ثبات از من ۔ بجز بطلان یا الله
من از حسن عمل دورم ۔ بداغ فسق ناسورم	عیان چون قصر معمورم ۔ نهان ویران یا الله
بصورت شیخ صنعانم ۔ بمعنی ننگ گبرانم	نه راه کفر را دانم ۔ نه از ایمان یا الله

منم حادث قدیمی تو، رحیمم من رحیمی تو — لئیمم من کریمی تو بصد برهان یا الله
بکردار خراب من، بفعل ناصواب من — برخ احسان متاب از من توئی منان یا الله
بروی آل پیغمبر، بکوی کعبهٔ انور — ز تقصیرات من بگذر، باین و آن یا الله
بصدیق و عمر عادل، بعثمان و علی عامل — عیان کن با من جاهل ره عرفان یا الله
بوقت نزع من بارے بعشق خویش کن یارے — مرا لی شوق بگذاری مرا آن وان یا الله
چو سکراتم قریب آید، اگر لطفے کنی شاید — مرا بوی حبیب آید ز عرب ستان یا الله
دران حالم ثباتم ده، برات حسن خاتم ده — ز گنج خود زکوتم ده ز ایمان یا الله
ز بعد مردنم خویشان زن و فرزند ازیشان — بنالند ساعتے ایشان چو غمکیشان یا الله
پس انکه حیله پردازند تکفینم هم بازند — بگورستان روان سازند مرا اینان یا الله
بقبر من فرود آرند، بخاک تیره بسپارند — به تنهایم بگذارند دران زندان یا الله
ز منکر و نکیر من، بفریاد و نفیر من — تو باشی دستگیر من بهر عنوان یا الله
بحشرم چون برانگیزی، بجسم جان در آویزی — مرا از لطف نامیزی بمغضوبان یا الله
من از اندیشه آندم، بگرداب غم افتادم — ز عمر خویش ناشادم، اجل خواهان یا الله
ولی مشکل بود آندم، که گر صد مرگ را خوانم — خلاصی نیست از آنم بهیچ عنوان یا الله
مگر لطفت شود شامل باین غرشوه مشت گل — که آید بر لب ساحل ازان طوفان یا الله
دران وادی چو درمانم کنی دشوار آسانم — کشتی برلوح عصیانم خط غفران یا الله

صفی کو زشت کردار است بخشایش سزاوار است
ترا از جان طلب گار است بدل جویان یا الله

وله فی تحمید باری عز اسمه

ابتدا کردم بحمد ذات قدس ذو الجلال — واحد بی مثل فرد لا شریک بی مثال
والی کنج قدم سلطان اقلیم ازل — داور ملک ابد شاه سریر بے زوال

صانع افلاک و عرش و کرسی و لوح و قلم — خالق لیل و نهار و انجم و ارض و جبال
مالک و معبود و رب عالم بجید و عد — وارث و مولای کل حی قدیم لایزال
مطلع ز اندیشهٔ دل واقف ذات الصدور — عالم سر خفی دانای هر وهم و خیال
سامع اصوات حیوان و نباتات و جماد — ناظر بطن البطون قادر بحال هر محال
ظاهر و باطن مع الکل بجهت در هر جهت — ابتدا و انتها مستقبل و ماضی و حال
میکند هر روز ایجادی و حشر و عالمے — کل یوم هو فی شان است فصل و ماه و سال
بر دوام هستیش بیشک و ریب اند معترف — هیچو اصحاب هدا ارباب بطلان و ضلال
ناید از ملک عدم فردی باقلیم وجود — تا بسمع دل چو جان زو نشنود بانگ تعال
در فضای هر دو عالم نیست رقصان ذره — بی شعاعی پرتو خورشید عکس آن جمال
کل سمیع و کل بصیر و کل قدیر است و کلیم — کل او علم و ارادت کل حیات بی زوال
این صفات سبع با تکوین باشان و جود — مبدء ایجاد و اصل بر اصول اندر ظلال
گرچه عین ذات دانستند جمعی از قصور — فی الحقیقت زائد اند از ذات بحت ذو الجلال
ناشی از ذات اند ظل ذات باقی همچو ذات — بی تغیر بی تنزل غیر حادث لایزال
مقتضای این وجوه لا غیر لا هو گفته اند — با وجود زائدت آن کاملین حال و قال
مختصر سازم که با این جمله اوصاف و جود — نیست عرض و جسم و جوهر راه در آنحضرت مجال
او بذات خویش موجود است بی شان و وجود — همچنین در هر صفت خود بجید ست پر کمال
پاک از تشبیه و تمثیل است چونی و چگون — برتر از دید است و ز راز و دانش و فکر و خیال
بعد حمد الله بنعت حضرت شاه رسل — می سرایم چون هزار اندر گلستان مقال
گرچه من عمر لیست در شکر گل رخسار او — ناله های زار دارم نذر بستان و صال
غنچه سان در سینهٔ دل طوطی روحانیم — از مدیحش دفترم صد رنگ و از در زیر بال
قمری جان هم بفیض سایهٔ سرو قدش — در ثنای قد سرا و گویا است ایام و لیال

لیک امروز از پی تجدید نزهتگاه شوق — می کشایم طرح نو اوراق گلزار مقال

منکه از جام وصالش سرخوش و مستانه ام — لاابالی میدرم چاک گریبان خیال

گه تدرو آسا فغانی برکشم از سوز دل — گاه گلبانگی چو طاوسان بستان جمال

گه برنگ فاخته کوکو زنم کو کوی او — گه چو لک لک جمله لک گویاش صدق حال

گاه چون طوطی جواب لعل شکربار او — در پس آیینه زبستان ازل دارم سؤال

گه ز نیران فراقش چون سمندر سرخوشم — گاه می نالم چو بلبل در گلستان وصال

گه بظل لطف او سازم مگس را چون هما — گه هما را چغد میگردانم از عکس ملال

گه چو سیمرغی بقاف قربتش پر می کشم — گه چو عنقا می خرامم در نهایات الوصال

گاه باز آیم ازان تربت چو شهبازی بصید — گه بطبل باز بازم خوانده آن شه بجدال

گه بسودای دراز زلفش از خود میروم — گه سراپا حلقه ام در دام فکر این خیال

گاه می خندم چو گل از فرحت دیدار او — گاه می گریم چو شمع محفل ارباب حال

گه چو نرگس دیده بیدارم پی نظاره اش — گه بخوابم غنچه سان جویای آن صبح وصال

گه سرافرازم چو سرو از نوبهار جلوه اش — گه بخاک راه چون برگ خزانم پایمال

گه شگوفه سیم جان سازم نثار مقدمش — گاه از دل میکنم چون گل فدای آن جمال

گاه نور افشان چو بدر کاملم از پرتوش — گه چو انجم شب روانرا وارهانم از ضلال

گاه تابم همچو مهر از مشرق حمد و ثنا
گه بنعت از مطلع ثانی برآیم چون هلال

وله المطلع الثانی

ای شه ملک رسالت وای حبیب ذوالجلال — ملک صنعت مظهر حق شمع بزم لایزال

کوکب برج هدایت بدر اوج معرفت — نیر چرخ حقیقت آفتاب بی زوال

گوهر دریای وحدت واحدیت را ظهور — مبدأ ایجاد کثرت منشأ خیر و کمال

نخل بستان لعمرک سرو باغ فاستقم — بلبل گلزار سبحان الذی اسری مقال

بو البشر از شان علم و نسبت ذات تو شد — اعلم الاسماء و مسجود ملک بی قیل و قال

وآن سفینه صدر نوحی چون صدف بود از درت — تا چو گوهر رست ز امواج طوفان زوال

رشک گلزار ارم شد نار بر جان خلیل — داشت بر جوبار دل از کوثرت آب زلال

موسی عمران بطوف کعبه دیدار تو — در بیابان طلب بودی حدی خوان ماه و سال

عیسی مریم ز ورد اسم جان بخش تو یافت — آن مسیحائی و اوج و رفعت قرب کمال

اصل ایجاد رسل بل مبدء اظهار کل — فی الحقیقت ذات تست انور ز ذات ذوالجلال

تیر دعوت چله قوس اجابت می کشد — کش هدف سان فرق بدخواه تو سازد پایمال

هست از اعجاز فیض مقدمت بر عادم — بحر مرجان وجود و گلشن حسن و جمال

وز شعاع برق نعل تو سنت افروخته — مشعل مهر و چراغ انجم و شمع هلال

از بهار تیغ احباب تو با داغرق خون — لاله سان سرهای اعدایت بدامان قتال

کام خشک خصم شرع و ملت سیراب نیز — ز آب زهر آمیز جام انتقام ذوالجلال

ای که گرد از گرد نعلین تو عرش ذوالمنن — توتیائی دیده ها آن عظمت و عز و جلال

کی رسد بر اوج نعتت بال ادراک صفی — لاجرم چون غنچه ام سر در گریبان انفعال

باد از حق صد تحیات و سلام بیعدد
بر روان اقدست با سایر اصحاب و آل

ایضاً وله فی نعته صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم بطریق المخمس

روشن ز مهر عارضت قندیل ماه و مشتری — محو مهر رخسار تو چون ذره شمس خاوری

نام خدا بر طور دل پیوسته حق را مظهری — در محفل جمع رسل تابان چو شمع انوری

حیرانم اندر وصف تو گر ز ہر چہ گویم برتری
ای لی مع اللہ مرتبت وای قاب قوسین مسکنت
اوجِ لعمرک منزلت والشمس وصفِ عارضت
واللیل وصف گیسویت سبع المثانی مخبرت
انا فتحنا عسکرت لولاک حق تاج سرت
زیبد بفرقِ اقدست این افسری پیغمبری
تا عکس رویت دیدہ ام کلبِ درت گردیدہ ام
عشقت بدل ورزیدہ ام مہرت بجان بگزیدہ ام
از دیدہ خون باریدہ ام مانند نے نالیدہ ام
گردِ جہان گردیدہ ام خوبانِ عالم دیدہ ام
چون توشہِ نشنیدہ ام بر مسندِ دین پروری
ای تاج فرق بو البشر وای نوح را نور البصر
فخرِ خلیلِ نامور اشبعا دخلت را ثمر
ہم شمع ایمن را شرر ہم آل موسیٰ را ظفر
افسون عیسیٰ را اثر مثلت نباشد در بشر
خیلِ رسل انجم قمر تو آفتاب خاوری
ای خواجہ طٰہٰ لقب وای سیدِ یٰسین نسب
شاہنشہِ شرق و غرب ماہ عجم مہرِ عرب
بستانِ صنعت را رطب ایجاد عالم را سبب
روزِ نخست اندر طلب آئینۂ دیدار رب
پیدا نشد در این طلب جز رویت ای رشکِ پری

ای مہر شرق والضحیٰ وی بدر اوج ہل اتیٰ
نجمِ سپہرِ ما غویٰ شمع شبستان سبحٰن
شہباز اوجِ فاستویٰ عنقای قرب قد دای
بعد از تدلیٰ و دنیٰ از ہست اے بو العلیٰ
زلغ البصر شد ما طغیٰ تا غیر حق ننگری
عرشِ معظم جای تو بر فرق کرسی پای تو
اوجِ دنیٰ ادنای تو بزم دنیٰ ماوای تو
روح القدس شیدای تو رضوان چمن آرای تو
فردوس خاکِ پای تو طوبیٰ قدِ رعنای تو
رخسارہ زیبای تو دیدِ حق است ای انوری
ای سرورِ دنیا و دین وای رہبرِ ملک یقین
از حق ترا صد آفرین بودہ است و باد ہم قرین
کوی تو فردوسِ برین پیکِ درت روح الامین
نقاش گلرویان چین نقشِ جمالش را ببین
ناید ز تو مانند این گر صد کنی صورت گری
ای مہرِ اوجِ لامکان بدر سپہرِ عز و شان
شمع شبستان جہان نجمِ منیر آسمان
ختم رسل صاحبقران مرآت نورِ مستعان
از ہجرت ای جانِ جہان جان در بدن دارد فغان
کم ناید از لطف شہان گر بر غریبان بنگری
من والہ روی توام دیوانہ بوی توام
جان دوز ابروی توام دلبند گیسوی توام

تو

مستسقے جوی توام بیمار داروے توام
آشفتہ موی توام سرگشتہ کوے توام
در ہاے و در ہوے توام افتان و خیزان ہر گہری

ای شافع روز جزائی وای والی ملک عطا
کلبت صفی بینوا گم کردہ درگاہ وفا
ہر دم صلوٰۃ و مرحبا پیوستہ بادا مر ترا
از شومی حرص و ہوا دارد بہر در التجا
ار
باحرمت نام خدا سوی خودت کن رہبری

ایضاً لہٗ فی نعتِ سیدِ المرسلین علیہ وعلیٰ آلہ الصلوٰۃ والسلام

کعبۂ ارباب معنی مصحف روی شماست
سفر اظہار جزو کل سطر فرقانِ ہدا
توتیای جوہر ما زاغ کحلِ ما طغی
لیلۃ القدر کہ مے نامند اہل معرفت
از فراز قاب قوسین تا باوج ما دای
نسخۂ والشمس وصف آفتابِ عارضت
صیت ارسلناک الا رحمۃ للعلمین
خلعتِ انا فتحنا و ردای فاستقم
گرچہ اجناس کس و جسم از قربت دور
گشت مسجود ملک آدم طفیل حضرتت
شیث ادریس و عزیر و صالح و جرجیس و نوح
در چہ شوقت ہزاران یوسف مصری اسیر
ہر اولو العزمی چو عیسی از قدوم تو بشیر
حشمتِ ملک سلیمان کے پسندد بر جوی

قبلہ گاہی عالم دل طاق ابروی شماست
خال ہندوی شما زلفِ سمن بوی شماست
سرمۂ اعجاز بار چشم جادوی شماست
پرتوِ عکس سوادِ خط دلجوی شماست
گردش ہای نگاہی چشم جادوی شماست
فقرۂ واللیل نعت شام گیسوی شماست
بانگ طبل فیض عام نام نیکوئی شماست
زیب قامتِ موزون دلجوی شماست
نقد جان تجار روش سیارہ کوی شماست
نار ابراہیم گل گلزار ابروی شماست
ہر یکی چون ماہ محو نیر روی شماست
صد چو اسمٰعیل قربان گشتہ کوی شماست
ہر رسل چون موسی عمران ثنا گوی شماست
مور سکینی کہ آب و دانہ اش جوی شماست

عہ نور در ہر گھڑی این لفظ گھڑی با کاف فارسی کہ ای ہاو دیا ی تحتانی است بمعنی ساعت لحظہ در ہر گھڑی ای در ہر ساعت ۱۲

سر فرو نارد بزیر سایۂ بال ہما
قلب زر اندودہ ام چون نقد خالص جہان
گر بتن دور از حضورا لامع النور توام
پشت پا بر افسر جمشید و کسری مے زند
رشک شیران جہان است آنکہ بر باب الوفا

ہر گدای کو بجان و دل بستہ کوی شماست
رنج از تشریف ضرب سکہ کوی شماست
حمد للہ تا نفس باقیست جان سوی شماست
آن شرافت قامتِ کو سر بزانوی شماست
چون صفی از صدق دل گرگین سگی کوی شماست

ولہٗ فی نعتِ سیدِ المرسلین امام المتقین علیہ وعلیٰ آلہ واصحابہ افضل صلوٰۃ المصلین وازکیٰ سلام المسلمین

یا رسول اللہ فدای خاکپایت جان من
والد مولود من اموال و خان و مان من
شد طفیل مقدمت ای رحمت حق از ظہور
مصحفِ روی تو مد آبرو سطر گیسوی خوشت
شوق فردوسم کجا باشد خیالِ کوی تست
بی جمالِ گلشن آرای تو بستانِ ارم
سایۂ موج خیال لعل گوہر بار تست
تشنہ لب مردن بدشتِ یثرب و بطحای تو
چشم دارم کہ شود خاک رہ تو تربت و پیرہن
ور شبستان لحد گردد خیالِ قامتت
حفظِ نامِ قدست باشد بگیرودار حشر
چون شفیعِ ما توئی در یوم تبدیل الوجوہ

جسم و روح من دل من دیدۂ حیران من
ہستی من عمر من جمعیت و سامان من
دین من دنیای من اسلام من ایمان من
کعبۂ من قبلۂ من رشتۂ ایمان من
گلشن من جنت من روضۂ رضوان من
گلخن من دام من زندان من نیران من
سلسبیل و کوثر من زمزم و حیوان من
جام جان بخشِ طہور عمر خضر است آن من
عنبرِ تکفین و کحلِ دیدۂ حیران من
شمع ایمن مرقدی من نخل گورستان من
دافع رنج و غم من شافع عصیان من
زہد گردد و فسق من طاعت شود عصیان من

چون شفیع ما توی منت نهد در رستخیز　　بر سر بخشش گناهم بر کرم احسان من
چون شفیع ما توی دزدد نفس از ابر جهر　　نار قهر از بیم سیل تیره عصیان من
چون شفیع ما توی باشد تملق نقد وقت　　کیمیای مغفرت را باس عصیان من
چون شفیع ما توئی زین فرح گردد عاقبت　　بزم شادی مرگ ماتم خانه عصیان من
باد شاها آسمان جاها ملائک عسکرا　　مرشدی من هادی من دین من ایمان من
از جناب حضرتت دارم تمنای بدل　　ای نثار مقدم پاکت هزاران جان من
تو سلیمان الهی منم مورے ضعیف　　وادی نمل است سراپا دل ویران من
سر بسنگ کوه و صحرا می زنم دیوانه وار　　می چکد خون جگر از چشم گل ریزان من
کوه درد و غم عاجز است از چاره جانم بسیج　　نیست غیر از شربت دیدار تو درمان من
شعله زار سینه ام چشمک به نیران می زند　　قطره و صلے چکان بر آتش هجران من
از اشتیاق لعل جان بخش و دندان تو　　چشمه یاقوت شد چشم گهر افشان من
مغربستان ظلم را مشرق انوار ساز　　شمس من خورشید من مهر جهان تابان من

مطلع ثانی

یکشب از لطف و کرم شو ساعتی مهمان من　　فرش راهست دیده من خاکپایت جان من
خورم آن وقتی که از تشریف فیض مقدمت　　بر سریر خلد خندد کلبه احزان من
ای خوش آن روز مبارک ساعتے فرخنده شب　　یوسفستانت شود بام و در کنعان من
صد چمن گل عالم از یک غنچه خندان تو　　بحر خون موج چمن زا بر شفق باران من
شمع جان کعبه نور دیده بیدار تو　　گردد　　مایه صد دیر کرده غفلت مژگان من
گلشن فردوس شاداب از نم نیسان تو　　گلخن دوزخ سیه زا اعمال ناشایان من
در حریم کعبه دل در و نامت صبح و شام　　نور چشم و راحت جان قوت ایمان من

گردد

گرد می بی یاد تو گیرم نفس گل می کند　　کوری من ظلمت من درد بے درمان من
بستن لب از ثنائے مدح جاه تو بود　　ذلت من خواری من حزن من حرمان من
ذکر جاه و حشمت و اقبال و قرب حضرتت　　افتخار و عظمت من افسر من شان من
بر سر و تن خرقه فقر و کلاه شوق تو　　قلعه بی آفت من برج عالی شان من
یاد مژگان سیاه و ابروے خمدار تو　　ناوک من تیر من قوس اجل فرمان من
خاصه فکر گردش چشمت بدفع خصم بد　　تیغ برق آمیز من برق شرر جولان من
کعبه مسند ورا امت پناها شافعا　　ای امان جان من وای حافظ ایمان من
سائلانه آمدم بر درگهت کز کلک جود　　خط بخشائش کشی بر نامه عصیان من
ز آب فیض نعتت خورم و شاداب باد　　باغ نظم دلکش من گلشن دیوان من
خالی از نقش خیال مدح حسن تو مباد　　خال و خط فکرت من معنی پنهان من
هست در اقلیم ایمان کلب درگاهش صفی　　خواجه من والی من سرور و سلطان من
دست صدقی می زنم اکنون بدامان دعا　　ای نمک پرورده مدحت دل من جان من
تا شفق زار است دشت صبر از تیغ ستم　　تا شرربار است آه سینه سوزان من
کشت جان خصم شرع اقدست سیراب باد　　ز آب سیل قهر قوم نوح ای خاقان من
خرمن نابود عمر دشمن دین تو باد　　عشوه گاه صرصر عاد ای شه دوران من

ایضاً له فی تتبع مولٰنا عبد الرحمن الجامی قدس سره السامی

کی بود روزی که عزم یثرب و بطحا کنم　　ره بکوی دلبر مه طلعت زیبا کنم
کی شب هجران سر آید کی دمد صبح وصال　　کی بخندم همچو گل کی غنچه دل وا کنم
هم تراب طیبه طیب کشم در چشم جان　　هم بخاک پاک که دیده را بینا کنم
گه به بهلوطی کنم این ره بسان العبد　　سے　　گه چو بسطامی قدم از دیده و از سر پا کنم

کے بود کز اشک چشم خونفشان در راہِ دوست — ہر دمن پر لالہ و ہر دشت را دریا کنم
گہہ حریم کعبہ را روبم بجاروبِ مژہ — گہہ بابواب کریمش جبہہ سائی ہا کنم
چشمۂ زمزم کہ ہمجوشِ زلال کوثر است — سلسبیل آسا کشم عمر ابد پیدا کنم
حجر اسود کو بچشم نورِ عین کعبہ است — بوسم و چون مردمک در دیدۂ خود جا کنم
گہہ فرود آرم سرِ تسلیم بر پائے حطیم — گہہ بہر رکنے سجود شوق سرتا پا کنم
ہم شوم قربان بصوت از برون آن خانہ را — ہم بصاحب خانہ راہے در درون پیدا کنم
در ضیای آفتاب عظمتِ بیچونیش — ہستی شبرنگ خود را نیست سازم لا کنم
یا رسول اللہ کمندِ طرۂ مشکین کشا — تا ز ہر دام کشاکش دل کشاییہا کنم
بشگفد باغم ز فیضِ نوبہار روضہ ات — از ریاضِ روضۂ فردوس استغنا کنم
نیست در سر غیر سودای قدم بوست مرا — عمر خضرم گر بود سر در ہمین سودا کنم
سر نہم بر خاکپایت بر ندارم تا ابد — حشر گر برپا شود من حشر بر آن پا کنم
چشم جانم گر شود آئینۂ خلد رخت — حاش للہ کار زوی جنت الماوی کنم
ہم سرت گردم چو گردون ہمچو انجم در نثار — گوہر از دیدہ و دل نقد جان یکجا کنم
کے رسم در بر مجنون تا بہر دم لیلئے — از خیال نقش پای ناقہ اش پیدا کنم
غرق طوفان فراقم آن قدر کز سیل اشک — طعنہ بر سامان ابر و مایۂ دریا کنم
حد ندارد قصۂ طولانی دردم صفی — ہمچو جامی دفتر باید دگر انشا کنم

اشارت بملا جامی علیہ الرحمۃ واسعۃ ۱۲

مطلع ثانی

کی دمد صبح کہ بندِ غنچۂ دل وا کنم — عزم گلگشتِ بہار یثرب و بطحا کنم
خورم آن روز و مبارک وقت و فرخ ساعتے — عزم سیر مطلع خورشید بے ہمتا کنم
وارہم از تنگنای ہجر و زندان فراق — از سلاسلہای بار غم سرے بالا کنم
کے بود کز پرتو مہر رخِ زیبای دوست — دیدہ را نور و سرور سینہ را پیدا کنم

چشمۂ زمزم کہ دردش مایۂ آب بقا است — در کشم در بحر دل آن چشمہ را دریا کنم
گہہ شوم قربان بگرد روضۂ شاہ رسل — گہہ بطوف کعبۃ اللہ دیدہ جای پا کنم
کی رسم بر بحر گوہر بحری غواص آن — جستجوی آن گرامی گوہرِ خود را کنم
در روم در قعر بحر اندر سراغ آن گہر — آن قدر جوشم کہ شور محشرے برپا کنم
چون صدف گیرم بصدر خویش آن دردانہ را — ہمچو نیسان پر گہر دامان ساحلہا کنم
یا نہ بی کم فرصتے بس ناتوانم جذبۂ — نہ کہ یون وی در طلب امروز را فردا کنم
دارم از سودای ہر مویت بجان سرمایۂ — صد ہزاران سر فدای سود این سودا کنم
در بیابانی مدینہ در سراغ ناقہ است — کم شوم تا نقشِ پایِ دلکشش پیدا کنم
باغ جانم بشگفد از نوبہار کوی تو — از ریاض دل نہال حب رضوان لا کنم
ای خوش آن صحرا کہ در دے محمل نازت گذشت — کحل چشم خود غبار راہ آن صحرا کنم
بر سر ہر منزل و وادی این راہ از سرور — سجدہ گاہی شکر را لبریز سرتا پا کنم
می کشند ورا نوای بلبلے بستان جام — کے بود یا رب کہ رو در یثرب و بطحا کنم

سر نگو اہم سو و سرمایہ نیابم ای صفی — یکسر موئیش بعمر خضر اگر سودا کنم

ایضاً فی نعتِ سید المرسلین شفیع المذنبین علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام بطریق المثمن

دوش کین بحر مدور پر ز گوہر ساختند — از فروغ شمس عالم را منور ساختند
فلک شمس چون ملک از ماہ انور ساختند — سبع را سیارہ این بحر اخضر ساختند
گہہ ثنائی را کہ می بینی شناور ساختند — اسفل و اعلی و ما فیہا مقدر ساختند

مقریان نہ طبق با این غزل در ساختند
سرور عالم محمد آن شفیع المذنبین
خاکروب بارگاہ اقدسش روح الامین
شد وجود اولیا و انبیا و مرسلین
گشت اظہار الوہیت برای آن امین
گر نبودی ذات پاک آن شہ عالی تبار
نوح را از قہر طوفانش کجا بودے قرار
سوختی موسی بشمع ایمنش پروانہ وار
گر نبودی اسم احمد مر او را یادگار
ای الم نشرح ثنای سینہ سینای تو
خلعت طہ و یس است بربالای تو
نسخہ والشمس وصف عارض زیبای تو
فقرہ واللیل نعت جعد عنبر سای تو
زاشتیاق عارضت ای خواجہ عالی جناب
بیقرارم اشکبارم نی خوری دارم نہ خواب
من ندارم طالع بیدار تا بینم بخواب
آفتابی آفتابی آفتابی خوش بتاب
آن شبی وصل کہ آمد جبرئیل با صفا
بہر پابوست ملائک صف زدہ در ہر سما
در رہت بکشودہ حق ابواب جنات العلی
عرش و کرسی با قلم خود را نمودہ آنجلا

آیتے

صدر العلی

بر

داد ند

کای وجودت باعث ایجاد مہر سرا دوست
کلک صنعت مظہر حق رحمۃ للعالمین
از طفیل مقدم آن شہسوار ملک و دین
عرش و فرش و کرسی و افلاک و فردوس برین
آئین این مظہر لولاک بر نظم گو است
آدم از کتم عدم ہرگز نہ گشتے آشکار
ناشدی بر جان ابراہیم آتش لالہ زار
از دم عیسی نگشتی مردہ را جان دوبار
غیر آن شاہ رسل این درجہ علیا کراست
وای موصل یا ملثر ہر یک از اسمای تو
سورۂ والنجم رمز درجہ علیای تو
آیت انا فتحنا رایت والای تو
حسبک اللہ کین ہمہ فرقان ترا مدح و ثناست
جان پر از غم دیدہ پر نم سینہ چاکم دل کباب
زندگی بی روی زیبا بتو مرگست عذاب
ای برای حق برآ از پردہ خود بے حجاب
کز فروغ نور رخسارت دو عالم پر ضیاست
گفت حق میخواندت برخیز ای صدر الورے
نہ فلک از گردش خود ماندہ حیران جابجا
حوریان باہم ز دیدار تو دارند مژدہ ہا
خالق ارض و سما مشتاق دیدار شماست

چون شنید این مژدہ روح الامین خیر البشر
دید براق عجیبی برق سیر و بادپر
چون بر روی زین نشست آن خسرو عالی قدر
ماند اندر سدرہ از وی جبرئیل راہبر
پس عنان بر داشت آن شاہ سریر لامکان
محو شد در ذات بیچون است از چون و چنان
گفت حق ما و تو ہیم و نیست غیری درمیان
گفت بخشیدم بروی تو گناہ امتان
قدر سجدہ سال دنیا آن امام المرسلین
ہر چہ حق گفتی شنید آن شہ ملک یقین
پس نزول قہقری فرمود آمد بر زمین
حلقہ می جنبید و بالین گرم بود آن امین
ای ابوبکری تو بر اوج خلافت آفتاب
ابن عفان جامع قرآن شہ عالی جناب
من سگ درگاہ اہل بیتم از صدق و صواب
مہرشان کردم صفی از ہر دو عالم انتخاب

شاد گردید آن بستر بالین آمد سوئی در
پا نہاد اندر رکاب آن بادشاہی بحر و بر
از مکان و لامکان بگذشت در لمح البصر
گفت من نتوانم ای شہ و ترا حق رہنماست
رفت تا جائے کہ من حیرانم از نام و نشان
دیدن و گفتن بہم آمیخت بی صوت و بیان
گفت ہستی تو نہ ام من ای کریم مستعان
اختیار و حکم تقدیر و رضای ما تراست
بود اندر حجلۂ بیکیف حق خلوت نشین
ہم ز اسرار نہان و ہم ز تحقیقات دین
سیر او عشر عشیر یکنفس مے دان یقین
قصۂ مسیح یہودی معجز این ماجراست
ای ترا فاروق اعظم غمگسار و فتحیاب
حیدر صفدر علی مرتضی مالک رقاب
بستہ اند از حب ایشان در گلوی من طناب
خاکپای آل زہرا در دو چشم تو تیاست

وله في نعته بطريق المسدس

سر عاشق فدای الفت اوست
جگر الماس خوار نعمت اوست
دل سراپردہ محبت اوست
جان نثار قدوم حضرت اوست
سینہ باغ بہار نکہت اوست
دیدہ آئینہ دار طلعت اوست

احدی نیست اندرین گلزار
کس بگل دل نهاد کس برخار
تو نی طوطی و ما و قامت یار
گرچه از عشق داورم بدو کون
بخدا گر دل آورم بدو کون
منکه سرور نیاورم بدو کون
مطرب دل بجوش جان هر شب
شکوهٔ یار را میار بلب
گر من آلوده دامنم چه عجب
پیش ازین گرچه بود دفتر چشم
شد چو مبعوث شمس خاور چشم
بی خیالش هبا و منظر چشم
نام او هست صیقل دلها
درجاتش ز فهم ماست ورا
منکه باشم دران حرم که صبا
تا نهاد او قدم بجبهه خاک
گشت منسوخ دفتر املاک
من و دل گر فدا شدیم چه باک
قرص خورشید گرچه نور افزاست
وقت وقت شهنشه بطحاست
دور مجنون گذشت نوبت ماست

بی تمنائی عشق بی سروکار
کس برگی خوش است کس بهار
فکر هر کس بقدر همت اوست
گوشه چشم ناورم بدو کون
کوس شاهی برآورم بدو کون
گردنم زیر بار منت اوست
گفت ای دور مانده از مطلب
گرچه عاشق کش است و لامشرب
همه عالم گواه عصمت اوست
چشم بود و نبود گوهر چشم
نگه دیده گشت اگرچه چشم
انور
زانکه این گوشه خاص خلوت اوست
مهر او دیده راست نور افزا
لا تعد است هم و لا تحصی
پرده دار حریم حرمت اوست
شد زمین رشک عالم افلاک
بتقاضای آیت لولاک
غرض اندر میان سلامت اوست
لیک معنی ماه و اختر هاست
لی مع الله گواه این معنی است
ما
هر کرا انجروز نوبت اوست

نائب حق چو اوست در دو سرا
که بجز حکم پا نهد بیجا
هر گلی نو که شد چمن آرا
کامرانی روز و عشرت شب
ساقی و شیشه و شراب عنب
ملکت عاشقی و کنج طرب
هر کرا شد بخاک کویش جا
تخت جمشید حشمت کسرا

پس کرا زهره و کرا یارا
اول و آخر اندرین صحرا
اثر از رنگ و بوی صحبت اوست
بربط و چنگ و نغمه و مطرب
ملت و کیش مذهب و مشرب
هرچه دارم ز یمن صحبت اوست
از خودی رست زد به شتیش پا
چشم حق بین خود صفی بکشا

فقر ظاهر مبین که حافظ را
سینه گنجینه محبت اوست

در مدح شریف حضرت سیدة النساء رضی الله تعالی عنها

که دارد این چنین خورشید تابانی که من دارم
شهاب ثاقب دل نیّر جانی که من دارم
ندارم هیچ باک از آتش دوزخ که در محشر
کریمه جرم بخش بحر احسانیکه من دارم
شفیعه هر دو عالم نور ایمان حضرت زهرا
کلید گنج رحمت شد بعصیانی که من دارم
سگ آل عبائش را بیا افتم سرش گردم
بلا گردان شوم قربان کنم جانیکه من دارم
نباشد ای صفی تاریک و تنها خانهٔ گورم

زحب آل احمد شمع ایمانے کہ من دارم

ولہ فی منقبت حضرت خلفاء اربعہ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین

سحر کز پرتو خورشید خاور   زمین و آسمان گردد منور
نسیم صبح در گلشن زند سر   چو بلبل مطرب جان بر کشد پر
سرایند این غزل با دیدهٔ تر   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابابکر است شمع دین و ایمان   عمر سر رشتهٔ اسلام و ایقان
امام کعبهٔ جان است عثمان   علی شاه ولایت میر میدان
بگویم دمبدم از حب ایشان   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابوبکر است یار غار احمد   عمر فرمان روای شرع امجد
زعثمان جمع شد احکام سرمد   علی صیقل گر دین محمد
مراد من شود حاصل چو گردد   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابوبکر تقی صدیق اکبر   عمر فاروق اعظم میر لشکر
جهان از نور عثمان شد منور   علی مرتضی ساقی کوثر
بود هر یک شفیع من بمحشر   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابوبکر است خورشید درخشان   عمر بر اوج عدلش ماه تابان
منور تر ز نجم ثاقب عثمان   علی در بحر همت ابر نیسان
بود ورد دلم اسمای ایشان   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابوبکر است یار اولینش   عمر رونق ده اسلام و دینش
بود عثمان امیر سیومینش   علی باشد وصی آخرینش
کسے نبود چو ایشان قرینش   سرم خاک ره هر چار سرور

ولی

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابوبکر است فردوس معلّی   عمر طوبی انوار تجلّی
بود عثمان در و قصر محلّی   علی چون چشمهٔ کوثر مصفّی
بحشر بس بود این چار ما را   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابوبکر است شاه ملک ایقان   عمر کشورستان سالار میدان
امیر اهل عرفان است عثمان   علی در صفدری ها شیر میدان
ببین کین چار تن هستند یکجان   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

ابوبکر است چون عرش معظم   عمر با وسعت کرسی است همدم
بناشد کلک عثمان از قلم کم   علی بر نسخهٔ لوح است اعلم
تمنای جز این معنی ندارم   سرم خاک ره هر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

خداوندا بحق صدق بوبکر   بانصاف عمر فاروق اکبر
بحلم کامل عثمان داور   انور   بعلم صفدر حیدر دلاور
بلطف خود کنی در روز محشر   سرم خاک ره آن چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

صفی شرمندہ از کردار زشتست | بجز عصیان دگر تخمی نکشتست
ولی چون مہر شان در جان سرشتست | بفضل حق سزاوار بہشتست
بآب چشم تر بر دل نوشتست | سرم خاک رہ ہر چار سرور

ابوبکر و عمر و عثمان و حیدر

مثنوی فی مدح جناب امام ربانی محبوب سبحانی فرد یزدانی کاشف اسرار سبع المثانی خازن رحمت رحمانی صدیق ثانی غوث الخلائق غواص حقائق مطلع الرموز والاشارات منبع الفیوض والبشارات واقف اسرار مقطعات قرآنی ومتشابہات فرقانی قیوم رحمانی حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالی عنہ وقدس اللہ سرہ الاقدس

آن محمد طینت واحمد بنام | صاحب تجدید شاہ خاص و عام
بدر فرقان نیر برج کمال | بانی بنیان زین تاج الرجال
فرد کامل کاشف سر یقین | داور اقلیم جان سلطان دین
روی پاکش در شمائل با نبی | آن چنان بد کز حسن ابن علی
چون صدف عالم چو گوہر بود او | اندرین اعراض جوہر بود او

بعد پیغمبر در اقلیم شہود | این چنین شاہی نیامد در وجود
از نگاہش بس شقی و راہ زن | بایزید وقت گشت و بوالحسن
روش گر زندیق دیدی در زمان | صدق ورزیدی و گردیدی بجان
یوسفانہ تا نقاب از رخ کشود | ماہ واختر ہا نمودندش سجود
گشت خاک پای آن عالی قدر | اکثر | سائر اقطاب را کحل البصر
گوہر عرفان غرائب سفت او | گوش دل را راز دیگر گفت او
دیدہ حق بین او بی بیش و کم | یک نظر می دید تا لوح و قلم

قبلۂ اشیای عالم بودہ است
فرد کامل غوث اعظم بودہ است

مراجعت مصنف از منقبت بہ نعت

من بمدح آن امام راہ نمون | داد معنی داد می لیکن کنون
غالب آمد اندرین حالت مرا | جذب عشق حضرت خیر الوری
من بسوی فرع می گشتم روان | اصل آمد بردہ سوی خود کشان
داشتم با فرع او گفت و شنود | فرع سوی اصل خود راہم نمود
ز احمد ظلی ہمی گفتم سخن | احمد اصلی مقابل شد بمن
مظہر حق شمع بزم لایزال | نجم ثاقب بدر اوج بی زوال
کلک صنعت موجب اظہار کل | شافع یوم الجزا خیر الرسل
او بقلاب محبت در زمان | برد سوے خود مرا با دل کشان
چون عنان اختیار از من ربود | پس در معنی بروی من کشود
دید طوطی شکرستان وفا | یافت بلبل گلبن باغ وفا

بقا

غنچهٔ گلزار طبع من شگفت / قمری بستان جان آمد بگفت
لاجرم در شکر این لطف و عطا / می‌سرایم طرح دیگر در ثنا
گرچه در عجزم ز وصف ذات او / گویم از اسمای زاکیات او
الله الله مدح اسمایش کنم / تا ز اسمی با مسمی وارسم
گوش نه ای محرم اسرار یار / بشنو از من شرح نام آن نگار
گوش نه بشنو ز من ای یار غار / شرح نام آن شه عالی تبار
آن رسول خاص و محبوب خدا / سرور کونین و ختم الانبیا
قبله گاه جسم و جان خاکیان / سجده گاه تارک افلاکیان
از پی مجد و علا و فتح باب / شد مسمی با دو اسم مستطاب
در کلام اقدس ربانیش / هست مسطور آن دو نام نامیش
گفت اندر مژده قول مسیح / اسمه احمد تعالی الله صریح
هم مکرر چند جا اندر سور / حق محمد گفت و داد ازو خبر
در رشاد هر دو عالم این دو نام / هر یکی خاصیتی دارد تمام
عالم روح و ملک را تربیت / در نخست از اسم احمد بوده است
وز محمد فیض ارشاد و هدا / میرسد ارواح هم اجساد را
زانکه شامل هست این نام شریف / با همه اجساد و ارواح لطیف
هر یکی این نام را در قرب حق / ماورای خلق امر و طبق
یک ولایت از پی عز و کرم / هر یکی را هست از قدر و عظم
آن ولایت که ز نام احمد است / از محمد با احد اقرب تر است
زانکه آن میمی که احمد شد ازو / هست در اسم محمد یک بدو
نکته باریک آمد اینجا ای عزیز / کو مگو افتاد در عشق تمیز

گر نگویم بسته ماند سرّ دوست / ور بگویم مغز بشگافد ز پوست
ور نگویم دل نمی‌گیرد قرار / ور بگویم چون شود انجام کار
اندرین جا چون صراط آمد سخن / حق نگهدارد ز لغزش پای من
نیست گرچه مقصد جام صفی / زاین دو اسمی غیر یکذات نبی
لیک من در فرق شرح این دو میم / همچو برگ بید می‌لرزم ز بیم
این معارف بس عجیب است و شگرف / مشکل است اظهار آن یعنی بحرف
حلقهٔ میمی که اندر احمد است / از غوامض‌های سرّ ایزد است
هم کنایت از تعین روح اوست / هم اشارت که قریب است و بدوست
لی مع الله جرعهٔ جام وی است / خطبهٔ لولاک بر نامی وی است
یا ابیت عند ربی رام او است / من رآنی قد رای الحق کام اوست
هم از این میم است کز خیر البشر / احمدی میم آمده در خبر
گفت قبل از میم روحی و جسد / خلعت نامم احد بود از احد
وز محمد این دو میم با فتوح / یک تعین از جسد دیگر ز روح
نقش بست اسمی محمد زان دو میم / کرد در بر خلعت نور آن قدیم
حلقه‌های آن دو میم عارضی / کرد در گوش از برای بندگی
پس محمد چون احد باشد قدیم / نیست حالت جز دو طوق آن دو میم
لیک چون آمد شد از بدو ظهور / بعد هر الفی تغیر در امور
لاجرم اندر تعین جسم آن / بعد الف آمد فتور ناگهان
آن تعین میم اولایش شکست / جای او الف الوهیت نشست
شد مبدل میم اول با الف / تا محمد گشت احمد در الف
چون تعین میم جسمانی گسست / آن تعین روحیش قوت گرفت

قرب دیگر یافت روح پاک او — جان فدای حلقهٔ فتراک او
بعد زین حالت بدیوان احد — عز آن سرور فزون آمد زحد
کاربارش از دو طوق بندگی — بایک آنجا مید آن هم معنوی
ای خوش آن دم که کمال آن وحید — از دو طوق بندگی بایک رسید

غنچهٔ اقبال او گل گل شگفت
بعد زان سریست که ناید بگفت

وله ایضاً فی مدحه الشریف قدس الله تعالیٰ سره الاقدس

دوش تا مد نظر رخسارهٔ دلدار بود — بیگل روئیش نگه در دیدهٔ ما خار بود
گاه در دیر و حرم گهه خانقاه میکده — در بدر رسوا گردیدیم در دل یار بود
گاه در بتخانه گه در مسجد و گه میکده — هر طرف رفتیم مارا جلوهٔ دلدار بود
بانیِ دین شیخ احمد شاه تجدید هزار — فخر عالم شرف انسان خواجه ابرار بود
از کمالِ لطف در درج دل آنگم سپرد — آن دُرِ مکنون که با او راحمد مختار بود
وصف آن گاهی چگویم آنکه چون بت لعبتی — کعبهٔ ارباب دل یا قبلهٔ احرار بود
از نسیم مصرعهٔ عاشق گلِ با غم شگفت — شبکه در دل جلوهٔ رنگین خیال یار بود
آنچه بر دو از من برهمن جام می ساغر نهم — زهد و تقوی و ریا با جبه و دستار بود

مشتاق — شوق — عز

وله فی مدحه الشریف حضرت خواجه سرباده قیوم امام محمد معصوم رضی الله تعالیٰ عنه

قطب دوران امام معصوم است — فرد دوران امام معصوم است
قبلهٔ انس و سجده گاه ملک — کعبهٔ جان امام معصوم است
پای تا سر هو آیتِ رحمت — فضل و احسان امام معصوم است

یزدان

خواجهٔ خواجگان شیخ شیوخ — پیر پیران امام معصوم است
در بشر نور قدس حق روپوش — سر سبحان امام معصوم است
قطب ارشاد و قبلهٔ عالم — شاه شاهان امام معصوم است
در فنا دیل جان حق جویان — شمع ایمان امام معصوم است
بجگر تشنهٔ زلال وصال — آب حیوان امام معصوم است
بعد اصحاب تابعین کبار — شرف انسان امام معصوم است
زان امانت که عاجز آمد چرخ — حاملِ آن امام معصوم است
بالولایت و رسالت و بعث — نص و برهان امام معصوم است
ای صفی درد صعب جان ترا — چیست درمان امام معصوم است

وله ایضاً فی مدحه الشریف قدس الله تعالیٰ سره الاقدس

حجة الله امام معصوم است — آیت الله امام معصوم است
قطب قیوم و غوث هر دو ثقل — ولی الله امام معصوم است
در جهان قائم مقام رسل — کیست بالله امام معصوم است
جالس حضرتش جلیس خدا است — رؤیت الله امام معصوم است
دست بر دست بعد دست نبی — بید الله امام معصوم است
نایبِ کاملِ رسولِ خدا — شهد الله امام معصوم است

خضر راه صفی بکعبهٔ ذات
شکر لله امام معصوم است

فی مدح عروة الوثقی العلماء الراسخین وارث الانبیاء و

المرسلین کاشف اسرار قرآن مجید شیخ محمد سعید رضی اللہ تعالی عنہ

پری خوابے کہ من دیدم نمی گنجد بہ تعبیری
شود مجنون مصور گر کشد نقش بتصویری

علاج نیست جز می کہنہ درد غفلت ما را
شکست توبہ لازم شد نخواہم کرد تقصیری

ندارم قاصدے تا نامہ سوئے دوست بنویسم
ہمیں بس اضطرابی دل بود ایمائے تحریری
بقرسیم

ببزم عیش بے لعل تو مستان نگاہست را
نباشد موج می در ساغر جان کم ز زنجیرے

غبارم تو تیائے چشم طور و دیدہ بیضا است
منم خاکستر بے برق نگاہی جلوہ تاثیرے

بگلشن بے گل روئے تو چون سیر ہوس گیرم
بچشمم غنچہ پیکان است و ہر شاخ گلشن تیرے

بہار گریہ غم گو کہ ویران خانہ دل را
بجز سیل سرشک دیدہ دشوار است تعمیرے

بکام تلخ و جان خشک افیون خوار ہجرانت
خیال بوسہ کنج لبت شہد است ہم شیرے

چمن سر سبز و گل خندان ہوا شاداب بلبل مست
بہار آمد مبارک باد بر دیوانہ زنجیرے

ز تر جرمی و زہد خشک گر آگاہ شوی زاہد

کورت

عبادت لعن بیگوید ترا طاعات تکفیرے

ز موج خط خشک بوریا خواندم کہ اے زراق
ترا تعظیم تعزیر است استشہار تشہیرے

بہ بیماری نگاہش قاصدے دیگرے باید
بجز درد درون و نالہ دل آہ شبگیری

شہنشاہی ولایت مظہر حق خازن الرحمۃ
در اقلیم صباحت سر و در ملک یمین میری

خلیل آسا امام راہنما بر جادہ خلت
ندیدہ زیر گردون دیدہ انجم چنین پیرے
بکد احمد

سعید و اسعد و مسعود بختے آیت فضلے
مس نحس شقاوت را سعادت بخش اکسیری

در این بستان نوای بلبل بیدل خوشم آمد
برنگ غنچہ خوابے دیدہ ام ای صبح تعبیری

در آغوش خیالم آن پری پیکر نمی گنجد
صفی تا شیشہ ہستی است نتوان کرد تسخیرے

در مدح شریف تاج الاولیا وارث الانبیا قیوم زمان مجدد مائۃ ثانی عشر غوث الجن والبشر کاشف اسرار الٰہی حضرت شیخ حاجی محمد صبغۃ اللہ رضی اللہ تعالی عنہ

گویم اکنون از امام المتقین　　بانی دین کاشف سر یقین
شمس عرفان بدر اوج کبریا　　نور مطلق شمع بزم اجتبا
غوث اعظم مرجع جن و بشر　　شاه تجدید سن اثنا عشر صدد
فر یزدان مظهر معصوم حق　　قطب دوران مهد و قیوم حق
عیسی جانها کلیم طور دل　　صبغة الله کعبهٔ دل نور دل
از خوارق و از کرامات عجیب　　بود بیحد و حساب او را نصیب
بالاصالت بود آن صاحب کمال　　ثانی شیخ خود اندر حال و قال
چون شه کنعان در اقلیم شهود　　گوئی از اخوان بطفلی در ربود
همچو والد آن شه کون و مکان　　تاج عالم بود و فخر انس و جان
خلعت قیومی او را بد ببر　　افسر غوثیتش بر فرق سر
عروة الوثقی با و گفت و شنید　　بهر این مسکین بشارتها که دید
گفت از نسل تو آید در وجود　　بو العجب فردی بالطاف ودود
کو یگانه عصر خود باشد چو من　　بل خلیفه حق بود اندر زمن
بر همه ذرات عالم زامر هو　　همچو خور تابنده باشد نور او
از محیط فرش تا عرش علا　　جمله زو یابنده ارشاد و هدا
اندرین دیر کهن زان نامدار　　در وقوع آید عجائب روزگار
بیچاره ای خدای پاک بیچون و چنان　　دستگیر و چارهٔ بیچارگان
این ضعیف بشکسته دل مسکین گدا　　دار و امید عطای انتها
حامل بار امانت شد بجهل　　لطف کن از قوتش آور بفعل
بر سرش از چار صد آفت است　　دست برگیرش که وقت افتاد است
از حواس خمسه خسته جان شده　　شش جهت اچار طبعش زده

خاطرش اندر غمش و رنج ابتر است　　زو جانش پای بند شش در است
یونسش در بطن ماهی شد زبون　　از کرم آور ز ظلماتش برون
ماه کنعانش فتاده در چهی　　نیّر دل زیر ابر ناگهی
ای بحق شاه قرآن مجید　　کن در آغوش آنچه در گوشم رسید
وی بحق سائر ربانیان　　گوهر گنج نهانش کن عیان

تا کند جان اندران حالت نثار　　هر دل افسرده را بخشد بهار

در مدح شریف و اوصاف سراسر تشریف صاحب کمال و تکمیل قدوة العاشقین امام العارفین عارف بی بدیل شیخ محمد اسمعیل رضی الله تعالی عنه

دلا چگونه نشینی ز دیدن گلزار　　بیا بسیر گلستان که آمد است بهار
چه بسته تو درین موسم بهار زبان　　بگو چو طوطی شیرین بیان شکر گفتار
بمدح شاه ولایت زبان خود کن پاک　　بوصف اهل صفا صاف ساز این منقار
بمدح قدوه اقطاب شیخ اسمعیل　　نما ز نغم رنگین که سامع اند اخیار
جمال اهل حقیقت کمال مجد و علا　　چراغ نور طریقت بمجلس ابرار
امام سرور عشاق عارفان زمان　　ظهور شمس هدا برگزیدهٔ جبار
گرفته است ازو افتخار قطبیت　　ولایت است ازو در جهان باستشهار
دلش چو منبع اسرار فیض ربانی است　　جبین او شده بی شبهه مصدر انوار

غلام همت آن قطب شد صفی که دلش / شده است مطلع انوار مصدر اسرار

در مدح شریف قطب الاقطاب غوث الاحباب سرمست بادهٔ قیوم حضرت حاجی غلام محمد معصوم رضی الله تعالی عنه

دل ازان غلام معصوم است / دیدهٔ آن غلام معصوم است
عاشقانه بسمع جان بشنو / داستانِ غلام معصوم است
کعبهٔ جان سجده گاهِ ملک / آستانِ غلام معصوم است
جنت اهل دل درین عالم / خاندانِ غلام معصوم است
رایج الوقت درجهان امروز / زرِ کانِ غلام معصوم است
چیست روشن تر از مه و خورشید / دودمانِ غلام معصوم است
هرکجا عاشقیکه زنده دل است / جانفشانِ غلام معصوم است
نخلِ طوبی و سدرهٔ لاهوت / آشیانِ غلام معصوم است
روضهٔ خلد گلشنِ فردوس / بوستان غلام معصوم است
اعظم از عرش اوسع از کرسی / لوح جان غلام معصوم است
برتر از عرش و نقش شانی / بی نشان غلام معصوم است
مطلع شمس خاوری نبوی / شرق جان غلام معصوم است
آنچه می تافت بر دل صدیق / در روان غلام معصوم است
چون عمر نطق او در آخر کار / بلسان غلام معصوم است
آن متاعی که داشت ذی النورین / بدکان غلام معصوم است
پر ز الوان نعمت حیدر / خوان جان غلام معصوم است
آنچه ظاهر شد از مجدد الف / در نهان غلام معصوم است
مظهر مهر عروة الوثقی / لعل کان غلام معصوم است

آن جمالی که صبغة الله داشت / بعد ازان غلام معصوم است
نسخهٔ جامع همه اقطاب / ترجمان غلام معصوم است
ای خوشا بخت کاین گدا هم شب / میهمان غلام معصوم است
دین و ایمان جسم و جان صفی / در امان غلام معصوم است

ایضاً فی مدح الشریف رضی الله تعالی عنه

جان بیمار غمش را ابلها کار نیست / درد عاشق را دوا جز شربت دیدار نیست
مظهر رنگین خیالِ جلوه بخش یار / جز دلِ حیرت پرست و دیدهٔ بیدار نیست
ترک دنیا کرده پا بر افسر گردون / در طریق عشقبازان کمتر ازین کار نیست
رهروند در خواب غفلت رهزن دوست / وای بر آنکس که در راهِ خطر بیدار نیست
راز می خواران چه داند زاهد خطا / که بجز طاعت فروشی کار این مکار نیست
قطب عالم فرد دوران شاه معصوم / کم ز اصحاب رسل در مجمع ابرار نیست
این جواب آنکه در مدحش غیاثی گفته / کم ز شاه نقشبند و خواجه احرار نیست
هست مصراع دل از رنگین کلامت الصمد / نیست یک خار و خس کو صد چمن گلزار نیست

در مدح شریف حضرت مولانا جلال الدین رومی قدس سره العزیز

بود هستی چو حباب است تو هم میدانی / زندگی نقش بر آب است تو هم میدانی
عمر براق تر از برق بهار است درو / ...لی پا برکاب است تو هم میدانی
اهل محفل همه خفاشند که در حجلهٔ شمع / ...وانه حجاب است تو هم میدانی
ساقی از لطف بده جام شرابی که مرا / ...قند گلاب است تو هم میدانی
قطب اقطاب شه روم جلال الدینم / ...جناب است تو هم میدانی

جان او سجدہ گہ عالم قدس است و لش	کعبہ اہل صواب است تو ہم میدانی
نیست او ختم رسل لیک کلامش پیدا	معجز ام کتاب است تو ہم میدانی
فیض روحش پی سرسبزی بستان وجود	الله الله چو سحاب است تو ہم میدانی
جان پناہا ز شر دیو رجیمم بشدا	دل ز دستانش بتاب است تو ہم میدانی
چیست آن جرعہ رنگین کہ تو دادی ز جام	گفت آن باد و نبات است تو ہم میدانی
گر خماریست دلت زو دہی خانہ درآ	صیقل جان ز رب است تو ہم میدانی
ضبط انفاس خوش است آنکہ درین حجلہ شمع	پر پروانہ حجاب است تو ہم میدانی

صفی این مصرعہ دل دوز غیاث مدین است
علم بے عشق حجاب است تو ہمدانی

قَدْ فَرَغْتُ مِنْ تَسْوِیْدِ الْخَاتِمَۃِ بِالسَّلَامِ عَلٰی وَنَنِ اللّٰہُ سُبْحَانَہٗ وَتَعَالٰی حُسْنَ الْخَاتِمَۃِ مَعَ الْکَرَامَۃِ لِیْ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِیْنَ وَلِجَمِیْعِ اُمَّۃِ مُحَمَّدٍ عَلَیْہِ وَعَلٰی اٰلِہٖ اَفْضَلُ التَّحِیَّۃِ اٰمِیْن ثُمَّ اٰمِیْن بِرَحْمَتِکَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْن

رُبَاعِیُّ الْجَامِعِ عُفِیَ عَنْہُ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ

ناظم بقلم چو مانی خردہ نگار	آغاز و توسط رساند آخر کار
گفتم بخرد کہ نام تاریخ گوی	لقا کہ قد عمدۃ المقامات شمار

[illegible]

کاتب کتاب ہذا خادم اہل الادا التمیز ناچیز عبد محمد العزیز بن محمد دین نقشبندی ساکن قریہ عالم گر ... ضلع گوجرانوالہ

ایجیسٹ لیتھو پرنٹنگ پریس بیرون ... گیٹ لاہور باہتمام چوہدری محمد اسلم پرنٹر طبع شد

جان او سجدہ گہ عالم قدس است و لیکن
نیست او ختم رسل لیک کلامش پیدا
فیض روحش پی سرسبزی بستان وجود
جان بنا ہا ز شر دیو رجیم ہشدار
چیست آن جرعۂ رنگین کہ ترا داد ز جام
گر خمار است دلت زود بیا خانہ در آ
ضبط انفاس خوش است آنکہ درین حجلۂ شمع

تحفۂ اہل صواب است تو ہم میدانی
معجز ام کتاب است تو ہم میدانی
اللہ اللہ چو سحاب است تو ہم میدانی
دل ز دستانش کباب است تو ہم میدانی
گفت آن بادۂ ناب است تو ہم میدانی
صیقل جان ز شراب است تو ہم میدانی
پر پروانہ حجاب است تو ہم میدانی

صفی این مصرعہ دل دوز غیاث الدین است
علم بے عشق حجاب است تو ہم میدانی

قد فرغت من تسویدہا الخاتمۃ بالسلامۃ ونسئل اللہ سبحانہ وتعالی حسن الخاتمۃ مع الکرامۃ لی ولسائر المسلمین ولجمیع امۃ محمد علیہ وعلی آلہ افضل التحیۃ آمین ثم آمین برحمتک یا ارحم الراحمین

رباعی للجامع عفی عنہ ورضی اللہ تعالی عنہ

نازم بقلم چو مانی خردہ نگار
گفتم بخرد کہ نام تاریخش گو
زآغاز و توسطش رساند آخر کار
گفتا کہ قد بعمدۃ المقامات شمار

بالخیر

کاتب ہذا الکتاب خادم الفقراء ناچیز سراسر تقصیر محمد عبد الغنی بن محمد مدی نقشبندی ساکن قریہ عالگیر درگاہ ضلع گوجرانوالہ

الیکٹرک لیتھو پرنٹنگ پریس بیرون اکبری گیٹ لاہور باہتمام چوہدری محمد اسلم پرنٹر طبع شد

کتاب طریق النجات

دریں زمانہ فتنہ وفساد کہ سموم زہرآلود بدعت والحاد فضاے دلکشاے اسلام رامکدر
ونونہالان حدیقہ اسلام بعضے بہ تقلید اروپا نضارت ایمان وطراوت تدین وایقا
را درباختہ اچناں در بحر تلبیس مستغرق اند کہ راس المال ملت را بباد دادہ اند۔ واز
نجات دور افتادہ۔ بعدازیں شرذمہ دیگر آنچناں است کہ بتقلید شیخ نجد از محب
حبیب خدا شافع روز جزا صلے اللہ علیہ وسلم کہ گل سرسبد ایمان است مشام جان شا
حظے برنداشتہ است وتخم عقیدت اولیاے امت در مزرعہ مذہب شان نہ کاشتہ گرو
ہم ازینہا راہ تقلید ائمہ کبار کہ سر آمد تحقیق واعتبار است نیز گذاشتہ وطائفہ دیگر کہ بتقلید ابن
از فضیلت ووقار خلفائے کبار کہ سقف بلند کعبہ اسلام را وجود ذی جود شان مثل چار دیوار
منکر بودہ راہ بغض وعناد پیمودہ اند۔ وبہ بدزبانی وبے ادبی گوے سبقت ربودہ
چنیں آوان ظلمت وبطلان این گروہہاے باطلہ بر متبعان ملت حنیف وشرع شریف آنچناں م
وملخ وار یورش آوردہ اند ودائرہ حیات اسلامی تنگ کردہ کہ شیشہ صبر وشکیبائی مذاق ساز
شراب طہور اہل اسلام را برنگ زدہ از آنمیان حضرت حامی سنت وماحی بدعت ناہج مناہج حقیقت ومعرفت
حضرت مرشدی ووالدی قبلہ خواجہ حاجی محمد حسن صاحب دامت برکاتہم در کتاب فوق مشعل ہدایت بدست گرفتہ را
گمراہان تیہ ظلمات ووادیہ ضلالات مذکورہ فرمودہ اند۔ وصراط مستقیم شریعت وحقیقت وعرفان ومعرفت وانمودہ۔ الحا
چونکہ بلسان عربی مبین بود راقم آثم محمد ہاشم کان اللہ لہ برائے نفع عام ترجمہ اش بزبان اردوے شیر
کردہ مطبوع نمود وطالبان را باید کہ زودتر از خریداری اش بہرہ گیرند۔ ہدیہ یکروپیہ کلدار (علاوہ

عنوان

حکیم محمد ہاشم مجددی مقام ٹنڈہ سائیں داد ڈاکخانہ ٹنڈو محمد خان ضلع حیدرآباد سندھ